

మహాభారత త్త్వకథనము.

దుష్ట చతుష్టయ చ ర్యో.

వష్టభాగము.

రచయిత :

అత్యాస, తర్క, న్యాయరస, వేదాంతసారాంశ

వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి.

శ్రీ గురుభ్యోనమః.

మహాభారత తత్త్వకథనము.

దుష్టచతుష్టయచర్య.

ప. ప. భాగము.

‘బాలవ్యాస, లింగ, వ్యాకరణ, వేదాంతపాణిః’

వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి గారిచే

రచియింపబడి,

501

భట్నవిల్లిగ్రామసంస్థాపిత శ్రీ శారదాముద్రణాలయమువందు

ముద్రింపబడి,

ప్రకటింపబడియె.

ప్రతులు:

1-3-54

సర్వస్వామ్యసంకలితము]

[మూల్యం: 3-0-0

ద్వితీయముద్రాదిసర్వాధికారములు గ్రంథకర్తవే.

మ హా భా ర త తత్త్వ క థ న ము.

1వ భాగము	అనేకకర్తృత్వనిరాకరణము.	1- 4-0
2వ భాగము	వేదవ్యాసనిందానిరాకరణము.	1- 4-0
3వ భాగము	శ్రీకృష్ణనిందానిరాకరణము.	1-12-0
4వ భాగము	పాండవనిందానిరాకరణము.	2- 8-0
5వ భాగము	ద్రౌపదీనిందానిరాకరణము.	2- 0-0
6వ భాగము	దుష్టచతుష్టయచర్య.	3- 0-0

వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యకాశ్రిః

సి రా పు రిం.

తూర్పుగోదావరిజిల్లా.

* రాబోవు గ్రంథము:— 'అస్తికత' *

ఓ విమర్శకా !

ఉ. కౌరవపాండవుల పౌడముకాలమునందున యుంటఁ జేసి క
న్నారఁగఁ జూచి వ్రాసితి నటంచును వ్యాసుఁడు వ్రాయువ్రాత నా
ధారముగాఁ గ్రహించి, స్వమతంబునకు సరిపోని యంశముల
కాటు లటందు వీ వపుడు కంటివె యుంటివె యోవిమర్శకా !

ఆ. 'పాండియా వటంచుఁ బల్కుంగ నింటివాఁ
డనృత మిద్ది గొడ్డుటా' వటంచు
ఇరుగువాఁడు పల్కుతెఱఁగున నీనాటి
హాస్వదృష్టి నాటి దనృత మనెడు.

ఉ. "వ్యాసుఁడు పక్షపాతి యుని పాండవులక బయి కెత్తి, కర్ణుడు
శ్వాసనసౌబలాదులను జూర్చు లటంచు నధఃకరించి వ్య
త్యాసములక లిఖించె ననె" దాటుసి భారతమా రచింపఁడే
నీసరిగాని వ్రాత లిఖింతువె ? నోరు మెదల్పనేర్తువే ?

సీ. "కల్పించె వ్యాసుఁ డిక్కడ" యందువేని లో
పము లెంచు మాకల్పనమున నరసి
"కాదు వాస్తవమె యుగాధ" యన్నెక సాక్షి
యగు వ్యాసుఁఁ డెట్లనృత మనెడు
పక్షపాతముఁ బూనె వ్యాసుఁ నింపవె నాఁడు
నీవుంటి చూచితివా నచింపు
తొంటి రాజులు సంక్షితులు మిచ్చి రద్దాస
లేకయే నీపాటి ధీశశలత.

జాతి కిది వన్నెయూ ? స్వదేశమన కిద్ది
భ్రాతరియూ ? యేమి యెంది నీవ్రాత చెపుమ!
ఓవిమర్శక ! పృథ్వి నొండఁ గోర్చి
యేని యిదె మార్గ మానె యూహించుకొనుము.

ఉ. భారతసూక్తధర్మములపట్లఁ బ్రమాణమతిన్ దొలంత నీ
తీరున దుర్విమర్శముల దెంపరివై రచియించితేము? యా
భారత మేమియడ్డపడి భాధ యొనర్చెను నీ కనిష్టమే
నూరకయుండలేక భరతోర్విఁ గళంకమహాబ్ధిఁ దోత్రువా?

శా. అనాఁ డేలఁగనించినారు కరునాథా! కర్ణ! మీయఁగ్ని నేఁ
డైనక బట్టము మీకె కట్టి శ్రమలే కప్పాండువంశంబు పే
రైనక లేనటు లిక్కలిపజలు నూయక జేయరే? నేటికిన్
మీ నైర్మల్యము వెల్లడింప శ్రమమేనిక మానిరే కాంచుడి.

శా. వీరస్వర్గముచేరి వేల్పులదరిక విజ్ఞానులై — తొంటి దు
శ్చారిత్రంబు స్మరించి మీరె యెదఁ బశ్చాత్తప్తులైనక సరే
మీరే యోగులు, మీదె రాజ్యమని కూర్చి స్మియెడక సించు వా
కూర్పురుల్ వేనకువేలు గల్గ నిక మీకున్ లోప మెందుండునో!

“కవితాధూషణ, విద్యత్కవిశ్మయ”

వెంపరా ల నూర్య నా రాయణ శాస్త్రి.

ఈ గ్రంథముద్రిణమునకు సహాయము చేసిన మహాదాతలు,
 శ్రీ బిరుద్రాచలపురి వాస్తవ్యులు, పురి పాలక సంఘ సభ్యులు,
 వైశ్యకులావతంసులు, ధర్మకార్యనిర్వహణత్వము నగు
 శ్రీ శ్రీ జిల్లా సుబ్బారావుగారు.

ఈగ్రంథముద్రాణమునకు సహాయముచేసిన మహోదారులును,
రాజమహేంద్రవరపురపాలక సంఘపభ్యులును అగు

శ్రీ జిల్లా సుబ్బారావు గారి చారిత్రక ప్రశంసా పద్యములు.

రచన:

ముక్కవిల్లి అన్నప్ప దీక్షితులు.

తెలుగు పండితులు, మునిసిపల్ హైస్కూలు.

రాజమండ్రి.

ఉ. శ్రీకరవిష్ణుఁ డోమతను సేచుము నాయువు పుత్రపుత్రీకా
సోకవిరాజదర్శములతోడత జిల్లకులీరుడుకా మహా
త్రైకరతుండు వైశ్యకులమాన్యగుణోత్తరకిర్తి శాలియై
ప్రాకటదానధర్మముల ప్రాభవ మొందిన సుబ్బరాయునికా.

ఉ. చందకులాఖ్యగోత్రమున సౌఖ్యయుతాలు మహాకుటుంబముల్
చందనపాదపోత ములచాలునఁ బుట్టి సుగంధవాసనల్
సిందుచు నెల్లలోకముల చిత్తములకా గరగించు వానిలో
సుందరవిత్తకీర్తులను శోభిలు జిల్లకుటుంబ మొక్కడే. 2.

క. నెల్లూరను జిల్లాలోఁ
జిల్లనిదొ సన్నమూచు సస్యఫలంబుల్
గొల్లలుగాఁగల యది యీ
జిల్లావంశపునెలవము సేచుము నిచ్చుకా. 3.

ఉ. ఆపురమందుఁ గాపురము హాయిగఁ జేయును సుబ్బమాంబతో
నాపణజీవనుండు సుజనాదృతపాత్త్వికశీలశాలి ల
క్ష్మీపతిపాదసేవకుల మేటిగఁ జేరయ వాని యాత్మజుల్
పాపవిదూరులయ్యుఁ గులవర్ధనుఁ డాభ్యుండు సుబ్బరాయుడే. 4.

క. పూతచరిత్రోత్తమసం

జాతభవానీపతిపదసరసిజనేనా

చేతోమోదావహ యగు

నాతని కాదెమ యను సతి యైశ్వర్యమునా.

5.

ఉ. అమ్మల నెందఱ్ గనము హాయిగ నున్నదిమార్చి తిన్ను లే

శమ్ము సుఖమ్ము వృద్ధి యనిశమ్మునులేక చరించువారి లో

కమ్మునఁ, బుణ్యవీత్తముల గౌరవకీర్తుల సుబ్బరాయు నా

దెమ్ముది భాగ్యమన్నఁ బతితీరున నుంట సతీమతల్లియై

6.

ఉ. కాలము మారిపోయె నిక కల్లవు మంత్రమువల్ల లాభముల్

పొల్లవు దీవనలో సురలపోడుములేవియుఁ గానరావటం

చెల్లరు పల్లటిల్లెదరు హీనతఁ, బుత్రులఁ గోరి యిష్టిలో

జిల్లకులీనుఁడొందె సుతుఁ జిత్తము కల్పవశూన్యమాటచే.

7.

క. బాలుఁడు సుబ్రహ్మణ్యుఁడు

బాలికలు సత్యవతియునుఁ బార్వతియును మున్

కాలంబున శివు బంగరు

పూఁం బూజించి వీర్కిఁ బుట్టిరి యిచటన్.

8.

చ. వినయము పుట్టినిల్లును వివేకనిధానము ధర్మమార్గసం

జనితముహోదయుండు సరసత్వసముద్రుండు దీనమానవా

వనమున సంఘెఱొన్న చెయి పండితపోషణమండనండు దా

ధనమదశూన్యుడైన ఘనదాతయు జిల్లకులీనుఁ డొక్కఁడే.

9

ఉ. లక్షలపైన లక్షల విలక్షణ మానటు సేకరించి యె

పక్షమువాఁడుగాక యొకవైదికకర్మల్ ధర్మమార్గపుం

రక్షణపక్షమే తనకు రక్షక మానని సుబ్బరాయుఁ డా

శిక్షణనీతి నొందు, మునుజేసినపుణ్య మదెంత చిత్రమో ?

10.

శా. తర్కంబేల శబా సకం' నిట నీతండే పదేన్ద్రేలతో
 మార్కండేయశివాలయంబునకు మున్నార్గంబు కట్టించి సం
 పర్కం బేరిది గోరడామెఁ దనసాభాగ్గలంపుంపాదనం
 బరేకంమార్వరలుంకు కాలమిది శైవ్యంబుం గనన్ గోరేకతో 11

ఉ. రాజనశేంద్రునిపత్తన మహాజక మానని యెంచి యాత్మలో
 నైజపుకార్యముల్ విడచి న్యాయము నేరుము నేమబూనగా
 భూజను లెల్ల తెచ్చుకొని పూజింపాలకవర్గసభ్యతా
 భాజన మీలండే యనుచుఁ బల్కిరి మాటికిమాటి కాదృతిన్ 12.

సీ సుబ్బరాయుని దాన సుబ్బుని నేమందు
 ప్రజలలో లేడను వార్త సాక్షి
 సుబ్బరాయుని విత్తశోభకు స్థిరమగు
 గృహధంపులు కలవు సాక్షి
 సుబ్బరాయుని మనసుబ్బును భక్తిచే
 ననుటకు దేవార్పయను సాక్షి
 సుబ్బరాయు వివయశోభకుఁ బంకిత
 వృద్ధులే యగుదురు పెద్దసాక్షి. 13.

తే. నూర్యచంద్రులు కలకాల మార్వహతి
 కెల్ల నుపమానభూతుని జల్లవంశ
 సుబ్బరాయుని సద్గుణశుద్ధశీలు
 నెల్లభంగులఁ గాచుత మీశ్వరుండు.

సీ. ధనము వృద్ధినిగన్న వివయంబు దగ్గదు
 వేల్పుల పూజలు విడకుండు
 నీవ యీకార్యంబు నెఱవేర్చ వలె నన్న
 సాహసంబున వానిఁ జక్కఁబఱచు

సభ్యుడై పురపాలనంఘంబులోపల

గర్వమావంతేని గాంచకుండు

పురపాలనంబులో బారపాట్లు గల్గిన

మది నేవగించుచు మాన్పుచుండు.

14.

తే. ఇట్టి సుగుణవేటి పెట్టికులోత్తరుఁ

బోలు జనులు పుడమిఁ బుట్టబోరు

వీని సుబ్బరాయు వెన్నుండు కరుణతోఁ

గాచుఁగాత మెల్ల కాలమందు.

ఉ. ఊహ లవెల్ల మందివయి యూరక విత్తము పొల్లునేయకే

యైహికవాంఛలక విడచి యంతరవీధిని బార్వతీసు పు

ణ్యేహలఁ బాదుకొల్పి సుజనేచ్ఛలఁ దీర్చెడు సుబ్బరాయునిక

శ్రీహయశీర్షు డోముతను తేమము నాయువు నిచ్చిలక్ష్మీతో 15.

అ శీ ర్వా ద ము .

శ్రీ రాజమహేంద్రవరపురవాస్తవ్యులు, వైశ్యకులావతంసులు, ధర్మకార్య నిర్వహణతత్పరులు, భగవద్భక్తులు అగు శ్రీ శ్రీ జిల్లా సుబ్బారావుగారు ఏతద్ద్రంభముద్రాణదులకు అత్యంతప్రీతితో సంపూర్ణ ద్రవ్యసహాయ మొనరించి తోడ్పడినారు.

వీరిని, వీరికుటుంబమును ఆయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధితో భగ్న రక్షకుడగు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ రక్షించుగాత !

ఇట్లు,
వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి.

MAHA BHARATA TATTWAKATHANAM.

A Reveiw by Somanchi Lingana B. A., B. L. Advocate,
ELL O R E.

—:o:—

This is a great book of critical appreciation of Maha Bharata and an efficient and effective answer to the ill-informed and hasty criticism against the Great Epic. It has become fashionable now-a-days to court limelight by adversely criticising great persons or great works. That this is after all not so modern a fashion, can be seen from the quotation at page 274 of this book, which puts in poetic language the same path to fame--or rather notoriety. This book is a valiant defence provoked or invoked by the modern critics, who attribute motives to the author of the Great Epic and besmear with mud the noble figures of Maha Bharata, who have been held in affectionate veneration throughout the long ages of Indian History. Our thanks are due mainly to Sri Pendyala Subrahmanya Sastry Garu of Pithapuram, the foremost of those critics in Andhra, for having pulled the author out of his seclusion and his main work of study and teaching ancient lore to eager and affectionate audiences, both young and old, into writing this monumental work. This is an indirect good, resulting from an obvious evil.

Great erudition, prodigious labour, immense faith in Dharma and heroic fervour to defend our venerable ancestors have gone into this book. Nearly, two hundred books have been quoted and referred to. With remarkable clarity, the issues have been extricated from the tangle of verbiage, presumptions, assumptions and assertions. Prejudices and Passions have been laid bare and answered. His skill in logic has stood in great good stead to this author in completely refuting the pseudo-logical arguments of the referred critics. To any unprejudiced reader, this book is a complete refutation of adverse criticisms against Maha Bharata. It has taken six long years to complete this book of about 1500 Pages. Our heart-felt thanks are due to the Reverend Author of this Book, his labour of love.

The first Volume is devoted to a refutation of the plurality of authors of Maha Bharata. It is a long-standing assertion that the Maha Bharata is not the work of a single author but that

three persons have contributed their authorship to this book. In a closely reasoned argument, the author has proved that the whole misconception has started in a misinterpretation of the well-known line in the Asvalayana Gruhya Sutrās. The words 'Bharata' and 'Maha Bharata' occur therein. The critics have rushed to the conclusion that they refer to two different books, which have, in course of time, become one. From this premise the critics suggest that the present version of Maha Bharata is the composition of more authors than one. The learned author has proved that Maha Bharata and Bharata are the names of persons and not of books. Thus, the very bottom of the argument of the critics is knocked away. Other topics relating to the authorship of Maha Bharata have been ably discussed in this Volume.

The next Volume deals with many so-called defects and faults of Sri Veda Vyasa. The critics alleged that Sri Vyasa was a Chendala, that he was a slave of sexpassions and that he has got deep-rooted prejudices against the Kauravas and is in favour of Pandavas. If we assume that Sri Veda Vyasa is an ordinary individual, subject to the many weaknesses and faults of ordinary human beings, then the attitude of the critics may appear to be somewhat plausible but if we believe that he was beyond the pale of duality of pain and pleasure, of fear or favour etc, and that he is a faithful Recorder of the events as they happened and the hidden motive-springs for these events hidden from ordinary mortal view, then it becomes a sacrilege to attribute motives to Sri Vyasa. The author is a firm believer in the super-human powers and attributes of Sri Vyasa. The critics stoutly deny this. Thus, there seems to be little common ground or accepted authority for judging Sri Vyasa. Taking an ordinary view, there is no reason why Vyasa should be prejudiced against Kauravas and should have been favourable towards Pandavas. They are both equally related to him and are his lineal descendants. From ordinary standards, one would prefer those in power than those out of it. If, however, it is conceded that those who are down-trodden and exploited, excite the sympathies and those who stick to the straight path counting no cost too much to pay for it, extract the admiration and that the favourable view of Vyasa is based on those reasons, there is nothing wrong in it. But to imagine Vyasa as just an ordinary human being like any of us, is, to say the least, contrary to the

very Texts on which the critics rely. Othrwise, the whole book Maha Bharata will have to be dismissed as pure fabrication by an unscrupulous author, out to capture the public mind.

The third Volume is devoted to the story of Sri Krishna. From times immemorial, controversies have raged, allegations have been laid and refuted regarding Sri Krishna. Critics allege that he is a thlef, a whore-monger, an unscrupulous diplomet, a miracle-monger, a drunkard and what nvt. For millions that believe he is an Avatar, these allegations appear to be the result of 'asuric' ignorance. Apart from that, the learned author has relied upon many indubitable texts to refute the allegations against Sri Krishna. One of the most interesting episodes, whose very authenticity is disputed, is the incident of giving an interminable sarees to Draupadi. The critics say that the incident of removing the sari of Draupadi is itself a concoction invented purely to discredit the great Duryodhana and his Brothers. The learned author has built an unanswerable case for the truth of the entire episode. The other allegations against Sri Krishna and their answers are familiar.

The fourth Volume seeks to answer the critics regarding the birth and the story of the behaviour of the Pandavas and also the justice of their case for a half share of the Empire. The critics firmly believe that the Pandavas were entitled only for maintenance and nat for a share in the Empire. This is a matter involving questions of Hindu Law as well as questions of fact, We can see the trend of the times is that the Legislature has recently removed certain disqualifications for inheritance. If these disqualifications were there, as obviously they were there, who was the rightful Emperor-Dhrutarashtra or Pandu or neither of them? There is a conflict between the Telugu Mahabharata and the Sanskrit Mahabharata. Undoubtedly, the Sanskrit Mahabharata is the authoritative version. According to the Sanskrit Mahabharata, Pandu was not subject to any congenital incurable defect or disease. He was only of a fairer complexion than others. On the other hand, Dhrutarastra was congenitally and incurably blind. Thus, he was subject to a disqualification preventing him form inheriting his father's Empire. By the Law of Primogeniture, tho Empire was vested in Pandu and after him by the same law of Primogeniture,

Dharmaraju was the rightful heir. If Duryodhana was the eldest of the third generation, some complications might have arisen. Fortunately he was not and Dharmaraju was admittedly older than Duryodhana. It looks as though the argument of those who favour Duryodhana is based upon innate prejudices and predilections rather than on an impartial consideration of the entire case.

The next Volume is devoted to the defence of Draupadi. Hers is clearly the most difficult, complicated and controversial figure in the entire Maha Bharata. Her story smacks of foreign influence of exotic customs and habits and her marriage is of such a variety, namely Polyandry, which is universally condemned now-a-days. She is by far the most admirable, the most mysterious, the most beloved and the most feared and hated of all the Maha Bharata ladies. Her character is inexplicable if the events of single life time are taken into consideration. Therefore, Sri Vyasa has taken us into the history of three prior lives of her and has laid bare the inevitability of the history of Draupadi as a consequence of causes set in motion in previous lives. The learned author has been at great pains in this Volume to prove that Draupadi's character is absolutely pure and that she is a Pativrata of the highest order. Much research and erudition are in evidence in this Volume. The story of Draupadi is the most heart-rending. She should normally evoke the heartiest sympathies of anybody by the renunciation she has been able to show in her detachment towards enemies, her steadfastness and devotion to her Lords, her fortitude and organising skill. They are admirable qualities and yet there are critics who say that she was bad woman. The disgusting story that she said once "Though I have five husbands, I want a sixth" has been torn to shreds in this Volume and has been shown to be a pure fabrication. He who carefully reads this Volume with an unprejudiced mind, will surely be converted into an admirer of the lovable and pitiable Draupadi. She exhibits intensely human feelings unlike her husbands, who seem to be mainly endowed with divine qualities. Therefore, she is all the more lovable.

The next and last Volume relates to an analysis and description of the four comrades, including Duryodhana. Strangely,

Duryodhana and Karna have attracted the admiration and sympathy of some people. Dussasana and Sakuni are usually behind the scenes and are merely tools in the hands of Duryodhana. Duryodhana is a spoilt and wilful child. Dhritarashtra is a doting, ineffectual and fond father. Karna is no doubt an epic character with wonderful charity and nobility. But the way he behaved in order to please his patron Duryodhana, especially in relation to Pandavas is abominable. We might almost say that he sold his noble soul for a mess of pottage. A careful reading of this Volume conclusively proves that justice, right and righteousness are all on the side of Pandavas and the other side is devoid of them.

Sri Varanasi Subrahmanya Sastry Garu has mightily succeeded in his attempt to prove the greatness of Vyasa, of Sri Krishna, of the Pandavas and of Draupadi. In fact, there is little common ground between those who treat Maha Bharata as the fifth Veda and study it with great veneration: those who have intense faith in the authoritativeness of the Sastras and the ancient lore; and those who treat Maha Bharata as a mere book of history or Poetry composed by a fallible person subject to the many foibles and follies and also deep-rooted prejudices and predilections, that the only authority is their own mind. It seems to me to be rather unfair to criticise our ancestors of more than five thousand years ago, their social customs, their notions of right and wrong and their behaviour in complicated situations from our new-fangled notions of to-day. If our ancestors believed that something was right and something was wrong, it is no use condemning their notions. They can only be condemned if knowingly, wilfully, perversely or in self-imposed ignorance deviated from the path of virtue as then conceived. These Volumes clearly prove beyond the slightest shadow of doubt that Pandavas never deviated from the path of virtue as conceived by them and approved by the Shastras. This is an immense service to seekers of truth. We are deeply and irredeemably indebted and grateful to the learned author of Maha Bharata Tattvakathanam.

MAHA BHARATA TATTVAKATHANAMU.

Volume 4.

By Sri Varanasi Subrahmanya sastry Garu.

(Copies may be had of the author, Pithapuram: East Godavari District. Rs. 2-8-0)

This is the fourth part of the "Mahabharatatattvakathanamu" called Pandavanindanirakaranamu. Three parts of this book have already been published. This "Mahabharatatattvakathanamu" is in the nature of a reply to the "Mahabharatacharitra" of Pendyala Subrahmanya Sastry, a criticism on modern lines of the Mahabharata.

In the "Mahabharatacharitra" Sri Subrahmanya Sastry pointed out a number of incongruities in customs and manners of the Pandavas which were not in keeping with the Smrithis and other Aryan customs and rites such as the following. The births and customs of the Pandavas were alien to those of the Kauravas and the Bharatiyas; Svetaketu was the first Indian to institute the law of marriage when there was no such law in Indian society; by the time of the Mahabharata there was much promiscuous progeny in the land that Trivishatpa, wherein Arjuna stayed for five years in order to make preparations for war for conquering the Kauravas, is identical with Tibet; that the marriage of the five Pandava brothers with Draupadi was an un-Aryan custom, alien to the land. He quoted profusely from other Sanskrit works besides the Mahabharata in support of his arguments.

Varanasi subrahmanya sastry wrote his work "Mahabharatatattvakathanamu" in order to defend the orthodox viewpoint regarding the Maha Bharata and the Pandavas and their customs, ceremonies and actions. His replies to the several points raised in the "Maha Bharata charitra" are strong and powerful.

Whatever might be the issues at stake between the two writers and whatever one's assessment of the evidence adduced on either side to defend one's own arguments, there is no doubt that there is much interesting material in these Volumes of Maha Bharata Tattvakathanamu. The fourth Volume is as interesting as the other three Volumes already published. The author quotes profusely from a number of Sanskrit works in defence of his arguments.

MAHA BHARATA TATTVAKATHANAMU.

Volume 5.

By Sri Varanasi Subrahmanya sastry Garu.

(Author, Baru st, Pithapuram; East Godavari District.

Rs. 2-0-0)

This volume is the fifth in the series entitled "The narration of the truth of the Mahabharata" published by the author. The attempt is to examine the opinions expressed by others with regard to the problems that have been raised in the critical treatises. Mahabharata is a multifaced gem that has crystallized out of the age-long civilisation and culture of India. It has been commented upon, discussed and interpreted not only in India but throughout the world and translated into almost all the Indian languages and many foreign languages as well. This author has had access to a few such works in Telugu and comments on all of them while establishing his own views. There are two ways of interpreting this great classic, one from the standpoint of modern criticism based on a knowledge of the history of human civilisation and social evolution. The other is the so-called traditional view of interpreting the text from the spiritual or religious basis. The author has taken up the second path.

The previous volumes have been reviewed in these columns and the present one deals with the defence of Draupadi. Forty-four topics beginning with the previous births of Draupadi have been dealt with. The author shows his great and detailed knowledge of the text and the Sutras. He establishes that Draupadi was a very devout person in her previous birth, that she was born out of the sacrificial fire, that she had to be married to five husbands as a natural consequence of her previous birth and this was in no way a reproach to her great chastity and that her ill-treatment in the court of the Kauravas was most undeserved. While establishing these, he freely uses texts with which he is familiar and criticises freely the opinions of his contemporaries.

There are other schools of thought which view the Mahabharata not as the work of one author, and say that an original kernel has swelled into the present huge work by interpolations and additions. The same school thinks that it represents the

various stages in the evolution of the social and religious order followed by different people in the various parts of India, collected into a compendium as is seen to-day. There cannot be any reconciliation of these too views. But in between there are a few critics who take their stand by turns on one platform and the other and their interpretations are bound to be incoherent. The author examines some of these critical reviews and by his erudition refutes them. The book certainly worth study by those who seek to know the traditional view. The book would have gained in merit if the author had chosen to use more restrained language in his criticism of other commentators.

G. J. S.

THE HINDU; SUNDAY 23-11-1952.

— —

संस्कृतपत्रिका—१६-१०-१९५२.

महाभारततत्त्वकथनम् ।

एतद्ग्रन्थकारः- 'बालक्यास, विद्यारत्न'

श्री वारणासि सुब्रह्मण्यशास्त्री; पीठपुरम् ।

आर्षसिद्धान्ताऽनभिज्ञैरिदानीन्तनैः कैश्चित् महाभारतार्थो व्युत्क्रमेण निरूप्यते ।

द्रौपदीपाण्डवभीष्मद्रोणादयो निन्द्यन्ते; दुर्योधनादयः पूज्यन्ते च ।
एतादृशग्रान्तेर्निरसनार्थमुक्तो ग्रन्थः । तत्र ग्रन्थकारस्येमाः सूक्तयः पठनीयाः—

“विमर्शकम्भन्यमानैरसम्बद्धाऽनृतोक्तिभिः ।

कृतस्सारस्वतद्रोहो यावानद्य विचिन्त्यताम् ॥

येषामद्भुतचारीत्रैस्सारस्वतमलंकृतम् ।

ते सर्वे निन्दिता धूर्तैर्विद्यागन्धविवर्जितैः ॥

व्यासमहामुनिनिन्दा पूज्यश्रीकृष्णभगवतो निन्दा ।

पाण्डुसुतोत्तमनिन्दा स्वर्गश्रीद्रौपदीसतीनिन्दा ॥

सर्वज्ञभीष्मनिन्दा द्रोणाचार्योत्तमस्य वै निन्दा ।
 इति पुण्यपुरुषनिन्दा बत! निश्शंकं कृता कैश्चित् ॥
 किञ्चान्यद्दुर्योधनदुःशासनकर्णशकुनिषु श्लाघा ।
 दुष्टचतुष्टयनाम्ना प्रधितेष्ववलोकयन्तु दौर्भाग्यम् ॥
 इति वेदव्यासमुनिश्रीकृष्णः पाण्डवाश्च पाञ्चाली ।
 पुण्यचरित्रा इति खलु सिद्धं प्रतिवादिनः परास्ताश्च ॥

उक्तेन विदुषा लेखकेनाऽयं ग्रन्थः कुतश्चित्कालालिख्यते प्रकाश्यते च ।
 १, २, ३ भागाः पूर्वमेवागता आसन् । ४, ५ भागाश्च गतदिने लब्धाः ।
 अत्र पाण्डवा न भारतीयाः, किंतु तिव्वतीया इति वादस्य खण्डनपूर्वकं भारतीया
 एवेति निरूपितम् । तिव्वत एव त्रिविष्टपमिति वादस्य खण्डनम् । अरजस्वला
 द्रौपदी रजस्वलावेषं धृत्वा दुर्योधनसभां प्रविष्टेति वादस्य खण्डनम् । महाभारते
 कौरवपक्ष एव धर्म्यः; पाण्डवानां राज्याधिकार एव नासीदिति दुर्वादखण्डनपूर्वकं
 धृतराष्ट्रराज्यवादनिरसनद्वारा पाण्डुराज एव राज्येऽभिषिक्त इति विषया निरू-
 पिताश्चतुर्थे भागे ।

पञ्चमभागे द्रौपद्याः पूर्वजन्मवृत्तान्तः, द्रौपदीजन्म शुक्रशोणितमन्तरा-
 प्ययोनिजानामुत्पत्तिः, द्रौपदीपाणिग्रहणचर्चा, श्रीकृष्णश्च स्वयं कर्णे प्रति “षष्ठे च
 त्वामहनि द्रौपदी पर्युपास्यती”ति अधर्मे कथमुक्तवानिति पर्यालोचनपूर्वकं
 श्रीकृष्णगूढाभिप्रायसूचनं, एवं “पञ्च मे पतयस्सन्ति मह्यं षष्ठोपि रोचते” इति
 श्लोकस्य द्रौपदीवाक्यत्वनिरसनद्वारा तात्पर्यवर्णनं चेति ।

महाभारततत्त्वजिज्ञासूनां सर्वेषां कृते ग्रन्थोऽयमतिलाभदो न संस्कृते,
 किं त्वान्त्रभाषायामिति दुःखवार्ता ।

విషయ సూచిక.

విషయము.

పుట.

- 1 దుష్టచతుష్టయము. 1195
- 2 కురువంశనాశనమునకు దుర్యోధనాదుల దుష్టత్వమే కారణము. పాండవులు నిరపరాధులే అని గాంధారి చెప్పటం. 1106
- 3 పుత్రశోకముతో దుఃఖించు ధృతరాష్ట్రునితో దుష్కంఠుని మాటలు నీవు వినుటచే నింత చేటువచ్చినదని సంజయుడు చెప్పటం. 1106
- 4 కంటిపమేతముగ పాండవులను లక్కయింట దగ్ధముచేయు సంకల్పించినది దుష్టచతుష్టయమే. 1107
- 5 ద్రౌపదీవివాహముతో దుష్పదునిబలము పాండవులకు సంభవించియుండ బలవిఘాతమువారికి కలిగింపవలెనని కర్ణదుర్యోధనులు ధృతరాష్ట్రునితో చెప్పటం. 1107
- 6 అపకీర్తికి పాలుకాక పాండవులను పేమించి వారి కర్ణరాజ్యమిచ్చి వధిల్లడని భీష్మాదులు దుర్యోధనునకు బోధించుట. 1111
- 7 భీష్మాదుల మాటపై రాజ్యాధికారము నాదే అని చెప్పితే కదుర్యోధను డూరకుండుట. 1117
- 8 దుర్యోధనుడు నేను రాజ్యాధికారిని కాకపోతినని తండ్రియొద్ద దుఃఖించుట. 1118
- 9 ప్రతివాదుల ఆక్షేపణలపై సమాధానము. 1123
- 10 దుర్యోధను డంగరాజ్యమిచ్చుట ఎత్తుకొని చేసిన ప్రతివాదుల ఆక్షేపణలపై సమాధానము. 1124
- 11 ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాభిషిక్తుడై యున్నట్లున్న ఆంధ్రభారత వచనములకు పూర్వోత్తరసందర్భశుద్ధిపర్యాయోచన. 1127
- 12 రాజ్యాధికారమునుగూర్చి ప్రతివాదుల ప్రసంగములు, అందు ప్రథమప్రతివాది ప్రసంగము-తన్నిరాకరణము. 1140
- 13 దిగ్విజయములో పాండుభూపతి క్రొత్త రాజ్యమును సంపాదించి యుండలేదు. 1143

విషయము.	పుట.
14 ద్వితీయప్రతివాది ప్రసంగము-తన్ని రాకరణము.	1148
15 తృతీయప్రతివాది ప్రసంగము-తన్ని రాకరణము.	1150
16 చతుర్థప్రతివాది ప్రసంగము-తన్ని రాకరణము.	1162
17 పంచమప్రతివాది ప్రసంగము-తన్ని రాకరణము.	1177
18 పంచమగ్రామసంధినిగూర్చి వివరీతోక్తులు.	1185
19 ప్రతివాదులకు వేదవ్యాసస్వరూపప్రకటన.	1198
20 దుర్యోధనుడు కలిపురుషుడు.	1204
21 కర్ణుడు సూర్యాంశ సంభూతుడు.	1206
22 కర్ణునకు సహజకవచము అనుమాటగు బలిష్ఠమైన చర్మము అని యర్థము అను ప్రసంగము-తన్ని రాకరణము.	1211
23 కుంతీకన్యక శిశువును పరిత్యజించిన విధానము.	1213
24 మొదట కర్ణజన్మవిషయము వెల్లడింపని కుంతీదేవియందు “స్త్రీబుద్ధిః ప్రళయాంతికా” అను మాట బూటకము కాదు అను ప్రసంగము-తన్ని రాకరణము.	1215
25 కర్ణుడు సూతకులమునకు జేరిన విధము.	1219
26 సూతపుత్రుని విద్యాభ్యాసము, దుర్యోధనసఖ్యము, అర్జున వైరము.	1221
27 సూతపుత్రుడు ద్రోణాచార్యుని విడిచి పరశురాము నాశ్ర యించుట.	1222
28 నేను బ్రాహ్మణుడనని చెప్పి కర్ణుడు పరశురామునియొద్ద ప్రవే శించుట.	1223
29 కర్ణునకు బ్రాహ్మణశాపప్రాప్తి.	1224
30 కర్ణునకు పరశురామశాపప్రాప్తి.	1225
31 అంధభారతోక్త పరశురామశాపప్రకారము.	1229
32 పాండవవిద్యేషులు కర్ణదుర్యోధనుల బాల్యస్నేహము అర్థ	

విషయము.

పుట.

- సంబంధముమూలమున ప్రిబలుట. 1231
- 33 దుర్యోధనుడు భీమునకు విమాన్నము పెట్టించుట మొదలగు పనులు కర్ణమైత్రీకిపూర్వము జరిగినవే అను ప్రసంగము-తన్ని రాకరణము. 1235
- 34 భీమసేనుడు అష్టకుండపరిమితరసము ద్రాగి నాగలోకమునుండి వజ్రశరీరుడై వచ్చుట. 1239
- 35 దుర్యోధనునకు సమ్మతముగ బ్రవర్తించుట కర్ణున కొక యవ గుణము కానేరదు అను ప్రసంగము-తన్ని రాకరణము. 1240
- 36 వనవాసులై యున్న పాండవులను మనము వెళ్ళి వధింతమని కర్ణుడు దుర్యోధనున కాలించిన చెప్పట. 1243
- 37 పాండవహత్యకై దుర్వృత్తితో బయలుదేరిన దుష్టులను వేద వ్యాసభగవానుడు నివారించుట. 1247
- 38 దుర్యోధనునకు మైత్రేయమహర్షి శాపము. 1247
- 39 ఘోషమాత్రీ అను పేరుతో అరణ్యమునకు వెళ్ళి అక్కడ కష్టములకు పాలై యున్న పాండవులకు నీవై భవముజూపి వారి నేడిసింపవలయును. అని కర్ణుడు దుర్యోధనుని ప్రోత్సహించుట. 1249
- 40 పాండవులను దుఃఖపెట్టదలచి వెళ్ళిన దుష్టులు అక్కడ గంధర్వులతో డీకొని అపహరింపబడుట, పాండవుల చేరక్షింపబడుట. 1252
- 41 గంధర్వులు అర్జునుని విషయమున సరిగా తమ బలముచూపి యుద్ధము చేయలేదు. అను ప్రసంగము-తన్ని రాకరణము. 1257
- 42 పాండవరక్షితులై బ్రతికివచ్చిన దుర్యోధనాదులయొక్కయు, కర్ణునియొక్కయు సంభాషణము. 1259
- 43 లోకకుండగు ధర్మరాజు చేసిన యుపకారము దుర్యోధనునకు దురంతమగు వైరము గలిగించుట వింతకాదు-అను ప్రసంగము-తన్ని రాకరణము. 1264
- 44 దైత్యదానవులు దుర్యోధనుని మరణింపకుండజేసి నిన్ను నమ్ము కొనియే మేమున్నామని చెప్పి నరకాసురుని ఆత్మ కర్ణుని

విషయము.

పుట.

- యం దావిష్టనుగు నని చెప్పి హేచ్చరించుట. 1275
- 45 ఘోషయాత్రాపరాభవమును గూర్చి చేసిన భీష్ముని పరా
మర్శపై కర్ణుడలిగి చేసిన దిగ్విజయము, దుర్యోధనుని విష్ణు
యూగాచరణము — కర్ణశత్రువు. 1279
- 46 పాండవులు శాపహస్తాలగుటకై దుష్టచతుష్టయము దురా
లోచనముచేసి దుర్యాసోదహర్షిని ప్రేరేపించుట — ఆముష్ణ
నుండి పాండవులను కృష్ణపరమాత్మ రక్షించుట. 1285
- 47 సైంధవుడు ద్రౌపదిని బలాత్కారముగ నెత్తికొనిపోవుచు
పాండవులచే శిక్షింపబడుట, ఈశ్వరు నారాధించి పాదనిద్రప
మిగిలినవారి నొకనాడు జయించగల నర మొందుట. 1291
- 48 కర్ణుడు బ్రాహ్మణవేషముతో యాచింపవచ్చిన దేవేంద్రుని
వలన ఏకవీఃఘ్నిని తీసుకొని తన కవచకుండలములు దేవేం
దునిన కిచ్చుట. 1293
- 49 ఇంద్రుడు దుచితానుచితముల పాటింపక కర్ణుని కవచకుండలము
లను భిక్షించెను అను ప్రసంగము — తన్నిరాకరణము. 1299
- 50 ఉత్తరంగోగ్రవాణకాలమందైన కర్ణపరాజయమునుగూర్చి స్రుతి
వాదుల కారణకల్పన — తన్నిరాకరణము. 1303
- 51 సూర్యపుత్రుడగు కర్ణుని పరాజయమునుగూర్చి నీలకంఠాచార్యోక్త
కారణము. 1307
- 52 కౌరవులు పెట్టిన కష్టములలో పాండవులకు ప్రాప్తించిన
శ్రేయస్సులు. 1310
- 53 పాండవవిద్యేషములో కర్ణదుర్యోధనులకు సంభవించిన
అనర్థములు. 1323
- 54 కౌరవులతో సంధిచేసికొనుటకై పాండవులు చేసిన ప్రయ
త్నములు, కర్ణదుర్యోధనాదులు చేసిన ప్రతిఘటనములు. 1323

విషయము.

పుట.

- 55 పాండవులు లోకనిందను మాపికొనుటకు రాయభారములు
సాగించిరి అనుప్రసంగము—తన్నిరాకరణము. 1329
- 56 భీష్ముడు-అర్ధరథుని కర్ణుని నిరసించియు, కర్ణజన్మమును
గూర్చిన కుంతీచరిత్రమును వెల్లడించియు తన ఘనమైన చరి
త్రమును మాపికొనెను. అనుప్రసంగము—తన్నిరాకరణము. 1331
- 57 భగవద్గీతానాటకపరామర్శము. 1341
- 58 భీష్మునిబ్రాహ్మచర్య మనుమానాస్పదము అనుప్రసంగము —
తన్నిరాకరణము. 1345
- 59 ధర్మరాజాదులు శుద్ధాత్ములని, దుర్యోధనాదులు దురాత్ము
లని భీష్ముని అంత్యకాలవాఙ్మూలము. 1349
- 60 కర్ణుడు కుంతీదేవితో పార్థునితప్ప మిగిలిన పాండవులను నేను
వధింపనని చెప్పి పంపుట. 1354
- 61 కర్ణుడు కీర్తిశరీరమును మాపికొనకుండుటకు స్వామిహితముగ
సంధి చేసుకొనవద్దని ప్రసంగించినను ప్రసంగించవచ్చును అను
ప్రసంగము—తన్నిరాకరణము. 1357
- 62 కృష్ణభగవానుడు వచ్చి కురుసభావృత్తాంతమును చెప్పుట,
యుద్ధము వచ్చిపడెనే అని ధర్మజుడు చింతించుట. 1358
- 63 దుర్యోధనుడు యుద్ధమునకు కాలుదువ్వచు పాండవులను రెచ్చ
గొట్టుచు ఉలూకునిచే సందేశ మంపిన విధము. ప్రతివాది
పరామర్శము. 1360
- 64 భగవద్గీతానాటకపరామర్శము. 1368
- 65 భారతమహాయుద్ధఘట్టము—భీష్ముని సేనానాయకత్వము. 1374
- 66 ద్రోణాచార్యసేనానాయకత్వము, దుర్యోధనుడు వర మడిగిన
విధము. 1382
- 67 ద్రోణపరాక్రమమునకు మెచ్చి దుర్యోధనుడు కర్ణునియొద్ద

- విషయము. పుట.
- భీమసేనాదులను నిరసించుట, కర్ణుడు భీమసేనాదులను
ప్రశంసించుట. 1386
- 68 అసహాయుడైన అభిమన్యుని ఆగ్రుడు మహాయోధులు ఏకీభ
వించి పడగొట్టుట. 1387
- 69 ప్రతివాదిప్రసంగపరామర్శము. 1390
- 70 సైంధవవధనాడు పార్థుని అద్భుతచర్య. 1391
- 71 సైంధవవధనాడు కౌరవవృహములో ప్రవేశించిన సాత్యకికి
భయపడి పారిపోవు దుశ్శాసనుని ద్రోణుడు మందలించుట. 1394
- 72 సైంధవవధనాడు ద్రోణరథములను భీమసేనుడు విసరివేసి
సైన్యములో బ్రవేశించుట. 1395
- 73 కర్ణభీమసేనుల యుద్ధములో భీమసేనుని బాణప్రయోగకుశలత 1396
- 74 భీమసేన బాణప్రహారములచే క్షుతగాఁగుడైన కర్ణుడు తన
యజ్ఞుని దుర్యోధనునకు జెప్పుట. 1398
- 75 సాత్యకిని ఖండించుటకు ఖడ్గమెత్తిన భూరిశ్రవస్సుభుజము
పార్థునిచే ఖండింపబడినపుడు భూరిశ్రవస్సు ఆక్షేపణము-
పార్థుని సమాధానము. 1399
- 76 శ్రీకృష్ణోపదిష్టుడై పార్థుడు సైంధవుని వధించిన విధము. 1406
- 77 సైంధవసంహారమునుగూర్చి వక్తవ్యవిశేషము. 1408
- 78 సైంధవసంహారములో ద్రోణు డస్వాయముచేసినట్లు చెప్ప
వచ్చిన దుర్యోధనుని ద్రోణాచార్యుడును, కర్ణుడును మందలిం-
చుట. 1409
- 79 కర్ణుని ఏకనీరఘ్ని పార్థునియందు ప్రయోగింపబడకపోవుటకు
కారణము. 1413
- 80 ధర్మజనకు ద్రోణాచార్యునివద్ద అసత్యమాచకతీరని పరిస్థితి. 1416
- 81 ద్రోణవధానంతరము స్వయంకృతాపరాధముల దలచుకొని

విషయము.

పుట.

దుష్టచతుష్టయము పరితిపించుట.

1420

82 కర్ణుని సైన్యాధిపత్యము, శత్రుసారథ్యవరణము, కర్ణశత్రు
సంవాదము

1421

83 పార్థుడు సంశ్లష్టకులతో బోరుచున్నపుడు కర్ణుడు పాండవసేన
లపై పీఙ్మంభించుట.

1424

84 భీముసేనుడు దుశ్శాసనుని వధించుట.

1426

85 సంధిచేసుకొనుచుని అశ్వత్థామ చెప్పట, దుర్యోధనుడు సంఘ్న
తింపకపోవుట.

1428

86 కర్ణుని సర్పముఖాస్త్రము వ్యర్థమగుట, రథచక్రిమెత్తునంత
వరకు నాపై బాణప్రయోగము జేయుట నీకధర్మమును కర్ణుని
మాటలపై కృష్ణభగవానుడు సమాధానము జెప్పట.

1430

87 ప్రతివాదిపరామర్శము.

1438

88 ఇష్టుడైన సంధిచేసికొనుట మంచిదని కృపాచార్యుడును,
అది జరుగునదికాదని దుర్యోధనుడును సంభాషించికొనుట.

1441

89 దుర్యోధన యుధిష్ఠిరుల వాక్యోపవాక్యములు.

1442

90 భీష్మసేనదుర్యోధనయుద్ధము, భీముసేన గదాఘాతమున దుర్యోధ
నోరుభంగము.

1445

91 కృష్ణభగవానునిగూర్చి దుర్యోధనుడు పరుషోక్తు లాడుట,
కృష్ణభగవానుడు మందలించుట.

1449

92 పాండవులనుగూర్చి కృష్ణపరమాత్మ తెలిపిన ముఖ్యవిషయము.

1457

93 దుర్యోధనాశ్వత్థామాదిసంభాషణము, అశ్వత్థామకృత
సౌప్తికవధకార్యమునకు దుర్యోధనుని అభినందనము.

1458

94 వాతపుత్రమిత్రుడై యున్న ధృతరాష్ట్రునకు వేదవ్యాసభగవాను
డుప చేశించిన విధము.

1460

95 భారతవిమర్శన-నిరాకరణము.

1463

విజ్ఞప్తి.

“విద్యాః హి సః పశుః” అని ఆర్యోక్తి.

విద్య అనగా, ధర్మ-అధర్మములను; అర్థ-అనర్థములను; వైషయిక-సుఖదుఃఖములను; బంధ-మోక్షములను; భగవత్స్వరూపమును, జన్మాంతరమును విశేషింపగల జ్ఞానము. ఇట్టి విద్యకు ఆధారభూతమైన గ్రంథములు (విద్యాస్థానములు) పురాణ-న్యాయ-మీమాంసా-ధర్మశాస్త్ర-వేదాంగ-మిశ్రితములగు వేదములు.

ఈ గ్రంథములయందు ఎంత కృషియో అంత విద్య; ఎంత విద్యయో అంత అవిద్యానివృత్తి; అంత మనశ్శాంతి; అంత భగవద్భక్తి; అంత పరమార్థదృష్టి; అంత పాపభీతి.

ఈ లక్షణము లున్నపుడే మనుజునకు సత్ప్రవర్తన, కష్టసహిష్ణుత్వము, మనోధైర్యము, యథాలాభసంతృప్తి సంభవించును. ఇట్లు మనుజుని జీవయాత్రలో ముఖ్యసాధనము విద్య. వేదశాస్త్రములవంటి ప్రమాణము లన్యములగునా? మహర్షులవంటి ప్రామాణికులును, బగద్ధితకారులును, సత్యవాదులును, విజ్ఞాననిధులును అన్యు లగుదురా?

వేద వ్యాసమహర్షి — కురుపాండవచరిత్రీవ్యాఖ్యాముఖమున వేదార్థ వివరణరూపము, పురుషార్థ ప్రకాశకమునకు మహాభారతమును చతుర్థ శి విద్యాస్థానరహస్యములతో కూర్చి లోకమున కనుగ్రహించెను.

ఇది ఎంత కని వినినను తృప్తి తీరకుండునట్టి తద్భుతకథాసన్నివేశములతో, లోకజ్ఞానదాయకహితోపదేశములతో, దైవపురుషాకార — బలాబల ప్రదర్శనములతో, భగవదకుంతిత — జ్ఞాన — శక్తి నిరూపణములతో, అపూర్వవిషయములతో నిరూపమానమై విరాజిల్లుచున్నది.

ఈ మహాభారతకర్తయే బ్రహ్మసూత్రకర్తయు, అష్టాదశపురాణకర్తయు నయియుండుటచే వేదాంతాధ్యయనసమయమందేమి, పురాణప్రవచనసమయమందేమి నిత్యకృత్యముగా శ్రీవేదవ్యాసకీర్తన— నమస్కారములు ఆస్తికలోకములో చేయబడుచునే యున్నవి.

ఇట్లు విద్వాంసులకును, విద్యాభ్యాసకులకును, విద్యాభిమానులకును, విద్యోపజీవులకును నిత్యస్మరణీయుడగు వేదవ్యాసుని మహాభారతము మతాచార్యులచేతను, మహాశంకతులచేతను ప్రమాణముగా పరిగ్రహింపబడియున్నది.

ఆధునికులు మాత్రము కొందరు మహాభారతముపై, మహర్షిపై 'కృష్ణభగవానునిపై, శాండవులపై, మహాపురుషులపై లేనిపోని ఆక్షేపములు లేవదీసి గ్రంథస్థమైనది, జరిగియున్నది కాదని స్వకపోలకల్పనలతో, మహాజనమావణోక్తులతో తలకొకవిధమున పుస్తకములు రచింపసాగినారు.

అది ఆకృమమని నిరూపించి మహర్షియొక్కయు, మహాభారతముయొక్కయు, మహాపురుషులయొక్కయు పవిత్రతాప్రతిష్ఠలను లోకమునకు ప్రకటించుట, ప్రతివాదుల భ్రాంతిని తొలగించుట. ఆర్జించిన విద్యకు, ఆవిర్భవించిన గురుదేవతాభక్తికి, ఆచరించిన ఆర్షసారస్వతోపాసనకు సార్థక్యమని "మహాభారతతత్వకథనము" రచింపవలసినవాడ నైతిని.

మహాభారతపరిశీలనములో స్వాభిప్రాయము లేవో పెట్టుకొని వానికి సరిపడునట్లు కనబడు ఎచనములకే తీసుకొని తావన్మాత్రముచే వచనాంతర— పూర్వోత్తర—విరోధములు లక్ష్యపెట్టకుండ విషయనిర్ణయము చేసివేయుట విమర్శకపద్ధతి.

స్వాభిప్రాయములని యేమియు లేక గ్రంథతాత్పర్యము గ్రహించుటకే తమ బుద్ధిని వినియోగించి యావద్గ్రంథమునకు ఏకవాక్యత నాలోచించి ప్రమాణాంతర-పూర్వోత్తర-విరోధము లేకుండ జూచి విషయనిర్ణయము చేయుచుండుట విద్యత్పద్ధతి. ఈ విద్యత్పద్ధతినే అవలంబించి వ్యాఖ్యానాధారమున గ్రంథసమన్వయప్రదర్శనముతో విమర్శకపద్ధతిలోని దోషములు వెల్లడించి, తత్తన్నిందానిరాకరణ మూలమున మహాభారతవిషయము నిర్దుష్టమని నిరూపింపబడినది.

ఆయాసందర్భములలో ప్రతివాదులు వాడిన మాటలకు- బదులు చెప్పనపుడు వాడబడిన మాటలలో గొన్ని మృదువుగా లేనట్లు కొందరభిప్రాయపడినారు.

మరికొంగ రిట్లు వ్రాసియున్నారు— “మీపుస్తకము (పంచమ భాగము) చదువుచుంటిని. చాలా బాగున్నది. వాళ్ళు వ్రాసినదానికి మీరు చాలా మృదువుగా వ్రాసినారు. ఆమార్దవ మట్టివారియెడ చాలదని తోచినది.” అని.

మహాభారతోక్తమహాత్ములయెడ అభిమాన మేర్పడినవారికి తోచునట్టి యభిప్రాయ మిది. అది యేర్పడనివారికి తోచునట్టిది పై యభిప్రాయము. మాది తత్త్వోధనతాత్పర్యమేకాని వ్యక్తినిరసన తాత్పర్యము కాదని గ్రహింపవలయును.

ఫలపుష్పముల నిచ్చునట్టి యొక మహావృక్షము నాశ్రయించి జీవించుటలో వృక్షమునకు చేటు రాకుండ కాపాడుకొనుచు ఆపుష్పాదులను సంగ్రహించి లోకుల కందించుచు జీవించుట యొకపద్ధతి. ఆవృక్షకాఖిలనే ఛేదించుచు కాల్చి బొగ్గులుచేయుచు వానిని లోకుల కందించుచు జీవించుట యొకపద్ధతి. ఇందు మొదటిపద్ధతి వంశ్యము; రెండవపద్ధతి సంస్కృతము.

... వేదవ్యాసభగవానునిచే మన కనుగ్రహింపబడినది మహాభారత
 కల్పవృక్షము. దీనిని జీవనాధారముగా జేసికొనుటలో పై జెప్పబడిన
 రెండవపద్ధతి నవలంబింపక మొనరిపద్ధతినే అవలంబించి ఫలపుష్ప
 ప్రాయములైన పుణ్యపురుషచరిత్రములను యథాతథముగా స్వీయరచ
 నలతోగూడ లోకలకండించుచుపురాతనపుణ్యపురుషులకీర్తి ప్రతిష్ఠించు
 లోకమున చాటుచు భారతదేశౌన్నత్యమును నిలవజెట్టుచు విద్యాలోప
 ముచే. మన ఇంద్రాంధములపట్ల దాపరించి దుష్ప్రితిని, లోకములో
 గోచరించు అవిసీతిని, అవలోకించి సద్దాంధములద్వారా మనభారతీయు
 లలో విద్యావ్యాప్తియగుటకై పాఠకమహాశయులు పూనికొనలయును.
 ఇదియే మా విజ్ఞప్తి.

ఇట్లు,
 గ్రాంథకర్త.

‘బాల వ్యాస’

బి. వే. వారణాసి సుబ్బహ్మణ్యశాస్త్రిగారు.

శ్రీ మహాగణాధిపతయే నమః.

శ్రీ గురుభ్యో నమః.

మహాభారత తత్త్వ కథనము.

దుష్ట చతుష్టయ చర్య.

“పాండవపూజ్యత్వాభివ్యక్తి స్వద్వైరికృత్యవిజ్ఞానాత్ ।

స్వా దితి దుష్టచతుష్టయచర్యా సంగ్రహ్యతేత్ర పశ్యన్తు ॥

“దుర్యోధనో మన్యుమయో మహాద్రుమః స్కన్ధః కర్ణః శకుని స్తస్య కాళాః ।
దుశ్శాసనః ఫలపుష్పే సమృద్ధే మాలం రాజా ధృతరాష్ట్రోఽమనీషీ” ।

“యుధిష్ఠిరో ధర్మమయో మహాద్రుమః స్కన్ధోఽర్జునో భీమసేనోఽస్య కాళాః ।
మాద్రీసుతో పుష్పఫలే సమృద్ధే మాలం కృష్ణో బ్రహ్మచ బ్రాహ్మణాశ్చ” ।
(అది- ౪1)

—* దుష్ట చతుష్టయ ము *—

దుర్యోధనుడు, దుశ్శాసనుడు, కర్ణుడు, శకుని వీరు దుష్టచతుష్టయమని చెప్పబడెను. ధర్మాత్ములగు పాండవుల కనేకబాధలుకలిగించి వారి రాజ్య మపహరించి వారిపై యుద్ధమునకు కాలుదువ్వి తుదకు కౌరవవంశనాశనమునకు కారణమైనది యీ దుష్టచతుష్టయమే అనియు, పాండవులు నిరపరాధులనియు మహాభారత ముద్దోషించుచున్నది. ఈ విషయమును గాంధారియే స్పష్టముగా తెప్పినది.

— ♦ 'కురువంశనాశనమునకు దుర్యోధనాదుల దుష్టత్వమే
కారణము. పాండవులు నిరపరాధులేఅని' గాంధారిచెప్పట —

యధమృతులను గూర్చి దుఃఖించుచు పుత్రశోకములో ముని
గియ న్న గాంధారి, తనకు ధర్మజుడు నమస్కరింపవచ్చినపుడు తత్కా
లాగతుడై తనోదార్పునట్టి వ్యాసభగవానునితో ప్రస్తావించుచు నిట్లు
చెప్పినది—

“దుశ్శాసనాపరాధేన శకునే స్సౌభలస్య చ ।

కర్ణదుర్యోధనాశ్వాం చ కృత్వో యం కులసంక్షయః ॥

నాపరాధ్యతి బీభత్సుః న చ పార్థో వృకోదరః ।

నకుల స్సహదేవ శ్చ నైవ రాజా యుధిష్ఠిరః” ॥ (స్త్రీ- పర్వ)

దుర్యోధన, దుశ్శాసన, కర్ణ శకునుల దుర్మార్గములచేతనే
కులక్షయమైనది. పాండవుల తప్పేముము లేదు అని.

అంధభారతము— ధర్మంబు పరిగ్రహించి నీచదుకులగు పాండవులచేన
తోసంబు నిగ్రహింపుమనిన గంధవతనందనునకు గాంధారిరాజనందన యిట్లనియె—

నీ. “ఏనమాయాగస్తగాను పిరల జెడ దలచెడ నెట్లు లమృతికజేసి

కలిగితి గాక యి క్కాంతేయవంశంబు నొంతి కెట్లు నామను భరింప

వలెద దుర్యోధను తులవతనంబున శకునియు గర్జదుశ్శాసనులును

దుష్టాత్ములగుటను ద్రింగె గౌరవకుల మడలి పాండవులు గయ్యంబు పాడి

జంకి రిండజి నది మది నొంపజాలదు”

— ♦ పుత్రశోకమాతో దుఃఖించు ధృతరాష్ట్రునితో దుర్మంశుల
మాటలు నీవు వినుటచే నింత చేటువచ్చెనని సంజయుడు చెప్పట —

“న. త్వయానుహృదాం వాక్యం బ్రువతా మవధాదితమ్ ।

అసి నైవై ధారణి స్వబుద్ధ్యా తు విచక్షితమ్ ॥

ప్రాయశోఽకృతంపన్నా స్సతితం పయ్యపాసికాః ।

యస్యదుశ్శాసనో వస్త్రీ రాధేయ శ్చ దురాత్మవాన్ ॥

శకుని శ్చైవ దుష్టాత్మా చిత్రసేనశ్చ దుర్బుధిః”

అస్త్రాపదేశములు చెవిని బెట్టక పదునైన కత్తివంటి స్వబుద్ధిచే
వ్యవహరించితివి. నీవెప్పుడుదుశ్చరితులనే ఉపాసించితివి. దుష్టాత్ములైన
దుశ్శాసనుడు, కర్ణుడు, శకుని, చిత్రసేనుడు నీకు మంతురైరి.

అంధభారతము— సుహృద్భావములు అపదేశించిన మాటలు విన్నవైతి నని నీవు చెప్పి దుమ్ములింపం బనియేమి. నీకును నీ కొడుకునకు మంత్రులు దుశ్శాసనండును, కష్టండును, శకునియు నటయేమి నెప్పుగల దవధరింపుము.

—♦ కుంతీసమేతముగా పాండవులను లక్కయింప

దగ్ధముచేయు సంకల్పించినది దుష్టచతుష్టయమే ♦—

తత స్సుజలపుత్రస్త్రీస్తు రాజా దుర్యోధన శ్చ హ ।

దుశ్శాసన శ్చ క్షణ శ్చ దుష్టం వస్త్రం వనస్త్రయన్ ॥

తే కారవ్య మనుజ్ఞాస్య ధృతరాష్ట్రం న రాధిషత్ ।

దహనే తు సపుత్రాయాః కుష్ట్యా బుద్ధి మకారియన్ ॥ (అది- ౨14)

కర్ణ శకుని దుర్యోధన దుశ్శాసనులు దురాలోచనము చేసి ధృతరాష్ట్రుని అనుజ్ఞపై పాండవులు వారణావతమునకు తల్లిగోగూడ వెళ్ళినట్లు చేసి అక్కడ వారికందరము దగ్ధముచేయవలెనని సంకల్పించిరి.

—♦ ద్రౌపదీనినాహముతో దుష్కరుని బలము పాండవులకు

సంభవించియుంక బలవిఘాతము వారికి కలిగింపవలెనని

కర్ణదుర్యోధనులు ధృతరాష్ట్రునితో చెప్పుట ♦—

“తతో దుర్యోధన శ్చాపి రాధేయ శ్చ విశంపతే ।

ధృతరాష్ట్ర ముపాగమ్య వనో బ్రాతా మిదం తదా ॥

సన్నిధౌ విదురిస్య త్వాం దోషం కష్టం న శక్నుమః ।

వివిక్త మితి నిత్యోః కిం తవేదం చిక్ష్వితమ్ ॥

సపత్నీ వృద్ధిం య త్రాత మన్యసే వృద్ధి మాత్మనః ।

అభిప్రేషి చ యత్తత్తు సృమిపే ద్విపతాం కు ॥

తేహం బలవిఘాతో హి కర్తవ్య స్తాత నిత్యః ।

తే వయం పౌష్ట కాలస్య చిక్ష్ణాం చస్త్రయోహహే ।

యథా నోన గ్రసేయు స్తే సపుత్రబలబంధవాన్ ॥ (అది. ౨ 200)

పాండవులు ద్రౌపదీనినాణిగ్రహణము చేసి దుష్కరులమున నున్న వార్త దెలిసికొని విదురును ధృతరాష్ట్రునితో వారినిగూర్చి ముచ్చటించి వెళ్ళినతరువాత కర్ణుడు, దుర్యోధనుడు ధృతరాష్ట్రుని యొద్దకు జేరి యిట్లనిరి. మహనీయా! విదురుని సమక్షములో మీయు

నీకేమియు మారుమాట జెప్పలేకున్నాము. ఇప్పుడన్యులు లేరుకనుక మాటలాడుచున్నాము. నీవు శత్రువృద్ధినే ఆత్మవృద్ధిగా భావించుచున్నావు. ఆశత్రువులను విదురునియొద్ద స్తుతించుచున్నావు. నీ సంకల్పమేమి? వారు మనల నందరిని కబళింపకుండుటకై వారికి చేకూరిన బలమునకు విఘాతము కలిగించుటే మనకు నిత్యకర్తవ్యము. ఈ సమయమున మనకు కర్తవ్యమిది అని మేమాలోచించినాము. అని, దీనిపై ధృతరాష్ట్ర డిట్లనెను—

“అహ మప్యేత మేతైత చ్ఛిక్ష్ణామి యథా యువామ్ ।

విశేష్తం నాహ మిచ్ఛామి త్వాకారం విమరంపృతి ॥

తత స్తేహం గుణాశేత కీర్తయామి విశేషతః ।

నావబుధ్యేత విదురో మమాభిప్రాయ మిగ్గితైః ॥

య చ్చ త్వం మన్యసే ప్రాప్తం త ద్భృషీహి సుయోధన ।

రాధేయ మన్యసే య చ్చ ప్రాప్త కాంత వదాశుమే ॥ (అది. ఆ 201)

నా మనోగతము మీ మనోగతము నొక్కటే. నా హృదయము విదురునకు వెల్లడికాకుండుటకై పాండవుల గుణములనే విశేషముగా విదురునియొద్ద కీర్తించుచుందును. ఓ కర్ణదుర్యోధనులారా ! ఇప్పుడు చేయవలసిన పని యేమి మీ రాలోచించినారో చెప్పుడు ? అని.

అంధభారతము— “దుర్యోధనుండు పాండవపాంచాలవిభేదనోపాయంబు జింతించుచుండె నంత విదురుండు పాండవాభ్యుదయంబును, పాంచాలీస్వయంవరంబును, దుర్యోధనాదులు భగ్నదర్శులగుటయు విని సంతసిల్లి పాండవులు దుర్యోధరాజపుత్రులై యెండియై దుర్యోధనుని సున్నవారని ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పినంతం డిట్లనియె—

అ. యజ్ఞసేవ తూతు నభిజాత నాతని యజ్ఞవేది నుదితయయినదాని

ననకు విధివివాహ మయి పాండునందమల్ మిగుల మిత్రబలసమృద్ధుఁడయిరి.

క. కొడుకుల యభ్యుదయము విని, కడుసంతసమయ్యె నిపుడు కారకుల మీ

ర్పడ తెలిగ నెల్లరాజుల, నొడిచిన భుజవీర్యమును మహాత్సాహమునన్.

త. అని విదురునకు బ్రിയంబుగా బలికి యంతఃపురంబునకుం జని యంతస్తాపం

కేర్పడకుండ నుండునంత కర్ణదుర్యోధనులు ధృతరాష్ట్రపాలికిం జని యుట్టునిరి—

- క. శ్రేయఃను బగలును విదురుడు, నీయొద్దన యునికిజేసి నేరముపలుకన్
మాయుష్టం బెఱిగింపగ, ధీయుత యెడగంటి మిన్ని దివసంబులకున్.
- క. విదురుడు పాండవహితుడని, మొదలన యెఱిగియును నతివిమోహంబునన
వ్విదురు వచనంబ నిలుపుడు, హృదయంబున నతడు పెద్ద యిష్టుడు మాకున్.
- క. అనిన వారలకు ధృతరాష్ట్రం డిట్లనియె.
- సీ. పలుకుల జెయ్యుట బాండవులకు బీర్తి, గలయట్లయుండుదుగాని నాదు
హృదయంబు విదురున కెన్నఁడు నెరిగింప, నేను మీతలచిన యివ్విధంబ
తలచుచునుండుదు వైవసంపదగల, వారల బాండవనరుల నేమి
నేయంగనగు నెద్ది నెప్పు డిష్టం బింక

ఈ కర్ణదూర్యోధనధృతరాష్ట్రుల సమాలోచనమునకు బూర్వ వృత్తాంతమేమి? పాండవులు ధృతరాష్ట్రోపదేశమున వారణావతము నకు వెళ్ళి అక్కడ దుష్టచతుష్టయకల్పితమైన లక్కయింటి ముప్పు నుండి తప్పించుకొని, దుష్టులు హత్యకై తలపెట్టిన దుస్తంత్రమును తెలిసికొని తప్పించుకొనిన మన మిప్పుడు బహిర్గతులమే అయినయె డల తమదుస్తంత్రము వెల్లడియైనది కదా యని యిక ఆయుధము లతోడనే వధింపవచ్చి వారు మనపై బడుదురినియు, అప్పుడు వారిపై మనము చేయి చేసికొనవలసివచ్చుననియు, తమ్మలమున వారిని వధింప వలసివచ్చుననియు, అట్లు జరుగకుండుటకై మనము కొంతకాల మజ్ఞా తచర్యగా సంచరించిన పక్షములో పాండవులు మరణించినారని వారు భావించుకొనియు, అందువలన “మరణాంతాని వైరాణి” అన్నట్లు వారిహృదయములు శాంతింపవచ్చుననియు ఈవిధముగా దూరద్వ ప్తితో నాలోచించి ఆ పాండవులు అజ్ఞాతముగనే కొంతకాలము సంచ రించినారు.

అప్పుడు లక్కయింటి పాండవులను దుష్టులగు దుర్యోధనా దులు దగ్ధముచేసినా రను లోకాపవాదము కురువంశీయులకు దుర్భర మైపోయినది. అట్టి లోకాపవాదముతో భీష్మధృతరాష్ట్రాదులు కుందు చుండిరి. దుర్యోధనాదులు సంతోషించి.

అంతట పాండవులు బ్రాహ్మణవేషములతో కృమకృమముగా ద్రోహదీక్షయందరసమయమునకు ద్రోహదపురమున కేగి, అచ్చట మత్స్యయంత్రోధంబనపూర్వకముగా ద్రోహదని పరిగ్రహించి, ఆయములలో నెదుర్కొనిన కర్ణాదుల నోడించి, ద్రోహదీక్షాగ్రహణము చేసి ద్రోహదపురమున సుఖముగా నుండ నప్పుడు పాండవులు జీవించి యుండుటెగాక అభ్యుదయాభివృద్ధిగా గూడ నున్నట్లు వినిన దుర్యోధనాదులకు గలిగిన చింతకు మేర లేదు. వారికప్పుడు కలిగిన దురూహలివి— ద్రోహదనుకు పాండవులకు మిత్రభేదము కలిగింపవలయుననియు, లేక ద్రోహదీక్షమిత్రమున పాండవులలో బరస్పరకలహము కలిగింపవలెననియు, లేదా పాండవులకు వేర్వేరుగా స్త్రీరత్నములను లొర్చి వారికి ద్రోహదయందు విరిక్తి బుట్టింపవలెననియు, లేదా అయిదుగురితో కాపురముచేయుట కష్టమని ద్రోహదీక్ష పాండవులపై విరిక్తి కలిగింపవలెననియు, మాయోపాయముల భీముని వధించి వారల బంధీనుల జేయదమనియు దుర్యోధను డనెను. దీనిపై గర్భిల్ల నెను—

అంధభ్రారతము— “ఈ యుపాయప్రయోగంబులన్నియు మడిగి యిప్పుడ పాండవులయందు విక్రమంబు ప్రయోగించుట కార్యంబు. చతురంగబలసాధనసన్నిధ్యలమయి యుద్ధంబునం పాంచాలు భంజించి పాండవుల నొండుగడ నుండినకొడొక్కని లెత్తమనిన గర్భ పలుకు లొకర్ణించి”

“తే జలేన వయం రాజన్ మహతా చతురంగిణా ।

ప్రమథ్య ద్రోహదం శీఘ్ర మానయా మేహ పాండవాన్ ॥

సహి సామూ న దానేన న భేదేన చ పాండవాః ।

శక్యా సాధయతుం తస్మా ద్విక్రమేజైవ తాన్ జహి ॥

తా న్విక్రమేణ జిత్యేమా మఖిలాం భుంక్ష్య మేవీనిమ్ ।

అతో నాన్యం ప్రపశ్యామి కాశ్యోపాయం జనాధిప ॥ (అ. అ 202)

దుర్యోధనా! నీవూహించిన విధముగా పాండవులను సామదానభేదములతో జయించుట శక్యము కాదు. మనమిప్పుడు సేనలతో వెళ్ళి ద్రోహదని జయించి పాండవుల నిక్కడకు తీసుకొనివత్తిము. నీవు

వారిని పరాక్రమముచేతనే వధించి యీ అఖండభూమండలమును అనుభవింపుము.

ఇట్లు దుర్యోధనుడు, కర్ణుడు తనయొద్ద వెల్లడించిన పాండవ నిగ్రహపద్ధతులను విని ధృతరాష్ట్రుడు కర్ణునితోరణి కభినందించి మీరును భీష్మద్రోణవిదురులును కలిసి మరొకసారి ఆలోచించి చేసినది శ్రేయస్కరమని చెప్పి వెంటనే భీష్మాదులను పిలిపించి ఆ విషయమును వారియొద్ద వెల్లడింపగా భీష్మాదు లిట్లు బోధించిరి.

—♦ అపకీర్తికి పాలుకాక పాండవులను పేమించి వారి

కర్ధరాజ్య మిచ్చి వర్ణిల్లు డని భీష్మాదులు

దుర్యోధనునకు బోధించుట ♦—

భీష్ము డిట్లు చెప్పెను— మీరు పాండవులతో నిరోధించుటకు నేనంగీకరింపను. నాకు ధృతరాష్ట్ర డెట్టివాడో పాండురాజును అట్టివాడే. నాకు గాంధారిపుత్రు లెట్టివారో కుంతీపుత్రులును అట్టివారే. పాండవులు నాకు ఎట్లు రక్షింపదగినవారో ధృతరాష్ట్రా! నీకును అట్లే రక్షింపదగినవారు. నాకును ధృతరాష్ట్రునకును పాండవులు ఎట్లు రక్షింపదగినవారో దుర్యోధనా! నీకును అట్లే రక్షింపదగినవారు. కురువంశీయులందరకు ఇది తప్పనిది.

“ఏకం గతే విగ్రహం తైర్న రోచే సంధాయ వీరై ర్దీయతామర్థభూమిః ।

తేషా మపీదం ప్రవీతామహానాం రాజ్యం శితుశ్చైవ కురుత్త మానామ్ ॥

దుర్యోధన యథా రాజ్యం త్వ మిదం తాత పశ్యసి ।

మమ వైత్యక మిత్యేవం తేపి పశ్యన్తి పాండవాః ॥

యది రాజ్యం న తే ప్రాప్తాః పాండవేయా యశస్వినః ।

కుత ఏవ తవాపీదం భారతస్యాపి కస్యచిత్ ।

అథ ధర్మేణ రాజ్యం త్వం ప్రాప్తవాన్ భరతర్షభ ॥

తేపి రాజ్య మమప్రాప్తాః పూర్వ మేనేతి మే మతిః ।

వధుర్దక్షైవ రాజ్యస్య తేషా మగ్ధం ప్రదీయతామ్ ॥

ఏతద్ధి పురుషవ్యాఘ్రే హితం సర్వజనస్య చ ।

అతోఽన్యథా చేత్స్మియతే న హితం నో భవిష్యతి ||

తవా ప్యక్షీర్తి స్సకలా భవిష్యతి న సంశయః ||

నష్టకీర్తే ర్మనుష్యస్య జీవితం హ్యఫలం స్ఫుటమ్ ||

దిష్ట్యా భియచ్ఛే పార్థా హి దిష్ట్యా జీవతి సా పృథా |

దిష్ట్యా పురోచనః పాపో న సకామోఽత్యయం గతః ||

యదా ప్రభృతి దగ్ధా స్తే కుప్తీభోజసుతా సుతాః |

తదాప్రభృతి గాన్ధారే న కశ్నో మ్యభివీక్షితుమ్ ||

త దిదం జీవితం తేషాం తవ కిల్బిషనాశనమ్ |

సంమన్తవ్యం మహారాజ పాండవానాం చ దర్శనమ్ ||

నచాపి తేషాం వీరాణాం జీవతాం కురునందన |

పిత్రోఽన్యోఽన్య శృక్య ఆదాతు మపి వజ్రిభృతా స్వయమ్ ||

తే సర్వేఽవస్థితా ధర్మ సర్వే చైకైకచేతసః |

అధర్మేణ నిరస్తా శ్చ తుల్యే రాజ్యే విశేషతః ||

యది ధర్మ స్వయా కార్యో యది కార్యం ప్రియం చ మే |

క్షేమం చ యది కర్తవ్యం తేషా మర్థం ప్రిదీయతామ్ || (బది. ఆ 203)

దుర్యోధనా! అధర్మము తగదు. కనుక నీవు పాండవులతో శత్రుత్వము పెట్టుకొనుట నా కిష్టము కానిపని. ఆ వీరులతో సఖ్యపడి అర్థభూమి వారికిమ్ము. కురూర్తములైన పాండవులకు ప్రేమితా మహానుకృమముగా వచ్చి పిత్రమైన రాజ్యమే యిది.

దుర్యోధనా! నా పిత్రమని నీ వనుకొనుచున్న రాజ్యమునే మా పిత్రమని వా రనుకొనుచున్నారు. పాండురాజునకు ఔరససంతానముకాక క్షేత్రేజసంతానమైన పాండవులు రాజ్యము మా పిత్రమని యెట్లు పొందగలరు? ధృతరాష్ట్రుని యౌరససంతానమైన నేను పిత్రమని పొందగలను. అని నీ కూహ కలదేమా! నీ యూహను బట్టి చూచినయెడల నీ పితామహుడైన విచిత్రవీర్యుని రాజ్యము ఆ విచిత్రవీర్యుని యౌరససంతానముకాక క్షేత్రేజసంతానమైన నీ తండ్రి ధృతరాష్ట్రునకు పిత్రముగా ప్రాప్తింపనేలేదు. నీ తండ్రికి ప్రాప్తింపని రాజ్యము పిత్రముగా నాకు ప్రాప్తించినదని నీ వనుకొను యెట్లు?

ఇక నీతండ్రికి ధర్మముగనే ప్రాప్తించి పితృత్వమైన నీకు ప్రాప్తించిన దందువా? అట్లైన పాండవులకు ముందే ప్రాప్తించినది. ఏమందువా? నీ తండ్రి అంధుడగుటచేత కనిష్ఠుడైనను పాండురాజే రాజ్యాభిషిక్తుడయ్యెను. అందుచే పాండవులకు ప్రాప్తించియున్నది. ఆపై యంతకు బూర్వమే ధర్మజుడు యువరాజు కావినపబడెను.

కనుక ప్రీతితో వారి కర్థరాజ్య మిమ్ము. ఇది సర్వలోకహితము. దీనికి భిన్నముగా జేయుట మనకు శ్రేయస్సు కాదు. నీకును గొప్ప అపకీర్తి వచ్చును. కీర్తి పోయినపుడు జీవించుట వ్యర్థము. మన అదృష్టముచేత పాండవులు, కుంతీదేవి జీవించియున్నారు. వారిని దగ్ధము చేయదలచిన పాపియగు పురోచనుడు మరణించినాడు. ఆ పాండవులు దగ్ధులయినారను వారై తెలిసినది మొదలు నేను ప్రజలముఖము చూడలేకున్నాను. పాండవులు జీవించియుండుట, వారిని దహించుట నిపాపపరిహారహేతు వని తెలిసికొనుము. వీరులైన ఆ పాండవులు జీవించియుండ వారిపితృత్వమైన అంశము (భాగము) ఇందుకైన తీసికొనజాలదు. ఆ పాండవులు ధర్మనిష్ఠులై యున్నారు. ఏకచిత్తముకలిగి యున్నారు. అట్టివారు కేవల మధర్మముగా త్రొక్కివేయబడినారు. విశేషించి నీతో తుల్యముగా రాజ్య మనుభవింపదగియుండగా త్రొక్కివేయబడినారు. దుర్యోధనా! నీవు ధర్మాత్ముడవైన- నాప్రీతిని నీవు కోరువాడవైన- లోకక్షేమము నీవపేక్షించువాడవైన పాండవుల కర్థరాజ్య మిచ్చివేయుము. అని.

ఈ భీష్మవాక్యములలో “దుర్యోధన యథా రాజ్యం” అని యున్న మూడు శ్లోకములకును “కురుపాండవదాయభాగవినిర్ణయము” అనుగ్రంథములో ఏదో అర్థము చెప్పి—

“ఈ వాక్యములవలన నీరాజ్య ముభయులకునుగూడ ప్రైతృకముగానే చెందినట్లును, ఉభయులను గూడ ధర్మముచేతనే పొందినట్లును విస్పష్ట మగుచున్నది”. (పు- 19)

అని వ్రాయబడినది. ఈయర్థము లో వచ్చెడి విరోధములు, అవాదమునకు గల అప్రమాణిశ్చిత్తము మొదలుగునవి. “పాండవ నిందానిరాకరణము” అను చతుర్థభాగము లో నిరూపింపబడినవికనుక అచ్చట జూడవలెను.

ఈ భీష్మవాక్యములలో పాండవుల కర్థరాజ్య మిమ్మనియు, వారికి అది పితృయమైన అంశ మనియు చెప్పబడినదిగాని మిగిలిన యర్థ రాజ్యము నీకు పితృయమైన యంశమని దుర్యోధనునకు చెప్పబడలేదు. తాత్పర్య మేమనగా— దుర్యోధనునకు విడువదలచిన అర్థరాజ్యము పాండవుల అర్థరాజ్యమువలె సర్వాధికారములు కలది కావనియు, పాండవుల పోష్యవర్గములోని దుర్యోధనాదుల కది యావస్థోపాధిగో గ్యమే అనియు సూచించుటే అని తెలిసికొనవలయును.

గాంధారి దుర్యోధనున కుపదేశించునపుడు కూడ—

“అల మర్థం పృథివ్యాస్తే సహమాత్యస్య జీవతుమ్” ।

సపరివారముగా జీవించుటకు నీ కర్థరాజ్యము చాలును. అనియే చెప్పినది. యావద్రాజ్యము పాండవులదే అయియున్నను ధృతరాష్ట్ర ధార్తరాష్ట్రాదుల పోషణభారము పాండవులదే కనుక వాపోషణము నకై అర్థరాజ్యము దుర్యోధనాదుల అనుభవములో నుండనిచ్చి మిగిలిన అర్థరాజ్యము పాండవులు పదిగ్రహించునట్లు చేయవలచి భీష్ముడు దుర్యోధనునితో వారి కర్థరాజ్య మిమ్మని చెప్పినేకాని పాండవుల కున్నది అర్థరాజ్యాధికారమే అని కాదు. తలకొకవిధముగా ప్రతివాడు లన్నట్లు అర్థరాజ్యము వారికి పితృయము, అర్థరాజ్యము దుర్యోధనునకు పితృయమనియు గాదు. అవిభాజ్యమైన రాజ్యమును రెండుముక్కలు చేయవలయు ననియు గాదు. యావద్రాజ్యాధికారము దుర్యోధనునిది, స్వవంశీయులైన పాండవులపోషణభారముకూడ దుర్యోధనునిదే, కనుక పాండవుల కర్థరాజ్య మిప్పింపవలె ననియు గాదు. ఇక పాండవులు కురువంశీయులు కారు. భారతీయులే కారు. అయినను ఇక్కడ పెరి

గినవారు కనుక నిరాధారులై యున్న పాండవులకు దయాధర్మభిక్షగా అర్థగాజ్య మిప్పింపవలె ననియు గాదు. కనుకనే దుర్యోధనునకు పితృమనక పాండవులకు పితృమని, పితృపైతామహమని భీష్ముడు చెప్పెను.

అంధభారతము— భీష్ముడు బుద్ధినిపట్టట- “అపాండవులతో విగ్రహంబు సేయుట కెన్నఁడును నొడంబడ. చిత్తుడైనతామహంబయిన రాజ్యంబునకు నీయట్లు వారు నర్హులుగావున వారికి నర్థరాజ్యం బిచ్చిన నీకును, నీబాంధవులకును, లోకంబునకును బ్రేయం బగు నట్లు కానినా డపకీర్తి యగు. కీర్తియు నపకీర్తియు జనులకు స్వర్గనరక నిమిత్తంబులుగావున నపకీర్తి పరిహరించి పైతృకంబగు రాజ్యంబు పాండవుల కిచ్చి వారితోడ బద్ధప్రణయండవయి కీర్తినిలపుమనిన భీష్ముపలుకులకు”.

ఇచ్చట “పితృపైతామహంబైన రాజ్యంబునకు నీయట్లు వారు నర్హులు” అనుమాటకు నీపితృపైతామహరాజ్యమునకు నేవర్హుడవయి నట్లు వారును వారి పితృపైతామహరాజ్యమునకు అర్హులు అని యర్థము చేయరాదు. “ధృతరాష్ట్రుడే రాజ్యాభిషిక్తుడు, పాండురాజు ప్రతినిధి. పాండురాజు తనభుజబలముచే నార్జించినదానిని ధృతరాష్ట్రుడు స్వీకరించే పాండురాజున కిచ్చెను. అది కురురాజ్యములో సగమున్నది”. అను వారి వాదములోనైనను అది పాండురాజునకి పాండవులకు వచ్చినదే ! అగుటచే పితృమగునుకాని పితృపైతామహ మెట్లుగును.

పాండవులకు పిత పాండురాజు. పితామహుడు విచిత్రవీర్యుడు. ఇట్టి పితృపితామహులనుండి పొందినదే పితృపైతామహమగును. ప్రతివాదిమతప్రకారము పాండురాజు భుజబలముచే పొందించుటచే స్వార్జితమైన ఆరాజ్యము పాండవులకు పితృపైతామహ మనుట అత్యంతవిరుద్ధ మగును. కనుక విచిత్రవీర్యునుండి పాండురాజునకు, పాండురాజునుండి పాండవులకు ఆరాజ్యము సంక్రమించి వారి కది పితృపైతామహమైన దనవలయును. అప్పుడు పాండురాజే రాజ్యాభిషిక్తు డనితీరవలయును. ఇప్పుడు దుర్యోధనునకు పితృపైతామహమగు టెట్లు? రెండురాజ్యములను కల్పించు టెట్లు ?

ఇక దుర్యోధనునకే అది పితృపై తామహము. ధృతరాష్ట్రుని రాజ్యాభిషక్తు డగుటే దానికి హేతువు అని భావించి, “దుర్యోధనా ! నీపితృపై తామహరాజ్యమునకు నీవలె పాండవులు న్దులు” అని యాభీష్టవాక్యమున కర్థము చెప్పుదురా ? అట్లయిన దుర్యోధనుని పితృపై తామహరాజ్యమునకు, దుర్యోధనునకు గల అర్హతతో సమానార్హత పాండవుల కెట్లుండును ? పాండవుల కర్ధరాజ్య మీయని యెడల సరకహేతువైన అహర్నిశికి పాలైపోదు వని భీష్ముడు దుర్యోధనునకెట్లు చెప్పగలిగెను.

ఇక పాండవులదే రాజ్యమనువారికైనను ఈయాక్షేపము తప్పదు. పాండవుల పితృపై తామహరాజ్యమునకు “నీవలె పాండవులు న్దులు” అని దుర్యోధనునితో సమానార్హత పాండవులకు జెప్పుటెట్లు ? అని యందురేమో వినుడు—

పాండవరాజ్యములో దుర్యోధనునకు గల అర్హత అనుభవార్హత. దుర్యోధనరాజ్యపక్షములో పాండవులకుగల అర్హతకూడ అనుభవార్హతయే. కాని దుర్యోధనరాజ్యపక్షములో “నీవలె పాండవులు న్దులు” అని దుర్యోధనునితో భీష్ము డనుట. సంగతము కానేరదు. సర్వవిధార్హతలుగల దుర్యోధనునితో అనుభవమాత్మార్హతకల పాండవులకు సమానార్హత యేది ?

పాండవరాజ్యపక్షములో సర్వవిధార్హతలు గల పాండవులకు అనుభవమాత్మార్హత కల దుర్యోధనునితో సమానార్హత ‘అధికస్తు ప్రవిష్టం న తద్ధానికరం’ అను న్యాయమున లేకపోలేదు. దాన పరిపాలనానుభవాది సర్వవిధార్హతలు కలిగియున్నవారికి దుర్యోధనునకున్న అనుభవార్హత ఉండనే యున్నది. కనుక ఆక్షేపములేదు. పర్యవసాన మేమనగా ఈ భీష్టవాక్యములు పాండవులదే రాజ్యమని స్పష్టపరచుచున్నవి.

దోషాచార్యు డిట్లు చెప్పెను—

“మహాశ్వసా మతి స్తాత యా భీష్మస్య మహాత్మనః ।
సంభిక్ష్యాస్తు కాస్తేయా ధర్మ ఏష సనాతనః ॥

తత స్తే పాండవా శ్శృంగాః పూజ్యమానా సృదా త్వయా ।

ప్రకృతీనా మనమతే షడే స్థాస్యన్తి పైతృకే ॥ (అదిప- అ204)

దుర్యోధనా ! మహానుభావుడైన భీష్ముడు చెప్పినట్లు చేయుటే నాకును సమ్మతము. పాండవుల కర్ధరాజ్యమియ్యవలసినదే ! ఇది సనాతనధర్మము. దుష్టదపురమునుండి వారిని సబహుమానముగా రప్పించుము. తరువాత వారు నీచేత పూజించబడుచు ప్రజల కనుమతమై పితృమైన వారి రాజ్యమందు స్థిరపడుదురు.

అంధ్రభారతము— “దోషుండు దుర్యోధనున కిట్లనియె... భవత్పితౄ మహువచనంబు జేకొనుము. మానుగ వారలతోడ నీవు విగ్రహ మొనరింప నేమిటికి గౌరవసౌబలకర్ణశ్శులన్”

‘అయ్యనఘుల పైతృకం బయిన యంశము మిన్నక వజ్రపాణికైనను గొనబోలునయ్య’

ఈదోషావాక్యములలో పైతృకమనుమాటకు పితృమైన తామహమని యర్థమే. ఇచ్చట సిద్ధాంతమిది—

అవిభాజ్యమే రాజ్యము. అది సమానముగా సర్వాధికారములతో పంచి యివ్వబడినపుడే రాజ్యవిభాగ మగును. అట్లు కాక పోవ్వవర్గము జీవించుటకై నిర్దేశించి కొంత, సర్వాధికారములతో నిర్దేశించి కొంత యివ్వబడినపుడు రాజ్యవిభాగము కానేరదు.

ఈదృష్టిచేతనే భీష్ముడు పాండవులకు పితృమైన అర్ధరాజ్యమిమ్మనుట, దోషుడని సనాతనధర్మమనుట, గాంధారి నీకర్ధరాజ్యము సరివారముగా జీవించుటకు చాలు నని దుర్యోధనునకు జెప్పట, ధృతరాష్ట్రునిచే నట్లు నిరాక్షేపణముగా పాండవుల కర్ధరాజ్యమని యివ్వబడుట జరిగినది. ఇది రాజ్యవిభాగమని భ్రాంతిపడరాదు.

— : భీష్మాదుల మాటపై రాజ్యాధికారము నాడే అని

చెప్పలేక దుర్యోధను డూరకుండుట :—

ఇట్లు దోషాచార్యులు, భీష్ముడు చెప్పినట్లు చేయుమని దుర్యో

ధనునకు బోధించెను. భీష్ముడు నీవంటి అర్హత వారికి లేకపోలేదు. పాండవులకు లేనట్టియు నీకున్నట్టియు, రాజ్యాధిపత్య ఎట్టిది? వారిపితృ పై తామహమైన రాజ్యములో సగము వారికిమ్ము. అని దుర్యోధనునకు చెప్పినపుడు అదుర్యోధనుడు—

ప్రతివాదులన్నట్లు ఆపాండవు లెట్లో పుట్టినవారు. వారు కురు వంశీయులు కారు. భారతీయులే కారు. వారికి రాజ్యము పితృపై తామహమగు టెల్లు? అని కాని, నాతండ్రి జ్యేష్ఠుడు, పృథ్వీశుడు అగుటవలన రాజ్యము నాకు పితృపై తామహమైయుండ ‘రాజ్యంబునకు నీయట్ల వారును అర్హులు’ అని నీవెట్లనగలిగితివి? అని కాని, అవి భాజ్యమై జ్యేష్ఠానుక్రిమముగా వచ్చు రాజ్యమును రెండుముక్కలు చేయుట, న్యాయమేనా? అనికాని, వారు పాండుపుత్రులు కానందున పాండురాజునకు నాతండ్రి ప్రీతితో ఇచ్చినదయినను వారికి చెందుటెట్లు? అనికాని, ఇట్టి వెట్టిమొట్టిమాటలతో భీష్మునిపై ఎదుర్కొనలేదు.

కారణమేమి? ఈ యుక్తులు దుర్యోధనునకు స్ఫురింపకా? అతడిభాగములో ప్రతివాదులకంటె ఎన్నియో రెట్లు ఎక్కువ నేర్చినవాడు. అట్టివాడు—

ఇవియుక్తులు కావు కుయుక్తులని, ఈ యుక్తులతో తెలిసిన పెద్దల సమక్షములో తనదే రాజ్యాధికారమని నిరూపింపజాల నని, తనదే రాజ్యాధికార మనుటకు తగిన సబబులు ఏమియు లేవని, పాండవులు కురువంశీయులు కారని చెప్పద మన్న తన తండ్రిని బట్టి తనకును అట్టి పరిస్థితియే ప్రాప్తించు నని అలోచించి అధరస్పందము చేయక మిన్నకుండెను. దుర్యోధనుడు రాజ్యాధికారికా డనునది కంఠోక్తియే. చూడుడు—

—: దుర్యోధనుడు నేను రాజ్యాధికారిని కాకపోతి నని

తండ్రియొద్ద దుఃఖించుట :—

అంధభారతము— “భృతరాష్ట్రండు యధిష్ఠి రాజ్యభారధురంధరుంగా నెరింగి భీష్మవిదురులతో విచారించి యావరాజ్యాభిషిక్తుం జేసిన”.

“దుర్యోధనుండు యుధిష్ఠిరు యావరాజ్యాభిషేకంబునకు, భీమార్జునయముల పరాక్రమంబునకు సహింపక కర్ణశకునిదుశ్శాసనులతో మంతనంబుండి యిట్లనియె”

దుర్యోధనుడు దండితో దన మనోముఖంబు చెల్పుట.—

తే. “వీరులని పాండుసుతులకు వెఱుగు సేను వెఱుగుటకు దగగ నిపుడు విభుడ సీవు పాండవజ్యేష్ఠునకు బ్రీతి బరమయావరాజ్య మిచ్చితి గురువృద్ధరాజులాడ.

దానచేసి పౌరజానపదబ్రాహ్మణప్రధానవరులు ధర్మజాన కనురక్షులయి... యుధిష్ఠిరునకు రాజ్యాభిషేకంబు సేయుదమతండు పితామహుండైన...భీష్ముని, సమ్రత్రికుండైన భృతరాష్ట్రుని నతిధక్తి నభిష్టభోగానుభవపరులంగా సుఖంబునచు... ననియెప్పుడు దమలో విచారించును. దీనివింటె కర్ణకూలాయమానంబులైన మూర్ఛప్రకృతుల పలుకులు విననోప”.

సీ. వైతృకంబగులక్ష్మి పాండుభూపతి మన్ను తాల్చుటజేసి తత్తనయుడైన ధర్మజాడిప్పుడు చాల్చిన నాతనితనయుండు మఱిదాని చాల్చుమీద నిప్పాట పాండునంశేశుల వసుమతీరాజ్యార్హులగుదురు, రాజ్యమునకు బరువడి మేమింత బాసిన మాపుత్రప్రాత్యవర్గంబును బాయునింక.

అ. నొరులగొలిచి కుడువనోప మే ముగ్గుగాకుండ మమ్ము జేయనోపుడేని పాండురాజు తొంటిభక్తియు న ప్పాండుతనయులందు దయయు దలపకుండు.

ఈరాజ్యంబు మొదలెంటంగోలె భవదీయంబయినం బ్రకృతిజనులు వశ్యులు గాకున్నను గ్రహగతంబయి మాకు నప్రయత్నలభ్యంబగు. దొల్లి పాండురాజు రాజై గుణంబులం బ్రజానురాగంబు వడయుటంశేసి యెల్లవారును ధర్మరాజు రాజ్యంబు వలతురు. దాని నెఱింగి కాక దానసమ్మానంబులం బ్రకృతి జనంబులకు సంతోషంబు సేయుచునుండుదు. నిందుల దుష్టజనుల పక్ష పాతవచనంబు లుడుగునంతకు నుపాయంబున గొంఱిని పాండవులను దదీయ భృత్యామాత్యవర్గంబుతో వారజాన తంబునకు బుత్తము. రాజ్యంబు సుప్రతిష్ఠితంబైన మఱి వార లిందులకు వత్తురు.”

ఇని దుర్యోధనుని కంఠోక్తులు. ఇందలి అంశములను పరిశీలిం పుడు. “ధృతరాష్ట్రుడు భీష్మ విదురులతో విచారించి యుధిష్ఠిరుని యావరాజ్యపట్టాభిషిక్తుని జేసెను”.

ఇచ్చట ఆరాజ్యమున కని, ఈరాజ్యమున కని లేక యుధిష్ఠిరుడు యావరాజ్యపట్టాభిషిక్తుడై చేయబడెను. అని యుండుటచేత కురు రాజ్యమున కంతకను యావరాజునియే స్పష్టమగుచున్నది. అపై దుర్యోధనుని కూడ యావరాజును చేసినట్లు ఎచ్చటను లేకుండుటను బట్టి

కూడ యుధిష్ఠిరుని ఆ యౌవరాజ్యాభిషేకము యావద్రాజ్యమున కని తెలియుచున్నది.

ఆ యౌవరాజ్యాభిషేకము జరిపించినవాడు ధృతరాష్ట్రుడే. అసలు కురురాజ్యాభిషేక్తుడు ధృతరాష్ట్రుడే అయి యున్నయెడల తన కుమారునకు జరిపింపవలసియున్న ఆ యభిషేకమును పాండురాజు కుమారునకు జరిపించుట సంభవింపదు. కనుక అసలు కురురాజ్యాభిషేక్తుడు పాండురాజే అనియు, అతని పుత్రుని కివ్వవలసినదికనుకనే ఆ యౌవరాజ్య మిచ్చె ననియు ధృవ మగుచున్నది.

చెండవయాంశము—‘ప్రజలు— ధర్మజన కనురక్తులై, యుధిష్ఠిరునకు రాజ్యాభిషేకము చేయదము. అతడు భీష్ముని, సపుత్రుకుడైన ధృతరాష్ట్రుని అతిభక్తి నభీష్టభోగానుభవపరులనుగా సుఖం బుచుచు నని యెప్పుడు తమలో విచారించురు’. ఇట్లు యుధిష్ఠిరునకు రాజ్యాభిషేకము జరుపుటకై ప్రజ లుద్వమించుటకు హేతువు సర్వవిధార్హతలు కలిగి ధురంధరుడై రాజ్యాధికారియై యున్న యుధిష్ఠిరునకు పట్టాభిషేకము జరుగక కాలహరణ మగుచుండుటయు, దుర్యోధనుడు పాండవులయెడ దుర్వృత్తి కలిగియుండుటయును. ఈ పరిస్థితిని కనిపెట్టి రాజ్యాధికారి యగు ధర్మజనకు పట్టాభిషేకము జరుప ప్రజలు తల పెట్టిరి.

ఇట్టి ప్రజలసంరంభము నుబట్టికూడ రాజ్యాము పాండురాజుడై పాండురాజునుండి అనంతరాధికారముగా పాండవులకు చెందినట్లు స్పష్టమగుచున్నది. ధృతరాష్ట్రునిదే రాజ్యమైయున్నయెడల అనంతరాధికారి దుర్యోధనుడై యుండ, అపై అంగబలము అర్థబలము పూర్ణముగా కలవాడై యుండ, ఎట్టి యశకారములును ప్రజలపట్ల యెంతమాత్రము చేయనివాడై యుండ, అట్టి దుర్యోధనుని కాదని ధర్మదృష్టి, నివృత్తపాతబుద్ధి కల ప్రజలు అసధికారియైన ధర్మజుని పట్టాభిషేక్తునిజేయ తలపెట్టుదురా? కనుక ప్రజల సంరంభమును

బట్టి కూడ దుర్యోధను డనధికారి. యుధిష్ఠిరుడే రాజ్యాధికారియని విశదమగుచున్నది.

మూడవ యంశము— “యుధిష్ఠిరుః— భీష్ముని, సపుత్రీకుడైన ధృతరాష్ట్రుని అతిభక్తితో అభీష్ట భోగానుభవపరులను చేసి సుఖపెట్టును. అని యెప్పుడును ప్రజలు తలపోయుచుందురు”.

ఇచ్చట యుధిష్ఠిరునకు రాజ్యాభిషేకమును తలపెట్టిన ప్రజలు ధృతరాష్ట్రధార్తరాష్ట్రులయందు ద్వేషభావముకలవారు కారు. కనుకనే వారి యోగక్షేమములనుగూర్చి కూడ ఆలోచించినారు. ధర్మజుడు భక్తితో వారిని సేవించుచు వారి అభీష్టములు నెరవేర్చుచు సుఖపెట్టునని నిశ్చయించినారు.

ఇట్లు ధృతరాష్ట్రధార్తరాష్ట్రులయోగక్షేమములను ధర్మజుడే కనిపెట్టునని ప్రజలనుకొనుటవలన ధృతరాష్ట్రధార్తరాష్ట్రులకు యావద్రాజ్యాధికారముకాని, యత్కించిద్రాజ్యాధికారముకాని లేదనియు, సర్వాధికారియైన ధర్మజుని పోవ్యవర్గమై యన్నవారినియు, స్పష్టమగుచున్నది.

నాల్గవయంశము— “పైతృకమైన రాజ్యము మొదట పాండుభూపతి ధరించుటనుబట్టి అతని పుత్రుడైన ధర్మజుడు ఇప్పుడు ధరించే నేని ఇట్లుపై ధర్మజుని పుత్రుడే ధరింపవలసినవాడగును. ఈవిధమున పాండువంశీయులే వసుమతీరాజ్యార్థులగుదురు. మేమిప్పుడు రాజ్యమునకు దూరమైపోయినయెడల మాపుత్రప్రతాపిదులు కూడ దూరమైపోవుదురు. మే మొరులను గొల్చి బ్రతుకలేము తండ్రి! మమ్ముద్ధరింపదలచితివేని ఆపాండురాజభక్తిని, యీ పాండుపుత్రులపై దయయును తలపోయకుండుము”.

ఇచ్చట పాండుభూపతి ధరించిన రాజ్యము పితృమని చెప్పబడుటచే ప్రతివాడు లన్నట్లది పాండుభూపతి స్వార్జితము, ధృతరాష్ట్ర

దత్తమకూడ కాదనియు, అది వంశానుగతమై వచ్చుచున్న కురు రాజ్యమే అనియు స్పష్టమగుచున్నది.

ఆ పాండుభూపతి ధరించిన ఆరాజ్య మిప్పుడు పాండుపుత్రుని ధరించినయెడల ఇకముందు ఈతని పుత్రుడే ధరించును. అని చెప్పబడుటచే, కురురాజ్యమునకు పట్టాభిషిక్తుడు పాండుభూపతియే కాని, ప్రతి వాదులన్నట్లు ధృతరాష్ట్రుడు కాదనియు, ప్రతివాదులు కల్పించినట్లు పాండుభూపతి ధృతరాష్ట్రుని ప్రతినిధి కాదనియు, ధర్మజుడు పాండు పుత్రుడే కాని ప్రతివాదులన్నట్లు ఎవ్వడో కాదనియు స్పష్టమగుచున్నది.

ఈవిధమున “పాండువంశీయులే వసుమతీరాజ్యాన్ని లగుచును” అని చెప్పబడుటలేదు. పాండవులకు ప్రతివాదులన్నట్లు అర్హరాజ్యర్హతకాని, రాజ్యానర్హతకాని కాక, యావచ్చాన్యర్హతయే అని స్పష్టమగుచున్నది.

“మే మిప్పుడు రాజ్యమునకు దూరమైపోయినయెడల మా పుత్రులతోకూడ దూరమై పోదురు. మే మెరులగొల్పి బ్రతుకలేము”.

అని చెప్పబడుటచే ధృతరాష్ట్రధార్మరాష్ట్రులకు పాండవరాజ్యముకంటె ప్రతివాదులన్నట్లు ఎట్టిరాజ్యము హక్కుగలది లేదనియు, పాండవపోష్యవర్గమై భోగములనుభవింపవలసినవారే అనియు స్పష్టమగుచున్నది.

అయిదవ యంశము— “ఈరాజ్యంబు మొగలంటుగోత్ర భవదీయంబయినయెడల ప్రజలు వశ్యులు గానున్నను క్రమాగతము మాకు నప్రయత్నలభ్యంబగు. తొల్లి పాండురాజు రాజై ప్రజానురాగంబు వడియుటంజేసి యెల్లవారును ధర్మరాజు రాజ్యంబు వలయు”.

ఇచ్చట ఈరాజ్యము మొదటినుండియు నీదే ఆయనయెడల ప్రజలెల్లున్నను క్రమాగతమై మాకు అప్రయత్నలభ్యమగును. అని చెప్పబడుటచే దుర్యోధనునకు రాజ్యము క్రమాగతము కాలేద

నియు, దానికి కారణము. మొదట రాజ్యము ధృతరాష్ట్రునకు చెంద లేదనియు, ఇప్పుడుమాత్రము ధృతరాష్ట్రాధీనమై రాజ్యమున్నను మొదటనుండియు లే బోవుటచే కృమము తప్పిపోయిన దనియు, జ్యేష్ఠుడైనను మొదట రాజ్యము చెందకపోవుటకు కారణము ధృతరాష్ట్రుని అంధత్వమే అనియు, అదికారణముగా కనిష్ఠుడైనను పాండుభూతికే రాజ్యాభిషేకపూర్వకమున రాజ్యప్రాప్తి కలుగుటనుబట్టి జ్యేష్ఠానుకృమముగా గావలసిన కృమము తప్పిపోయినదనియు, కృమాగతమైన రాజ్యమైనపుడు పృథల యిష్టానిష్టములతో బనిలేకయే హక్కు కలిగితిరు ననియు, దానికి విచ్ఛేదము వచ్చెననియే దుర్యోధనుని యీ దుఃఖమునియు స్పష్టమగుచున్నది. కనుక దుర్యోధనుడు రాజ్యాధికారి కాడు.

— ♦ ప్రతివాదుల ఆక్షేపముపై సమాధానము —

“గుడ్డివాడు బొత్తిగా రాజ్యాస్థుడు కాడని చెప్పుకొందుమేని మొదటికే హేసము వచ్చును. ఏమన— పాండురాజానంతరమున నైన రాజ్యము స్వీకరించెన గదా! మొదట బనికిరానివా డెప్పు డెట్లు పనికివచ్చివాడు?

(దాయభాగవినిర్ణయము)

ఈ యాక్షేపము ఈ దుర్యోధనోక్తులచేతనే ప్రతిహతమైనది. ప్రతివాదు లనిన యీ మాటను నిజముగా అనవలసినవాడు దుర్యోధనుడు. ప్రతివాదులు ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదమును మాత్రమే నిలవబెట్టబూనుకొనినవారు. దుర్యోధనుడన్ననో అప్పటికి తన తండ్రి చేతికి చిక్కియున్న రాజ్యమును దాటిపోకుండ నిలవబెట్టుకొనుటకై అనేక కుయుక్తులు కలంత్రములు పన్నుచున్నవాడు. అట్టి దుర్యోధనుడు ప్రతివాదులన్నమాటను ఎత్తుకొనలేదు. కారణమేమి? పట్టాభిషేకము ధృతరాష్ట్రునకు కాకుండుటే. పట్టాభిషేకమునువది గాజునకు కావలసిన శాస్త్రీయసంస్కారమా. తన్మూలకముగా స్వీకరింపబడుచు వచ్చిన రాజ్యమే కృమాగతరాజ్యమగును.

అది పాండుభూపతిద్వారా పాండవులకు కృమాగతమైనది. దానికే దుర్యోధనుని దుఃఖము. పాండురాజానంతరము ధృతరాష్ట్రాడు స్వీకరించెనుకదా ! అనర్హు డప్పు డెట్లు స్వీకరించెను ? అని ప్రతివాదులు అనుచున్నారు. అప్పుడుడైనను రాజ్యాభిషేకపూర్వకముగా స్వీకారము కానేకాదు. పాండురాజు వనమునకు వెళ్ళునపుడు తనరాజ్యమును ధృతరాష్ట్రునకును, విదురునకును కనిపెట్టుడని అప్పగించి వెళ్ళెను. అప్పుడు ధృతరాష్ట్రాడు రాజై విదురుడు ముత్యమై వ్యవహరించెను. చూడుడు—

“తథా పాండు ర్నరపతి సృత్యసన్ధో జితేంద్రియః ।

రాజా కురూజాం ధర్మాత్మా సువ్రత స్సుసమాహితః ॥

విస్మయ్య ధృతరాష్ట్రేయ రాజ్యం స విదురాయ చ ।

శచార పృథివీం పాండు స్సర్వాం పరపురంజయః ॥” (ఉద్యోగ-అ 148)

ఇదియే ధృతరాష్ట్రాడు రాజ్యము స్వీకరించిన పద్ధతి. కనుకనే మొదటినుండియు రాజ్యము నీది కాకపోవుటచే మాకు కృమాగతము కాకపోయె నని దుర్యోధనుడు తండ్రియొద్ద దుఃఖపడెను. కనుక దుర్యోధనుడు రాజ్యాధికారి కాడు.

ఇచ్చట ప్రతివాదుల ఆక్షేపము లిట్లున్నవి—

—♦ దుర్యోధను డంగరాజ్య మిచ్చుట ఎత్తుకొని చేసిన

ప్రతివాదుల ఆక్షేపములపై సమాధానము ♦—

దాయభాగవినిర్ణయము—“అస్త్రదర్శనకాలమందు కళ్ళుడు రాజా కాడు గాన రాజపుత్రు డగు నర్జునునితో యుద్ధముజేయ దగడను సాక్షేపము రాగా దుర్యోధను డాలోపము పూర్తియగుటకై యాతని న-గదేకాధీశుని జేసిన నని చెప్పి తత్తు జ మంగదేశమునకు పట్టాభిషేకము జేసినాడు. రాజ్యము పాండవుల దాయె; దుర్యోధనున కంజెంతమాత్రము నంశము లేదాయె. అట్టివో పాండవులుగాని, తత్పక్షమువారుకాని కర్ణున కంగదేశ మిచ్చుటకు నీ కధికార మెక్కడ నున్నదని యెందుకు బ్రశ్న వేయరై? అనిన నిరుత్తర మగునుకదా!”

కురుక్షేత్రసంగ్రామము— “సుయోధనుడు యువరాజో రాజో కాక

యున్నచో గుమారవిద్యాప్రదర్శనకాలమందు కర్ణునకు నంగరాజ్య మిచ్చుట కెట్లుడు ?”

ఇట్లు ప్రతివాదు లనుచున్నారు. వీరు ఏ దుర్యోధనునకు రాజ్యాధికార మున్నదని చెప్పుచున్నారో ఆ దుర్యోధనుడు- రాజ్యమో రాజ్యమో అని కొట్టుకొనుచున్న ఆ దుర్యోధనుడు- రాజ్యముకొరకే పాండివులను సమూలనాశనముచేయుటకు ఎన్నియో యెత్తు లెత్తుచున్న ఆ దుర్యోధనుడు- తన చిన్ననాడే కర్ణునకు అంగరాజ్యము స్వయముగా నిచ్చిన ఆ దుర్యోధనుడు- ఆ నాటికే ప్రతివాదు లన్నట్లు రాజో యువ రాజో అయియున్న ఆ దుర్యోధనుడు వీరుచేసిన యీ నిరుత్తరపూర్వ పక్షమును ఎందు కెత్తుకొనలేదని ప్రతివాదుల నడుగుచున్నాము.

అది చూడగా కుమారాశ్రవిద్యాప్రదర్శనకాలము. అప్పటికి ధర్మజుడే యవరాజుగా జేయబడలేదు. దుర్యోధనుడు అప్పటికి గాదు మరెప్పటికిని రాజుగా గాని, యవరాజుగా గాని చేయబడలేదు. అట్టి దుర్యోధనుడు తగుదు నని కర్ణున కంగరాజ్య మిచ్చు టెట్లు? అది చెల్లుటెట్లు? దాని యాధారమున రాజకానట్టి కర్ణుడు రాజై నిలవ బడు టెట్లు? అని ప్రతివాదుల నడుగుచున్నాము.

“అప్పుడ భీష్మధృతరాష్ట్రులకుం జెప్పి వారి యనుమతంబున.....కర్ణుం గాంచనపీఠంబున నుంచి యంగరాజ్యంబున కభిషిక్తుం జేసిన” (ఆంధ్రభారతము).

అని యుండుటచే తన సంకల్పము ధృతరాష్ట్రునకు జెప్పుకొని ఆ ధృతరాష్ట్రుని యనుమతి దీసికొని యప్పు డాకార్యము దుర్యోధనుడు చేసె నని కదా చెప్పవలయును. ఇందులో ప్రతివాదులచే వర్ణింపబడుచున్న రాజ్యాధికారము దుర్యోధనునియం దేమి సిద్ధించి నట్లు? ఒకని యనుమతిపై అనధికారి చేయునట్టిదే ఆ పని.

ఇక ధృతరాష్ట్రానుమతిపై జరిగినది అంగరాజ్యప్రదానము కనుక ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాధికారి యని యందురుకాబోలు. ఒక్క ధృతరాష్ట్రానుమతియేగాక, భీష్మనువ తిక్కాచక్రవర్తిగవచ్చునట్లు దానియే

బడుటచేత భీష్మునకుగూడ రాజ్యాధికారము వర్ణింపవలసియుండునే. కనుక భీష్మునితో బాటు ధృతరాష్ట్రమును రాజ్యాధికారి కాదు.

అట్లయిన వారి యనుమతి యెందు కనగా—రాజ్యమును చేపట్టి యున్నవాడును, అసాధారణపితృభక్తితో పాండవులచే బూజించబడుచున్నవాడును ధృతరాష్ట్రము. ఆ ధృతరాష్ట్రునినకు, ఆ పాండవులకు, ఈ కౌరవులకు అంగరక్షకుడై యున్నవాడు భీష్మపితామహుడు. అట్టివారి యనుమతిపై జరిపినపుడు ఆక్షేపణ ముండదని దుర్యోధను డట్లు చేసి యున్నాడు.

ధృతరాష్ట్రునియందు పాండవులకు గల భక్తిశ్రద్ధ లెంతటివో వారణావతప్రస్థానసమయమున తమవెంటబడి వచ్చునట్టి పాగులతో ధర్మజుడు చెప్పిన యీమాట వెల్లడించుచున్నది—

“పితా మాన్యో గురు శ్రేష్ఠో యదాహ పృథివీపతిః ।

అశంకమానై స్తతాకార్య మస్మాభి రితి నో వ్రతమ్ ॥” (అని-అ 145)

సర్వవిధముల వూజ్యుడైన తండ్రియగు ధృతరాష్ట్రప్రభువు మాకెప్పు డేమి చెప్పినను దానిని శంకింపకుండ చేయుటే మాకు వ్రతము. అని.

ఇట్లు పాండవులు ధృతరాష్ట్రునకు వశవర్తు లనియు, ఆధృతరాష్ట్రుడు తనకు వశవర్తి యనియు దుర్యోధనుకు గుర్తించియే వారి నా విధముగా ననుమతింపజేసికొని తాను సంకల్పించిన అంగరాజ్యప్రదాన కార్యమును కొనసాగించెను. ఇది ధృతరాష్ట్రునకును, దుర్యోధనునకును రాజ్యాధికార ముండి జరిగిన పని కాదు. పాండవుల భక్తిశ్రద్ధలే అది నెరవేరుటకు గారణము.

కనుకనే తనదే రాజ్యాధికారమనుటకై ఈయంగరాజ్య మిచ్చిన విషయమును ప్రతివాదులవలె ఎన్నడును దుర్యోధను డెత్తుకొనలేదు సరికదా. “మాకు రాజ్యము కృమాగతియు భాకపోయెను, ఘోషులై

పోతాడలు రాజ్యమునకు దూరమైపోవలసిన గతి పట్టినది. మేము న్యూల (పాండవుల) గొల్చి బ్రతుక లేము. తండ్రి! రాజ్యము మొదటి నుండియు నీది కాకపోయెను. అనియే ఏకాంతములో తండ్రియొద్ద దుఃఖపడెను. కనుక దుర్యోధనుడు రాజ్యాధికారి కాడు.

—: ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాభిషిక్తుడయినట్లున్న అంధభారతవచనము లకు పూర్వోత్తరసందర్భశుద్ధిపర్యాలోచనము :—

ఈవిషయమై ప్రతివాదు లొక ప్రశ్న వేయుచున్నారు— “పాండు రాజునకు రాజ్యాభిషేకమయినట్లు అంధభారతములో నెచ్చటను లేదు. ధృతరాష్ట్రునకు రాజ్యాభిషేకమయినట్లు స్పష్టముగా జెప్పబడినది—
“అంబికేయు ధృతరాష్ట్ర రాజ్యాభిషిక్తుం జేసి భీష్ముండు ... రాజ్యంబు రక్షించుచున్నంత.

ఉ. అయము గర్వమన్ విడిచి యన్యపథుల్ పనిసేయ నిట్లు గాం
గేయభుజాబలంబున నికృతవిరోధసమాజుడై కుమా
రాయితకకి కాచి ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యము సేయుచుండె న
త్యాగపతిక్రీతో దనకు హస్తీపురం బది రాజధానిగాన్.” (అంధభారతము)

ఇట్టిస్థితిలో రాజ్యము దుర్యోధనునకు కగ్రమాగతము కాకపోవు లేమి? మొదటినుండియు ధృతరాష్ట్రునిది కాకపోవులేమి? అని. నిజమే ఇట్లు చెప్పిన అంధభారతమే ఆవిధముగా జెప్పుచున్నది. ఇచ్చట రాజ్యాభిషిక్తు డని చెప్పి రాజ్యాభిషేకప్రతిబంధకముగా నాతడంధుడని రాజ్యంబునకు దగకున్నవాడనికూడ జెప్పుచున్నది.

భీష్ముడు ధృతరాష్ట్రుని రాజ్యాభిషిక్తుని జేసినట్లు చెప్పి, ఆభీష్ముడే రాజ్యము పాండవులకు విశ్వపై తామహమని దుర్యోధనులతో అధృతరాష్ట్రసమక్షముందే చెప్పినట్లు చెప్పుచున్నది.

ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాభిషిక్తుడని చెప్పి, ఆ ధృతరాష్ట్రుడే—

“రాజయ్యెడువాడు దన రాజ్యభారంబు దాన చూచి యరయనయు నేడు.....అంగక్షకల్యంబునం బరచక్రింబులకుం బ్రతివ్యూహంబులు రచియింప నేరమిం జేసి రాజ్యంబునకు దగకున్న.

ఉ. లోకనుతుండు పాండు డమరుండు మహాగుణరత్నపూగర
 త్నాకరు డత్యుదారమతి సంధుడ నైననునన్ను రాజుగా
 జేకొని నాకు భక్తి బనిసేయుచు సర్వజగజ్జిగ్ముడై
 యీశ్వరువంశ రాజ్యభర మింతయు దాల్చె బరాక్రమంబునన్”.

అని దుర్యోధనునకు బోధించినట్లు చెప్పుచున్నది.

ఇచ్చట అంధత్వమున ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యమునకు దగ
 కుండుట, పాండుభూపతి రాజ్యమేలుట, అన్నయుదు భక్తిశ్రీస్థలు
 కలిగియుండుట స్పష్టము.

పాండుభూపతికి రాజ్యాభిషేకము స్పష్టముగా జెప్పబడలేదు
 కాని, భీష్మధృతరాష్ట్రదుర్యోధనులప్రసంగములలో నది నూచింప
 బడుచునే యున్నది. అప్రకంప్యమైన యధిష్ఠిరయౌనరాజ్యముచే నది
 బలపడుచునే యున్నది. ఇంకొకటి—

“మతియు నప్పాండురాజు వినయవిధేయత్వంబున ధృతరాష్ట్రునకు, అభి
 మత కార్యకంఠంబున బాంధవులకు, ననుకూలత్వంబున సుహృద్జనులకు, లింగము
 జ్ఞానంబున విద్వాంసులకు, గారుజ్యదానంబున నివాధులకు, నయంబున మహిషతు
 లకు సంతోషంబు సేయును.

క. మండితగుణసంపద నధికుం డగుచుం బూరుభరతకురుపతులకు దు

ల్యుండయి వంశకరుం డగు పాండుమహీశు డని బుధసభల దను బాగడన్.”

ఇచ్చట రాజ్యాభిషేక్తులగు పూరువు, భరతుడు, శంతనువు,
 విచిత్రవీర్యుడు అను వారితో తుల్యుడు పాండుభూపతి యని చెప్ప
 బడుటచే పాండుభూపతి రాజ్యాభిషేకము ధృవ నిగుచున్నది.

ఇంకొకటి— ఆదిర్వము పంచమాశ్వాసమున ధృతరాష్ట్రుని
 రాజ్యాభిషేక మారంభించి చెప్పబడిన విషయములను సంగ్రహముగా
 పేర్కొను ఆశ్వాసాంతగద్యములో—

“ఇది...నన్నయభట్టప్రణీతంచైన శ్రీమహాభారతంబునం దాదిపర్వంబున
 ధృతరాష్ట్రపాండురాజుల వివాహంబును, పాండురాజుదిగ్విజయంబును, పాండవ
 భారతరాష్ట్రసంభవంబును, పాండురాజునిర్యాణంబును, గృహద్రోణసమీక్షకథనంబును
 కుమారాశ్రువిద్యాగ్రహణంబును నన్నది పంచమాశ్వాసము.”

అని చెప్పునపుడు మొదటనున్న ధృతరాష్ట్రుని రాజ్యాభిషేకము చెప్పబడలేదు. పాండురాజు దిగ్విజయమే చెప్పబడినది.

ఇంకొకటి— ఆదిపర్వము ప్రథమాశ్వాసమున “పర్వసంగ్రహము” అని వాయబడిన స్థలములో నిట్లున్నది—

“వ్యాసజన్మంబును... రాజవంశానుకీర్తనంబును... శాంగేయజన్మంబును, దవాజ్యనివర్తనంబును... చిత్రాంగద విచిత్రవీర్య జన్మంబును, చిత్రాంగద రాజ్యాభిషేకంబును, చిత్రాంగద మరణానంతరంబున భీష్ముండు విచిత్రవీర్య గౌరవరాజ్యంబున నభిషిక్తుం జేయుటయు ... ధృతరాష్ట్రపాండురాజుల జన్మంబు..... ధృతరాష్ట్రపాండురాజుల వివాహంబును, పాండవధర్మరాష్ట్రనింభవంబును, పాండునిర్యాణంబును.....కుమారాస్త్రవిద్యాగ్రహణంబును,.....యుధిష్ఠిరు యావరాజ్యాభిషిక్తుం జేయుటయు, దుర్యోధను దుర్మంత్రంబును”

ఇచ్చట చిత్రాంగదుని రాజ్యాభిషేకము చెప్పబడినది. ఆతని యనంతరము విచిత్రవీర్యుని భీష్మును రాజ్యాభిషిక్తుని జేసినట్లు చెప్పబడినది అవిచిత్రవీర్యుని యనంతరముమాత్రము ధృతరాష్ట్రుని ఆభీష్ముడు రాజ్యాభిషిక్తుని జేసినట్లు చెప్పబడలేదు. పాండురాజురాజ్యాభిషేకము చెప్పబడలేదుకాని, యుధిష్ఠిర యావరాజ్యాభిషేకము చెప్పబడుటచేత నది చెప్పబడినట్లే! దుర్యోధనయావరాజ్యాభిషేకము చెప్పబడలేదుకనుక ధృతరాష్ట్రునకు రాజ్యాభిషేకము జరుగలేదన్నమాట. ఇంకొకటి—

ఆదిపర్వము షష్ఠాశ్వాసము—“పాండవులు.....ధృతరాష్ట్రునియొక్కంబున వారణావతంబునకు జననీసహితంబుగా బోవ నమకట్టి.....హస్తిపురంబు వెలువడు నపుడు అప్పురంబునం గల బ్రాహ్మణక్షత్రియప్రముఖానేక జనంబులు శోకసంతప్తవృద్ధయు లయి.

సీ. ఇప్పాండుపుత్రుల నేలకో ధృతరాష్ట్రుడేకత మనుపంగ నిచ్చుగించె
నిది యధర్మం బని యెఱిగి శాంగేయామలై వారింపకో యెఱుగ తొక్కి
పితృపితామహులచే భృతపూర్వమై కృమాగతమైన రాజ్యంబు గరము నెమ్మి
పాండునుతజ్యేష్ఠ భరతకులశ్రేష్ఠ ధర్మజు బూన్మక ధర్మ వ్రడిపి.

అ. యేల వృద్ధరాజు లెడనేనిరో పార్థ నరిగి నెడకమనము నరిగి యతని
యన్నచోన పీఠి నుండుద మిందుండనేల యనుచు బౌరు లెల్ల దెరలి”,

ఇచ్చట ధర్మజునకు పితృపితామహాకృమాగతమైన రాజ్యమియ్య కండ నిట్లుచేయుట యేమిపని? అనిపౌరులనుకొనుటలో కురురాజ్యము పాండురాజుద్వారా పాండవులకు కృమాగతమని స్పష్టము. ఈ ధర్మజునితో మనముకూడ పోవుదమని హస్తీపురపౌరులే అనుకొనుట వలనహస్తీనాపురము రాజధానిగా గల రాజ్యమే ధర్మజుని దంపుష్టము. కనుక ధృతరాష్ట్రునకు రాజ్యాభిషేకము జరుగ లేదన్నమాటే.

ఇంకొకటి—ఆదిపర్వము— అష్టమాశ్వాసము.

“మహాత్మనంబుతో బాండువులు గజపురప)వేశంబు సేయునప్పుడు

వారలం జూచి—

సీ. పురజను లెల్లను గర మనురక్తులై ధర్మస్వరూపు డీధర్మతనయు
డనుజులు దానును జనుచెంచె బాండుభూజనపతి తీవించి మనల గార
బ్రీతితో దానిప్పు డేతెంచె మేలయ్యె నిమ్మకాయలకు చైరమ్ము బురుష
కారంబు గలుగంగ ధారుణీరాజ్యంబు వాయునే యాపదల్ వాయు గాక.

అ. దానహోమజపవిధానములో మనకివి గలనయేని ధరణివలయరాజ్య
మింద యుండి ధర్మనందను డొనరించుచుండు గావుతమయభుడితము”.

ఇచ్చట హస్తీనాపురజనులు ఈమహాత్ములగు పాండవులకు ఆప దలు పోవునేకాని ధారుణీరాజ్యము పోవునా? అనియనుకొనుటలో యావద్రాజ్యాధికారము పాండుపుత్రులదేయని స్పష్టము. తమ సుకృత మంతయు ధర్మస్వరూపుడైన ధర్మజుడు హస్తీనాపురవాసియై ధరణి వలయరాజ్య మేలునట్లు ఫలింపవలెనని కోరుటచేత పూర్వము యువ రాజైయున్న ధర్మజునిదే హస్తీనాపురసామ్రాజ్య మని స్పష్టము. కనుక ధృతరాష్ట్రునకు రాజ్యాభిషేకమా జరుగ లేదన్నమాటే.

ఇంకొకటి— కృష్ణభగవానుడు కురుసభలో సంభిక్ష మాట లాడి దుర్యోధనవైముఖ్యము జూచి యిక వీరిపై దండోచి యమే కర్తవ్య మని నిశ్చయించి, పాండవులయొద్దకు వచ్చి కురుసభావృత్తాంత మును చెప్పినపుడు దుర్యోధనునకు ధృతరాష్ట్రుడు, భీష్ముడు, గాంధారి, చెప్పినమాట లిట్లు వికదపఱచెను—

సీ. “శంతను పుణ్యవంశం బంకుడించిన చందంబు నచి కనం దనుడు

జాత్యంధుడై యుండ సామ్రాజ్య మంతయు శాలించి పొందునృపాలు డతని

గొలిచి యుండుటయును గురుకులంబున కెల్ల దేజంబు గా మీరు దిగ్విజయము

నేసి కావించిన నీరి వారు వంచనగొనుటయు సత్య మకుంతితముగ

తే. నీవు సమయంబు నడపిన నెఱియు దండి) పాలు నీకు నీదగుటయు శాడిలేమి

నరయ జెడుదురు కౌరవు అనియు బెద్దలెల్ల జెప్పిరి మొగ మెట మింతలేక

క. అలయక యందలు జెప్పం, గలయంతయు జెప్పి రతడు గటకటబడి య

క్కిలవు పెడలి యొం దమ్ములు గర్జుడు రాజలోకముం దోనరుగన్.

వ. ఇట్లు గొడుగు ముష్కరుండై యరిగిన ధృతరాష్ట్రుండు గాంధారి రావించి—

క. తగ విదురు బంచి యాతని, మగుడగ బిలిపించె నాయసును దనయునకున్,

వగయును గూర్చియు జెవును, మిగిలిన వచనముల సూధి మెయి కొన జెప్పెన్.

వ. “ఎవ్వ రెంత నెప్పినను నైకొనక కడంగి దుర్యోధనుండు దనకుం గలవారల నెల్ల

రను గురుక్షేత్రంబునకు నడవుం డని చెప్పం బనిచె.

ఇచ్చట ధృతరాష్ట్రుడు జాత్యంధుడై యుండ సామ్రాజ్య

మంతయు పాండుభూపతి పాలించుట మొదలగు విషయములు గురు

సభలో బెద్దలందరు దుర్యోధనునకు బోధించినారనియు, అందరును

చెప్పగలిగినంత జెప్పినారనియు, గాంధారి కూడ జెప్పదగినంత జెప్పిన

దనియు ఆకురుసభావృత్తాంతము సంక్షిప్తపరచి చెప్పబడినది.

దీనికి మూలమైన సంస్కృతమహాభారతములో నుద్యోగపర్వ

మున 147, 148, 149 అధ్యాయములలో భీష్మద్రోణవిదురగాంధారి

ధృతరాష్ట్రులు రాజ్య మేకమముగా వ్రాస్తించినదో, ఎవ్వనిది యిప్పుడు

రాజ్యాధికారిమో స్పష్టముగా వివరించి చెప్పిన విషయము లున్నవి.

అందు ముఖ్యంశములు కొన్ని యుదాహరింపబడుచున్నవి—

భీష్మ ఉవాచ—

“అంధః కరణహీనత్వా న్న జై రాజా పితా తవ ।

రాజా తు పాండు రథవ నృహత్మా లోకవిశ్రుతః ॥

స రాజా తస్య తే పుత్రాః పితౄ ర్దయాద్యహంబిః ।

మా తత కలహం కార్షీ రాజ్యస్వార్థం ప్రదీయతామ్ ॥

మయి జీవతి రాజ్యం క స్సంప్రకాశే త్పుమా నిహ ।

మామమంథా వనో మహ్యం శమ మిచ్ఛామి వ స్సదా ॥
 న విశేషోఽస్తి మే పుత్ర త్వయి లేమ చ పార్థివ ।
 మత మేత త్పితృస్తుభ్యం గాంధార్యా విదురస్య చ ॥
 శ్రోతవ్యం ఖలు వృద్ధానాం నాభిశంకీ ర్వచో ర్మమ ।
 నాశయిష్యసి మా సర్వ మాత్మానం పృథివీం తథా ॥” (అ 147)

దుర్యోధనా ! ఆంధుడైన నీతండ్రి, హీనాంగు కగుటచేత రాజు కాలేడు. లోకవిఖ్యాతుడైన పాండుభూపతియే రాజయ్యెను. అట్టి రాజయొక్క పుత్రులైన పాండవులు తండ్రిరాజ్యమునకు అధికారులు. నీవు కలహింపక అర్ధరాజ్య మిచ్చివేయుము. నేను జీవించియుండ రాజ్యము నాదని అనువాడెవడు ? నా మాటను తిరస్కరింపకుము; మీశ్రేయస్సునే సదా నేను కోరుచున్నాను; నాకు నీవును వారును సమానులే; నీతండ్రికి, లిల్లికి విదురునకు ఇదియే సమ్మతము; పెద్దల మాట వినవలయును; నామాటపై శంకింపకుము; ఆత్మనాశనము, సర్వనాశనము జేయకుము.

ఈ భీష్మక్తులలో రాజ్యాభిషిక్తుడు ధృతరాష్ట్రుడు కాడని పాండురాజే అని స్పష్టమయినది. ఇప్పటి రాజ్యాధికారము పాండవులదే; దుర్యోధనునిది కాదని స్పష్టమయినది.

కనుకనే వెనుకజూపబడిన ఆంధ్రభారతములోని భీష్మక్తి—
 “పితృపై తామహంబయిన రాజ్యంబునకు నీయట్ల వారు నర్హులు” అను నపుడు పాండవులకు పితృపై తామహ మని యర్థమెకాని, దుర్యోధనునకు పితృపై తామహమని యర్థముకాదని స్పష్టమగుచున్నది. కనుకనే—

“పైతృకంబగు అక్ష్మి పాండవభూపతి మున్ను చాల్చుటకేసి.....పాండు వంశేశుల వసుమతిరాజ్యర్హు లగుదురు.....ఒరల గొలిచి కుడువనోప మేము”.

అని దుర్యోధనుడు తండ్రియొద్ద విలపించినాడు. ఇట్లు పూర్వోత్తరవాక్యముల కేకవాక్యత సంభవించుచున్నది.

“భీష్మి జోక్తే తతో దోజో దుర్యోధన మభాషత ।

ప్రాతీప శృంకన స్తాత కులస్యాగ్రే యథా స్థితః ॥

యథా దేవప్రతో భిష్మః కులస్యాగ్రే స్థితోఽభవత్ ।

తథా పాండు ర్నరపతి స్సత్యసంధో జితేంద్రియః ॥

రాజా కురాణాం ధర్మాత్మా సువ్రత స్సుసమాహితః ।

జ్యేష్ఠాయ రాజ్య మదదా ధృతరాష్ట్రాః ధీమతే ॥

యవీయసే తథా త్తతే) కురూణాం వంశవర్ధనః ।

నీలకంఠీశుమ్—జ్యేష్ఠాంధత్వా దనర్హః. త్తతా వియోనిజత్వా దనర్హ ఇతి నూచయన్ యథా జ్యేష్ఠాయా దదాత్, తథా త్తతే) విమరాయాపి న్యాస భూత మదదా దితి భావః.

“తత స్సింహాసనే రాజన్ స్థాపయిత్వైవ మమృతమ్ ।

వనం జగామ కారవ్యో భార్యాభ్యాం సహితో సృపః ॥

తత స్సర్వాః పశ్చిజా స్తాత ధృతరాష్ట్రం జనేశ్వరమ్ ।

అన్యపద్యంత విధిస ద్యథా పాండుం జనాధిపమ్ ॥

విసృజ్య ధృతరాష్ట్రాయ రాజ్యం స విమరాయ చ ।

చచార పృథివీం పాండు స్సర్వాం పరపురంజయః ।

కథం తస్య కులే జాతః కులభేదం న్యవస్యసి ॥

సంభూయ భ్రాతృభి స్సార్థం భుంక్త్వ భోగాన్ జనాధిప ॥” (అ 148)

భీష్ముడు చెప్పినతరువాత ద్రోణాచార్యు డిట్లు చెప్పెను—

దుర్యోధనా ! ఈగురువంశమునకు శంతనమహారాజువలె, భీష్మునివలె అలంకారభూతుడై నద్గుణరాశియైన పాండుభూపతి రాజై కొంత కాలము గడచినతరువాత వనవాసమును సంకల్పించి రాజ్యమును ధృత రాష్ట్రవిదురులకు న్యాసభూతముగా నప్పగించి ధృతరాష్ట్రుని సింహాసనాసీనుని జేసి తన భార్యలతో వనమునకు వెళ్ళెను.

తరువాత పృజలు పాండుభూపాలుని యనువ ర్తించియున్నట్లే ధృతరాష్ట్రుని గూడ ననువ ర్తించుచు వచ్చిరి. ధృతరాష్ట్రవిదురులకు రాజ్యము నప్పగించి పాండుభూపాలుడు చెల్లియుండ అతని కులమున జన్మించి నీవు కులభేద మెట్లు చేయుదువు. పాండువులతో గలసి యుండి భోగము లనుభవింపుము. అని.

ఈద్రోణవచనములను బట్టి రాజ్యము ధృతరాష్ట్రునకు రాజ్యాభిషేకపూర్వకముగా వచ్చినది కాదనియు, పాండురాజు న్యాసభూతముగా నప్పగించుటచే చేతికి వచ్చినదనియు స్పష్ట మగుచున్నది. కను

కనే— “ఈరాజ్యంబు మొదలింటంగోలె భవదీయం బును... ..
గృహగతంబు మాకు నప్రయత్నలభ్యం బగు. దొల్లి పాండురాజు
రాజై” అని దుర్యోధనుడు తంకియొద్ద విలపించినాడు.

“తతోఽథ రాజ్ఞ స్సుబలస్య పుత్రీ ధర్మాగ్నయక్తం కులనాశభీతా ।
దుశ్శృధనం పాపమతిం నృశంసం రాజ్ఞాం సమక్షం సుత మాహ కోపాత్ ॥
యే పార్థివా రాజసభాం ప్రివిష్టా బ్రహ్మన్న యో యే చ సభాసవోఽశ్యే ।
శ్రుణ్వంతు వక్ష్యామి తవాపరాధం పాపస్య సామాత్యసరిచ్చకస్య ॥
రాజ్యం కురూణా మనుపూర్వభోజ్యం కృమాగతో నః కులధర్మ ఏవః ।
త్వం పాపబుద్ధేఽతివృశంసకర్మన్ రాజ్యం కురూణా మయా ద్విహంసి ॥
రాజ్యం తు పాండవో రిద మప్రధృవ్యం తస్యాద్య పుత్రాః ప్రథకన్తినాశ్యే ।
రాజ్యం తదేత న్నిఖిలం పాండవానాం పైతామహం పుత్రీపాత్రానుగామి ॥
న్యాయాగతం రాజ్య మిదం కురూణాం యుధిష్ఠిర శ్వాస్తు జై ధన్యపుత్రః ।
ప్రచోదితో ధృతరాష్ట్రేణ రాజ్ఞా పురస్కృత శ్వాంతనవేన చైవ ॥” (అ. 158)

తరువాత కులనాశభీతితో గాంధారి— ఘాతుకస్వభావము, పాప
బుద్ధి కల పుత్రుని గూర్చి కోపముతో రాజసమక్షమున నిల్లి ధర్మార్జు
యుక్తముగా జెప్పెను.

ఈసభలోని మహారాజులు, బ్రహ్మర్షులు మొదలగువారు
నపరివారుడవై పాపబుద్ధికల నీయొక్క అపరాధమును గృహింతురు
గాక. దుర్యోధనా! చెప్పుచున్నాను.

కురురాజ్యము అనుపూర్వగా అనుభవింపబడుట మనకు కుల
ధర్మము. ఓపాపబుద్ధి! ఆకురురాజ్యమర్యాదను నీవు చెడగొట్టుచున్నావు.
ఈరాజ్యము పాండుభూపాలునిది. ఇప్పుడు అతనిపుత్రులే ఈరాజ్యము
నకు ప్రభువులు; అన్యులు కారు. ఈ యావద్రాజ్యము పాండువులకు
పితృపితామహాక్రిమాగతము, పుత్రీపాత్రానుగతము నయియున్నది.

న్యాయాగతమైన యీకురురాజ్యమును ధృతరాష్ట్రప్రేరితుడు
భీష్మపురస్కృతుడు నయి ధర్మజుడు పాలించుగాక ! అని.

ఈగాంధారివచనములలో— “రాజ్యం తదేత న్నిఖిలం పాండ
వానాం పైతామహం పుత్రీపాత్రానుగామి” అను విషయమే—

“పితృవై తామహ మైన రాజ్యమునకు పాండవులు అర్హులు” అని భీష్మునిచే జెప్పబడినది. ఈవిషయమే— “పాండువంశేశుల వసు మతీరాజ్యాన్తు లగ దురు”. అని దుర్యోధను డనెను.

“ఏవ ముక్తే తు గాన్ధార్యా ధృతరాష్ట్రాః జనేశ్వరః |
దుర్యోధన మవాచేదం రాజమ ధ్యే జనాధిప ||
దుర్యోధన నిబోధేదం య త్త్వాం వత్సామి పుత్రక |
తథా తత్కురు భద్రం తే యద్య స్తి పితృగౌ రమమ్ ||

.....
జ్యేష్ఠః ప్రభ్రంశితో రాజ్యా క్షీణాగ ఇతి భారత |
పాండు స్తు రాజ్యం సంపాప్తః కనీయా నపి సన్నపః ||
వినాశే తస్య పుత్రాణా మిదం రాజ్య ముద్దమ |
మయ్యభాగిని రాజ్యాయ కథం త్వం రాజ్య మిచ్ఛసి ||
అరాజపుతో హ్యస్వామి పరస్వం హర్తు మిచ్ఛసి |
యుధిష్ఠిరో రాజపుతో మహత్మా న్యాయాగతం రాజ్య మిదం చ తస్య |
స కౌరవస్యాస్య కులస్య ధర్తా ప్రకాశితా నైవ మహానుభావః ||
స సత్యసన్ధ స్స తథా ప్రమత్తః కాన్తే స్థితో బంధుజనస్య సాధుః |
ప్రియః ప్రజానాం సుహృదానుకంఘీ జితేంద్రియ స్సాధుజనస్య ధర్తా ||
క్షమా తితిహ దమ ఉర్జవం చ సత్యవ్రతత్వం శుభ్రత మప్రమాదః |
భూతానుకంపా హ్యనుకాశనం చ యుధిష్ఠిరే రాజగుణా స్సమస్తాః ||
అనార్యపుత్ర స్త్య మనాఝ్యవృత్తో లబ్ధ స్సదా బంధుషు పాపబుద్ధిః |
కృమాగతం రాజ్య మిదం పరేషాం హర్తం కథం శత్ర్యసి దుర్వినీత ||
ప్రియచ్ఛ రాజ్యార్థ మకేతమేహః సవాహనం త్వం సవరిచ్ఛదం చ |
తతోఽవశేషం తవ జీవితస్య సహజస్యైవ భవేన్నరేంద్ర ||” (ఆ 149)

గాంధారి చెప్పిన తరువాత ధృతరాష్ట్రుడు రాజమండలిలో దుర్యోధనున కిట్లు చెప్పెను— దుర్యోధనా! నామాట లాలకింపుము. నీకు పితృభక్తి యున్నయెడల నేను చెప్పినట్లు చేయుము.

జ్యేష్ఠుడ నయినను అంధత్వమును బట్టి నేను రాజ్యమునకు దూర మైపోతిని, కనిష్ఠు డయినను పాండురాజు రాజ్యము స్వీకరించెను. అతని యనంతరాధికారము అతని పుత్రులదై యున్నది. నాదికానట్టి రాజ్య

మును నీ వెట్లు కోరెదవు? నీవు రాజపుత్రుడవా? కావు. రాజువా? కావు. పరుల (పాండవుల) సొత్తును హరింపదలచుచున్నావు.

యధిష్ఠిరుడు రాజపుత్రుడు. ఆతనికి ఈరాజ్యము న్యాయాగతము. ఆతడు సత్యసంధుడు. బంధుజనముయొక్క ఆజ్ఞకు ఆతడు బద్ధుడు. సమస్తరాజగణములు యధిష్ఠిరునియందున్నవి. నీవు రాజపుత్రుడవు కానట్టివాడవు; ఆర్యులక్షణములు లేనట్టివాడవు; లుబ్ధుడవు; బంధువులయందు సదా సాహబుద్ధికలవాడవు. ఓచుర్వినీతుడా! కృమాగతమైన యీపాండవరాజ్యమును నీవెట్లు హరింపగలవు?

మూఢత్వమును విడిచి వారి యర్ధరాజ్యము వారి కిమ్ము. శేషించినది సోదరసహితముగా నీవు జీవించుటకు చాలు. అని.

ఈ ధృతరాష్ట్రాక్షి విషయమే వెనుక జూపబడియున్నట్లు—
“నేను అంగవైకల్యమున...రాజ్యంబునకు దగకున్న పాండు... ఈ కురువంశరాజ్యభర వింతయు దాల్చె.” అని దుర్యోధనునితో ధృతరాష్ట్రుడు చెప్పిన విషయము.

ఈ ధృతరాష్ట్రాక్షినిబట్టి అర్ధరాజ్యము పాండవుల కీయగా శేషించినది దుర్యోధనునికి జీవనార్థము విడువబడినదని స్పష్టమయినది.

దుర్యోధనుడు రాజు కాడు, యవరాజుకాడు, సరికదా. రాజపుత్రుడుకూడ (ధృతరాష్ట్రుడు రాజు కానందున) కాడని స్పష్టమయినది. ధృతరాష్ట్రునకు రాజ్యాభిషేకము జరుగలేదని స్పష్టమైనది.

ఇట్టి స్థితిలో కర్ణునకిచ్చిన అంగరాజ్యమును బట్టి దుర్యోధనుడు రాజో, యవరాజో అయి యుండెననుట కేవలము భ్రాంతి యని స్పష్టమైనది.

ధృతరాష్ట్ర సమ్మతిపై అనధికారికృతమైన ఆ అంగరాజ్యప్రవాసము నిరాశ్చర్యముగా కొనసాగుట పాండవుల పితృభక్తి సాక్షిల్య సానునన్యమైనకు తార్కాణ మని ఈ ధృతరాష్ట్రవాక్యములే చాటుచున్నవి.

ఇట్టి యీసంస్కృతమహాభారతములోని భీష్మద్రోణగాంధారి ధృతరాష్ట్రుల మాట లన్నియును ఆంధ్రభారతములో అతినంతటి ప్రముఖము జేసి కొద్దిమాటలతో వెల్లడింపబడెను. ఆమాట లివి—

“అంబికానగదనుండు శాత్యంధుడైయుండ సామ్రాజ్య మంతయు బాలించి పాండునృపాలు డతని గొలిచియుండుటయును..... బెద్ద తెల్ల జెప్పిరి యెగ మాట మింతలేక..... అందరు జెప్పంగలయంతయు జెప్పిరి..... ఆయనయ దనయనకున్..... సంధి మెయి కొన జెప్పెన్”.

ఈయాంధ్రభారతగ్రంథమున కర్థము ఆసంస్కృతభారతవాక్యముల అర్థమే అని బుద్ధిమంతు లెరుగనిది కాదు. కనుక నీయుద్యోగ పర్వగతమైన ఆంధ్రభారతగ్రంథమునకు-ధృతరాష్ట్రునకు రాజ్యాభిషేక మయినట్లున్న అదిపర్వగతగ్రంథము విరుద్ధము.

పూర్వోక్తదుర్యోధనధృతరాష్ట్రప్రసంగరూపమైన ఆంధ్రభారత గ్రంథమునకు-ఈయద్యోగపర్వగతమైన ఆంధ్రభారతగ్రంథము అవిరుద్ధము. ఆ దుర్యోధనధృతరాష్ట్రప్రసంగరూపమైన గ్రంథమునకును, ఈ యద్యోగపర్వగ్రంథమునకును ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభిషేకగ్రంథము విరుద్ధము.

ఇంకొకటి—వారణావతగండమునుండి తప్పించుకొని కుంతీ దేవితో వనగతులై యున్న పాండవులకు దర్శన మిచ్చిన వ్యాసభగవానుడు వారిని దీవించి కుంతీదేవితో నిట్లు చెప్పెను—

ఆంధ్రభారతము-అదిపర్వము. 6వ అశ్వాసము—“నీకొడుకు ధర్మనిత్యుం డీయుధిష్ఠిరుండు..... సార్వభౌముండై రాజసూయాశ్వమేధాదికృతువులు నేనీ పితృవైతాపహంబైన రాజ్యలక్ష్మీ ననుభవించుచుం గురుకులంబు నెల్ల బవిత్రంబు నేయు” అని.

ఈవ్యాసవాక్యము ధర్మజనకే రాజ్యము పితృపై తామహమని స్పష్టీకరించుటను బట్టి దీనికి గూడ ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభిషేకగ్రంథము విరుద్ధమే. కనుక దుర్యోధనుడు రాజ్యాధికారి కాదు.

ఇంకొకటి—ధృతరాష్ట్రుడు వనవాసమునకు వెళ్ళునపుడు తన కనుజ్ఞ నిహ్నుని ప్రజలను గోరుచు నిట్లనెను—

అంధభారతము—ఆశ్రమవాసపర్వము.

“సీ. పృజ ముద మొందంగ బాలించె బుడమి శంతను డనంతరమ శాంతనవుచేత
రక్షితు డగుచు మీరలు బీతి బాదల విచిత్రవీర్యుండు నిచ్చిత్ర యేలె
పదపడి పాండునృపాలుండు మీరు హర్షింపగ భూమి రక్షించె వివప
ధర్మనందనునిచందము మీ యెఱింగినయది సత్యధర్మాత్ముడైన యిసని
తే. ననుసరింపక యన్యాయ మాచరించి దుర్నయంబున నిల యేని శుభించె గులము
సుర్విగల భూపతులను దుర్వ్యధనుండు వాని దుశ్చేష్టలకు మూల మేనకానె.

వ. అది మీమనంబులం బెట్టక.

క. మహి లెస్సగ రక్షించిన మహితగుణుల యన్నకొడుకు మనుమండుని నా
కు హితంబు గోరి కరుణాసహితులై యిం డనుజ్ఞ సద్వృత్తమునకున్”.

ఇచ్చట రాజ్యపరిపాలకుల కృమము చెప్పబడుటలో— శంతను
మహారాజు, విచిత్రవీర్యుడు, పాండుభూపతి, ధర్మిజుడు చెప్పబడినారు.
ధృతరాష్ట్రునిమాట లేదు.

ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యపాలకులలో నొకనికి (పాండుభూపతికి)
అన్నయనియు, నొకనికి (విచిత్రవీర్యునకు) కొడుకనియు, నొకనికి
(శంతనమహారాజునకు) మనుమ డనియు జెప్పబడెను. దుర్వ్యధనుడు
ధర్మజునితో విరోధించి, యన్యాయమాచరించి దుర్నయముతో సర్వ
నాశనము చేసినాడని చెప్పబడినది.

ఈచెప్పినవాడు ధృతరాష్ట్రుడే. ఈ ధృతరాష్ట్రవాక్యములకు
ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభిషేకగ్రంథము విరుద్ధము. ఇట్లు అనుగతమై యున్న
బహుస్థలములలోని గ్రంథమునకును, అందును దుర్వ్యధనధృతరాష్ట్రా
న్యాయప్రసంగరూపమైన గ్రంథమునకును అత్యంతవిరుద్ధమై స్థలాంతర
ములో చెప్పబడనిదై యున్న ధృతరాష్ట్రాభిషేకవృత్తాంతమును ప్రమా
ణముగా బట్టుకొని యావదాంధభారతగ్రంథమునకును అచార్యమాణ్య
మును చెప్పటా? లేక యావద్గ్రంథవిరుద్ధమునకు ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభి
షేకగ్రంథమునకుమాత్రమే అచార్యమాణ్యమునుచెప్పటా? బుద్ధిమంతు
లారా? చింతింతురుగాక !

ఇంతవరకు అంధభారతచ్ఛాయనే ఆశ్రమించి చేసిన పర్యా

లోచనములో ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభిషేకము ఆంధ్రభారతతాత్పర్యము కాదనుటకు హేతువులు బహుళముగా గన్పట్టినవి. అది యటుండనిచ్చి మరియొక విషయముకూడ గమనింపవలయును.

ఆంధ్రభారతమునకు మూలము వేదవ్యాసకృతసంస్కృతమహాభారతము. అందాదిపర్వము 109 అధ్యాయములో ‘పాండురాజ్యాభిషేకే నవాధికశతతమోధ్యాయః. అని వాక్యబడిన స్థలములో—

“ధృతరాష్ట్ర స్త్వచక్షుష్త్వే ద్రాజ్యం న పృత్యపద్యత |

పారశశత్యా ద్విదుశో రాజా పాండు ర్భూభూవ హ ||

అంధత్వముచే రాజ్యయోగ్యత ధృతరాష్ట్రునకు లేకపోయినది. పాండుభూపతియే రాజయ్యెను. అని స్పష్టముగా జెప్పబడినది.

కుంభకోణపుప్రతిలో 118 అధ్యాయములో—“ధృతరాష్ట్రోఽభిషేచితః” “పాండుస్సేనాపతిః కృతః” అని ప్రతినాదు లాధారపడిన క్వాచితక్రపాఠము కుండలీకరణముతో జూపబడి దానికిందనే “ధృతరాష్ట్ర స్త్వచక్షుష్త్వే ద్రాజ్యం న పృత్యపద్యత... రాజాపాండుర్భూవ హ” అను సార్వత్రికపాఠము ప్రదర్శించబడి, దానికి తథ్యముగా ఆ 118 అధ్యాయములోని విషయమును నూచించుచు అధ్యాయారంభమున— “కంచితక్కాలం భీష్మేణ రాజ్యపరిపాలనానంతరం పాండో రాజ్యాభిషేకః” అని స్పష్టముగా జెప్పబడినది. “ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభిషేకః” అని ఆప్రతిలోనైనను చెప్పబడలేదు. ఆంధ్రభారతములో యధిష్ఠిరయావరాజ్యాభిషేకము స్పష్టముగా జెప్పబడినది. రాజ్యము దుర్యోధనునకు క్రమాగతము కాలేదని చెప్పబడినది ఇన్నియు యోజనచేసి చూచినయెడల ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభిషేక మెంతమాత్రము మహాభారతసమ్మతము కాదని. అది యపచారమని బుద్ధిమంతులకు తోచితీరును.

పాండురాజ రాజ్యవాదముపై ప్రతినాదుల ఆక్షేపములు, తత్ప్రతిహరములు ‘పాండవసందానిరాకరణము’ అను చతుర్థభాగములో విఫలముగా నిరూపింపబడినవికనుక ఆచర్యను అచ్చట జూడవలయును.

పర్యవసానములో దుర్యోధను డనధికారి. యావ బ్రాహ్మణి
కారము పాండవులది. అట్టి పాండవులను సమూలనాశము చేసి వారి
రాజ్యమును కబళింపవలె నని సంకల్పించి వారణావతములో లక్ష్మ-
యింటిని నిర్మింపజేసి అందు వారిని ప్రవేశింపజేసినవాడు దుర్యోధనుడు.
అముప్పునుండి తప్పించుకొని అజ్ఞాతముగా సంచరించి తుదకు ద్రాపది
పాణిగ్రహణము జేసి వెల్లడియైనతరువాత మరల వారసుని వధింప
సంకల్పించిన కర్ణదుర్యోధనుల ఆలోచనముపై భీష్మాదులు రప్పించి
నపుడు ధృతరాష్ట్రునియెదుట దుర్యోధనునితో భీష్మాదులు పాండవుల
కర్థరాజ్యమిచ్చి వారితో సఖ్యపడి సుఖంపు చుచి బుద్ధిచెప్పినమీద
ద్రుపదపురమునుండి పాండవులను రావించి ధృతరాష్ట్రము వారి కర్థ
రాజ్యముగా ఖాండవప్రస్థ మిచ్చెను.

అదియే యింద్రప్రస్థరాజ్య మైనది. అపై గూడ వారియభివృద్ధిని
సహింపలేక దుర్యోధనుడు సుహృద్ద్యూతమున కాహ్వానింపజేసి కపట
ద్యూతము నడిపి పాండవుల నోడించి వనవాసాజ్ఞాతవాసములు చేయుం-
చెను. పాండవులు ద్యూతమునకు వచ్చుటకు గల కారణములు చతుర్థ
భాగములో నిరూపింపబడినవి. అచ్చట జూడవలయును.

అపై ద్యూతకాలనిర్ణయప్రకారము వారి కివ్వవలసిన రాజ్య
మివ్వనని యుద్ధమునకు సిద్ధపడి సర్వనాశము జేసినవాడు దుర్యో-
ధనుడు; రాజ్యాధికారము లేనివాడు దుర్యోధనుడు; రాజ్యాధికారులగు
పాండవులను వధించి రాజ్యము కబళింపదలచినవాడు దుర్యోధనుడు.
ఇట్టి దుర్యోధనుని రాజ్యాధికారమును గూర్చి ప్రతివాదుల వాగ్ధ-
తెల్లున్నవో చూడుడు—

—: రాజ్యాధికారమును గూర్చి ప్రతివాదుల ప్రసంగములు—

అందు ప్రథమప్రతివాదిప్రసంగము—తన్ని రాకరణము :—

దాయభాగవినిర్ణయము—

“గ్రంథమంతయు కాగుగా బరికించిచూచినవో స్మరింపియంతములు లేకపోవు.

జనుపాంధుడైన కారణమున అంబికేయుడును, బాండురోగియైన కారణమున పాండువునుగూడ రాజ్యానర్హులైరి. ఆయినను గౌరవ్యవశమునందు రక్షియుల కున్న విశ్వాసముచే అంబికేయుని రాజుగాను, బాండువును తత్ప్రీతినిధిగాను భీష్మాదులు గావించిరి.

పాండువు రాజ్యాభివృద్ధి చేసినందులకై అంబికేయుడు సంతోషించి నూత్న సంపాదితరాజ్యము పాండురాజుదిగా నేర్పరచినాడు.

హస్తీపురము రాజధానిగా గల పౌత్రరాజ్యము ధార్తరాష్ట్రులదియును, ఖాండవప్రస్థము రాజధానిగా గల క్రొత్తరాజ్యము పాండవలదియు నైయున్నవి.

పాండుభాగమునకు ధర్మజుడును, అంబికేయభాగమునకు దుర్యోధనుడును యువరాజులుగా జేయబడిరి.

దుర్మార్గుడగు దుర్యోధనుడు వారిని గపటోపాయముచే జంపి యాభాగమును గూడ దానె కబళింప ప్రయత్నము చేసినాడు. మాయాద్యూతమున నాయర్థ రాజ్య మపహరించె.

రాజ్య మవిభాజ్యము గాన భాగమీయ నవసరము లేదనియె. అర్థరాజ్యమును గూర్చి కురుపాండవులకు యుద్ధము జరిగినది”.

వీరు సంస్కృతాంధ్రభారతములలో బహుస్థలములలోని వచనములకు విరుద్ధమగుటచే నవపాఠముని తేలిన ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభిషేకమునే ఆధారము చేసికొని రాజ్యార్హతకు ప్రతిబంధక మైనదని చెప్పబడిన ధృతరాష్ట్రుని జాత్యంధత్వముతో బాటు ఎక్కడను జెప్పబడిన పాండురోగమును పాండురాజునకు గల్పించి, ఎక్కడను జెప్పబడిన రెండురాజ్యములను ప్రాతది, కొత్తది సమానముగా ఆయిరువురకు గల్పించి, యువరాజుని చెప్పబడిన యధిష్ఠిరునితోబాటు చెప్పబడిన దుర్యోధనుని గూడ యువరాజుగా గల్పించినారు.

ఆపై పాండవులను కపటోపాయమున జంపి వారి భాగమును గూడ కబళింప బ్రయత్నించినాడు. మాయాద్యూతమున వారి యర్థ రాజ్య మపహరించినాడు. రాజ్య మవిభాజ్యముగాన వారికి భాగమీయ నవసరము లేదనినాడు. దుర్యోధనుడు దుర్మార్గుడు. అని ప్రాసినారు. పైకల్పన లన్నియు ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదమును స్థిరపరచుటకే అన్నమాట.

ఈపనికై వీరు చేసిన కల్పన లెన్నియో చూడుడు— లాం
తరములలోని పౌర, భీష్మ, గాంధారి, ధృతరాష్ట్ర, దుర్యోధనోష్టుల
కును, యుధిష్ఠిరయావరాజ్యాభిషేకమానకును అత్యంతవిరుద్ధమై యున్న
ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభిషేకమును నిలవబెట్టుటకై పాండురాజునకు మహాక
రాజ్యకల్పన.

ధృతరాష్ట్ర దంధుడుగనుక రాజ్యాభిషిక్తుడు పాండురాజే అని
యనకుండుటకై ఆతని కొక పాండురోగకల్పన. అట్టివాడే రాజ్యంబిచ్చి
యని కల్పన.

ఆతడే మహాపరాక్రమశాలియై దిగ్విజయము జేసె నని చెప్పి,
యాతడు నూతనరాజ్యము సంపాదించె నని కల్పన. అదియే ఖాండవ
పర్ణరాజ్య మని కల్పన. ఆఖాండవపర్ణము, పాండవుల కిచ్చు నప్పటికి
రాజ్యమో ఘోరవనమో చూడుడు—

“అర్ధం రాజ్యస్య సంప్రాప్త్య ఖాండవపర్ణ మాచిక ।

ప్రతిగృహ్య తు తద్వాక్యం నృపం సర్వే ప్రజన్మ్య చ ॥

ప్రతిస్థితే తతో ఘోరం వనం త న్మనుజన్వ భాః ।

అర్ధం రాజ్యస్య సంప్రాప్త్య ఖాండవపర్ణ మాచిక ॥

మండయాంచక్రికే తద్వై పరం స్వర్గవ దచ్యుతాః ।

నీలకంఠీయమ్— ఘోరం వనమితి భూమీ రర్ధం సస్యకూశో దేశః పాండవ

వేభ్యో దత్త ఇతి జ్ఞాయతే, తద్వై తద్ఘోరం వనం స్వర్గవ న్మండయాంచక్రికే.

ఇట్టి ఘోరవనమును ఖాండవపర్ణము రాజధానిగా గలిగి
పాండురాజసంపాదితమైయున్న కొత్త రాజ్య మని కల్పన.

పాండవుల కీయబడిన అర్ధరాజ్యమును సరిపుచ్చుటకై అదియే
పాండవుల దని కల్పన. యుధిష్ఠిరుడు యువరాజుయినది ఆపాండురాజు
భాగమునకేనని కల్పన. నేనేమియు పాండవుల కీయవని దుర్యోధనుడను
టకు రాజ్య మవిభాజ్య మగుటే కారణ మని కల్పన. ఇవన్నియును
అశుభకల్పనలు, గ్రంథవిరుద్ధములు.

ఇంతకును పాండురాజు నూతనరాజ్యమును సంపాదించుట

నిజమై అర్ధరాజ్యముగా పాండవుల కీయబడినది అదియే యని ఋజువు చేయగలిగినపుడుగా! యీకల్పన లయినను నిలుచుట. అదియే అసాధ్యము.

పాండురాజు నూతనరాజ్యమును సంపాదించలేదు. ఆఖాండవ పృష్ఠము కురురాజ్యములోనిదే కాని, నూతనరాజ్యము కాద. అది నూతనరాజ్యమైననాడు దాని నర్ధరాజ్యమనుటకును వీలు లేదు.

—: దిగ్విజయములో పాండుభూపతి క్రొత్త రాజ్యమును సంపాదించియుండలేదు :—

పాండురాజు దిగ్విజయములో రాజ్యసంపాదనము చేసినట్లు పృథివాదు లనుచున్నారు కాని, అది సంస్కృతాంధ్రభారతములలో లేని విషయము. వారు చెప్పినట్టి రాజ్యసంపాదన మయినను ఒక్క ఖాండవపృష్ఠమే. మరొకటి లేదు.

ఆఖాండవపృష్ఠమునుగూర్చి మహాభారతచరిత్రకారులు వ్రాసిన మాట చూడుడు—

“ఈఖాండవపృష్ఠము హస్తి నాపురికి దక్షిణముననుండిన యమునానదీప్రాంత మహారణ్యము”. (పు- 112)

ఇట్టి మహారణ్యమును బట్టుకొని దీనిని, దిగ్విజయములో పాండుభూపతి చేసిన రాజ్యసంపాదన మని చెప్పట యనుచితము.

సంస్కృతభారతము ఆది-౨ 113లో పాండుభూపతి దిగ్విజయకాలములో దశార్ణ, మగధ, మిథిలా, కాశీ, సుహ్య, పుండ్రీ దేశాధిపతులను జయించినట్లు చెప్పబడినది. రాజ్యము సంపాదించినట్లు చెప్పబడలేదు.

ఇందు ఏరాజ్యములోని దందు రాఖాండవపృష్ఠము ?

ఆంధ్రభారతము- పంచమాశ్వాసము—“పాండురాజు ... భరతకులరాక్షా కరుండై.....అపారచతురంగబలసమన్వితుండై.....సర్వదిగ్విజయార్థంబరిగెం గురుప్రభుడు.....ప్రాగ్దక్షిణాపకోత్తరదిగ్భూపతుల నిజకాననవశీకృతులం గావించి దనకు కీర్తి మెలుంగెన్.....నా నావిధో పాయములు గొని...జయశ్రీ శ్రీతిహామం గానగా వచ్చిరి సకలజగత్సేవ్యమానన్ మహేంద్రప్రతిమం గ రవ్యకంశప్రభు శఖిలమహీపాలు రాంబాలికేయున్.

చ. అలికహయద్విపంబుల విలాసినులన్ మణిరూప్యకాంచనా
 నలుల నజావిగోమహిషవర్ణములన్ బహుభూషణంబులన్
 బలువిడి గప్పుముల్ ధరణిపాలరచే గొని నూలువేల్ గజం
 బుల ఔఱికించి తెచ్చె గురుముఖ్యు డకుప్యధనమ్ము లిమ్ములన్”.

దీనినిబట్టి పాండుభూపతి యనేకరాజులను జయించి తనశాసన
 మునకు వారు బద్ధులై వర్తించునట్లు చేసి తనకీర్తి విదిగంతవిశ్రాంతము
 చేసి జయింపబడిన రాజులవలన కప్పములు, కానుకలు తీసుకొనివచ్చెను.
 కాని, వారి రాజ్యము హరింపలేదనియు, కొత్త రాజ్యము సంపాదించ
 లేదనియు స్పష్టమగుచున్నది.

కాబట్టి పాండురాజు కొత్త రాజ్యమును సంపాదించలేదు. అందుచే
 పౌరివాదులన్నట్లు పాండురాజుదిగా నేర్పడిన నూతనరాజ్య మొకటి
 లేదు. ఇక నున్నది పితృపితామహాకృమాగతమైన ఆకురురాజ్యమే.
 పౌరివాదులు ఖాండవప్రస్థరాజ్యము పాండురాజుది అని పెట్టుకొని,
 యధిష్ఠిరయావరాజ్యాభిషేకము దానికే అని, అర్ధరాజ్యమని, యిచ్చి
 నది అదియే యని కల్పనలు సాగించినారు. పరిశీలింపగా ఖాండవ
 ప్రస్థము కురురాజ్యాంతర్గతమే, అన్యము కాదని తోచడముగా
 సిద్ధాంతిత మయినది.

ఇప్పుడు నిర్వివాదమైన యధిష్ఠిరయావరాజ్యాభిషేకము, ఆకురు
 రాజ్యమునకే, అర్ధరాజ్యమని పాండవుల కీయబడినది ఆకురురాజ్యాధి
 భాగమే. అని యంగీకరించితీరవలయును.

కురురాజ్యమునకు జేయబడిన యధిష్ఠిరయావరాజ్యాభిషేక
 మును బట్టి ఆకురురాజ్యము పాండవులకు పితృపితామహాకృమాగతమని
 దుర్యోధనుడు చెప్పినవిధముగా అంగీకరించితీరవలయును. అపై కురు
 రాజ్యాభిషిక్తుడు దిగ్విజయవాల్మీకయైన పాండుభూపతియే యని పారభీష్మ
 గాంధారిధృతరాష్ట్రులు చెప్పినవిధముగా అంగీకరించితీరవలయును.

ఇంతేకాక దిగ్విజయప్రస్తావములో రేఖాంకితముగా చూపబడిన
 పాండురాజవిశేషణములు - పాండుభూపతి సామ్రాజ్యాధీశు డని చాటు

చున్నవో, లేక ప్రతివాడు లన్నట్లు “పాండురోగి రాజప్రతినిధి, సేనాధిపతి” అని చెప్పుచున్నవో బుద్ధిమంతు లాలోచింపవలయును.

వెనుక “అంధభారతమునకు పూర్వోత్తరసందర్భశుద్ధిపర్యాలోచనము” అను పస్తావములో నిరూపింపబడినట్లు అంశత్వముచే ధృతరాష్ట్రునికు రాజ్యాభిషేకము జరుగలేదు. అట్టివానికి రాజ్యావస్థ లేదని స్మృతులును చెప్పుచున్నవి.

వీరమిత్రోదయములో సీచర్చ విశేషముగా చేసి ధృతరాష్ట్రుని రాజ్యానధికారము, పాండుభూపతి రాజ్యాధికారము నిరూపింపబడినది. అగంతయు చతుర్థభాగములో ప్రదర్శింపబడినది.

ఇట్లు ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదము సంస్కృతాంధభారతవిరుద్ధము. మనుశ్మతి, యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి, వీరమిత్రోదయము అను ప్రమాణగ్రంథములకు విరుద్ధ మగుటచే హేయము.

రాజ్య మవిభాజ్యముగనుక పాండవుల కీయ నవసరములేదని దుర్యోధనుని వాద మనుచున్నారు ప్రతివాదులు. రాజ్య మవిభాజ్య మగుట శాస్త్రసిద్ధము కనుక సర్వసమ్మతము. అది కారణముగా జేసి కొని ఏ రాజ్యాధికారిగాని అన్యకు అనగా పోవ్యవర్గమునకు ఈయ నవసరము లేదనుట అక్రమమగుచుండ, అవధికారియైన దుర్యోధనుడు రాజ్యాధికారులైన పాండవులకు ఈయ నవసరము లేదనుట యెంత అక్రమమో !

క్షేమ్యుడై పుట్టియు, జాత్యంధుడము వంశలకొలది పుత్రపౌత్రాది వర్గము కలవా డు, మన్వాదిస్మృతులనుబట్టి రాజ్యాధికారము లేకండి, రాజ్యాధికారికి పోష్యుడయియున్న ధృతరాష్ట్రునికు సర్వసంపత్సమృద్ధమైన అర్ధరాజ్యమును యావజ్జీవోపభోగార్థము విడిచి, మిగిలిన ఖాండవవనప్రస్థమై యున్న అర్ధరాజ్యమును పితృభక్తితో పరిగ్రహించి, దానినే యింద్రప్రస్థముగా స్వశక్తితో జేసికొని, దుర్యోధనుని కపట ద్యూతములో దాని నోడిపోయి, దుష్టచతుష్టయ మాసమయమున

జేసిన దుండగములకు శాంతముతో తల యెక్కి, శ్రీయోవశేననననవా నాజ్ఞాతవాసపణముతో జరిపిన పునర్జన్మమునందు ఓసినవారు 13 సంవత్సరములు గడపి వచ్చి తమరాజ్యమును తీసికొనవచ్చు నను నిర్ణయప్రకారము 13 సంవత్సరములు యథాకృమముగా గడసి, అష్ట కష్టము లనుభవించికూడ శాంతముతోనే మా అర్ధరాజ్యము మా కిమ్మనియే కోరినట్టి పాండవులది ఎంత సౌజన్యమో !

రాజ్య మంతయు నాడే అని దుర్యోధను డన్నాడని దుర్యోధనునకే రాజ్యాధికారమును కట్టబెట్టచున్నారు పోతివాదులు. ఆత డట్లునుటను బట్టి రాజ్యాధికారము కలుగునా? రాజ్యాధికారమును బట్టి ఆత డట్లనెనా ? తనకు రాజ్యాధికారము లేకపోయె నని యాతడే తండ్రియొద్ద విలపించలేవా ? కాబట్టి అనధికారియైన దుర్యోధనుడు రాజ్యత్వస్థతో, స్వతస్సిద్ధపాండవవిద్వేషముతో అసినమాటయే అది. దానిని బట్టుకొని ప్రతివాడు లాతనిదే రాజ్యాధికారమునుట పొరబాటు.

ఇంకొకటి- అర్ధరాజ్యమునే మొదట పుచ్చుకొని, ఎప్పుడు కోరి నను ఆయర్ధరాజ్యమునే కోరుచు యావద్రాజ్యముమాట నెన్నడును ఎత్తని పాండవులకు అర్ధరాజ్యాధికారమే అని ప్రతివాదులనుచున్నారు.

అయితే ఇది యాదుర్యోధను డనినమాటా? ప్రతివాదులనుచున్న మాటా? దుర్యోధనునిమాటే అయిన పక్షములో నిక తగినే లేదు. కనుక “రాజ్యస్వార్థం ప్రదీయతామ్” అని చెప్పిన కృష్ణభగవానుని రాయబారమును తోసిపుచ్చి—

“ఏమిను వారు బంచికొని యేలట గల్గదు పల్క-కుండు మిం
కేమియు వాడినూది మొనయించుక మోపినయంతమాత్రమున్
భూమి యొనర్చి పాండునృపపుత్రుల కిత్తునె యెవ్వరైన సం
గ్రామమునన్ జయించు గొని రాజ్యము నేముట నిశ్చయించితన్.”

అని యాకృష్ణభగవానునితో చెప్పి యర్ధమున కేల కాలు దువ్వినాడు? మరియు- ‘పాండవులే వసుమతీరాజ్యార్హులు’ ‘రాజ్యము మాకు కృమారతము కాకపోయినది’ అని తండ్రియొద్ద విలపించిన

దుర్యోధనుడు పాండవుల యావద్రాజ్యాధికారము వగతము కావట్టి
వాడా? ఇక ఆలర్ధరాజ్యాధికారముచూట ప్రతివాడు అనుచున్నపక్ష
ములో ఆదుర్యోధనున కవగతమై ఆతని కంఠోక్తులచే విశదీకరింపబడి
యున్న పాండవుల యావద్రాజ్యాధికారమును ఈ ప్రతివాడు లవగతిము
జేసికొనలేకపోయినారను న్యూనత తప్ప మరేమున్నది ?

మరియు- యావద్రాజ్యాధికారము వారి చే అయియుండి, వారి
కేమియు నీయ నని దుర్యోధను డనినపు డది యెంత దుర్మార్గమో,
వారి దర్ధరాజ్యాధికారమే అయియుండి నేను వారి కేమియు నీయ నని
దుర్యోధను డనినపు డది కూడ నంత దుర్మార్గమే. రాజ్యపరిమితిని
బట్టి యది తగ్గదు.

కాని గ్రంథసమ్మతమై ఆదుర్యోధనుచు గూడ నవగతమై
యున్న పాండవుల యావద్రాజ్యాధికారమును, వార్ధరాజ్యమునే కోరు
చుండుటను ప్రతివాడు లవగతిముజేసికొనినయెడల ఆ పాండవుల
సౌజన్యసౌశీల్య సౌహార్ద సౌభ్రాతృత్వాదులు ఈ ప్రతివాడులమూలమున
లోకమునకు గూడ తెలిసియుండెడివి. పాండవపోష్యుడైన దుర్యోధ
నుడు పోషకులయొక జూపిన ద్రోహము తెలిసియుండెడిది.

ఛర్యనసానములో పాండవుల యావద్రాజ్యాధికారము దుర్యో
ధనున కవగతమే కాని, అనుమతముమాత్రము కాకపోయిన దని
తెలిసికొందురుగాక !

ఇంతవరకు 'బాయభాగవివిర్ణయము'లోని విషయము పూర్వ
పక్షము జేసి సంస్కృతాంధ్రభారతానుగతమైన సిద్ధాంతము పాండు
రాజరాజ్యాభిషేకపాండవరాజ్యాధికారములే యని బహూదాహరణ
ములతో నిరూపించినాము

ఈ... వివిర్ణయగ్రంథకర్తలు వ్రాసినది ఛరమతమే కాని స్వ
మతియు కాదని మానిశ్చయము. “ఛర్మనిర్ణయార్థము వాదించదగినది
వాదించితరజలమునుగదా” అనుటచే వీరు పూర్వపక్షకోటి సంతను
కూర్చివెట్టివారని మ యూహ.

వీర్వాగ్నింధ్రామాణ్యవాదులు; ఆర్షసిద్ధాంతానువర్తులు; ఆర్ష సంప్రదాయాభిమానులు; వీరు మాకు పూజ్యులు. వీరికిని, మాకును నన్నయభట్టారకుడు పూజ్యుడు. ఆ నన్నయభట్టారకునకును, వీరికిని, మాకును వేదవ్యాసమహర్షి పూజ్యుడు. ఆనన్నయభట్టారకుడు—

ఆ. “వివిధవేదతత్వవేది వేదవ్యాసు డాదిముని పరాశరాత్మజుండు విష్ణుసన్నిభుండు విశ్వజనీనమై పరగుమండ జేసె భారతంబు.”

అని కీర్తించినాడు. అట్టి వేదవ్యాసమహర్షి కృతమైన గ్రంథము నకే అనువాదము చేసిన నన్నయభట్టారకుని గ్రంథములో “ధృత రాష్ట్రోఽభిషేచితః” అనియున్న అపపాఠము పడినది. ఆ అపపాఠము వ్యాసమహర్షి కెట్లు దోషావహముకాదో అట్లే నన్నయభట్టారకునకును దోషావహము కాదు. అది యపపాఠము కాదనికూర్చున్నవారికి మాత్రమే దోషావహ మగును.

“నన్నయభట్టారకుడు నిర్దోషి యని వాదించుట నాకవసరము” అని వ్రాసినట్టియు, “ధర్మనిర్ణయార్థము వాదించుటగినది వాదించితీర వలయునుగదా” అని వ్రాసినట్టియు కీర్తి శేషులగు బ్రహ్మయ్యశాస్త్రి గారి యభీప్తము మాతత్వకథనముచే సిద్ధించినట్లే.

—: ద్వితీయవాదిప్రసంగము—తన్ని రాకరణము :—

మహాభారతచరిత్రము— 2.

“వైవాక్యసందర్భముల (భీష్మ డర్థరాజ్య మిమ్మని చెప్పినది) నాలోచింపగా ధృతరాష్ట్రపాండురాజులనాడు రాజ్యము కలిసి పాలింపబడె ననియు, అని దుర్యోధను పురమునుండి పాండవులను రప్పించువరకు సమష్టిరాజ్యముగానె యుండె ననియు స్పష్టమగుచున్నది.

అందువలననే సామర్థ్యాతిశయముకలవా డగుటచే ధర్మజాని ధృతరాష్ట్రుడు యావరాజ్యాభిషిక్తు జేసియున్నాడు.

పూర్వ మెటుల నుండినను బాండవుల కర్థరాజ్యాంతర నపుడు కలుగజేసి నటుల స్పష్ట మగుచున్నది”. (పు 111)

వీరు ధృతరాష్ట్రపాండురాజుల నాటినందు డ్రాపదీపాణిగ్రహణాంతరము దుర్యోధనురమునుండి పాండవులను రప్పించువరకు సమష్టి

రాజ్యముగానె యున్న దన్నారు. కనుకనే సమర్థుడైన ధర్మజుని ధృత రాష్ట్రాధిపతి యువరాజుగా జేసినా డన్నారు.

మొదటివారివలె రెండవరాజ్యము లనియు, నిద్దరు యువరాజు లనియు వీరు చెప్పలేదు.

సమష్టిరాజ్యమునకు యౌవరాజ్యాభిషిక్తుడైన ధర్మజునకు—
“పూర్వ మెట్లున్నను అర్ధరాజ్యార్హత నప్పుడు కలుగ జేసిరి” అనుచున్న వీరు అది యెట్లు సంభవించు నని ఆలోచింపలేదు.

ఉత్తరభారతము—3.

“హస్తిపురిని విచిత్రవీర్యుని ప్రభువుత్వముండును, నా గాయుతబలుండును నగు నంబికామానుండు నేత్రోగ్రియయ్య వేదమున జ్యేష్ఠపుత్రుడే పితృ స్వత్వమునకు నర్హుడని యుండుటచేత కురురాజ్యాధికారము వహించి ధృత రాష్ట్రాధిపతి సార్థకనామము కలవా డయ్యెను.”

ఈ 2, 3 గ్రంథములకు కర్త వెండ్వాళ వేంకటసుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిగారే. వీరు అంధుడైనను జ్యేష్ఠుడే పితృస్వత్వమున కధికారి యని వేదోక్త మనుచు, కురురాజ్యాధికారమును ధృతరాష్ట్రాధిపతి వహించె ననుచు, నది సమష్టిరాజ్యమే అనుచు, ఆధృతరాష్ట్రాధిపతి తన కుమారునకుగాక పాండుపుత్రునకు యౌవరాజ్యాభిషేకము జేసెనని వ్రాసినారే. ఇది యెట్లు సరిపడును? మొత్తముమీద వీరును ధృత రాష్ట్రరాజ్యాభిషేకపాతముపై ఆధారపడినవారే. కాని మొదటివారి కల్పనలతో వీ రేకీధవించినట్లు కనబడదు.

వీరి మాటలలో ‘ధృతరాష్ట్రాధిపతి రాజ్యాధికారి’ అనునది యొకటి, ‘యుధిష్ఠిరుడు యౌవరాజ్యాభిషిక్తుడు’ అనునది యొకటి. ఇవి పరస్పరవిరుద్ధములు. రాజ్యాధికారి ధృతరాష్ట్రాధిపతి నగుట నిజమైన యెడల యౌవరాజ్యాభిషిక్తుడు దుర్యోధనుడు కావలసియుండ యుధిష్ఠిరు డెట్లయ్యెను? ఇక యౌవరాజ్యాభిషిక్తుడు యుధిష్ఠిరుడు (పాండు పుత్రుడు) అయిన పక్షములో రాజ్యాధికారము పాండురాజుది కాక ధృతరాష్ట్రాధిపతి యెట్లయ్యెను?

ఈరెండంశములలో 'ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాధికారి' అనునది వివాదాంశము. ప్రతివాదిచేగూక సంగీరింపబడినట్టి యుద్ధస్థిరమాన రాజ్యాభిషేకము నిర్వివాదాంశము. ఈ నిర్వివాదాంశమే 'రాజ్యాధికారము ధృతరాష్ట్రునిదా? పాండురాజుదా?' అను వివాదమును ధృతరాష్ట్రునిది కాదనుచు పరిష్కరించున్నది. కనుక ధృతరాష్ట్రుని కాని, దుర్యోధనుడుగాని రాజ్యాధికారులు ఎ.తమోత్తము కారని ధృవమైనది.

ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభిషేకపాతము సంస్కృతాంశ భారతము లలో గనబడినను ప్రామాణికము కాదని వెనుక నిరూపింపబడినది. కాబట్టి యీప్రతివాదిప్రసంగము నిరస్తమైనది.

—: తృతీయప్రతివాది ప్రసంగము - తన్నిరాకరణము : —

కర్ణచరితము—4.

1. “భీష్మేణ రాజా కారవ్యో ధృతరాష్ట్రోఽభిషేచితః ।

... .. పాండు స్నేహపతిః కృతః ॥

అను వాక్యములనుబట్టి చూడగా జ్యేష్ఠుడును, పట్టాభిషిక్తుడును నగు ధృతరాష్ట్రుని పుత్రుడైన దుర్యోధనునకే మరురాజ్యమునందు సలహార్థమును గార సత్వపు (వారసత్వపు) హక్కు గలదనియు, బాండువులను శేదనియు విశదమగుచున్నది.

2. అయినను బలవంతులగు రాజులు పరరాజులను జయించి వారి రాజ్యముల నాక్రమించుకొనుట రాజధర్మమై యుండెను.

3. సంజయురాయబారపుగాలమున శ్రీకృష్ణుడు ధర్మనిర్ణయము చేయు సందర్భము లోని—

“ఉతాహో త్వం మన్యసే శామ్య మేవ రాజ్ఞాం యుద్ధే వర్తతే ధర్మతంత్రమ్ ।

అయుద్ధే వా వర్తతే ధర్మతంత్రం తదైవ తే వాచ మిమాం శుచోమి ॥”

(ఉద్యోగ-౨ 29)

అను వాక్యమే పైయంశమును వ్యక్తపరచుచున్నది.

4. ఇట్టిధర్మము నవలంబించి ప్రజలలగు పాండువులు దుర్యోధనుని జయించి రాజ్యము నాక్రమింతు రనియు, నట్టియెడ బొసగు యుద్ధమున సుఖముపక్షములు నెక్కించు

ననియు దలచి పాండవులకు గొంత రాజ్య మివ్వించుట కర్తవ్య మని భీష్ము డట్లుపదేశించెను.” (ఉపాధ్యాయము పు 5-6)

5. “రాజ్యస్వత్వవిషయమున నించుకేరియు హక్కులేని పాండవులు.” (పు 43)

ఈగ్రంథము వర్ణముల చివసీతారానుశాస్త్రీగారిది. ఇంకలి అయి దంశములను పరిశీలించెను.

ప్రథమాంశము - “ధృతరాష్ట్రాభిషేచితః” అని యందులను బట్టి పట్టాభిషిక్తుడు ధృతరాష్ట్రానుగముక రాజ్యమందు సంపూర్ణమైన హక్కు దుర్యోధనునిదే కాని, పాండవులది కాదు; అని.

ఈనృతరాష్ట్రాభిషేకపాతము - ‘రాజా పాంశుగృహువ హ’ “ధృతరాష్ట్ర స్వచ్ఛాప్త్యా ద్రాజ్యం న ప్రత్యపద్యత” అను సార్వత్రిక వాతమునకు, సంస్కృతాంధభారతములలోని పూర్వోత్తరానేకవచనములకు విరుద్ధమగుటచే అపవాదమని వెనుక నిరూపించియున్నాము. ఆపాతమును బట్టికొని గ్రంథవిరోధ మాలోచింపక వీటిల్లు వ్రాయుట యుక్తము కాదు.

సంస్కృతాంధభారతములలో చెప్పబడినట్టియు, వెనుకటి 1,2 ప్రతివాదు లోష్ణకొనియున్నట్టియు, యధమిరయావరాజ్యముమాట స్పటింపక, రాజ్యమందు పాండవులకు హక్కు లేదని వ్రాయుట సాహసము. కనుక 1, 5 అంశములు నిరస్తములు.

ద్వితీయాంశము - ‘బలవంతులగు రాజులు పరరాజులను జయించి వారి రాజ్యముల నాక్రమించుకొనుట రాజధర్మమై యండెల’ ఈ మాటను బట్టి పరరాజులు - దుర్యోధనాదులు వారి రాజ్యము నాక్రమించుకొనుట రాజధర్మమని, బలవంతులైన రాజులగు పాండవులు దండెత్తినారని వీరి యభిప్రాయ మని తెలియుచున్నది. పాండవులు స్వరాజ్యసంపాదనాపేక్షులా? పరరాజ్యాక్రమణాపేక్షులా? దుర్యోధనునకు రాజ్య మొకటి యున్నపుడుగదా! పరరాజ్యాక్రమణాపేక్ష లని పాండవుల నచుట. రాజ్యము పాండవులదాయె; హక్కులేని దుర్యోధనుడు దాని చాక్కిరించియుండె. ఇట్టిస్థితిలో పాండవులకు స్వరాజ్య

సంపాదనాపేక్షలనవలెనా? పరరాజ్యాక్రమణాపేక్షలనవలెనా? పరరాజ్యాక్రమణాపేక్ష దుర్యోధనునిది అనిన చెల్లును గాని, పాండవులదనిన చెల్లుదు. చిన్ననాటినుండి పాండవహత్యకై బహువిధప్రయత్నములు చేయుచు వచ్చిన దుర్యోధనునిది పరరాజ్యాక్రమణాపేక్ష కాదని చెప్పగలవాడెవ్వడు?

దుర్యోధనాదులు పరులను బుద్ధి పాండవుల కుండెనా? పాండవులు పరులను బుద్ధి దుర్యోధనాదుల కుండెనా? దుర్యోధనాదులు చేయు హత్యాప్రయత్నములకు అధరస్పందము చేయక ఒదిగి పడియున్న పాండవులకు దుర్యోధనాదులయందున్నది ఆత్మీయులను బుద్ధి. నిర్దాక్షిణ్యముగా కొట్టకొనవరకు పాండవహత్యకే పూనుకొనిన దుర్యోధనాదులకు పాండవులయందున్నది పరులు (శత్రులు) అను బుద్ధి. ఇట్టి బుద్ధితో తాము బలవంతులమని పాండవులను నిర్మూలించగలమని పాండవరాజ్యమును కబళింపవచ్చునని పాండవులపై యుద్ధమునకు సంజెత్తినవారు దుర్యోధనాదులే. కనుక పాండవులది స్వరాజ్యసంపాదనప్రయత్నము. కౌరవులది పరరాజ్యాక్రమణప్రయత్నము. అందుచే పాండవులకు సంబంధింపజట్టి యీ ద్వివీర్యాంశము నిరస్తము.

తృతీయాంశము— బలవంతులు పరరాజులను జయించి వారి రాజ్యము లాక్రమించుకొనుట రాజధర్మమే అని సంజయురాయబారపునమయమున శీకృష్ణుడు— “ఉతాహో త్వం మన్యసే” అను శ్లోకార్థముగా వెల్లడించెనట. దీనిని పరిశీలించుము.

అసలు సంజయుని రాయబారమునకు ఏమి ప్రశక్తియో ముందు తెలిసికొనవలసియున్నది. కపటమ్యూతముచే నోడింపబడిన పాండవులు వివేకసాక్షాతవాసములు 1; సంవత్సరములు యథాక్రమముగా గడపినతరువాత మ్యూతకాలనిర్ణయప్రకారము మారాజ్యము మాకివ్వవలసినదని దుర్యోధనునితోహితనిష్ఠానా సంక్షేపము జరిగినారు.

దానికి సమాధానముగా ధృతరాష్ట్రుడు తన సందేశమును సంజయునితో జెప్పి పంపినాడు.

అధృతరాష్ట్రుని సందేశసారాంశ మేమనగా—

“య ద్యత్తత్ర ప్రాప్త కాలం పరేభ్య స్త్వం మన్యేభా భారతానాం హితం చ ।
తం భాషేభా స్సంజయ రాజమధ్యే న మూర్ఖయే ద్య న్న చ యుద్ధహేతుః॥”
(ఉద్యోగ-అ 22)

టీ॥ న మూర్ఖయేత్ । వర్ధయేత్ కోధ మితి శేషః ।

సంజయా ! నీ వక్కడకు వెళ్ళి రాజమండలిలో వారితో సంభాషింపుము. ఆసంభాషణము— వారియొద్ద చెప్పటకు సముచితమై యుండవలయును. కౌరవులకు తేమకరమై యుండవలయును. పాండవులకు కోరోద్దీపకము కానిదై యుండవలయును. యుద్ధము రాసీయ కుండ జేయునట్టిదై యుండవలయును. అట్లు సంభాషింపుము. అని.

తే. “నీవు ధర్మజా పాలికి నెమ్మి నరుగు మతడు పేరోలగం బున్న యవసరమున గాన్ప మతనికి ననుజవర్గంబునకును బంధులకు నింపు వుట్టంగ బలుకు వచట.

క. నెయ్యము వాటించి కడుం దియ్యి పెసగ నలుక లెల్ల దీతెడునటుగా

గయ్య మను తలపు లోనుగ నయ్యమనందనుడు మానునట్టి లెటగుగాన్.”

(అంధ్రభారతము)

ఇది యాధృతరాష్ట్రసందేశసారాంశము.

ఇక దీనిననుసరించి సంజయుడు వెళ్ళి చెప్పినమాటలసారాంశము—

“న చే ద్భాగం కురవోఽన్యత్ర యుద్ధా త్ప్రియచ్ఛేరం స్తుభ్య మజాతశతో ।
తైక్షచర్యా వన్ధకవృష్టిరాజ్యే శ్రోయా మన్యే న తు యుద్ధే న రాజ్యమ్ ॥”
(ఉద్యోగ-అ 27)

యుధిష్ఠిరా ! యుద్ధము లేకుండ కౌరవులు మీరాజ్యము మీకివ్వని పక్షములో యుద్ధము చేసి రాజ్యము రాబట్టుకొనుటకై నీవు సంకల్పింపకుము. యుద్ధ మధర్మము. మీరు జీవించుటకు మార్గమా? అంధకవృష్టిరాజ్యములలో భిక్షాచర్యము చేయవచ్చును. ధర్మాత్ముడవైన నీకు అదియే ఉత్తమము, ధర్మము అని నేను తలచుచున్నాను. అని.

క. పాలీక కారవులు దుశ్శీలత జెడవలచిరని జెప్పిన దుశ్శీలా

భీలాన్నముకంటెను గడు మేలగు భిక్షాన్నమైన మీ నడవడికిన్ .

క. తుది బోయి కూరికర్మాస్పద మగు తెలుగున దొడంగి బంధుల గురులన్

జెనకి వధియించు సౌఖ్యంబదియేటికి నార్యనింద్య వస్థిర మనయాన్. (అంధ్రభా)

ఇట్టి సంజయుని విచిత్రోక్తులపై ధర్మజుడు సంభాషించుచు
ధర్మాధర్మపద్ధతి నిరూపించుచు ఈ విషయమై యేదో ధర్మమో నిర్ణ
యించువా డీత డని సభలో నున్న కృష్ణభగవానుని నిర్దేశించెను.
అప్పుడు కృష్ణభగవాను డిట్లునెను—

“తే చే దిమే కారవాణా మపాయ మవగచ్ఛేయు రవధేనైవ పాశ్వాః ।

ధర్మత్యాజం పుణ్య మేపాం కృతం స్యా దాశ్యే వృత్తే భీమసేనం నిగృహ్య”.

టీ—కారవాణా మవధేనేత్యన్వయః. ఉపాయాన్ జీవనస్య సాధనానీతి యావత్.

భీమసేనం తస్మాదరణ్యపరీకృతం నిగృహ్య స్థాపయిత్వా ఆశ్యే వృత్తే ఆపింపా
యామ్.

సంజయా! కారవులను వధింపకుండు పాండవులకు జీవనోపా
యము సామదానాదులచే సిద్ధించు పక్షములో భీమసేనుని శాంతింప
జేసి వీరు పుణ్యకార్యము చేసినవారు కాగలుగుదురు.

“ఉతాహో త్వం మన్యసే కావ్య మేవ రాజ్ఞాం యుద్ధే వర్తతే ధర్మశుక్రమ్ ।

అయుద్ధే వా వర్తతే ధర్మతంత్రం తథైవ తే వాచ మిమాం శుశ్రోమి”

ఈశ్లోకమే ప్రతివాదు లెత్తుకొనెనది. దీని తాత్పర్యము—

సంజయా! యుద్ధమునకు సంకల్పింపక శాంతింపు మనుచున్న సీవు,
క్షత్రియులకు యుద్ధమే ధర్మమో, నీవన్న భిక్షాచర్యము ధర్మమో
వినగోరుచున్నాను చెప్పము; అని.

ప్రతివాదులు ఈ శ్లోకముదహరించి— “బలవంతులు పరరాజు
లను జయించి వారి రాజ్యము లాక్రమించుకొనుట రాజధర్మ” మని
శ్రీకృష్ణుడు చెప్పినట్లు వ్రాసినారు.

శ్రీకృష్ణుడు చెప్పిన దదియేనా? క్షత్రియులు స్వరాజ్యసంపా
దనమునకై అవసరమైన పక్షములో యుద్ధము చేయుట ధర్మము.
భిక్షాచర్యము చేయుట గాదు. అను తాత్పర్యముతో ఈ మాట

చెప్పెనా? పరరాజ్యము లాక్రిమించుకొనుట ధర్మ మని చెప్పెనా? అట్లు చెప్పుటకు అట్టి ప్రస్తావ మేమి వచ్చినది? మీ రాజ్యమును కొరపు లివ్వనిపక్షములో యుద్ధముచేయవద్దు. మీరు భిక్షోచర్యము చేయుటే మంచిది. అని కదా సంజయుడు ప్రస్తావించెను.

కనుక నిచ్చట స్వరాజ్యప్రాప్తి ప్రస్తావమేకాని, పరరాజ్యాకృతి మణప్రస్తావము కాదు. ప్రతివాదులు రాజ్యములో పాండవులకు హక్కులే దనుభ్రాంతితో శ్లోకమునకు తాత్పర్యము విరుద్ధముగా వర్ణించినారు.

పాండవులపట్ల కర్ణదుర్యోధనులు చేసిన అన్యాయ్య మేమియు లేదని కర్ణచరిత్రము వ్రాయుటలో ఈప్రతివాదు లిట్లు వ్రాసినారు. దుర్యోధనుడు పాండవులకు అన్యాయ్యము జేసెనో లేదో తెలియుటకై అనంతరము ఆప్రస్తావములోనే సంజయుడు జెప్పిన శ్రీకృష్ణుని వచన మాల నుదాహరించుచున్నాము—

“యదా గృహ్యే త్వరభూతో నృశంసో విధిప్రజోపా ద్బల మాదధానః ।

తతో రాజ్ఞా మభవ ద్యుద్ధ మేత త్తత్ర జాతం వర్మ శస్త్రం ధను శ్చ ॥

ఇన్ద్రే జైత ద్దన్యువధాయ కర్మ ఉత్పాదితం వర్మ శస్త్రం ధను శ్చ ।

టీ సృశంత్వా ద్ద్యోధనో ధార్మికేణ రాజ్ఞా వధ్య ఏవేతి నూచయ న్నాచ—యదేత్యాది నా సార్థేన । పరభూతో పరైశ్వర్యే నృశంస శ్శోర కల్ప రాజా విధిప్రజోపాత్ దైవసౌత్రికల్యాత్ గృహ్యేత్, తతో హేతోః రాజ్ఞాం పరస్పరం యుద్ధం సమభవత్. అనన్ యుద్ధాఖ్యస్య కర్మణ ఉత్పత్తిరుక్తా ।

కర్మ యుద్ధం తతోత్పత్తిశిష్టం గుణత్రయ మాహ—వర్మ కవచం శస్త్రం ఖడ్గాది ధనుశ్చేతి యత ఇంద్రేణ దన్యువధాయైత త్త్రయ ముత్పాదిత మత ఏతై కేవ దన్యుం దుర్యోధనం యది హన్యాత్ స ఏవ ధర్మ ఇతి భావః ।”

సంజయ! యుద్ధ మెప్పుడుపుట్టినదనగా ఒకరాజు దురదృష్టవశ మున పరుల యైశ్వర్యమును చోరునివలె ఎప్పు డాశించి హరించునో అప్పుడు రాజులకు పరస్పరము యుద్ధము పుట్టినది. ఆ యుద్ధమునకే ఉపకరణములుగా ధనుస్సు, కవచము, ఆయుధములు పుట్టినవి. దన్యు (చోర)వధకొరకే యివన్నియు ఇందునిచే నుత్పాదించబడినవి.

“తత్త్ర పుణ్యం దస్యధనోఽభ్యతే సోఽయం దోషః కురుభి స్త్రీప్రహుషః ।

అధర్మజ్ఞై ర్ధర్మ మబుధ్యమానైః పౌదుర్భూత స్సంజయ సాధు తన్న ॥

టీ—దుర్యోధనే దస్యత్వం నిరూపయతి—తత్త్రేత్యాదిసా । కురుభిః నిమిత్తభూతై రయందోషః వంచనాభ్యః పౌదుర్భూతః ॥

అట్టి దస్యధర్మము దుర్యోధనునియం దున్నది. దస్యవధచేత పుణ్యము కలుగును. అధర్మతత్పరులైన కౌరవులనుబట్టి పాండవులకు గొప్ప హానికలిగినది. సంజయూ! అది మంచిపని కాదు.

“తత్త్ర రాజా ధృతరాష్ట్రో స్స పుత్రో ధర్మ్యం హరే త్పాండవానా మకస్మాత్ ।

నాశేక్షస్తే రాజధర్మం పురాణం తదన్వయాః కురవ స్సర్వ ఏవ ॥

టీ— ధర్మ్యం ధర్మా దాగతం పిత్ర్యం రాజ్యం । తదన్వయాః స్తదనుసారిణః ॥

పాండవులకు పిత్ర్యమైన రాజ్యమును సపుత్రుడైన ధృత రాష్ట్రుడు హరించెను. వారు రాజధర్మ మెరుగకున్నారు; అందరును వారి ననుసరించినవారే.

“స్తేనో హరే ద్యత్త్ర ధనం హ్యదృష్టః పృసహ్య వా యత్త హరత దృష్టః ।

ఉభౌ గత్వా ధవత స్సంజయైతా కిం చై పృథక్త్వం ధృతరాష్ట్రస్య పుత్రే ॥

సంజయూ! పరుల సొత్తును చూడకుండగా హరించువాడొకడు, చూచుచుండగా బలాత్కారమున హరించువా డొకడు. ఈయిద్దరును చోరులే; నిధిద్యులే; చూచుచుండగా హరించినవాడు చోరుడు కాక పోవునా? ఇట్టిచోరునికంటె భేదము దుర్యోధనునియం దేమియున్నది?

“సోఽయం లోభా నృన్యతే ధర్మ మేతం య మిచ్ఛతి క్రోధవశానగామి ।

భాగః పునః పాండవానాం నివిష్టః తం నః కస్మా దాదదీరన్ పరే చై ॥

టీ—ఏతం ఛలేన రాజ్యాపహరం । నివిష్టః వనవాసా దుర్ధ్వం రాజ్యం గ్రాహ్య మితి కారవేష న్యాసరూపేణ స్థితః । తం భాగం నః ఆస్మాకం పరే కస్మా దాదదీరన్ గృహీతవన్తః ॥

లోభియు, క్రోధవశుడు నయిన దుర్యోధనుడు కపటమున రాజ్యాపహరణము ధర్మ మనుకొనుచున్నాడు. అయితే వనవాసా ద్యనంతరము మీరాజ్యము మీరు తీసుకొనవచ్చు నని చెప్పి నిర్ణయించి తమయొద్ద బెట్టుకొనిన పాండవరాజ్యమును వారు పాండవుల కెందుకీయరు ?

“ఆస్మిన్ పదే యుధ్యతాం నో వధోఽపి క్లాఘ్నః, పితౄణాం పరరాజ్యాద్విశిష్టమ్ ।

ఏతాన్ ధర్మాన్ కారవాణాం పురాణాన్ ఆచక్షిహ స్సంజయ రాజమధ్యే” ॥

టీ—పదే పదనీయేఽవశ్యగ్రాహ్యే భాగే నిమిత్తే ॥

అవశ్యగ్రాహ్యమైన పాండవరాజ్యమునిమిత్తము ప్రాణహాని మాత్రమే ననుష్టాఘనీయమే. పరరాజ్యగ్రహణముకంటె పితౄరాజ్యగ్రహణమే ఉత్తమము. (పరరాజ్యగ్రహణములో పరులసొత్తును గ్రహించిన దోషముండును. పితౄరాజ్యము స్వరాజ్యమగుటచే ఆ దోషముండదు.) ఈధర్మములను సంజయ! నీవు రాజసభలో కొరవులకు జెప్పము.

ఈ శ్రీకృష్ణోక్తులలోని సారాంశములు ప్రతివాదులకు హృద్గతము గుటకై యెత్తి చూపబడుచున్నవి—

పితృపితామహాకృమాగతమైన పాండవుల రాజ్యమును కపట ద్యూతమున దుర్యోధనుడు హరించినాడు. దుర్యోధనునియం దున్నవి దన్యులక్షణములు. దన్యువధలో పుణ్యము గలుగును. ద్యూతకాల నిర్ణయప్రకారము వనవాసాద్యనంతరము ఇచ్చితీరవలసిన పాండవ రాజ్య మివ్వక దుర్యోధను డాక్రమించియున్నాడు. ఒకని సొత్తు వింకొక డాక్రమించినపుడు శిక్షించుటకే కవచధనుఃఖడ్గాదు లేర్పడినవి. స్వరాజ్యసిద్ధికే అవసరమైనయెడల యుద్ధముచేయుటే ఊత్రియ ధర్మముగాని, యెట్లో భిక్షున్నముతో జీవించుట ఊత్రియధర్మము గాదు. పరరాజ్యగ్రహణముకంటె నిర్దుష్టమగు స్వరాజ్యగ్రహణమే ఉత్తమము. ఇవి సారాంశములు.

ఇట్లు చెప్పిన శ్రీకృష్ణుడు—“బలవంతులు పరరాజ్యము లాక్రమించుకొనుట రాజధర్మమే” అని చెప్పెను. అని ప్రతివాదులు వ్రాసినారే ! ఇది యుక్తమేనా ?

దుర్యోధనునిదే రాజ్యమైనట్లు, ఆరాజ్యమును దుర్యోధనుని జయించి పాండవులు ఆక్రమించుకొనినట్లు, ఇట్లు చేయుటే రాజధర్మమని పాండవులకు శ్రీకృష్ణుడు బోధించినట్లు యాప్రతివాదులు

వ్రాయట మంచిపనికాదు. ఏది యెట్లున్నను తాము చూసిన శ్రీకృష్ణుని వాక్యములను అత్యంతవిరుద్ధ మగుటచే తృతీయంకము నిరసమైనది.

చతుర్థాంశము—“ప్రభలు లగు పాండవులు దుర్యోధనుని జయించి రాజ్యము నాక్రమింతు రనియు, అట్టియెడ బాసగుయర్థమున నుభయపక్షములు నశించు ననియు దలచి పాండవులకు గొంత రాజ్యము భీష్ము డిప్పించెను”.

ఇక్కడ ప్రతివాదుల నడుగవలసియున్నది— ధృతరాష్ట్రునిచే యువరాజపట్టాభిషేకమునొందిన ధర్మజునిది రాజ్యము గాక యువరాజుగానైన జేయబడని దుర్యోధనునిది రాజ్య మెట్లయినది? మీ మత ప్రకారము దుర్యోధనునిదే రాజ్యమైనయెడల ధర్మజు డెట్లు యువరాజుగా జేయబడెను?

కుమారాస్త్రవిద్యాప్రదర్శనకాలములో పదుగురి సమక్షమున కర్ణుని కంగరాజ్యమిచ్చిన దుర్యోధనునిదే రాజ్యమందురు కాబోలు. అదియైన సంవత్సరమునకు— “తత స్సంవత్సరస్యాంతే యావరాజ్యాయ పార్థివ । స్థాపితో ధృతరాష్ట్రేణ పాండుపుత్రో యుధిష్ఠిరః” అని ధృతరాష్ట్రునిచే యువరాజుగా జేయబడిన యుధిష్ఠిరునిదా రాజ్యము? అనధికారియైన దుర్యోధనునిదా? ఈ యుధిష్ఠిరయావరాజ్యాభిషేకమే దుర్యోధనుడు రాజ్యానధికారి యని, అది ధృతరాష్ట్రరాజ్యానధికార మూలకమని ధృవపరచుచున్నది.

దుర్యోధనుడు రాజ్యానధికారియే అయినయెడల నాడు కర్ణుని కంగరాజ్య మెట్లు ఇచ్చెను? అని యడిగెదగా.

మీమతప్రకారము కర్ణుని కంగరాజ్యమిచ్చుటను బట్టి ఊహ్యమైన రాజ్యాధికారముగలవాడు దుర్యోధనుడై యుండు, అతని తండ్రియై రాజ్యాభిషిక్తుడగు ధృతరాష్ట్రుడుండు. ఆధృతరాష్ట్రుడు తన కుమారుని గాక, అనధికారియైన యుధిష్ఠిరుని యువరాజుగా నేల జేసినా డని

మేమడుగుచున్నాము. ధృతరాష్ట్రుని చేతులతో నీయబడిన యీ యుధిష్ఠిరయావరాజ్యమే దుర్యోధనునియందు కల్పింపబడు హక్కును తోసివేయుచున్నదని చెప్పుచున్నాము. అయితే హక్కులేని దుర్యోధనుడు కర్ణునికంగరాజ్యమిచ్చినపుడు హక్కుగల పాండవులు చూచుచు నూరకుండిరేమి? అని యడుగుదురా?

మీమతప్రకారము హక్కు లేని యుధిష్ఠిరుడు యువరాజుగా జేయబడినపుడు హక్కుగల దుర్యోధనుడు చూచుచు నూరకున్నాడేమి? అని మేమడుగున్నాము. భీష్మధృతరాష్ట్రులను గోరి వారి యనుమతి తీసికొని దుర్యోధను డంగరాజ్య మిచ్చినందున పితృభక్తితో మెలగెడి పాండవులు మరుమాటాడలేదని చెప్పుచున్నాము. పితృభక్తి లేనట్టియు, ఇతరులను లక్ష్యపెట్టనట్టియు, తనయిష్టానుసారము తండ్రిని నడిపించునట్టియు, రాజ్యశృష్ట కలిగియున్నట్టియు దుర్యోధనుడు- యుధిష్ఠిరునకు ధృతరాష్ట్రుడు యావరాజ్యమిచ్చినపుడు మరు మాటాడకుండుటకు గారణము మాత్రము తనకు హక్కులేకుండుటే తప్ప మరొకటి చెప్ప వీలులేదని తెలుపుచున్నాము.

అయితే పుత్రాధీనుడైన ధృతరాష్ట్రుడు దుర్యోధనుని అంగరాజ్యప్రదానరంగల్పమునకు సమ్మతించినను భీష్మాదు లెట్లు సమ్మతించినారు అందురా? వినుడు—

అది కుమారాశ్రువిద్యాప్రదర్శనసమయము. ఆ ప్రదర్శనము చేయించుచున్నవాడు ద్రోణాచార్యుడు. అతడు అంతకు బూర్వము చేసిన శిష్యుడరీతులో ఉత్తీర్ణతను పొందినవాడు అర్జునుడు. అట్టి అర్జునునకు బ్రహ్మశిరోనామకాశ్రు మిచ్చినతరువాత—

“జగ్రాహ పరమాశ్రుం త దాహ చైనం పునర్గదః |

భవిత త్వత్సమీ నాన్యః పుమాన్ లోకే భనుర్గదః ||”

నీతో సమానమైన ధనుర్ధరుడు లోకములో నుండబో డని అనుగ్రహించియున్నాడు. ఆద్రోణాచార్యుడు రంగస్థలముం దిట్లనినాడు—

“యో యే పుత్రా త్ప్రియతరః సర్వశస్త్రవిశారదః ।

విందిరి రింద్రానుజసమః స పార్థో దృశ్యతా మితి ॥”

నాపుత్రునికంటె నధికప్రియుడు, సర్వశస్త్రవిశారదుడు నగు పార్థుని ప్రజ్ఞాతిశయము జూడుడు; అని.

అటుపై తన అస్త్రలక్షణమును పార్థుడు ప్రదర్శించి పేక్షకులను విస్మితులను జేసియున్న సమయమునకు కర్ణుడు రంగస్థలమునకు వచ్చి పార్థా ! నీకంటె విశేషము నేను జూపెన నని పలుకుటయు, దోణాచార్యానుజ్ఞ దీసికొని పార్థుడు చూపిన విశేషములు చూపుటయు, ధర్మోద్ధను డాతని నాలింగనము జేసికొని కర్ణుడా ! అవృష్ట వశమున వచ్చినావు. ఇన్ను, కురురాజ్యమును నీవు యధేష్టముగా వినియోగించుకొనుము. అని ప్రోత్సహించుటయు జరిగినతరువాత కర్ణుడు— “ద్వంద్వయుద్ధం చ పార్థేన కర్తు మిచ్ఛా మ్యహం ప్రభో” అని పార్థునితో ద్వంద్వయుద్ధమునకు సిద్ధపడుటయు, దోణాచార్యానుజ్ఞపై పార్థుడు తలపడుటయు, అంత కృపాచార్యుడు నీవు నీరాజవంశమును జెప్పి, నీ వేరాజువో వెల్లడించి యాపై యుద్ధము కానిమృనుటయు, అప్పుడు దుర్యోధను డాతనిని రాజనిపించుటకై అంగరాజ్య మివ్వదలచుటయు తటస్థించినది. ఈస్థితిలో అంగరాజ్య మిచ్చుటకు నీ కేమి హక్కున్నదని భీష్మద్రోణులు దుర్యోధనుని నిషేధించియున్నయెడల వీరీనిమిత్తమును గల్పించి కర్ణుని తొలగించి నాకుగాని లేకున్న కర్ణుడే జయించియుండు నని కర్ణునియం దొక ఘనతను, పార్థునియందు ఒక న్యూనతను లోకము కల్పించు నని భావించి, ఎడటివానిచేతికి తన శస్త్ర మిచ్చికూడ తాను జయించుట మహావీరమర్యాద యగుటచే నాపద్ధతిని ఆకర్ణునకు రాజ్య మిచ్చి రాజును జేసి నిలవబెట్టుటే పార్థునకు ప్రతిష్ఠావహ మనియు, “పార్థ ఏవ ధనుర్ధరః” అను దోణాచార్యానుగ్రహానికి కిది సార్థక్యసంపాదక మగు ననియు దూర మాలోచించి భీష్మద్రోణులు దుర్యోధనుని నిషేధింపలేదు.

దుర్యోధనునకు హక్కుండుటనుబట్టియే వారు నిషేధింపలేక పోయినారు. అనుపక్షములో యువరాజుగా నాతడే చేయబడి యుండును. అట్లు చేయబడకపోవుటచేత ఆతనికి హక్కులేదని తెలిసి కొనవలయును.

మరియు దుర్యోధనుడే రాజ్యాధికారియైన పక్షములో అర్థ బలము, అంగబలము తనదే గనుక తనచేతికిరిగ మనవలసియున్నట్టియు, యితరసహాయము లేనట్టియు పాండవులను సమూలముగా నిర్మూలించవలయు నను దుస్సంకల్పము, దానికై లాక్షగృహవిరూపము, అక్కడకు జేర్చుటకై పాండవులకు నారణావతపరీమూలకల్పము అను దుర్వ్యాపారములు దుర్యోధనున కేల సంభవించినవి ? ఈదుర్వ్యాపారములనుబట్టికూడ పాండవులదే రాజ్యమనియు, అంగ బలము, అర్థబలము పాండవులకే గలదనియు, తాను పాండవుల చేతి క్రింద బ్రతుకవలసివచ్చిన దని, పాండవులను నిర్మూలించినగాని రాజ్యము తనచేతికి రాదని దుర్యోధనుడు తలచియే యింత దుర్మార్గమున కొడిగట్టినా డనియు స్పష్టమగుచున్నది. కనుక రాజ్యమందు హక్కు దుర్యోధనునకు లేదు.

అయితే రాజ్యమందు సంపూర్ణమైన హక్కు గల పాండవులకు భీష్ముడు బోధించి—అర్థరాజ్యము మాత్రమే యిప్పించుటకు గారణమేమి ? అని యడిగెనరా ?

మీమతపరీకారము యావద్రాజ్యము దుర్యోధనుని దయ యుండ హక్కు లేని పాండవులకు అర్థరాజ్య మిచ్చుటకు గారణమేమని మేమడుగుచున్నాము. ప్రబలు లగు పాండవులు దుర్యోధనుని జయించి రాజ్యము నాక్రమింతురని వారి కర్థరాజ్యమియ్యబడినదందురా! తాను అర్థరాజ్యమిచ్చునట్టికి పాండవులు ప్రబలులు అనుబుద్ధి దుర్యోధనున కందుటే నిజమై, తన రాజ్యమును వారాక్రమింపకండుటకే దుర్యోధను డర్థరాజ్య మిచ్చుట నిజమైనయెడల, తన

అర్ధరాజ్యమును స్వీకరించినతరువాత ఇంద్రప్రస్థరాజ్యమును విస్తరింప జేసి అక్షయతూణీరగాంధీనాద్యసాధారణపరికరముల నాన్వించి దిగ్విజయపూర్వకముగా రాజనూయమహాకృతువు గావించి తేజోన్మయమున పాండవుల రాజ్య మపహరించుట, దాని నింక నీయననుట, ముచ్చమే కర్తవ్యమనుట దుర్యోధనునకు సంభవించునా ?

అర్ధరాజ్య మిచ్చునప్పటికే దుర్యోధనునకు ప్రబలు లభించి దాని నపహరించునాటికి శతగుణితైశ్వర్యబలాఘ్యలైయున్న పాండవులు దుగ్బలు లనిపించినారా ? కాబట్టి వారు ప్రబలు లని, తన రాజ్యమును వారాకృమింతు రని దుర్యోధనుడు అర్ధరాజ్య మిచ్చెననుట అసంకతము. ఆపద్ధతిలో దానిని ద్యూతమునిమిత్త మున తాను అపహరించుట అసంభవమే. కనుక మీరు చెప్పినమాట అనుక్తము.

మేము చెప్పున దేమనగా— యావద్రాజ్యము పాండవులదే. అర్ధరాజ్యమే భీష్ముడు చెప్పి యిప్పించుట, దానినే పాండవులు తీసికొని అర్ధరాజ్యము విడిచిపెట్టుట, ధృతరాష్ట్రధార్తరాష్ట్రాదిపోషణభారము తమదైయుండుటచేతనే హక్కులేని దుర్యోధనుడు నోరు మెనపుటకు వీలులేక తన కది యివ్వము లేకున్నను ఒప్పుకొనవలసివచ్చినది. తన కిష్టము లేని పని జరిగినదికనుకనే దానిని కపటద్యూతమున హరించి నేనింక యివ్వ నని కూర్చుండినాడు. ఇదియే దీని పరమార్థము. కనుక చతుర్థాంశము నిరస్తము. పంచమాంశము ప్రథమాంశముతో బాటు సరిసింపబడినదే.

—♦ చతుర్థప్రతివాదిప్రసంగము— తన్నిరాకరణము ♦—

సుయోధనవిజయము— 5.

- 1 సుయోధనుడు— “రాజుగా ధృతరాష్ట్ర పాండునుధీనిధులను నొక్కని జేయంగ నుత్సహించుచు. తుద కగ్రజన్మండో నధిపతి ధృతరాష్ట్ర) డా నంచు పదియించిరి. పాండురాజును బిల్వి ధృతరాష్ట్ర) పాలనంబున నుండి నీవు వానికి నైశ్యాధికారిజై చరించు మనుచు చెల్లిరి.

2 అవిభక్త రాజ్యముగా విరాజిల్లుటచేసి పాండవు లీనాడు పాలుగోర, కారవ రాజ్యంబు ఖండంబులను జేయ ధర్మవిరుద్ధమై దనయ. పాండవపతులకు పాలీయ కుండులే పరమధర్మము. పూర్వమర్యాదల పూజింపవలె రాజు పూర్వవిధుల ధర్మంబు బాటింపవలె నెప్పు.

3 అచక్రవర్తికి నౌరసపుత్రుండ యువరాజు నే నాదు సుర్వి నేల. ధన్యు జుండిక నగ్రతనయుండు పాండురాజునకు గాన నతండు తన జనకుని సాత్తున కెప్పుడు పెత్తనంబును గల్గి వర్తింపవచ్చును. పాండురాజపుత్రులు ధృతరాష్ట్ర భూమికి దాయాదు లెన్నడు కాజాల రిది నిజంబు.

4 వ్యాసుండు పాండవపక్ష పాతి కనుక నతనిమాట వినగదగదు. ధృతరాష్ట్ర రాజుగా దొలుత దా జేసియు పాండవులకు రాజ్యభాగమును పాలీయవలె నంచు బలుక నధర్మంబు.

భీష్ముండు, ద్రోణుండు విభజించి రాజ్యంబు పాలిండ్టంచును బలుక రెపుడు. మిము జేరి వ్యాసుండు మీపక్షమున నుండి భీష్ముండు పాలోర వేవిధముల నని చెల్వెననివింటి ఆదియ సత్యం బెప్పు వృద్ధుడై కురువంశమున క్షేష్ఠుడై రాజ్యమును త్యజించి మాతండి కొసగిన మహితాత్ముడై చెల్వ పాండవపతులకు పాలుగాక. భారతవర్షంబు పాలింప నొసగడే మాతండి, కావున భీష్ముండు కారవసభలోన పాండవపక్షంబు బలుకలేదు. చెప్పిన కారవుల్ చేయకుండుట యెప్పు సంభ వింపదు. సంభవించె నేని మమ్ముల వీడి యేగడే ఆనాడే. అన్యాయముగ బల్కె వ్యాసమహర్షి.

5. కథకుండు కవియును కథ నొక పాత్రగా నుండిన సత్యంబు నుండ దందు. తన పక్షమున నుంచు ఘనతయు కీర్తియు మరి లాతివారికి మనసి బూయు తన పక్షమున నుంచు ఘనజయాదుల నెల్ల పరుల కపజయంబు పొప్పి జేయు. కథ లోని పాత్రగా కవి యున్న తనపక్షవిజయంబు వర్ణించు వేవిధముల. కథ గమనిక మార్పు కావ్యంబు నందలి యితీవృత్త మెల్ల గ్రహించి ధర్మ మంతయు తనదిగా నందు లిఖించును కావున సత్యంబు గాని దందు. జరిగిన వృత్తంబు జరిగినరీతిగా గ్రహించి చెలిపెడి కవి కథకులు. ధన్యుల కవి యెప్పు తీర్పుగా గానిలుచుండును. తీర్పు వాదిగా నుండి వాదించి పదపడి తీర్పుయైన నాతీర్పు నందు నెంత సత్యం బది యెసగునో ఆరీతి కథలోని పాత్రగా కవియె యున్న నాకవి గ్రంథంబునందున నంతియే సత్యంబు గననగు.

6 సత్యరతిని బాయుట వ్యాసుండు పాపకాంతికి భాగవతంబును వ్రాయ దొడగె. వ్యాసుండు పాండవపక్షంబువా డను నర్థంబు జగతి కిలాక్షరంబు.

7. నాంది-నూత్రిధారుడు—పాండవశంఖమునాదైన జనమేజయుని రాజ్యపాలన మన లిఖింపబడినట్టి యాహవాభారతంబున గవి యారాజునీయు లనున్న గోరంత ధర్మము కొండంత జేయుచు సుయోధనుని మహాస్మితగుణములను ధర్మములను మరుగు బెట్టె ననిన యసంభవం బగునే.”

ఈగ్రంథము కోటచుర్తి చివరఘుపతిరావుగారిది. ఇది నాటక ముగా నీసమాలికతో గూర్చబడినది. ఇది ఊహకగ్రంథమై పక్షమున్న దుర్యోధనుని నోటిమాటలుగా గల్పింపబడినది. గ్రంథకర్త అభూత కల్పనాపాటవము తెలియుటకై పై 7 అంశములను పరిశీలింపబడు చున్నవి—

ప్రథమాంశము—ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాధిపతిగను, పాండు రాజు సైన్యాధిపతిగను చేయబడి రట !

ఇది—“ధృతరాష్ట్రోఽభిషేచితః” “పాండు స్సేనాపతిః కృతః” అనుపాఠమును అవలంబించి చెప్పినమాట. అది అవసరమని, అది సంస్కృతాధృతరాష్ట్రతాత్పర్యవిరుద్ధ మని బహువిధముల ప్రమాణోపపత్తులతో వెనుక నిరూపించియున్నాము.

“ధృతరాష్ట్రే స్వచక్షుష్త్వా ద్రాజ్యం న ప్రత్యక్షన్యత ।

... .. రాజా పాండు ర్భూతః హ ॥”

అనియే సార్వత్రికపాఠము. నవీనమై భండార్కరు ప్రాచ్య విద్యాపరిశోధనాలయముదిగ్గితమై యన్. సుప్రసిద్ధరశోధకు యున్న మహాభారతపుష్పతిలో నున్నది కూడ ఈపాఠమే. ఇదిరెన్నున ప్రతులలో నున్నట్లే ఈప్రతిలోగూడ—దుర్యోధనునిగూర్చి కీర్తనాకవ్యము. ఉద్యోగపర్యముల—

“అన్తః కరణహీనత్వా స్మ కై రాజా పితా తవ ।

రాజా తు పాండు రభవత్”

గాంధారీవాక్యము—“రాజ్యం తు పాండో దేవ మప్రభృష్యమ్”

ధృతరాష్ట్రీవాక్యము—“పాండుస్తు రాజ్యం సుప్రప్తః కనీయా నై న స్పృహః”

“యుధిష్ఠిరో రాజపుత్రో మహాత్మా ద్దాయాగతం రాజ్యమిదం చ తస్య”

అని యీగ్రంథమంతయు నున్నది. ఈగ్రంథమున కంతకు ధృతరాష్ట్రాభిషేకపాఠము విరుద్ధము.

అంబికకు అంధుడు కానట్టివాడు, రూపవంతుడు కోరనిదేను. ప్రతివాదిమతప్రకారము ద్వితీయనియందలి పాంశురోగమునుబట్టియే తృతీయని గోరినయెడల పాంశురోగములేనివాడు అని కూడ కోరియంపడును. అట్లు కోరికండుటచే తృతీయపుత్రాపేక్షకు, ప్రతివాదుల పాంశురోగ కల్పనకు సంబంధమే లేదు. కనుక ప్రతివాదులది అపోహయే. ఈ నిషయము విపులముగా చతుర్థభాగములో నిరూపింపబడినది. పోతేషములచ్చట జూడవలయును.

పర్యవసానము ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాధిపతి యగుట యుక్తి విరుద్ధము, ప్రమాణవిరుద్ధము. పాంశురాజు రాజ్యాధిపతి యగుట యుక్తియు క్తము, ప్రమాణసమ్మతము; కాబట్టి ప్రథమాంశమునిరస్తము.

ద్వితీయాంశము—అవిభక్తమైన కౌరవరాజ్యములో పాంశువులు ఈనాడు భాగము గోరుట ధర్మవిరుద్ధమట! పాంశువులకు పాలీయకుండుటే పరమధర్మమట! పూర్వమర్యాదలను, పూర్వవిధులను రాజులు పాటింపవలెనట!

ఈప్రతివాదులకు కరువంశముయొక్క పూర్వమర్యాదలనే తెలుపుచున్నాము—“జ్యేష్ఠుడయిన ‘యదువు’ అను రాజుండగా తండ్రియిష్టమునుబట్టి కనిష్ఠుడయిన ‘పురువు’ అను నాతడే రాజ్యాభిషిక్తుడయ్యెను. జ్యేష్ఠుడయిన ‘దేవాపి’ త్వగ్దోషముకలవాడగుటచే కనిష్ఠుడయిన శంతనుడే రాజ్యాభిషిక్తుడయ్యెను. ఇట్లు తండ్రికి యిష్టుడు గాకున్నపుడు, హీనాంగుడైనపుడు జ్యేష్ఠుడు రాజ్యాస్తుడు గాకుండుట కరువంశమర్యాద. ఈపద్ధతినే జ్యేష్ఠుడయినను హీనాంగుడైనగుటచే రాజ్యము నాది కాకపోయినది.”

ఇవి ధృతరాష్ట్రుని మాటలు. వచనములు చతుర్థభాగములో ప్రదర్శింపబడినవి. రాజ్యమర్యాదలు ఇట్లుండ పూర్వమర్యాదలను, పూర్వవిధులను పాటింపవలె ననుచున్న యీ ప్రతివాదులు జ్యేష్ఠుడిని రాజ్యము ధృతరాష్ట్రునకు గట్టబెట్టుట తప్పు. దానిని పురస్కరించు

కొని అది కౌరవరాజ్య మనుట తప్ప. అట్లని పాండవులకు పాలీయ కుండుటే పరమధర్మ మనుట తప్ప. పాండవరాజ్యనూ ? అందులో వారు గ్రహించినది అర్థభాగమా ? దానిని కపటమృత మున హరించుటా ? 18 వండ్లపైన దానిని తీసికొనవచ్చు నని నిర్ణయమా ? పాండవుల కది యివ్వకుండుటే పరమధర్మ మని ప్రతివాది తీర్పు చెప్పటా ? ఎంత ధర్మము !

పాండవు లీనాడు భాగము గోరుట ధర్మవిరుద్ధముట. ఏనాడు? వనవాసాజ్ఞాతవాసములు చేసి వచ్చిననాడా? అది ధర్మవిరుద్ధమయ్యెనా? ఇది ప్రతివాది తీర్పా? అసంగతమగుటచే ఈద్వితీయాంశము నిరస్తము.

తృతీయాంశము— ధృతరాష్ట్రుడు చక్రవర్తియట ! ఆతని యారసపుత్రు డగు దుర్యోధనుడు యువరాజు అగునట ! ధర్మజుడు పాండురాజు సొత్తునకు అధికారి కావచ్చునట ! పాండవులు ధృతరాష్ట్రుని సొత్తునకు దాయాదులు కాజాలరట.

ధృతరాష్ట్రుడు చక్రవర్తియైనయెడల ఈకల్పన నిలువబడు నేమో. రాజ్యాధిపతి నేను గానని యాతడు మొరబెట్టుచుండ, నీవు గకపోవుటే చిక్కువచ్చిన దని దుర్యోధనుడు ముఖపడియుండ ధృతరాష్ట్రుడే చక్రవర్తి యనుట యెట్లు ?

ధర్మజునకు ధృతరాష్ట్రుడే యావరాజ్య మిచ్చియుండ దుర్యోధనుడు యువరాజుని ప్రతివాది యనుట యేమి బాగున్నది ? ధృతరాష్ట్రుని సొత్తునకు పాండవులు దాయాదులు కానట్లే, పాండురాజు సొత్తునకు కౌరవులు దాయాదులు కారుగదా ! పాండురాజు రాజ్యమును దుర్యోధను డాక్రమించుట యుక్త మని యీప్రతివాది యెట్లు చెప్పగలుగును ? ధృతరాష్ట్రునిదే రాజ్య మను తను మతములో పాండురాజునకు సొత్తు ఎక్కడిది ? పాండురాజునకు భూము లున్నవా? భవనము లున్నవా ? గ్రామము లున్నవా ? ఉన్నయెడల మీది

మీరు తీసికొనుడు, నాది నేను తీసికొందు నని సుయోధనుడు చెప్పు లేదేమి ? పాండవుల సొత్తు వేరుగా ఉన్నయెడల మా కయిరుగురుకు అయిదు స్థానములైన ఇచ్చి నిలవబెట్టు మని పాండవులు కోరవలసిన పని యేమి వచ్చినది ?

అట్లు కోరుట వారు తమసొత్తుతో సంతృప్తిపడకనా? ఆసొత్తును కూడ దుర్యోధను డక్రమించుటచేతనా ? సంతృప్తిపడకనే అనుచు ములో మీసొత్తుతో మీరు సంతృప్తిపడుడు. అనిచెప్పక సూరిమొన మోపినంతమాలైవైన మీకివ్వ నని దుర్యోధను డెందు కనినాడు. ఈయమనుటలోనే వారిసొత్తును ఆక్రమించినాడని స్పష్టమగుచున్నది. ప్రతివాదిమతప్రకారము రాజ్యము దుర్యోధనుని దగుట, పాండురాజు సొత్తు వేరుగానుండుట, దానినిగూడ దుర్యోధనుడే ఆక్రమించి పాండవుల కివ్వననుట మరియు విరుద్ధము. “ధర్మజుడు పాండురాజు సొత్తునకు అధికారి కావచ్చును” అను ప్రతివాదిమాట అర్థములేనిమాట. ఇట్లు అసంబద్ధమగుటచే తృతీయాంశము నిరస్తము.

చతుర్థాంశము— వ్యాసుడు పాండవపక్షపాతియట; ఆతనిమాట వినదగడట. తాను మొదట రాజుగా ధృతరాష్ట్రుని జేసియుండి, రాజ్య భాగము పాండవుల కివ్వవలె నని అధర్మముగా జెప్పెనట. భీష్మ ద్రోణులు అట్టిమాటను ఎన్నడును చెప్పనేలేదట. పాండవపక్షముం దున్న వ్యాసుడు పాండవుల కర్థరాజ్య మిచ్చుని భీష్మ డనేకవిధముల జెప్పినట్లు అసత్యముగా దెలిసినాడట. భీష్ముడు చెప్పటే నిజమైన యెడల కౌరవులు వినకుండుట అసంభవమట. కౌరవులు వినకుండుట నిజమైనయెడల భీష్ముడు వారి నంటిపెట్టుకొనియుండుట అసంభవమట. వ్యాసమహర్షి చెప్పిన దన్యాయమట !

ఆహా! తుద కీప్రతివాది మహాభారతకర్త యగు మహర్షిమీద బడెను. దీనికి— “ధృతరాష్ట్రోఽభిషేచితః” అని యుండుట, దానికి

విరుద్ధమయి భీష్మవచనముగా- “అంధః కరణహీనత్వా న్న వై రాజా పితా తవ | రాజా తు పాండు రభవ స్సహాత్మా లోకవిశ్రుతః || మా తాత కలహం కార్ష రాజ్యస్వార్థం ప్రదీయతామ్ |” అని దుర్యోధనునకు జెప్పబడియుండుట కారణ మన్నమాట. అయితే- “ధృతరాష్ట్రోఽభిషేచితః” అను మాటకు విరుద్ధమని “రాజా తు పాండు రభవత్” అనుమాటను తీసికొనరాదనుచున్న ప్రతివాదులు ఆమాటకు విరుద్ధమైన ‘ధృతరాష్ట్రోఽభిషేచితః’ అనుమాటనుచూత్ర మెట్లు తీసికొనెదను? ఇట్టి సందర్భములో ఏవాక్యము దీసికొనిన యావద్గ్రంథము విరోధము లేకుండ సమన్విత మగునో, స్థలాంతరములలో ప్రసంగమువచ్చినపు డెల్ల ఏది చెప్పబడుచువచ్చెనో దానినే గ్రహించుట, యెడలదాని నపచార మనుట భాషాజ్ఞానముకలవారి మర్వాద. అట్లు గ్రహింపదగినది పాండు రాజరాజ్యవాదమే.

అది యెక్కడెక్కడ చెప్పబడుచు వచ్చెననగా- ఆదిపర్వమున ధృతరాష్ట్రదుర్యోధనుల పరస్పరసంభాషణములలో, పాండురాజదిగ్విజయప్రతిపాదనములో, పౌరుల ప్రసంగములలో చెప్పబడుచు వచ్చెను. ఉద్యోగపర్వమున- భీష్మోపదేశములో, గాంధారీధృతరాష్ట్రోపదేశములలో చెప్పబడుచు వచ్చెను. ఆశ్రమవాసపర్వమున- ధృతరాష్ట్రవాక్యములలో చెప్పబడుచు వచ్చెను. ఇదంతయు వెనుక ప్రదర్శింపబడినది.

ఇట్లు అనేకస్థలములలో ప్రస్తావించబడినదియు, యావద్గ్రంథమునకు అవిరుద్ధమయినదియు- ‘రాజా పాండు ర్భూవ హ’ అనునదియే. ‘ధృతరాష్ట్రోఽభిషేచితః’ అనునది యితరత్రా చెప్పబడనట్టిదియు, యావద్గ్రంథమునకు విరుద్ధమైనట్టిదియు గనుక అది అపచారమే. అసగా వేదవ్యాసగ్రంథమునకు సంబంధించినది కాదు. అందువలన “రాజాగా ధృతరాష్ట్రుని వ్యాసుడు మొదట జేసెను” అనుమాట తోసివేయబడినది.

ఇక వ్యాసుడు పాండవపక్షపాతియట! అధర్మముగా జెప్పెనట!

అది యెట్లో చూతము— ప్రతివాదిమతప్రకారము రాజ్యము ధృతరాష్ట్రాని దని మొదట జెప్పి తరువాత పాండవులకు అర్ధరాజ్యమిచ్చుని చెప్పటలో పాండవపక్షపాతము కనబడిన దంకురా ?

అయితే సిద్ధాంతములో రాజ్యము పాండురాజు దని మొదట చెప్పి తరువాత పాండవులకు అర్ధరాజ్యమివ్వవలయును. అనగా కౌరవులు అర్ధరాజ్యము దీసికొనవలయును. అని చెప్పటలో కౌరవపక్షపాతము కనబడుటలేదా ?

రాజ్యమివ్వని దని చెప్పినను ఆరాజగుటుంబమునకు చెందిన స్వజన మనుభవించుటకై ఇవ్వవలయు ననియే వ్యాసుడు చెప్పెను. ఇది పక్షపాత మగునా ? నిష్పక్షపాత మగునా ? ఇది యధర్మముగా జెప్పినట్లా ? ధర్మముగా జెప్పినట్లా ? ఇది చివరగనమాటా ? చివరగని మాటా ? కనుక ప్రతివాదిమతప్రకారము చూచినను వ్యాసునిది నిష్పక్షపాతమే. ప్రతివాదియే కౌరవపక్షపాతి.

ప్రతివాదిమతము నిర్మూల మని నిరూపించియున్నాముగనుక సిద్ధాంతములో— రాజ్యము పాండురాజుది, పాండవులది అయి మున్నది. అట్టి రాజ్యములో సగము— రాజ్యానధికారులైన కౌరవులకు ఇవ్వవలసి నదిగా జెప్పినట్టి వ్యాసమహర్షికి కౌరవులయం దెంత యభిమానమున్నదో తెలిసికొనలేక ఆమహర్షిని నిందించిన ప్రతివాదులు శోచనీయులు.

అర్ధరాజ్యమిమ్మనుమాట భీష్ముడు చెప్పనే లేదట! చెప్పినట్లు మాత్రము వ్యాసుడు వ్రాసినా డట! ఓహో ! వీర దేమి కల్పన ! అట్లయినచో ధృతరాష్ట్రంధుడు కానిదే అంధుడని వ్రాసిననవచ్చును. యుధిష్ఠిరాదులు దుర్యోధనాదులు ఏకోదరులే. దుర్యోధనుడే పెద్ద. అట్టివానిని చిన్నవాడని భిక్షోదకు లని వ్రాసిననవచ్చును. యుధిష్ఠిరాదులును ధృతరాష్ట్రాని యకారసులే. పాండురాజు డేత్రీజు అని వ్రాసిననవచ్చును. అసలు ధృతరాష్ట్రానకు తమ్ముడే

లేను, ఉన్నాడని వాగ్ని ననవచ్చును. “నిరంకుశత్వా త్తే తుండస్య” అన్నట్లు నోటికి అడ్డమున్నది? ఈమాట లెట్టిదో, భీష్ముడు చెప్పనిదే చెప్పినట్లు వాగ్ని నను మాటయు నట్టిదే.

“బుద్ధి ర్మథావిధా యస్య స తథా మన్యతే జగత్” (తన బుద్ధి యేవిధముగనుండునో ఆవిధముగనే తాను లోకమును తలచుచుండును) అను న్యాయమున దుర్యోధను డనని మాటలను అనినట్లు వాగ్నిన యీప్రతివాది బుద్ధికి భీష్ము డనని మాటలను అనినట్లు వ్యాసుడు వాగ్నినా డనిపించినది.

ఉభయపక్షములయందు సమానదృష్టిగలవాడు, ధర్మాత్ముడు అగు భీష్ముడు రాజ్యము పాండవుల దని తెలిసినవాడుగాని తెలియని వాడు కాడాయె. స్వజనమైన కౌరవులను రాజ్యాధికారు లగు పాండవులే పోషించునలసినవారని తెలిసినవాడుగాని తెలియనివాడు కాడాయె. అట్టి భీష్ముడు ధృతరాష్ట్రధార్తరాష్ట్రాదు లనుభవించుటకు అర్ధరాజ్య ముంచుకొని అర్ధరాజ్యము పాండవుల కివ్వవలసిన దని దుర్యోధనునకు చెప్పి మొదట యిప్పించినాడని, దాని నపహరించిన తరువాతగూడ ఇమ్మని చెప్పినాడని వ్యాసమహర్షి చెప్పుచుండ చెప్పలేదు, ఇమ్మన లేదు అనుటకు వీరెవరు?

అర్ధరాజ్య మిమ్మును మాట భీష్ముడు చెప్పలేదనుచున్నారు గదా! ద్రౌపదీనివాహనంతరము చెప్పలేదా? ద్యూతాపహృతమైన రాజ్యమును ననవాసాదులు చేసివచ్చినతరువాత పాండవుల కిమ్మని చెప్పలేదా? మొదట చెప్పట, ఇప్పించుట జరుగనియెడల దాని నపహరించుటకై ద్యూతమే పుట్టదు. కనుక చెప్పి యిప్పించె నని తీరవలెను.

ఆతరువాత చెప్పలేదనుపక్షములో, మొదట జెప్పినవాడు తరు వాత ఎందుకు చెప్పడు ననవాసాదులు చేసి వచ్చినతరువాత వారి రాజ్యము వారు తీసికొనవచ్చు నని ద్యూతకర్త నిర్ణయించియుండ ఆనిర్ణయప్రకార మిమ్ముని భీష్ము డేల జెప్పడు? చెప్పకుండుట భీష్ముని

కప్రితివ కాదా? అప్రితివ కొనిగట్టుగా భీష్ముడు? భీష్ముని అసంగిష్ట
పాలు చేయుటకై ప్రతివాది యిట్లలెను. కాని వేరొకటి కాదు

భీష్ముడు కౌరవసభలో పాండవులది పాండవుల కిచ్చుని చెప్పిన
యెడల కౌరవులు చేయకుండుట అసంభవ ము.

అయితే, చేయకుండుటచే చెప్పలేదనియూ? భీష్ముడు చెప్పి
నట్లును కౌరవులు చేయనట్లును గ్రంథ ముద్ఘోషించుచుండ చెప్పలే
దనుట అపహా. కౌరవచేష్టలు భీష్మసమ్మతము లనుట ప్రతివాది
తాత్పర్యముకద!

లాక్షాగృహనిర్మాణాదిచేష్టలు భీష్మసమ్మతములేనా? న్యూత
నిమిత్తక రాజ్యాపహరణాదిచేష్టలు భీష్మసమ్మతములేనా? ద్రౌపది
కేశాంబరాక్షణాది చేష్టలు భీష్మసమ్మతములేనా? దుర్యోధనాదులు
చేసిన వన్నియు భీష్మున కసమ్మతములే. వానితో బాటిదే రాజ్యా
పహరణము. తాను చెప్పినట్లు చేయని కౌరవులను విడిచి భీష్ము డేల
వెళ్ళిపోలేదు అని శంకింతురా? విదురుడు వెళ్ళిపోయెనా? ద్రౌణాచార్యుడు
వెళ్ళిపోయెనా? కృపాచార్యుడు వెళ్ళిపోయెనా? ఏకంబగు
గూడ గాంధారిధృతరాష్ట్రులను విడిచి వెళ్ళుట ధర్మము గాదని వెళ్ళ
లేదు. అట్లే భీష్ముడును, యుద్ధమరణమే ధౌత్యధర్మమునకూడ తలచి
భీష్ముడు వెళ్ళిపోలేదు. కనుక వ్యాసమహర్షిచెప్పినదే ధర్మము. ఈ
ప్రతివాది వ్రాసినది కేవలమన్యాయము. వ్యాసమహర్షి బోధించినదే
ధర్మము. ఈప్రతివాది వ్రాసినది కేవల మధర్మము. వ్యాసమహర్షికి
మాటలే వినదగినవి. ఈప్రతివాదిమాటలు వినరానివి. వ్యాసమహర్షికి
పాండవపక్షపాతము కాదు. ఈప్రతివాదికే కౌరవపక్షపాతము. కాబట్టి
చతుర్థాంశము నిరస్తమయినది.

పంచమాంశము— కథలోని పాత్రగా కవి యున్నయెడల స్వప
క్షమునకే విజయము వర్ణించి పరపక్షమునకు పరాజయము వర్ణించు
నట. కథగమనిక మార్పునట, కావ్యమందలి యితివృత్తముజూచి

ధర్మమంతయు తనదిగా లిఖించునట. జరిగినది జరిగినట్లుగా గ్రహించి తెలిపేది కవి ధన్యుడట. కవి తీర్చరిగా నుండువలయునే కాని, వాదియు తీర్చరియు ఏవియే యైనయెడల అగ్రంథమందు సత్యము గానబడదట.

ఈవాగ్ధి వేదవ్యాసమహాభారతము సత్యము కాదనుటకై పుట్టినది. ఈయనుటబో ప్రతివాది మహాభారతకథలో ఆ మహాభారతకవి యైన వ్యాసుడు ఒక పాత్రగా నుండుటే కారణ మనుచుండెను. అట్లున్న వ్యాసుడు కథగమనిక మార్చి స్వపక్షవిజయము, పరపక్ష పరాజయము మొదలగు విషయములు వ్రాసె ననుచుండెను.

ఆహా! మహాభారతకర్త “ఓో వ్యాస్యః పుండరీకాక్షో నృహా భారతకృ ద్భవేత్” అని భగవదవతారమైన మహర్షి. ఆమహర్షియే జగద్గురువరించరలో- “నారాయణం పద్మభువం వసిష్ఠం శక్తిం చ తత్పుత్రోనరాళిం చ వ్యాసమ్” అని కీర్తింపబడి, విద్యాసంప్రదాయ ప్రవర్తకుడై, వ్రామాణిఃమూర్ఛన్యుడై, జగద్వంశ్యుడై, ఆధికారిక పురుషుడై, తపోనిష్ఠుడై, బ్రహ్మజ్ఞాననిధియై, రజస్తమోరహితుడై లోకానుగ్రహార్థము అష్టాదశమహాపురాణబ్రహ్మసూత్రమహాభారత రూపమైన వాఙ్మయము నొసగెను.

ఆమహాభారతమును వ్రామాణికులైన మహాపురుషులెల్లరు శిరసా వహించుచున్నారు. అట్టి గ్రంథమును సత్యము కాదని, వ్యాస మహర్షి యథార్థవాది గాదని భ్రాంతు లేదో అనినంతమాత్రమున మహర్షి కేమి లోపము? గ్రంథమున కేమి లోపము ?

రజస్తమోగ్రస్తులు రజస్తమోరహితుడగు మహర్షిని నిరసించి చెప్ప మాటలను ప్రమాణముగా దీసికొను ఆస్తికు డెవ్వడు ?

వ్యాసమహర్షికి పాండవవర్గము స్వపక్ష మని, కౌరవపక్షము పరిపక్షమని ప్రతివాదులెల్లనగలరు? ధృతరాష్ట్రునితో వ్యాసమహర్షి-

“పాండో నృకా యదృకా కే కాదృకా క్షవ భారత !

దీవా ఇతివ కే బుద్ధి రభిషక్నాఽద్య కావ ప్రితి !”

నాకు పాండువుత్తు లెట్టివారో నీవుత్తులును నట్టివారే. కాని పాండవులు దీనులై యున్నారని నా కిప్పుడు వారియెడల జాలి కలుగుచున్నది. అని చెప్పియుండెను.

పాండవులు పశిన పాట్లకు మనసు కరుగని కఠినచిత్తులకు వ్యాస భగవానుని దీనకయాపరత్వము, ఆపద్బాంధవత్వము, సర్వసమత్వ మత్వము, ఆగతానాగతవేదిత్వము, అసంగత్వము, సర్వసమత్వము తెలిసికొనుటకు అర్హత యెట్లుండును ? వ్యాసమహర్షి స్వరూపస్వభావములు తెలియనివానికి ఆమహాభారతతాత్పర్య మెట్లు తెలియును?

వ్యాసమహర్షి తపోనిష్ఠుడు, యోగనిష్ఠుడు, బ్రహ్మనిష్ఠుడు అయి యున్న అసంసారియే గాని, సంసారి కాడు. సంసారికే స్వపక్షపరపక్ష కల్పన. అసంసారి సర్వసముడు. కనుక ప్రతినాది స్వపక్ష (పాండవ) విజయము, పరపక్ష (కౌరవ) పరాజయము వ్యాసుడు పక్షపాతముతో వ్రాసె ననుట హేయము.

ప్రత్యక్షదర్శియైన ఆనాటి మహర్షి సుయోధనపరాజయము జరిగినట్లు చెప్పుచుండ, కాదు సుయోధనవిజయమే జరిగిన దని యీనాటి ప్రతినాది యనుట హాస్యాస్పదము.

ఇంకొకటి—భారతకథ కల్పిత మందురా? జరిగిన దందురా? కల్పిత మనుపక్షములో కథలోని పాత్రలు గూడ కల్పితము లగును గనుక నట్టి పాత్రలలో గ్రంథకర్తకు స్వపక్షపరపక్షపాదనము అత్యంతాసంగతము.

జరిగినదే అనుపక్షములో ఎట్లు జరిగినది ? మహాభారతములో నున్నట్లు జరిగినదా ? లేనట్లు జరిగినదా ? ఉన్నట్లే జరిగినయెడల జరిగినది జరిగినట్లు చెప్పిన వ్యాసునకు పక్షపాత మెట్లుంటింతురు ?

లేనట్లు జరిగినదనుపక్షములో అజరిగిన ప్రియమును తెలుపు ప్రమాణ మేది? మహాభారతకథను గ్రహించుటకు దీని ఎవ్వనికైన

మహాభారతముకంటె మరియొకటి కలదా? కనుక ప్రతివాది వ్రాత హేయము.

కవియైన వ్యాసుడు కథలో నొకపాత్రగా నుండుటచే నాతని గ్రంథ మసత్వ మనునది కుకల్పచ. గ్రంథమందలి ప్రామాణ్యము ఆ కవియందు గల ప్రామాణ్యమునుబట్టి యుండును. కవియందు ప్రామాణ్యము ప్రమాణగ్రంథము లయిన శ్రుతిస్మృతి పురాణేతిహాసముల ననుసరించుటను బట్టి యుండును. ప్రమాణగ్రంథముల ననుసరింపని కవి అప్రామాణికుడు; అతని కావ్యము అప్రామాణము; అసత్యము.

శ్రుతిస్మృత్యాద్యనుసారియైన వేదవ్యాసమహర్షి ప్రామాణికుడు. ప్రమాణములను తృణీకరించి, ప్రామాణికులను ధిక్కరించిన కవి అప్రామాణికుడు. వేదవ్యాసప్రొక్ష మహాభారతేతిహాసము ప్రమాణము. కవికల్పితుడైన యోధననిదయము అప్రామాణము. ఇట్లు అత్యంత సంగతమైన పంచమాంశము పరాస్తము.

షష్ఠాంశము— సత్యరతిని బ్రాయుటచే వ్యాసుండు పాపశాంతికి భాగవతము వ్రాయ దొడగెనట. వ్యాసుండు పాండవపక్షంబు వాడను న్గంబు జగతి శిలాక్షరం బట.

ఆహా! భారతమును పక్షపాతముతో వ్రాసి దానిమూలమున పాపము సంపాదించి దానిని భాగవతరచనచే పోగొట్టుకొనినాడు వ్యాసు డనికదా వీరనుచున్నారు. భారతములో రాజ్యము వంశపురుషు వ్రాసి భాగవతములో కౌరవుల దని వ్రాసెనా? భారతములో పాండవులు పూజ్యులని వ్రాసి భాగవతములో నిండ్సులని వ్రాసెనా? భారత ములో దుర్యోధనుడు దుష్టుడని వ్రాసి భాగవతములో శిష్టుడని వ్రాసెనా? భాగవతము బాడుడు—

“యదా తు రాజా స్వసుతా న సాధూన్ పుష్ట స్పదశ్చైతా విరష్ట దృష్టిః ।

భ్రాతృ ర్యవిష్టస్య సుతా నిర్విబన్ధన్ ప్రవేశ్య లాక్షణికే దదాహ ॥

యదా సభాయాం కురుదేవదేవ్యాః కేశాభిమర్శం మత్తకర్షకరత్నవిద్యాల
న వారయామాన స్పృహ స్పృహయాః స్వాస్తి రరన్యాః కుచకుంభాని ॥

ద్యుతే త్వదక్రేణ జితస్య సాధోః సత్వాకలంబస్య వనాగతస్య ।
 న యాచతో దా త్వసుయేన దాయం తమో జామణో య దజాశతోః ।
 యదా చ పార్థప్రహిత స్సభాయాం జగన్మురు ర్యాని జనావ క్షుభైః ।
 న తాని పుంసా మమృతాయనాని రాజోరు మేనే క్షతపుణ్యశోకః ॥
 ఆజాతశత్రోః ప్రతియచ్చ దాయం తితిక్షతో దుర్విషహం తనూః ।
 విషా నృహక్షేః పురుషాదదర్శనా దసత్సభాయా వనవాచక్యశోకః ॥
 మృధే మృధేఽనేకమహారథాస్త్రతో హ్రాణ్యస్త్రత శ్వాశ్మహశేఽభిషేతా ।
 సుయోధన నిసృష్టోధర్మాపాయా మర్షణో మునిః ॥
 పత్రైశ్చాపైశ్చప్యత సహ తిలొకై శ్చిరతాం వనే ।
 సాధయిత్వాఽజాతశత్రోః స్వం రాజ్యం కితవై న్నృతమ్ ॥
 అజీహవ ద్యాజ్ఞ సేన్యాః కచస్పర్శక్షతాయుషః ॥

ఈగ్రంథము భారతములోని దుర్యోధనదుష్కర్మము లన్నిటిని
 వెల్లడించుచున్నది. కడపటిశ్లోకము యుద్ధిష్ఠిరుని స్వరాజ్యము స్పష్ట
 పరమాత్మచే సాధింపబడినదని తెలుపుచున్నది. కనుక భాగవతములో
 గూడ భారతములో నున్నట్లే చెప్పిన వ్యాసమహర్షి సత్యరథుడు,
 యథార్థవాది యని ప్రతివాదులకు తెలుపుచున్నాము. పశితపానము
 డైన మహర్షికి పాపమాపాదించి తూలనాడుటలో మహర్షికి న్యాయన
 యేమియు రాలేదు కాని, తమకు శ్రేయస్కరముమాత్రము కాక
 పోయినదని తెలుపుచున్నాము. “వ్యాసుడు నిష్పక్షపాతి పూజ్యుం
 డను నర్థంబు జగతి శిలాక్షరంబు” కనుక వస్త్రాంశము నిరస్తము.

సప్తమాంశము—భారతము జనమేజయుని రాజ్యకాలమున
 లిఖింపబడినదట! అందుచే కవి జనమేజయుని వంశీయులనే కొందఱం
 తగా వర్ణించెనట! సుయోధనుని మహోన్నతగుణములను, ధర్మము
 లను మరుగుబెట్టెనట! ఔరా! సుయోధనపక్షపాతము ప్రతివాదుల
 నెట్టిమాటలాడించుచున్నదో! వారి కంత బాధగా నున్నదికాబోలు.
 ఇక్కడ గొన్నిమాటలు చెప్పుచున్నాము—భారతము లిఖింపబడుట
 జనమేజయుని కాలములో గాదు; ద్వారకయుగంతమందు; కల్వదిరి
 పరీక్షితు; ఆతని యనంతరమువాడు జనమేజయుడు; ఈతని! మహా
 భారతము వినిపించినవాడు వైశంపాయనుడు; ఈ వైశంపాయనుడు

వ్యాసమహర్షి శిష్యులగు సుమంతు జైమిన్యాదులలో నొకడు. వీరందరకు చతుర్వేదములతో గలిపి మహర్షి మహాభారతము పాఠము జెప్పెను. కనుక వీరు పఠించుటకు బూర్వమే భారతము లిఖింపబడినది.

భాగవతమునకు బూర్వమే మహాభారతము వ్రాయబడి దని యీ ప్రతివాదులే వ్రాసియున్నారుకదా! మహాభారతానంతర కాలికమైన భాగవతమునే ద్వాపరాంతమందు వ్యాసమహర్షి యొద్ద తానధ్యయనముచేసినట్లు శుకయోగి చెప్పినవిషయము భాగవతమందున్నది.

ఈ పక్షాని భాగవతరచన, భాగవతాధ్యాపనము, భారతరచన, భారతాధ్యాపనము ద్వాపరయ గాంతమందే జరిగినందున జనమే జయుని సంతోషపెట్టవలచి పాండవులను కొండంతగా వర్ణించి సుయోధనుని మహోన్నతగుణములను మరుగుపరచినట్లు ప్రతివాదులు వ్రాయుట హేయము. భారతరచన కాలము, శంకాసమాధానములు, ఆంగ్లంభశైలి ఇత్యాదివిషయములు ప్రథమ భాగము— అనేకకర్తృత్వనిరాకరణములో విశదీకరింపబడినవి. అచ్చటచూడవలయును. ఆరగ్గంధమర్వాద యెరుగక వ్యాసమహర్షి అంతరము తెలియక తపచిత్తవృత్తులవంటివే వ్యాసమహర్షి చిత్తవృత్తులని యెంచి తోచినట్లు మాటలాడుట ప్రాజ్ఞులకు లక్షణముగాదు. అసంగతమైన యీ సప్తమాంశము నిరస్తము.

— ♦ పంచమ ప్రతివాది ప్రసంగము:—తన్నిరాకరణము ♦ —

కురుక్షేత్ర సంగ్రామము—6

ఉపపావ్యసంగరమందున్న పాండివులయొద్దకు వచ్చిన సంజయుని మాటలు—

“మీ రాజ్యభాగమును గుఱించి సుయోధను డాడు మన్న తెలింగు సావధానులై వినుడు—

1 చ. పనివడి ధర్మకాస్త్రములు స్వస్థముగా వదియింపుమండ దో

చివకొలదిం బ్రసంగములు జేయుటకూడదు గాన బ్రెసిమా

లిన తమిమాని పెద్దలు బలే యనునట్లుగ ధర్మసూక్ష్మముల్
మనమున బాజజూచి చెపుమా సగపా లెటు మీకు వచ్చునో.

ఉ. మీరు కచించుమాట నిజమే యగుచో ధృతరాష్ట్రపాఠిపృ
ధ్వీరమణేంద్రులం చెవరు పెద్దలూ వారలె భూమిభర్త ల
వ్యాధి యనంతరమ్ము మఱి వారికుమారులె దానికర్త లే
దారిని బాజజూచినను దమ్మునె మీకు ధరాధిపత్యమున్.

గీ. పుట్టు గుడ్డు సామ్రాజ్యంబు బొందరామి
శాస్త్ర సమృతమె సరే! యాజన్మ పొందు
కోగి కట్లధి కారంబు రూఢమగునో
మీరె యోజించి చెప్పడి ధీరులార.

ఉ కన్నుల గట్టినట్టు పొడకట్టుచునుండిన దాని నెవ్వరే
పన్నికపన్ని యెట్లు చెరువం దమకించెద రున్నవాక్కు పా
మృన్నను బోదు లేని దణువైనను రమ్మనినంత రాదు మా
కున్నది యన్నమాత్రీ లెటు లూపెడు శాస్త్రము వింత ధర్మజా.

పట్టమహిషి గర్భవందు కల్గినకతమున నాంబికేయు డవని కధిపుడయ్యె.
మీ జనకుండైన పాండుమహిజానికే దూరస్థం బగుటంజేసి తత్తేత్రీజా లగు మీ
కయ్యది పొప్తపెట్లగు? పృథివిధియై సన్నుతికక్కా గాని భూపతి యయి
పాండుమహిందుగ్గుడు రాజ్యమేలెనే.

2. ధర్మపుత్రా! కరుణార్ద్రహృదయాంచితుడగు నాంబికేయుడు తన తమ్ముని
యందు గల యనురాగమును లోకమునకు నూచించు నిమిత్తమున నర్ధరాజ్య
ప్రదానకాలమం దూరకుండిరి. ఇది సుయోధనాదుల కిష్టములేకుండుట జగద్వి
దితంబై. లేకున్న ద్యూతం బేల పొసగును? త్రయోదశాబ్దములు రాజ్య పద
భివృత్త్యం బేల కలుగును?

3 మ. పదుమూడేడులు భుక్తమైన పిదపం బాలెట్లు పోకుండునో
యది మున్నెంచియే కాదె జూదమున నా రాపందెముం బెట్టి సం
పద సర్వంబును గొల్లగొట్టి రది మీవారెల్ల రూపింపకే
తుది రాజ్యమ్ము సగమ్ము నిట్లడుగ గా వోతెంచునే ధర్మజా!
ఇట్లని నాతోజెప్పి—(దుర్యోధనరాజుగారు)

4 చ. ఒకనికి దండి ధర్మడు మఱొక్కనికిం బిత గలివేల్ప వే
ఱొకనికి నయ్య వజ్రధరు డొండొక జోడున కబ్బలాసుర
పృథరభివక్కు లంచెఱిగి పాలెటు లిచ్చెద బిడ్డమంచు బో
రిక నడుముల్ బిగించిన సరే చెయిసాపుచు వేడిసన్ సరే.

ఈ గంధము తీపురనేని రామస్వామి- శతావధాని, బాంబర్ గారిది. ఇది నాటకముగా కూర్చబడినది. కురురాజ్యాధిపత్యము కొర వులదే యనుచున్న వీరి వ్రాతలోని నాలుగంశములు పరిశీలింప బడుచున్నవి —

ప్రథమాంశము— ధృతరాష్ట్రుడు జ్యేష్ఠుడు, జ్యేష్ఠభార్య సంభూతుడు అగుటచే ఆంధ్రుడైనను నాతడే రాజయ్యెనట! పాండు రాజు కనిష్ఠుడు, కనిష్ఠభార్యసంభూతుడు, పాండురోగి యగుటచే రాజు కాలేదట! ప్రతినీధియై మాత్ర ముండెనట! ఇదంతయు వెనుకటి ప్రతివాదులు పాడిన పాటయే. దీనికి సమాధానములు చెప్పియే యున్నాము.

రాజ్యాభిషిక్తు డెవ్వరయినదియు తెలిసికొనుటకు దిక్కు ఒక్క మహాభారతమే. చాని పూర్వోత్తరము లాలోచించి—క యావద్గంధ విరుద్ధమైన అపచారము నందుకొని డానిపై యూహాగానము లారం భించుట ప్రాజ్ఞుత్వము గాదు.

వీరు మొదటిపద్యములో— ధర్మశాస్త్రములు స్పష్టముగా వచింపుచుండ దోచినట్లు ప్రసంగములు చేయరాదన్నారు. ధర్మ సూక్ష్మము లాలోచింపవలె నన్నారు. ఆ ధర్మశాస్త్రములే పాండు రాజే అభిషిక్తు డని స్పష్టముగా చెప్పుచుండ, జ్యేష్ఠు డనర్హుడైనపుడు కనిష్ఠు డభిషిక్తుడగుట ధర్మసూక్ష్మమైయుండ వీరు తోచినట్లు ప్రసం గించుట స్వచనవ్యాఘాతము.

వీరు నాలుగవపద్యములో జెప్పినట్లు— ఉన్నహక్కు పొమ్మ న్నను పోదు. లేనిది రమ్మన్నను రాదుకదా! దుర్యోధనునిదే హక్కు, పాండవులది కాదని మీరన్నంతమాత్రమున శాస్త్రము లేటులోపునని వీరనే అడుగుచున్నారము. వీరన్నట్లు కన్నులగట్టినట్లు పొడకట్టుచున్నది యెది? పాండవులహక్కు. అది సంస్కృతాంధ్రభారతములలో కన్నుల.

గట్టినట్లున్నది. దానిని చెరువుల యెవ్వరికి శక్యము? అని మే మడుగుచున్నాము. పాండవులహింసను రాజ్యమేలె? ఆతనికే మారస్థమైన రాజ్యము పాండరాజుజేత్రజులకు ఎట్లు పొందించును? అనుచున్నారు.

పాండరాజు రాజ్యమేలకండుట నిజమై జేత్రజులకు రాజ్య పొంది లేకండుట నిజమైనయెడల ద్వితీయాంశములో వీగు చెప్పినట్లు పాండవుల కర్ధరాజ్య మేల యివ్వబడినది? జేత్రజుడగు ధృతరాష్ట్రునకు మొదట రాజ్యపొంది యెట్లయినది? అని మే మడుగుచున్నాము. పాండవుల రాజ్యాధికారము వారి కర్ధరాజ్య మిచ్చుటచేతనే ధృవపడినదికనుక పృథమాంశము నిరస్తము.

ద్వితీయాంశము— తమ్మునియందలి అనురాగమునుబట్టి కరుణార్ద్రహృదయుడుగనుక దుర్యోధనాదులకు ఇష్టము లేకున్నను పాండవుల కర్ధరాజ్యమును ధృతరాష్ట్రు డిచ్చెనట!

అర్ధరాజ్యమిచ్చుటకు కరుణార్ద్రహృదయు డని హేతువును కల్పించినారు. మొట్టమొదట యౌవరాజ్య మిచ్చుటకును ఇదియే హేతువందురా? యౌవరాజ్యపదవి హక్కునుబట్టి వచ్చునా? కరుణార్ద్రహృదయుమునుబట్టి వచ్చునా? ఆ యౌవరాజ్యపదవి సద్ధిష్ఠింపజేసిన హక్కు ఈ యర్ధరాజ్యప్రదానమునకును హేతువనక తప్పదు.

యౌవరాజ్య యుధిష్ఠిరు డగుటనుబట్టి యాతని హక్కు కన్నుల గట్టినట్లు కనబడుచునే యున్నది. పృథివాది మతప్రకారము రాజ్యము ధృతరాష్ట్రునిది. అనంతరిపుహక్కు దుర్యోధనునిది. యౌవరాజ్యగా యుధిష్ఠిరు డెట్లుచేయబడెనో? ఆ యౌవరాజ్యమునకు మూలమై యున్న హక్కు అర్ధరాజ్య ప్రదానమునకును మూలమైనది.

ఇంకొకటి— ధృతరాష్ట్రుడు కరుణార్ద్రహృదయుడు—దుర్యోధనునియందా? పాండవులయందా? ఉభయలయందునా? దుర్యోధనునియం దయినపుడు యౌవరాజ్యము, అర్ధరాజ్యము పాండవుల

కిచ్చుట అసంభవము. పాండవులయం దయినపుడు ద్వారానెమిత్తమున దత్తాత్రేయహారము అసంభవము. ఉభయాయం దయినపుడు వనవాసానంతరము వారి యర్ధరాజ్యము వారి కివ్వకుండుట అసంభవము. కనుక పాండవులకు యావరాజ్యము, అర్ధరాజ్యము వారి హక్కును బట్టి వచ్చినవే. దత్తాత్రేయహారము దుర్యోధనప్రీతినిబట్టి సంభవించినది. కాబట్టి ద్వితీయాంశము నిరస్తము.

తృతీయాంశము—పదుమూడేండ్లపాటు కౌరవులకు భుక్తమై పోయినట్టి పాండవరాజ్యముపై పాండవులకు కాలదోషమునుబట్టి హక్కు పోయినందున మాది మాకిమ్మని వారడుగుట తప్పుట !

ఇది వీరి యభూతకల్పన. వీరు ప్రథమాంశములో చెప్పినట్లు ధర్మశాస్త్రములు చెప్పుచున్నదానికి విరుద్ధముగా తోచినట్లు ప్రసంగము చేయుట తప్పేకనుక ధర్మశాస్త్రనిర్ణయమునే తెలుపుచున్నాము.

“తన భూమి నిర్వివాదముగా 20 సంవత్సరములు అన్యనిచే అనభవింపబడిన తరువాతిగూడ న్యాయముగా తనకు పొప్పించును. తాను నిరాశ్రితముగా చూచుచు నూకుండిన తన దోషముచే గతఫలము మాత్రము పొప్పింపదు. తన పశ్చాత్తమలో అనభవింపబడినపుడుగాని, పశ్చాత్తమలో వివాదపూర్వకముగా అనభవింపబడినపుడుగాని 20 సంవత్సరములపైనగూడ గతఫలము పొప్పించును. 20 సంవత్సరములలోపల పశ్చాత్తమలో నిర్వివాదముగా అనభవింపబడినను గతఫలము కూడ పొప్పించును.” (యాజ్ఞాస్మృతి మితాక్షర)

ఈవిషయము చతుర్థభాగము — పాండవనిందానిరాకరణములో ప్రతిపాదించబడినది. విశేషము లచ్చట జూడవలయును.

ఈ ధర్మశాస్త్రోన్యాయమునుబట్టి కాలదోషము పట్టలేదు. పాండవరాజ్యముపై పాండవుల కున్న హక్కు పోలేదు. భుక్తమును బట్టి కౌరవులకు హక్కుకలుగలేదు. కనుక తృతీయాంశము నిరస్తము.

చతుర్థాంశము—పాండవరాజునకు గాక యెవ్వరెవ్వరో ధర్మదేవ, వాయుదేవ, దేవేంద్ర, అశ్వినీదేవులకు జన్మించిన పాండవులకు రాజ్యమెటు లిచ్చుట ! అట ! దండెత్తినను సరే, దేహి అని చేయి చావినను సరే యివ్వకూడదట !

ఓహో ! ఇది యెప్పటిమాట ! వనవాసాజ్ఞాతవాసములు పూరియైనతరువాత మూది మాకిమ్మని పాంశవులు అజిగినపుడు దుర్యోధనుడు నేనివ్వ ననుటకై చెప్పినమాట. అయితే పాంశు పుత్రులు గానివారికి మొదట యావరాజ్యార్ధరాజ్యము లెటు లివ్వ బడినవో ? ఇది యెంతమాత్రము అతుకని మాట.

“ఏమును బాండునందనులు నేకకులంబున బుట్టి యొక్కచో

నేయొకడైన జేసి గెడ నెట్లు చరించినయట్టి వారము

ద్వామబలంబు శౌర్యమును దర్పము వారిక కల్గి వార సం

గ్రామమునం బయింతు రనగా నొక నిశ్చయ మెట్లు గల్గెడున్.” (అంధ్రభా)

అని దుర్యోధనుడు తామును పాండునందనులును ఏకవంశము లాని వారము. “ఉభా స్వ ఏకజాతీయా” ఏకజాతివారము అని తండ్రితో చెప్పియుండ పాండవులు ఈవంశమునకు సంబంధింపనివారన్నట్లు దుర్యోధనుముఖమున చెప్పించుట ప్రతివాదులకు దగదు. కనుక చతుర్థాంశము నిరస్తము.

— ♦ మత్ప్రతివాదిప్రసంగము—తన్ని రాకరణము ♦ —

భగవద్గీతానాటకము—7

కౌరవసృంధావారములో సుయోధనునితో ప్రసంగింప వచ్చిన వ్యాసునితో రాజ్యవిషయమై సుయోధను డాడిన మాటలు—

1. “కురురాజ్య వవిభాజ్య మని యెరుగెదురా ? అగ్రిజాడే రాజ్యాధినేత యని తెలియునా ? కనిష్ఠులకు రాజ్యార్హతయో ? ఎన్నడును లేని న్యాయ మీనాడు వచ్చినదేమి ? కౌరవపాండవులకొరకు భరతసామ్రాజ్యమును ఖండఖండములుగ చీల్చివేయుటయే మీ అభిమతమా ?

ఏమి ? ధృతరాష్ట్రునకు ప్రతినీధిగ రాజ్యమేలినంతమాత్రమున అన్నకొరకు యుద్ధముల పాల్గొనినంతమాత్రమున అర్ధరాజ్యాధిపత్యమా ? ఇదేటి న్యాయము ?

2. అయిదు గ్రామముల నిచ్చిన సంతృప్తుల మగుదు మని సామున గోరినపుడు నీచగోకరించినంతలో సామ్రాజ్యము విచ్చిన్న మగునా ? అనుచున్నారా ? మనంద్రా ? ఇదియే కృష్ణయుధిష్ఠిరుల రాజకీయతంత్రము.

అతయిదు గ్రామముల నాటకము తమకు తెలియునా? కుశస్థలి, మాకండి, వారణాపతము, హస్తినాపురము, ఇంద్రప్రస్థము; ఇవిగదా పాండవు లాశించిన గ్రామములు. వీని చరిత్రముల నాలిఁపుడు—కుశస్థలి యాదవుల నోడించి కర్ణుడు స్వాధీనము గావించుకొన్నది; మాకండి మేము ద్రుపదుని యింది దోచాచామ్యులకు గురుదక్షిణగా సమర్పించిన అహిచ్ఛత్రచండలమునకు రాజధాని; వారణాపతమున్న నో ఒకప్పుడు పాంచాలర సురుమాడి విజయస్మారకముగ భీష్ముడు కైవళము గావించుకొన్నది; హస్తినాపురము కారవసామ్రాజ్యమునకే గుండెకాయగదా! ఇక ఇంద్రప్రస్థము పాండవులదే కావచ్చును. అదియు నేను ద్యూతమున గెల్చుకొన్నదే! ఇపుడు తామే నెలవీయుడు. పాండవులు కోరినవి గ్రామములా? సంగ్రామములా?

3. లాక్షగృహమున తిమ్మ దహింపజూచితి మనియు, కపటద్యూతము కల్పించి రాజ్యాపహరణము గావించితి మనియు, పాంచాలిని సభలో పరాధివించితి మనియు, మాపై అవినీతికరములగు పెక్కునపవాదములు ప్రచారించి మా కీవితముల కళంకము గావించు పాండవులతో మాకెట్లు పొత్తు కలియును?
4. మహాత్మా! నా నిశ్చయము వ్యక్తీకరింతును—ధర్మరాజులు పాండవులే కాదు; భారతీయులను కాదు; విలయితులు, తిరివ్విపులు. వారికి మరువరకమున గాదు, భారతవర్షమునం దెచ్చటను స్థానము లేదు. వారివలెనే సంతోషులగు యాదవపాంచాలాదులను గూర్చుకొని నాసార్వభౌమత్వమును భగ్గుముచేయుటకు చూచుచున్నార.
5. నా సింహతండ్రి కొడుకులే నాకిరీటమును నేలపాలు గావింపవలె నని యుద్యమించుటయా?

ఈగ్రంథము చండ్యపట్ల రామరావుగారిది. వీరు మహాభారత కర్తయగు మహర్షి నే మృదువుగా సుయోధనుడు ఎదిరించినట్లు కవిత్వమల్లినారు. వీరి వ్రాతలోని అయిదంశములను పరిశీలించుచున్నాము.

ప్రథమాంశము—ఇది వెనుకటి ప్రతివాదులు వాడినసాటయే. దీని నిరాకరణము వెనుక చేయబడినది.

అర్ధరాజ్యాధిపత్యమా? ఇదేటి న్యాయము? అనుచున్నారే! వనవాసాజ్ఞాతవాసములు పూర్తిచేసి వచ్చిన పాండవులకు—అర్ధరాజ్యాధిపత్యమా? అని యుద్ధసమయములో సుయోధను డక్షపట్లు వ్రాసిన యీప్రతివాదులు ద్యూతమునకు బూర్వము పాండవులకు

అర్ధరాజ్యాధిపత్యమున్న నందురా ? లేదందురా ? ఉన్నయెడల అది యిప్పు డెట్లు పోవును ? ఓసిపోవుటచేత నందురా ? ఆమాట చెప్పలేదేమి ? ఓసిపోవుటకూడ 13 సంవత్సరములుమాత్రము వారి రాజ్యము వారి స్వాధీనములో లేకుండుటే కదా. ఆతరువాత ఆరాజ్యము పాండవులదే కదా. ఇట్టిస్థితిలో 'వారికి అర్ధరాజ్యాధిపత్యమా ? ఇదేటిన్యాయము ?' అనుట ఏమి బాగున్నది ? ద్యూతమునకు బూర్వముకూడ వారికి అర్ధరాజ్యాధిపత్యము లేదందురా ? నిర్ధనలైన పాండవులతో తన కేమి లభియుండు నని దుర్యోధనుడు ద్యూతము నడిపినాడు ? కనుక నిది యసంగతిప్రసంగము. ఈప్రతివాదుల నొకటి యడుగవలసి యున్నది— మీసుయోధనుడు—

“పైతృకం బగు లక్ష్మీ పాండుభూపతి మున్ను దాల్చుట జేసి తత్తనయుడైన ధర్మజు డిప్పుడు దాల్చిన... .. పాండువంశేశుల వసుమతీ రాజ్యార్హు లగుదురు... .. ఒగుల గొల్చి కడువ నోపమేము... .. ఈరాజ్యంబు మొనరింపంగోలె భవదీయం బయినం... గృహగతం బయి మాకు నప్రయత్నలభ్యం బగు. తొల్లి పాండురాజు రాజయి...”

అని ధృతరాష్ట్రునితో నీవు రాజు కాకపోవుటచే రాజ్యము మాకు కృమాగతము కాకపోయినది. పాండవులకే కృమాగతమైపోయినది. అని దుఃఖించిన సుయోధనుడే ? మరియొక సుయోధనుడా ? మీసుయోధనుడు—

“ధృతరాష్ట్రుండు యుధిష్ఠిరు రాజ్యభారధురంధరుంగా వెతంగి భీష్ముడు కులతో విచారించి యావరాజ్యాభిషిక్తుం జేసెన.”

అని యువరాజుగా యుధిష్ఠిరుని జేసినట్టి ధృతరాష్ట్రుని పుత్రుడైన సుయోధనుడే ? మరియొక సుయోధనుడా ?

ఆసుయోధనుడే అయినయెడల ఆతని ఆమాటలనే యుదాహరింపలేమి ? సుయోధను డాతడును, మాటలు మీనియునా ? ఇదేటిన్యాయము ? ఇక మీసుయోధనుడు మరియొక డయినయెడల, మీ

సుయోధనుడు సంభాషించిన ఆవ్యాసుడును మరియొకడే కావలయును. మీసుయోధనుని గవిన ధృతగాష్ఠ్యుడును మరియొకడే కావలయును. నేతేల! ఆనాటి సుయోధనునితో సంబంధము కలిగియున్న ఆవేదవ్యాసమహాభారతపాత్రాలతో ఈనాటి మీసుయోధనునకు ఏమియు సంబంధము లేదు. కనుక మీసుయోధనాదిపాత్రాలతో గూడిన మీనాటకమే వేరు. కాబట్టి దీనికి భగవద్గీత అని మీరు పేరుపెట్టుకొనుటే అసంగతము. ఆమహాభారతకారుడైన వ్యాసునితో ఆనాటి సుయోధను డిట్లు సంభాషింపలేదు. ఈనాటి మీసుయోధనునకు ఆవ్యాసునితో సంభాషించు యోగము లేదు. కనుక నిది యసంగతప్రసంగము. ఇట్లు ప్రథమాంశము నిరస్తమైనది.

—* పంచగ్రామసంధిగూర్చి విపరీతోక్తులు *—

ద్వితీయాంశము— అయిదుగ్రామముల నాటకముట, 1 కుశస్థలి, 2 మాకండి, 3 వారణావతము, 4 హస్తినాపురము, 5 ఇంద్రప్రస్థము అట! యాదవులను జయించి కర్ణుడు సంపాదించుకొనినది కుశస్థలి యట! ద్రుపదుని జయించి సుయోధనాదులు గురుదక్షిణగా సమర్పించుటచే మాకండి యను రాజధాని దోణాచార్యునిదట! పాంచాలురను జయించి స్వయముగా సంపాదించుకొనిన వారణావతము భీష్మునిదట! హస్తినాపురము సుయోధనుని రాజధానియట! ఇక ఇంద్రప్రస్థము పాండవులదే కావచ్చునట! కాని ద్యూతములో సుయోధనుడు గెల్చుకొన్న దట! ఇచ్చట పాండవులు పంచగ్రామములను కోరినవారని యొకమూల జెప్పుచు నందులోనివి లేందు రాజధానులని యీనాటకకర్త వర్ణించుట విరుద్ధము. గ్రామమును రాజధాని యందురా? రాజధానిని గ్రామమందురా?

ఇంకొకటి— తమకల్పనకు ఆధార మేమియు లేకుండ కుశస్థలి కర్ణుని దని, వారడిగిన మాకండి దోణుని దని, వారణావతము భీష్ముని

దని, చెప్పుట తప్ప. దుఃపదుని కోడి పారిపోయిన దుర్వోధనాదులు, దుఃపదుని జయించి గురుదక్షిణగా దాని నిచ్చిరా రనుట రెండవతప్పు.

అంధ్రభారతము జూడుడు— “పాంచాలర బాణవృక్షికి నిలుపోపక కురు కుమారులు కణచటిచి పాండవుల యొగ్గనం జూచి యగ్గనుండు ఆచార్యధర్మజులకు నమస్కరించి... భీష్మనుండు దనకు నేనాగ్రచరుండుగా... దుఃపదరాజవాహినీసమద్రించి దక్షిణంబొచ్చి...” “ప్రక్షీణదర్శ దుఃపను రథాక్షమతో గట్టి తెచ్చి యగ్గనుడు క్రియా, దక్షుండయ గురునకు గురుదక్షిణగా నిచ్చి చేసె తత్సమ్రదమున్”.

ఇట్లు దుఃపదుని జయించినవారును, గురుదక్షిణగా నిచ్చిన వారును పాండవులే అయియుండ ఆగురువు సాత్తునే గురుభక్తిగల పాండవులు తమ కిమ్మనుచు సుయోధనుని అడిగినా రని చెప్పుట మూడవ తప్పు.

సంధి చేసికొనవలసినవాడు సుయోధనుడై యుండ సుయోధ నునిదిగా నున్న సాత్తులోనుండియే ఈమాత్రమైన నిమ్మని యడుగు వారు పాండవులై యుండ, ఆసుయోధనుని సాత్తు గానండ ఎక్కడనో కర్ణునిసాత్తు దోణునిసాత్తు భీష్మునిసాత్తు మాకిమ్మని అసంబద్ధముగా సుయోధనునికోరినట్లు వ్రాయుట నాలుగవ తప్పు.

వెనుక తృతీయపరివాదిపరిసంగనిరాకరణసందర్భములో చెప్ప బడినట్లు— “పితృస్థం పరరాజ్యాద్యసిప్తమ్” అని నిరూఢి గలిగియున్న పాండవులు పరుల సాత్తును కోరినారనుట అసంగతముకాదా ?

ధృతరాష్ట్రధార్తరాష్ట్రాదుల పోషణార్థము హస్తినాపురమునకు సంబంధించియున్న అర్ధరాజ్యమును విడిచివెట్టియున్న పాండవులు ఆ హస్తినాపురము నిమ్మని కోరినాని చెప్పుట అయిదవ తప్పు.

ఇంద్రప్రస్థము పాండవులదే అనుచు దానిని సుయోధనుడు ద్యూతములో గెల్చుకొనినా డనుట ఆరవతప్పు.

ప్రథమద్వ్యూతములో గెల్చుకొనినను మరల ధృతరాష్ట్రుడు వారిది వారికిచ్చివేసి పంపినపుడు సుయోధనుడు మొర్రబెట్టి తండ్రిచే మరల బిలిపించి పునర్ద్వ్యూత మారంభించుటలో—

క. ధనసంపద రాజ్యంబున దినకరతేజాఁడు మిమ్ము ధృతరాష్ట్రుడు పెం
పున బూజించెం గావున జనదింకను దాని నొడ్డి సరి గీడింపన్ (అం. భా)||

అనుచు వారిసొత్తును పణముగా బెట్టింపక, వనవాసాజ్ఞాతవాస సణమును నిర్ణయించి నడిపిన ద్వ్యూతములో పాండవుల ఇంద్రప్రస్థమును సుయోధను డెట్లు గెలుచుకొనెను ?

మా ఇంద్రప్రస్థరాజ్యము మాకిమ్ము. లేదా పంచగ్రామము లిమ్ము. అని కోరిన గ్రామములలో ఇంద్రప్రస్థమును మార్పుట, ఆపై రాజధానియైన ఇంద్రస్థమును మార్పుట, ఏదివలెష్ట.

వీరి మాటలలో ఇన్ని తప్పు లున్నవి; అవి యటుండునిండు.

1950 క్రి|| సంవత్సరములోని యీపుస్తకమునకు ప్రాచీనమై, కొన్ని విషయములలో ఈనాటికకర్తకు ఆదర్శమైయున్న 'మహాభారత చరిత్రము'లో వాగ్త యిట్లున్నది—

“ఆ ఆయిదూ శ్రేయి ? కృష్ణలమ 1, వృష్ణలమ 2, మాకండి 3, వారణావతము 4, ఏదేని మఁయొక గ్రామమున. కృష్ణలమ—కర్ణడు యాదవులనుండి పుచ్చుకొనినది. మాకండివారణావతములు పాంచాలనుండి లాగకొని దోణుడు, కారవులు ననుభవించుచున్నవి. వృష్ణలమనకు గూడ నిట్టి సంబంధమేదియేని కలిగి యుండును. కర్ణదోణు లనుభవించు భాగములను దుర్యోధనున కిచ్చుట కెటులు సాధ్యమగును. (పు. 244)

ఈయ.భా.చ.కారునిప్రాతలో లేనట్టి హిస్తి నాపురమును ఇంద్ర ప్రస్థమును నాటకకారులు మార్చివారు. మాకండివారణావతములు, దోణకొరిపు లుభయులవి. అని మ.భా.చ.కారులును, కాదు— మా కండి. దోణునిది, వారణావతము భీష్మునిది అని నాటకకారులును చెప్పుచున్నారు.

ఈగ్రంథముల కిట్టి పరస్పరవిరోధము, అప్రామాణికముగా తోచినట్లు వ్రాయుటచేతనే కదా! మ.భా.చ.కారులు — వ్యక్తము ఎవ్వనిదో పాపము చెప్పలేక అదియు నెవ్వనిదో అయియుండు నన్నారు. నాటకకారులును అది చెప్పలేకయే దాని పేరు తీసివేసి తాము చెప్పగలవానినే ఉహవారించినారు. మ.భా.చ.కారులు అయి దవగ్రామము పేరు పాండవులే నిర్దేశింపలేదని చెప్పినారు. నాటకకారులు నిర్దేశించినట్లే చెప్పి తమబుద్ధిశలతమ చూపినారు.

ఒకప్రామాణమునకు కట్టుబడిక యథేచ్ఛగా కల్పించుచున్నట్టి ప్రతివాదుల కల్పనలు యుక్తిశూన్యమునికూడ నిరూపించుటకే మా ప్రయత్నము.

కురురాజ్యములో వాస్తినాపురరాజ్య మొక అర్ధభాగము. ఇంద్రప్రస్థరాజ్య మొక అర్ధభాగము. వాస్తినాపురరాజ్యము కొరవులనుభవించుటకై పాండవులు విడిచిపెట్టినది. ఇంద్రప్రస్థరాజ్యము పాండవులది. ఇది ద్యూతములో సుయోధనునిచే గెల్చికొనబడినదనుట తప్పుమాట యని వెనుక ప్రతిపాదించియున్నాము. “ఇంద్రప్రస్థము పాండవులదే” అని నాటకకర్తకూడ చెప్పెను.

పాండవుల వనవాసాజ్ఞాతవాసకాలములో వారి యింద్రప్రస్థరాజ్యము దుర్యోధనుని అధీనములో నుండిపోయినది. వారు ఆ దీక్షను పూర్తిచేసి వచ్చి దుర్యోధనుని మా రాజ్యము మాకిమ్మని యడిగినారు. మయసభాదిమహావైభవోపేతమైన యింద్రప్రస్థరాజ్య మిచ్చుటకు నీకు మనసొప్పుదేమో? ఆ పక్షములో మా కయిదుగురికి ఐదు గ్రామముల నైన యిమ్ము. అంతమాత్రముతో తృప్తిపడుదు మని చెప్పినారు. విత్రియమైన తమ సొత్తునే తప్ప పరులసొత్తు నపేక్షింపని వారు పాండవులు.

దుర్యోధనుడు ప్రతివాదిమతప్రకారము తన యధీనములో

లేనట్టి అన్యుల సొత్తును ఇవ్వలేనివాడును, తన యధీనములో నున్న దాని నివ్వగలవాడునుగదా !

ఇట్టి దుర్యోధనుని పరులసొత్తును అపేక్షింపనట్టి పాండవు లిమ్మని యడిగిన పంచగ్రామములు కర్ణభీష్మద్రోణులకు జెందినవి గాక దుర్యోధనాధీనము లో లేనట్టివియు గాక ఇంక) పృష్ఠహస్తి నాపురమాకందీ రాజధానులును గాక దుర్యోధనాధీనములోనుండి తమ సొత్తయియున్న గ్రామములే. ఇట్టి పరిస్థితిలో దుర్యోధనుని పాండవు లడిగినవి గ్రామములుకాని రాజధానులూ? తమసొత్తు నడుగుట మాని యెవ్వని సొత్తునో పాండవు లడుగుదురా? దుర్యోధనాధీనములో లేనివానిని దుర్యోధను నిమ్మని యడిగెదరా? అని యాలోచింపక పృథివాదులు చేసిన ప్రసంగము నింద్యము.

అసలుగ్రంథమం దెట్లున్నదో కూడ చూతము—

“అచీచితం స్వకం భాగం లభేమహి పరస్తపః

నివర్తయ పరద్రవ్యా ద్బుద్ధిం గృధ్రాం నరగ్నభః॥

కాన్తి రేవం భవే ద్రాజన్ ప్రీతి శ్చైవ పరస్పరమ్ ।

రాజ్యైక దేశ మపి నః పృథక్చ శమ మిచ్ఛతామ్ ॥

అవిస్థలం వృకస్థలం మాకన్దీం వారణావతమ్ ॥

అవసానం భవ త్వత్రి కించి దేశం చ పంచమమ్ ।

భౌగోళ్యాణాం దేహి పంచానాం పంచగ్రామాన్ సుయోధన ।

టీ- గృధ్రాం=ఁభ్రామ్. అవసానం=వస్తతిస్థానమ్.

ఇది ఉపస్థావ్యములో నున్న పాండవులు సంజయునితో చెప్పిన మాట.

ఇందులో మా భాగమును మేము తీసుకొనెదము. దుర్యోధనా ! పరద్రవ్యమునందు లోభబుద్ధిని తొలగించుకొనుము. అట్లైన శాంతి, బరస్పరప్రీతి కలుగును. శాంతినిగోరుచున్న మాకు మా రాజ్య భాగమంతయు గాకపోయిన గొంతయైన ఇచ్చు. మా సోదరులయిదు గురకు అవిస్థలము, వృకస్థలము, మాకందీ, వారణావతము, నీకు

తోచిన మఱియొకవసతిస్థానము ఇట్లు పంచగ్రామములనియును. అని సుయోధనునితో చెప్పవలసినది అని కోరబడినది. స్థలాంతరములలో నిట్లున్నది. శ్రీకృష్ణునితో చెప్పుకొనుచున్న యుధిష్ఠిరుని మాటలు-

“ఇతో దుఃఖతరం కిన్న యదహం మాతరం తతః |

సంవిధాతుం న శక్నోమి మిత్రాజాం వా జనార్దన ||

క్షీ-మాతరం సంవిధాతుం, సహ్యకోషయితం | తతః తత్ప్రస్థా మిత్యర్థః | మిత్రాజాం కర్మణి నష్టీ ||

“.....పంచ గ్రామా వృథా మయా |

అవిస్థలం వృకస్థలం మాకి నీ వారణాశిమే ||

అవసానం చ గోవింద కించిదేవా త్ర పంచమమ్ ||

పశ్చి న స్తాత దీయంతాం గ్రామా వా నగరాణి వా |

వనేషు సహితా యేషు మాచ నో భరితానశన్ |

నచ తా నపి దుష్టాత్మా ధార్తరాష్ట్రే నుపవ్యతే ||” (ఉద్యో. అ. 72)

శ్రీకృష్ణా! అక్కడనే ఉండిపోయిన మా తల్లిని, మిత్రులను పోషించుకొను శక్తి లేనివారమైపోతిమి. ఇంతకంటె దుఃఖ మేమున్నది? పంచగ్రామములుగాని, నగరములుగాని యిమ్ముని కోరినాము. ఆ దుష్టాత్ముడు దానికిని ఒప్పుకొనుటలేదు. అని.

ఇచ్చట గ్రామములకు సమకక్ష్యగా చెప్పబడిన నగరములు శాఖానగరము లనుకొనవలసియున్నది. అవి యించుమించుగా గ్రామములతో సమానమైనవే. ఇట్లు రెండుస్థలములలోను పేర్కొనబడినవి గ్రామములేకాని పురములుకావు. అంగదవీధులు గలిగియున్నవి పురములు. అవి లేనివి గ్రామములు. పల్లెటూళ్ళన్నమాట. ఆ గ్రామముల పేర్లు రెండుస్థలములలోను ఒకవిధముగనే యున్నవి.

స్థలాంతరములోగూడ ధృతరాష్ట్రునితో విదురుడు చెప్పినమాట-

“ప్రసాదం కురు వీరాజాం పాండవానాం విశాంసతే |

దీయంతాం గ్రామకాః కేచి త్రైషాం వృత్త్యర్థ మిశ్వర” || (ఉద్యో అ. 39)

ఇక్కడకూడ పాండవులకు జీవనార్థమై ఏదేని గ్రామము లిమ్మునియే చెప్పబడినది. ఇక్కడ నామనిరేళము కూడ లేదు.

అంధభారతమం దిట్లన్నది— “ఒరుల సొమ్మునకు వానపడవగదు. ఇమ్ము వానపాలు, వారలతో గూడి బ్రదుకువనుము... పెద్దయిన నోపడయ్యెనేని గుళ స్థలంబును కృకస్థలంబును వానంతయు వారణాశతంబును జాలు. గాడేని మఱియు నెండేనియు నొక్కటి యగునట్లుగా దనతోడబుచ్చువు రేవురకు నిలవ వావులయి దిచ్చిన నర్హతాంతి యగు...

ఇందు పేరుబెట్టి కోరబడినవి నాలుగే. పేరుబెట్టకుండ వారికి దోచినవయిననునరే. అని కోరబడినవి అయిదు.

ఇందు పేరుబెట్టిన గామములపేర్లలో సంస్కృతభారతము లోని పేర్లకు వ్యతిరేకముగా నున్నవి. రెండుగామముల పేర్లు అవి కుళస్థలము, వానంతి, అనునవి. అవి పేర్లలోనచ్చిన వ్యతిరేకమే కాని గామములనుటలో వ్యతిరేకములేదు. కాబట్టి సంస్కృతాంధభారతములలో దేనినిబట్టిచూచినను పాండవులు కోరినవి గామములే అనియు, పాండవులసొత్తునే దుర్యోధనుడాకిమించియున్నాడనియు, పాండవులు జీవనాధారము లేకుండ నున్నారనియు, అయినను, శాంతులై తమ సొత్తు నంతనుగూడ కాక కొన్నిగామము లిచ్చిననుపరే యని సంజయనిచే కబురుచేసినారనియు స్పష్టమగుచున్నది.

ఇక ప్రతివాదులు చేసిన చిత్రము చూడడు—

మ. భా. చ. కారులు. స్వకపోలకల్పనకు అనుకూలముగా అంధభారతములోనుండి ఒక్క కుళస్థలమునుమాత్రము దీసుకొని మిగిలినవన్నియు సంస్కృతభారతమునందే, తీసికొనినాగు.

నాటకకారులు— సంస్కృతభారతములోని మాకంది, వారణాశతములను, అంధభారతములోని కుళస్థలమును తీసుకొని యీ రెండింటిలోను లేని యింద్రప్రస్థమును, హస్తినాపురమును స్వయముగా జేర్చి నాటక మాడించినారు.

వీరిరువురుగూడ దుర్యోధనుని యధీనములో లేనట్టి యెవ్వరి సొత్తునో నీవు మా కివ్వవలసినదనియు, పంచగామసంధిపేరుతో తమ అర్ధభాగమునకు అధిక మివ్వవలసినదనియు దుర్యోధనుని పాండవులు కోరినట్లు వాగినారు.

పంచగ్రామసంధి ప్రస్తావము విని దుర్యోధనుడు తండ్రితో నేనునెనో చూడుడు—

“యుద్ధక్షిరః పురం హిత్యా పంచగ్రామాన్ స యాచతే |

భీష్మో హి మామకా త్వైన్యా త్ప్రభావా చ్చైవ మే విభో ||” (ఉద్యో. అ. 55)

నా సైన్యమునకు, నా ప్రభావమునకు భయపడి యున్నారని ఇంద్రప్రస్థమును వదలుకొని పంచగ్రామములను యాచించునంతవరకు వచ్చినాడు. చూచితివా? తండ్రీ! మనము జయింపగలము. నీవు భయపడకుము.

“ఎరిగి వెంచి కాదె దే మాళ్ళు నైనను దమకు జాలు ననియె ధర్మసుతుడు” దుర్యోధను డీవిధముగా జెప్పియుండ ప్రతివాడు లస్య విధముగా వ్రాయుట సారస్వతద్రోహముకాదా!

తనయధీనములో లేనట్టి యన్యులసాత్తును దుర్యోధను డెట్లు లివ్వగలుగును? అనుచు దుర్యోధను డననట్టి మాటను దుర్యోధనుని వెనుక వేసికొనివచ్చి యీ ప్రతివాడు లనుచున్నారు. ఎవ్వ రెవ్వరిసాత్తునో దుర్యోధను నిమ్మనికోరునట్టి అవివేకలా పాండవు లని యీ వివేకవంతులకు దోచనే లేదు.

“ఒరులసామ్యున కానపడదగదు”. అని తెలుపుచు పంచగ్రామములనైన యిమ్మని కోరిన పాండవులు, కల్గద్రోణభీష్ములసాత్తును కోరినారనుటకంటె అన్యాయ మున్నదా? ఇంతకును పాండవులపద్ధతి పాపము వీరికి నచ్చనే లేదు. దుర్యోధనుని పద్ధతియే బాగుగా నచ్చింది. కనుకనే “యే భువి యజ్ఞాతీయా సజ్జాతీయేషు తే నురభ్యస్తే” అని యొక మహాకవి చెప్పినాడు.

ప్రతివాడుల కింకొక ముఖ్యవిషయము దెలుపుచున్నాము— దుర్యోధనుడు పంచగ్రామసంధి కంగీకరింపకుండుటలో ప్రతివాడు లన్నట్లు ఆపంచగ్రామములు వారి యర్ధరాజ్యములంటె వధికమై యుండుటకాని, అవి యన్యుల సాత్తయియుండుట కాని కారణము

కానే కాదు. మరేమనగా? పాండవులను పోకోవలసిన తనకు గల యుద్ధోత్సాహమును తీర్చుకొనదలచుటయే కారణము. ఈవిషయము నులూకనిచ్చారా పాండవులకు జరిగిన తన సందేశములో దుర్యోధనుడే వెల్లడించియుండెను. చూడుడు—

“పంచగ్రామా వృతా యత్నా న్నా స్మాభి రపకృతాః ।

యుధ్యామహీ కథం సంఖ్యే కోఽయేష చ పాండవాన్” ॥ (ఉద్యోగ. 160)

అహా! కురురాజ్యాధిపతులై యౌవరాజ్యాభిషిక్తులై, దుర్యోధనాదుల బహువిధహత్యాప్రయత్నములకు గుఱియగుచు, దైవబలమున నుత్తీర్ణులగుచు పెద్దలు పిలిచియిచ్చిన ఖాండవవృక్షరూపమైన అర్ధరాజ్యమునే పరిగ్రహించి, కపటమ్యూతములో దుష్టులుచేసిన దురంతములను సహించి, దుర్యోధనుడు కల్పించినదాని నంతను మరల ధృతరాష్ట్రాడీయగా పరిగ్రహించి, మరల పునర్జ్యూతములో గూర్చుండ బెట్టబడి, వనవాసాజ్ఞాతవాసపణముతో నడువబడిన అమ్యూతములో మరల ఓడి, అష్టాష్టములుపడి, వనవాసాదులను నిర్వహించి వచ్చి, మాది మా కిమ్మని, పంచగ్రామములనైన యిచ్చుని కోరిన పాండవుల పరిస్థితులకు జాలిపడని వారిని గుండెలా? అయిపిండిములా?

పాండవుల శాంతిసౌజన్యాడిమూలకమైన యీపంచగ్రామసంధి కుట్రతో గూడినదను ప్రతివాదుల వాగ్ధాత నిర్మూలము, నిర్మూలకము, నిహీనము నగుటచే పరాస్తమయినది.

పాండవులు ధర్మాత్ములు, దుర్యోధనాదులు దురాత్ములు అని దిగంతములకు వ్యాపించిన వేదవ్యాసమహాభారతడిండిమధ్యాయములు భారతీయలై యున్న ప్రతివాదుల యెడ అంధేందూడయములును, మహాబధిరశంఖారావములును అయ్యెగదా! అనియే మాచింత. ఇట్లు ద్వితీయాంశము నిరస్తము.

∴ దుర్యోధను డేరిప్పును జేయలే దను మాటలపై సమాధానము :-

తృతీయాంశము—పాండవులు తమ్ము దుర్యోధనాదులు. లాక్షగృహమున జరిపింపజూచినట్లు, కపటమ్యూతమును కల్పించి రాజ్యాప

హరణము గావించినట్లు, పాంచాలిని సభలో పరాభవించినట్లు పెక్కు అపవాదములు ప్రచారించి దుర్యోధనాదుల జీవితముల గళంకపరచినారట ! అట్టి వారితో సుయోధనునకు ఎట్లు పొత్తు కలియును ? అట !

ఇవి సుయోధనవాక్యములుగా కవి యల్లినవి. అందులో వ్యాసునితో సుయోధను డవినట్లు కల్పించినవి. అయితే పాండవు లట్లు ప్రచారముచేసినారుకాని, దుర్యోధనాదు లట్టి పనులు చేయలేకన్నట్లు చెప్పుచున్న యీ ప్రతివాదుల నడగుచున్నాము—

ఇవి మీమాటలా ? ఆ దుర్యోధనునిమాటలా ? మీమాటలయినయెడల ఈనాటి మీమాటలు ఆనాటి దుర్యోధనుడు ఆనాటి వ్యాసునితో చెప్పిననుట అసంబద్ధము. ఆదుర్యోధనుని మాటలైనపుడు— అవి కురుసభలో కృష్ణభగవానునితో దుర్యోధనుడు—

క. “వనితం బటిచి రరణ్యంబున నిడుమల బడితి మనుచు బోటరులై చంపను జెనుపదలచి మాచెన గనలుదు రప్పొందుసుతు లకారణము కడున్.

మ. అరయం దప్పొకయింత నావలన లే దాధర్మపుత్రుండు జూదరి పెంటం దమకింది సౌబలునిచేతన్ భూమి గోల్పోయి ముష్కరులై పెండియు నొడ్డగా నతడు నక్షప్రాశ్నిమై గల్పె నే తెరువైనం దన యిచ్చతో బడియె యింతే గాకయే బూటయే.

తే. మాత్యస్థపాంచాలపాండ్యాదిమనుజుపతుల

గూర్చికొని తార కయ్యంబు గోరి యెత్తి,

విడిసి రింతియకాక యివ్వధము నుగ్ర

కర్మమున శ్రమ దొడగుట గలదె చెపుమ”.

అని చెప్పినవేకద ! ఆమాటలపై కృష్ణభగవానుడు ఏమనెనో మీరు చూడలేదా ? చూడుడు—

శ్లో. “అరయంగ దప్ప లేదంటి నీవలన నీ దొకవాడు నేనియు నొక్కవాడు నేయవె నీజనించినయదియూది గా నుడుగక పొండవేయులకు జాల నెగ్గునేనీతి విషమిడి పెనుబాముల గజవించి నీరిలో గట్టి తోచి లక్కయిల్ గాలించి పెక్కుభంగుల జంపదలచిన జావక ధర్మరక్ష

ల. జేసి నెగడి రావనీరి నొందియున్న జాపోప కీపు తీవ్ర)పాపముద్ధి గనమి జూడ మెకటి కల్పించి కపటంబు పేను దాన నెట్ల జేటుబుట్టె.

తే. అన్నదమ్మల నెత్తంబులాడి సతులతలలు వట్టి సభాసలంబులకు నీడ్చి
నీర లాలిపింతురే యిట్టివారి నెంను దడవుమా నీ వొకండవు దక్క సధిప.

ఉ. ఆప్పుడు నీవు గర్లుడును నాడినమాటలు గొల్కులోపలం
తెప్పెడునట్టికే? కులము శీలము గల్గిన పుణ్యకాంత క
ట్టొప్పుమి నేయునెల్ల గనియున్న జనంబులు వించునుండగా
దప్పకయింత లేదను విధం బది నీక చనుం గుమార కా.

తే. ఎత్తి విడిసినవారని యెల్లతప్పు బాండవులమీద బెట్టిన బ్రదుకు గలదె
ద్రోణభీష్ములు దండ్రీయు దోడుతోడ జెప్పతగుమాట లేమియుజెవులుసారవు”

చూచితిరా ! యీకృష్ణభగవానుని మాటలు, నీవు చేయని
దుష్కార్య మున్నదా? నీవును కర్లుడును ద్యూతసభలో ఆసిన
మాటలు నోటితో నుచ్చరింపదగినవేనా? నీవు చేసిన దుష్కార్యము
లన్నియు గన్నులతో జూచిన యంతమంది పెద్దల సమక్షమున ‘నేనే
మియు జేయలేదు. అది పాండివులు తెచ్చిపెట్టిన అల్లరి’ అని యను
చున్న సీంటె మొండివాడున్నాడా? అని సభ్యులనే సాక్షులుగా
జూపి కృష్ణభగవానుడు మందలించెను. ఆ మొండివాని మాటలే మీరు
చెప్పించినవి; ఆకృష్ణభగవానుని మాటలే ఆమాటలకు సమాధానము.

మీకోకవేళ కృష్ణభగవానుని మాటలు అంత ప్రామాణ్యము
కావేమో? మీకిట్లుని మాటలనే మీకు చూపుచున్నాము—

సైంధవనధానంతరము దోణుడు పాండవపక్షపాతముజూపి
సైంధవుని కాపాడినాడు కాడని తనతో జెప్పనట్టి దుర్యోధనునకు
కర్లుడు చెప్పిన సమాధానము—

“ఆచార్యం మా విగర్హస్య శక్త్యాసా యుధ్యతే ద్విజః ।
యథా బలం యోగైస్సహం త్యక్త్వా జీవిత మాత్మనః ॥
యతో నో యుధ్యమానానాం పరం శక్త్యా సుయోధన !
సైంధవో నిహతో యుద్ధే చైవ మత్ర పరం స్మృతమ్ ॥
పరం యత్నం కుర్వతాం చ త్వయా సహ రణాజితే ।
హత్యానస్మాకం పాదపం తై చైవం పశ్చాత్కరోతి నః ॥
సతతం చేష్టమానానాం నికృత్యా వికృమేణ చ ।
నికృత్యా వంచితాః పార్థా విగయోగైశ్చ భాజిత ॥

ధగ్ధ జతుగృహే చాపి ద్యూతేన చ పరాజితాః ।

రాజనీతిం వ్యపాశ్చిత్త్య పృహితా శ్చైవ కానమమ్ ॥

యత్నేన చ కృతం తత్త్వై దైవేన వినిపాతితమ్ ॥ (దో॥ ౧. ఆ. 152)

దుర్యోధనా ! తనప్రాణము లొడ్డి యావచ్చక్తి యుద్ధముచేయు చున్న ద్రోణాచార్యుని నీవెట్లు గన్వింపకుము. మన మాటచెప్పము. మన మెంత శక్తిని వినియోగించినను సైంధవుని గాపాడగలిగినామా? దైవబలము లేక మనపేరుమ మంతయు వ్యర్థమైనది. మన మవలంబించిన కఠోపాయములుగాని, పరాక్రమములుగాని ఫలింపలేదు.

పాండవులు కపటముచే, విషప్రయోగములచే వంచింపబడినారు. లాతాగృహదహనమునకు గడిచేయబడినారు; ద్యూతముచేత నోడింపబడినారు; రాజనీతిచే అరణ్యములకు బంపబడినారు. ఆయాపురుష ప్రియత్న మంతయు దైవముచే ప్రతిహతమైపోయినది.

అంధ్రభారతము—దో॥ ౧వర్ణము. ఆ. 5.

చ. “అన విని కర్ణ డిట్లనియె నగ్గరు దూఱగ నేల నాత డో

పినగతి బోరుగాక నరు బీరము లావును నెక్కుడైన వా

ని నుడుపనచ్చునే విధియ నేర్పు విషం బిడి యిల్లగాల్చి కా

ననమున కేగజేసి యొక నాళము గంటిమె గొంతి సంతతిక”.

ఈకర్ణునిమాటలనుబట్టి అన్నిదుష్కార్యములు దుర్యోధనుడు చేసినట్లేకద! ఆదుర్యోధనుని దుష్కార్యములనే కురుసభలో కృష్ణభగవాను డుద్ఘాటించి యంతమందిలో నీవు చేసి చేయలేదనుచుంటివే. ఎంత మొండివాడవు ? అని మందలించెను. అట్టి మొండివానిమాటలనే మీరు ఆలాపన జేయించినారు.

ఇంకొకటి— తాను ఏతప్పులను చేయలేదని కృష్ణభగవానునితో దుర్యోధనుడు పలికెనో, ప్రతివాదులును ఏవి చేయలేదని చెప్పబూనిరో, అవన్నియు తానుచేసినా ననియు, దానికి మీరేమి చేయగలరో రండనియు, పాండవులయొద్ద యుద్ధము రేగగుననగా ఉలూకునిచే దుర్యోధనుడే చెప్పించినాడు. చూడుడు—

“జాతుషే చ గృహే దాహం స్మర తం పురుషో భవ ।

తస్యాయ మాగతః కాల స్సమయస్య వరాధిప ॥

ఏతదర్థం మయా సర్వం కృత మేత ద్యుధిష్ఠిర !

పరాజితోఽసి ద్యుతేన కృష్టా చానాయితా సభామ్ ॥

ద్వాదశైవ తు వర్షాణి వనే ధిష్ణ్య ద్వివా సితః ।

సంవత్సరం విరాటస్య దాస్య మాస్థాయ చోషితః ॥

అమర్షం రాజ్యహరణం కువాసం చ పాండవ !

ద్రౌపద్యాశ్చ పరిక్షేపం సంస్మరన్ పురుషో భవ ॥” (ఉద్యో. ఆ 160-161)

లాక్ష్యగృహదహనము, ద్యూతపరాజయము, ద్రౌపదీపరి

భవము, రాజ్యపహరణము, వనవాసాజ్ఞాతవాసకల్పనము, ఇకంతము నేను జేసినాను. అది తెలచుకొని మీరు పారుషము దెచ్చుకొని యుద్ధమునకు రండు. ఇది దుర్యోధనుని ధోరణి. ఈతడు మొండివాడుకాడా?

మరియు ద్రోణవధానవృత్తమునాటిరాత్రి దుర్యోధనుని బసలో సమావేశమై దుఃఖశోకములతో దుష్టచతుష్టయము— మహాత్ములగు పాండవులకు తాము కలిగించిన కష్టములను, ద్యూతకాలములో ద్రౌపదీదేవిని సభకు లాగికొనివచ్చి దుర్భాషావస్తాపహరణాదులచే ఆమెను దుఃఖపెట్టిన విషయములను తలపోసికొని చింతించుచునే ఆరాత్రి నంతను గడిపెను. చూడుడు—

“చింతయంతః శ్చయం తీవ్రం దుఃఖశోకసమన్వితాః ।

విశేషత స్సూతపుత్రో రాజా చైవ సుయోధనః ॥

దుశ్శాసనాశ్చ శతాని స్సౌభల్యా మహాబలః ।

ఉషితాస్తే నిశాం తాం తు దుర్యోధననిశేతనే ॥

చింతయంతః పరిక్షేపాన్ పాండవానాం మహాత్మనామ్ ।

య త్తద్ద్యుతే పరిక్షేప్తా కృష్టా చానాయితా సభామ్ ॥

తస్మైరంతోఽనుశోచంతో భృశ మద్విగ్నచేతసః ॥” (కర్ణ ఆ 1)

కనుక దుష్కార్యములను దుర్యోధనాదులు తెగించి చేసినారు. తన్మూలముననే తమకు అపజయము వచ్చుచున్నదని దుఃఖించుచు వచ్చినారు. ఇట్టిస్థితిలో, తా నెరుగని విషయములను కల్పించి పాండ

వులు తనపై అపవాదములు వేసినారని వ్యాసునితో దుర్యోధను డన్నట్లును, ఆవ్యాసుడు మాటలాడలేక ఖిన్నుడై పోయినట్లును మీరు చిత్రించుటకంటె అక్రమ మున్నదా ?

—: ప్రతివాదులకు వేదవ్యాసస్వరూపప్రకటనము :—

ఇంకొకటి-అట్లు మీచే చిత్రింపబడిన ఆవ్యాసుడు ఏ వ్యాసుడు ?

అ. “వివిధవేదతత్వవేది వేదవ్యాసు డాదిముని పరాశరాశ్మజుండు విష్ణుసన్నిభుండు విశ్వజనీయమై పరగుచుండ జేసె భారతము”.

అని కీర్తింపబడిన మహాభారతార్థయైన వేదవ్యాసుడేనా ?

మ. పాంశుపయోదనీలతనుభాసితు నుజ్జ్వలదండధారు వింబ

గాంశుజటాచ్ఛటాభరణు నాగమపుంజపదాశ్శతత్త్వని

స్పృశయ్య యౌ గృష్ణమృగచర్మకృతాంబరకృత్య భారతీ

శంకవివర్ధనుం ద్విదశవందితు సాత్యవతేయు గౌర్వాదక.

అని కీర్తింపబడిన అగమతత్త్వనిస్సంశయకారియగు వేదవ్యాసుడేనా ?

“జయతి పరాశరనూను సృశ్యకశీహృదయనందనో వ్యాసః ।

యస్యాస్య కమలగళితం వాఙ్మయ మమృతం జగ త్పితరీ” ॥

అని కీర్తింపబడి తన ముఖకమలనిర్గళితమైన వాఙ్మయమృతమును జగత్తున కందించిన వేదవ్యాసుడేనా ?

“నమోస్తు తే వ్యాస విశాలబుద్ధే పుల్లారవిందాయతపశ్రుతే !

యేన త్వయా భారతతైలపూర్ణః పృథ్విలితో జ్ఞానమయః ప్రదీపః” ॥

అని కీర్తింపబడి భారత-తైలపూర్ణమగు జ్ఞానమయప్రదీపమును కాశ్యపముగా ప్రజ్వలంపజేసిన వేదవ్యాసుడేనా ?

“సమ్యక్ జ్ఞాన్యకలాలేన మహతా భారతేన చ ।

ఉపబృంహితవేదాయ నమో వ్యాసాయ విష్ణవే” ॥

అని కీర్తింపబడి, బ్రహ్మనూత్రిములచేతను, మహాభారతము చేతను వేదార్థములను వివరించి చెప్పిన వేదవ్యాసుడేనా ?

“పుణ్యైయ మితి హాసాఖ్యః పవిత్రం చేద మత్తమమ్ ।

కృష్ణేన మునినా విప్ర నిర్మితం సత్యవాదినా ॥

నైకతన్త్రవిబుధ్దేన దృష్ట్వా దిశ్యేన చక్షుషా” ।

అని కీర్తింపబడి తన దివ్యదృష్టిచే కనిపెట్టిన విషయములతో పరితృప్తమైన భారతేతిహాసమును రించించిట్టి సత్యవాది యైన వేద వ్యాసుడేనా ?

“ఆచతుర్వదనో బ్రహ్మ ద్విభావం రపతో హరిః ।

ఆఘోహితన శృంభం ర్భగవాన్ బాదరాయణః ॥”

అని కీర్తింపబడి బదరీవనవాసముచే బాదరాయణనామాంతరము గలిగినట్టి త్రిమూర్త్యాత్మకుడైన వేదవ్యాసుడేనా ?

“కృష్ణద్వైపాయనం వ్యాసం విద్ధి వారాయణం శృంభమ్ ।

కో హ్యస్యః పుండరీకాక్ష మహాభారతకృ ద్భవేత్ ॥”

అని కీర్తింపబడిన నారాయణస్వరూపుడైన వేదవ్యాసుడేనా ?

“అష్టాదశ పురాణాని కృత్వా సత్యవతీసుతః ।

భారతాఖ్యాన మకరో ద్వేదార్కై రుపబృంహితమ్ ॥

అక్షేణాకేన త తోక్తం ద్వాపరాస్తే మహాత్మవా ॥”

అని కీర్తింపబడి ద్వాపరయుగాంతమున అష్టాదశపురాణకర్తయు అక్షగ్రంథాత్మకమహాభారతకర్తయు నై యున్న వేదవ్యాసుడేనా ?

“మతిమన్తాన మావిద్య యేనా స్మాచ్చుత్తిసాగరాత్ ।

ప్రకాశో జనితోహోమో మహాభారతచంద్రమాః ॥

భారతం భానుమా నిష్ఠ ర్యది న స్యు రమిత్రయః ।

తతో జ్ఞానతపోనస్థ శాన్తవస్థా జగతోభవత్ ॥”

అని కీర్తింపబడి జగత్తునకు అజ్ఞాననాశకమైన మహాభారత చంద్రబింబమును వేదసాగరమునుండి ప్రాదుర్భవింపజేసిన వేదవ్యాసుడేనా ?

“అయం సాక్షా స్మహాయోగీ వ్యాస స్సర్వజ్ఞ ఈశ్వరః ।

మహాభారత మశ్లేష్టం నిర్మమే భగవాన్ గురుః ॥”

అని కీర్తింపబడిన మహాయోగియు, భగవానుడును, సర్వజ్ఞుడును అగు వేదవ్యాసుడేనా ?

“భగవన్ భారతాఖ్యానం వ్యాసే నోక్తం మహాత్మవా ।

తూర్ణ మస్తమైశ్చ శ్రుతైర్నానాకాస్త్ర సమచ్ఛయైః ॥

పూర్వజాతీ సిద్ధాంతపరినిష్ఠాసమన్వితమ్ ।
 ఆత్మాగ్రాహ్య భగ్న శ్చ కామో మోక్ష శ్చ కర్మకే ।
 ధర్మశాస్త్ర మిదం శాస్త్ర మర్థశాస్త్ర మిదం పరమ్ ।
 కామశాస్త్ర మిదం చాగ్నిం మోక్షశాస్త్రం తథోత్తమమ్ ॥
 వ్యాసవాక్యా లోమేన కుతర్కతగుహరితా ।
 వేదశైలావతీర్ణేన నీరజస్కా మహీ కృతా ॥

అని కీర్తింపబడి, నానాశాస్త్రసంప్రదాయగర్భితమై, పూర్వపక్ష సిద్ధాంతశోభితమై, ధర్మశాస్త్రముగా అర్థశాస్త్రముగా కామశాస్త్రముగా మోక్షశాస్త్రముగా పరిగణింపబడునట్టిదై, కుతర్కతగువుల నన్ములించునట్టిదై, వేదశైలమునుండి అవతరించినదై యున్న మహాభారతగంగార్పురిని లోకకల్యాణముగా మహిమండలమున ప్రవర్తింప జేసిన వేదవ్యాసుడేగా ?

వేదవ్యాసస్వరూపగిజ్ఞానము, వేదవ్యాసమహాభారతార్థపరిజ్ఞానము సామాన్యముగా కలుగునదికాదు. అది గురుమహిమ పూర్వక విద్యావిశేషముచేతను, అస్తిస్త్వివిశేషముచేతను కలుగును. దుర్యోధనుని వాచాలతలో వేదవ్యాసునికి మానముద వేసి కూర్చుండ బెట్టిన మీనాటకము అమాయకలోకమునకు సద్భావమును పోషింపటము. అది శ్రేయోక్తమైనదనికాదని తెలుపుచున్నాము. ఇట్లు తృతీయంశము నిరస్తమైనది.

చతుర్థాంశము— ధర్మరాజాదులు పాండుపుత్రులే కారట, భారతీయులును కారట, వారు టిబెట్టువారిట, వారికి కురువంశమున కాదు భారతవర్షమునందెచ్చటను స్థానములేదట, వారు సంకీర్ణులట, వారు తమవలెనే సంకీర్ణులైన యాదవులను పాంచాలాదులను కూర్చుకొని దుర్యోధనసార్వభౌమునిమీద బడుటకై చూచుచున్నారట. ఈ మాటలు దుర్యోధనుడు వ్యాసునితో జెప్పినవట.

మ.భా.చ.కారులు తమగ్రంథములో, పాంశవులను గూర్చి పాడినపాటనే ఈనాటకకర్త యిక్కడ పాడియుండెను.

ఈనాటకకర్త—తను “నివేదనము”లో— “చిన్ననాటినుండియు నా శ్రేయస్సునుకోరి, భగవద్గీతానాటకమునకు సంతుష్టులై సీతకి వ్రాసి యిత్తునని వాగ్దానము గావించి నా దురదృష్టవశమున బ్రహ్మైక్యము నొందిన శ్రీ మెడ్యాల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిలవారి ముక్తాత్మకు నా నతులు” అని వ్రాసియుండుటచే వీరికి వారిగ్రంథ మాదర్శమని తెలియుచున్నది.

ఆగ్రంథములోని మ.భా.చ.కారుల వ్రాత హేయమని సర్వభానిరూపించుచు వచ్చి పాండవులు జన్మాదును గూర్చి పాండవనిందా నిరాకరణములో పత్తివాదిప్రసంగములను నిరాకరించియున్నాము. గనుక దానిచే నిదికూడ నిరాకృతమైనది,

ఈప్రతివాదివ్రాతపై కొన్నిమాటలు చెప్పవలసియున్నవి—
ధర్మరాజులు పాండువుతులే కారట! భారతీయులును కారట! వారు తివిష్టపులు (టిబెట్టువారు) అట! విలయితులట! వారికి కురువంశమున కాదు, భారతవర్షమం దెచ్చటను స్థానము లేవట!

ఇది దుర్యోధనుని మాటలుగా కల్పింపబడినవి. ఇట్టి దుర్యోధనుడే పంచమాంశములో జూపబడినట్లు, భారతీయులు కానట్టి పాండవులను— ‘నాపినలెండి కొడుకులు’ అని చెప్పటనుబట్టి స్వవచన వ్యాఘాతము, ఆపై యిది పంచమాంశవిరుద్ధము. ‘ఇంద్రప్రస్థము పాండవులదే’ అను ద్వి తీయాంశమునకు ఇది విరుద్ధము. వారు పాండువుతులే కానప్పుడు— “కారవ పాండవులకొరకు భరతసామ్రాజ్యమును ఖండఖండములుగా చీల్చివేయుటా? అను ప్రశ్న మాంశమునకును ఇది విరుద్ధము, ‘ఇంద్రప్రస్థము నేను ద్యూతమున జేకొన్నదే’ అనుమాట కిది విరుద్ధము. కాను ఇంద్రప్రస్థమును గెల్చుకొన్నది పాండవులనుండియే. ఆపాండవులు భారతవర్షమం దెచ్చటను స్థానమే లేనవాడాయె. అట్టివారికి అయిదవప్రస్థ మెట్లువచ్చినది? ఇంద్రప్రస్థము వారిదే అయినపుడు వారికి భారతవర్షమందు స్థానమే లేకపోవుట యెట్లు? వారు భారతీయులు కాకుండుట యెట్లు?

పాండవుల ఆయుద్యప్రస్థాద్యమే వారు భారతవర్షవాసులని, వారు భారతీయులని, త్రివిష్టపులు విలయుతులు కారని ధృవపరచుచున్నది. కురురాజ్యనర్భూతమైన ఆయుర్యప్రస్థరాజ్యమే పాండవులు కురువంశీయులని ధృవపరచుచున్నది. కురువంశీయుడైన పాండురాజునకు పుత్రులని ధృవపరచుచున్నది. వారు కురురాజ్యాధిపతులని ధృవపరచుచున్నది. వారు దుర్యోధనునకు పినతండ్రి కుమారులే యని అన్యులు కారని ధృవపరచుచున్నది.

పంచనుప్రతివాది ప్రసంగనిరాకరణసందర్భములో నువాచా రించినట్లు దుర్యోధనుడు— 'ఏమును బాండుసంధనులు చేకకులంబున బుట్టి 'ఉభా' స్వ ఏకజాతీయా' అనుచు తాను పాండవులను ఏకకులమున బుట్టినవారమే అనియు, ఏకజాతివారమే అనియు చెప్పుటచేత దుర్యోధనుని జాతి యేదియో పాండవుజాతి యదియే. పాండవుల జాతి యేదియో దుర్యోధనుని జాతి యదియే. కాబట్టి పాండవులతో సమానకులజాతులు దుర్యోధనునివై యుండు పాండవులను ప్రతివాదులు సంకీర్ణులనుట వారిసంబంధముగల పాండులులు, యాదవులు సంకీర్ణులనుట, అజ్ఞానము. యాదవులు సంకీర్ణులైనయెడల—

“దుర్యోధనసుకాం రాజన్ అశ్మకాం సమితింజయః ।

స్వయంభుస్థా మహర్ త్సాంబో జాంబవతీసుకః” ॥ (భా-స్క- 10. అ68)

ఆయాదవులలోనివాడు, శ్రీకృష్ణపుత్రుని, జాంబవతీసంభూతుడు అగు సాంబుడే దుర్యోధనుని పుత్రికయగు లక్ష్మణకు భర్తయగుటచే ఆయాదవుల సంబంధము జేసికొనిన దుర్యోధను డెట్టివాడు కావలయును ? కనుక ప్రతివాదులది అసంబద్ధప్రలాపము.

ఈనాటకకర్తకు గురుతుల్యులగు మ. భా. చ. కారులు— భీష్ముని, ద్రోణుని, కృపాచార్యుని, విదురుని, వ్యాసుని పాండవులను సంకీర్ణజాతీయులనియే నెలవిచ్చివారు. అదుర్దాద సుంతయు 'వేద వ్యాసనిందానిరాకరణము' అను ద్వితీయభాగములో నిరాకరింపబడినది. దుర్యోధనసార్వభౌమునివై బడుటకు పాండవులు చూచుచున్నారట !

యుధిష్ఠిరసార్వభౌమునిపై బడుటకు దుర్యోధనుడు చూచుచుండుట లేదేమి? మాది మా కిమ్ము. పంచగ్రామముల నైన యిమ్ము అని రాయబారిములు జరుపుచున్న పాండవులు యుద్ధోద్యుక్తులా? సూది మొస మోపినంతైన నేను మీకిన్వ ననిన దుర్యోధనుడు యుద్ధోద్యుక్తుడా? కనుక ప్రతివాదివారిత అయుక్తము.

ఇట్లు స్వవచనవ్యాఘాతదోషదుష్టము, నిష్ప్రమాణము, నిర్ముక్తి కము, నిస్సారము, నిహీనము నయిన యీచతుర్థాంశము నిరస్తము.

పంచమాంశము — నా పినతండ్రికొడుకులే నా కిరీటమును నేల పాలు గావింపవలె నని యుద్యమించుటయా? అని దుర్యోధను డనినా డట! ఈదుర్యోధనుడే ధర్మరాజుదులు పాండుపుత్రులేకారు. అనగా తన పినతండ్రికుమారులు కానేకారు. అనిచెప్పి మరల నాపినతండ్రి కుమారులనుట విరుద్ధము.

దుర్యోధను డన్నట్లు తనకు పాండవులు పినతండ్రికుమారులగుట నిజము. వారు తన కిరీటమును పడగొట్టదలచినా రనుట అబద్ధము. తనకు రాజ్యాధికారము లేకపోయె నని, రాజ్యము పాండవులదే అయి పోయె నని, యౌవరాజ్యాభిషేకము యుధిష్ఠిరునకు చేయబడిన దని, అర్ధరాజ్యము పాండవుల కివ్వబడె నని దుఃఖపడుచున్న దుర్యోధనునకు కిరీటమును వీరు పెట్టినారు.

కిరీటము పాండవులది; యౌవరాజ్యాభిషిక్తులు పాండవులు. పెదతండ్రి కుమారులకు సర్వసంపత్సమృద్ధమైన అర్ధరాజ్యమును విడిచి తనుకై ఖాండవపంఠారణ్యమును సరిగ్రహించినవారు పాండవులు. పెదతండ్రికుమారులు పెట్టిన కట్టములను సహించినవారు పాండవులు. పెదతండ్రికుమారుల తిండి పడగొట్టకుండ తమ యర్ధరాజ్యమునే తమ కిమ్మని కోరినవారు పాండవులు. పంచగ్రామముల నైన ఇమ్మని కోరిన వారు పాండవులు. పరుల సొత్తును అపేక్షింపనివారు పాండవులు. దత్తాపహరము అధర్మముని యెంచినవారు పాండవులు.

దన్యుధర్మమున కొడిగట్టినవాడు దుర్యోధనుడు; పరుల సొత్తు నాశించినవాడు దుర్యోధనుడు; పంచగ్రామముల నైన నే నివ్య నని కూర్చుండినవాడు దుర్యోధనుడు; పాండవుల తిండి పడగొట్టినవాడు దుర్యోధనుడు; పాండవుల నరణ్యములకు పాలుచేసినవాడు దుర్యోధనుడు; పాండవులను నశింపజేయ నెన్నియో తంత్రములు నడిపిన వాడు దుర్యోధనుడు; పాండవులపై యుద్ధమునకు కాలుదువ్వినవాడు దుర్యోధనుడు.

ఇట్లు తానెట్టివాడైనను తమయందు సద్భావమే కలిగియున్న పాండవుల కిరీటమును తాను కృతఘ్నుడై పడగొట్టరలచి యుద్ధమునకు సిద్ధపడి తుదకు మనోరథము తీరక పాపోపహతు డైనవాడు దుర్యోధనుడు. గనుక పాండవులు నిరపరాధులుగనుక పంచమాంశము నిరస్తమైనది.

ఇంతవరకు ఆర్దురుప్రతివాదులును కౌరవులదే రాజ్యాధికారమని చేసిన కోలాహలము సంస్కృతాంధ్రభారతములకు విరుద్ధమగుటచేతను, స్వవచనవిరుద్ధమగుటచేతను, యుక్తివిరుద్ధ మగుటచేతను, లోకప్రసిద్ధికి విరుద్ధమగుటచేతను హేయమని నిరూపింపబడి, పాండవులదే రాజ్యాధికార మని నిరాతంకముగా నిర్ణయింపబడినది.

పాపము ప్రతివాదులు—కౌరవులే రాజ్యాధికారు లనుకొని, వారిరాజ్య మపహరించుటకై వారిపై పాండవులు దండెత్తినారనుకొని, పాండవులదే దోషమనుకొని, కౌరవపక్షమును ప్రశంసించుచు వ్రాతలు సాగించినారు. అట్టి ప్రతివాదుల భ్రాంతిని తొలగించుటకే రాజ్యాధికారచర్చ యింత చేయవలసివచ్చినది. ఇప్పుడు కౌరవపక్షము ప్రశంసనీయమో, పాండవపక్షము ప్రశంసనీయమో ప్రతివాదులు తెలిసికొందురుగాక !

—: దుర్యోధనుడు కలిపురుషుడు :—

“కలే రంశస్తు సంజక్షే భువి దుర్యోధనో నృపః ।

దుర్బుధ్ధి ద్ధర్మతి త్తైర కుయాజా మయాశస్కరః ॥

జగతో యస్తు సర్వస్య విద్విష్టః కలితూరుషః ।

య స్సర్వాం ఘాతయామాస పృథివీం పృథివీపతే ॥

ఉద్దిపితం యేన జైరం భూతాన్తకరణం మహత్ ।

పాలస్త్యై భ్రాతర శ్చాన్యః జ్ఞై రే మనుజే స్వీహ ॥

శతం దుశ్శాసనాదీనాం సర్వేషాం కూరః ర్మణామ్ ॥” (అదిప. ఆ 67)

దుర్యోధనుడు కలిపురుషాంత్రంభాతుడై, దుర్మతియై, కురు వంశాపకీర్తికారకుడై, లోకవిద్విష్టుడై, లోకవినాశహేతువైన మహా వైరము నుద్దీపింపజేసి సర్వలోకక్షయము గావించెను.

ఈదుర్యోధనునకు పులస్త్యసంతతికి జెందుటచే పాలస్త్యులనబడు రాక్షసుల అంశములు దుశ్శాసనాదిసోదరశతమై కూరస్యభావము కలిగియుండెను. “పులస్త్యం ఓను మానసపుత్రునకు ననేక రాక్షస పుత్రులు పుట్టిరి” అని ఆంధ్రభారతము.

“కలియఁజంబున దుర్యోధనుండు పుట్టె. పాలస్త్యభ్రాతృవర్గంబు దుర్యోధ నానుజశతంబై పుట్టె.” (ఆంధ్రభా.)

“అస్మిన్నహని దుర్ధనో జ్ఞే దుర్యోధనో నృపః ।

స జాతమాత్రే వీవాధ ధృతిరాష్ట్రేసుతో నృప ॥

రాసభారావసద్వశం రురావ చ ననాద చ ।

టీ. వ్యక్త మవ్యక్తం చ శబ్దం ఖరసద్వశ మేవాఽకరోత్ ॥

“తం ఖరాః పృథ్వీభావంత గృధ్రగోమాయువాయసాః ।

వాతాశ్చ ప్రకపు శ్చాపి దిగ్దహ శ్చాఽధన త్తదా ॥

తత స్తు భీతన ద్రావా ధృతరాష్ట్రేఽబ్రవీ విదమ్ ।

తేఽబ్రువన్ బ్రాహ్మణా రాజన్ విదుర శ్చ మహామతిః ॥

ఉత్థితాని సుతే జాతే శ్రేష్ఠే తే భరతర్షభ ।

వ్యక్తం కులాన్తకరణో భవితేష సుత స్రవ ॥

(అది. ఆ115)

దుర్యోధనుడు పుట్టినపుడు గర్దభమువలె అరిచెను. ఉత్పాతములు గోచరించినవి. అప్పుడు ధృతరాష్ట్రుడు భీతుడై యిదేమి యని యడుగగా బ్రాహ్మణులును, విదురును నీజ్యేష్ఠపుత్రుడు పుట్టిన తోడనే యివన్నియు గలిగినవి. ఈనీపుత్రుడు కులాంతకుడు కాగల డని చెప్పిరి.

అంధృభారతము—

- కా. ఆరుశ్లోధను దుద్భవిల్లుడును గ్రన్థాదారవంబున్ శివా
నాదంబున్ మదఘాకఘాంకృతియు నానారాసభధ్వనమున్
భూదిక్కుంపముగా కైలంగ విగతాంభోభృన్నభోవీధియం
దాదిత్యద్యుతి మాయగా గురిపె నుగాఁగ్రుజ్జహానర్మమల్
వ. ధృతరాష్ట్రకడకు...బంధుజనంబులు...బ్రాహ్మణకరులును వచ్చి యేకాం
తంబు యిట్లునిరి.
క. మన దుశ్లోధను జన్మంబున బెక్కులు దుర్నిమిత్తములు పుట్టె జగ
జ్జనసంక్షయజననండగు నని పలికెద రెఱుకగల మహాత్ములు నానిన్.

—: కర్ణుడు నూర్యాంశసంభూతుడు :—

యదుశ్లేష్మమును వసుదేవుని తండ్రియు నగు శూరభూపాలు
నకు ప్రథమసంతానముగా 'పృథ' అను కన్యక మిక్కిలి రూపవతి
జన్మించెను. ఈమెకే కుంతీదేవి యని నామాంతరము. ఈమెను తనకు
మేనత్తకుమారుడును, మహాత్ముడును, సఖుడును సంతతిలేకుండి యోరిన
వాడును అగు కుంతిభోజునకు శూరభూపాలుడు పెంచుకొనుటకిచ్చెను.

ఆకుంతీకన్యక కుంతిభోజునియింట పెరుగుచుండ నొకప్పుడు ఆ
రాజభవనమునకు శ్రీకాళ్యాణసంపన్నుడు, తపోనిధియైన దుర్యోధను
మహర్షి అనుగ్రహదృష్టితో వచ్చియుండెను. కుంతిభోజుని యాజ్ఞపై
కుంతీకన్యక ఉగ్రస్వభావుడై కనబడు ఆమహర్షికి అతిశాంతముతో
శుశ్రూషచేసినది. ఆమహర్షి తోచినట్లు వెళ్ళిపోవుచు ఒకప్పుడు
వచ్చెద నని మఱియొకప్పుడు వచ్చుచు, ప్రాతఃకాలము వత్తునని రాత్రి
వచ్చుచు, దుర్లభములగు ఆహారపదార్థముల నడుగుచు నెంత చిక్కులు
వెట్టినను దాను చిరాకుపడక భక్తిశ్రద్ధలతో ఒకసంవత్సరము సేవ
చేసినది.

“తత స్సంవత్సరే పూర్ణే యదాసా జపతాంబరః |

నాపశ్య ద్దవ్కృతం కించి త్పుథాయా స్సహృదే రతః ||

సంవత్సరము పూర్తియైనతరువాత సేవికమైన లోపము కుంతీ
కన్యక లేకండనే సంచలంపగా అది చూచి ఆమె యోగ్యులకు మహర్షి
మెచ్చుకొని—

“తస్యై స పృథక్ మన్తే మాపద్ధర్మాన్వవేక్షయా ||

టీ. భావిసంతానప్రతిబన్ధస్య అవాగతావేక్షణేన.

ఆమెకు ముందుగాబోవు సంతానప్రతిబంధమును దిన్నవృష్టిచే గ్రహించి ఆమెకు సంతానము కలుగుట కుపాయముగా నెట్టికోరికలు లేని కుంతికన్యకకు స్వయముగా నొకమంత్రముపదేశించి—

“యం యం దేవం త్వ మేతేన మన్తే జాహ్నుయిష్యసి |

తస్య తస్య ప్రభావేణ తవ పుత్రో భవిష్యతి ||” .

అమ్మా! నీమంత్రముచే నేయేదేవతలను ఆహ్వానింతువో ఆయాదేవతయొక్క ప్రభావముతో నీకు పుత్రుడు కలుగును అని చెప్పి అంతర్ధానమయ్యెను. తరువాత ఆమెకు చిన్నతనముగనుక ఆమంత్ర శక్తి యెట్టిదో అని కతూహలపడుచు— “కన్యా సతీ దేవ మర్క మాజుహోవ యశస్వినీ” ఆమంత్రోచ్చారణమున కుంతికన్యక ప్రాసాద మందుండి సూర్యదేవు నాహ్వానించెను. అంతట సూర్యదేవుడు కవచ కుండలాలంకృతమగు మనోజ్ఞమైన మూర్తిని ధరించి రాగా ఆమె విస్మయపడి ముని నాకిచ్చిన మంత్రశక్తియందలి జిజ్ఞాసతో నేనాహ్వానించినాను. నాతప్పు క్షమింపవలయును; అపరాధిని. అని వేషకొనగా సూర్యదేవుడు— నన్ను నీవాహ్వానించినావు. నాదర్శన మమోఘము. నన్ను గూర్చిన నీయాహ్వానము వృథా యైనయెడల నీకు దోష మంటును. నిన్ను, నీతండ్రిని, నీకామంత్రముపదేశించిన ఋషిని శపింతును. నీకిప్పుడు నాసంబంధమున పుత్రుడు కలుగవలయును. అని చెప్పినమీదట ఆమె భయపడి నేను కన్యకను మహాచుభావా! నన్ను మన్నింపు మని ప్రార్థించినది.

అప్పుడు సూర్యదేవుడు నీకన్యాత్వమునకు భంగము లేకుండ నే ననుగ్రహింతు నని చెప్పి అమోఘమైన ఆమంత్రశక్తికి తాను వశుడయి స్వసంబంధమున సర్వోగర్భ మామెకు ప్రసాదించి పుత్రోత్పత్త్యంతరము ఆమెకు తిరిగి— “ప్రాదాచ్చ తస్యై కన్యాత్వం పునస్స పరమద్యుతిః” కన్యాత్వము సిద్ధించునట్లు వరమిచ్చి యంతర్హితుడయ్యెను. తరువాత ఆమెకు పుత్రుడు కలిగెను.

“సహజం కవచం విభీ త్కుండలోద్వ్యోమితావనః ।”

ఆ పుత్రుడు సహజకవచకుండలములతో విరాజిల్లుచుండెను.

“దృష్ట్వా కుమారం జాతం సా వాక్షేయీ దీనమానసా ।

ఏకాగ్రం చింతయామాస కిం కృత్వా సుకృతం భవేత్ ॥

సూహమానాఽపచారం సా బంధుపక్షభయా త్తదా ।

ఉత్సన్న కుమారం తం జలే కున్తి మహాబలమ్ ॥”

అట్టి పుత్రుని జూచి దీనుగాలై బంధుచక్రమునకు భయపడి యేమిచేయుదునా? అని యేకాగ్రతతో దీర్ఘ మాటోచించి లోకము నకు దెలియకంక నదీజలముందు ఆర్పివారిని చికిచిప్పెడిది.

అపై ఆమెకు సూర్యవరప్రభావమున యథాప్రకారముగా కన్యాత్వము ప్రాప్తించినది. ఇచ్చట కన్యాశబ్దమునకు కర్ణచిత్రి కారు లన్నట్లు అవివాహిత యని యర్థము గాదు. “ప్రాదాచ్చ తస్యై కన్యాత్వమ్” అనియున్న సూర్యవరము అవివాహితత్వమే అని చెప్పిన యెడల అది యంతకబూర్గము ప్రసవానంతరము కూడ నున్నదే కనుక నావరమున కర్థము లేనపోవును. అపై ముందు ఆమెకు వివాహ మైనది గనుక కన్యకవే, (అవివాహితవే) అగుదువు అను వరమున కది విరుద్ధముకూడదు. అందుచేత బాల్యవస్థసారూపమే ఆ కన్యాత్వము. దానికి గర్భధారణాదులచే భంగము కలుగకుంక సూర్యవరముచే యథాపూర్వముగా నాబాల్యవస్థయే ఆమెకు ప్రాప్తించినది. వివాహము గూడ నాపై జరిగినది; వరము సార్థకమైనది; కర్ణోన్నతి సంసర్ప మంతయు స్వప్నదృశ్యమైనది; కుంతీకన్యక లోకములోని బాలికలవలెనే గోచరించుచున్నది; ఇదంతయు దేవరహస్యము.

రహస్యకర్తలు—“దుర్వాసమహర్షి యామెకు మంత్రోపదేశ మొనరించినపుడు కుంతి యావనవతి” (పు 549) అని వాయుట నిండ్యము. మహర్షికి శుశ్రూషజేసి సంతోషించునట్లు నీ యాజ్ఞాప్రకారము నేను జేసెద నని జెప్పినపుడు తండ్రి కుంతీకన్యకను—

“ఏవం బుగన్తిం బహుళః పరివృజ్య సమర్థ్య చ ।

ఇతి చేతి కర్తవ్యం రాజా సర్వ మథాఽదితే ॥

(నవ. అ. 304)

అలింగనము చేసికొని శుశ్రూషాపద్ధతి నంతను బోధించె నని యున్నది. తండ్రియైనను పుత్రిక యువతియైయుండు- అలింగనము చేసికొనుట విరుద్ధము. బాల్యావస్థలోనే అది సంభవము. “ఇయం బ్రహ్మకా మమ సుతా బాలా” అని అప్పగించెను.

అంధభారతము— “పసిబిడ్డ వయ్యను బడతి వీవెంతయు గుణవంతురాలవు గురులయందు” అని కుంతిభోజుడు (తండ్రి) కుంతీ కన్యక పసిబిడ్డ యనియే చెప్పెను. అందుచే మహర్షి మంత్రోపదేశ కాలమున కామె యువతి కాదు, పసిబిడ్డ.

కర్ణోత్పత్తినిగూర్చి యీరహస్యకర్తల దుర్వాదము ద్వితీయ భాగము వేదవ్యాసనిందానిరాకరణములో విశేషముగా నిరాకరింప బడినది. ఆవిశేషము లచ్చట జూడవలయును.

మంత్రోపదేశకాలమునకు కుంతీకన్యక బాల్యావస్థ. కర్ణోత్పత్త్యనంతరము సూర్యానుగ్రహమూలమున బాల్యావస్థయే సిద్ధించినది.

కర్ణోత్పత్త్యనంతరము బాల్యావస్థ అనునది అసంభావితమని భావించు ప్రతివాదులకు సహజకవచకుండలములతో కర్ణుడు పుట్టుట మాత్ర మసంభావితము కాదా? అదియును అసంభావితమే అను పక్షములో తన సహజకవచమును ఛేదించి యిచ్చిన మహాదాత కర్ణుడని ప్రతివాదులుచేయు స్తోత్ర మసంగత మగును. ఇంకొకటి—

“సా బాంధవభయా ద్బాలా గర్భం తం వినిగూహతి ।

భారయామాస సుశ్రోణీ నచైనాం బుబుధే జనః ॥

నహి తాం వేద నార్యవ్యా కాచి ధ్ధాత్రేయికా మృతే ।

కన్యాపురగతాం బాలాం నిపుణాం పరిరక్షణే ॥

తతః కాలేన సా గర్భం సుఖతే వరవర్ణినీ ।

కన్యైవ తస్య దేవస్య ప్రసాదా దమరప్రభమ్ ॥” (వన-అ 308)

అంధభారతము—“పూర్వపక్షంబున చంద్రుండునుంబోలె గర్భంబున గ్రహంబున బ్రవర్ధనంబు నొందుచు గర్భం బభివృద్ధం బయ్యును బ్రభాకరు మహినుంజేసి బాకవిదితంబు గాకుండెం దత్ప్రకారంబు దాదికూతు రొక్కతియ

యెఱుంగు నిట్లు వర్ధిల్లుచుం బదియగు మానంబున నొక్కనాటి నిశాసమయం బునం గన్యాంతఃపురంబునందు కొడుకుం గనియె”.

ఇట్లు ఆమె గర్భధారణ చేసి పదిమాసములకు ప్రసవించి యుండ అది యెవ్వనికి దెలియకుండటమాత్రము ప్రతివాదులకు అసంభావిత మనిపింపకుండువా ? దీని నసంభావిత మని ప్రతివాదు లంగీకరింపనియెడల కర్ణుడు సూతపుత్రు డగుట అసంభవము. కుంతీ కన్యక పుత్రుని విస్తర్జించుట అసంభవము. అప్పుడు కర్ణస్మృతి, కుంతీ నింద, బహుముఖముల జేయు చున్న ప్రతివాదులది అకాండ తాండవమై ‘అహో మూలచ్ఛేదీ తవ పాండిత్యప్ర’ర్షః’ అన్నట్లు అయిపోవును.

కనుక కర్ణోత్పత్తి లోకమున కజ్ఞాత మనియే ప్రతివాదులు ఒప్పుకొనితీరవలయును. అది సూర్యానుగ్రహమూలకమే అని యొప్పు కొనితీరవలయును. గత్యంతరము లేక యొక అసంభావితాంశము నెప్పు డొప్పుకొనిరో దానితోబాటు శిశువునకు సహజకవచకుండల ములు, ఆమెకు బాల్యవస్త్రాప్రాప్తి గ్రంథోక్త ప్రకారము ఒప్పుకొనక తప్పనా ? మనకు దెలియని విషయములను సహేతుకముగా దెలుపు నట్టిదికదా ఆర్థగోంధము.

కర్ణచరిత్రకారులు—“నేను గన్యకను; వివాహము లేనిదానను; నాకు నీదయ వలన గర్భము గలిగినయెడల నాతల్లిదండ్రులును, నితరబంధువులును నన్ను నిందింపరా ? (పు 13)

అని సూర్యునితో కుంతీకన్యక చెప్పుకొనినట్లు వ్రాసినారు. ఇందు వివాహము లేనిదానను, గర్భము కలిగిన నింద్యురాలనై పోవు డును. అని చెప్పుకొనెననుట అసంగతము. గర్భప్రాప్తిచే నింద్యురాలు వివాహము లేనప్పు డెట్లగునో అట్లు వివాహమైయున్నను పర సంబంధమూలకగర్భప్రాప్తిచే నింద్యురాలే అగును. అట్టిస్థితిలో లోకనిందకు వివాహము లేకుండుట కారణ మగు టెట్లు ? సూర్యుడు గూడ—“నీకన్యాత్వమునకును హాని కలుగదు”... అని బోధించె నని

వాసినారు. ఈకన్యాత్వ మెట్టిది ? కుంతికన్యక ఏకన్యాత్వమునకు హానికలుగునని భీతిల్లెనో ఆకన్యాత్వమే కద. అది వివాహము లేకుండుటే అయినపుడు ముందు నీకు వివాహము లేకుండుటే సిద్ధించు నని నూర్చుడు చెప్పినట్లుగును. ఈమాట ఆమె నెటు లొప్పింపగలుగును ? అది వరమైయుండ ఆమెకు వివాహ మెట్లయ్యెను ? కనుక నిది యసంబద్ధము.

ఆకన్యాత్వము బాల్యవస్థయే. దానికి భంగము కలుగుననియే ఆమె భీతిల్లినది. దానికి భంగము కలుగదనియే నూర్చుని వరము. ఆ వరమును బట్టియే ఆమెకు వివాహమిచ్చి. అది బాలికావివాహమే కాని బిడ్డకల్లిపివాహముకాదు. ఆమె కన్యాత్వము నిష్కలంకమేగాని కలంకితము గాదు. ఆమెకు శిశుత్వత్తి భవితవ్యబలముచే గూఢముగా జరిగినను యథాపూర్వపరిస్థితియే వరప్రాప్తమైనందున స్వప్నప్రాయ మయినట్టి ఆ ఘటనచే ఆమె పవిత్రురాలు కాకపోలేదు. ఆమె కన్యాత్వము కళంకిత మనుకొనుట తప్పు.

ఇట్లు పరిశీలింపగా మంత్రశక్తిమూలమైన సూర్యానుగ్రహముచే ఆమెకు బాల్యమందే కర్ణుడు కవచసహితుడై పుట్టుట, అది యతిగుప్తమైయుండుట, ఆమెకు తిరిగి బాల్యదశయే ప్రాప్తించుట అను అసాధారణవిషయములు అఘటితఘటనగా సిద్ధించినవని తేలినది.

— ♦ కర్ణునకు సహజకవచము అను మాటకు బలిష్ఠమైన చర్మ మని అర్థము అను ప్రసంగము — తన్ని రాకరణము ♦ —

మహాభారతరహస్యకారుల వ్రాత యిట్లున్నది—

“కర్ణుడు కవచకుండలములతో పుట్టు పెట్టో నా కవచముగుటలేదు. గర్భ గోళములో కవచకుండలములతో పిండ మభివృద్ధి యెట్లుగును ? పుట్టినప్పుడు ప్రాణికి కవచకుండలము లేట్లుండును ? అది శరీరమునకు సహజముగా కప్ప బడియున్నచో శరీరపోషణ యెట్లుజరుగును ? కుండలములవలన నేమి యుపయోగము.

గమో తెలియదు. ఇచ్చట నా యభిప్రాయ మేమనగా? శరీరముమీద నొక విధమగు బలిష్ఠమైన చర్మముతో కర్ణుడు పుట్టియుండు నని తలంచుచున్నాను.”

(పు 446)

ఆహా! నారి కేశఫలములో కొబ్బరికాయ, ఆ కొబ్బరికాయలో కొబ్బరి, ఆ కొబ్బరికి పైన పెంకు, ఆ పెంకుచేత ఆచ్ఛాదించబడియే దాని అభివృద్ధి. అందులో నీరు. కొబ్బరినుండి పెంకు విడిచియుబడుట. ఇదంతయు ఘటించుట యెట్లో యీ ప్రతివాదులకు అనగతమైనది కాబోలు. అక్కడలేని సందేహ మిక్కడమాత్రమేమందు కుండవలెను? శరీరమునకు సహజములై భేదింపబడినను శరీరమున కపాయము గలిగింపనివై పెరుగుచుండు స్వభావము కలవైయున్న సఖిరోమకేశముల వలె సహజమై కర్ణుని కవచ ముండుటకు అభ్యంతర మేమున్నది.

ఈ ప్రతివాదు లన్నట్లు అది చర్మవిశేష మయినయెడల దానినే యిందు) డడుగుట, దానినే ఛేదించి కర్ణు డిచ్చుట జరిగినదని చెప్ప వలసివచ్చును. శరీరముపై చర్మమంతయును ఛేదించి యిచ్చి జీవించుట సంభావ్య మెట్లుగను? “సహజకవచమును కోసి యిచ్చుటచేత కర్ణు డనుట యుక్తముగా నున్న దని నా యభిప్రాయము.” (పు 443) అని ప్రాసినట్టి వీరికి ఛేదించి యివ్వనిదే కర్ణుడను పేరే కుదరదు. ఛేదించి చర్మమంతయు నిచ్చినపుడు జీవించుట కుదరదు. కనుక నది సహజ కవచమే యని యొప్పుకొని తీరవలయును.

“సహజకవచకర్తనాత్ కర్ణః” అని యున్నందున నది కవచమే, అదియే ఛేదించి యివ్వబడిన దని చెప్పక తప్పదు. “కుండలముల వలన నేమి యపయోగమో తెలియదుట.” కర్ణుడు ఇందునితో—

“కుండలాభ్యాం విమక్తో హం వర్మణా సహజేన చ ।

గమనీయో భవిష్యామి శత్రూణాం ద్విజసత్తమః ॥” (నన ఆ 310)

టీ—గమనీయో విధ్యః.

ఈ సహజకవచకుండలములను విడిచియున్నపుడు నేను శత్రువులకు వధ్యుడనయిపోవుదును. అని చెప్పియుండెను. కనుక మరణము

లేకుండ జేయుట కవి యేర్పడిన వని తెలిసికొనవలయును. అవి అమృత మయములని వాని ప్రయోజనము సూర్యుడే చెప్పియుండెను. అట్లు సూర్యానుగ్రహమున సహజకవచకుండలతోభితుడగు శిశువు కంటి కన్యకకు జన్మించెను.

—♦ కంటికన్యక శిశువును పరిత్యజించిన విధానము ♦—

“జాతమాత్రం చ తం గర్భం ధాత్యా సమస్త్ర్య భావీ ।

మంజూషాయాం సమాధాయ స్వాస్తీర్ణాయాం సమస్తతః ॥

మధూచ్చిష్టస్థితాయాం సా సుఖాయాం రుదతీ తథా ।

శ్లత్ఖాయాం సువిధానాయా మశ్వనద్యా మవాస్థుజత్ ॥ (నవ అ 308)

టీ—మధూచ్చిష్టం, సిక్తకం, మయనమితి భాషాయాం । తేన స్థితాయాం సర్వతో లిప్తాయాం, మంజూషాయాం జలప్రక్షేపో న భవే దిత్యర్థః ॥

శిశువు జన్మించినతోడనే పరిచారికతో ఆలోచించి చక్కని ఆస్తరణము కలిగియున్నట్టియు, జలములోపల ప్రవేశింపకుండ సర్వత్ర మయనముచే పూయబడినట్టియు, మృదువై సుఖకరమై బూతకలిగి యున్నట్టి యొక పెట్టియందు శిశువును పదిలముగా పరుండబెట్టి అశ్వ నదిలో ఆపెట్టెను విడిచిపెట్టినది.

“దత్తరక్షాప్రతిసరా మన్వాలంభనశోభనామ్” (నవప-అ 309)

టీ. దత్త రక్షార్థం ప్రతిసరో మార్వాకంకణాదిరూపో యస్యాం తాం, ఆన్వాలంభనం కుంకుమహస్తదానమ్ ।

ఆపెట్టెమీద మార్వాంకురకంకణముచే రక్షాబంధము జేసి కుంకుమములో అద్దిన తన హస్తములను పెట్టెపై అద్దినది.

ఆపెట్టెను విడుచునపుడు భేదపడుచుశిశురక్షాగార్థ మిట్లుపలికినది—

“స్వస్తి తే చాంతరిక్షేభ్యః సార్థివేభ్యశ్చ పుత్రక ।

విశ్వేభ్యశ్చైవ భూతేభ్యస్తథా తోయచరాశ్చ యే ॥

కివాస్తే సస్తు పంథానో మా చ తే పరిపన్నినః ।

ఐగతాశ్చ తథా పుత్ర భవ స్త్వదోహచేతసః ॥

పాతు త్వం కరుణో రాజా సలిలే సలిలేశ్వరః ।

అంతరిక్షేఽంతరిక్షభ్యః పవన స్సర్వగస్తథా ॥

పితా త్వాం పాతు సర్వత్ర తపన స్తపతాం వరః ।
 యేన దత్తోఽసి మే పుత్ర దివ్యేన విధివా కిల ॥
 రక్షంతు త్వాం సురా సుర్యే సమేషు విషమేషు చ ।
 వేత్సాన్యమి త్వాం విదేశేఽపి కవచే నాభిసూదితమ్ ॥
 ధన్యా సా పృథువా యా త్వాం పుత్రత్వే కల్పయిష్యతి ।
 యస్యా స్త్వం తృప్తితః పుత్ర స్తనం పాస్యసి దేవజ ॥
 ఏవం బహువిధం రాజన్ వివిధ్య కరుణం పృథా ।
 అవాస్యజత మంజూషా మశ్వనద్యాం తదా జతే ॥
 దుదతీ పుత్రశోకార్తా నిశీధే కమలేక్షణా ॥” (వనప-ఆ 308)

పుత్ర! కా! పృథివీజలాంతరిక్షగతము లగు సర్వభూతములవలనను నీకు స్వస్తి యగుగాక. మార్గములు నీకు మంగళప్రదము లగుగాక. నీకు ఎవ్వరును హాని గలిగింపకుండురుగాక. నీయొద్దకు వచ్చినవారికి నీయెడల ద్రోహబుద్ధి పుట్టకుండుగాక. జలమందుండి వరుణదేవుడు, అంతరిక్షమందుండి వాయుదేవుడు, నిన్ను రక్షింతురుగాక. దివ్యవిధానమున నీ వెవ్వనిచే ప్రసాదింపబడితివో తండ్రియైన ఆనూర్యభగవానుడు సర్వత్ర నిన్ను రక్షించుచుండుగాక. సర్వసమయములయందును నిన్ను దేవత లందరును రక్షించుచుండురుగాక.

నీవేదేశముం దున్నను నీకవచముచుబట్టి నిన్ను నేను గుర్తింపగలుగుదును. నిన్ను పుత్రునిగా గ్రహించి నీకు స్తవ్య మిచ్చి పోషించిన స్త్రీ ధన్యురాలు. అనుచు బహువిధముల విలపించి ఆకుంతీకన్యక అశ్వనదీజలమునందు నిశీధమున ఆపెట్టెను వదలి శోకార్తయై తన భవనమునకు వెళ్ళినది.

కుంతీకన్యక పుట్టినతోడనే శిశువును అట్లు విడిచిపెట్టుట స్వతంత్రించి చేసిన పనియో? సూర్యోపదేశమున జేసిన పనియో? అని కూడ తెలిసికొనవలసియున్నది. సూర్యోపదేశమునుబట్టి చేసినపనియే అని కర్ణుని వాక్యమే ధృవపరమమున్నది—

కృష్ణపరమాత్మ రాయభారమునకై వెళ్ళి వచ్చునపుడు కర్ణు

నితో నీవు కంటికన్యాగర్భసంభూతుడవు అని తెలిసి చెప్పినపుడు కర్ణుడు—

“కన్యా గర్భం సమాధత్త భాస్కరా స్మాం జనార్దన ।

అదిత్యవచనా చైవ జాతం మాం సా వ్యసర్జయత్ ॥” (ఉద్యో-ఆ 141)

శ్రీకృష్ణా ! నీవు చెప్పినది నిజమే. ఆమె నన్ను సూర్యునివలన కని సూర్యోపదేశముచేతనే నన్ను విడిచినది. అని చెప్పియుండెను.

ఇంతయు జూడగా భూభారహరణమునకై భగవదాజ్ఞాను సారము తమతమ యంశములతో ఆయా దేవతలు భూలోకముం దవతరింపవలసివచ్చి యవతరించుటలో ప్రచండయుద్ధము అనివార్యమై పొప్పిించుటకును, ఆనాటికి శత్రుయాద్యాకారములతో లోకము నలుముకొనియున్న అసురాంశముల నున్మూలించుటకును, యుద్ధకారణమైన కౌరవుల దుర్వృత్తిని బలపరచుటకును తగిన మహాతేజశ్శాలిని తన యంశముచే నూర్యదేవు డుద్భవింపజేయదలచి, ఆనాటికి దుర్యోధనుని యవ్యాజానుగ్రహమున మంత్రసిద్ధిగలిగి పుణ్యశీలయై యున్న కంటికన్యకయందు మంత్రాహూతుడై వచ్చి తన తేజస్సును ప్రవేశపెట్టి, ఆమె ప్రసవగర్భధారణాదులు లోకమునకు దెలియకుండ జేసి, పుట్టినతరువాత శిశువు నిట్లు విడిచివేయు మని కూడ ఆమెకు జెప్పి, ఆమెకు నిష్కళంకకన్యాత్వ మనుగ్రహించిన విషయ మంతయు దేవరహస్యమై, భూభారహరణోపయుక్తమై నడచిన దని స్పష్ట మగుచున్నది.

— ♦ మొదట కర్ణజన్మవిషయము వెల్లడింపని కంటిచేవియందు

“శ్రీబుద్ధిః ప్రళయాన్తి కా” అనుమాట బూటకము కాదు.

అను ప్రసంగము-తన్ని రాకరణము ♦ —

కర్ణచరిత్రకారుల వ్రాత యిట్లున్నది—

“తొలుదొల్త దన కన్యాత్వమునకు భంజకమయి వినాహప్రతిబంధక మగు నని కర్ణజన్మవిషయక మగు నా దేవరహస్యమును వెల్లడింపదయ్యె. ఆ విషయము గర్ణుడు దుర్యోధనునకు బ్రాణమిత్తుడగుటండేసి తన మానమును గోలుపోయి

జెల్లడించినను నాశదు దుర్యోధనుని విడుచువాడు కాకుండుటచే జ్యేష్ఠుడగు కర్ణుడు దుర్యోధన సేవకుడైయుండ గనిష్ఠులగు ధర్మరాజాదులకును నట్లు సేవకై త్వము దుర్లంఘ్యమే యగు ననియు, నట్లయిన దన్నెన్నో బాములం బెట్టిన బావగారి సంత తిపై బగ తీరకపోవు ననియు గావలయు నట్టి రహస్యమును ధర్మరాజాదులకు జెలుపదయ్యె.

దౌరా! శ్రీబుద్ధిః పృథ్వీయాన్తి కా । ఆనుమ ట ఈ విషయమున బూటకము కాదని చెప్పక తప్పదు గదా! ” (పు 126)

ఇచ్చట గొన్నిమాటలు చెప్పవలసియున్నవి. భవిష్యత్తు నెరిగి దుర్యాసోమహర్షి కోరిక లేని కుంతికన్యకు సంలతిప్రదమైన మంత్రముపదేశించి యుండెను. ఆ మంత్రప్రభావమున సూర్యదేవుడు పుత్రునిచ్చుట కేతెంచి విష్ణుమురాలైన ఆమెను నిర్బంధపరచినపుడు ఆమె అవశురాలై గృహించినది. ఆ సూర్యదేవుని మాటకు బద్ధురాలై శిశువును విడిచిపెట్టినది. సూర్యదేవుని యనుగ్రహముచేతనే లోకములో దాగనట్టి ఆ వృత్తాంత మెవ్వనికిని దెలియలేదు. ఆ పుత్రుడు వెల్లడి కాకుండ అన్యస్థలములో పెరుగుట దైవనిర్దిష్టముగా సంభవించినది కాని, ఆమె స్వబుద్ధిచే సంభవించినది కాదు. యుద్ధానంతరము నారద మహర్షి ధర్మరాజునితో నేమి చెప్పెనో చూడుడు—

“గుహ్య మేత త్తు దేవానాం కథయిష్యామి తేనఘ ।

త న్నిబోధ మహాబాహో యథావృత్త మిదం పురా ॥

క్షత్రం స్వర్గం కథం గచ్ఛే చ్చక్రవర్త మితి ప్రభో ।

సంఘర్ష జనన స్తస్మా త్కన్యాగర్భో వినిర్మితః ॥

స బాల స్తేజసా యుక్త న్నూతపుత్రత్వ మాగతః ।

టీ—కి మర్థం దేవైః కర్ణార్జునయో రైవర మత్పాదిత మిత్యాకంకాహ— గుహ్యమితి, క్షత్రియమితి. సంఘర్ష జననో జైరాగ్నోద్భవకః కన్యాగర్భో దేవైః క్షత్రస్య స్వర్గమనాయ నిర్మిత ఇత్యర్థః.

“స సఖ్య మకరో ద్భార్యై రాజ్ఞా దుర్యోధనేన చ ।

యుష్మాభి ర్భిత్వసంద్విప్తో దైవా చ్ఛాపి స్వభావతః ॥ (కాన్తి అ 2)

టీ—దైవాచ్ఛాపి స్వభావత ఇతి, దైవాత్ దేవానాం సంకల్పాత్ పూర్వోక్తాత్ స్వభావతః—“పిర్యాధికో నీచకులౌ దుస్సంగేన సమేధితః । మహాజన్తైః స్ఫుర్ధమానో హన్తి రాష్ట్రం సరాజకమ్ ॥” ఇతి శ్లోకోక్తాత్.

ధర్మజా ! కర్ణార్జునులకు మహావైరము దేవతలచే నెందు నిమిత్తము ఉత్పాదించబడిన దనగా క్షత్రియజాతి శస్త్రహతమై స్వర్గని పొందుటకు సాధనముగా నది యుత్పాదించబడినది. అట్టి కార్యసిద్ధికే వైరాగ్యుద్దీపక మగు కన్యాగర్భము నిర్మాణము చేయబడినది. ఇదంతయు దేవరహస్యము. తేజశ్శాలియైన ఆబాలుడు నూతపుత్ర త్వమును పొందినాడు. బాల్యమునుండియు దుర్యోధనునితో సఖ్యము చేసినాడు. దేవతాసంకల్పమునుబట్టియు, “వీర్యాధిక్యము, సీచకుల సంబంధము, దుస్సాంగత్వము, మహాజనస్పర్ధ అను లక్షణములు కల వాడు రాజసహితముగా రాష్ట్రమును నశింపజేయును” అని చెప్పబడిన స్వభావమునుబట్టియు నాతడు ధర్మజా ! మీయెడల నిత్య ద్వేషియై వ్యవహరించినాడు. అని చెప్పియుండెను.

ఇట్లు కన్యాగర్భనిర్మాణము, నూతపుత్రత్వపుటన, అజ్ఞాత చర్యగా అమోఘమైన దేవతాసంకల్పమునుబట్టి జరిగియుండగా నిరుద్ధురాలైన కుంతీకన్యకను స్త్రీబుద్ధి యనుచు దూషింపబూనుట, మొదట వెల్లడింపకుండుట ఆమె తప్పనుట యుక్తము కాదు.

తరువాత దుర్యోధనప్రాణమిత్తుండై కర్ణుడున్నస్థితిలో కర్ణుని కామె వెల్లడించినను దుర్యోధనుని ఆతడు విడువకున్నపుడు ధర్మరాజుల కామె తెలివినదికాదనియు, వారికి తెలివినయెడల వారికిగూడ కర్ణునితోబాటు దుర్యోధనసేవకత్వమే వచ్చిపడునని, అప్పుడు ధార్మరాష్ట్రులపై తాను పగదీర్చుకొనుట కవకాశము లేకపోవు నని భావించియే కర్ణోత్పత్తిరహస్యము ధర్మరాజులకు తెలివినదికాదు. అనియు ప్రతివాడు లనుట అయుక్తము.

ఆమె చెప్పినను కర్ణుడు వినిపించుకొనలేదనుచున్న ప్రతివాదులు తమపై మహాశత్రుత్వము వహించియున్న కర్ణదుర్యోధనులయెడ ధర్మరాజులు విసమాత్రిము సౌహార్దము వహింతురని యెట్లనుకొని నారు ? సౌహార్దమును వారు వహించువారే అని తోచినపుడు,

మాతృవాక్యముకంటె దుర్యోధనసఖ్యమే తనకు ముఖ్యమనుకొనిన కర్ణునికంటె మాతృవాక్యమే మనకు ముఖ్యమను పాండవులు శ్రేష్ఠులని ప్రతివాదులు తెలిసికొనినారన్నమాట.

ప్రతివాదులు - దుర్యోధనాదులపై పగదీర్చుకొనుటకై పాండవులతో కర్ణోత్పత్తివిషయము కుంతీదేవి చెప్పదయ్యె అని కదా వ్రాసినారు. ఆమెకు పగతీరుట యెప్పుడు? పాండవులు వారిని హింసించినప్పుడు. అట్టి హింస వారికి లేకుండుటకు కర్ణునితో ఆమె చెప్పినదా? హింస కలిగించుటకు చెప్పినదా? కర్ణుడు దుర్యోధనునకు గుండెకాయ, పాండవుల కనువర్తనీయుడు. అట్టివాడు ఎవ్వనికిని హింస లేకుండ జేయవచ్చునుగదా. పాండవులది పాండవుల కిష్టింప వచ్చునుగదా. తుదకు పంచగ్రామముల నిష్పించియైన వారికిరిక తీర్పవచ్చునుగదా. ఆపనిచేత దుర్యోధనునకు నష్టముగాని, న్యూనతగాని లేదుకదా. యుద్ధము లేకుండ జనక్షయము కాకుండ తాను చేయవచ్చునుకదా. ఆవిధమున తన దుర్యోధనభక్తిని ప్రకటించుకొనవచ్చునుకదా.

కుంతీదేవి మాటను, ఆసమయమందలి సూర్యదేవుని వాక్యమునుగూడ త్రోసివేసి దుర్యోధనునిలోనే దూరినాడను అప్రతిష్ఠ లేకుండజేసికొనవచ్చునుగదా. అట్టిస్థితిలో తత్త్వము తెలిసిన కర్ణుడెందుకు పేక్షించెను.

ఇది చూడగా పాండవులను హింసించి పగ దీర్చుకొను తలంపున్నవాడు కర్ణుడుగాని, దుర్యోధనాదులను హింసించి పగదీర్చుకొను తలంపున్నది కుంతీదేవి కాదని తెలియుటలేదా?

ధర్మజాదులతో అప్పుడు కుంతీదేవి చెప్పలేదని నెసమా? కర్ణుని ఆనుకూల్యము చూచుకొని ఆపై వారితో చెప్పవచ్చునని ఆమె యూహించియుండును. కర్ణుని బుద్ధి తిరుగలేదు. అప్పుడు వారితో

జెప్పట అనర్థావహము కాదా? మారదృష్టికలిగి లోకజ్ఞేయము గొరియున్న సాధ్య, కౌరవసాండవపురోభివృద్ధికై యెక్కడ జెప్పవలయునో ఆక్కడ జెప్పినది. అట్టి కుంతీదేవిగూర్చి 'స్త్రీబుద్ధిః ప్రశయాంతికా' అని ప్రతీవాదు లనుట నింద్యము. ఆప్రశయాంతికబుద్ధి కర్ణునిదై యుండుటచే—“పుంబుద్ధిః ప్రశయాంతికా” అనియే చెప్పవలయును. కనుక ప్రతివాదిప్రసంగము నిరస్తమైనది.

—♦ కర్ణుడు సూతకులమునకు జేరిన విధము ♦—

నాడు కుంతీకన్యకచే రక్షాబంధన దేవతాప్రార్థనాంగరక్షా విధానపూర్వకముగా శిశువును పదిలముగా పరుండబెట్టి మూతవేసి దైవముపై భారమువైచి అశ్వనదీప్రవాహమున విడువబడినమంజూష—

“మంజూషా శ్వశ్వనద్యా స్నా యయా చర్మణ్వతీం నదీమ్ |

చర్మణ్వత్యా శ్చ యమనాం తతో గంగాం జగమ హ ||

గంగాయా న్ముతవిషయం చంపా మనుయయా పురీమ్ |

స మంజూషాగతో గర్భ స్తరంగై రుచ్ఛామానకః ||

అమృతా దుత్థితం దివ్యం తనువర్మ సకుండలమ్ |

ధారయామాస తం గర్భం దైవం చ విధినిర్మితమ్ || (వన. ఆ. 308)

టీ—దైవం దేవజం విధినా ఈశ్వరేణ నిర్మితమ్.

అశ్వనదీనుండి ప్రవాహానుగతముగా చర్మణ్వతీనదిలో ప్రవేశించి, దానినుండి యమునానదిలో, దానినుండి గంగానదిలో ప్రవేశించి, దానినుండి కృమముగా సూతుని నివాసస్థానమైన చంపాపుర ప్రాంతమునకు జేరినది. అందున్న శిశువును దేవసంభూతుని, ఈశ్వర నిర్మితమై అమృతోద్భూతమై యున్న కవచకుండలములు కాపాడుచున్నవి. ఆసమయమునకు ధృతరాష్ట్రుని సఖుడగు అధిరథుడను సూతుడు సంతతిలేకున్నట్టి తన భార్య యగు రాధతోగూడ గంగానదికి స్నానమునకై వెళ్ళియుండెను. ఆరాధ సంతతికై దేవతల నారాధించుచు వృతాదులతో కాలము గడుపుచున్న సాధ్య.

“సా దదర్శాఽథ మంజూషా మహ్యమానాం యదృచ్ఛయా ।

ఊర్మితరంగైర్జాహ్నువ్యా ససమాసీతా ముపహ్వరమ్ ॥

సా తు కౌతూహలా తస్మిన్ప్రాం గ్రాహయామాస భావినీ ।”

ఆమె తరంగపంక్తి ద్వారా పుణ్యవిశేషమున తన సమీపమునకు గంగచే తీసికొనిరాబడిన ఆ మంజూషను రక్షాబంధకుంకుమచిహ్నము క్తమై యున్నదానిని చూచి కుతూహలముతో భర్తకు జెప్పి తీయించెను.

“స తా మదృశ్య మంజూషా మత్సార్వ జల మంతికాత్ ।

యస్మై రుద్ధాటయామాస సోఽపశ్య త్తత్ర బాలకమ్ ॥

తరుణాదిత్యసంకాశం హేమవర్మధరం తథా ।

మృష్టకుండలయుక్తేన వదనేన విరాజతా ॥

అంక మాకోప్య తం బాలం భార్యాం వచన మబ్రవీత్ ।

అనపత్యస్య పుత్రోఽయం దేవై ర్దత్తో ధృవం మమ ॥

ఇత్యుక్త్యా తం దదౌ పుత్రం రాధాయై స మహీపతే ।

ప్రతిజగ్రాహ తం రాధా విధివ ద్వివ్యరూపిణమ్ ।

పుత్రం కమలగర్భాధం దేవగర్భం శ్రియా వృతమ్ ॥

పుషోష చైనం విధివ ద్వృశ్యే స తు వీర్యవాన్ ।

తతః ప్రభృతి చాప్యశ్యే ప్రాధన స్నారసా స్సుతాః ॥ (కన. అ. 309)

ఆనూతుడు ఆమంజూషను ఒడ్డునకు దెచ్చి యంత్రములచే దాని మూతను తెరచి అందు బాలసూర్యసమానుడు, సువర్ణకవచ కుండలవిరాజితుడు అగు బాలుని జూచి ఆశ్చర్యపడి తొడపై బెట్టుకొని భార్యతో నిట్లనెను— మాననీ! సంతతి లేనట్టి నాకు దేవతలు ఈపుత్రుని ప్రసాదించినారు; ఇది నిజము. ఇట్లునుచు భార్యచేతికందింపగా నామె పరిమానండుముతో గ్రహించి పోషించుచుండ ఆబాలుడు పెరుగుచుండెను. అక్కడనుండి ఆనూతదంపతులకు ఔరసపుత్రులును కలిగిరి.

“వసువర్మధరం దృష్ట్వా తం బాలం హేమకుండలమ్ ।

నామాఽస్య వసుషేణేతి తత శ్చక్ర ర్విశాకః ॥

ఏవం స నూతపుత్రత్వం జగమామితివిక్రమః ।

నూతస్య వయోధేః కేషు శ్రేష్ఠః పుత్రః స్స పీఠ్యవాన్ ॥

టీ—అంగేషు జనపదవిశేషేషు ।

చారణ విదిత శ్వాసీ త్పుత్రయా దివ్యవర్ణధృతౌ ।

ఆబాలుడు సువర్ణకవచాదులు కలిగియుండుటను బట్టి ద్విజులు ఆబాలునకు వసుషేణుడని నామకరణము చేయించినారు. ఇట్లు ఆబాలుడు నూతపుత్రత్వమును పొంది అంగదేశములో పెరుగుచుండెను. కుంతీకన్యక చారులవలన సహజకవచకుండలములను బట్టి ఆబాలుని యోగక్షేమములు తెలిసికొనియుండెను.

—: నూతపుత్రుని విద్యాభ్యాసము, దుర్యోధనసఖ్యము,

అర్జున వైరము :—

“నూత స్వధిరథః పుత్రం వివృద్ధం సమయేన తమ్ ।

దృష్ట్వా పృష్ఠాపయామాస పురం వారణసాహ్వయమ్ ॥

తతోపసదనం చక్రే ద్రోణ స్వేష్యత్రుకర్మణి ।

టీ—ఉపసదనం=గురుపసదనమ్.

సఖ్యం దుర్యోధనేనైవ మగమ త్స చ పీఠ్యవాన్ ।

ద్రోణాత్ కృపా చ్చ రామాచ్చ సోఽత్రుగ్రామం చతుర్విధమ్ ॥

అభ్యా లోకేఽథిత్ ఖ్యాతః పరమేష్వాసతాం గతః ।

సద్ధాయ ధార్తరాష్ట్రేణ పార్థానాం విప్రియే రతః ॥

యోద్ధు మాశంసతే నిత్యం ఘోలునేన మహాత్మనా ।

సదాహి తస్య స్ఫుర్ణాసీ దర్శనేన విశాంపతే ॥

అర్జునస్య చ కర్ణేన యతో దృష్టో బభూవ సః ॥

ఏత ద్దుహ్యం మహారాజ సుసర్వస్యాసీ న్నసంశయః ।

య సుసర్వసంభవః కర్ణః కున్త్యాం నూతకులే తథా ॥ (వన. అ. 309)

అధిరథు డను పేరుగల ఆమాతుడు విద్యాభ్యాసమునకు తగిన వయస్సు కలిగియున్న తన పుత్రుని వాస్తినాపురమునకు బంపగా నాతడు ద్రోణాచార్యునియొద్ద ధనుర్విద్యాభ్యాసము జేయుచుండెను. అనిమిత్తమున దుర్యోధనసహవాస మాతని కబ్బెను. అతడు ద్రోణా

చార్య కృపాచార్యులయొద్దనే కాక పరశురామస్వామియొద్ద గూడ శిష్యత్వము జేసి చతుర్విధాశ్రమమును పొంది మహాధనుర్ధరుడని ఖ్యాతి వహించెను. దుర్యోధనునియందు ప్రీతి, పాండవులయందు ద్రోహచింత కలిగి మహాత్ముడైన అర్జునునితో డీకొనుటకై నిత్యము తలపోయుచుండువాడు. ఎప్పుడు జూచినను అతనికి అర్జునస్పర్థయే ఉండెడిది. ఆనూతపుత్రుని చూచినచో మొదలు అర్జునునకును అతని యందు స్పర్థ యుండెడిది.

కుంతికన్యకయందు సూర్యసంభూతుడైన కర్ణుడు ఆవిధముగా సూతకులమునకు జెంది యాపద్ధతినుండుట నిస్సంశయముగా సూర్య దేవుని గుప్తసంకల్పమే అని భావము.

— : సూతపుత్రుడు ద్రోణాచార్యుని విడిచి పరశురాము నాశ్రయించుట :—

యుద్ధానంతరము ధర్మజనకు కర్ణవృత్తాంతము నారదు డిట్లు చెప్పెను—

“వీర్యాధిక మథాత్మ్య ధనుర్వేదే ధనంజయమ్ ।

ద్రోణం రహ స్యసాగమ్య కర్ణో వచన మబ్రవీత్ ॥

బ్రహ్మాశ్రమం వేత్తు మిచ్ఛామి సరహస్యనివర్తనమ్ ।

అర్జునేన సమం చాహం యుద్ధేయ మితి మే మతిః ॥

సమ క్షిప్యేషు వ స్నేహః పుత్రే చైవ తథా ధృవమ్ ।

త్వత్ప్రసాదా న్న మాం బ్రూయ రకృతాశ్రమం విచక్షణాః ॥

ద్రోణ స్తథోక్తః కర్ణేన సావేక్షః ఫాల్గునం ప్రతి ।

దౌరాత్మ్యం చైవ కర్ణస్య విదిత్వా త మవాచ హ ॥

బ్రహ్మాశ్రమం బ్రాహ్మణో విద్యా ద్యథావచ్ఛరితవ్రతః ।

క్షత్రియో వా తపస్వీ యో నాన్యో విద్యా త్సంధంచన ॥

ఇత్యుక్తోఽంగిరసాం శ్రేష్ఠ మాకున్త్యి ప్రతిపూజ్య చ ।

జగసు సహసా రామం మహేష్వరిం పర్వతం ప్రతి ॥” (కాంతి. ఆ 2)

ధనుర్వేదమందు అధికప్రావీణ్యము వహించిన వాడని వాచి ద్రోణాచార్యునితో రహస్యముగా కర్ణు డిట్లు ప్రసంగించెను—

మహాత్మా! నేను బ్రహ్మాస్త్రము ప్రయోగోపసంహారములతో నియొద్ద నుపదేశము నొందగోరియున్నాను. తీసిపోకుండ అర్జునితో యుద్ధముచేయు సంకల్పము నాకున్నది. నీవు పుతునియందును, శిష్యులయందును సమానదయగలవాడవు. నేను బ్రహ్మాస్త్రము తెలియనివాడ నని లోకులు నన్ననకండునట్లు అనుగ్రహింపుము. అని. అది విని పార్థునియందు ప్రేమాతిశయముకల దోణాచార్యుడు కర్ణుని దుర్వృత్తిని తెలిసికొని యిట్లు చెప్పెను—ప్రతాచరణముగల బ్రాహ్మణుడు, తపస్వియైన ఊత్రియుడు తప్ప అన్యుడు బ్రహ్మాస్త్రగ్రహణమున కధికారి కాడు. అని.

అది విని కర్ణుడు నమస్కరించి సెలవు దీసికొని వెంటనే పరశురాము నాశ్రయించుటకై మహేంద్రపర్వతమునకు వెళ్లెను.

—♦ నేను బ్రాహ్మణుడ నని చెప్పి కర్ణుడు పరశురామునియొద్ద ప్రవేశించుట ♦—

“స తు రామ మహాగమ్య శిరసాభిప్రణమ్య చ ।
 బ్రాహ్మణో భార్గవో స్మృతి గౌరవణాభ్యుగచ్ఛత ॥
 టీ. గురుశేవ పితృభ్యునన్దాయాహం బ్రాహ్మణో భార్గవో స్మృతి ।
 “రామ స్తం ప్రతిజగ్రాహ పృష్ట్య గోత్రాది సర్వకః ।
 ఉష్యతాం స్వాగతం చేతి పీఠిమాం శ్చైధర ద్భృశమ్ ॥
 తత్ర కర్ణస్య కసతో మహేంద్రే స్వర్గసన్నిభే ।
 గన్ధర్వై రాక్షసై ర్యక్షై ర్దైత శ్చానీ త్సమాగమః ॥
 స తత్రేవ్యస్త్ర మకశోత్ భృగుశ్రేష్ఠా ద్యథావిధి ।
 ప్రియ శ్చైధర దత్యర్థం దేవదానవరక్షసామ్ ॥” (కాంఠి-౨)

కర్ణుడు పరశురామునియొద్దకు వెళ్ళి సాష్టాంగనమస్కారము చేసినపుడు అపరశురాముడు కుశలప్రశ్నపూర్వకముగా కులగోత్రముల నడుగ బ్రాహ్మణుడను భృగువంశసంభూతుడను అని కర్ణుడు చెప్పెను. ఇట్లు చెప్పుటలో తాత్పర్య మేమనగా గురువే తండ్రి; అట్టి గురువు పరశురాముడు; ఆతని కులగోత్రములే తనవి అను తాత్పర్యముతో మిషపెట్టి కర్ణుడట్లు చెప్పియుండెను.

అది విని యాకర్ణుని స్వీకరించి యాతనియందు పరశురాము డధికప్రీతి కలిగియుండెను. ఆమహేంద్రపర్వతమందు అస్త్రము లభ్య సిండుచుండ దేవగంధర్వరాక్షసులతో సమావేశము, కర్ణునియందు వారి కధికప్రీతి సంభవించినవి.

—: కర్ణునకు బ్రాహ్మణశాపప్రాప్తి :—

“స కదాచి తస్మద్బ్రాహ్మణే విచరన్నాశ్రమాంతికే ।
 ఏకః ఖడ్గధనుష్ఠాణిః పరిచక్రామ మార్యజః ॥
 సోఽగ్నిహోత్రప్రసక్తస్య కస్యచి ద్బ్రహ్మవాదినః ।
 జఘానాఽజ్ఞానతః పార్థ హోమధేనుం యదృచ్ఛయా ॥
 త దజ్ఞానకృతం మత్వా బ్రాహ్మణాయ న్యవేదయత్ ।
 తం స విప్రోఽబ్రవీత్ కుర్థో వాచా నిర్భర్తనయ నిన్ద ॥
 దురాచార వధార్హస్త్వం ఫలం ప్రాప్నుహి దుర్మతే ।
 యేన విస్ఫుర్ధసే నిత్యం యదర్థం ఘటసేఽనిశమ్ ॥
 యుధ్యత స్తేన తే పాప భూమి శ్చక్రం గృన్విష్యతి ।
 తత శ్చక్రే మహీగృన్తే మూర్ధానం తే విచేతసః ॥
 పాతయిష్యతి వికృప్య శత్రుర్నచ్చ నరాధమ ।
 యథేయం గౌర్హతా మూఢ ప్రిమతేన త్వయా మమ ॥
 ప్రవత్తస్య తథాఽరాతి శ్చిర స్తే పాతయిష్యతి ।
 ఇత్యుక్తో బ్రాహ్మణేనాథ కర్ణో బైవ్రా దభోమఖః ॥
 రామ మభ్యగమ ద్భీత స్తదేవ మనసా సురత్ ॥ (కాం. ఆ 2)

కర్ణు డొకప్పుడు దక్షిణసముద్రమునందు ఆశ్రమప్రాంత మున ఖడ్గధనుర్ధారియై తానొక్కడే సంచరించుచు, అగ్నిహోత్రానుష్ఠానపరుడును బ్రహ్మవాదియు నగు నొకబ్రాహ్మణుని హోమధేనువును (అనగా హోమధేనువత్సమును) బాణప్రయోగములతో తెలియక వధించెను. అది తెలియక చేసితి నని యాబ్రాహ్మణోత్తమునియొద్ద చెప్పుకొనెను. కాని విప్రోత్తముడు కుర్థుడై ఓదుర్మతీ ! నీవు వధ్యుడవు. ఆఫలము నీవు పొందవలసినదే. యెవ్వనితో నీవు విశేషముగా స్పర్ధ పెట్టుకొని యున్నావో, ఎవ్వని నిమిత్తము ఈబాణప్రయోగా

భ్యాసము సతతము నీవు చేయుచున్నావో ఆతనితో యుద్ధము చేయు నప్పుడు నీరథచక్రము భూమిలో దిగబడును. ఆసమయమందే వికలహృదయుడవై యున్న నీశిరస్సును వికృమించి నీశత్రువు ఛేదించును పౌమ్ము. ఈగోవత్సము ప్రమత్తుడవైన నీచేత ఎట్లు హింసింపబడినదో అట్లే ప్రమత్తుడవై యున్న నిన్ను శిరచ్ఛేదము చేసి నీశత్రువు హింసించును. అని శాపముపెట్టగా కర్ణుడు దీరుడై తలవంచుకొని ఆవిషయమునే మనస్సులో తలపోసికొనుచు భీతుడై పరశురామసన్నిధికి వెళ్ళెను. ఈవిషయమును శల్యునితో కర్ణుడు గూడ చెప్పియుండెను—

“కదాచి ద్విజయస్యాహ మస్త్రపాతో రట స్తుపః ।

అజ్ఞావాద్ధి పీపన్ బాణాన్ ఘోరయాపాన్ భయానకాన్ ॥

హోమధేన్వా తస్య మస్య ప్రమత్త ఇషుజాహనమ్ ।

చరంతం విజనే శల్య తతోనువ్యాజహర మామ్ ॥

యస్మాత్త్వయా ప్రమత్తేన హోమధేన్వా హత స్సుతః ।

శ్యభే తే పతతాం చక్ర మితి మాం బ్రాహ్మణోబ్రవీత్ ॥

యుద్ధమానస్య సంగ్రామే పాప్త పైకాయనం భయమ్ ।

తస్మాద్విభేమి బలవ ద్బ్రాహ్మణ్యాహృతా దహమ్ ॥” (కర్ణ. ఆ 41)

ఒకప్పుడునేను బాణములను ప్రయోగించుచున్న సమయములో విజనప్రదేశములో సంచరించుచున్న హోమధేనువత్సము నెరుగక వధింపగా నీవిట్లు చేసినందుకు భయంకరసంగ్రామములో నీరథచక్రము దించుకొనిపోవునని బ్రాహ్మణుడు శబించెను. ఆవాక్యమునకు నేను భయపడుచున్నాను; అని.

—: కర్ణునకు పరశురామశాపప్రాప్తి :—

“కర్ణస్య బాహువీర్యేణ ప్రణయేన దమేన చ ।

తుతోష భృగుకార్డులో గురుశుక్రావయా తథా ॥

తస్మై స విధిత్ శృత్స్వం బ్రహ్మత్రం సనివర్తనమ్ ।

ప్రాప్తోఽఘాతం మర్యాగ్రిం తపస్వీ త త్తపస్విన్ ॥

టీ—శృత్స్వం సరహస్యం న తు వస్త్రీమాత్రమ్ శ్రావ్యం ప్రభుభిర్భూతం

దేవతారాధనసహితమ్. ఆర్యాగ్రిం యథా స్యాత్తథా తపస్వీ ఏకగ్రీవిత్ । గురూప్రయుం

విధితాస్త్రః తతః కర్ణో రమమాణోఽశ్రమే భృగోః ।

చ కార వై ధనుర్వేదే యత్న మద్భుతవికృమః ॥ (శాన్తి. అ. 3)

కర్ణునియొక్క బాహుబలము, ఇందియజయము, గురుశుశ్రూష ఇత్యాదులకు సంతృప్తుడై పరశురాముడు బ్రహ్మాస్త్ర మొక్కదాన కుప దేశింపగా ధనుర్వేదమందు కృషిచేయుచు పరశురామాశ్రమమందు కర్ణుడుండెను.

“జామవగ్న్యుండు శపించిన తెఱంగునం జెప్పెద- నవ్విరుండతనికి భక్తుండై పరిశ్రమంబాచరింప నతండు బ్రహ్మాస్త్రంబుజూసుగా ననేకాస్త్రంబు లొసంగ బడంపడి యొక్కనాడు.

తే. కర్ణ సుత్యంగమున మస్తకంబు జేర్చి గురుడు నిద్రింప వికృతాతిఘోరరూప
1. మళక మనియెడు నొక కీట మద్దినేంద్ర తనయు క్రిందొడదొలిచెను త్వరముగాగ
వ. అతండును గురునకు నిద్రాభంగం బగుట కోర్వక చైర్యంబునం గీటకృత్యం
బున కోర్చి యచలుండై యుండె నెత్తు గొండొండ పరగి పంశురాము శరీరంబు
జోకిన నమృతాశ్వుండు మేల్కొని రక్తం బెక్కడి దని యడిగిన దొడ యెత్తి
కీటంబుం జూపి యిది దొలుచుచుండ మీ నిరుర నెడుటకుం జాలక కదలకుండితి
ననియె. నమ్మని గనుంగొనిన నక్కిటంబు.

క. మృతి బొంది రాక్షసుండై ఖతలంబున నుండి పలుకు గరుడాకర నీ

కతమున దారుణశాపప్రతిహతి వాటిల్లె నిపుడు ప్రకృతి వడసితిన్.

వ. 2. గ్రస్తుండను పేరం బరగు నొక్క రక్కసుండ భృగుపత్ని నపహరించి
తదీయశాపంబునం గీటంబునై యుండి భవదీయవిశాకసామృతనేకంబున నుఖ
నైతి నని చెప్పి నమస్కరించి నిశేచ్ఛం జనియె. (అంధభారతము)

సంస్కృతములో-1 “అలర్కం నామ నామతః కృమిమ్” 2 “అహమాసం
దంకోనామ మహాసురః” “శాపస్యాన్తో భవితా భార్గవా దామ్రా దితి మా
మబ్రవీ ద్భృగుః” అని యున్నది.

“రామః కర్ణం చ సకోధ మిదం వచన వఃబ్రవీత్ ।

అతిదుఃఖ మిదం మూఢ న జాతు బ్రాహ్మణ స్సహేత్ ॥

క్షత్రియస్యేవ తే చైర్యం కామయా సత్య ముచ్యతామ్ ।

టీ. కామయా స్వరసేన ।

త మువాచ తతః కర్ణ శ్శాపా ద్భీతః ప్రసాదయన్ ।

బ్రాహ్మక్షత్రాంతరే జాతు మాతం మాం విద్ధి భార్గవ ॥

రాధేయః కర్ణ ఇతి మాం ప్రవదంతి జనా భువి ।

ప్రసాదం కురు మే బ్రహ్మన్ ఆశ్రుజుష్టస్య భార్గవ ॥

పితా గురు ర్న సందేహో వేదవిద్యాప్రదః ప్రభుః ।

అతో భార్గవ ఇత్యుక్తం మయా గోత్రం తవాంతికే ॥

టీ. బ్రహ్మక్షత్రయో రంతరే అన్యత్ర జాతం, తదేవాహ—నూతం మాం విద్ధీతి । కథం తస్మా “బ్రాహ్మణో భాగవోఽస్మీతి” మిథ్యావచనం త్వయోక్త మిత్యత అహ—పితా గురురీతి ।

తరువాత పరశురాముడు— అతిదుఃఖకరమైన ఈపనిని బ్రాహ్మణుడు సహింపలేడు. ఇట్టిది త్పిత్రీయునకు చెల్లును. మూఢుడా! నీ వెవ్వడవో నిజముచెప్పుమని కుగ్రద్ధుడై కర్ణునడుగ శాపభీతుడై కర్ణుడు వేడుకొనుచు నిట్లు చెప్పకొనెను—చేను సూతుడను, రాధేయు డని, కర్ణుడని నన్ను లోప లనుచుందురు. అస్మిలోభమున ప్రవర్తించిన నన్ను అనుగ్రహింపుము. గురువే తంసి కనుక నేను బ్రాహ్మణుడను, భార్గవుడను అని నీయొద్ద చెప్పియున్నాను. అని.

“త మునాచ భృగుశ్రేష్ఠ స్సరోషః ప్రదహ నివ ।

భూహ నిపతితం దీనం వేపమానం కృతాంజలిమ్ ॥

యస్మా నిగ్ర్యోపచరితో వ్యస్త్రలోభా దిహ త్వయా ।

తస్మా డేతి న్న తే మూఢ బ్రహ్మశ్రుం ప్రతిభాస్యతి ॥

అన్యత్ర వధకాలా త్తే సదృశే న సమీయుషః ।

టీ. తస్మాదితి, హేమూఢ తే తవ వధకాలా దన్యత్ర బ్రహ్మశ్రుం న ప్రతిభాస్యతీతి న, కింతు వధకాల ఏవ న ప్రతిభాస్యతి । కాలాంతరే తు ప్రతిభాస్యత్యేవేత్యర్థ ఇత్యుక్త రేణ సంబంధః ।

సదృశే అర్జునాదౌ కూరే పురతః స్థితే సమీయుషః యుధ్యమానస్య “సమిత్యాజి సమిన్యుధః” ఇతి సంపూర్వస్య ఇణో యుద్ధార్థత్వదర్శనాత్ ।

అబ్రాహ్మణే నహి బ్రహ్మ ధృవం తిష్ఠే త్కదాచన ।

టీ. ధృవం మరణావధి న తిష్ఠేత్ బ్రహ్మ బ్రహ్మశ్రుమ్ ।

గచ్ఛేదానీం న తే స్థాన మనృతిశ్యేహ విద్యతే ।

ఏవ ముక్త స్స రామేణి న్యాయే నోపజగామ హ ॥

టీ. న్యాయేన అభినందనాదిపూర్వకం ఉపజగామ ఇన్ద్రం డేశ మితి శేషః ।

దుశ్శోధన ముపాగమ్య కృతాస్త్రోఽస్మీతి చాబ్రవీత్ ।

కర్ణ స్తు సమవాన్యైవ మత్రం భార్గవనందనాత్ ||

దుర్యోధనేన సహితో మముజే భరత్స్వభ ||”

(కాంతి-అ 3-4)

కర్ణుడట్లు చెప్పి గజగజలాడుచు దీచుడై పాదములపై బడ రోషముతో పరశురాముడిట్లనెను—అత్రులోభమున నీవు నన్ను మోసపుచ్చి నావు కనుక నీవు శూరునితో తలపడి యుద్ధముచేయుచు వధింప బడునపుడు నీకీబ్రహ్మాత్రము స్ఫురింపకుండుగాక. అబ్రాహ్మణుని యందు బ్రహ్మాత్రము మరణావధి నిలువదు. అన్యత మాషిన నీ కిక్కడ స్థానము లేదు, వెంటనే వెళ్ళుము. అని. అప్పుడు కర్ణుడు అభివందనపూర్వకముగా నచ్చటనుండి ఎచ్చి దుర్యోధనునితో కృతాస్తుడనైతి నని చెప్పి యాతనితో గలిసి సంతోషించెను.

ఈ పరశురామశాపప్రకారము శాంతిపర్వముందే కాక కర్ణ పర్వమందును, ఉద్యోగపర్వమందును గూడ ప్రశంసింపబడినది. కర్ణ పర్వములో శల్బునితో కర్ణవాక్యము—

“స మాం నిశ్చయ్యథ మహతపస్వీ సంశస్త వాన్ రోషపరీతచేతాః ।

సూతోపధావాప్త మిదం తవాత్రం న కర్మకాలే ప్రతిభాస్యతి త్వామ్ ॥

అన్యత్ర తు స్యాత్తవ మృత్యుకాలా దబ్రాహ్మణే బ్రహ్మ న హి ధ్రువం స్యాత్ ।

టీ—సూతోపధా=మాతత్వపిఠాననిమిత్తం. కర్మకాలే=స్వప్రతిజ్ఞాకాలకాలే ॥

“తదద్యపర్యాప్త మతీన చాత్ర మస్మిన్ సంగ్రామే తుములేతీవ భీమే ।

టీ—పర్యాప్తం=సమాప్తం, విస్మృతమిత్యర్థః ।

“అత్రం తతోఽన్యత్ప్రీతిపన్న మద్యయేన జ్ఞేప్యే సమకేశకురూగాన్ ।

టీ—అత్రం తతో రామదత్తా దస్త్రా దన్యత్ప్రీతిపన్నం సాప్రప్తమ్ । అహి బాణాఖ్య మిత్యర్థః ॥

ఆ పరశురామతపస్వీ నన్నిట్లు శెసించెను—సూతత్వమును కప్పి పుచ్చి నావలన నీవు పొందిన అత్రము మృత్యుకాలేతరకాలమందు తప్ప నీ ప్రతిజ్ఞారక్షణకాలములో నీకు స్ఫురింపకుండుగాక. అని. ఆ అస్త్రము నా కిప్పుడు విస్మృతమైనది. అయినను పరశురామతత్వమైన అస్త్రముకంటె మరియొక సరాస్త్రమున్నది. దానిచే శత్రుక్షయము

జేయదును. అని. ఉద్యోగపర్వములో నిట్లున్నది— దుర్యోధనునితో కర్ణవాక్యము—

“మిథ్యాప్రతిజ్ఞాయ మయా యదత్త్రం రామా త్కృతం బ్రహ్మమయంపురస్తాత్ ।
విజ్ఞాయతే నాస్మి తదైవ మక్తః స్తేనాంతకాలే ప్రతిభాస్యతీతి ॥”

టీ॥ హేస్తేన అంతకాలే ప్రతిభా అత్త్రస్మృతిః అస్యతి క్షిపతి త్వాం త్యక్త్యతీత్యర్థః ।

“మహాపరాధే హ్యపి యన్న తేన మహర్షిణాఽహం గుణణా చ శస్త్రః ।

శక్తః ప్రదగ్ధం హ్యపి తిగ్మతేజా స్ససాగరా మప్యననిం మహర్షిః ॥

ప్రసాదితం హ్యస్య మయా మనోభూ చ్చుక్రూషయా స్వేన చ పౌరుషేణ ।

తదస్మి చాత్త్రం మమ సావశేషం తస్మాత్సమర్థోస్మి మమైష భాగః॥(ఆరి2)

టీ— సావశేషం మమాయురస్మి అతోంతకాలస్యానుపస్థితత్వా త్తదత్త్రం మమాస్తీతి అహం సమర్థోఽస్మి అర్జునం జేతు మిత్యర్థః ।

దుర్యోధనా ! నే నసత్యమాశి పొందిన బ్రహ్మాస్త్రమును గూర్చి పరశురామమహర్షి- ఓచోరుడా ! ‘నీకిది అంతకాలములో స్మృతికి రాదని పలికెను. నేను చేసినది మహాపరాధమైనను ఆమహర్షి ప్రపంచము దగ్ధముచేయగలవాడైనను నాశుశూషాపౌరుషములను బట్టియు, నాప్రార్థననుబట్టియు వ్రసెనును డగుటచే ఇహోఽధికముగా నన్ను శపింపలేదు. నేనింకను ఆయుశ్శేషము కలవాడ నగుటచే అంత కాల మిప్పుడు కానందున ఆ అస్త్రబలము నాకున్నది. అర్జునుని జయించుటకు నేను సమర్థుడను. అని.

ఇట్లు మూడుస్థలములలోను పరశురామశాపప్రకారము అంత కాలములో స్ఫురింపక ఇతర కాలములో స్ఫురించునట్లే శ్లోకములను సమన్వయించి నీలకంఠాచార్యులు ప్రకర్షించియుండెను.

—* ఆంధ్రభారతోక్త పరశురామశాపప్రకారము *—

కాంధిపర్వము-1ఆ— “నీవు బ్రాహ్మణుండ నని కపటంబున మత్పరి గ్రహింబు నడసితి. తత్ఫలం బనుభవింపు మని యస్త్రవిభవంబు వికలంబుగా శపి యించె గర్జుండునుం జేయునదిలేక నగచుచు వచ్చి దుర్యోధనుం గాంచి.

ఆ. ఆధిప పరశురామ నాశ్రయించితి గృతాస్తుండ నైతి నన్ను భండమున

మూర్ఖునంగ లేరు మగలిజగంబున ననుడు నతడు ప్రముదితాత్ము డయ్యె.

ఇప్పుట అత్రుము ఫలింపదని శపింపబడి వచ్చి దుర్యోధనునితో నేను కృతాస్త్రిడ నైతిని. నన్నెవ్వరు నెదుర్కొనలేరు. అని కర్ణుడు చెప్పినట్లున్నది. ఇని కర్ణుని దుర్మయమును ప్రకటించును.

ఇది మూలశ్లోకసమన్వయములో వచ్చిన భేదము చూడుడు—

“యస్మా న్నిభ్యోపచరితో హ్యస్త్రలోభా దిహ త్వయా ।

తస్మా డేత న్న తే మూఢ బహ్మస్త్రం ప్రతిభాస్యతి ॥”

‘తే బ్రహ్మాస్త్రం న ప్రతిభాస్యతి’ అని యన్వయించి ‘అస్త్ర’ విభవము వికలంబుగా శపియించె’ అని యాంధ్రీకరింపబడినది.

“అన్యత్ర వధకాలా త్తే సదృశేన సమీయుషః” సదృశేన సమీయుష స్తే వధకాలా దన్యత్ర” అని యన్వయించి సమానునితో డీకొనిన నీకు వధకాలములో తప్ప ప్రతిభాసింపదని యర్థముచేసి వధ కాలములో ప్రతిభాసించినను వ్యర్థమే యని యటు లాంధ్రీకరింప బడినది.

నీలకంఠాచార్యసమన్వయములో—“సదృశే న” అని విడదీసి సదృశే పురస్థితేనతి అని అధ్యాహారముతో నన్వయించి పూర్వవాక్యములోని ‘న’ కారమును ఉత్తరవాక్యములోని ‘స’కారమును కలిపి “తే వధకాలా దన్యత్ర బ్రహ్మాస్త్రం న ప్రతిభాస్యతీతి న, కింతు వధకాల ఏవ న ప్రతిభాస్యతి, కాలాంతరే తు ప్రతిభాస్యత్యేవ” అని యర్థము చేయబడినది. ఈపక్షములో కర్ణుడు దుర్యోధనునితో కృతాస్త్రిడ నైతి నని చెప్పట యుక్త మగును.

కర్ణపర్వము-2 ఆ—“అసంయమి గోపించి కపటంబున బ్రహ్మస్త్రంబు పరిగ్రహించి తది నీకు వలయు కాలంబున దోపమయు, మృత్యు వాసన్నంబైనం దోచుటయు నాపద ముట్టినయెడ భార్గవాస్త్రంబు దోపకుండుటయుం గలిగెడు మని శపించె నిది జామదగ్న్య కోపంబు తెఱంగు”

ఇది మూలశ్లోకసాతభేదముచే వచ్చిన భేదము. చూడుడు—
“తవాస్త్రం న కర్మకాలే ప్రతిభాస్యతి త్వాహ్ ॥ అన్యత్ర తస్మా త్తవ మృత్యుకాలాత్” అను శ్లోకములో ‘తస్మాత్’ అనుసాతములో

“తస్మాత్ మృత్యుకాలాత్ అన్యత్ర కర్మకాలే న ప్రతిభాస్యతి” అని యన్వయించి మృత్యుకాలములో తోచునట్లు, ఇతర కాలములో స్ఫురింపనట్లు ఆంధ్రీకరింపబడినది.

నీలకంఠాచార్య సమ్మతపాఠము— ‘అన్యత్ర తస్మాత్’ అని కాదు. ‘అన్యత్ర తు స్యాత్తవ మృత్యుకాలాత్’ అని. అందుచే మృత్యుకాలమందు తప్ప యితరకాలమందు స్ఫురించుననియే సమన్వయము చేయబడినది. ఈపక్షములొనే కృతాస్తుడ నైతి నని దుర్యోధనునకు జెప్పుట యుచితమగును.

ఉద్యోగపర్వము— ఆ 2. “కర్ణుండు ధార్తరాష్ట్రునకుం బ్రియంబుగా నిట్లనియె—

క. గురు నలుక నాకు నశ్రుస్ఫురణజెడలె నందుఁ జనులు బొంకది పూజా పరత మెయి నమ్మునీశ్వరు కరుణ గొఱవి మగుడ బడయుగాంచితి నీతిన్.

ఉ. కావున నశ్రుకశ్రుము లఖండితసంపద నొందియుండ జే

వావలికైన నన్ను జెనయన్ భరమే గలుగంగ నర్జునుం

జే విడిపించు మేదిని గడించి మగంటిమి యుల్లసిల్లగా

నీవు బలంబు మెచ్చ నని నిల్చెద గెల్చెద బాండవేయులన్.”

ఇచ్చట అస్త్రస్ఫూర్తి వికలమైన దని లోకులనుకొనుట అసత్యము. గురువును ప్రార్థించి మరల పొందినాను. పాండవులను జయించు భారము నాది. అని చెప్పినట్లున్నది. ఇది వెనుకజూపిన కర్ణపర్వశాంతి పర్వములలోని గృంథములకు విరుద్ధముగనే యున్నది.

మూలములో మూడుస్థలములలోను నీలకంఠీయటీకాసమన్వయ సరణిని యెట్టి విరోధము లేదు. అదియే వ్యాఖ్యాతలోని విశిష్టత. దీనినిబట్టి ప్రతివాదులు వ్యాఖ్యాతయొక్క ఘనతను గ్రహింతురుగాక!

—: పాండవవిద్యేషులగు కర్ణదుర్యోధనుల బాల్యస్నేహము

అర్థసంబంధమూలమున ప్రబలుట :—

విద్యాభ్యాసమునకు దగిన వయస్సు వచ్చినతరువాత హస్తినాపురమునకు జేరి అచ్చట కృపాచార్యద్రోణాచార్యసన్నిధిని పాండవుల

తోడను, కౌరవులతోడను గలిసి ధనుర్విద్యాభ్యాసము చేయుచున్న పురుషులు— “సంధాయ ధార్తరాష్ట్రేణ పార్థానాం విప్రీయే రతః” దుర్యోధనునితో సఖ్యము జేసి పాండవవిద్వేషము వహించిన కర్ణుడు, బ్రహ్మాస్త్రసంపాదనమునకై పరశురామసన్నధికి బోయి అచ్చట గొంతకాలము సేవించి యెట్లో అస్త్రమును సంపాదించుకొని అనృతమౌన నీవిక్కడనుండి వెళ్ళుచునిన మాటపై పరశురామసన్నిధినుండి లేచి వచ్చెను.

అప్పటికి హస్తినాపురములో కుమారాస్త్రవిద్యాప్రదర్శనము లకు ఏర్పాటు చేయబడి ఆప్రదర్శనము జరుగుచున్నది. ప్రేక్షకమహాజనసంఘముయొక్క కొఠాసాలముతోడను, మంగళవాద్యఘోషములతోడను విరాజిల్లుచున్న రంగస్థలములో—

“తత శ్శుక్లాంబరధర శ్శుక్లయజ్ఞోపవీతవాన్ ।

శుక్లకేశ స్సితశ్శ్రు శ్శుక్లమాల్యానులేపనః ॥

రంగమధ్యం తవాచార్య స్సపుత్రః ప్రవివేక హ ।”

శుక్లవస్త్రములను, శుక్లయజ్ఞోపవీతమును, శుక్లశ్రుకేశములును శుక్లమాల్యానులేపనములను ధరించి దోణాచార్యుడు అశ్వత్థామతో గూడ రంగస్థలమధ్యమునకు వచ్చెను.

దోణాచార్యానుజ్ఞపై రాజకుమారులు తమతమ ప్రావీణ్యమును ప్రదర్శించుచుండ భీమసేనదుర్యోధనులు మల్లయుద్ధమునకు దిగిన తరువాత కొంతసేపటికి వారిని అశ్వత్థామచే నివారించజేసి ఆపై దోణాచార్యుడు అర్జునున కనుజ్ఞ సేయ నాతడు తన వివిధాస్త్రశక్తులను అద్భుతముగా ప్రదర్శించి యుండ—

“తత స్సమాప్తభూయిష్ఠై తస్మిన్ కర్మణి భారత ।

ద్వారదేశా త్సముద్యాతో మాహత్మ్యబలనూచకః ॥

వజ్రనిష్పేదసదృశః శుశ్రువే భుజనిస్స్వనః ।

ద్వారం చాభిముఖా స్సర్వే బహువుః ప్రేక్షకాస్తదా ॥”

ఆ ప్రదర్శనము సమాప్తము కాబోవునంతలో ద్వారదేశము

నంఁడి బలాతిశయనూచకమైన భుజాస్ఫులనమహాధ్వని యొకటి వినబడగా పోతకు లందరు ద్వారమువైపు చూచుచుండిరి.

అంతట కర్ణ డాద్యారమునుండి యుజ్జ్వలరూపముతో వచ్చి స్పర్థతో పార్థుని సంబోధించి నీపు చేసిన పనులకంటె విశేషముగా నేను చేయుదు ననెను అపై దోణాచార్యానుమతిపై — “మత్కృతం తత్త్రి పార్థేన త చ్చకార మహాబలః” అర్జునుడు చేసిన పను లన్నియు కర్ణుడును చేసెను.

“అథ దుర్యోధన స్తత్త్రి భ్రాతృభి స్సహ భారత !

కర్ణం పరిష్కృజ్య ముదా తతో వచన మబ్రవీత్ ||

స్వాగతం తే మహాబాహూ దిప్త్యా పాప్తాఽసి మానవః ।

ఆహం చ కురురాజ్యం చ యథేష్ఠ మపభుజ్యతామ్ ||

అప్పుడు దుర్యోధనుడు కర్ణుని కొగలించుకొని నీరాక నాకు సంతోషకరము. నన్ను, కురురాజ్యమును నీయిష్టప్రకారము వినియోగించుకొనుము. అని పలికెను.

ఈకురురాజ్యసమర్పణవచనముతో పాండవులదై యుండి తమ హస్తగతమయియున్న రాజ్యమును కర్ణుడే తమకు స్థిరపరుపగలడనియు, అర్థసంబంధముతో కర్ణుని కట్టుకొనవలయు ననియు, తనవలె పాండవ విద్యేషముగల కర్ణుడే తన్నుద్ధరింపగలడనియు, పార్థుని సంహరింపగలవీరుడు కర్ణుడనియు దుర్యోధనుని యాంతర్యము. అట్లు కాకున్నచో పార్థునితో సమానముగా స్వశక్తిని ప్రకటించినంతమాత్రమున సంతోషపడవచ్చునే కాని, కురురాజ్యార్పణోక్తి యెందులకు ? అపై కర్ణుడిట్లనెను—

“కృతం సర్వ మహం మన్యే సఖిత్వం చ త్వయా వృజే ।

ద్వంద్వయుద్ధం చ పార్థేన కర్త మిచ్ఛా మ్యహం ప్రభో ||”

నీవిచ్చినట్లే తలచుచున్నాను, నీపఖ్యమునే నేను గోరుచున్నాను; పార్థునితో ద్వంద్వయుద్ధము జేయదలచినాను; అది. ఈ యనుటలో కర్ణుని యాంతర్య మిది—నీ మనోరథము నేను నెరవేర్చును; నీకు

రాజ్యము నిరపరతును; నీసఖ్యము నాకున్న జాలును. ఎప్పుడోకాదు; ఇప్పుడే పార్థునితో ద్వంద్వయుద్ధము చేసెదను; అని. ఆపై దుర్యోధను డిట్లనెను—

“భంక్ష్య భోగాన్ మయా సార్థం బంధూనాం ప్రియకృ ద్భవ ।

దుర్వృధాం కురు సర్వేషాం మూర్ఖీన్ పాద మరీచము ॥”

కర్ణుడా! నాతో బాటు సమస్తభోగములను నీవనుభవింపుము; నాబంధువర్గమునకు ప్రీతిని గలిగింపుము; శత్రువుల శిరస్సుపై నీ పాదము పెట్టి అణచుము; అని. ఇట్లునుటలో అంతర్యమిది—రాజ్యము మన మనుభవించుము; నీవు శత్రుక్షయము జేయుము; అని.

అంతట తన్ను ధిక్కరించుచు మాటలాడు కర్ణునితో— పార్థుడు కలుగజేసుకొని మాటలాడుటలో కొంత వాక్కలహ మేర్పడినది. ఆపై ద్రోణాచార్యానుమతిపై పార్థుడు ద్వంద్వయుద్ధమున కుద్యమించునంతట ద్వంద్వయుద్ధమర్యాదను తెలిసి యున్న కృపాచార్యులు కర్ణునితో నీవు ఏరాజకులమునకు జెందిన వాడవో చెప్పి ఆపై తలపడు మనియు, కర్ణుడు ఖిన్నుడగుటయు జూచి దుర్యోధనుడు—‘తస్మా దేహోఽంగవిషయే మయా రాజ్యేభిషిచ్యతే’ అట్లయిన నేనీకర్ణుని యిప్పుడే అంగరాజ్యాభిషిక్తుని జేయుచున్నానని అట్లు చేసెను. అంగరాజ్య మందుకొని కర్ణుడు—

“ఉవాచ కౌరవం రాజన్ భవనం పవన స్తదా ।

అస్య రాజ్యప్రదానస్య సదృశం కిం దదామి తే ॥

ప్రబ్రూహి రాజకార్యం కర్తా హ్యస్మి తథా నృప ।

అత్యంతం సఖ్య మిచ్ఛామి త్యాహ తం స సుయోధనః ॥

ఏవ మక్త స్తతః కర్ణ స్తథేతి ప్రత్యువాచ తమ్ ।

హర్షా చ్ఛోభౌ సమాశ్రిత్య పరాం మద మవాపతుః ॥” (అది-అ 136)

దుర్యోధనా! నీవు నాకు జేసిన యీరాజ్యప్రదానమునకు ప్రతిఫలముగా నేను నీకేమి చేయవలెనో చెప్పుము. నేనది చేసెదను. అను కర్ణునిమాటపై నీయత్యంతసఖ్యమునే నేను గోరుచున్నాను అని దుర్యోధనుడు చెప్పగా తథాస్తు అని కర్ణుడనుటయు, కర్ణదుర్యోధ

ధనులు పరస్పరాలింగనము చేసికొని పరమానందము నొందుటయు జరిగినది.

దీనిని బట్టి కర్ణుడు దుర్యోధనునిపట్ల ప్రాణస్నేహము కలిగి యుండుటకు అంగరాజ్యస్వీకారరూపమైన అర్థసంబంధమే మూలమనియు, కర్ణునిపట్ల దుర్యోధను డట్లుండుటకును, పాండవరాజ్యాకృమణసంకల్పమే మూలమనియు, అదీనుండియు స్వతస్సిద్ధపాండవ విద్వేషమే యిరువురి సఖ్యమునకు పుగాదియనియు, ఇరువురును చేపట్టిన రాజ్యములు పాండవులవే అనియు, అట్టి పాండవులసాత్తునే పరిగ్రహించి కర్ణుడు పాండవులను హింసించుటకును, దుర్యోధనునకు మూర్ఖాభిషేకము జేయుటకును ప్రతిజ్ఞ చేసినా డనియు తెలిసికొనవలయును. కర్ణదుర్యోధనుల ప్రాణస్నేహము అర్థసంబంధమూలకమని సారాంశము.

అధికారికృతమైన అంగరాజ్యప్రదానము నిరాక్షేపణముగా నెట్లు జరిగినదో, వెనుక 'తృతీయప్రతివాదిప్రసంగనిరాకరణ'సందర్భములోను, పాండవనిందానిరాకరణము అను చతుర్థభాగములోను నిరూపింపబడినది. ఆవిశేషము లచ్చట జూడవలయును.

—: దుర్యోధనుడు భీమునకు విషాన్నము పెట్టించుట

మొదలగుపనులు కర్ణమైత్రికి పూర్వముజరిగినవే

అను ప్రసంగము—తన్నిరాకరణము :—

కర్ణచరిత్రకారుల వ్రాత యిట్లున్నది—“కర్ణమైత్రికి బూర్వమే దుర్యోధనుడు తన మేనమామ యగు శకుని ప్రేరణమున పాండవులను జంప యత్నించుచుండెను. భీముని గంగలో ద్రోయించుట, హమలచేత గఱపించుట, విషాన్నము పెట్టించుట మొదలగునవి కర్ణదుర్యోధనుల మైత్రికి బూర్వమే జరుపబడినవి”. (పు. 41)

వీరిట్లు వ్రాయుటకు గారణము ఆ పాండవమాత్యాప్రయత్నములో కర్ణుని సంబంధ మున్నయెడల కర్ణుని కది దుష్టత్వహేతువై అప్రతిష్టావహ మగు నను తాత్పర్యమే. ఈప్రతివాదులు, శకుని

దుర్యోధనులు ఆపనులు చేసినట్లు వ్రాసినారు. కనుక వారిగురుకును దుష్టులని వీరొప్పుకొనినట్లే. అట్టి దుష్టుని సాంగత్యము కలవాడే కర్ణుడు గనుక “తత్సంస్థో చ పంచమః” అనున్వాయమున కర్ణుడును దుష్టత్వమే ప్రాప్తమైన దనక తప్పదు.

ఇంకొకటి— లాక్ష్యగృహనిర్మాణాదివిధానమున కంత దేవితో బాటు పాండవులను దగ్ధము చేయుట కాలోచించినవారిలో—

“తత స్సుబలపుత్ర స్తు రాజా దుర్యోధనశ్చ హ ।

దుశ్శాసన శ్చ కర్ణ శ్చ దుష్టం మంత్ర మమంత్రయన్ ॥

దహనే తు సపుత్రాయాః కున్త్యా బుద్ధి మకరయన్ । (ఆది-అ 14)

కర్ణుడును ముఖ్యపాత్రనే వహించినాడుగనుక దుస్సాంగత్యమును బట్టి ఎచ్చిన దుష్టత్వమేకాదు. దుష్టత్వ మాతనికి నైజ మని చెప్పవలసినదే.

ఇక భీమునకు విషముబెట్టుట, గంగాలో దోయుట అను దుర్యోధనుని దుష్కార్యములు కర్ణదుర్యోధనుల మైత్రికి బూర్వమే జరిగిన వను మాటపై చెప్పవలసియున్నది.

కౌరవపాండవులకంటె గొన్ని సంవత్సరములకు ముందే పుట్టిన వాడు కర్ణుడు. వారికంటె ముందే విద్యాభ్యాసవయస్సు వచ్చినవాడు గర్ణుడు. విద్యాభ్యాసమునకు ధృతరాష్ట్రసఖుడయిన కారణముచే నూతునిచే హస్తినాపురమునకే పంపబడినవాడు కర్ణుడు. అట్టి కర్ణుని సాంగత్యము దుర్యోధనునకు చిన్ననాటినుండి యు సంభవించి యున్న పుడు భీమసేనపాత్యాప్రయత్నమునాటికి కర్ణునితో మైత్రి యేర్పడలేదని ప్రతివాదులు ఎట్లంగలరు ?

ఆదుర్యోధనదురంతము లన్నియు ఆదిపర్వము 128, 129 అధ్యాయములలో చెప్పుచు వచ్చుటలో—

“తం తు సుప్తం పురోద్ధానే గంగాయాం ప్రక్షి పామహే ।

అథ తస్మా దవరజం శ్రేష్ఠం చైవ యుద్ధిరమ్ ॥

ప్రసవ్యా బంధనే బద్ధ్యా ప్రకాశేష్యే కనున్ధరామ్” ।

భీమసేనుడు వనములో నిద్రించునపుడు గంగలో ద్రోసివేయు
దము. ఆమీద అర్జునిని యుధిష్ఠిరుని బలాత్కారముగా బంధించిపడ
వేసి రాజ్య మేలుకొనెదను. అని దురాలోచన చేసినట్లు చెప్పబడినది.

యుధిష్ఠిరుని బంధనములో బెట్టి తాను రాజ్య మేలుకొనవల
చుటకూడ రాజ్యము పొందవులదే యనుటకు నిదర్శనము.

భీమసేనుడు పెట్టిన బాధలు పడలేక దుర్యోధనుడు అట్లు
తలపెట్టినాడు. అను ప్రతివాదులను- ఏబాధలు పెట్టని యుధిష్ఠిరుని
అర్జునుని నిగ్రహింపవలయు నను దుర్బుద్ధి యే కలిగినదో చెప్పగ
లరా ? యని మేమడుగుచున్నాము. పొందవనిందానిరాకరణములో
భీమసేనునిది సుస్వభావమో దుస్వభావమో వివరింపబడినది. ఆవిశే
షము లచ్చట జూడవలయును.

అట్లు దురాలోచనచేసిన దుర్యోధనుడు ‘ప్రమాణకోటి’ అను
గంగాతీరప్రదేశములో ప్రవేశించి అచ్చటనే భోజ్యవస్తువులను ఏర్పా
టుచేయించి కొరవపొండవులు ఉపవిష్టులైయుండగా భీమసేనునికొరకు
విషమిశ్రితపదార్థమును ప్రత్యేకము తయారుచేయించి—

“స్వయం ప్రక్షిపతే భక్ష్యం హు భీమస్య పాపకృత్ ।

ప్రతీక్షితం చ భీమేన తం తై దోష మజానతా” ॥

స్వహస్తముతో భీమసేనునకు పెట్టుచుండ ఏమాయామర్మము
లెరుగని భీమసేనుడు పూర్తిగా భయించె నని చెప్పబడినది.

తరువాత జలకీరడ నందరును సాయంకాలమువరకు జరిపిరారు.
అంతట వివభక్షణముచేతను జలకీరడావ్యాఘాతముచేతను డప్పి
పోయిన భీమసేనుడు అక్కడనే ఒక స్థానమందు మైమరచి నిద్రపోయెను.

“తతో బద్ధ్యా తథాపాతై ధీమం దుర్యోధన స్వయం ।

మృతకల్పం తదా వీరం స్థలా జ్ఞం మపాతయత్” ॥

అంతట మృతకల్పుడై గాఢనిద్రలో నున్న భీమసేనుని పాశ
ములతో దుర్యోధనుడు స్వయముగా బంధించి అన్యులకు దెలియ
కుండ గంగలో పడవేయించెను.

అపై యందరును పురమునకు వచ్చివారు. ఆనచ్చుటతో దుర్యోధనానుయాయులు— “బ్రువన్తో భీమసేన స్తు యాతో హ్యగ్రత ఏవ నః” భీమసేనుడు ముందు వెళ్ళిచాడని చెప్పుచుండగా పాండవులు నిజమే అనుకొని యింటికి వచ్చి తల్లియొద్ద లోచించుట జూచి ధర్మజుడు—

“క్వ గతో భవితా మాత క్షేహ పశ్యామి తం శుభే ।

ఉద్యానాని వనం చైవ విచితాని సమంతతః ॥

అగతాస్మ మహాభాగే వ్యాకుతే నాంతరాత్మనా ।

ఇహగమ్య క్వ సు గతః త్వయా వా శ్రేషితుః క్వ సు ॥”

అమ్మా ! భీమసేను డిక్కడ గనబడ డేనుయ్యెను ? మేమ క్కడ వెదకివెదకి ముందే వచ్చినాడనుకొని వ్యాకులయుతో వచ్చి నాము. వచ్చి మరెక్కడకైన వెళ్ళినా ? నీవెక్కడకైన పంపినావా ? అని యాతురతతో నడుగగా కుంతీదేవి హాహాకారముచేయుచు రాలేదు, వెదకుడనుచు విదురుని రప్పించి జరిగిన గాధ జెప్పి దుర్యోధను డేమిచేసెనో అని భయముకలుగుచున్నదని భేదపడుచుండ దూరదృష్టిగల విదురుడు—

“మైవం వదస్వ కల్యాణి శేషసంరక్షణం కరు ।

ప్రత్యాదిష్టాహి దుష్టాత్మా శేషేపి ప్రహరే త్వర ॥

దీర్ఘాయుష స్తవ సుతా యోగోవాచ మహామునిః ।

అగమిష్యతి తే పుత్రః పీఠిం చోత్పాదయిష్యతి ॥”

అమ్మా ! అధరస్పందము చేయవలదు. శేషించినవారిని రక్షించుకొనుము. ఆదుష్టునిగూర్చి యేమనినను మిగిలినవారిని హింసించబూనును. నీపుత్రులు దీర్ఘాయువ్యుండు అని నాకు మహర్షి చెప్పియుండెను. నీపుత్రుడు సుఖముగా వచ్చును. సంతోషపెట్టును. అని బోధించె నని చెప్పబడినది. ఈవిధమైన మాతృప్రయత్నములు చేసినవారు—

“ఏవం దుర్యోధనః కర్ణః శకుని శ్చాపి సౌభలః ।

అనేకై రభ్యుపాయై స్తాన్ జహంసంతి స్య పాండవాన్ ॥”

దుర్యోధనుడు, కర్ణుడు, శకుని అని కంఠోక్తిగా జెప్పబడుటచేత గూడ దుర్యోధనకృత్యములలో కర్ణుడు కలిసియే యున్నాడు.

ఇంకొకటి— సైంధవనధానంతరము ద్రోణుడు పక్షపాతము జూపి అర్జునుని విడిచిపెట్టెను చూచితివా ! అని తనతో చెప్పవచ్చిన దుర్యోధనునితో కర్ణుడు —

చ. “ఆన విని కర్ణ డి ట్లనియె నగ్గురు దూఱగ నేల నాత డో
పినగతి బోరుగాక నరు భీరము లావును నెక్కు డైన వా
ని నుడువపచ్చునే విధియ నేర్పు విషం బిడి యిల్లుగాల్చి కా
ననమున కేగజేసి యొకనాశము గంటిమె గొంతిసంతతిన్”. (అంధ్ర). భా.)

పాండవనినాశమునకై విషముబెట్టుట మొదలగుపనులు మనము చేసి నశింపజేయగలిగినామా ? ద్రోణాచార్యు ననరాదు. వారికి దైవబల మున్నది. అని చెప్పటచేత భీమునకు విషాన్నము పెట్టించుట మొదలగు పనులు కర్ణదుర్యోధనమైత్రికి పరమందేశాని పూర్వమందు జరిగినవి కావుకనుక ప్రతివాదిప్రసంగము నిరస్తమైనది.

— : భీమసేనుడు అష్టకుండపరిమితరసము దాగి నాగలోకమునుండి నజశరీరుడై వచ్చుట :—

గంగలో బడవేయబడిన భీమసేనుడు అష్టకుండ నాగలోకము నకు బోవ నచ్చటి సర్పములపై బడిన ఆశరీరముపై కాట్లు వేయు నంతట సర్పనిషముచేత వెనుకటి విషముయొక్క దోషము పోయి తెలివి వచ్చుటయు నచ్చట ఆర్యకు డను నాగరాజు—

“ఆర్యకేణ చ దృష్ట స్స పృథాయా ఆర్యకేణ చ ।

తదా దాహితృదాహితృః పరివృక్త స్సుపీడితమ్ ॥”

టీ॥ ఆర్యకేణ నాగరాజేన, పృథాయా ఆర్యకేణ మాతామహేన కుంతి భోజద్వారాయం సంబంధ ఇతి గమ్యతే । దాహితృదాహితృ ఇతి తు ఆర్యకనాగస్య దాహితృ క్షూరస్తద్దాహితౌ భీమ ఇత్యవిరుద్ధ మేతత్ । అన్యే తు క్షూరమాతామహ ఏన ఉపచారా త్కుంతిమాతామహోపీత్యాదుః ॥

తనకు దాహిత్యదాహిత్యుడగు భీమసేనుని జూచి అత్యాదరముతో నాలింగనము జేసికొని నాగాధిపతియగు వాసుకితో నిట్లనెను—

“రసం పి బే తుమాకోఽయం త్వయి ప్రీతే మహాబలః ।

బలం నాగసహస్రస్య యస్మిన్ కుండే ప్రతిష్ఠితమ్ ॥”

ప్రీతుడవైన నీయనుజ్ఞపై గూతడు ఒక్కొక్క కుండమునందు గల వేయియేనుగుల బలమిచ్చెడి రసమును దాగిగున్నట్లు ప్రసాదింపవలయును.

“యావత్పిబతి బాలోఽయం తావద్దస్మై ప్రదీయతామ్ ।

ఏవ మస్త్వితి తం నాగం వాసుకిః ప్రత్యభాషత ॥

తతో భీమస్తదా వాగైః కృతస్వస్త్యయన శ్శుచిః ।

ఏకోచ్ఛాప్తసా త్తతః కుండం పిబతి స్మ మహాబలః ॥

ఏవ మష్టా సకుండాని హృషిబ త్పాండునందనః ॥”

ఈతడు తాగగలిగినంతను ఇప్పింపవలయును. అది ప్రార్థింప వాసుకి అట్లే అనుజ్ఞ నీయగా భీమసేనుడు శుదీయై ఒక్కొక్క ఉచ్ఛాప్త సమునకు ఒక్కొక్క కుండము చొప్పున ఎనిమిదికుండముల రసము దాగి నిద్రించి—

“తతోఽప్తమే తు దినసే ప్రత్యబుద్ధ్యత పాండవః ।

తస్మిన్స్తదా రసే జీర్ణే సోఽప్రమేయబాః బలీ ॥”

ఎనిమిదవరోజునకు తాగిన రసము జీర్ణముకాగా మేలుకొని నాడు. తరువాత విషహరములైన ఓషధులతో గూడిన పరమాన్నము భుజించి ఆనాగునచే అశీర్వాదపూర్వకముగా నాగలోకమునుండి యథాపూర్వవనప్రదేశమునందు ప్రవేశపెట్టబడి యింటికి చేరెను.

—♦ దుర్యోధనునకు సమ్మతముగా బ్రవర్తించుట కర్ణున కొక యవగుణము కానేరదు. అనుప్రసంగము—తన్ని రాకరణము ♦—

కర్ణచరిత్రాకారుః. జాగ్రత యిట్లున్నది—

1. “దుర్యోధనుని కార్యములయందు దాతనికి సమ్మతముగా బ్రవర్తించుట సామిభిక్షుడగు కర్ణున కొక యవగుణము కానేరదు. అరయ నరయ నదియు కాతని సుగుణవర్ణనలలోనే లెక్కింప దగియుండును.” (ఉపాధ్యతము)

2. స్వామిభక్తులకు తమ యధీశుల వ్యాపారములలోని మంచిచెడ్డలను విమర్శించుట అక్షణము గాకుండుటచేత గావలయును గర్హ డట్టి విషయమున (ప్రాపదీవిషయమున) నమృతాసభలో దుర్యోధనుని వ్యాపారమున కేవలంపక యాతని కనుకూలముగా బ్రసంగించి మహానిపద్యశశాసున్న యాద్రాపది నల్లసములాడెను; బంధకి యనెను. మహాపతివ్రతయైనట్టి ద్రాపదిని బంధకియనుట యుచితముగా నుండలేదు” (పు 43)

ఇచ్చట ప్రథమాంశమును బరిశీలించుము— దుర్యోధనుని కార్యము లెట్టివి? పాండవహత్యోద్యమము, పాండవరాజ్యాక్రమణము, పాండవనారాకృతియణము ఇత్యాదులు. హత్యోద్యమములో గూడ ఆహారములో విషముబెల్లుట, యింటికి నిప్పుబెల్లుట, నిద్రించునపుడు కాలుసేతులు గట్టి గంగలో బడవేయుట; ఇత్యాదులు.

ఇట్టి కార్యములలో దుర్యోధనసమృతముగా సహకరించినవాడు కర్ణుడు; అట్టి కర్ణుడు స్వామిభక్తు డగుటచే నది యాతని కవగుణము కాక సుగుణములలోనే లెక్కకు వచ్చునట !

అయితే అట్టి కృత్యములు చేయుట సుగుణమే అయిననాడు లోకములో ఇక దుర్గుణ మేదియగును? మరియు కర్ణుడు స్వామిభక్తు డగుటచే నట్టికృత్యములు చేసెనా? అట్టి కృత్యములు చేయుటచే స్వామిభక్తు డయ్యెనా? ఆకృత్యములను విడిచినచో చెప్పకొనతగిన స్వామిభక్తి యాతనియం దేమున్నది? మరియు అర్థార్థసంబంధ మూలకమైన పరస్పరానుబంధముతో, రాగద్వేషములతో, నైసర్గిక పాండవద్రోహాచింతతో దుర్యోధనానువర్తయైన కర్ణుని స్వామిభక్తు డనుట యేమిబాగున్నది. ఆత్మవినాశ హేతువులైన దుర్యోధన దుశ్చేష్టలకు ప్రోద్బల మిచ్చుట స్వామిభక్తియగునా? అపకీర్తికరములైన పాపకార్యములలో దుర్యోధనునకు సహకారి యగుట స్వామిభక్తియగునా?

పాపకార్యములు కూడ జేయుట కర్ణుని స్వామిభక్తికి చిహ్నమన్నట్లు ప్రతివాదులు వాగ్గులు లోకవిరుద్ధము, లోకోపద్రవకరము నగుటచే హేయమైనందున ప్రథమాంశము నిరస్తము.

ద్వితీయాంశము—ద్రౌపదీవిషయమున మహాసభలోని దుర్యోధనవ్యాపారమునకు తా నేవగింపక యాతని కనుకూలముగా ప్రసంగించి ద్రౌపది నుల్లసములాడుట, బంధకి యనుట మొదలగు పనులు తమయధీశుల వ్యాపారములోని మంచిచెడ్డలువిమర్శించుట స్వామిభక్తులకు లక్షణము కాకుండుటచేత కాబోలును కర్ణుడు చేసినాడట ! మహాపతివ్రతను బంధకి యనుట యుచితముగా నుండులేదట !

కర్ణుడు చేసిన పనులనుబట్టి స్వామిభక్తుల కది లక్షణమేమో అని ప్రతివాదులు భావించుచు నది యుచితముగా నుండులేదని వారే చెప్పుచున్నారు. కర్ణుడు పాండవులపట్ల చేసిన పనుచితకార్యము అనియే మావాదము. కొన్నియే అనుచితములున్నవని వారి వాదము కాబోలు. ప్రతివాదిమతప్రకారము స్వామికార్యములలోని మంచిచెడ్డలను విమర్శించుట స్వామిభక్తులకు లక్షణము కానట్లు స్వామిభక్తుల కార్యములలోని మంచిచెడ్డలను విమర్శించుటకూడ వివేకవంతులకు లక్షణము కాదేమో. ఏవో ఒకభక్తిని అడ్డముపేసికొని విధివిషేధములు లేకుండ ఎవ్వ డేదీచేసినను అది భక్తిలక్షణ మనిన చెల్లనలరినదేనా ? ఈదుష్కార్యమున కిది శిక్ష యని చెప్పు శిక్షాస్మృతులు మూలబడవలసినదేనా ? తమ ప్రభువుల వ్యాపారములలోని మంచిచెడ్డలను విమర్శించి చెప్పి మంచిపనులయందే ప్రభువులను ప్రవర్తింపజేయుట ప్రభుభక్తికి లక్షణము. కనుకనే భారవిమహాకవి—

“స కిం సఖా సాధు న కాస్తి యోఽధిపం ।

హితాన్న య స్సంశ్రుణుతే స కిం ప్రభుః” ॥

ప్రభువునకు సన్మార్గరూపమైన హితోపదేశము జేయని సఖుడు కుత్సితసఖుడనియు, అట్టి హితోపదేశమును చెప్పని బెట్టక సంచరించు ప్రభువు కుత్సితప్రభువనియు జెప్పియుండెను. కర్ణ దుర్యోధను లిట్టివారే.

“ద్యౌతసభా ద్రౌపది గెలుపు చెల్లనేర దను ప్రశ్నముపై ధర్మరాజుదులు దాసులైనపుడు వారిసాత్తగు ద్రౌపదియు దాసియగుటవిధి కానేర దని చెప్పిన కర్ణుని సమాధానము మాత్రము కొంతవరకు సయ్యక్తముగ నున్నది”. (త. 44)

అను ఈప్రతివాదులవ్రాత అయిత్తముని 'ద్రాపదీచిందానిరా కరణము' అను పంచమభాగములో విపులముగా చర్చించి నిరాకరింప బడినందున ఆవిశేషము లచ్చట జూకవలయును. ఇట్లు పరిశీలింపగా యుక్తాయుక్తములు లేక దుర్వ్యభనసమ్యక్తముగా ప్రవర్తించుట కర్హు నకు గొప్ప అవగుణమనియే తేలినందున ప్రతివాదిప్రసంగ మచస్త మైనది.

పాండవహత్యకై దుర్భాగము లవలంబించుట, నాటి కపట మ్యూతసభలో ద్రాపదీపాండవులను దుర్భాషలాడుట; మొదలగు దుర్వ్యాపారములనుబట్టియే దుష్టచతుష్టయూంతర్గతుడు కర్ణుడు ప్రసిద్ధి కెక్కెను. ఇంకను గలవు చూడుడు—

—: వనవాసులై యున్న పాండవులను మనము వెళ్ళి వధిం

మని కర్ణుడు దుర్వ్యభనున కాణోచన చెప్పుట :—

కపటమ్యూతమున నోడించి యరణ్యమునకు బంపబడిన పాండ వులు నాటి సాయంకాలమునకు గంగాతీర మండలి మహావటమునకు జేరియుండ వారి ననుగమించిన బ్రహ్మవాదులైన విప్రులు పాండవు లను పరినేష్టించి యథోచితగోష్ఠితో నారాత్రి గడపిరి.

ప్రభాతకాలమున వనప్రవేశమునకు ప్రయాణ మగుచున్న పాండవులకు ముందుగా ఆవిప్రులును ప్రయాణ మగుట జూచి యుధిష్ఠిరుడు, మహానీయులారా ! నాతో వచ్చి కష్టపడక మీరు వెనుకకు వెళ్ళి సుఖముగా నుండుడు. మావెంట వచ్చిన మీకేమి సుఖము ? అని బోధింప ఆవిప్రోత్తములు— మమ్ము వెంటరానిమ్ము. పొమ్మన కుము. మాపోవణభారము నీకు గలుగనీయము.

“అస్మత్ప్రవణజా చింతా మా భూ తే హృది పార్థవ ।

స్వయ మాహృత్య చాన్మాని త్వఽనుయాస్యామహే వయమ్ ॥

అనుభ్యాసేన జప్తేన విధాస్యామ క్షితం తవ ।

కథాభి శ్చాన్భిరహ్యభి స్సహ రంస్యామహే వయమ్” ॥

టి. అనుభవ్యనేన ఇష్టచింతనేన జప్తేన స్వస్త్వయశేనేతి. అదృష్టద్వారా ఉపకారముక్త్యా దృష్టద్వారాపి త మ హుః—కథాభిరితి.

మమ్ములను పోషించుటకై నీవు చింతింపవద్దు; మా ఆహారము మేము సంపాదించుకొనుచు నీవెంట వచ్చెదము. మేము మీనిమిత్తము శుభాశంసనము స్వస్తి వాచనము జరుపుచు కష్టములను మరసిందెడి కథాగోష్ఠితో మీకు గాలక్షేపము గావించుము. అనుచు అనుసరించిరి. తరువాత యుద్ధిష్ఠిరుడు వారినందరను పోషించుట కుపాయము ధౌమ్యమహర్షివలన దెలిసికొని సూర్యోపాసన జేసి—

“అహ మన్నం పృథాస్యామి సప్తపంచ చ తే సహాః ॥

గృష్టీష్వ పితరం తామ్రం మయా దత్తం సరాధప” ।

అన్నమక్షయముగా నీయగలయీసాత్రును మీకిచ్చుచున్నాను. దీనిచే 12 సంవత్సరములు అన్నసమృద్ధి కలుగునని సూర్యదేవుడు చెప్పి యిచ్చిన సాత్రుచే ద్రౌపదీదేవి సమృద్ధిగా పెట్టుచుండ కాలము గడుపుచు కామ్యకవనమందు పాండవులుండిరి.

ధృతరాష్ట్రుడు పాండవప్రవాసమూలమున పౌరులలో గల్గిన సంరంభమును గ్రహించి విదురునితో—

“పౌరా శ్చ మే కథ మస్మాన్ భజేరన్ తే చా పృష్ఠా న్నోర్ధ్వశయ సుమాలాన్ । తత్త్వం బ్రూయా స్సాధు కార్యాణి శేత్సి”

మన పౌరులు మనపై ప్రీతికలిగియుండుట యెట్లొ, పాండవులు మనల నున్మూలంపకుండుట యెట్లొ చెప్పుమని ప్రశంసించగా నాతడు ఇట్లు చెప్పెను—పాండవుల రాజ్యము పాండవుల కిచ్చివేయుట, వారి సొత్తు నాశంపక చేసిన దుర్మయములను తుమింపు డని దుర్యోధనాదులు వారిని వేడుకొనుట, దుర్యోధను డందుల కంగీరింపనియెడల నీవు దుర్యోధనుని విడిచివేసి పాండవులను చేరదీసుకొనుట. ఇంతకంటే నేను చెప్పన దేమున్నది? అని.

ఆమాటలపై ధృతరాష్ట్రుడు నాపుత్రుని విడిచివేయుచుండువా? అని కుక్కుడు నీయిష్టమువచ్చిన చోటునకు నీవు పొమ్మని నిరసించెను.

ఆవెంటనే విదురుడు పాండవులయొద్దకు వెళ్ళగా మరల ధృతరాష్ట్రుడు కంగారుపడి సంజయుని బంపి విదురుని రప్పించెను. ఆవిదురునితో యథాప్రకారము గోష్ఠి నడుపుచుండెను.

దుర్యోధను డది చూచి కర్ణశకునిదుశ్శాసనులయొద్ద నిట్లు ప్రసంగించెను—

“యావ దస్య పున ర్భుద్ధిం విమతో నాపకర్షతి ।

పాండవానయనే తావ స్మస్త్రయధ్వం హితం మమ ॥

అథ పశ్యా మ్యహం పార్థాన్ ప్రాప్తా నిహ కథంచన ।

పున శ్లోషం గమిష్యామి నిరంబు ర్నిరవగ్రహః ॥

విష ముద్బంధనం చైవ శస్త్ర మగ్నిప్రవేశసమ్ ।

కరిష్యే న హి తా సృధాన్ పునర్ద్రిష్ట మిహోత్సహే ॥” (కన. ఆ 7)

టీ—నిరవగ్రహః ప్రతిబంధాభావేపి నిరంబుః నిరాహారో భూత్వా శ్లోషం గమిష్యామిత్యర్థః । ప్రతిబంధే పృథగ్గ్రహ ఇతి విశ్వః । మరణార్థం విషాదికం కరిష్యే స్వీకరిష్యే ॥”

ఈవిదురుడు నాతండ్రియొక్క బుద్ధిని మార్చి పాండవులను రప్పింపకుండ మీరు నాకు తెగిన ఆలోచన చెప్పవలయును. ఏవిధమున నైన వారిచ్చటకు వచ్చుట తటస్థించినయెడల నేను తిండి తినిన ఒట్టు. వివశస్త్రాదులద్వారా మరణింతునుగాని వార లభివృద్ధిగా నుండుట నేను చూడజాలను; అని. ఆపై శకుని యిట్లనెను—

అంధభారతము—

“ఇట్లైత బాలిశంబైన మతి దలంచితివి. విమరధృతరాష్ట్రులు విపరీతమతులై రావించినను నిత్యసత్యనిరతులైన యప్పాండవులు దమచేసిన సమయంబు సలుపక యేల వచ్చువా రగుదురు.”

అని. ఆపై దుశ్శాసనుడు, శకునిచెప్పినది నిజమే అని అంగీకరించెను. ఆపై కర్ణు డిట్లు చెప్పెను—

“నాగమిష్యంతి కే ఫీరా అకృత్వా కాలసంవిదమ్ ।

అగమిష్యంతి చే శ్లోహ త్వన ద్ద్యూతేన తాన్ జయ ॥”

దుర్యోధనా ! ప్రజ్ఞిజ్ఞుని పూర్తిచేయక వారు రానేరారు.
ఒకవేళ వచ్చినను మరల మృత్యుముచేత నోడింపుము. అని.

“ఏక ముక్తస్తు కర్ణేన రాజా దుర్యోధన స్తదా ।

నాతిహృష్టమనాః క్షిప్ర మభవ త్స పరాజ్ఞుభిః ॥”

టీ|| నాతిహృష్టమనాః పాండవానాం నిందాయాం సత్యామసి అగమనాఽ
సహిష్ణుత్వాత్ । కర్ణేన స్వపరాక్రమయోగ్యస్య వచన స్యాఽనుక్తే శ్చ ।

ఆకర్ణుని మాట వినిన దుర్యోధనుడు పాండవసరిసనములో
కర్ణుని సమ్మతి కనబడినను, పరాక్రమయుక్తమైన మాట కర్ణుని నోటి
నుండి రాకపోవుటచేతను, పాండవుల రాకయే కీట్రనివాడయి తాను
డుటచేతను అంత సంతోషపడక ముఖము తిప్పకొని యుండెను.
అది చూచి కర్ణుడు పౌరుషముతో నిట్లనెను—

“వయం తు శస్త్రా జ్ఞాదాయ రథా నాస్థాయ దంశితాః ।

గచ్ఛామ స్సహితా హంతుం పాండవాన్ వనగోచరాన్ ॥

తేషు సర్వేషు శాస్త్రేషు గతే వ్యవిధితాం గతిమ్ ।

నిర్వివాదా భవిష్యంతి ధార్తరాష్ట్రా స్తథా వయమ్ ।

యావదేవపరిద్యూనా యావచ్ఛృణోతి పరాయణాః ।

యావ న్మిత్రవిహీనా శ్చ తావచ్ఛక్యా మతం మమ ॥

అయితే మనమందర మిప్పుడే శస్త్రములతో, రథములతో
బెళ్ళి వనగతులైన పాండవులను వధింతము. ఆపై మనము నిర్వివాద
ముగా సంశయచ్యును. వారు ఖిన్నులై, శోకగ్రస్తులై, అసహాయులై
యున్నపుడే మన కది శక్యమని తలచుచున్నాను; అని.

ఆమాటకు సంతోషించి వారందరు రథముల నాయత్త పరచు
కొని—“నిర్యయుః పాండవాః హంతుం సహితాః శృతనిశ్చయాః”
పాండవసంహారమునకై బయలుదేరిరి. ఈలక్షణములను బట్టియే కర్ణుడు
దుష్టచతుష్టయూంతర్గతు డని ప్రసిద్ధికెక్కెను. అట్టి దుష్టులకూడ
పాండవులు సత్యసంఘులని, ప్రజ్ఞిజ్ఞుని నిర్వహించనిదే కారని ప్రశం
సించుకొనిన విషయమును మాత్రము ప్రతివాదులు మరువరాదు.

—: పాండవహత్యకై దుర్యోధి తో బయలుదేరిన దుష్టులను

వేదవ్యాసభగవానుడు నివారించుట :—

“తాన్ ప్రస్థితాన్ పరిజ్ఞాయ కృష్ణజ్వై పాయనప్రభుః ।

అజగామ విశుద్ధాత్మా దృష్ట్యా దిశ్యేన చక్షుషా ॥

ప్రతిషీధ్యాత్థ తాన్ సర్వాన్ భగవాన్ లోకపూజితః ।

ప్రజ్ఞాచక్షుష మాసీన మవాచాత్మేత్య సత్వరమ్ ॥

• తదయం కిం ను పాపాత్మా తవ పుత్ర స్మనుందధీః ।

పాండవా నిత్యసంక్రుద్ధో రాజ్యహేతో ర్జిహంసతి ॥

వార్యతాం సాధ్యతం మాథ శృణుం గచ్ఛతు తే సుతః ।”

అట్లు దుర్యోధనానుబు పాండవహత్యకై సంకల్పించి బయలుదేరిన విషయము వేదవ్యాసభగవానుడు దివ్యదృష్టిచే గ్రహించి దుర్యోధనాదులయొద్దకు వచ్చి వారిని నివారించి ధృతరాష్ట్రుని సమీపించి నీపుత్రుడు పాపాత్ముడై రాజ్యశృల్లతో నింకను పాండవులను హింసింపజూచుచున్నాడు. నీవు బుద్ధిచెప్పి నివారింపుము. అని చెప్పి సురభ్యుపాఖ్యాన ముపదేశించి పుత్రులందరు సమానులే అయినను దీనులైన పుత్రులయొడ అధికదయ యుండవలయు నని బోధంపగా ధృతరాష్ట్రుడు—

“అన్వశాధి దురాత్మానం పుత్రం దుర్యోధనం మమ ।”

దురాత్ముడైన దుర్యోధనునకు మహాత్మా ! నీవు బుద్ధిజెప్పుమని ప్రార్థించెను. అప్పుడు నేను కాదు; మైత్రేయమహర్షి వచ్చుచున్నాడు. అతడు చెప్పు నని వ్యాసమహర్షి అంతర్ధాన మయ్యెను.

• —: దుర్యోధనునకు మైత్రేయమహర్షి శాపము •—

తరువాత మైత్రేయమహర్షి దర్శన మీయగా ధృతరాష్ట్రుడు సపుత్రుకృడై పూజించి స్వాగతప్రసన్నచేయ మహర్షి యిట్లు చెప్పెను—

నేను తీర్థయాత్రగా పర్యటనముచేయుచు కురుజాంగల దేశములకు వెళ్ళి యాదృచ్ఛికముగా కామ్యుకవనమం దున్న ధర్మరాజును దర్శించితిని. జటాజినధారియై తపోవనవాసియై యున్న ఆమహాత్ముని దర్శించుటకై అక్కడ మునిబృందము సమావేశమైనది.

ఆగోష్ఠిలో నీవుతున్నాడు జరిపిన ద్యూతక్రీడాదిదుర్నయములు విని నీయం దధిపతీ కలవాడ నగుటచే నీకు హితము చెప్పదలచి యిక్కడకు వచ్చితిని. ధృతరాష్ట్రా! నీవట్టి దుర్నయము లెందు కుపే టించితివి? తాపసలోకములో నీకీర్తికి లోపము వచ్చినదే! అనిపలికి దుర్యోధనునితో నిట్లనెను—

అంధభారతము—

క. “అయ్యా! పాండవులతో విరోధం బుడుగు మట్లయిన నీకును వారికిం గురు కులంబునకు అగ్గు నాపలుకు జేకొనుము.

సీ. కజ్జిసంహనను అచార్యపరాక్రమముల్ పాండుకుమారు లాఖండలాభు లందఱు నాగశతాయుతప్రాణు లు గ్రాహకకాంక్షు లుత్సాహపరులు వారలలో బలవంతుండు బకహిడించానురు అనుచారి నాసురమున జంపె నాగాయుతసత్త్వ జరాసంధు నెక్కటి యెచ్చిన యక్కజాండు తే. ఘోరవనమున నీరు గిమ్మారు డను సురారి నిశ్చల ఘనభీకరాంగు బట్టి పోర వధించి నట్టి సమీరజనకు భూరిభుజనకు మార్కొనువారు గలరె”.

అని బోధించి నామాట విని పాండవవిద్యేషము మానుమని చెప్పగా—

“ఏవం తు బుగ్రవత స్తస్య మైత్రేయస్య విశాంపతే ।

ఊరుం గజకరాకారం కరేణా భిజ్ఞాన సః ॥

దుర్యోధనః స్మితం కృత్వా చరణే నోల్లిఖ స్మహీమ్ ।

న కించి దుక్తా దుశ్మేధా స్తస్థా కించి దవాబ్జుఖః ॥”

దుర్యోధను డామహర్షి మాటను అలక్ష్యము చేసి తన తొడను చరచి మంసస్మితము చేసి యేమియు పలుకక తలవాల్చి కాలుతో నేలను రాయుచు గూర్చుండెను. అట్లు ఉద్ధతుడై తిరస్కారభావముతో వినిపించుకొనకుండుటను జూడగా మహర్షికి గోపము వచ్చి కను తెరచి పడినవి. తరువాత—

“తత స్స వార్యపస్పృశ్య కోపసంరక్త లోచనః ।

మైత్రేయా భార్తరాష్ట్రం త మశప ద్దుష్టచేతసమ్ ॥

యస్మా త్త్వం మా మనాదృత్య నేమాం వాచం చికిర్షసి ।

తస్మా దస్యా భిమానస్య సద్యః ఫల మవాప్నుహి ॥

త్వదభిద్రోహసంయుక్తం యుద్ధ ముత్పత్స్యతే మహాత్ ।

తత్ర భీమా గదాఘాతైః తవోరుం భేత్స్యతే బలీ ॥

మైత్రేయమహర్షి ఉదకమును స్పృశించి 'నీ దర్పమునకు సద్యఃఫలమును పొందుము—నీద్రోహబుద్ధిని బట్టి మహాయుద్ధ మేర్పడును. అందు భీమ సేనుడు గదాఘాతములచే నీతోడను విరుగగొట్టును' అని శపించెను.

అది విని ధృతరాష్ట్రుడు అనుగ్రహింపుమని మహర్షిని ప్రార్థింప—

“శమం యాస్యతి చే త్పుత్తి స్తవ రాజన్ యదా తదా ।

కాపా న భవతా తాత విపరీతే భవిష్యతి ॥” (వన ఆ 10)

నీపుత్రుడు పాండవద్రోహబుద్ధి మాని శాంతి వహించినప్పుడు నాశాప మంటడు. లేనియెడల తప్పదు. అని మైత్రేయమహర్షి చెప్పెను. ఇట్టి దుర్యోధనుని దుస్సాంగత్యముచే కర్ణుడు దుప్తచతుష్టయంతర్గతు డని పసిది కెక్కెను.

—♦ ఘోషయాత్ర యను పేరుతో అరణ్యమునకు వెళ్ళి అక్కడ

కప్తములకు పాలై యన్న పాండవులకు నీవై భవమును జూపి

వారి నేడిపింపవలయును. అని కర్ణుడు దుర్యోధనుని

పోత్సహించుట ♦—

పాండవులు శీతోష్ణవాతాలపములకు కృశించుచు వనవాసము చేయుచు ద్వైతవనమం దున్న పరిస్థితిలో శకుని సహితుడై కర్ణుడు దుర్యోధనున కిట్లుపదేశించెను—

“స ప్రియాహి మహారాజ క్రియా పరమయా యుతః ।

తాపయన్ పాండుశ్రత్రాం స్త్వం రిశ్మివా నివ లేజసా ॥

స్థితో రాశ్యే చ్యుతాన్ రాజ్యా చ్ఛ్రియా హీనాన్ క్రియా వృతః ।

అసమృద్ధాన్ సమృద్ధార్థః పశ్య పాండుసుతా స్సృప ॥

సహస్రో విషమస్థాన్ హి దుర్హదో యాభిషిక్షతే ।

జగత్థిస్థాని వాఽద్రిష్టః కి మతః పరమం సుఖమ్ ॥

న పుత్రధనలాభేన న రాశ్యేనాపి విందతి ।

ప్రీతిం నృపతికార్దుల యా మమిత్రాఽఘదర్శనాత్ ॥

కిన్ను కస్య మఖం న స్యా దాశ్రమే యో ధనంజయమ్ ।

అభివీక్షేత సిద్ధార్థో వల్కలాజినవాససమ్ ॥

సువాససో హి తే భార్యా వల్కలాజినసంపృతామ్ ।

పశ్యంతు దుఃఖితాం కృష్ణాం సా చ నిర్విద్యతాం పునః ॥

వినిందతాం తథాత్మాచం జీవితం చ ధనచ్యుతమ్ ।

న తథా హి సభా మధ్యే తస్యా భవతు మర్గతి ॥

వైమనస్యం యథా దృష్ట్వా తవ భార్యాః స్వలంకృతాః । (కవ. అ. 237)

దుర్యోధనా! తేడన్నుచే నూర్చునినలె మహావై భవముచే పాండవులకు సంతాపము గలిగించుటకై నీవు బయలుదేరుము.

రాజ్యభగ్నిస్తులై, సంపస్విహీనులై, నిర్ధనులై యున్న పాండవులను రాజ్యస్థితుడవై, సర్వవై భవసమృద్ధుడవై యున్న నీవొకసారి చూడవలయును. పర్వతముపై నున్న వాడు నేలపై నున్నవానినివలె అత్యున్నతస్థితిలోనున్న నీవు నీచస్థితిలో నున్న శత్రువులను కనులార జూచుట కంటె పరమానంద మే మున్నది!

శత్రువుల దైన్యస్థితిని జూచుటచే గలుగు ఆనందము పుత్రీలాభముచేగాని, రాజ్యలాభముచేగాని, ధనలాభముచేగాని కలుగు నట్టిది కాదు వల్కలాజినములు ధరించి వనవాసియై యున్న పాహుని గనులార జూచుటచే కలుగు ఆనందమునకు మేర యుండదు.

సర్వాలంకారశోభితలైన నీ భార్యలు నారబట్టలు గట్టి దుఃఖితుగాలై యున్న ద్రాపిణిని జూడవలయును. ఆమె వైమనస్యము వహించి తన నిర్ధనపుబ్రతుకును నిందించుకొని దుఃఖిపడవలయును. నాడు ద్యూతసభలో బొందినదానికంటెను ఎక్కువ వైమనస్యమును అలంకరించుకొని యున్న నీ భార్యలను జూచి యామె పాండవలయును. అని.

ఇట్టి దుర్లక్షణములను బట్టియే కర్ణుడు దుష్టచతుష్టయాంతర్గతుడని ప్రసిద్ధి కెక్కెను.

కర్ణస్య కవనం శుభ్రత్వా రాజా దుర్యోధన ప్రతః ।

హృష్టో భూత్వా పున ర్దీన ఇదం కవన మబ్రవీత్ ॥

బ్రహ్మ య దిదం కర్ణ స్వరం మనసి మే శ్రితమ్ ।

న త్వభ్యుహజ్ఞాం అస్మిన్ గమశే యత్ర పాండవాః ॥”

కర్ణుని యామాటలు విని హాసించిన మర్యోధనుడు— కర్ణడా ! అట్టి కుతూహలము నాకును కలిగినదినుమా ! కాని మన మట్లు చేయుటకు తండ్రి సమ్మతించడు. అనెను. ఆపై మీరు మన సంకల్పము సాగుటకును, తండ్రి యనుజ్ఞను పొందుటకును తగిన ఉపాయము నాలోచింపుడని చెప్పినమీదట యెవరి యింద్లకు వారు వెళ్ళి ఆ రాత్రి గడిపి తెల్లవారినతరువాత దుర్యోధనుని గలిసికొనుటలో ముందు కలిసి కొనిన కర్ణుడు—“ఘోషయాత్రాపదేశేన గమిష్యామో న సంశయః” ఘోషయాత్ర అను పేరుతో మనము చెప్పి వెళ్ళవచ్చును. అని యుపాయము జెప్పెను.

ఘోషయాత్ర అనగా. గోవులను లెక్కపెట్టి, వానివయస్సు, వర్ణము, జాతి, నామము వీనిని వ్రాసి యుంచుటకై గొల్లపల్లెలకు వెళ్ళుట. ఇట్లు కర్ణుడు చెప్పిన మఱికొంతసేపటికి వచ్చిన శకుని కూడ ఘోషయాత్ర అని చెప్పి వెళ్ళిన మనియే ఉపాయము జెప్పెను. కనుకనే వీరియందరి చిత్తవృత్తులును ఏకవిధమై నడచినవి.

ఆపై ధృతరాష్ట్రునియొద్ద ఘోషయాత్రమాట చెప్పి ఎట్టకేలకు అనుజ్ఞ దీసుకొని వారందరు బయలుదేరినారు.

అంధభారతము — “ఆమృహీపతి పయనంబున కనురూపంబుగా నెనిమిది వేలు రథంబులు ముప్పదివే లేసుంగులు తొంబదివేలు గుఱ్ఱంబులు శతసహస్ర సంఖ్య కాల్వరుం గల మహానైర్యంబుతోడ నడచె” “తద్వీర్యప్రమదలు బహుసహస్రములు సునిరి”.

ఇట్లు బయలుదేరి గోవులవ్యవహారము జూచుకొనుచు కృషి ముగా ద్వైతవనమండలి సరోవరప్రాంతమునకు జేరు నంతలో వీరి కంటె బూర్వమే చిత్రిసేను డను గంధర్వరాజు సపరివారుడై అప్పరో గణపరివృత్తుడై విహారార్థ ముక్కడకు వచ్చి నివసించి యుండెను.

అసమీపమందే ధర్మజుడు ద్రౌపదీసహితుడై “ఈజే రాజుని ర్యజ్ఞేన సాద్యస్మీన (ఏకాహసాధ్యేన) విశాంపతే” ఏకాహానితమవు నొకదానిని జేయుచుండెను.

—♦ పాండవులను దుఃఖపెట్టదలచి వెళ్ళిన దుష్టులు అక్కడ

గంధర్వులతో డీకొని అపహరింపబడుట -

పాండవులచే రక్షింపబడుట ♦—

కౌరవులు నివసించదలచిన అసహనరహితమందున్న గంధర్వులను అక్కడనుండి పొమ్మని పైనికులును, మీరే పాండవి గంధర్వులును వాక్కలహములొనిగి దిగి కృమముగా యుద్ధమునకు తలపడిరి. కృమముగా మహాయుద్ధము జరిగినది. ఉభయపక్షములును అఖండముగా పోరిరి.

అంధ్రభారతము—“అప్పుడు రాధేయుం డజేయుండై కులశ్శైలంబునం బోలె గదలక నిలిచి గంధర్వులు గురియు శరవర్షంబున మునుగుచు దనయోపి నంత పెనంగుచుండె. సోదరిసౌబలసహాయుండై దుర్యోధనుండు కర్ణసాహాయ్యంబు వదలక నిలిచె నంత ననంతసత్త్వలైన గంధర్వు లసేతులు సుట్టునుట్టి. ఉ. కొందఱు నూతు నశ్వముల గొందఱు గొందఱు చాపదండమున్

కొందఱు చక్రయుగ్మకము గొందఱు విసుగ్గరితాతపత్రముం

గొందఱు కూబరంబు మఱికొందఱు కేతువు కొందఱు అశ్వుమున్

దండడి దున్నికైచి విరథత్వ మొనర్చిరి నూతనూతికిన్”.

ఇట్లు విరథుడైన కర్ణుడు వికర్ణుని రథ మెక్కి రణభూమినుండి పలాయితు డయ్యెను.

“దుర్యోధనుండు విముఖుండుగాక పరజలంబు మార్కొని పెనంగదొడంగినం గినిసి చిత్రిసేనుండు వానిం దలపడి తదీయస్యందనంబు రాధేయరథంబు నట్లు భగ్నుంబుగా జేయించి విరథుం డగు నమ్మహివిభుం గేశాకర్ణణంబున నేలం బడకైచి పెడకైచి గట్టి సింహవాదంబు సేసినం దక్కిన గంధర్వులు... అతని వనితాజనంబులను దత్తోదయలగు దుశ్శాసనదుర్విషహదుర్మఖవివికలి చిత్రిసేన విందానువిందులను, దత్తనూభవులను తదీయమంత్రులను బట్టి బంధించి”

తీసికొనిపోవుచుండ—“పూర్వం పృథ్వా స్సహితాః

పాండవా నభ్యయు స్తదా” “శరణం పాండవాః జగన్మర్త్యేయ
మాణే మహిషతౌ” ఓడిపోయి చెదరియున్నవారు కలిసి పాండవులను
శరణుపొంది—

“గన్ధర్వైర్హియతే రాజా పార్థా స్తమనుభవత |

బద్ధ్యా హియస్తే గన్ధర్వై రాజదారా శ్చ సర్వకః ||

ఓ పాండవులారా! దుర్యోధనాదులను, రాజభార్యలను గంధర్వులు కట్టి తీసికొనుచువుచున్నారు. మీరు కాపాడవలయును అని
ధర్మజనియొద్ద ఆశ్రయించుచుండ భియసేను డిట్లనెను—

అస్మాభిర్య దనుష్ఠేయం గన్ధర్వై స్త దనుష్ఠితమ్ |

శీతవాతాతపసహం స్తపసా చైవ కర్మితాన్ ||

సమస్తో విషమస్థాన్ హి దర్శిష్ట మిచ్ఛతి దుర్మతిః |

అధక్కో హి కృత స్తేన యేనైత దుపశీతమ్ |

అన్యకంసా స్తు కాస్తేయా స్తత్ప్రీత్యక్షం బ్రహ్మివః ||”

యుద్ధసన్నాహముతో మే మెప్పుడో చేయవలసిన పనిని
గంధర్వులే చేసినారు. మేము శీతవాతాతపములను సహించుచు తపిం
చుచు కృశించుచున్న పరిస్థితిలోనుండ నే నెంతవైభవము కలిగి
యున్నానో చూచినారా! అని తెలుపుటకై యీ దుర్మతి మమ్ము
లను జూడవచ్చినాడు. అతడు చేసిన పాపమునకు ఫల మనుభవించు
చున్నాడు. పాండవులు నిరపరాధులనుటకు ఇతరకంటె ప్రత్యక్ష నిద
ర్శన మేమి కావలయును! అని, అది విని యుద్ధిష్ఠిరు డిట్లనెను—

“అస్మా నభిగతాం స్రాత భయార్తాన్ శరణైషిణః |

కారణాన్ విషమప్రాప్తాన్ కథం బ్రూయా స్త్వమిదృశమ్ ||

భవంతి భేదా జ్ఞాతీనాం కలహశ్చ వృకోదర |

ప్రసక్తాని చ వై రాజీ కులధర్మో న నశ్యతి ||

దుర్యోధనస్య గృహజా ద్గంధర్వేణ బలా త్ప్రభో |

శ్రీరాం బాహ్యభిమర్శా చ్చ హతం భవతి నః కులమ్ ||

శరణం చ ప్రసన్నానాం త్రాణార్థం చ కులస్యో చ |

ఉత్తిష్ఠధ్వం నరవ్యామ్రా స్సృజ్జీభవతి మా చిరమ్భో”

భీమసేనా ! ఆపన్నులై ప్రాణపాయస్థితిలో, బడి శరణార్థులై మనల నాశ్రయించిన కౌరవులను నీ విట్లనవచ్చువా ? జ్ఞాతులగోళేదములు పుట్టినను, కలహములు కలిగినను, శత్రుత్వము లేర్పడినను కులధర్మమును మాత్రము కాపాడుకొనుచుండవలసినదే. గంధర్వులు దుర్యోధనుని బలాత్కారముగా తీసికొనిపోవుచుండుటచేతను, కులస్త్రీలను అట్లు తీసికొనిపోవుచుండుటచేతను మనకులధర్మము హతమై పోవుచున్నది. శరణాగతులను రక్షించుటను, కులము నుద్ధరించుటకును మీరు త్వరపడుడు. సన్నద్ధులై లెండు. అని.

ఈయుధిష్ఠిరోపదేశసారాంశమే ఇట్లు చెప్పబడినది —

“పక్షైః పరిభక్తే ప్రాప్తే కయం పంచోత్తరం శతమ్ ।

పరస్పరవిరోధే తు కయం పంచైవ తే శతమ్ ॥”

అన్యులవలన అపాయమువచ్చినపుడు మనము నూటఅయిదుగురము. మనలో మనకు గల విరోధములో మాత్రము మన ముందుగురమే. వారు నూర్గురే. అని.

అప్పుడు భీమార్జుననకులసహదేవులు గంధర్వసేనపై తలపడిరి. అర్జునుడు గంధర్వులతో నిట్లనెను—

“ఉత్సృజ్యధ్వం మహావీర్యాన్ ధృతరాష్ట్రీకుతా నిమాన్ ।

చారాం త్రైసిం విమంచధ్వం ధర్మరాజస్య కానవాన్ ॥”

ఈధార్తరాష్ట్రులను, వీరిభార్యలను ధర్మరాజుశాసనము శిరసా వహించి మీరు విడిచిపెట్టవలయును. అని.

గంధర్వు లామాటను లక్ష్యపెట్టక యుద్ధముచేయుటయు, భీమసేనాదులు వారలను వధింపబూనుటయు, కౌరవులనుపట్టుకొని గంధర్వు లాకాశగతులగుటయు, అర్జునుడు దివ్యాస్త్రప్రయోగములచే గంధర్వులను గడలనీక అరికట్టుటయు, గంధర్వరాజు మాయాబలమున అంతర్ధానమై యుద్ధముచేయుటయు—“అన్తర్ధానవధం చాన్యస్య చక్రే కృద్ధోఽర్జున స్తదా” అంతర్ధానమైయున్న గంధర్వరాజునే కృద్ధుడైన

పార్థుడు శబ్దవేధపద్ధతి నాశ్రయించి కొట్టుటయు, అప్పుడు గంధర్వ రాజగు చిత్రీసేనుడు తన స్వరూపమును పార్థునకు ప్రదర్శించి—
“సఖాయం యుధి విద్ధి మామ్” నేను నీ సఖుడను గాని శత్రువును గాననిచెప్పుటయు—‘సంజహరాఽస్త్రైశ్చ తత్ప్రసృప్తం పాంశవర్షభః’ అప్పుడు పార్థుడు తాను ప్రయోగించిన దివ్యాస్త్రము నుపహరించు టయు జరిగినతరువాత పార్థు డిట్లడిగెను—

“కిం తే కృతసితం వీర కారవాణాం వినిగ్రహే ।

కిమగ్రం చ సదాతోఽయం నిఘోషీత స్సుయోధనః ॥

చిత్రీసేనా ! కౌరవులను నీవు నిగ్రహించుట కేమి కారణము ? సభార్యుడైన సుయోధనుని నీ వెందుకు నిగ్రహించినావు ? అని.

అప్పుడా చిత్రీసేను డిట్లు చెప్పెను—

విదితోయ మభిప్రాయ స్తత్ప్రశ్నైన దురాత్మనః ।

దుర్యోధనస్య పాపస్య కర్ణస్య చ ధవంజయః ॥

వనస్థాన్ భవతోజ్ఞాత్వా క్లిశ్యమానా ననాథవత్ ।

ఇమేఽవహసితుం ప్రాప్తా ద్రాపదీం చ యశస్విసిమ్ ॥

జ్ఞాత్వా చిక్షీర్ణతం చైషం మా మువాచ సుశత్రురః ।

గచ్ఛ దుర్యోధనం బద్ధ్వా సహఽమాత్య మిహాయనః ॥

ధవంజయశ్చ తే రత్య స్సహ భ్రాతృభి రాహతే ।

స చ ప్రియస్సఖా కుభ్యం శిష్యశ్చ తవ పాండవః ॥

వచనా ద్దేవరాజస్య తతోఽస్మీహ గతో దుర్రథమ్ ।

అయం దురాత్మా బద్ధశ్చ గమిష్యామి సురాజయమ్ ॥

నేష్యే మ్యేవం దురాత్మలనం పాశకాసకాసనాత్ ।

అర్జునా ! దురాత్ములగు కర్ణదుర్యోధనుల దుర్వృత్తి నాకవ గతమైనది—వనవాసకేళములను అనాథులవలె అనుభవించుచున్న మిమ్ములను, యశశ్శాలిని యగు ద్రాపదీదేవిని చూచి అహహసము జేయదలచి వీరందరితో బయలుదేరి వచ్చినారు. వీరి దుస్సంకల్ప మును దెలిసికొనిన యింద్రుడు నాతో, నీవు వెళ్ళి సపరివారముగా దుర్యోధనుని బంధించి యిక్కడకు దీసికొనిరమ్మనియు, పోదరసహితు

జైన పార్శ్వడు నీహీయశఖుడు, శిష్యుడు నగుటచే నాతడు రక్షణీయు డనియు జెప్పి పంపెను.

అర్జునా ! దేవేందుని యాజ్ఞపై వెంటనే నేనిక్కడకు వచ్చి యుండుటచే ఈదురాత్ముడు బంధంపబడినాడు. ఈతని నింక దేవేంద్రుని సన్నిధికి దీసికొనిపోవుచున్నాను. అని.

అది విని యర్జునుడు - సుయోధనుడు మా సోదరుడు. కనుక నాహీతిని నీవు కోరెదవేని ధర్మరాజుందేళానుసారము నీ వీతనిని విడిచివెట్టవలసినదే. అని పలుకగా గంధర్వరాజు ఈదుర్యోధనుడు పాపాత్ముడు, విడవలేనివాడు గాడు. ధర్మరాజు ఈతని దుష్సంకల్ప మెరుగడు. నీవాలోచింపు మనుటయు, అంగరును ధర్మరాజసమక్షము నకు వెళ్ళుటయు, అక్కడ గంధర్వరాజు యావద్వృత్తాంతము జెప్పటయు, అజాతశత్రువుగూ ధర్మరాజు దుర్యోధనాదులను విడిపించి గంధర్వులను కొనియాడినతిరువాత గంధర్వులు యథాస్థానములకు వెళ్ళుటయు జరిగినది. హతులైన గంధర్వులను ఇందు డమృతశర్వముచే జీవింపజేసెను.

“జితో దుర్యోధనం ముక్తం భ్రాతృభి సుహిత స్తదా ।

యధిష్ఠిర స్తు ప్రణయో దిదం వచన మబ్రవీత్ ॥

మాస్మ తత పునః శర్మి రీదృశం సాహసం కృచిత్ ।

సహి సాహసకర్తాః స్ఫులి మేధంతి భారత ॥

స్వస్తిమాన్ సహిత స్సర్వైర్భ్రాతృభిః కుశనందన ।

గృహాన్ కృజ యథా కామం జైమనస్యం చ మా కృథాః ॥”

అట్లే జైమనస్యం జైరం కేనచిత్సహ మాకృథాః మా కురు ।

అజాతశత్రువాత విముక్తుడయి యున్న దుర్యోధనునితో ప్రణయ భ్రాతృకముగా యధిష్ఠిగు డిట్లు నెను - నాయనా ! ఇట్టి సాహసము నీవెప్పుడును జేయకుము. సాహసముజేయువారు కష్టములకు పాలగు యగుదురు. నీవెప్పునితోడను వైరము బెట్టుకొనకుము. నీపరివారమును

వెంటబెట్టుకొని సుఖముగా నింటికి వెళ్ళుము, అని. అటుపై దుర్యోధనుడు ధర్మజునకు సమస్కరించి వెళ్ళెను.

“సాధూ నభిబుభూషు ర్హి స్వయమే వాభిభూయతే ।

ఇతి సందర్శయ న్నాహ ఘోషయాత్రాం మహామనిః ॥” (నీలకంఠీయం)

—: గంధర్వులు అర్జునవిషయమున సరిగా తెనుబలము చూపి

యుద్ధముచేయలేదు. అనుప్రసంగము-తన్ని రాకరణము:—

కర్ణచరిత్రకారుల వ్రాత యిట్లున్నది—“కర్ణాదిమహావీరులను జయించుటకై యిందుగ్గిరిచే బంపబడిన గంధర్వులు మహాబలశాలులయియు యిందు రనుటకు సందేహములేదు. ఈసందర్భమున గర్జునిజయించిన గంధర్వుల నర్జునుడు జయించుటచే గర్జునికంటె నర్జునుడు ఆధికు డని చెప్పవలసియున్నను ఇందుగ్గిడు గంధర్వుల సంపునపుడు—

“గచ్ఛ దుర్యోధనం బద్ధ్వా సహమాత్య మిహనయ ।

ధనంజయ శ్చ తే రక్ష్యః సహభ్రాతృభి రాహజే ॥

స నః ప్రియ సృఖా తుభ్యం శిష్య శ్చ తవ పాండవః ।”

అర్జునుడు రక్షింపదగినవాడని వారికి జెప్పియున్నందున గంధర్వు లర్జున విషయమున సరిగా దమ బలమునుజూపి యుద్ధము చేసిరని చెప్పవలసిందే హింపవలసియున్నది” (పు 48)

ఈప్రతివాదులు కర్ణు నోడించిన గంధర్వులు కర్ణునికంటె మహాబలశాలు లనుటలో సందేహము లేదన్నారు. అట్టి గంధర్వుల నోడించిన అర్జునుడు ఆగంధర్వులకంటె మహాబలశాలి యనుటలోమాత్రము సందేహ మున్నారు. ఇట్లనుటకు కర్ణునికంటె అర్జునుడు మహాబలశాలి అను పేరు రాకుండ జేయవలయు నను సంకల్పమే కారణము.

వీరి కొకింత బోధింపవలసియున్నది— ఆంధ్రభారతము—

వ. కాంతేయులచేతం బీడితులై గంధర్వులు దుర్యోధనాదుల జెజ్జు లేమటక కొనుచు గగనంబునకు నెగసి తోచి పోవ నుంకించిన నెటింగి నవ్యపాచి రయంబున నతినిబిడబాణజాలంబులం జేసి దిజ్నుభోమార్గంబులు నీసంధ్రంబులుగా గప్పిన నగ్గగనచరులు వలలోనం జిక్కిన పులుగులుంబోలె బోవిచేరక శరపంజరంబునం జిక్కియు నుక్కునెడక యన్నలుపురమిద వివిధాయుధపరంపరలు ప్రయోగించిన.

మ. అని యెల్లం దునుమాడి కీడి ఘనరోహిణిలుడై శాతభ
ల్లవితానం బడరించినం దలలు దోల్లం గాయముల్ మింట మం
డి వడిం గుంభినినూలగా చుధిరవృష్టిం గాఢవల్ వాఱగా
ఓవి గంధర్వం క్రందడం గె జగ ముద్వేగంబునం బొందగన్.

“చిత్రసేను సర్వ గాత్రంబు భేదించి యొక్క మాత్రలోన నుడిపె గడక”

ఇంత గాఢముగా జరిగిన యుద్ధములో నొకమూల హతులై
పోవుచున్న గంధర్వులు సరిగా దమబలము జూపి యుద్ధము జేయ
లేదేమో ! అని చెప్పుటకంటె అన్యాయ మున్నదా ?

అంతర్ధానమై యుండి పోరుచు పార్థుని దివ్యాస్త్రబంధముతో
బడి తప్పించుకొనజాలక తన స్వరూపమును గోచరింపజేసి “సఖాయం
యథి విద్ధి మామ్” ఈకౌరవయుద్ధములో నన్ను నీసఖునిగా దెలిసి
కొనుము. నేను శత్రువును గానని చెప్పకొనిన గంధర్వరాజు మాట
పార్థుని పరాక్రమాతిశయమును తెలుపుచున్నదా ? గంధర్వరాజు
సరిగా యుద్ధము చేసి యుండలేదని తెలుపుచున్నదా ?

గంధర్వరాజు చేసిన సఖ్యప్రకటనముపై “సంజహారాస్త్రై
మథ తస్మిన్మృత్యం పాండవర్షభః” అప్రయోగింపబడిన అస్త్రమును
పార్థు డుపసంహరించెను. అని చెప్పబడుటచేత గంధర్వరాజు ఆ
యస్త్రమునకు బద్ధుడైపోయి దానిని స్వయముగా పరిహరించుకొనలేక
పార్థసఖ్యప్రకటనమూలమున దానిని దొలగింపజేసికొనినాడని తెలియు
చున్నదా ? గంధర్వరాజు సరిగా యుద్ధము చేయలేదని తెలియు
చున్నదా ?

అయితే “ధనంజయ శ్చ తే రక్ష్యః” అని యిందుగ్రిడు చెప్ప
నేల ? అని శంకింతురుగాబోలు. అని యిందుగ్రినకు పార్థునియందు
గల ప్రేమాతిశయమునకు నూచకము. గంధర్వరాజు పరాక్రమాతి
శయమునకును నూచకము. అంతియకాని పార్థదౌర్బల్యనూచకము
గాదు. ఇంకొకటి—ఇందుగ్రిడు గంధర్వరాజునకు చెప్పిన విషయములు
రెండని ప్రతివాదులు చూపియున్నారు.

“గచ్చ దుర్యోధనం బద్ధ్వా సహమాత్య మిహానయ”

“ధనంజయ శ్చ తే రక్ష్యః”

సపరివారముగా దుర్యోధనుని బంధించి యిక్కడకు దీసికొని రావలయును. అనునది యొకటి, పార్థుని రక్షింపవలయును అనునది యొకటి. ఇవి రెండును గంధర్వరాజునకు కర్తవ్యములే. అట్టి స్థితిలో ప్రబలుడైన గంధర్వరాజు దుర్బలు డగు పార్థుని రక్షించినట్లు ప్రతి వాదులు చెప్పినను దుర్యోధనుని తీసికొని యింద్రునిన్నిధికి వెళ్ళక పోవుటకు కారణ మేమి చెప్పుదురు?

ప్రతివాదిమతప్రకారము గంధర్వరాజు పార్థునికంటెను ప్రబలు డాయె. దుర్యోధనుని తీసికొనిపోవుట అను ఇంద్రాజ్ఞును నెరవేర్పవల సినవాడాయె. నెరవేర్పలేదేమి ?

పార్థుని అవరోధముచేతనే ఆత డాపని నెరవేర్పలేకపోయినా డని చెప్పి తీరవలయును. గంధర్వరాజుకంటె పార్థుడు మహాబలశాలి యగుటచేతనే పార్థుని ఆ అవరోధముని చెప్పి తీరవలయును.

ఇంకొకటి— పార్థుడు గంధర్వులను పారదోలినట్లే ఆంధ్ర భాగ వతపద్యము బోధించుచున్నది. చూడుడు—

“ప్రాధవస్కన్నుండై చను కౌరవేంద్రునికై గంధర్వులం దోలుచో” కాబట్టి ప్రతివాదిప్రసంగము పరాస్తమయినది.

పర్యవసానము — కర్ణునికంటెను, కర్ణుని పారదోలిన గంధర్వుల కంటెను పార్థుడు మహాబలశాలి. అసాధారణదివ్యాస్త్రసంపన్నుడు.

—: సాంఘికరక్షితులై బ్రతికివచ్చిన దుర్యోధనాదులయొక్కయు

కర్ణునియొక్కయు సంభాషణము :—

దుర్యోధనుడు పాండవులయొద్దనుండి దుఃఖితు డయి సపరివార ముగా లేచి వచ్చుచు ఒకానొకప్రదేశముందు సేనలను ఆసి ఖిన్నుడై కూర్చుండిన సందర్భములో రణర గమునండి అద్భుత్యుడై వెళ్ళిపోయిన కర్ణుడు వచ్చి సంతోషముతో నిట్లనెను—

మీరు జీవించియుండుటయు, మనము మరల కలసికొనుటయు సంతోషకరము. కామరూపులైన గంధర్వులను నీవు జయించుట ప్రశంసనీయుము; నేను తృతాంగుడనై వీడితుండనై రణరంగమునుండి తొలగితిని. ఈయమాసపయధ్ధమునుండి మీరు విముక్తులై పదిలముగా నుండుట నీప్రభావబలమే; అని.

ఈమాటలు విని దుఃఖితుడై యున్న దుర్యోధను డిట్లనెను—

“అజానత స్తే రాధేయ నాథ్యనూయా మ్యహం వహః”

రాధేయా ! విషయమెరుగక ప్రసంగించుచున్న నీమాటను తప్పుగా నేను భావింపను. ఆయుపద్రవమునుండి మమ్మును కాపాడిన వారు పాండవులు. నన్ను పట్టుకొనియున్న గంధర్వరాజు మన మేమి సంకల్పించి వచ్చినామో ఆరహస్య మంతయు వారియొద్ద జెప్పినపుడు నేనెంత ఖిన్నుడనై వోతినో చెప్పలేను.

“స్త్రీసమక్ష మహం దీనో భ్రష్ట శృతువశం గతః ।

యుధిష్ఠిర స్యోపహృతః కిన్న దుఃఖ మతఃపరమ్ ॥

యే మే నిరాకృతా నిత్యం రిపు ర్యేషా మహం సదా ।

తై శ్శ్మశ్రితో హం దుర్బుధి ర్దత్తం తై రేవ జీవితమ్ ॥

ప్రాప్త స్సాన్యం యద్యవాం పీర వధం తస్మి న్మహారణే ।

శ్రేయ స్త ద్భవితా మహ్యం నైవంభూతస్య జీవితమ్ ॥”

నేను స్త్రీలసమక్షములో బంధింపబడి దీనుడనై శత్రుహస్త గతుడనై యుధిష్ఠిరునియొద్దకు తీసికొనిపోబడినాను. ఇంతకంటె దుఃఖమున్నదా ? ఏపాండవులు నాచే రాజ్యభ్రష్టులై నిరాకరింపబడినారో, ఏపాండవులకు నేను నిత్యశత్రువునో ఆపాండవులచేతనే నాకు ప్రాణదానము చేయబడినది; గండము తప్పినది. రాధేయా ! నేను ఆగంధర్వులచే వధింపబడియుంటినని శ్రేయస్సు కలిగెడిది. ఈవిధముగా బ్రతుకుట చాల నింద్యము.

అంధ్రభారతము—“నేను బ్రాయోపవేశంబున బ్రాణపరత్యాగంబు జేసెద.

మీరందరు దుశ్శాసనం బురస్కరించుకొని పురంబున కరుగునది. మిత్రునకు

బ్రహ్మదంబును శత్రువుకు నిర్వేదంబునుం జేయుచు మనునట్టి యేను బోడిమిమిది

పగతుంచేత శిరస్తాడనంబు నేమంబడి సిగ్గుపడక బంధుజనంబులతోని కేమని యగు గురు; నాంబికేయుం గని యేమని పలుకుడు; గురువృద్ధులయిన భీష్మబాహ్నికులయు, నాచార్యులయిన కృపదోణులయు సమ్మఖంబున నెట్లు నిలుతు. నిది యాత్మదోషంబున నైన యపాయంబు నాకవశ్యభోక్తవ్యంబు”.

“దుర్వసీతా శ్చియం ప్రాప్య విద్యా మైశ్వర్య మేవ చ ।

తిష్ఠంతి న చిరం భద్రే యథాహం మదగర్వితః ॥

అహో నార్హ మిదం కర్మ కష్టం దుశ్చరితం కృతమ్ ।

స్వయం దుర్బుద్ధినా మేహా ద్యైవ ప్రాప్తోఽస్మి సంశయమ్ ॥

తస్మా త్ప్రాయ మపాసిష్యే న హి శత్యామి జీవతుమ్ ।”

రాధేయూ ! దుర్వసీతులు సంపత్తునుగాని, విద్యనుగాని, ప్రాభవమునుగాని పొందియు తన్మాత్రమున పొందవలసిన శుభములను చిరకాలము పొందలేరు. దీనికి మదమత్తుడ నైన నేనే నిదర్శనము.

చేయరాని యీదుష్కార్యమును స్వయంకృతాపరాధముగా జేసి యీదురవస్థ దెచ్చికొనినాము. కాబట్టి నేను బ్రతుకలేను. అని. తరువాత దుశ్శాసనమితో నిట్లు చెప్పెను—

“అన్న దుశ్శాసన నిన్ను రాజ్యమునకు బట్టంబు గట్టెడ బదివి గమ్ము...

బాహుదర్ప మొప్పు బగట నుక్కడగింపుము”

(అ॥ భా)

అది విని దుశ్శాసనము నీవట్లు చెప్పదగ దనుచు చింతించెను. అంతట కర్ణు డిట్లు చెప్ప నారంభించెను—పాండవులను బట్టి బ్రతికినామను అపకీర్తి వచ్చిన దని నీవు చింతించకుము. అది అపకీర్తి కాదు.

“కర్తవ్యం హి కృతం రాజన్ పాండవై స్తత్ర మౌక్షణిమ్ ।

నిత్య మేవ ప్రియం కార్యం రాజ్ఞో విషయవాసిభిః ॥

పాత్యమానా స్వయా తే హి నివసంతి గతజ్వరాః ।

క మత్ర చిత్రం యద్వీర మౌక్షితః పాండవై రసి ॥

సేనాజీవై శ్చ కారవ్య తథా విషయవాసిభిః ।

అజ్ఞాతై ర్యది వా జ్ఞాతైః కర్తవ్యం నృపతేః ప్రియమ్ ॥

ప్రాయః ప్రధానాః పురుషాః త్వి భయం కర్మరివాహినీమ్ ।

నిగృహ్యంతే చ యుద్ధేషు మౌక్ష్యంతే చైవ సైనికైః ॥

యద్యేవం పాండవై రాజన్ భవద్విషయవాసిభిః ।

యద్యచ్ఛయా మోక్షితోఽసి తతః) కా పువేదనా ||
 న చైత త్సాధు యద్రాజన్ పాండవా స్త్వాం నృపాత్తమమ్ |
 స్వసేనయా సంప్రయాంతం నానుయాన్తి స్మ పృష్ఠతః ||
 భవత స్తే సహాయా జై ప్రేవ్యతాం పూర్వ మాఽతాః |
 పాండవేయాని రత్నాని త్వ మద్యా పృష్ఠభుంజసే ||
 సత్వస్థాన్ పాండవాన్ పశ్య న తే ప్రాయ ముపావిశన్ |”

దుర్యోధనా ! నీరాజ్యములలో నివసించుచు నీసీతికై నిత్యము పాటుపడవలసియున్న పాండవులకు నిన్ను విడిపించుట అవశ్యక ర్థవ్యమే. ఎట్టి యువద్రవము లేకుండ నీచే రక్షింపబడుచున్న పాండవులు నిన్ను విడిపించుటలో చిక్రమేమున్నది ? సైనికులవలె రాష్ట్ర ప్రజలు కూడ తెలియబడియో తెలియబడకయో ప్రభువునకు ప్రీతిని గలిగింపవలసిన వారే. నీవు గంధర్వులచే నిగ్రహింపబడినందుకు చింతింపవలదు. ప్రభువులు శత్రు సేనలను ఊభింపజేయుట, శత్రువులచే నిగ్రహింపబడుట, తమ సైనికులచేత విడిపింపబడుట సహజములే. అట్టిసీతిలో నీ రాష్ట్ర ప్రజలైన పాండవులచే యాదృచ్ఛికముగా నీవు విడిపింపబడుటలో చింత నీకేల ? మహారాజువైన నిన్ను సేనతో పర్యటనము చేయుచున్న సందర్భములో వెనక ద్యూతములో నీకు దాసు లయిన పాండవులు సహాయభూతులై నీవెనువెంట సంచరింపకుండుట వారిదే తప్ప. దుర్యోధనప్రభూ ! నేటికి గూడ పాండవుల సర్వస్వము నీవే అనుభవించుచున్నను వారు జీవితము నిలవబెట్టుకొనియే యున్నారని గాని మరణమునకై ప్రాయోపవేశము జేసినారేమో చూడుము; అని.

ఇట్లు చెప్పి నీవు మరణింతువేని నేనును నీతోబాటువాడనే. నిన్ను విడిచి నేను జీవించను. అని కర్ణుడు చాల జెప్పినను దుర్యోధనుని మరణసంకల్పము మార లేదు. అది చూచి శకుని యిట్లనెను —

“మయా హృతాం క్రియం స్థితాం తాం మోహ దపయాసి కమ్ |

త్వ మల్పబుద్ధ్యా నృపతే ప్రాణా న్నో త్సృష్టా మర్హసి ||

సత్కృతస్య హి తే శోకో విపరీతే కథం భవత్ |

మా కృతం శోభనం పార్థై శ్శోక మాంబ్య నాశయ ||
 యత్ర హర్ష స్త్యయా కార్య సుత్యర్తవ్యా శ్చ పాండవాః |
 తత్ర శోచసి రాజేంద్ర విపరీత మిదం తవ ||
 పసీద మాత్యజాత్మానం తుష్ట శ్చ మకృతం స్మర |
 ప్రియచ్చ రాజ్యం పార్థానాం యశో ధర్మ మవాప్నుహి ||
 క్రియా మేతాం సమాజ్ఞాయ కృతజ్ఞ స్త్వం భవిష్యసి |
 సౌభాగ్యత్రం పాండవైః కృత్వా సమవస్థాప్య చైవ తాన్ ||
 పితృ్యం రాజ్యం ప్రియ చ్ఛైషాం శత సుఖ మవాప్సుసి |”

దుర్యోధనా ! నాచే హరింపబడి నీకర్పింపబడిన ఆ మహైశ్వ
 ర్యమును మూఢత్వముచేత నీవు విడిచిపెట్టెదవాయేమి ? నీవు అల్ప
 బుద్ధిచేత ప్రాణత్యాగము చేయుట మంచిపనిగాదు. పాండవులు నిన్ను
 రక్షించి యాదరించినపుడే నీకిట్టి శోకము కలిగినదే. వారు అనాదరణ
 చేసియే యన్నయెడల నీక జెప్పవలసిన దేమున్నది ? నీవు శోకించి
 పాండవులు చేసిన మేలును భగ్నము జేయకుము. వారు నిన్ను
 రక్షించినందుకు నీవు సంతోషించి వారి నాదరింపవలసియుండ విరు
 ధముగా బ్రవర్తించుట యుక్తమా ? నీవు శాంతింపుము. ప్రాణ
 త్యాగము చేయక సంతృప్తుడవై కృతజ్ఞతకలిగియుండి పాండవుల
 రాజ్యము పాండవుల కిచ్చివేసి కీర్తిని, పుణ్యమును బొందుము. పాండవు
 లిప్పుడు చేసిన యీమేలును గుర్తించి వారితో సౌభాగ్యమును
 వహించి వారిపితృయమైన రాజ్యము వారికిచ్చి నీవు సుఖపడుము. అని.
 చ. “కృతమ దలంచి చిత్తమున గిల్పిన మంతయు నుజ్జగించి న

మృతృల బృథాతినాజాల సమానుషలేజాల విల్వబంచి త

ప్రితృధనమైన రాజ్యము కభీష్టముగా దగ నిమ్మ నీకు నీ

క్షీతివయంబునం బరమకీర్తియు బుణ్యము గల్గు ధూవరా ! (అంభరభారతము)

ఈశకునిమాటలకు గాని, ఆకర్ణునిమాటలకు గాని దుర్యోధనుని
 మరణసంకల్పము మారనేలేదు.

శకుని, నీవు కృతజ్ఞతను చూపి పాండవుల పితృయమైన రాజ్య
 మును వారి కిచ్చివేయు మని బోధింపగా దాని కివ్వపడకపోయె. పోసి

కర్ణుడు, వారిది వారికిమ్మని గాని, వారియెడ కృతజ్ఞత జూపుమని గాని చెప్పక నిన్ను రక్షించుట వారికి విధి. వారు నీచే రక్షింపబడుచు నీ రాష్ట్రములో నున్న ప్రజలు; నీకు దాసు లయినవారు; నీకు వచ్చిన న్యూనత యేమియు లేదు. అని బోధింపగా దానికి నిష్పక్షకపోయె. ఈ రెండుమార్గములకంటె సమాధానపడుటకు మరియొక మార్గము లేదాయె. దుర్యోధను డేల సమాధానపడలేదు ? ఇచ్చట దుర్యోధనాభిప్రాయ మిది—

తాను చచ్చుచే తనకు సమ్యతము గాని, పాండవుల కిచ్చుట సమ్యతము కానందున శకుని మాటలకు సమాధానపడలేదు. అసంగతములై యుండుటచేగాబోలు కర్ణునిమాటలకు సమాధానపడలేదు.

అవి అసంగతము లెట్లనగా (1) నిన్ను విడిపించుట నీరాజ్యములో నున్నవారికి విధి. అనుమాట అసంగతము. పాండవరాజ్యములోని వాడు దుర్యోధనుడు గాని, దుర్యోధనరాజ్యములోనివారు పాండవులు కారుగనుక. (2) నీచే రక్షింపబడుచున్నవారు పాండవులు అనుమాట అసంగతము. వారు దుర్యోధనునిచే హింసింపబడుచున్నారగునక. (3) నీచే రక్షితులగు పాండవులు నిన్ను విడిపించుటలో చిత్రమేమున్నది అను మాట అసంగతము. దుర్యోధనునిచే హింసింపబడు పాండవులు దుర్యోధనుని రక్షించుట చిత్రమేగనుక. (4) నీరాష్ట్రప్రజలైన పాండవులచే నీవు విడిపింపబడిన నీకేమి చింత ? అను మాట అసంగతము. పాండవులయెడ ప్రజాదృష్టికాక ప్రజలమైన శతృత్వదృష్టికలవాడు దుర్యోధనుడుగనుక. (5) నీకు దాసులయియుండి నీపర్యవసములో నీ వెనువేంట రాకుండుట పాండవులదే తప్పు అనుమాట అసంగతము. ప్రథమద్వారములో తమ్ము ఒడ్డి యోడిపోయి దాసులగుట నిజమయిన దానిచే విపత్తు దుష్టచతుష్టయము జేసిన దురంతశత్రుముల వలన గోచరించిన ఉత్పాతములకు భీతిల్లి ధృతరాష్ట్రుడు దానిచే విచిత్తిన. వరములుగా పాండవదాస్యవిముక్తి, పాండవరాజ్యప్రాప్తి

మరల గలిగియే వనవాసాజ్ఞాతవాసపణముతో మాత్రమే పునర్ద్వారత
మేర్పడినందున పాండవు లిప్పుడు దాసులు కారుగనుక. (6) నీవు
పాండవుల సర్వస్వము ననుభవించుచున్నను నేటికి గూడ నారు మర
ణమునకు సంకల్పింపక జీవితము నిలవబెట్టుకొనలేవా. నీవును అట్లే
యండవలయు ననుమాట అసంగతము. పాండవులు నిరపరాధులు,
పుణ్యశ్లోకులు, ధర్మనిష్ఠులు, సత్యసంధులు, కీర్తి కాములు, రాజ్యప్రీతిష్ఠి
తులు, కష్టసహిష్ణువులును; దుర్యోధనుడు మహాపరాధి, పాపసంక
లుడు, అధర్మనిష్ఠుడు, అసత్యశీలుడు, అర్థకాముడు, రాజ్యలుబ్ధుడు,
ఘాతుకస్వభావుడు.

అపకారులయందును ఉపకారబుద్ధి గలవాను పాండవులు. ఉప
కారులయందును అపకారబుద్ధి గలవాడు దుర్యోధనుడు. ఇంత భేద
మాయురువురిలో నుండుటనుబట్టి యెన్ని కష్టములకైన తలయొగ్గి
పరమశాంతులై, సర్వలోకవండ్కులై, లోకాదర్శజీవనులై, శుశ్రీ
స్మృతివచనలక్ష్యభూతులై వర్తించిన ధన్యజీవులగు పాండవులవలె
పాపాత్ముడు, పాండవవిచ్ఛేషి, నిషిద్ధవర్తనుడు, లోకసండ్కు అగు
దుర్యోధనుడు ఇప్పటికిని ప్రాణరక్షకులైన పాండవులపై వైరము
తొలగని దుర్యోధనుడు లోకములో తల యెత్తి శిరుగలేడు గనుక.

ఇట్టి అసంగతప్రసంగము కర్ణుని దగుటచేతనే దుర్యోధనుడు
సమాధానపడకపోయెను; అని చెప్పవలసియున్నది.

దుర్యోధనుడు చనిపోకుండుటకై చెప్పినవే అయినను పాండవుల
యొడ కృతజ్ఞత జూపుము. వారి రాజ్యము వారి కిచ్చివేయుము. అను
శకుని మాటలలో న్యాయ మున్నది.

కృతజ్ఞతాబుద్ధి లేదు సరికదా తప్పు పాండవులయందే యున్నట్లు
కూడ అసంగతముగా ప్రసంగించిన కర్ణునిమాటలలో ఆతని అశక్తి
దుర్జనత్వములు స్పష్ట మగుచున్నవి. దుర్యోధనుని అశక్తిదుర్జనత్వ
ములమాట చెప్పనక్కరయే లేదు.

— తాకికు డగు ధర్మరాజు చేసిన యుపకారము దుర్యోధనునకు
దురంత మగు నైరము గలిగించుట వింత కాదు.

అను సంగతిని—తన్ని రాకరణము —

కర్ణ సరివ్రాకారుల వ్రాసిన యిట్లున్నది—

1. పాండవులను బంధించి తన ప్రభువును జూపబోయిన దుర్యోధనునకు గంధర్వులతో కోడుటకంటె పాండవులు తన్ను గ్రహించుటయే చుట్టూ మగు సరాభవ మయ్యెను.
2. ధర్మరాజు దుర్యోధనునకు జేసినది మహాపకారమే యనదగి యున్నను నది మానవరతులలో నగ్రగణ్యు డగు దుర్యోధనునకు మహాపకార మయ్యెను.
3. గంధర్వుల బాధనుండి తప్పించి యుపకారము చేసి ధర్మరాజునకు దోషనే రాజ్యభాగ మిచ్చి దుర్యోధనుడు కృతజ్ఞతను జూపుట యుచిత మని సామాన్యముగ దోచును గాని తాకికుడగు ధర్మరాజు చేసిన యీ సందర్భములోని యుపకారము మహామాని యగు దుర్యోధనునకు దురంతమగు కైకమును గలిగించుటయు వింత కాదు.
4. మానవరతు డగు పురుషునకు వైవశముని వైవస్వతితి గలిగినప్పుడు విశోధి చేయునుపకారము ఆపకారశతముకన్న నధిక మనట అనుభవవిరుద్ధము కానేరదు. కావుననే తాకజ్ఞుడగు ధర్మరాజు చేసిన యుపకారము దుర్యోధనున కాత్మహత్య చేసి కొనవలసినంత యావశ్యకతను సంఘటించెను.
5. ఇట్టి గొప్ప యాపద సంభవించుటలో గర్భుడై నూల కారణమై యుండెనుగాదా. నిజమైన స్వామిభక్తి గలవాని కింతకంటె దురంత మగు దుఃఖము వేరొకటి యుండునా? ఎన్నెన్నో మాయోపాయములను బన్ని యెన్నెన్నో యనుచిత కార్యముల నెందరెందరో చేసిన గాని జయింపరాని కర్ణుడు ఇట్లు పాండవులచే జయింపబడిన గంధర్వుల కోడుట నరయగా యుద్ధము నందలి జయపరాజయములు కాకతాళియము అని స్ఫురింపకపోదు. అట్లున్నాడును నొకప్పుడు కర్ణు లేజమున కోహటించి “జీవన్ భద్రాజీ పశ్యతి” అని పలుకుచు యుద్ధభూమినుండి తొలగిపోయెను గాచె.
6. అకల్మును జీవింపకతీరని కర్ణదుర్యోధనుల కీర్తిశరీరములకు సంభవించిన యీ మాలిన్యమును తేజఃపరిదర్శనమున సాధ్య మగునంతవరకైన దుడిచి పక్కాకింప జేయుటయు నావలయు నిష్కలంకమై యున్న శత్రువుల కీర్తిశరీరమునకు సాధ్య మగునంతవరకు మాలిన్యమును గూర్చుటయు వారికి గర్తవ్యములు కాకపోవు. కావుననే కర్ణుడు ధైర్యకాలియై యూరడిల్లి దుర్యోధను నూడింపబోయెను”

ఈ యారంశములను బరిశీలించుము—

ప్రథమాంశము—దుర్యోధనుడు తనవైభవమును జూచి పాండవులను పరాభవించుటకై వెళ్ళగా తనకే పరాభవమైనదని వ్రాసినాడు. బాగున్నది, అపరాభవము. గంధర్వకృతమానహానిహాసము అనుటకు బదులు పాండవులు రక్షించుటయే. అది వ్యతిరేకముగా నున్నది. ఇది దుర్యోధనునిభావమా? ప్రతివాదులభావమా? దుర్యోధనుని భావమైనయెడల తనకు గలిగిన గంధర్వకృతమానహానిని అంత పరాభవముగా భావించని దుర్యోధనుడు మానవంతు డనబడడు. ద్వితీయాంశములో— “మానవంతులలో నగ్రగణ్యుడు” అని కీర్తించుట తప్పు. రక్షించినవానిని పరాభవించినాడని భావించుట అశక్తి. దుర్జయత్యులక్షణమే కాని మానవంతునికి లక్షణముకాదు.

ఇక ప్రతివాదుల భావ ముదియైనపక్షములో నైనను రక్షించుటను పరాభవించుటయనుట లోకసిద్ధ మగుటచేతను, పరాభవించెననియే వ్యాయక ధర్మరాజు రక్షించె నని ప్రతివాదులు వ్యాయక చేతను, రక్షించిన ధర్మరాజును పరాభవించిట్లు శకనివంటివాడుగూడ చెప్పియుండఁబోవుటచేతను అసంగతమగుటచే ప్రథమాంశము నిరస్తమైనది.

ద్వితీయాంశము—ధర్మరాజు చేసినది మహాపకారమే అనదగియున్నదట ! మానవంతులలో నగ్రగణ్యుడగు దుర్యోధనునకు అది మహాపకార మయ్యెనట !

అయితే ధర్మరాజు చేసినది అపకారబుద్ధితో చేసెనట ? ఉపకారబుద్ధితో చేసెనట ? అపకారబుద్ధితో చేసినపక్షములో అది మహాపకారమే అనదగియున్నదినుట అసంగతము. ఉపకారబుద్ధితో జేసినదే అను పక్షములో అది మహాపకార మగుటెట్లు ? ధర్మరాజుని మహాపకారిమును మహాపకారముగా భావించినట్టి దుర్యోధనుని మానవంతులలో నగ్రగణ్యుడని ప్రతివాదులు వర్ణించుట అయిక్తము.

ఉపకారమును అపకారముగా భావించుట మానవంతుల లక్షణమా ? దుర్జనలక్షణమా ? కనుక ద్వితీయాంశ మపస్తము.

తృతీయాంశము - గంధర్వలనుండి తెప్పించి యుపకారముజేసిన ధర్మరాజునకు దోడనె రాజ్యభాగమిచ్చి దుర్యోధనుడు కృతజ్ఞతను జూపుట యుచితమని సామాన్యముగ దోచునట ! కాని లొకకు డగు ధర్మరాజుచేసిన యీగండర్భములోని యుపకారము మహామానియగు దుర్యోధనునకు దురంతముగు వైరమునుగలిగించుటయు వింతకాదట !

ఓహో ! వీరి వాగ్ధాత వింతగా నున్నది. సర్వసామాన్యముగ దోచునది యేమి ? ఉపకారముజేసిన ధర్మరాజునకు రాజ్యభాగమిచ్చి దుర్యోధనుడు కృతజ్ఞతనుచూపుట యుచితమనియేకదా ! ఇక విశేష మేమి ? దుర్యోధనునకు అది దురంతవైరమును కలిగించుట ? ఆతని కది వైరోద్దీపక మగుటకు ఆతడు మహామాని యగుట యొక కారణమా ? అది లొకకుడగు ధర్మరాజుచేసిన యుపకార మగుట మరొక యొక కారణమా ? అది యీగండర్భములోని యుపకారమగుట యింకొక కారణమా ?

అయితే యిన్ని కారణములను బట్టి ధర్మజుని యుపకారము దుర్యోధనువైరోద్దీపక మయియుండ దుర్యోధనుడు కృతజ్ఞతను జూపుట యుచితమని సర్వసామాన్యముగా నెట్లుతోచుచుండెను ? సర్వసామాన్యముగా దోచు విషయమునుకాదని అప్రమాణముగా ప్రసంగించుట సజ్జనలక్షణము కాదుకదా !

ప్రతివాదులు చూపిన కారణము లెట్టివో చూతము - దుర్యోధనుడు మహామాని యనదగడని చెప్పియున్నాము. గంధర్వకృతమహావమానమును గణింపనివాడు మహామాని యెట్లుగును ? చాండవకృత మానరక్షణమునకు ప్రకోపించువాడు మహామాని యెట్లుగును ?

ఉపకారము చేసిన ధర్మజుడు లొకకుడట ! దీని కర్థము చతుర్థాంశములొ “లోకజ్ఞు డగు ధర్మజుడు” అను వాక్యమునుబట్టి లోకజ్ఞు

డన్నమాట. ఇప్పుడు ఇహపరలోకజ్ఞానముకలవాడు లోకజ్ఞుడనబడును. ఆ యిహపరలోకజ్ఞానము గలవారే పుణ్యాత్ములనబడుదురు. అట్టి లోకజ్ఞుడు ధర్మజుడాయె. అట్టి ధర్మజుడు చేసినది ఉపకారమాయె. దాని నపకారమనుట యెట్లు? అది వైరోద్ధీపకమనుట యెట్లు? లోకజ్ఞానము గల ధర్మజుడు చేసిన మహోపకారమును మహోపకారమని లోకజ్ఞానము లేనివాడే అనుకొనవలయును.

ఆయుపకారము ఈసందర్భములోని దయ్యె నట! ఏసందర్భములోనిది? పాండవులను సరాభవింపజలచి వెళ్ళిన సందర్భములోనిది; గంధర్వకృతమానప్రాణహానిసందర్భములోనిది; కర్ణుడంతటివాడు పలాయనమైపోయిన సందర్భములోనిది; కులకాంతలను మానహానికరముగా ఎత్తుకొనిపోవుచున్న సందర్భములోనిది; దుర్యోధనుడు బంధింపబడి తీసికొనిపోబడుచున్న సందర్భములోనిది. ఇట్టి సందర్భములోని యుపకారము దుర్యోధనునకు ఆ పాండవులయందే వైరోద్ధీపకమగుట దుర్జనలక్షణమా? సజ్జనలక్షణమా? దుర్యోధనున కది వైరమును కలిగించుట వింతకా దనుచు దుర్యోధనుని వెనుకవేసికొని ప్రసంగించుట, పాండవుల యోగ్యతను నిరాకరించుట ప్రతివాదులకు భావ్యమైన పని కాదు. ఇట్టి కుకల్పనలతో సర్వసామాన్యముగ దోచునట్టి అనగా లోకప్రసిద్ధమైనట్టి కర్ణదుర్యోధనుల దుర్వృత్తిని సమర్థింపబూనుట యుక్తికి, ప్రమాణమునకు, లోకప్రసిద్ధికిగూడ విరుద్ధమగుటచే హేయము. “కాగల కార్యమును గంధర్వులే తీర్చినారు” అన్నది లోకప్రసిద్ధము. కనుక తృతీయాంశము నిరస్తము.

చతుర్థాంశము—మానవంతునకు దైవవశమున దైవ్యస్థితి గలిగినపుడు విరోధి చేయు నుపకారము అపకారముకన్న నధికమనుట అనుభవవిరుద్ధము కానేరదట! కావుననే లోకజ్ఞుడగు ధర్మజుడు చేసిన యుపకారము దుర్యోధనున కాత్మహత్య చేసికొనవలసినంత యావశ్యకతను సంఘటించెనట!

అయితే దుర్యోధనునకు ఆదైన్యస్థితి దైవవశమున గలిగిన దనవలెనా? దుర్బుద్ధివశమున గలిగిన దనవలెనా?

సద్బుద్ధితో ప్రవర్తించువానికి అన్యము ఎప్పుడైన ప్రాప్తించు పక్షములో అది దైవవశమున గలిగిన దనవలెను. దుర్బుద్ధితోనే ప్రవర్తించువానికి ప్రాప్తించిన అన్యము దుర్బుద్ధివశమున గలిగిన దనియే అనవలయును. ఇది లోకమర్మాన.

దైవవశ మను మాటకు అదృష్టవశ మని యర్థము. అన్యథా వహము కాని దృష్టకారణసామగ్రి యుండగా అన్యము గలిగినప్పుడు అది అదృష్టకారణవశ మనబడును. దుర్బుద్ధ్యాదిరూపదృష్టకారణము తోడనే ప్రవర్తించినపుడు కలిగిన అన్యము దుర్బుద్ధివశ మనబడునే గాని దైవ (అదృష్ట) వశ మనబడదు.

“అహో నార్హ మిదం కర్మ కష్టం దుశ్చరతం కృతమ్ ।

స్వయం దుర్బుద్ధినా మేహా జ్యేన ప్రాప్తోఽస్మి సంశయమ్ ॥”

అనుచు అనర్హమైన యీపనిని దుర్బుద్ధితో స్వయముగా జేసి యీ ప్రాణసంకటములో బడితిని. అని దుర్యోధనుడు స్వయంకృతాపరాధమని చెప్పగా— ప్రతివాదులు దానిని దైవవశ మని నవలించుట నింద్యము.

కనుక దుర్యోధనునకు ఆదైన్యస్థితి దైవవశమున గలిగిన దనుట తప్పు. ఆతడు మానవంతు డనుటగూడ తప్పే అని చెప్పియున్నాము.

ఇక “విరోధి చేయు నుపకారము” అను మాట యున్నది— విరోధియే అయినయెడల నాతడు చేసినది యుపకార మెట్లుగును? అది యుపకారమే అయినయెడ ఆచేసినవాడు విరోధి యెట్లుగును? కనుక నీవాక్యము విరుద్ధము. ఇంకొకటి— “మానవంతునకు ... విరోధిచేయు నుపకారము” అనువాక్యములో దుర్యోధనునకు ధర్మజను విరోధియని తేలినను, ధర్మజునకు దుర్యోధనుడు విరోధి యని లేదు కనుకనే— ఆ వాక్యములోని ఉపకారము అనుమాట సంగతమయినది. విరోధి విరోధికి అపకారముచేయుటేగాని, యుపకారముచేయుట సంభవముగాదు.

ధర్మజుడు చేసినది ఉపకారమని ప్రతివాదులే వ్రాసినారు. కాబట్టి దుర్యోధనుడు ధర్మజునకు విరోధి కాడని తీరవలెను. అందుచేతనే ధర్మజునకు అజాతశత్రుఃనామము సార్థకము.

ఇట్టి సిగ్గిలో దుర్యోధనునకు జేసినది యుపకారమై యుండ, ఆ చేసిన ధర్మజుడు దుర్యోధనునియందు విరోధిభావము లేనివాడై యుండ “అట్టియుపకారము. అపకారశతముకన్న నధికమనుట అనుభవ విరుద్ధముకా” డనుట నింద్యము. అది దుర్యోధనునిపంటివానికి అనుభవ సిద్ధమేమో కాని, సర్వసామాన్యముగా అనుభవసిద్ధ మనుట తప్పు. అట్టి ధర్మజునిచే యావిధమైన యుపకారమును బొందిన దుర్యోధనుడు తరువాతదాని ఉపకారశతముకన్న నధికముగా భావించి యాత్మహత్య జేసుకొనడలచుటే యాతని యశక్తిదుర్బలత్వములను వెల్లడించుచుండ ఆదుర్యోధనకృత్యములను సమర్థింపబూనుట అశక్యమగుటచేతను, ప్రతి వాదులుచేసిన కల్పనలు నిలువకపోవుటచేతను చతుర్థాంశమునిరస్తము.

పంచమాంశము—“ఇట్టి గొప్ప యాపద సంభవించుటలో కర్ణుడే మూలకారణమై యుండెనుగదా” ఔను, “నిజమైన స్వామిభక్తి గలవాని కింలెకంటె దుఃఖము వేరొకటి యుండునా”

ఉండదు. ఇది తన కిట్టి యాపద కలిగినప్పుడును, తాను ప్రోత్సహించినవానికి గలిగినప్పుడును ఉద్ధతు డగువాని కెల్ల గలుగునట్టి దుఃఖమే కనుక “స్వామిభక్తి గలవానికి” అని పేరేషించుట వ్యర్థము. దుష్కార్యములలో దుర్యోధనుని ప్రోత్సహించు కర్ణునిది స్వామిభక్తి యనుట విరుద్ధము కూడను.

సహజపాండవవిద్వేషి యగు కర్ణుడు అట్టి దుర్యోధనునితో నేకమై యుండుట స్వామిభక్తియో? పాండవరాజ్యాక్రమణరూపమైన అర్థసంబంధముతో దుర్యోధను నాశ్రయించియున్న కర్ణునిది స్వామిభక్తియో? కనుక విరుద్ధము.

“కర్ణుడు పాండవులచే జయింపబడిన గంధర్వులకోడుట జూడగా

యద్ధమునందలి జయపరాజయములు కాకతాళీయము లని స్ఫురింపక పోదట!"

అకర్ణు డెట్టివాడు?—“ఎన్నెన్నో మా యోషాయములను బన్ని యెన్నెన్నో యనుచితకార్యముల నెంద రెందరో చేసినగాని జయింప రాని కర్ణుడట !”

అయితే మత్స్యయంత్రభంజనానంతరము పార్థునిపై డీకొని యోడిపోయిన కర్ణునిపట్ల మా యోషాయములుగాని, అనుచితకార్యములుగాని యేమి చేయబడినవి? ఉత్తరగోగ్రహణకాలములో పార్థున కోడిపోయిన కర్ణునిపట్ల అవి యేమి చేయబడినవి? పార్థునివలన కర్ణ పరాజయము స్వాభావికమే.

ప్రతివాడు లన్న మా యోషాయములు, అనుచితకార్యములు పాండవులపట్ల కర్ణాదు లవలంబించినవే.

భీమసేనునకు విషముపెట్టి గంగలో బడవేసినవా రెవరు? పాండవహత్యకై లాక్షగృహనిర్మాణాదిఘోరకార్యములు చేసినవా రెవరు? కపటమృతమున పాండవసర్వస్వమును హరించినవా రెవరు? ద్రౌపదీదేవిపట్ల అనుచితకార్యములు చేసినవా రెవరు? వనవా సాజ్ఞాతవాసరూపకుటిలపణములతో పాండవులను అరణ్యముల పాలు చేసి వారిరాజ్యమును చేపట్టినవా రెవరు? అరణ్యములో వారిపాట్లు వారే పడుచుండ వారిని దుఃఖపెట్టదలచి ఘోషయాత్రావ్యాజమున తరలించినవా రెవరు? దుర్వాసోమహర్షి నారాధించి సంతోషపెట్టి వనవాసులైన పాండవులను శాపహతులను జేయింపదలచి ఆమహర్షిని పాండవులయొద్దకు బంపినవా రెవరు? (ఈవిషయము ముందు విశ దీకరింపబడును) ఇట్టి యకార్యములనే ఆదినుండియు కర్ణాదులు చేయుచువచ్చినారు. పాండవు లేమియు జేసి యెరుగరు. ప్రకృతము నకు వత్తము.

కర్ణాదుల కుటిలకృత్యములనుబట్టియే కర్ణాదులను విచారించిన సూక్రమము పాండవుల దని ధృవ మగుచున్నది. ప్రతివాదులు— 'కర్ణుడు గంధర్వులకోడుట' అనిమాత్రమే అనక 'పాండవులచే జయింపబడిన గంధర్వుల కోడుట' అనుటవలన కర్ణుడు గంధర్వుల కోడుటలో మీకి గలిగిన చింతకంటె ఆగంధర్వులను పాండవు లోడించుటలో హెచ్చు చింత కలిగినట్లు కనబడుచున్నది. ఆగంధర్వులను పాండవులు జయింపనినాడు మన దుర్యోధనుడే లేడు.

ఆకర్ణు డట్లు ఓడుట జూడ యుద్ధమునంజలి జయపరాజయములు కాకతాళీయములని అనిపించుచున్న దన్నారు. కాకతాళీయము లను మాటకు అదృష్టాధీనములని యర్థమే. ఈమాట ఎన్నడును, ఎవ్వనికిని యోడిపోనట్టివాడు తనకంటె దుర్బలునకు ఒకప్పు డోడుట తటస్థించె నేని అప్పు డనవలసినమాట. ఈ కర్ణుడు పాండవులచే జయింపబడిన వారి కోడిపోవుట, యిది యొక్కటేకాదు, పాండవజిత్తుడైన ద్రుపద మహారాజునకును ఓడిపోయినాడు. అసహాయుడై యుండ్లి యోడిపోవుట కాదు. కౌరవవీరసహితుడై యోడిపోయినాడు. చూడుడు—

కుమారాశ్రువిద్వాప్రదర్శనానంతరము గురుదక్షిణగా ద్రుపదుని బట్టి తెచ్చుటకై ద్రోణాచార్యాజ్ఞ దీక్షింపి అహమహామిత్రో వెల్గిన కౌరవులలోని ప్రముఖులను—

“వ్యధమ త్తా న్యనీకాని తత్క్షణా దేవ భారత ।

దుర్యోధనం వికర్ణం చ కర్ణం చాపి మహాబలమ్ ॥”

ద్రుపదమహారాజా పీడించి పారదోలెను. అందులో కర్ణు డొకడు.

అంధభారతము—“ఇట్లు పాంచాలు బాణవృష్టికి నిజవోపక కురుకుమారులు... వెలుచటిచి పాండవులయొద్దకుం బయ్యెదమి”

తరువాత పాండవుల కాదుద్రుపదు డోడిపోయినాడు. ఇట్లు పాండవజితుల కోడిపోవుచుండుట, పార్థుని కోడిపోవుచుండుట కర్ణునకు సార్వదిక్మై యుండ నది కాకతాళీయ మనుట అయుక్తము.

ఇక “అర్జునుడును ఒకప్పుడు కర్ణు లేజమున కోహించి “జీనకా

భద్రాణి పశ్యతి" అని పలుకుచు యుద్ధభూమినుండి తొలగిపోయెను గాదె" అనుమాట యున్నది. ఈపద్యము కర్ణార్జునయుద్ధనిరూపణ సంకర్షణములలో ముందు వివరింపబడును.

ప్రతివాదియతప్రకారము చూచినను పార్థుడు కర్ణుని తేజమునకు బెదిరి యుద్ధభూమినుండి తనకు దాని తొలగిపోయె నని వ్రాసినారు గాని కర్ణార్జునద్వంద్వయుద్ధమునుండి తొలగిపోయినట్లు గాని, కర్ణునిచే పారదోలబడి తొలగిపోయినట్లుగాని వ్రాయలేదు. కర్ణుడుమాత్రము ద్రుపదపార్థగంధర్వులచే ద్వంద్వయుద్ధములో పారదోలబడినవాడే. కనుక జయపజయములు కాకతాళీయము లని, కర్ణుని యపజయ ముట్టిదే యని, దానికి పార్థుని తిరోగమనము నిదర్శనమని ప్రతివాదులు వ్రాయుట అసంగతము.

ప్రతివాదు లన్నట్లు "జీవక్ భద్రాణి పశ్యతి" జీవించుట శుభావహమని పార్థు డనినాడు. మరణించుటే శుభావహమని దుర్యోధను డనినాడుకద ! తనపట్టు తాను విడువక దుర్యోధ్ధిత్తో సంచరించు దురాళాగిస్తుడైన దురభిమాని ఆశాభంగమైనపుడు తలయెత్తి లోకములో దిరుగలేక మరణింపదలచును. సుజను డట్లు తలపడు.

మొత్తముమీద కర్ణునిపరాజయము కాకతాళీయము కానేరదు. అతనికి గలుగు జయము కాకతాళీయము. కనుక పంచమాంశము నిరస్తమైనది.

షష్ఠాంశము—కర్ణ దుర్యోధనుల కీర్తిశరీరములకు గలిగిన యీ మాలిన్యమును తుడిచి ప్రకాశింపజేయుటయు, నావఆకు నిష్కళంకమై యున్న శితుశ్రీవుల కీర్తిశరీరమునకు మాలిన్యము గూర్చుటయు వారికి గర్తవ్యములు గాకపోవట !

వీరు ఈ వ్రాతలో కర్ణదుర్యోధనులవి కీర్తిశరీరము లన్నారు. వానికి మాలిన్యము అనగా గంధర్వపరాజయము, పాండవరాక్షసము అను మాలిన్యము కలిగినదన్నారు. దానిని తుడిచి ప్రకాశింపజేయుట

వారికి గర్తవ్యమే అన్నారు. పరాజయమాలిన్యము వారి కెప్పుడు నున్నదే. అది వారి యుత్తరోత్తరచర్యలలో ఘనీభవించిపోయినదే. ఏమి తుడిచివేయబడినది? మఱియు కర్ణదుర్యోధనులవి కీర్తిశరీరములా? పరక్షేత్రావితాపహారపాండవహత్యోద్యమాదికృత్యములను బట్టి సంభవించినవేనా అవి? అట్టి కృత్యములచే సంభవించినవి కీర్తిశరీరములైనపక్షములో అపకీర్తిశరీరము లేకృత్యములచే సంభవించును?

పాండవులది కీర్తిశరీరమనియే అన్నారు. అది యావఱకు నిష్కళంకమే అన్నారు. దానికి మాలిన్యముగూర్చుట కర్ణదుర్యోధనులకు గర్తవ్యమే అన్నారు. పాండవుల కీర్తిశరీరము అనరకకాదు, ఈవరకు నిష్కళంకమే. ప్రతివాదుల అసంగతప్రసంగములు ఆకీర్తిశరీరమును కళంకిత మెన్నడును జేయలేవుగనుక పాండవుల కీర్తిశరీర మేవరకయిన నిష్కళంకమే. కర్ణదుర్యోధను లాకీర్తిశరీరమునకు మాలిన్య మేమి కూర్పగలిగినారు? కనుక వృష్ణాంశము గూడ నిరస్తమైనది. ఘోషయాత్రలో పాండవులు మానప్రాణరక్షణమూలమున దుర్యోధనునకు మహోపకారము చేసినా రనునది సారాంశము.

—: దైత్యదానవులు దుర్యోధనుని మరణింపకుండజేసి నిన్ను

నమ్ముకొనియే మే మున్నామని చెప్పి నరకాసురునిఆత్మ

కర్ణనియం దావిప్రమగు నని చెప్పి హెచ్చరించుట :—

దుర్యోధనుడు మరణమునకు కృతనిశ్చయుడై దర్భలు పరచుకొని కూర్చుండిననాటిరాత్రి దేవతలచే నిర్జితులై శాతాశవాసులై యున్న దైత్యదానవులు ఆదుర్యోధనుని తమయొద్దకు రప్పించుటకై ఘోషప్రక్రియను అధర్వవేదోక్తపద్ధతిని నడిపి దానినుండి కృత్యను (అజ్ఞాకరీ దేవతా) ఆవిర్భవింపజేసి దుర్యోధనుని యిచ్చుటకు దీసికొని రమ్మని నియోగింప నాటిరాత్రి ఆకృత్య ఆతని నవలీలగా నచ్చుట ప్రనేశపెట్టినది. ఆస్లోకము లివిగో—

“అథ తం నిశ్చయం తస్య బుద్ధ్యా వైతేయగానవాః ।

సాతాలవాసినో చాద్యైః పూర్వం దేవై ర్వినిర్జితాః ॥

తే స్వపక్షక్షయం తం తు జ్ఞాత్వా దుర్యోధనస్య వై ।

అవ్యసనాయ తదా చక్రః కర్మ వైతానసంభవమ్ ॥

టీ॥ వైతానసంభవం అగ్నివిస్తారసాధ్యం నవకుండాదివిధాన మాధర్వజికం,
న తు త్రయీయరూపమ్ ।

“కర్మసిద్ధౌ తదా తత్ర జృంభమాణా మహాద్భుతా ।

కృత్య సమష్టితా రాజన్ కిం కరోమితి చాబ్రవీత్ ॥

అహు రైత్యేకృతాం తిత్త సుప్రీతే నాంతరాత్మనా ।

ప్రాయోపవిష్టం రాజానం ధార్తరాష్ట్ర మివనయ ॥

సమాదాయ చ రాజానం ప్రవివేక రసాతలమ్ ॥”

అట్లు ప్రవేశపెట్టబడిన దుర్యోధనుని చూచి— (అంధభా.)

“ప్రీతులై వారు వానిం గొగలించుకొని కుశలం బడిగి యిట్లనిరి. అయ్యో !
నీవు కూరుండవు... ఇట్టి సాహసం చేల చేసితివి ... నీ వఖిలధర్మార్థయశోభోగ
నాశంబైన యీదుర్విచారంబు విడువుము. ధైర్యంబును బ్రతాపంబును తాటిం
పుము. శత్రుజనభంజనంబు సేయుము. నీవు మనుష్యమాత్ముండవు గావు”

“భో స్సయోధన రాజేంద్ర భరతానాం కులోద్భవ ।

అకారీ స్సాహస మిదం కస్మా త్ప్రాయోపవేశనమ్ ॥

కూయతాం తు ప్రభో తత్త్వం దివ్యతాం చాత్మనో నృప ।

నిర్మాణం చ శరీరస్య తతో ధైర్య మవాప్నుహి ॥

పురా త్వం తపసా స్సాఖి ర్లబ్ధో రాజన్ మహేశ్వరాత్ ।

పూర్వకాయ శ్చ సర్వ స్తే నిర్మితో వజ్రసంచయైః ॥

అస్త్రై రిభేద్య శ్చస్త్రైః శ్చపకృతః కాయశ్చ తేనఘ ।

కృతః పుష్పమయో దేవ్యా రూపతః శ్రీమనోహరః ॥

ఏవ మిశ్వరసంయుక్త స్తవ దేహో నృపాత్మనః ।

దేవ్యా చ రాజకాన్తూల దివ్య స్త్వం హి న మానుషః ॥

తదలం తే విషదేన భయం తవ న విద్యతే ।

సహాయార్థం చ తే వీరా స్సంఘాతా భువి దానవాః ॥

భీష్మద్రోణకృపాదీంశ్చ ప్రవేక్ష్యం త్వపరేన సురాః ।

యై రావిష్టా ఘృణాం త్యక్తా యోత్యస్తే తవ శైరిభిః ॥

నిస్సేహా దానవా విష్టా స్సమాకాన్తేనైరత్రాత్మని ।

ప్రహరిష్యన్తి వివశాః స్నేహ మత్సృజ్య దూరతః ॥
 దైత్యరక్షోగజా శైవర సంభూతాః క్షుత్రయోనిషు ।
 యోత్స్యన్తి యుధి విక్రమ్య శత్రుభి స్తవ పార్థివ ॥
 యచ్చ తేనైస్తర్గతం వీర భయ మర్జనసంభవమ్ ।
 తత్రాపి విహితోఽస్మాభి ర్వర్జోపాయోఽర్జునస్య శై ॥
 హతస్య నరకస్యాత్మా కర్ణమూర్తి ముపాశ్రితః ।
 తదైవరం సంస్మరన్ వీర యోత్స్యతే కేశవాఽర్జునా ॥
 స తే విక్రమకౌటికో రణే పార్థం విజేష్యతి ।'

సుయోధనా! నీ విట్టి సాహసము చేయుట మంచిది కాదు. నీ యుల్పత్తి, నీ శరీరనిర్మాణము ఎట్టిదో చెప్పుచున్నాము వినుము.

దేవనిర్జితులమైన మేము తపస్సు చేసి మహేశ్వరునివలన నిన్ను సంపాదించుకొనినాము. నీశరీరనిర్మాణము మహేశ్వరునిచే జేయబడినది. ఆనిర్మాణములో నీనాభికి వైభాగము వజ్రమయమై శస్త్రాస్త్రముల కభేద్యమై యుండునట్లును, దిగువభాగము పుష్పకోమలమై యుండునట్లును, రూపము స్త్రీజనమనోహరమై యుండునట్లును నిర్మింపబడినది. ఇట్లు పరమేశ్వరీపరమేశ్వరులచే సంయోజన చేయబడిన దివ్యస్వరూపుడవుకాని నీవు మనుష్యమాతుడవు గావు.

నీవు చింతగాని, భయముగాని పెట్టుకొనవలసిన పని లేదు. నీకు సహాయార్థమై దానవవీరులు లోకములో జన్మించియున్నారు.

మరికొంద రనురులు భీష్మద్రోణకౌరవులను ఆవేశింతురు. వారి యావేశమున నిర్దయులై భీష్మాదులు నీశత్రువులనుసంహరింతురు.

దైత్యదానవులు కొందరు క్షత్రియజన్మము లెత్తియున్నారు. వారందరు నీకు సహాయపడుదురు. నీ కర్జునభయ మేది కలదో దానిని బోగొట్టుటకై అర్జునవధోపాయమునుగూడ మేము నిశ్చయించియున్నాము. శ్రీకృష్ణమాతృదైవ నరకాసురుని ఆత్మ కర్ణనియం దావేశించి యుండి వెనుకటి పగను దీర్చుకొనదలచుచు కృష్ణార్జునులను ప్రతిఘటించును. పరాక్రమశాలి యగు కర్ణుడు పార్థుని జయించును.

“అపపత్నా త్వయా హీయం భోక్తవ్యా వసుధా స్పృశ ।
 వినష్టే త్వయి చాస్మాకం పక్షో హీయేత కారవ ॥
 త్వ మస్మాకం గతి ర్నిత్యం దేవతానాం చ పాండవాః ॥”

నీవు నిస్సపత్నముగా భూమండల మనుభవింపుము. నీవు మరణించినయెడల మా దైత్యదానవపక్షమే పడిపోవును. దేవతాపక్షమునకు పాండవులు దిక్కు. మాకు నీవు దిక్కు యియున్నావు.

ఈ విధముగా దైత్యదానవవర్గము దుర్యోధనుని పురికొల్పి ఆతనిబుద్ధిని స్థిరపరచినతరువాత దుర్యోధనుని ఆకృత్య యథాస్థానమున ప్రవేశపెట్టి యంతరాన మయ్యెను.

“న చాచక్షే కస్మైచి దేత ద్రాక్షా మయోధవః ॥”

ఈవృత్తాంత మెవ్వనికిని దుర్యోధనుడు చెప్పనేలేదు. తన మనస్సులో బెట్టుకొని పాండవులను తప్పక జయింతు నని దృఢముగా నమ్మినాడు.

“కర్ణోఽప్యవిప్రచిత్రాత్మా నరక స్యాంతరాత్మనా ।

అర్జునస్య వధే క్రూరాం కరోతిస్మ తదా మతిమ్ ॥

భీష్మద్రోణకృపాద్యాశ్చ దానవాక్రాంతచేతసః ।

న తథా పాండుపుత్రాణాం స్నేహపంతో విశంపతే ॥” (వన. అ. 252)

కర్ణుడు నరకాసురుని యాత్మచేత ఆవిప్రచిత్తుడై అర్జునుని వధించుటలో క్రూరబుద్ధిని వహించియుండెను. భీష్మద్రోణకృపాదులు దానవావిప్రచిత్తులయి పాండవులయెడ పూర్వమున్నంత ప్రీతి లేకుండ వర్తింప నారంభించిరి.

ఆరాత్రి అట్లు గడచిపోగా మరునాడు ప్రాతఃకాలమున దుర్యోధనునియొద్దకు వచ్చి కర్ణుడు బోధించెను. తుదకు శిష్యము చేసి పలికెను.

“సత్యం తే ప్రతిజానామి వధిష్యామి రణేఽర్జునమ్ ।

గతే త్రయోదశే వర్షే సత్యేనాయుధ మాలభే ॥”

పదుమూడవసంవత్సరము గడచినతోడనే రణరంగముం దర్జునుని వధించితిరెదను. ఇదిగో ఆయుధమునుబట్టి ప్రమాణము చేయుచున్నాను. అని. అప్పుడు దుర్యోధనుడు సమాధానపడి సపరివార

ముగా హస్తినాపురములో ప్రవేశించెను. కౌరవపక్షీయులు అసురతత్త్వమునకు జెందినవా రనియు, పాండవపక్షీయులు దైవతత్త్వమునకు జెందినవా రనియు సారాంశము.

ఈకర్ణశపథమును, దుర్యోధనోత్సాహమును జూడ వీరు పునర్ద్వారములో బెట్టిన పణములోని రహస్యము—ద్వాదశవత్సరవనవాసములో పాండవులకు అవశ్యము ప్రాణహాని కలిగితిరు ననియు, ఒకవేళ దాటినను అజ్ఞాతవాసములో అవశ్యము తెలియబడదురుగనుక మరల వనవాసము, అందు ప్రాణహాని అయితీరు ననియు దురలోచనమె కాని, అపై వారిది వారికిచ్చు సంకల్ప మెంతమాత్రము లేదనియు, కనుకనే కర్ణుడు త్రయోదశవత్సరము గతించిన వెంటనే సంభవించు యుద్ధములో పాల్గొని వధింతు నని శపథము చేసెననియు, స్పష్టముగా గనబడుచున్నది. కనుకనే వీరు దుష్టచతుష్టయముగా గణింపబడినారు.

—: ఘోషయాత్రాపరాధవమును గూర్చి చేసిన భీష్ముని పరా

మర్శపై కర్ణుడలిగి చేసిన దిగ్విజయము, దుర్యోధనుని విష్ణు

యాగాచరణము—కర్ణశపథము :—

ఘోషయాత్రనుండి పాండవరక్షీతుడై హస్తినాపురమందు ప్రవేశించిన దుర్యోధనునితో భీష్ము డిట్లనెను—ఆతపోవనమునకు మీరు వెళ్ళవద్దని నేను చెప్పినను నీవు వినక అక్కడకు వెళ్ళి గంధర్వులచే బలాత్కారమున బట్టికొనబడి ధర్మాత్ములైన పాండవులచేత విడిపింపబడితివికదా ! గంధర్వయుద్ధములో కర్ణుడు పలాయనముచేసెనుకదా ! కర్ణునియొక్కయు, మహాత్ములైన పాండవులయొక్కయు పరాక్రమములు నీకు ప్రత్యక్షమైనవికదా !

“తస్మా దహం శ్చమం మన్యే పాండవై నై ర్మహాత్మభిః ।

సంధిం సంధిదాం శ్రేష్ఠ కులస్యాఽస్య వికృతయే ॥”

కనుక నీవు ఆపాండవులతో సంధి జేసికొనుట యీ కురువంశమునకు ఔమకరము; అని.

ద్యూతేన చ జితోఽస్త్యేవేత్థాశంశ్యాహ—దీర్ఘాయు రితి । పిత ర్యకృతరాజ
సూయే జీవతి స్యాయం తం స కుర్వా దిత్త్యర్థః ।

అన్తస్య పితు రనధికారాత్ తత్సత్త్వం యద్యప్యధికారప్రతిబంధకం న భవతి,
కింతు యుద్ధిష్ఠిరజయా సామర్థ్య మేవ । తథాపి తత్కిర్తయితు మశక్య మిత్యేత
దుదాహృతమ్ । తథా చ వక్ష్యతి—“హతేషు యుద్ధి పార్శ్వేషు రాజసూయే
తథా శ్చయా । అహృతేఽహం సరశ్శ్రేష్ఠ త్వాం సభాజయితా పునః ॥” ఇతి ।

పురోహితోత్తమా ! నీవు నాచే యథావిధిగా రాజసూయ
యాగము జేయింపవలయును. అని కోరగా పురోహితు డిట్లనెను—
నీవు రాజసూయము చేయుటకు రెండు చిక్కు లున్నవి. (1) నీవంశ
ములో రాజసూయము జేసిన యుద్ధిష్ఠిరుడు జీవించియుండ నీవుచేయుట
శక్యముకాదు. (2) రాజసూయముచేయు తండ్రి జీవించియుండ నీవు
చేయుట విరుద్ధము; అని.

ఇచ్చట యుద్ధిష్ఠిరునికి సంబంధించిన మొదటి ప్రతిబంధకములో
ఒకవంశములో రెండు రాజసూయములు కూడ వని గాని, ఆ యుద్ధిష్ఠి
రుడు శత్రువుగటచే ఆతని జయంపక చేయగూడదనిగాని తాత్పర్యము.
రెండవప్రతిబంధకము ధృతరాష్ట్రునిది. ఆలోచింపగా ఆతడు అంధుడగు
టను బట్టి అనధికారి యైయుండున నది ప్రతిబంధకము కానేరదు. ఉన్న ప్రతి
బంధకము యుద్ధిష్ఠిరజయాసామర్థ్యమే. అది చెప్పటకు వీలులేకుండు
ధృతరాష్ట్రునిమాట చెప్పబడినది. కనుకనే ముందు కర్ణ వాక్యముగా—
పాండవులు హతులైనవరువాత నీవు చేయు రాజసూయములో నిన్న
మరల నేను పూజింతు నని చెప్పబడినది.

ఇట్లు దుర్యోధనపురోహితుడు రాజసూయార్హత నీకు లేదని
చెప్పి—“అస్తి త్వస్య నృహత్సత్త్వం రాజసూయసమం ప్రభో... ఏష
తే వైష్ణవో నామ యజ్ఞ సృష్టురుషోచితః” రాజసూయమువంటిదే
వైష్ణవయాగము; దానినే జేయుమని జెప్పెను.

తగువాత ఆయాగమునకే సంకల్పముచేసి రాజులను, బ్రాహ్మణు
లను ఆహ్వానించుటకు దూతలను పంపునపుడు—

“తత్త్ర కంచిత్ప్రియాతిం తు దూతం దుశ్శాసనోఽబ్రవీత్ ।
గచ్ఛ ద్వైతవనం శీఘ్రం పాండవాన్ హపహుషాన్ ॥
నిమన్త్యయ యథాన్యాయం విప్రాం స్తస్మిన్ వనే తదా ।”

దుశ్శాసనుడు ఒకమాత్ర ట్లు చెప్పెను—నీవు ద్వైతవనమునకు వెళ్ళి పాపాత్ములగు పాండవులను పిలిచి, అక్కడ నున్న విప్రులను యథాన్యాయముగా పిలువము, అని.

ఇచ్చట తమ్ము రక్షించినట్టి నిరపరాధులగు పాండవులు పాపాత్ములను మాట దుశ్శాసనుని నుష్టత్వమును చాటుచున్నది. ఆమాత్ర వెళ్ళి చెప్పగా ధర్మజుడ- సుయోధనుని యజ్ఞాచరణము సంతోషకరము, కాని మేము రాదగిన స్థితిలో లేము.

“సమయః పరిపాల్యో నో యావద్దర్శం త్రయోదశమ్”

త్రయోదశవత్సరము గడసినతరువాత రావలసివారము, అని చెప్పెను. భీమసేను డట్లు చెప్పెను—(ఆధర్మభారతము)

“భీమసేనం దాదూతం జూచి యోరి వినుము. పదుమూడగు నేటి కడపట బాండవాగ్రిజాండు దీప్తంబగు శస్త్రాస్త్రదహనంబునందు ధార్తరాష్ట్రనుతశతంబును పశుకరించి వేల్చి రణపత్తంబు సేయుటకునై వచ్చుం గాని యలచాకం జనుచెందుట గలుగదు” అని.

భీమసేనుడు నాటి కపటమూతములూ దుర్యోధనాదులు ద్రాపదీ దేవిపట్ల చేసిన స్మరింపశక్యముగాని దుండగములకు కుగ్రద్ధుడై మీకు తగిన శాస్తి నేను చేయునట్టి దినములు వచ్చుననియు, ధార్తరాష్ట్ర శతమును వధింతు ననియు జేసిన సృతిజ్ఞను బట్టి, దుర్యోధనాదుల దుర్వృత్తిని బట్టి అట్లు మాత్రతో చెప్పి కంపెను.

తరువాత విష్ణుయోగమును మహావైభవముతో నెరవేర్చి లోకులచే శ్లాఘింపబడుచు పురమునకు వచ్చి తిల్లిదండ్రులను, భీష్మాదులకును వందనము చేసి సోదరపరివేష్టితుడై దుర్యోధనుడు సింహాసనాసీనుడై యున్న సమయమున—

“త మత్తాయ మహారాజం నూతపుత్రోఽబ్రహ్మీ ద్వచః ।

దిష్ట్యా తే భరతశ్రేష్ఠ సమాప్తాయం మహాకృతుః ॥

హతేషు యధి పార్థేషు రాజనూయే తథా త్వయా ।

అహృతేహం సరశ్రేష్ఠ త్వాం సభాజయితా పునః ॥”

కర్ణుడు లేచి యిట్లనెను—మహారాజ ! ఈ మహాకృతువు నెర నేనది; సంతోషము. ఇక పాండవులు యుద్ధములో హతులైనతరు వాత నీవు రాజనూయము చేయవలయును. నిన్ను నేనప్పుడు మరల పూజింపవలయును; అని, అటుపై దుర్యోధనుడు నిజమే అని కర్ణుని కొగలించుకొని కొరవులను జూచి నేను పాండవులను వధించి రాజ నూయము చేయుట యెన్నడో ! అనినతోడనే—

“త మబ్రహ్మీ త్తదా కర్ణః శ్రుణు మే రాజకుంజర ।

పాదా న ధావయే తావ ద్భావ న్న నిహతోఽర్జునః

టీ॥ ధావయే పరేణితి శేషః ।

కీలాంజం నఖాదేయం కరిష్యే చా సురవృతమ్ ।

నాస్తీతి నైవ వత్స్యమి యాచితో యేన కేనచిత్ ॥

టీ॥ కీలాంజం మాంసం, తద్ది ఘనీభూతం రుధిర మేవ । “కీలాం రుధిర తోయే” ఇతి మేదినీ । అసురం సురారహితం చ వృతం స్వనియమం కరిష్యే ।

మద్యం మాంసం చ త్యజ్యే ఇత్యర్థః ॥”

కర్ణు డిట్లు ప్రతిజ్ఞ చేసెను—మహారాజా ! ఈ నాశపథము వినుము. నేను అర్జునుని వధింపనంతవరకు ఒరులచే పాదములు కడి గించుకొనను; మద్యమాంసములను వర్జింతును; యెవ్వడు దేనికై నన్ను యాచించినను ‘నాస్తి’ అని పంపను. అని.

ఈకర్ణశపథము విని కొరవులు పాండవపరాజయ మైనటులే సంతోషించిరి. ఈకర్ణశపథమును చారులవలన విని ధర్మజుడు చింతా గగిస్తు డయ్యెను.

ఇచ్చట దిగ్విజయశాలి, తన బహిఃప్రాణము అయిన కర్ణుని సహాయ మున్నను రాజనూయదృఢసంకల్పము గల దుర్యోధనునకు అది యశక్య మగుటలో పాండవులను జయింపగల సమర్థత కర్ణదుర్యో ధనాదులకు లేకుండుటే కారణ మని సారాంశము.

—: పాండవులు శాపహతు లగుటకై దుష్టచతుష్టయము దురాలోచనము చేసి దుర్యాసోమహర్షిని ప్రేరేపించుట—ఆముప్పునుండి పాండవులను కృష్ణపరమాత్మ రక్షించుట :—

పాండవులు వనవాసముచేయుచు నూర్యదేవానుగ్రహలబ్ధము, పృథివినము ద్రోణదీభోజనపర్యంతసిద్ధము అయిన అక్షయోన్నముచే విప్రోత్తములను తృప్తిపరచుచు అవ్యాజానుగ్రహముతో తమకు దర్శనమిచ్చుచున్న మునుల సద్గోష్ఠులతో కష్టములను మరచి కాలము గడుపుచుండ—

“శ్రుత్వా తేషాం తథా వృత్తిం సగతే వసతా మివ ।
దుర్యోధనో మహారాజ తేషు పాప మహాచయత్ ॥

తథా హై నికృతప్రజ్ఞైః కర్ణదుశ్శాసనాదిభిః ।”

పురమందున్నట్లు నితంకముగా వ్యవహరించుచున్న పాండవుల వృత్తాంతము దెలిసికొని కర్ణదుర్యోధనాదులు దురాలోచన చేయుచున్న సందర్భములో . పదివేలమంది శిష్యులతో దుర్యాసోమహర్షి వచ్చి దర్శనమియ్యగా దుర్యోధనుడు సంతసించి పరిచర్యచేసి ఆతిథ్యమిచ్చి భృత్యునివలె మసలుచుండ మహర్షి కొన్నిదినము లక్లు నిలచిపోగా వినయవిధేయతలతో శాపభయమున ఏమనినను పడి, యేమిచేసినను సహించి దినారాత్రములు శాంతిని వహించి దుర్యోధనుడు శుశ్రూషచేయగా— మహర్షి సంతోషించి—

“వరం వరయ భద్రం తే యత్రే మనసి వర్తతే ।”

నీమనస్సునం దేమున్నదో వరము గోరుము. ఇచ్చెదనని పలుక—

“ప్రాగేవ మన్త్రితం చాసీ త్కర్ణదుశ్శాసనాదిభిః ।

యాచనీయం మునే స్తుషా దితి నిశ్చిత్య దుర్మతిః ॥

ఆతిహర్షాన్వితో రాజన్ వర మేన మయాచత ।”

ఇంతకు ఖూర్వమే ఇట్టి వరమును మనము మహర్షివలన బొందవలయు నని కర్ణదుశ్శాసనాదివర్తము ఆలోచించియున్నందున దుర్మతియైన దుర్యోధనుడు ఈవిధముగా వరము గోరెను—

“శిష్యైస్సహ మమ బ్రహ్మన్ యథా జాతోఽతిథిర్భవాన్ ।

అస్మత్కులే మహారాజో జ్యేష్ఠ శ్రేష్ఠా యుధిష్ఠిరః ॥

వనే వసతి ధర్మాత్మా భ్రాతృభిః పరివారితః ।

గుణవాన్ శీలసంపన్న స్తస్య త్వ మతిథి ర్భవ ॥

యదా చ రాజపుత్రీ సా సుకుమారీ యశస్వినీ ।

భోజయిత్వా ద్విజాన్ సర్వాన్ పతీంశ్చ వరణ్ణినీ ॥

విశ్రాంతా చ స్వయం భుక్త్వా సుఖాసీనా భవే ద్యదా ।

తదా త్వం తత్ర గచ్ఛేథా యద్యనుగ్రాహ్యతా మయి ॥”

మావంశమునందు మహారాజు, శ్రేష్ఠుడు, జ్యేష్ఠుడు నయిన యుధిష్ఠిరుడు గుణవంతుడును, ధర్మాత్ముడును, సుశీలుడు నయి వనమందు సోదరసహితుడై యుండెను. అట్టి యుధిష్ఠిరునకుగూడ శిష్యసమేతముగా నీవతిథిని కావలయును. ఆ అగుటలోగూడ సుకుమారియైన ద్రౌపది ద్విజులను, పతులను భుజింపజేసి తాను భుజించి విశ్రాంతి దీసికొనినతరువాత నీ వతిథి వగుట నాకొరికఁ అని.

ఇచ్చట మహర్షియొద్ద దుర్యోధను డాడిన మాటలలో “అస్మత్కులే మహారాజః, శ్రేష్ఠః, ధర్మాత్మా, గుణవాన్, శీలసంపన్నః” అను యుధిష్ఠిరవిశేషణములను పరికించి చాండవుల జన్మములను గూర్చి, రాజ్యాధికారమునుగూర్చి, యోగ్యతను గూర్చి అపోహలు గల ప్రతివాదులు తమ బుద్ధులను నిద్దుకొందురుగాక ! అట్లే “రాజపుత్రీ యశస్వినీ” అను ద్రౌపదివిశేషణములను పరికించి ద్రౌపదిదేవిని గూర్చిన దురభిప్రాయములను తొలగించుకొనెదరుగాక !

దుర్యోధనుని వరము విని “తథా కరిష్యే త్వ త్ప్రీత్యా” అట్లే చేయుదు నని చెప్పి మహర్షి వెళ్ళిపోయెను.

“కృతార్థ మపి చాత్మానం తదా మేనే సుయోధనః ।

కరణ చ కరం గృహ్య కర్ణస్య మదితో భృశమ్ ॥

కర్ణోఽపి భ్రాతృసహిత మిత్యుపాచ సృపం మదా ।

దిష్ట్యా కామ సుసంవృత్తో దిష్ట్యా కారవ వర్ధనే ॥

దిష్ట్యా తే శత్రవో మగ్నా దుస్తరే వ్యసనార్ణవే ।

దుర్వాసఃకోపభజే కహ్నా పతితాః పాండునందనాః ॥

స్వైరేవ తే మహాపాపైర్గతా జై దుస్తరం తమః ॥ (వనప. అ. 262)

దుర్వోధనుడు కృతార్థుడ నైతి నని కర్ణుని మాన్తము బట్టుకొని చాల సంతోషించెను. అప్పుడు కర్ణు డిట్లనెను—మహాభాగ్యము; కోరిక నెరవేరినది; నీవు వర్ధిల్లుదువు; నీశత్రువులు వ్యసనార్ణవములో మునిగి నారు; దుర్వాసుని కోర్కెలో పాండవులు పడినారు; తమ మహా పాపములనుబట్టియే వారు దుస్తరమైన అపదలో పడిపోయినారు; అని.

ఇచ్చట ప్రతివాడు లన్నట్లు భారతవీరుడు, దిగ్విజయశీలుడు, మహాదాత, మహాధార్మికుడు, అయివట్టి యీకర్ణుని ధోరణి ఆతని యశక్తిదుర్జనత్వములను చాటుచున్న దనుట కభ్యంతర మున్నదా ? ఇది వీరలక్షణమా ? హీనలక్షణమా ? పాండవులు పాపాత్ములా ?

ఇక వర మిచ్చి వెల్లిన దుర్వాసోమహర్షి యొకప్పుడు వన వాసము చేయు పాండవులును, ద్రౌపదియు భుజించియున్న సమయ మును కనిపెట్టి పదివేల శిష్యులతో పాండవనివాసస్థానమునకు వచ్చెను. అప్పుడు ధర్మజుడు సోదరసహితుడై ప్రత్యుత్థానాభివాదములు చేసి పూజించి ఆహ్వానము నెరవేర్చికొని దయచేసి మా ఆతిథ్యము గ్రహింప వలసిన దని ప్రార్థింపగా మహర్షి అట్లే యని శిష్యులతో స్నానమునకు వెళ్ళెను. ఈకరిస్థితిగో—

“ఏతస్మిన్నంతరే రాజన్ ద్రౌపదీ యోషితాం వరా ।

చింతా మవాప పరమా మన్నహేతోః పతితౌతా ॥

సా చింతయంతీ చ యదా నాన్నహేతు మవిందత ।

మనసా చింతయామాస కృష్ణం కంసనిమాదనమ్ ॥

కృష్ణ! కృష్ణ! మహాబాహూ! దేవకీనన్దనాఽవ్యయ! ।

వాసుదేవ! జగన్నాథ! ప్రణతార్తివివాళమ్ ॥

విశ్వాత్మన్ విశ్వజనక విశ్వహర్తః ప్రభోఽవ్యయ! ।

ప్రపన్నపాల గోపాల ప్రజాపాల పరాత్పర ॥

వరేణ్య వరదాఽనంత అగతీనాం గతిర్భవ ।

పురాణపురుష ప్రాణమనోవృత్త్యాద్యగోచర ॥

సర్వాధ్యక్ష పరాధ్యక్ష త్వ మహం శరణం గతా ।
 పాహి మాం కృపయా దేవ శరణాగతపత్నల ॥
 త్వయా నాథేన దేవేశ సర్వాపదోభ్యై భయం నహి ।
 దుశ్శాసనా దహం పూర్వం సభాయాం మోచితా యథా ॥
 తక్షణేన సంకటా దస్మా న్మా మధర్తు మిహర్హసి ।”

ద్రౌపదీదేవి ఇతి సంకల్పసిద్ధియే తనకు సర్వాధ్యక్షిద్ధి యని భావించు పతివ్రతకనుక మునిబృందమునకు ఆతిథ్య మిచ్చుట యెట్లని చింతించి గత్యంతరము తోచక మనస్సులో కృష్ణపరమాత్మను ధ్యానించి యిట్లు ప్రార్థించెను— ఓపరాత్పరా ! ఓవరదా ! ఓపురాణ పురుషా ! ఓ అవాఙ్మానసగోచరా ! ఓ సర్వాధ్యక్షా ! ఓ శరణాగత వత్సలా ! శరణాగతురాలను రక్షింపుము ! గతిలేనివారికి నీవే గతి. నిన్నాశ్రయించినవారికి ఆపదలు కలుగవు. నాడు సభలో దుశ్శాసనమని ముప్పనుండి న న్నెట్లు లుద్ధరించియుంటివో అట్లే యీముప్పనుండి గూడ నుద్ధరింపుము; అని.

“ఏనం స్తుత స్త దా దేవః కృపయా భక్తవత్సలః ।
 ద్రౌపద్యా స్సంకటం జ్ఞాత్వా దేవదేవో జగత్పతిః ॥
 తత్రాజగామ త్వరితో హ్యవినత్యగతి రీశ్వరః ।
 తత స్తం ద్రౌపదీ దృష్ట్వా ప్రణమ్య పరయా మదా ॥
 అబ్రవీ ద్వాసుదేవాయ మనే రాగమనాదికమ్ ।
 తత స్తా మబ్రవీ త్కృష్ణః యుధితోఽస్మి భృకాతురః ॥
 శిఖ్రం భోజయ మాం కృష్ణై పశ్చాత్సర్వం కరిష్యసి ।
 నికమ్య తద్వచః కృష్ణా లజ్జితా వాక్య మబ్రవీత్ ॥
 స్థాల్యాం భాస్కరదత్తాయా మన్నం వదోభజనావధి ।
 భుక్తవ త్యస్మృత్యాం దేవ తస్మా దన్నం న విద్యతే ॥
 తతః ప్రోవాచ భగవాన్ కృష్ణాం కమలలోచనః ।
 శిఖ్రం గచ్ఛ మమ స్థలీ మానయిత్వా ప్రదర్శయ ॥
 ఇతి నిర్ఙ్గత స్థానీ మానాయ్య స యదూద్యహః ।
 స్థాల్యాః కంఠేఽథ సంలగ్నం కాకాన్నం వీక్ష్య కేశవః ॥
 ఉపయుజ్యాఽబ్రవీ దేనా మనేన హరి రీశ్వరః ।
 విశ్వాత్మా పీయతాం దేవ స్తుష్ట శ్చాఽన్వితి యజ్ఞభుక్ ॥
 అకారయ మనీన్ సర్వాన్ భోజనాయేతి చాబ్రవీత్ ।”

అట్లు స్తుతింపబడిన కృష్ణపరమాత్మ ద్రాపదీ దేవికి ప్రార్థించిన ఆపదను తెలిసికొని వెంటనే ఆమెకు ప్రత్యక్షముకాగా ఆమె పరమానందముతో నమస్కరించి ఆమునిబృందమురాకను గూర్చి చెప్పుకొనగా కృష్ణపరమాత్మ అమ్మా ! నే నాకలిగొనియున్నాను. ముందు నాకు భోజనము పెట్టుము. ఆపై సర్వము చేయగలవు. అని పలుకుచుండ ద్రాపదీదేవి లజ్జించి యిట్లనెను—దేవా ! సూర్యదత్తస్థాలియందు అన్నము ఏనాటి కానాడు నాభోజనపర్యంతమే యుండును నేను నా భోజన మైపోయినందున అన్న మింక లేదు. అని యామె చెప్పుకొనగా అట్లుకాదు, ఆస్థాలిని యిటు దీసికొనివచ్చి నాకు జూపు మని నిర్బంధించి యామె తెచ్చి చూపినతోడనే ఆస్థాలియం దంటుకొనియున్న శాకలేశమును జూచి దానిని తనచేతిలో పెట్టించుకొని నోటిలో వేసికొని “విశ్వాత్మా ప్రీయతాం దేవః” అని పలికి ద్రాపదీదేవితో భోజనమునకై ఆమునిబృందమును విలిపింపు మని చెప్పెను.

ఇది యిట్లుండ స్నానము చేయుచున్న ముచుల కందరకు డ్డుత్తుతీరి భోజనజన్యత్వప్రి సంధవింపగా భోజనాపేక్ష మాకు లేదు; మాకు లేదని పరస్పరము చెప్పుకొనుటలో మహర్షి యిట్లనెను— పాండవుల యెడ మనము అపరాధము చేసినాము. మననిమిత్తము వారు చాల ప్రయత్నము చేసియుందురు.

“స్మృత్వాఽనుభావం రాజన్నే రంబరీషస్య ధీమతః ।
 విభేషి సుతరాం విప్రా హరిపాదాశ్రయా జ్ఞనాత్ ॥
 పాండవాశ్చ మహాత్మాన స్సర్వే ధర్మపరాయణాః ।
 కూరాశ్చ కృతవిద్యాశ్చ వ్రతిన స్తపసి స్థితాః ॥
 సదాచారతా నిత్యం వాసుదేవపరాయణాః ।
 కృద్ధాస్తే నిర్దహేయై ర్నై తూలరాశి మివాఽనలః ॥
 తత ఏతా నవృష్టైః కిష్య క్షీణుం పలాయత ।

రాజర్షియగు అంబరీషుని మహిమ దలచుకొనిన శ్రీహరిభక్తులనగా భయము కలుగుచుండును. పాండవులు, మహాత్ములు, ధర్మా

త్ములు, శూరులు, విద్యాధికులు, వ్రతసింఘులు, శ్రీపాదసింఘులు, సదాచార సంపన్నులు, శ్రీకృష్ణభక్తులు; వారు కుగ్రుద్ధులైన సర్వమును దగ్ధముచేయ గలరు. కనుక పాండవులకు దెలియకండ శిష్యులారా! మీరు పలాయనము శీఘ్రముగా జేయుడు; అని. అంతట మునిబృందము పలాయన మగుట, సహదేవుడు వారికొరకు వెళ్ళి వెదకి అక్కడ నున్న తాపసులవలన వారు వెళ్ళిపోయినసంగతి దెలిసికొనివచ్చి ధర్మజునితో చెప్పుట, పాండవులు మునిబృంద మెప్పుడు వచ్చునో, ఆమహర్షి ఏ నిశీధమునకు వచ్చిపడునో, అకస్మాత్తుగా వచ్చి యేమికోరునో, మనకీ గండ మెట్లుతప్పనో అని చింతాకాంతులయి యుండుట సంభవించినపుడు పాండవులకు పత్వక్షమై శ్రీకృష్ణు డిట్లనెను —

“భవతా మాపదం జ్ఞాత్వా ఋషేః పరమకోపనాత్ ।

ద్రౌపద్యా చింతితః సార్థా అహం సత్వర మాగతః ॥

న భయం విద్యతే తస్మా దృషే ద్దర్శనసోఽబ్ధుకమ్ ।

తేజసా భవతాం భీతః పూర్వ మేవ పలాయితః ॥

ధర్మనిత్యా స్తు యే కేచి న్న తే నీదంతి కర్తృచిత్ ।

అపృచ్ఛే వో గమిష్యామి నియతం భద్ర మస్తు మః ॥”

మహాకోపస్వభావుడైన మహర్షివలన రాబోవు ఆపదను తెలిసికొని ద్రౌపదిచే చింతింపబడిన తోడనే త్వరపడి వచ్చిరారు. ఆమహర్షి భయము మీకెంతమాత్రము లేదు. మీతేజస్సునకు భయపడి మునిబృందము పలాయన మయ్యెను. ధర్మనిష్ఠుల కెవ్వరికిని యెన్నడును చేటు కలుగదు. మీకు శుభమగుగాక! నేను వెళ్ళుచున్నాను అని అంతర్ధాన మయ్యెను.

“ఏవం విధా న్యరీకాని భార్తరామై ద్దరాశ్మభిః ।

పాండవేషు కనన్దేషు ప్రియుక్తాని వృథా భవన్ ॥” (మ. ౨ 263)

ఈవిధములైన దుర్మార్గములు దురాత్ములగు దుర్యోధనాదులు వనవాసముచేయు పాండవులయందు ప్రవర్తింపజేయుచుండువారు. కాని అవన్నియు వ్యర్థమైపోవుచుండెడివి.

ఇచ్చట ద్రాపదీదేవి పాతివ్రత్యవిశేషమును, దుర్వాసోషహుని చేసిన పాండవప్రశంసను పరిశీలించి ప్రతివాదులు ద్రాపదీపాండవులెంతపూజ్యులో తెలిసికొందురుగాక ! దుష్టచతుష్టయనికృష్టస్వభావమును గ్రహింతురుగాక !

“దౌర్వాసనే తు సార్వాత్మ్యం కారుణ్యం చేరితం హరేః ।

తత్ప్రప్త్యా హి జగత్ప్రప్త మశ్యలేనాపి తృప్యతః ॥” (నీలకంఠీయము)

ప్రతివాదులు— దుర్వాసుని గాఢ మృష యని, అంధభారతములో లేకుండుటే కారణ మని, ఆగాఢ అసందర్భముగా నున్న దని చేసిన ప్రసంగము— తృతీయభాగము శీకృష్ణనిందానిరాకరణములో శ్రీమద్భాగవతతీవపురాణాదివచనసంవాదప్రదర్శనముతో నీలకంఠాచార్యప్రదర్శితసందర్భశుద్ధిప్రశంసతో నిరాకరింపబడినది. అవిశేషములచ్చట జూడవలయును.

—: సైంధవుడు ద్రాపదిని బలాత్కారముగా నెత్తికొనిపోవుచు పాండవులచే శిక్షింపబడుట, ఈశ్వరు నారాధించి నార్థునిదప్ప మిగిలిన

వారి నొకనాడు జయింపగల వర మొందుట :—

వనవాసముచేయుచు నొకప్పుడు పాండవులు ఆహారపదార్థ సంగ్రహమునకై నలువైపులకు వెళ్ళియుండ ద్రాపదీదేవి పర్ణశాలాద్వారమందున్నస్థితిలో నేనలతో నెక్కడకో బోవుచున్న సైంధవుడామెను జూచి మోహించి యామెయొద్దకు వెళ్ళి కృమముగా తన దుర్వృత్తిని వెల్లడించి ఆమె మందలించినను వినుకున్నపుడు ద్రాపదీదేవి యిట్లనెను—

“యథావాహం నాతిచరే కథంచిత్ పతిన్ మహాహ్లాత్ మనసాపి జాతు ।

తేనాద్య సత్యేన వశీకృతం త్వం దృష్టస్మి పాశ్చరైః పరికృష్యమాణమ్॥”

నేను మనస్సుచే గూడ నెన్నడు పతుల నతిక్రమింపని పాతివ్రత్యము గలిగియుంటినేని ఆసత్యమే నీవిప్పుడు నాకనులయెదుట పాండవులచేతితో బడి శిక్షింపబడు దురవస్థకు పాలగునట్లు చేయు నని.

క. నను బెటవనితల చందంబున నవమానింప నీకు బోలదు మత్సా

ననపాతివ్రత్యమహిమ ననిశము నేటిడు నెందు నందదు నన్నున్. (అంధ్రభా.)

సైంధవు డామె మాటలు వినిపించుకొనక బలాత్కారమున రథముపై గూర్పుంకబెట్టుకొని బోవుచుండ ధౌమ్యుడు తగదు తగదనుచుండ పాండివు లేదుగుగా వచ్చుట, సైంధవసేనను పడగొట్టుట సంభవింప ద్రౌపదీదేవిని విడిచి సైంధవుడు పారిబోవునపుడు భీమసేనుని చేతిలో బడుట, యుధిష్ఠిరుడు—

“న హస్తవ్యో మహాబాహో దురాత్మాపి స సైన్ధవః ।

దుశ్శలా మభిసంస్మృత్య గాంధారీం చ యశస్విసీమ్ ॥”

దురాత్ముడైనను సైంధవుని వధింపవద్దు. మన దుశ్శలను (దుర్యోధన సోదరి), మనగాంధారిని స్మరించుకొనవలయును. అని చెప్పట జరిగినతరువాత భీమసేనుడు అట్టి దుష్కార్యము చేసిన ఊర్తి యాధమునకు శిక్షింపవలసినవిధముగా శిక్షించి పంచశిఖి లుంచిన తరువాత ధర్మజుడు హితోపదేశము చేసి పంపెను.

అంతట మనస్తాపముతో సైంధవుడు గంగాబ్యారమున కేగి యీశ్వరునిగూర్చి గొప్ప తపముచేయ నీశ్వరుడు ప్రత్యక్షమై వరము గోరు మనగా సైంధవు డిట్లు కోరెను—

“సమస్తాన్ సరథాన్ పంచ జయేయం యుధి పాండవాన్ ।

ఇతి రాజా బ్రహ్మ ద్వేహం నేతి దేవ స్త మబ్రవీత్ ॥

అశయ్యాం శ్చాప్యవధ్యాం శ్చ వారయిష్యసి తాన్ యుధి ।

ఋతేఽర్జునం మహాబాహుం సరం నామ మరేశ్వరమ్ ॥

మయా దత్తం పాశుపతం దివ్య మప్రతిమం శరమ్ ।

అవాప లోకపాలేభ్యో వహ్రాదీన్ స మహాశరాన్ ।

సహాయః పుండరీకాక్షః శ్రీమా నతులవికృమః ॥

త మేకం వర్జయిత్వా తు సర్వం యాధిస్థీరం బలమ్ ।

చతురః పాండవాన్ రాజన్ దినైకం జేష్యసే రిపూన్ ॥” (నవ. అ. 272)

దేవా ! సేనలతో గూడ పాండవపంచకమును నేను జయించు నట్లు వర మిమ్ము. అని కోరగా ఈశ్వరుడు అట్లుకాదు, నాపలక

పాశుపతాస్త్రమును పొంది, లోకపాలకులవలన బహువిధాస్త్రములను పొంది, అకుంతానతశక్తులు గల కృష్ణభగవానుని సహాయమును పొందియున్నట్టి పార్థుని దప్ప మిగిలిన నలువురుపాండవులను, సేనలను నీ వొక్కనాడమాత్రము జయింపగలవు; అని వరమిచ్చి అంతర్ధాన మయ్యెను.

పాండవుల కిట్టి కష్టములు తటస్థించుచున్నను వారు దైవరక్షితు లగుచు ధర్మనిష్ఠను విడువక అష్టకష్టముల కోర్చి వనవాసదీక్షను నడపుచుండిరి.

—: కర్ణుడు బ్రాహ్మణవేషముతో యాచింపవచ్చిన దేవేందుని వలన ఏకవీరఘ్నిని దీసికొని తన కవచకుండలములు

దేవేందుని కిచ్చుట :—

దుర్యోధనుని విష్ణుయాగానంతరము పార్థసంఘోరమునకై శపథము జేసినపుడు కర్ణుడు—“నాస్తీతి నైవ వత్సామి యాచితో యేన కేనచిత్ ” ఎవ్వ డేమడిగినను నాస్తి అని నాజిహ్వాతో నేను అననని శపథముచేసియుండెను. అంతట—

“ద్వాదశే సమతిక్రాంతే వర్షే పాక్షి త్రియోదశే ।

పాంధూనాం హితకృచ్చకృః కర్ణం భిక్షితు ముద్యతః ॥”

పాండవుల: వనవాసదీక్ష 12 సంవత్సరములు గడచినతోడనే పాండవహితకారి యగు దేవేందుడు కర్ణుని కవచకుండలములు యాచింప నుద్యమించెను. ఆవిషయము గ్రహించిన సూర్యదేవుడు పుత్రప్రేమతోడను, భక్తవాత్సల్యముతోడను కర్ణునకు బోధింపవలెంచి—

“స్వప్నాక్షే నిశి రాక్షేన్ద్ర దర్శయామాస రశ్మిమాన్ ।

బ్రాహ్మణో వేదవి ద్భూత్వా సూర్యో యోగగ్ధిరూపవాన్ ॥”

బ్రాహ్మణరూపము ధరించి నిద్రించు కర్ణునకు స్వప్నములో గోచరించి యిట్లునెను—ఏమికోరినను ఇచ్చెద నను నీప్రతిజ్ఞ జగద్విదిత మగుటచేత—

“త్వాం తు చైవం విధం జ్ఞాత్వా స్వయం వైః పాకశాసనః ।

అగస్తా కుండలార్థాయ కవచం చైవ భిక్షితుమ్ ॥

తస్మై ప్రయాచమానాయ న దేయే కుండలే త్వయా ।

యది దాస్యసి కర్ణ త్వం సహజే కుండలే శుభే ॥

అయుషః ప్రక్షయం గత్వా మృత్యో ర్వశ ముపైష్యసి ।

కవచేన సమాయుక్తః కుండలాభ్యాం చ మానద ॥

అవధ్య స్త్వం రణే రీణా మితి విద్ధి ధన్వో మమ ॥”

అది గ్రహించి యిందుగ నీకవచకుండలములను యూచించుటకై రాజోపుచుండెను. అవి మాత్ర మాతని కీయకుము. అవి లేనప్పుడు నీకు మరణభయము తప్పదు. అవి యున్నపుడు నీవు శత్రువుల కవధ్యుడ వగుదువు. అని, అది విని కర్ణు డాస్వప్నములో నీవితదయతో చెప్పుచుంటివి. నీ వెవ్వరని యడుగ నూర్యదేవుడ నని తెలిపినమీద నీవు నాకు వందనీయుడవే. కాని నావ్రతమునకు భంగము కలుగరాదు. ఇందు డల్లు వచ్చి యడిగినయెడల నేనిచ్చితీరెదను. నాకు కీర్తియే ప్రధానము. అని చెప్పగా నూర్చును—

“త్వం హి నిత్యం నరవ్యాఘ్ర సృర్ధనే సవ్యసాచినా ।

న తు త్వా మర్జన శ్కక్తః కుండలాభ్యాం సమన్వితమ్ ॥

విజేతుం యుధి యద్యస్య స్వయ మింద్ర సుఖ భవేత్ ॥”

కర్ణుడా! నీవు పార్థునితో ఎడతేగని సృర్ధ పెట్టుకొనియున్నావు. అపార్థుడు నీ కీకవచకుండలము లున్నపుడే నిన్ను జయింపలేనివాడగును. కనుక నీ వివ్రకుము. అని బోధింపగా కర్ణుడు—

“విభేమి న తథా మృత్యో ర్యథా విభేష్యతా దహమ్ ।

విశేషేణ ద్విజాతీనాం సర్వేషాం సర్వదా సతామ్ ।

ప్రదానే జీవితస్యాపి న మేత్రాస్త్రీ విచారణా ।

యచ్చ మా మాతృ దేవ త్వం పాండవం ఫాల్గునం పృథి ॥

వ్యేతు సస్తాపజం దుఃఖం తవ భాస్కర మానసమ్ ।

అర్జునం పృథి మాం చైవ విజేష్యమి రణే ర్జునమ్ ॥

తనాపి విదితం దేవ మమా ప్యస్త్రజలం మహత్ ।

జామదగ్న్య దుపాత్రం యత్తథా దోణా నృహత్మనః ॥

ఇదం త్వ మనుజాసిహి సురశ్రేష్ఠ శ్రీతం మమ ।

భిక్ష తే వజ్రితే దద్యా మపి జీవిత మాత్మనః ॥”

దేవా! నే నస్మతమునకు భయపడినట్లు మరణమునకు భయపడను. విశేషించి ద్విజులకు ప్రాణమైన ఇచ్చుటకు వెనుదీయదు. నీవు పార్థుని దలచుకొని నావిషయమై సంతాపపడవద్దు. యుద్ధములో నే నాతని జయింపగలను. నాకుగల అస్త్రబలము నీకు విదితమే. నా వ్రతము నిలుపుకొనుటకై నాకనుజ్ఞ నిమ్ము. యాదించు దేవేంద్రునకు ప్రాణ మైనను ఇచ్చెదను; అని చెప్పెను. అప్పుడు సూర్యదేవుడిట్లు చెప్పెను—

“యది తాత దదా స్యేతే వజ్రితే కుండలే శుభే ।

త్వ మశ్వేన మహా బూరియా విజయార్థం మహాబలమ్ ॥

ఆమోహం దేహి మే శక్తి మమిత్రీవినిబర్హి జీవమ్ ।

దాస్యామి తే సహస్రాక్ష కుండలే వర్మ వోత్తమమ్ ॥

ఇత్యేవ నియమేన త్వం దద్యా శ్చక్రాయ కుండలే ।

తయా త్వం కర్ణసంగ్రామే హనిష్యసి రణే రిపూన్ ॥”

కర్ణుడా! కవచకుండలము లిందునినకు ఇన్వక తప్పనిపక్షములో. నీవు ఇందుని యిట్లు కోరుము—నీయొద్ద నున్న అమోఘమైన శక్తిని నాకిమ్ము. నేను కవచకుండము లిచ్చెదను; అని. అట్లు తీసికొనిన ఆ శక్తిచే నీవు శత్రువులను జయింపగలుగుదువు.

ఈవిధముగా బోధించి సూర్యదేవు డంతర్ధానమయ్యెను. కర్ణుడు తరువాత లేచి నిత్యకృత్యముగా సూర్యు నుపాసించి తన స్వప్న వృత్తాంతమును సూర్యదేవునకు విన్నవించుకొనగా నది నిజమే అని సూర్యదేవుడు బోధింపగా నప్పుడు—

“తత స్తత్త్వ మితి జ్ఞాత్వా రాధేయః పరవీరహః ।

శక్తి మేవాభికాంక్షన్ కై వానవం ప్రత్యపాలయత్ ॥”

కర్ణు డది సత్యముగా గ్రహించి యింద్రశక్తిని సంగ్రహింప జలచి యిందుని రాకకై నిరీక్షించుచుండెను. మధ్యందినమున సూర్య

స్తతి గావించు కర్ణునియొద్దకు విభ్రులు ధనార్థులై వచ్చుచుండ, ఆసమయమున వారేమడిగినను వెనుదీయక కర్ణు డిచ్చుచుండ, బ్రాహ్మణ వేషముతో దేవేందుగ్గు రాగా స్వాగత మడిగి నీకేమికావలయు నని కర్ణు డడిగినపుడు దేవేందుగ్గు డిట్లనెను—

“య దేత త్సహజం వర్మ కుండలే చ తవాన్యథు ।

ఏత దుత్కృత్య మే దేహి యది సత్యవ్రతో భవాన్ ॥”

నీసహజకవచకుండలములను ఛేదించి నాకివ్వవలసిన దని కోరుచున్నాను. నీవు సత్యవ్రతుడ వయినయెడల నాకవి యిచ్చు; అని. ఆప్పుడు కర్ణుడు అక్షికాక మరే మైనను కోరుము. ఇచ్చెద ననియు, అమృతమయములై నా కమృతత్వమునుగలిగించువానిని నేను విజువ జాల ననియు, వానిని విడిచిన నాకు మరణము ప్రాప్తించు ననియు బహువిధముల జెప్పి చూచెను.

ఇందుగ్గుడు మరొకటి కోరనపుడు గ్రహించి కర్ణు డిట్లనెను— నీ విందుగ్గుడవని నేను గ్రహించితిని; నీవు దేవతల కధిపతివి; నీవు నాకు వర మివ్వదగినవాడవు; నీకు నే నిచ్చుట న్యాయముకాదు; నీవు కోరి నట్లు నే నిచ్చుటలో నాకు ప్రాణహాని; నీకు మానహాని. కనుక వినిమయము చేసికొండము.

“వర్మణా కుండలాభ్యాం చ శక్తిం మే దేహి వాసవ ।

అమోఘాం శత్రుసంఘానాం ఘాతినీం పృతవాముఖే ॥

తత స్సంచిన్త్య మనసా మహూర్త మివ వాసవ ।

శక్త్యర్థం పృథివీపాల కర్ణం వాక్య మథాన్బ్రవీత్ ॥

గృహణి కర్ణ శక్తిం త్వ మనేన సమయేన చ ।

అమోఘా హంతి శతశ శ్శత్రూన్ మమ కరచ్యుతా ॥

పునశ్చ పాణి మఖ్యేతి మమ వైశ్యాన్ వినిష్ఠుతః ।

సేయం తవ కరప్రాప్తా హత్వైకం రిపు మార్జితమ్ ॥

గర్జంతం ప్రకపంతం చ మామైష్యైష్యతి మాతజ ॥”

నాకవచకుండలములు నీవుతీసికొని శత్రుహరమైన నీయమోఘు శక్తిని నాకిచ్చు. అని పలుక దేవేందుగ్గుడు కొంచె మాటోచించి

యిట్లు పలికెను— కన్యడా ! నీవు కోరిన శక్తిని యీనిబంధనముపై తీసికొనుము.

ఈశక్తి నాహస్తముచే విమవబడి వందలకొలది శత్రువులను కూల్చి మరల నాహస్తగత మగుచుండును. అట్టి శక్తి నీహస్తగతమై యుండి ప్రయోగింపబడి ప్రబలుడై గర్జించుచున్న ప్రతాపశాలియగు నొక్క శత్రువును మాత్రము వధించి వెంటనే నాయొద్దకే చేరును. అని చెప్పినమీదట కర్ణు డిట్లనెను—

“ఏక మేవాహ మిచ్ఛామి రిపుం హస్తం మహాహవే ।

గర్జంతం ప్రతపంతం చ యతో మమ భయం భవేత్ ॥”

దేవా ! నాకు భయ మేతువై యున్న శత్రు వొక్కడే. అతనినే వధింప నాసంకల్పము. అని, ఆపై యిందు డిట్లనెను—

“ఏకం హనిష్యసి రిపుం గర్జంతం బలినః రణే ।

త్వం తు యం పార్థివ స్వేకం రక్ష్యతే స మహాత్మనా ॥

య మాహు ర్వేదవిద్వాంసో వరాహ మపరాజితమ్ ।

నారాయణ మచింత్యం చ తేన కృష్ణేన రక్ష్యతే ॥

నీవు ప్రబలుడైన యొక శత్రువును యుద్ధములో వధింతువు. నీవెవ్వనికై సంకల్పించితివో అతని పట్ల వేదవిదులచే ప్రశంసించబడు అచిన్త్యశక్తిగల శ్రీకృష్ణభగవానుడు అంగరక్షకుడై యుండెను. అని, అది విని కర్ణుడు— “ఏవ మప్యస్తు భగవ న్నేకవీరవధే మమ । అమోఘం దేహి మే శక్తిమ్” అనుచు ఏమయిననుసరే, ఆయేక వీరఘ్నిని నాకిమ్ము. అని కోరి, నాకవచకుండలములను ఛేదించి యిచ్చెదను. నాశరీరము బీభత్సముగా నుండ కండువట్లు అనుగ్రహింపుమని యడుగ ఇందు డిట్లనియె—

“న తే బీభత్సతా కర్ణ భవిష్యతి కథంచ న ।

వ్రణ శ్చైవ న గాత్రేషు య స్త్వం నానృత మిచ్ఛసి ॥

యాదృశ స్తే పితృర్వర్ణ స్తేజ శ్చ వదతాం వర ।

తాదృశేనైవ వర్ణేన త్వం కర్ణ భవితా పునః ॥

విద్యమానేషు శస్త్రేషు యద్యహామా మసంశయే ।

ప్రహత్తో మాత్యనే చాపి త్వయ్యేజైషా పతిష్యతి ॥”

కర్ణుడా ! శరీరము బీభత్సముగా నెంతమాత్ర ముండదు. శరీరముపై వ్రణముకూడా గలుగదు. సత్యవ్రతుడవైన నీకు సూర్యునితో సమానమైన వర్ణము, తేజస్సు సంభవించును.

నీ వాకవిషయము జ్ఞప్తియందుంచుకొనుము. శత్రువును నిర్జించుటకు సమర్థమైన యితరశస్త్రము లున్నపుడు గాని, నీకు ప్రాణహాని సమయము ప్రాప్తింపనపుడుగాని యాయేకవీరఘ్ని ప్రమాదమున ప్రయోగింపబడినయెడల నది యప్పుడు నీపై బడునునుమా. అని.

తరువాత కర్ణుడు సరే యని యాశక్తిని దీసికొని తనశరీరమును ఛేదించి నిర్వికారుడై కవచకుండలము లాయిందుని కిచ్చెను.

“తత శ్శక్తిః ప్రహసన్ వంచయిత్వా కర్ణం లోకే యశసా యోజయిత్వా ।

కృతం కార్యం పాండవానాం హి మేనే తతః పశ్చాద్దీవ మేవోత్పపాత ॥

శ్రుత్వా కర్ణం మషీతం ధార్తరాష్ట్రే దీనా స్సశ్మే భగ్నదర్శా ఇవానన్ ।

తాం చాఽనస్థాం గమితం నూతపుత్రం శ్రుత్వా పార్థా జహృఘ్నఃకాశనస్థాః ॥”

(వనప. ఆ. 310)

అయిందుడు వంచనచే (రూపాంతరధారణచే) కవచకుండలములు స్వీకరించి యాకర్ణునకు లోకములో యశస్సును ఘటింపజేసి పాండవకార్యము సిద్ధించినట్లు తలచి స్వస్థానమున కేగెను. ఆవిషయము విని కౌరవులు భగ్నదర్శులై దీనులై యుండిరి. వనవాసులైన పాండవులు విని సంతోషించిరి. అని చెప్పబడినది.

ఇచ్చట విశేషము—పార్థునిపట్ల కూరస్వభావుడై యున్న కర్ణునకు ఏకవీరఘ్ని నిచ్చి నీదృష్టిలోనున్న శత్రువు శ్రీకృష్ణుడగుట దని చెప్పి, ప్రబలుడైన యొకశత్రువును నీవు వధింపగలవని చెప్పియున్నట్టి యిందుడు అనాగతవేదిగనుక భవిష్యత్తును గ్రహించి యాశక్తి గురి యగుటకై భీమసేనునివలన హిడింబయందు మహావీరుడగు ఘటోత్కచుని పూర్వమే సంభవింపజేసి యుండెను. ఈవిషయ మిట్లు చెప్పబడినది—

“సహి సృష్టో మఘవతా శక్తి హేతో ర్మహాత్మనా ।

కర్ణ స్యాఽప్రతివీర్యస్య ప్రతియోధ్ధా మహారథః ॥

యథా హి రావణో లోకే ఇంద్రజి చ్చ మహాబలిః ।” (అది. అ. 155)

ఇంద్రజిత్తుతో, రావణునితో తుల్యుడగు ఘటోత్కచుడు ఇంద్రునిచే కర్ణుని యేకవీరఘ్నినిమిత్రము కర్ణునికి ప్రతియోధ్ధగా సృష్టింపబడెను. అని.

ఇట్టి యపూర్వఘటనలనే దైవబల మందురు. అట్టి దైవబలముతో గూడిన పౌరుషమే ప్రకంసనీయము. అది పాండవులదైయున్నది. దైవబలరహితమైన పౌరుషము ప్రమాదకరమే. అది కర్ణదుర్యోధనాదులదై యున్నది. అట్టి దైవబలమునకు మూలము వారి ధర్మనిష్ఠయే. కర్ణదుర్యోధనాదుల దైవబలరాహిత్యమునను గారణము పాండవులపట్ల వారి యధర్మత్వమే. ఈవిషయమునే “ధర్మ ఏవ హతో హంతి ధర్మో రక్షతి రక్షితః” అనునూక్తి ఘోషించుచున్నది.

కర్ణదుర్యోధనుల సంకల్పములు గాని, పురుషప్రయత్నములు గాని ధర్మహానికరములు గనుకనే అవి వారి కపాయకరములే యగుచు వచ్చినవి. పాండవకౌరవపక్షములలోని ధర్మాధర్మములను గ్రహించుట కివియే నిదర్శనములు.

—: ఇంద్రుడు చింతానుచితముల పాటింపక కర్ణుని కవచకుండలము

లను భిక్షించెను. అనుప్రసంగము—తన్ని రాకరణము :—

కర్ణ చరిత్రకారుల వ్రాత యిట్లున్నది—

1. “పాండవపక్ష పాతి యగు నింద్రుడు కర్ణునివలన దన పుత్రుడగు నర్జునున కెట్టి యపాయము వాటిల్లునో యను భీతిని బొగులుచు ఉచితానుచితములుగాని, తన దేవత్వమునుగాని పాటింపక కర్ణుని కవచకుండలములను హరింప నెంచి కపట బ్రాహ్మణజీవమును ధరించి కర్ణుని భిక్షించెను” (పు 61)
2. ఇంద్రుడు కపటయై తన్ను మోసముచేయవచ్చినవాడని యెరింగి తనపాణిముల దృఢముగానైన దలంపక కవచకుండలముల నొలిచి యాతనికి దానముచేసిన యీ

మహానుభావుని సత్యప్రకటన, దానిశీలకమును లోకోత్తరము లనుట యతిశయోక్తి కానేరదు" (ఉపో. పు 10).

ఈరెండంశములను బరిశీలించుము. ప్రథమాంశము—ఇందుగ్గు పాండవపక్షపాతియట! తనపుత్రుడగు కర్ణునిను అపాయము రాకుండ జేయదలచెనట!

అయితే పుత్రుడగు పాంధుని కపాయము రాకుండ జేయదలచుటచే నిందుగ్గు పాండవపక్షపాతి యందురా? లేక పాండవపక్షపాతముచే బుత్తుని కపాయము రాకుండ జేయదలచినాడందురా? పుత్రప్రేమచేతనే పాండవపక్షపాతి యనుపక్షములో తనపుత్రుడగు కర్ణుని కపాయము రాకుండ జేయటకై ప్రయత్నించిన సూర్యభగవానుడు కర్ణపక్షపాతి యనవలసివచ్చును. తన్మూలమున కౌరవపక్షపాతి యనవలసివచ్చును. దాని సంగీకరింతు మనుట అయ్యుక్తము.

కర్ణదుర్యోధనాదులచే సరణ్యవాసమునకు బంపబడినస్థితిలో తన్నునుసరించునున్న బ్రాహ్మణోత్తముల పోషణమునకై సూర్యభగవానుడు చేసిన ధర్మజానకు అక్షయ్యాన్నప్రదమైన స్థాని ననుగ్రహించిన సూర్యభగవానుడు కర్ణపక్షపాతి యనజెల్లునా? కర్ణదుర్యోధననిందితురాలైన ద్రౌపదీదేవి విరాటనగరవాసములో నిర్బంధమునుబట్టి దుర్వృత్తిగల కీచకుని యెదుటకు వెళ్ళవలసివచ్చినపుడు—

“ఉపాత్తిస్తత సా సూర్యం మహూర్త మబలా తతః ।

స కిస్యా స్తస్మిన్మహాభాయా స్సర్వం సూర్యోఽమబుధ్ధవాన్ ॥

అంతర్నితం తత స్తస్యా రక్షో రక్షార్థ మాదిశత్ ।

ఆమె సూర్యుని పాసింప నామె కంగరక్షగా సంతప్తైతమై యుండునట్లు ఒక రక్షస్సును నియోగించి యాద్రౌపదీదేవిని కాపాడిన సూర్యభగవానుడు కర్ణపక్షపాతి యన జెల్లునా? కర్ణవిద్యేషులను ద్వేషించువాడేదా కర్ణపక్షపాతి. ఇట్లు పుత్రుడగు కర్ణునియందు ప్రేమాతిశయముతో ప్రవర్తించినను సూర్యుడు కర్ణపక్షపాతి గాక ధర్మపక్షపాతి యైనవిధముగా పుత్రుడైన పాంధునియందు ప్రేమాతి

శయముతో ప్రవర్తించిన యిందుడును ధర్మపక్షపాతి యనదగునేకాని కేవలపాండవపక్షపాతి యనదగదు. కనుక ప్రథమపక్ష మసంగతము.

ఇక పాండవపక్షపాతమునుబట్టియే వార్ధుని రక్షింప దేవేంద్రుడు ప్రయత్నించె నను పక్షములో ఇందున కాపాండవపక్షపాతము నకు గారణ మేమి? తనకు శ్రాణప్రియమైన ఖాండవవనమును అగ్ని దేవున కాహుతిగా సమర్పించినట్టి వార్ధునియందు ఇందునకు పక్షపాత ముండుటకు గారణ మేమి? వారి ధర్మనిష్ఠయే దానికి గారణము. కనుక నిందుడు ధర్మపక్షపాతి గాని, కేవలపాండవపక్షపాతి గానేరడు. కాబట్టి ద్వితీయపక్ష మసంగతము.

“ఇందు డుచితానుచితములుగాని, తనదేవత్వమును గాని పాటింపక కపట బ్రాహ్మణజేషమును ధరించి కర్ణుని భిక్షించెనట !”

“యతో ధర్మ స్తతో జయః” అను సిద్ధాంతమును బట్టి ధర్మ పక్షమునకు జయము, అధర్మపక్షమునకు అపజయము సముచిత మగుటచే ధర్మపక్షోద్ధరణ ముచితమనియు, అధర్మపక్షము నణచివేయ కుండుట అనుచిత మనియు, భిక్షించుటకు రూపాంతరగ్రహణ ముచితము, స్వస్వరూపప్రదర్శన మనుచిత మనియు నుచితానుచితములు పాటించియే యిందు డాపని జేసెను.

తన దేవత్వమును పాటింపకపోలేదు. పాటించియే అసురపక్షీయ మైన అధర్మము నణచుటకును, దేవపక్షీయమైన ధర్మము నుద్ధరించుట కును ప్రయత్నించెను. ధర్మపక్షానువర్తిత్వమే దేవత్వము. శ్రీమద్రామాయణములో మాల్యవంతుడు రావణునితో జెప్పిన యీవిషయము జూడడు—

“అస్మజ్ ద్భగవాన్ పక్షా ద్వాశేవ హి పితామహః ।

గురాణా మసురాణాం చ ధర్మాధర్మా తదాశ్రియా ॥

ధర్మో హి క్రూరయతే పక్షో హ్యసురాణాం మహాత్మనామ్ ।

అధర్మో రక్షసాం పక్షో హ్యసురాణాం చ రావణ ॥” (యుద్ధ కాం॥ స. 35)

దీనిచే ధర్మపక్షము దేవతల దనియు, అధర్మపక్ష మసురులది

(రాక్షసుఁడు) యనియు స్పష్టమైనది. ఇట్లు ధర్మపక్షానుగాహకత్వ రూపమైన దేవత్వమును పొటించియే యిందు) దుద్యమించెను.

కపటబ్రాహ్మణవేషము ధరించి భిక్షించుట తగదందురా ? తాను త్రైలోక్యాధిపతియైయుండి, అధర్మపక్షము నణచుట తనకు విధియై యుండి, ఎవ్వ దేవత మవలంబించునో అవతరములోనే వానిని పరీక్షించి కృతార్థతనో, వృతథంగమునో కలుగజేయుట తన కృత్యమై యుండినట్టి యిందుడు- ఏమడిగినను బ్రాహ్మణున కిచ్చుట నావృత మని కూర్చుండిన కర్ణుని బ్రాహ్మణవేషముతో భిక్షించుట తగని పని యెట్లుగును ? బలిచక్రవర్తిని కపటనటువేషముతో శ్రీహరి భిక్షింప లేదా ? ఇంతకును ఆ యిందునకు నిర్వికారుడై కర్ణు డీయగా ప్రతి వాదుల కీవికార మెందులకు ? కనుక ప్రభుమాంశము నిరస్తము.

ద్వితీయాంశము—ఇందుడు కపటియై కర్ణుని మోసముచేయ వచ్చినవాడట ! అది యెరిగియు తనకవచకుండలముల నొలిచి దానము చేసిన మహానుభావుడు కర్ణుడట ! అతని సత్యవృతము, దానశీలత లోకోత్తరములట !

అయితే ఇందుడు కపటియై కర్ణుని మోసముచేయుట- కర్ణ దుర్యోధనాదులు కపటులై పాండవులను వారణావతమునకు బంపుట లోను; లాక్షగృహదహనోద్యమములోను మోసముచేయుటవంటిదా? కపటులై ద్యూతమున కాహ్వానించి సర్వస్వ మపహరించుటలోను, వనవాసాజ్ఞాతవాసపణములతో పునర్ద్యూతములో గూర్చుండిబెట్టి అరణ్యముల పాలు చేయుటలోను మోసము చేయుటవంటిదా? కపటులై విషప్రయోగాదులలో మోసముచేయుట వంటిదా ?

ఇందుడు మోస మేమిచేసెను? నీకవచకుండలములు యాచించుటకై యిందుడు రాబోవుచున్నాడని, నీ వివ్వన ద్దని మందే సూర్యుడు బోధించియుండెను. తరువాతనే రూపాంతరముతో వచ్చి యిందుడుడిగెను; మోస మేమున్నది ? అతడందుడుని తెలిసియే

అది యివ్వకుండుట కుద్యమింది తుదకు ప్రతభంగము కాకుండుటకై యిచ్చుటకే సిద్ధపడెను. ఆయిచ్చుటలో ప్రతిఫలము గోరి యిచ్చెను. నిరీహుడై యివ్వలేదు. ఆప్రతిఫలమును పార్థవధాపేక్షతో గోరెను. అది ప్రతిఫలము గ్రహించి యిచ్చిన దానముగనుకనే కర్ణునకు కార్య కారి కాకపోయినది.

“కర్ణో దాతా పాత్ర మిన్ద్రో దేయం స్వాత్మసమం ధనమ్ ।

కర్త్య వినిమయాత్తజ్ఞో ధర్మో వాభ్యభవ ద్విభుమ్ ॥” (నీలకంఠము.)

ఇచ్చి పుచ్చుకొనుటతో గూడిన యీ యీవి కర్ణుని దానశీలతకు అంత నిదర్శనము కాదేమో అనుపించుచున్నది. కనుక ద్వితీయాంశము నిరస్తము. ఈప్రతివాదులుగూడ—“కర్ణుడు దుర్యోధనుని కార్యమునకు గావలయు. తన కీర్తిశరీరమునకు కళంకమును దెచ్చుకొనుటకును సాహసించెను. ఇట్లు ప్రతిఫలము గోరుటచేతకదా “చండాంశు సుతపోల్కి కుండమార్పులు గాక” అని యీతని నిరసించుటకు కవులకు సందుదొరకె (పుటరీ) నని వ్రాసియున్నారు.

—: ఉత్తరగోగ్రహణకాలమగుదైన కర్ణపరాజయమునుగూర్చి

ప్రతివాదుల కారణకల్పన—తన్ని రాకరణము :—

కర్ణచరిత్రకారుల వ్రాత యిట్లున్నది—

- 1 “కర్ణుడు శరీరమును గోసి దానము చేయుటచే జర్మమున బటుత్వము తగ్గెను. కావుననే యుద్ధములందు శత్రుల బానిములచే గాయపడినప్పు డోర్చి నిలిచి యుండు సామర్థ్యము తగ్గిపోయెను.” (పు. 68)
- 2 “పాండవులను బయలుపెట్టుటయే ప్రయోజన మని వచ్చిన దుర్యోధనునకు హతాత్తుగా భీష్ముడు వారిసమయము పూర్తి యయ్యె నని చెప్పుటచేతను, భీష్ముడియోధులు పరాజితులై పారిపోవుటచేతను, లోబుగ్రడియున్నట్టియు, నప్పు డర్జునునితో యుద్ధము సంధించునని తలచియుండనట్టియు, విరాటు నోడించుటకుమాత్రము తగిన సన్నాహముతో వచ్చినట్టియు, గర్ణుడు పరాజితుడగుట వింతకాదు.”
- 3 “కష్టములు పడి మిక్కిలి కినిసియున్న యర్జునుని కానివారసములను ఒడలు కోసికొనియున్నట్టియు, నెట్లయిన జీవించియుండి యర్జునుని వధించి తన ప్రతిజ్ఞను నెఱవేర్చుకొనియున్నట్టియు కర్ణు డొక్కరుడు నిలువరింపజాలకుండుట యద్భుతమైతగును?” (పు. 70)

ఈమూడంశములను బరిశీలించు. ప్రథమాంశము—కర్ణుడు తనకవచమును గోసియిచ్చుటచే చరమమునకు పటుశ్వము తగ్గి శత్రు బాణములకు గాయపడినప్పుడు సహించి నిలిచియుండు సామర్థ్యము తగ్గిపోయెనట! ఆహా! అట్లయిన సంధికుదరనీయక ఆనెంటనే యుద్ధమున కెల్లు సిద్ధపడినాడు? ఆత్మగోపన దన్న సామర్థ్య మప్పుడుమాత్రా మెట్లు కలిగినది?

ఇంకొకటి—కుమారాశ్రునిద్యౌప్రదర్శనానంతరము ద్విసదుని వలన పరాజయము, ద్రౌపదీస్వయంవర కాలమున పార్థునివలన పరాజయము, ఘోషయాత్రాసమయమున గంధర్వులవలన పరాజయము కవచమండగనే కర్ణుని కెల్లు సంభవించినవి? సహజకవచ ముండియు పరాజితు డగుచుండు కర్ణుని యీపరాజయమునకు ఆకవచము లేకుండుట కారణ మనుట యేమి బాగున్నది? పోనిండు—ఆకవచమునకు బదులు పార్థసంహారమునకై యేకవీరఘ్నిని చేపట్టినవానికి పరాజయ మేల వచ్చినది? కష్టసారథ్యములోనేగాక ఉత్తరసారథ్యములోనే దానిని ప్రయోగించి కృతార్థుడు కాలేదేమి?

“సత్యం తే ప్రతిజానామి వధిష్యామి రజైర్జన్మమ్ ।

గతే త్రయోదశే వశే సత్యేన యుధ మాలభే ॥”

అనుచు ఘోషయాత్రాంతసంభాషణములో పదమూడవ సంవత్సరము గడచిపోనిమ్ము. ఆపై వచ్చు యుద్ధములో పార్థుని వధిం చెదను. అనిఆయుధముపట్టి ప్రమాణముచేసిన కర్ణుడు—భార్గవాస్త్రము, సర్పముఖాస్త్రము, ఇంద్రదత్త శక్తి నావిజయసాధనములని గర్జించు కర్ణుడు—“బకట గాకున్నను నొకటైన నర్జునుని వధింపనగునని యాతడే కాక యెవ్వరైన నూహించక తీజదుగదా!” (పు 84) అని యీప్రతి వాదులచే సమర్థింపబడిన ధోరణి గల కర్ణుడు—ఈయుత్తరగోగ్రహణ ములో పదమూడవ వత్సరము గడచినతరువాత వచ్చిన యుద్ధములో భార్గవాస్త్రాద్యమోఘసాధనములను యథేచ్ఛముగా వాడవలసిన యుద్ధ ములో—శ్రీకృష్ణసన్నాధానము లేనట్టి యుద్ధములో—నిస్సహాయుడై

వచ్చిన పార్థుని యుద్ధములో శత్రుసంహారము చేయలేకపోయినాడేమి? కనుక ప్రథమాంశము నిరస్తము.

ద్వితీయాంశము—కర్ణుడు— భీష్మాదియోధులు పరాజితులై పారిపోవుటచేత, పాండవుల సమయము పూర్తియైనదని హఠాత్తుగా వినుటచేత తొట్టువడియుండెనట ! అర్జునునితో యుద్ధము సంభవించునని తలచియుండలేదట ! విరాటు నోడించుటకు తగిన సన్నాహముతో మాత్రమే వచ్చియుండెనట ! పాండవులను బయలుపెట్టదలచియే వచ్చెనట ! అట్టి కర్ణుడు పరాజితు డగుట వింతకాదట !

అయితే భీష్మాదులు పరాజితులై పారిపోయినచో గర్జునకు తొట్టుపాటేల ? భీష్మద్రోణాదులను అల్లులుగా మాటలాడుచు తానే శత్రుక్షయము చేయగలనని గర్జించు కర్ణునకు తొట్టుపాటేమి ? పాండవుల సమయము పూర్తియైనట్లు హఠాత్తుగా వినుటచే తొట్టుపాటా ? అని పూర్తియై యెదుట బడనిమ్ము. పడగొట్టెద ననువానికి తొట్టుపాటేమి ? అసలచ్చటి ప్రస్తావ మెట్లున్నదో చూడుడు—

గోపాలకులను పారదోలి విరాటుని గోవులగుంపులను కొరపు లాక్రిమించుకొనినారు. ఆగోవులను మరలించుకొని పోవుటకే ఉత్తరునకు సహాయముగా పార్థుడు వచ్చి దూరములో దేవదత్తమును పూరింప ద్రోణాచార్యు జాధ్వని విని, తత్కాలగోచరము లయిన యుత్సాహముల గని ఆ వచ్చువాడు పార్థు డనియు, మన కపజయ సూచనములు కనబడుచున్న వనియు బలికెను. అంత దుర్యోధనుడు అజ్ఞాతవాసవత్సరము పూర్తి కాకుండ పార్థుడు వచ్చునా ? అనుచు కొంత ప్రసంగము చేసి తుద కిట్లనెను—

“యద్యేష రాజా మత్స్యైవాం యది బీభత్సు రాగతః ।

సర్వై ర్యోధ్యన్త మస్మాభి రితి న స్యమయః కృతః ॥”

అనచ్చునాడు విరాటరాజు కానిమ్ము; పార్థుడే కానిమ్ము. మనకు యుద్ధము కర్తవ్యమే అని నిశ్చయించబడినది, అని.

“దుశ్యోధనచ శ్శుత్యా రాధేయ స్త్వబ్రహ్మద్యుచః ।

అచార్యం పృథ్వుతః కృత్వా తథా నీతి ర్విధీయతామ్ ॥

య ద్యేన్ రాజా మత్యస్యవాం యది బీభత్సు రాగతః ।

అహ మావారయిష్యామి వేలేప మక రామయమ్ ॥

అద్యాహ మృణ మక్షయ్యం పురా వాచా పృతిశ్రుతిమ్ ।

ధార్మరాష్ట్రేయ దాస్యామి నిహత్య సమరే జ్ఞనమ్ ॥

జామదగ్న్యా సృయా హ్యత్రం యత్ప్రిప్త మృషిసత్తమాత్ ।

తమపాశ్రీత్య వీర్యం చ యుధ్యేయ మపి వాసవమ్ ॥” (విరాటప. ఆ. 48)

ఆదుర్యోధనుని మాట విని కర్ణు డిట్లనెను—ఆచార్యుని వెనుక నుంచుము. ఈవచ్చువాడు విరాటు డయినను, పార్థుడే అయినను నే నడ్డుకొనెదను. నేనిప్పు డర్జునుని సంహరించి నాప్రతిజ్ఞాప్రకారము దుర్యోధనుని ఋణము దీర్చుకొనెదను. నాభార్గవాశ్రమమును, నాపరా క్రమమును పురస్కరించుకొని వాసవు నయిన డీకొనెదను. అని.

ఆపై వచ్చిన ప్రసంగములో పాండవులకు సమయము పూర్తియైన దని భీష్ముడు చెప్పెను.

ఇట్లు పార్థునిపై కాలు దువ్విన కర్ణుడు తొట్టుపడె ననుట అయుక్తము. అర్జునునితో యుద్ధము సంభవించు నని యునుకొన లేదనుట అయుక్తము. పార్థు నోడించుటకు దగిన సన్నాహముతో రాలేదనుట అయుక్తము. ఇట్లు ద్వితీయాంశము నిరస్తము. అంత గరించిన కర్ణుడు పరాజితు డగుటే వింతయైయుండ అది వింతకాదనుట విరుద్ధము.

తృతీయాంశము—కష్టములు పడి కినిసియున్నవాడు అర్జును డట ! ఒడలు కోసికొనియు, ఎట్లయిన జీవించియుండి అర్జునుని వధించి ప్రతిజ్ఞను చెల్లించుకొనదలచియు నున్నవాడు కర్ణుడట ! ఇట్టికర్ణు డట్టి యర్జునుని స్తంభింపజేయలేకపోవుట అద్భుత మెట్లగును ? ఓట !

ఓహో ! అసహాయుడై వచ్చిన పార్థునకు వీరాలాపములలో దోణాదులను నిరసించి ప్రగల్భములాడిన కర్ణు డోడిపోయి, మహా

సంగ్రామములో శ్రీకృష్ణసహితుడైన పార్థుని వధించుటకై తన జీవితము నిలవబెట్టుకొనె ననుట అపహాసాస్పదము కాదా !

ఉత్తరగోగ్రహణసమయమందలి కర్ణపరాజయమే కర్ణుని అసమర్థతకు నిదర్శనము. అప్పటి పార్థవిజయమే పార్థుని అప్రతిహతపరాక్రమమునకు నిదర్శనము.

శ్రీకృష్ణాదులును, భీష్మాదులును, ధృతరాష్ట్రుడును పార్థకర్ణుల ప్రబలదుర్బలభావమునకు ఉత్తరగోగ్రహణసంఘర్షణఫలితమునే నిదర్శనముగా కీర్తించుచు వచ్చిరి. దానినిబట్టియే పార్థునివల్ల కర్ణుడసమర్థుడని లోక మనుకొనుట సంభవించినది. ఇట్టి లోకప్రసిద్ధిని తోసివేసి గ్రంథమునకు వ్యతిరేకముగా కర్ణచర్యను సమర్థింప నెంచుట ప్రతిచాదుల కశక్యమైన పని. ఇట్లు తృతీయాంశము నిరస్తము.

—: సూర్యపుత్రు డగు కర్ణుని పరాజయములనుగూర్చి
నీలకంఠాచార్యోక్త కారణము :—

ఉత్తరగోగ్రహణసందర్భములో వచ్చిపడుచున్న పార్థుని ప్రశంసించునట్టి ద్రోణాచార్యుని కర్ణుడు తృణీకరించి మాటలాడినపుడు ఆ మాటలను గర్హించు అశ్వత్థామ ఆకర్ణుని 'నూత' అని సంబోధించిన ప్రస్తావము—

నీలకంఠీయమ్—నూతేతి సంబోధయ న్నుక్షత్రియత్వాదీదస్య యుద్ధే వ్యకాశం వ్యవక్తి. నను “అదిత్యో జై జైవం క్షత్రిం” ఇతి శ్రుతేః దివ్యాత్ క్షత్రియో కుస్త్యాం జాతస్యాఽస్య కథ మక్షత్రిత్వం యుద్ధాఽకాశం చేతి విదుషా వ్యశ్యతాహ్నా న్నకుం యుక్తమితి చే చ్చుచిణు ।

సర్వేషాం హి వర్ణానాం ద్వివిధం జన్మ యోనిజం, సంస్కారజం చ । తత్ర య ఏవ యోనిః స ఏవ సంస్కారా చేత్స ఏకజో న ప్రకృతిత శ్చ్యవతే, కర్ణస్తు జైవక్షత్రిజోపి అక్షత్రియేణ నూతేన సంస్కృత ఇతి ద్విజాతత్వాత్ క్షత్రియ త్వేన ప్రహర్షం కుశలోఽపి నూతత్వేన పరకీయప్రహరం సోధు మశక్త ఇతి యస్మాన్ త్వలాయతో ఇత్యాశయే నైసం సూర్యపుత్రం జానన్మపి నూతేతి సంబోధయతి । తథా చ మన్తవిగ్రహః—సహస్వ మనోః.....ఏకజ త్వమ్”...

ఏకజ ఏకస్మా జ్జాత.....తిథా చ లోకే అభాజకః—మన్య ద్వే వచసే
స ద్విషిత్పుక ఇతి । వక్త్రాతో భవంతి, ఆత ఏకజేష్ఠ్యవద్వచనమ్ । దత్తక్రీతాచా
తు శాస్త్రీయ శేషవైష్ణవ స్వత్వవస్తీతి నాసౌ కండతుల్య ఇతిచిక్ । (విరా అ50)

కర్ణుని సూతశబ్దముచే సంబోధించుటలో త్పత్రియుడు కానం
దున ఈతనికి యద్ధకుశలత లేదని అశ్వత్థామ వ్యక్తికరించెను.

శ్రుతిలో దేవగణమందు సూర్యుడు త్పత్రియు డని యున్నం
దున అట్టి సూర్యునివలన త్పత్రియకన్యాయందే జన్మించినట్టి కర్ణుని
యందు త్పత్రియత్వము లేదని, యద్ధకుశలత లేదని అశ్వత్థామ
యంతటివా డనుట తగునా ? అని శంకింతురేమో, వినుడు — జన్మ-
పుట్టుకనుబట్టియు, సంస్కారమును బట్టియు రెండువిధములై యున్నది.
ఇది చాతుర్వర్ణ్యసాధారణము.

అందు పుట్టుకనుబట్టి కలుగు వర్ణవ్యవస్థలో జనకుడే స్వజాతి
విహితసంస్కారములు పుత్రునకు జేసియున్నపుడు అతడు ఏకజాతుడే
అయి ప్రకృతి కనుగుణుడై యుండును.

కర్ణు డన్ననో పుట్టుకను బట్టి త్పత్రియు డయినను త్పత్రియుడు
కానట్టి సూతుడు- స్వజాతివిహితసంస్కారము లాతనికి జేసియుండుటను
బట్టి సంస్కారమూలకమైన జన్మ మరొకటగుటచే ఏకజాతుడు గాక
ద్విజాతుడై యున్నకారణమున త్పత్రియత్వముచేత ప్రహరింపగలిగి
యుండియు, సూతత్వముచేత శత్రుప్రహారములకు తట్టుకొనియుండ లేక
పలాయన మగుచుండు నను తాత్పర్యముతో అశ్వత్థామ కర్ణుని
సూతశబ్దముచే సంబోధించియుండెను.

ఏకజాతుడు ప్రశంసనీయుడనుటకు మన్యసూక్తములోని 'ఏకజ'
శబ్దవిశేషణము సిదర్శన మగుచున్నది.

రెండుమాటలాడువానిని ద్విషిత్పుకు డనుట లోకప్రసిద్ధము.
దత్తపుత్రాదులవిషయమై శాస్త్రనిర్దేశమైన పుత్రత్వము ప్రతిగ్రహీతకు
చెందినచేకనుకను, సంస్కారము లాతడే చేయునుగనుకను ఏకజాత
త్వమే యని గ్రహింపవలయును; అని భావము.

ఇచ్చట జన్మ-సంస్కార-వైలక్షణ్యము కర్ణునకు తటస్థించి నట్లే పాండవులకును తటస్థింపలేదా? అని శంకింపరాదు. దత్తపుత్రుడు గోత్రముఃకారి పృతిగ్రహీతకే చెందుట శాస్త్రసిద్ధమైనట్లు ఊత్తరజ సంతతి ఊత్తికే చెందుట శాస్త్రసిద్ధమైనందున పాండురాజునకు ఊత్తరజులైన పాండవులు పాండురాజసంతతియే అయియుండి పాండురాజుచే ఊత్తియోచితసంస్కారములనే పొందియుండుటవలన పాండవులయందు దట్టి సాంకర్యము సంభవింపలేదు. అది కర్ణునియందు సంభవించినది.

కనుకనే కర్ణుడు కుంతీ దేవితో సంభాషించినపుడు తనకు ఊత్తియోచితసంస్కారము లేకపోయినదనియు, హీనసంస్కారము పొందిన దనియు తనకుగల సంతాపమును ఇట్లు వెల్లడించినాడు—

“అహం చేత్ ఊత్తియో జాతో న ప్రాప్తః ఊత్తిసత్త్రియామ్ ।

క్రియాకాలే త్వనుకోశ మకృత్వా త్వ మిదం మమ ॥

హీనసంస్కారసమయ మద్య హం సమచూచిదః ।” (ఉద్యోగ 146)

టీ॥ క్రియాకాలే ఊత్తియోచితసంస్కారకాలే అనుకోశం దయామ్ ।

దేవీ ! జన్మచే ఊత్తియడనే అయినను అట్టి సత్త్రియ నాకు ప్రాప్తింపకపోయినది. ఊత్తియోచితసంస్కార కాలములో నీవీ దయను నాపై జూపక హీనసంస్కార-ఆచారములు గ్రహించునన్న నన్నిపుడు నీవు ఇట్లు ప్రేరేపించుచున్నావు. అని.

క. ఊత్తియసంస్కారమునకు బాత్రిముగా నీవు నన్ను బాటింప విహా

మత్రీఫలమునకు నీకే బుతుడ నని వచ్చుటకు బాసగునె చెపుమా. (అంధభ్రా)

ఇట్టి జన్మ-సంస్కార-సాంకర్యము కర్ణునియందుకాక విశ్వామిత్రునియందును సంభవించినది.

విశ్వామిత్రుడు ఊత్తియు డగు గాధయొక్క పుత్రుడు. ఆగాధి భార్య ఋచీకణసార్వచే తపశ్శ్రద్ధాదిబ్రాహ్మణలక్షణములు కలుగు నట్లు మంత్రసంస్కృతియు చేసి యుంచబడిన నావిస్సును దైవికముగా భుజించుటవలన ఆమెయందు జన్మించిన విశ్వామిత్రుడు జన్మమూలక

మైన ఔత్సాహము, మంత్రసంస్కారమూలకమైన తపోనిష్ఠాదికము గలిగి యుండెను.

ఈవిషయమే నీలకంఠియశ్లోకముచే ప్రతిపాదింపబడినది—

“కాశికే కార్యతపసీ రాధేయే శౌర్యభీరులే ।

ఖలే చ వాచి మాధుర్యం బీజసంస్కారసంకరాత్ ॥”

ఈసందర్భమును బట్టి స్వజాత్యుచితసంస్కారమే జాత్యుత్కర్షణాధాయక మనునది పర్యవసితమని పాఠకులు గ్రహింతురుగాక !

—: కౌరవులు పెట్టిన కష్టములలో పాండవులకు

ప్రాప్తించిన శ్రేయస్సులు : —

దుష్టచతుష్టయచర్యలలో బాలకీడాసందర్భమున భీమసేన హత్యాప్రయత్న మొకటి, వారణావతప్రస్థానసందర్భమున సమూల పాండవహత్యాప్రయత్న మొకటి, కపటమ్యూతసందర్భమున వనవాసాజ్ఞాతవాసనిర్బంధవిధాన మొకటి, దీనిలో పాండవులకు ప్రాప్తించిన విశేషములు— (1) భీమసేనునకు విషముబెట్టి ఒడ తెరుగకుండ నిద్రించునపుడు కాలుచేతులు గట్టి గంగలో దిరిపినపుడు అతడు నాగ లోకమునకు శరే అచ్చట నాగదష్టు డగుటలో జంగమవిషము, స్థావర విషమునకు విరుగుడగుటవలన తెలివివచ్చి కృమముగా నాగులచే నాదరింపబడి వారిచే సమర్పింపబడిన అష్టకుండపరిమితమైన రసమును త్రాగి నజ్జీశరీరుడై పదివేలయేనుగుల బలము గలవాడై నాగులచేతనే యథాస్థానమందు ప్రవేశపెట్టబడి సుఖముగా నింటికి వచ్చెను. ఇట్లే భీమసేనహత్యాప్రయత్న ఫలము మంగళాంతముగా నడచినది.

(2) ధర్మజునకు యౌవరాజ్య మిచ్చినతరువాత పాండవులు విజయశీలులై కురురాష్ట్రమున నభివృద్ధిచేయుచుండగా— “ధృతరాష్ట్ర మహీపాల శ్చింతా మదమ దాతురః” ధృతరాష్ట్రుడు చింతాగ్రస్తుడయ్యాను. అప్పుడు పాండవహత్యకై దుష్టచతుష్టయము దురాలోచన చేసి, అది ధృతరాష్ట్రునకు దెలియనీయక, పాండవులు కొంతకాల

మన్యత్ర) నివసించునట్లు చేయుమని ధృతరాష్ట్రునకు జెప్పి యాతనిచే బ్రహ్మాత్మవము లనుపేరుతో వారణావతమునకు వెళ్ళునట్లు పాండవుల కుపదేశింపజేయగా పాండవులు తల్లితో గూడ వారణావతమునకు వెళ్ళిరి. అక్కడ లక్కయింటి ముప్పనుంకి తప్పించుకొని సురంగము నుండి పదిలముగా దాటుకొని పోయిరి.

“విషవా ర్యగ్నిభిర్లుబ్ధా ఘాతయంతి సృ జాంధవాన్ ।

ఈశ్వర స్తా నవత్యేజే త్యుక్తం జాతుషపర్వణి ॥” (నీలకంఠీయమ్)

తరువాత అజ్ఞాతముగా గొంతకాలము సంచరింపవలచి వన సంచారము చేయుటలో హిడింబాసురునితో సంఘర్షణము రాగా నాతని భీమసేనుడు వధించుటయు, ఇందుని సంకల్పమువలన కర్ణుని చేతికి ముందురాజోవు ఏకవీరఘ్నికొరకు భీమసేనునిద్వారా ఘటోత్కచుడు సృష్టింపబడుటయు జరిగినది.

తరువాత వేదవ్యాసభగవానుడు దర్శన మిచ్చి కుంతీదేవికి దైర్యము చెప్పి పాండవుల నాశీర్వాదించి కర్తవ్య ముపదేశించి అంతర్ధానముకాగా వేదవ్యాసోపదేశప్రకారము ఒకమాసము ఏకచక్ర పురవాస మొకబ్రాహ్మణుని యింట బ్రాహ్మణవేషములతో పాండవులు చేయుచుండ ఆపురమునకు తలస్థించియున్న ఆకాసురబాధను బట్టి ఆయింటి బ్రాహ్మణుని కుటుంబములోనుండియే యొక వ్యక్తి ఆకాసురునకు బలిదానము కావలసిన రోజు రాగా కుంతీదేవి యుపదేశముపై భీమసేనుడే ఆపనికి సిద్ధపడి వెళ్ళి ఆకాసురుని వధించి బ్రాహ్మణకుటుంబము నుద్ధరించి పౌరుల నిత్యదుఃఖమును జోగొట్టి కృతార్థుడయ్యెను.

“యస్మిన్ గౌహే పురేవాపి వసే త్పూణ్యతమా జనః ।

ఉపకుర్యా త్త మిత్రేణముక్తం జనవర్జేఽపి చ॥ (నీలకంఠీయము)

తరువాత నాపురమునుండి బంధులువెడలి ‘సోమాశ్రియాయణ’ మనబడు ఈశ్వరస్థానమైన గంగాతీర్థమునకు జేరినపుడు అక్కడ పౌరులకును, అంగారపర్ణధను గంధర్వులకును గలిగిన సంఘర్షణములో

పార్థునకు గంధర్వు డోడిపోయి, పార్థుని యాగ్నేయాస్త్రముచే విరథుడయి పార్థునిచే పట్టుకొనిబడి విడువబడినతోడనే మెచ్చుకొని యిట్లనెను—నారయొద్ద చాక్షుషీవిద్య కలిదు.

“య చ్చతుషా దంష్టు మిచ్ఛే త్త్రిషు లోకేషు కించన ।

తత్పశ్యేద్యాదృశం చేచ్ఛే త్తాదృశం దంష్టు మర్హతి ॥

ఏకపాదేన పశ్యాసాన్ స్థితో విద్యాం లభే దిమామ్ ।

అనునేష్యా మృహం విద్యాం స్వయం తుభ్యం ప్రతే కృతే ॥”

టీ॥ యదితి । తత్ ధర్మస్వరూపం పశ్యేత్, యాదృశం యద్ధర్మవిశిష్టం సామాన్యతో విశేషతశ్చ । సర్వం సర్వావస్థం వస్తు సర్వదా స్వసంకల్పాన సారేణ పశ్యేదిత్యర్థః । అనునేష్యామి పశ్యా త్ప్రపయిష్యామి ।

“గంధర్వజానా మశ్వానా మహం పురుషసత్తమ ।

భౌతృభ్య స్తవ తుభ్యం చ పృథ గ్దాతా శతం శతమ్ ॥

కామవర్ణాః కామజవాః కామత స్సముపస్థితాః ।

ఇతి గంధర్వజాః క మం పూరయిష్యంతి మే హయాః ॥”

టీ॥ గంధర్వజాః=గంధర్వలోకజాః ।

ఆచాక్షుషీవిద్యచేత త్రిలోకములలో నేవస్తువునయినను సంకల్పించినయెడల జూడవచ్చును. ఆరుమాసములు ఏకపాదముమీద నిలిచి వృతము చేసినమీదట ఆవిద్యను పొందుట కధికారి యగును. నీ వావృతమును చేసినపిమ్మట నీకావిద్య నిచ్చెదను.

మరియు గంధర్వలోకమందలి యశ్వములు మీయైనగురికి ఒక్కొక్కని కొక్కొక్కతముచొప్పున నిచ్చెదను. కామగమనాది దివ్యలక్షణములు గల ఆయశ్వములు మీకోరిక లీడేర్పను. అని.

అది వివి యర్జునుడు ప్రతిదానము లేకుండ బుచ్చుకొనుట అవశ్యకై యని పలుక, గంధర్వుడు—

“జీవితస్య ప్రదానేన పీతో విద్యాం దదామి తే ।

త్వత్తోఽమృతం గృహీష్యామి అస్త్ర మాగ్నేయ మత్త మమ్ ॥”

నీవు చేసిన ప్రాణదానమునకు బదులు చాక్షుషీవిద్య నిచ్చెదను. నీవలన ఆగ్నేయాస్త్రము స్వీకరించి యశ్వముల నిచ్చెదను, అని

చెప్పగా విని యాగంధర్వుని కోరికపై తనయాగ్నేయాస్త్రము నిచ్చి యిట్లనెను—

“తవ్యయ్యేవ తావ త్తిష్ఠస్థ హయా గంధర్వసత్తమః ।

కార్యకాలే గృహీష్యామః స్వస్తి తేఽస్త్రితి చాబ్రవీత్ ॥”

నీవిచ్చెడి యశ్వములను వానిపని వచ్చినపుడు గృహీంతుము. అంతవరకు నీయొద్దనే యుండనిమ్ము; అని.

తరువాత ఉత్కృచకతీర్థమునందు తపస్సు జేయు ధామ్య మహర్షి దర్శనముచేసి వేదార్థతత్వజ్ఞుడగు ఆమహర్షిని పురోహితునిగా పరించి యాపై దుశ్రపదపురమునకు జేరి యచ్చట ద్రాపదీపాఃగృహణము చేసి పాండవులు సుఖముగా నుండిరి.

అప్పుడు మరల పాండవులయెడ దురాలోచనచేయు కర్ణదుర్యోధనుల ధోరణి జూచి ధృతరాష్ట్రుడు భీష్మద్రోణాదులను సమావేశ పరచి కర్తవ్య మాలోచించినప్పుడు భీష్ముడు— మీపోషణమునకు మీ రర్థరాజ్య ముంచుకొని పాండవుల కర్థరాజ్య మిచ్చుట ధర్మమనియు, నది మీకు జేయ మనియు చెప్పగా దానినే ద్రోణాచార్యుడును బల పరచి చెప్పటలో— ద్రాపదీదేవి, పాండవులు, కంతీదేవి, దుశ్రపద మహారాజు మొదలగువారికి యథోచితముగా వస్త్రాభరణాదులను పంప యభినందనము దేలుపవలయు నని చెప్పగా దానికి కర్ణు డడ్డు తగులుటయు, ఆపై విదురుడు తిరుగదోలి ధృతరాష్ట్రున కుపదేశించుటయు జరిగినమీదట ధృతరాష్ట్రుడు, భీష్మద్రోణులును— నీవును చెప్పినట్లు చేయుటే మంచిదనియు, పాండవులును రాజ్య మనుభవింపవలసినవారే అనియు బలికి నీవే వెళ్ళి వారిని సత్కరించి యిచ్చటికి దీసికొనిరమ్మని చెప్పి పంపగా విదురుడు వస్త్రాభరణాదులను తీసికొని వెళ్ళి శ్రీకృష్ణసహితులై యన్న పాండవులను జూచి కౌగలించుకొని పారిపారి కాయాకానుక లందించి ద్రాపదీదేవితో గూడ పాండవులకు బంపవలసినదనియు, ధృతరాష్ట్రాదులును, గాంధారిపృథ్వుతులును

వీరిని జూచుట కుత్సహించుచున్నా రనియు ద్రుపదునితో జెప్పి యాతని సమ్మతిపై శ్రీకృష్ణసహితముగా విదురుడు వారి నందరను వెంటబెట్టుకొని వచ్చెను.

ఆపాండవులు తమ కెదురుగా వచ్చిన భీష్మద్రోణకృపాచార్యాదిప్రముఖులతో గలిసి పాగుల హర్షధ్వను లాకర్ణించుచు రాజ భవనములలో బ్రవేశించి పెద్దలకు పాదాభివందనములుచేసి కొన్ని రోజులుండిరి.

అపై వారి కర్ధరాజ్యముగా ఖాండవప్రస్థ మిచ్చి మీరిచ్చట నివసించవలసినదని చెప్పి ధృతరాష్ట్రుడు పంపగా పాండవులు శ్రీకృష్ణ సహితములై వెళ్ళి వేదవ్యాసపురస్కృతులై శాంతిపూర్వకముగా పుణ్య ప్రదేశమందు లోకోత్తరవైభవము గల ఇంద్రప్రస్థమును నిర్మించి పాండవు లందు సుఖముగా నుండిరి. ఇట్లే వారణావతయాత్రాఘట్టము కూడ మంగళాంతముగ నడచినది.

“ప్రణమంతి జహంసంతోఽప్యనుకూలే విభాతరి ।

పాండుపుత్రాన్ ధార్తరాష్ట్రే ఇత్యుక్తం విదురాగమే ॥

యాన్ ఖలా దగ్ధ మిచ్ఛంతి తా న్వర్ధయతి కేశవః ।

నిరస్తాః పాండవా దారాన్ రాజ్యం కీర్తిం చ శేభికే ॥ (నీలకంఠము)

ఒకప్పుడు కృష్ణార్జునులు విహరించుచుండ అగ్ని దేవుడు బ్రాహ్మణ రూపముతో సమీపించి తాను ఓషధులతోగూడిన ఖాండవవనమును ఆహుతిగా దీసికొనుటకై యిందుగిని యడ్డులేకండ గాపాడుడని వరము గోరి వారు దానిని సాధించుటకు దగిన పరికరములను సంపాదించుటకు వరుణదేవు నాశ్రియించి తెచ్చి లోకోత్తరమైన గాంధీవ మను ధను స్సును, అక్షయతూణీరములను, దివ్యాశ్వసంఘము కపిధ్వజాలంకృతము విశ్వకర్మతపోనిర్మితము అగు దివ్యరథమును, పార్థునకిచ్చి అమోఘమై శత్రుసంహారము చేసి మరల హస్తగతమగుచుండు చక్రమును, కౌమోదకి యను గదను శ్రీకృష్ణునకిచ్చి యగ్ని దేవుడు పదునైదు రోజులు కృష్ణార్జునరక్షితుడై ఖాండవదహనముచేసి కృతార్థుడయ్యెను.

ఈవిధముగా పార్థుడు అత్యద్భుతపరికరములతో పరాక్రమముతో విరాజిల్లుచుండెను.

3 తరువాత పాండవు లసహాయశూరులై దిగ్విజయము చేసి యనంతమైన ధన మార్జింప ద్రావదీధర్మజులు మహర్షిగణపురి స్కృతులై మహానైభవముతో రాజనూయము చేసిరి.

“విత్తార్జనం సుఖాయైవ మహతా మితి దర్శయన్ ।

ఊచే దిగ్విజయా దూర్ధ్వం రాజనూయక్రతుక్రియామ్ ॥” (నీలకంఠీయము)

అందు సభాపూజాసందర్భమున ప్రధమపూజ్యనిగూర్చి వచ్చిన చర్చలో సర్వజ్ఞుడగు భీష్మునిచే పరాత్పరుడని నిరూపింపబడి నారద మహర్షిచే బలపరుపబడిన కృష్ణపరమాత్మ కర్ణు మిచ్చి పూజించుటయు, శ్రీకృష్ణదూషకుడైన శిశుపాలుడు ద్వేషించి నశించుటయు, ప్రత్యక్షముగా శ్రీకృష్ణునియం దైక్యమగుటయు సంభవించినవి.

“తత్రైవాఽర్హభిహరణే విష్ణు ర్దేవనర్షి షు ।

అదౌ పూజ్యోఽథ తద్దేవీష్టా సద్యో నశ్యేదీతిరితమ్ ॥

గోప్యః కామా ద్భయా త్కంసో ద్వేషా చైవ్యాదయో నృపాః ।

తీవ్రీభ్యానా ద్ధరే స్సామ్యం తభిరే కీటభృంగభత్ ” (నీలకంఠీయమ్)

అట్లు లోకోత్తరమైన రాజనూయక్రతువు నిర్వహించి అఖండైశ్వర్యసంపన్నులై విరాజిల్లు పాండవుల దివ్యవైభవము జూచి సహింప లేక దుర్యోధను డెంతయో దుఃఖపడెను.

“న తథా శూలయత్నైర్ద్యాః పీడయంతి గదా నరాన్ ।

యథా పరేషా మత్కర్షః పాపినం ధార్తరాష్ట్రభత్ ॥” (నీలకంఠీయమ్)

ఆపై దుష్టచతుష్టయము ఆపాండవైశ్వర్య మపహరించుట కుపాయ మాలోచించి సుహృద్ధ్యూత మను పేరుతో భృతరాష్ట్రుడు పాండవుల నాహ్వానించునట్లు చేసి పితృవాక్యమును త్రోసివేయలేక వచ్చిన పాండవులను తమ కపటమ్యూతములో గూర్చుండబెట్టి శకుని మ్యూత మాడుట కేర్పరచి పాండవుల సర్వస్వమును, ఆపై పాండవులను గెల్పుకొని, ఆపై ద్రావదీపణము ధర్మజునిచే బెట్టించి గెల్చుకొనినా మని

దెప్పి ద్రౌపదీణము చెల్లదని పెద్దలు చెప్పుచున్నను వినిపించుకొనక అప్పటికి రజస్వలయైకూడ నున్న ద్రౌపదీదేవిని బలాత్కారమున సభాస్థలికి యీడ్చి, దుర్భాషలాడి, తుదకు వస్త్రాపహరణదుష్కార్యమున కొడిగట్టినారు. పాండవులు ఖిన్నులై శాంతినే వహింప అప్పుడు ద్రౌపదీదేవి ఆర్తితో కృష్ణపరమాత్మను గూర్చి యాశోశించుటయు, తత్తణము తీయుచున్నకొలది సీరూరినట్లు ద్రౌపదీదేవి శరీరమునుండి అంతవస్త్రము లుద్భవించుటయు, తన్మూలమున ద్రౌపదీదేవి పాతి వ్రత్యమహిమ, కృష్ణపరమాత్మ భక్తరక్షణపారవశ్యము జగద్విదితము లగుటయు గలిగినది.

“నా స్త్యకార్యం కదర్యాణాం నా స్త్యజాప్యం మహాత్మనామ్ ।

నా స్త్యజేత్ హరే ర్భక్త ఇతి ద్యూతే ప్రదర్శితమ్ ॥” (నీలకంఠీయము)

ఆపై యుత్పాతములు గోచరింప ధృతరాష్ట్రుడు భీతిల్లి ద్రౌపదీదేవి నాదరించి ఆమెకు వరములుగా పాండవదాస్య విముక్తి యగుట, పాండవులు తమ సొత్తును స్వీకరించుట అను విషయముల కభ్యనుజ్ఞ నిచ్చి వారిని యించిమాటలాడి పంపెను.

అప్పటికిని దుర్వృత్తినే వహించియున్న దుష్టచతుష్టయము ధృతరాష్ట్రుని వేధించి యాతనిచే పాండవులను మరల పిలిపించి “వెనుకకు రప్పించి పునర్ద్యూతములో గూర్చుండబెట్టి వనవాసాజ్ఞాతవాస పణముతో ఓడినవారు త్రయోదశవత్సరములు యథాక్రమముగా గడపి వచ్చి తమరాజ్యము తాము తీసికొనవచ్చు నను నిబంధనముతో వచ్చింది పాండవుల నోడించి అరణ్యమునకు బంపెను.

“జ్ఞాత్వాపి పరమాహత్యైం న ఖలః ఖలతాం త్యజేత్ ।

దృష్ట్యాపి కృష్ణమాహత్యైం నైవాకామ్య త్సుయోధనః ॥

సత్యం సతాం మహాన్ పాశో యేన బధ్ధాః పదాత్పదమ్ ।

వచితా ఆపి నో జేతు స్సమర్థా అపి పాండవాః ॥” (నీలకంఠీయము)

పాండవులు హస్తినాపురమునుండి బయలువెడలి మూడురోజులకు కామ్యకవనమున బ్రవేశించిరి. అచ్చట నివసించు కామరూపి,

బకాసురభౌత అగు కిమ్మారు డను రక్కసుడు నిశీధమున బాంశ
వులపై వచ్చి పడునంతట భీమసేను డాతని సంహరించి యాననము
నిష్కంటకముగా జేసెను.

ఇట్లు వనవాసారంభము శత్రుసిర్మూలనముతో మంగళాదిగా
ప్రారంభ మయినది.

“ప్రవాజితః పథి రిపుం య ధన్యా స్మంగళాయ తత్ ।

పాండవానాం ప్రవసతాం కిమ్మారోన్మథనం యథా ॥” (నీలకంఠీయము)

అట్లు వనవాసమునకు వెళ్ళిన పాండవులను బురస్కరించుకొని
గృహస్థులేమి, స్నాతకులేమి, బ్రహ్మచారులేమి, మహానుభావు
లందరో వెళ్ళిరి. వారిని బోషించుటకై ధర్మజుడు సూర్యునారాధించి
తదనుగ్రహలబ్ధమైన ‘స్థాలి’చే వారి నందరను బోషించుచువచ్చెను.

“విస్మిర్థం భాస్కరం భేజే న తు రాజ్యాయ ధర్మరాట్ ।

ధర్మాయైభ్యర్చయే క్షేపం న రాజ్యాయేతి దర్శయన్ ॥” (నీలకంఠీయము)

ఒకప్పుడు వనవాసులైన పాండవులను హింసింపదలచి కర్ణదుర్యో
ధనాదులు ప్రయాణము కాగా, వ్యాసభగవానుడు దివ్యదృష్టిచే
గ్రహించి ప్రత్యక్షమై వారిని నివారించెను.

ఒకప్పుడు కృష్ణపరమాత్మ సపరివారముగా వచ్చి ద్వాపదీ
పాండవులకు ధైర్యము జెప్పి వెళ్లెను.

ద్వైతవననివాసములో మార్కండేయునుహన్తి దర్శన మిచ్చి
ధర్మము నతిక్రమింపకుండుటే సజ్జనలక్షణ మని బోధించి—

“యథా ప్రతిజ్ఞం చ మహానుభావ కృహం వశే వాస మిమం నియన్యః ।

తత శ్చియం లేజనా లేన దీప్తా మాదాస్యనే పార్థివ కౌరవేభ్యః ॥”

ధర్మజా ! నీ వీవనవాసదీక్షను నడపి ప్రతిజ్ఞను పూర్తిజేసి
తరువాత కౌరవులనుండి నీరాజ్యము నీవు సంగ్రహింతువుగాక. అని
యాశీర్వదించి వెళ్ళెను.

ఒకప్పుడు వ్యాసమహర్షి దర్శనమిచ్చి ధర్మజుడకు ధైర్యము
జెప్పి “ప్రతిస్మృతి” అను విద్య నుపదేశించి దీనిని నీవు పాఠ్యన కుపదే

శించి పంపు మనియు, దివ్యాస్త్రములను పార్థుడు సంపాదించి వచ్చు ననియు చెప్పి, కర్తవ్య ముపదేశించి అంతర్ధానముకాగా ధర్మజుడు పార్థున కుపదేశించి పంపెను. ఆపార్థుడు ఈశ్వరునివలన పాశుపతాస్త్రమును, లోకపాలకులవలన బహువిధదివ్యాస్త్రములను బొంది, ఇందునియాజ్ఞపై దేవలోకమునకేగి ఇందునివలన దివ్యాస్త్రములను బొంది, అచ్చట నయిదుసంవత్సరములుండి సురక్షితుడై వచ్చెను.

ఈలోపల నొకప్పుడు ధర్మజునితో ప్రసంగించుచు భీమసేను డిట్లనెను—మహాత్మా! మన మజ్జాతవాసమును గూడ పూర్తిచేసిన లోడనే నిన్ను దుర్యోధనుడు మరల ద్యూతమున కాహ్వానించును. ఆహ్వానించినను నేను వెళ్ళగందువా? అట్లయిన ప్రథమద్యూతమయి వెళ్ళునపుడు మరల జేసిన ఆహ్వానముపై పునర్ద్యూతమునకు వెళ్ళవలసిన పని యేమివచ్చినది? కనుక నీటపై గూడ నాత డాహ్వానింపక మానడు; నీవు వెళ్ళక యూనవు. మనకీయవస్థ తొలగు టెట్లు? అని.

ఆశ్లోకము లివిగో చూడుడు—

“అజ్ఞాతవర్యా మత్తిర్ణాన్ దృష్ట్వా చ పున రాహ్వాయేత్ |

ద్యూతేన తే మహారాజ పునర్ద్యూత మవర్తత ||

భవాంశ్చ పున రాహ్వాతో ద్యూతే నైవాపనేష్యతి |

టీ|| ద్యూతేన ద్యూతార్థం పునరాహ్వాయేత్ | నహ్వాహ్వాతోఽప్యహం న గమిష్యామిత్యాళంక్యహ—పునర్ద్యూత మవర్తత | పూర్వ మప్యనుద్యూతస్య కృతత్వా త్వనరపి ద్యూతం కరిష్యేష్యేత్యర్థః | అపనేష్యతి దూరీకరిష్యతి క్రియమితి శేషః | (వన. ఆ 52)

ఇట్లు ప్రసంగించుచున్న సమయమునకు బృహదశ్వమహర్షి వచ్చి పూజింపబడి ద్యూతనిమిత్తమున తమకు సంభవించిన కష్టమును ధర్మజుడు చెప్పకొనగా విని మహర్షి ధైర్యమును జెప్పచు నలోపాఖ్యానము చెప్పి తుద కిట్లనెను—

“భయాత్ప్రసన్నో యచ్చ త్వ మాహ్వానిష్యతి మాం పునః |

అక్షజ్ఞ ఇతి తత్తేహం నాళయిష్యామి సాధిక ||

శబ్దాక్షర్యదయం కృత్స్న మహం సత్యపరాక్రమ ।
ఉపపద్యస్య కాస్తేయ ప్రసన్నోహం బ్రహ్మిణి తే ॥
తతోక్షర్యదయం హృదా త్పాండవాయ మహాత్మనే ॥”

ధర్మజా ! అక్షజ్ఞుడగు శకుని మరల నాహ్వనించునేమో అని నీకు గల భయమును నేను తొలగింతును. నేను సంపూర్ణముగ నక్షర్యదయ మెరిగినవాడను; నీకుపదేశించుచున్నాను; అని యుపదేశించి వెళ్ళెను. భీమసేను డన్నట్లు మరల ద్యూతములో నోడించు దురుద్దేశము దుర్యోధనున కుండుట నిజమే. ఇది దోషాచార్య పైనాన్యధిపత్యారంభమున దుర్యోధనుడే వెల్లడించెను. అది ముందు తెలుపబడును. అట్టి చిస్టు కూడ రాకుండ నందులోగూడ విజయము ధర్మజుడే పొందునట్లు అక్షర్యదయమును బృహదశ్వమహర్షి యుపదేశించి యుండెను.

ఒకప్పుడు తీర్థయాత్రలో గంధమాదనపర్వతసానువులపై సంచరించునపుడు ద్రౌపదీదేవి కోరిన సాగంధికపుష్పములకై భీమసేను డాపర్వత మెక్కి యచ్చట దర్శనమిచ్చిన హనుమంతునితో దన స్వరూపము జెప్పి తన కోరికపై హనుమంతుడు సముద్రలింఘనమునాటి హనుమన్మూర్తిని ప్రదర్శింప జూచి యాశ్చర్యపడినతరువాత భీమసేను నితో హనుమంతు డిట్లనెను—

“త దస్మ ద్దర్శనం వీర కాంతేయామోఘ మస్తు తే ।
భ్రాతృత్వం త్వం పురస్కృత్య కరం కరయ భారత! ॥
యది తావత్సయా త్సహా గత్వా వారణసాహ్వయమ్ ।
ధార్తరాష్ట్రే నిహంతవ్యా యావ దేత క్కరో మ్యహమ్ ॥
శిలయా నగరం వాపి మద్గితవ్యం మయా యద్ధి ।
బద్ధ్యా దుర్యోధనం చాద్య అనయామి తవాంతికమ్ ॥
యావ దేత క్కరో మ్యద్య కానుం తన మహాబల !

భీమసేనా ! నాదర్శనము నీకమోఘ మగుగాక ! వరము గోరుము. హస్తినాపురమునకు వెళ్ళి త్సమ్రులైన ధార్తరాష్ట్రులను

హతము జేయుమందువా? శిలాపాతముచే ఆపురమును మర్దింప
మందువా? ఆదుర్యోధనుని కట్టి తెచ్చి యిప్పుడు నీపాదములకడ బడ
వేయుమందువా? అని. భీమసేను డది విని యిట్లు నెను—నీ యను
గ్రహముచేత మేమే శత్రువులను జయింపగలుగుదుము; అని. అటుపై
హనుమంతుడు—

“భ్రాతృత్వా తస్మాద్ దృష్టాం కరిష్యామి ప్రియం తవ ।

చమూం విగాహ్య శత్రుజాం పరశక్తి సమాకులామ్ ॥

యదా సింహరథం వీర కరిష్యాసి మహాబల ।

తదాఽహం బృంహయిష్యామి స్వరవేణ్మరథం తవ ॥

విజయస్య ధ్వజస్థ శ్చ నాదాన్ మోక్ష్యామి దారుణాన్ ।

శత్రుజాం యే పాణిహరః శుభం యేన హనిష్యథ ॥” (వన. ఆ 151)

నీకు నేను ప్రియము గలిగింతును. నీవు శత్రుసేనలో బ్రవే
శించి సింహనాదము జేయునపుడు దానిని నా సింహనాదముతో
రెట్టింపజేయుదును. పార్థుని రథధ్వజముపై నధిష్ఠించి శత్రుప్రాణహర
ములు, మీకు విజయహేతువులు నగు దారుణనాదములను చేయు
చుండును. అని యనుగ్రహించి యంతర్ధాన మయ్యెను.

ఒకప్పుడు జటాసురుడు కపటబ్రాహ్మణరూపముతో పాండవుల
నాశ్రియించి, వారిని విశ్వసింపజేసి, వారి యోయుధములను గూడ
సంగ్రహించి, భీమసేనుడు దగ్గరలేనిసమయములో ద్రౌపదీధర్మజుడు
లను ఎత్తుకొనిపోవుచుండ భీమసేను డెదురై జటాసురుని వధించెను.

దేవలోకనివాసము జేయు పార్థుడు ఇంద్రప్రేరణముచే వెళ్ళి
నివాతకవచులు, హిరణ్యపురవాసులగు కాలకంజులు అనబడు ప్రచండ
రాక్షసులు లగు వేలకొలది రాక్షసులను సంహరించెను. ఆపై
వచ్చి బదరీక్షేత్రములో పాండవులను గలిసికొనెను.

ఒకప్పుడు ఒకసరస్సునకు దాహము తీర్చుకొనుటకై భీమార్జున
నకులసహదేవులు క్రమముగా వెళ్ళుటయు, నొకయడ్రా డక్కడ రట
స్థించి మీరీయుధకము త్రాగిన స్త్రీణాపాయము కలుగు ననియు, వా

ప్రశ్నలకు సమాధానము చెప్పి యాపై తాగవచ్చును. తీసుకొని వెళ్ళవచ్చును. అనియు చెప్పుచుండుటయు, వెళ్ళినవారు నీరుతాగి పడిపోవుచుండుటయు సంభవింప తువకు యుధిష్ఠిరుడు వెళ్ళి 34యక్ష ప్రశ్నలకు సరియైన సమాధానములను తన విద్యాబలమునుబట్టి అడుగుట తడవుగా జెప్పునప్పటికి యక్షుడు సంతోషించి వారి నుజ్జ్వలంప జేసెను. దీనిచే శారీరాదిబలము విద్యాబలమునకు సాటి కాదని స్పష్టమయినది.

ఆపై యుధిష్ఠిరుడు— మహాత్మా ! నీవు సామాన్యుడవు గావు, నీ వెవ్వరివో చెప్పవలసినదని కోరగా— యక్షుడు—

అహం తే జనక స్తాత ధర్మో మృదుపరాక్రమః ।

త్వాం దిదృక్షు రనుపాప్తాః విద్ధి మాం భరతర్షభ ॥

వరం వృణీష్య రాజేంద్ర దాతా వ్యస్మి తవానఘ ।

నేను నీ జనకుడైన ధర్మదేవతను, నిన్ను జూడదలచి వచ్చినాను. వరముగోరు మిచ్చెదను. అని ప్రేరేపించెను. అప్పుడు, ధర్మజుడు—

కర్షాణి ద్వాదశాఽరణ్యే త్రయోదశ ముపస్థితమ్ ।

తతః నో వాభిజానీయుర్వసతో మనుజాః క్వచిత్ ॥

మహానుభావా ! ద్వాదశవత్సరవనవాసకాలము పూర్తి కావచ్చినది. అజ్ఞాతవాసప్రారంభసమయము సమీపించినది. మేము అజ్ఞాతవాసములో లోకులకు దెలియబడకుండునట్లు వర మిమ్ము, అని కోరగా ధర్మదేవత—

దదానీత్యేవ భగవా నుత్తరం ప్రత్యపద్యతః ।

భూయ శ్చాక్వాసయామాస కాన్తేయం సత్యవిక్రమమ్ ॥

యద్యపి న్వేన రూపేణ చరిష్యథ మహీ మిమామ్ ॥

న వో విజ్ఞాస్యతే కల్పి త్త్రిషు లోకేషు భారత ॥

వర్షం త్రయోదశ మిదం మత్ప్రసాదా త్కు-రూద్యహః ।

విరాటనగరే నూథా అవిజ్ఞాతా శ్వరిష్యథ ॥

య ద్వ స్సంకల్పితం రూపం మనసా యస్య యద్యకమ్ ।

తాదృశం తాదృశం సర్వ చస్తతో ధారయిష్యథ ॥ (వన. అ. 314)

అట్లే యిచ్చితి నని చెప్పి యింకను జెప్పెను. మీరు స్వస్వరూపములతో భూమిపై నుంచరించినను మిమ్ముల నెవ్వరను దెలిసికొనలేకుండును. ఈ తయోదశకల్పము విరాటనగరమున నాయనుగోపముచే గూఢముగా మీరు అజ్ఞాతవాసము జేయగలరు. మీ రెట్టి రూపము వహించదలతురో అట్టి రూపమును మీరు సంకల్పనూత్రిమున ధరింపగలరు. అని చెప్పి యంతర్ధానమయ్యెను.

తరువాత విరాటనగరములో అజ్ఞాతవాసము కీడకసంహారాద్యత్వద్భుతకృత్యములతో గడిపి గోగ్రహణసంఘర్షణములో ఒకవైపు శత్రువులను నిర్జించి భీముసేనాదులును, ఒకవైపు కౌంవసేనలను నిర్జించి పారదోలి పార్థుడును తమ యాప్రతిహతపరాక్రమము జూపి విరాటరాజునుద్ధరించి అపై తమ స్వస్వరూపములను ప్రకటించుటయు, విరాటరాజు బ్రహ్మానందముతో న పుత్రికయైన ఉత్తరను అభియ్యవన కిచ్చి వినాహముచేయుటయు జరిగినది. పాండవులు ధర్మనిష్ఠచేతనే ఆపదలు చాటి శుభములను పొందిరి.

ధర్మేణై వాపదం తీర్త్వా పరం సౌభాగ్య మశ్నుతే ।

అభిమన్యో గ్వివాహోఽభ్యే పర్య క్షేత తప్రదర్శితమ్ ॥ (నీలకంఠీయము)

ఇట్టి వనవాసాజ్ఞాతవాసపుట్టయుకూడ మంగళాంతముగ నడిచినది.

—♦ పాండవవిద్యేషములో కర్ణదుర్యోధనులకు

సంభవించిన అనర్థములు ♦—

పాండవులయందు ఎడతెగని ద్రోహబుద్ధితో వర్తించునట్టి కర్ణదుర్యోధనులకు అనర్థపరంపరయే సంభవించుచు వచ్చినది.

కర్ణునకు బ్రాహ్మణశాసనాప్తి, పరశురామశాపాప్తి, కవచకుండలశూన్యతాప్తి, దుర్యోధనునకు మైత్రేయశాపాప్తి, కర్ణదుర్యోధనులకు ఘోషయాత్రాసందర్శమున గంధర్వకృతపరాజమపాప్తి, ఉత్తరగోగ్రహణసంఘర్షణమున పార్థకృతపరాజమపాప్తి, ఇత్యాదులు. దీనినిబట్టికూడ పాండవులది ధర్మమో కర్ణదుర్యోధనాదులది ధర్మమో తెలియుటలేదా ?

—* కౌరవులతో సంధిచేసికొనుటకై పాండవులుచేసిన ౩౧ శాస్త్రములు,
కర్ణ దుర్యోధనాదులుచేసిన ప్రతిఘటనములు *—

మభిచుర్యు వివాహకాలమునకు సమావేశమయిన పాండవ
బంధువర్గము పాండవహితము గోరి యాలోచించుటలో మూత్రకాల
నిర్ణయప్రకారము, అగ్రయోధశత్రువులు గడిసిన పాండవులకు తమ
రాజ్యము గావలసియున్నదనియు, ఆవిషయమై దుర్యోధనాభిచారియ
మేమో తెలిసికొనవలసియున్నదనియు, వెడదారిచే దుర్యోధనను కన్న
ట్లు తెలియుచున్నను మన మొక మానవుని బంపి వారు చెప్పు
సమాధానము గ్రహించనలె ననియు, దుర్యోధనడు యుద్ధసన్నాహ
ములో నున్నట్లు తోచుచున్నందున మనముకూడ నొకమూల యుద్ధ
సన్నాహము జేయఁచునే యుండవలెననియు, నిర్ణయించిన తరువాత
దుర్జిపదవురోహితుడు మాతగా కౌరవులయొద్దకు బంపబడెను,

ఆతడు వెళ్ళి కురుక్షేత్రలో గతచ్ఛత్రాంతమంతయు జెప్పి అంత
వరకు పాండవులనుధమించిన కష్టములు వెల్లడించి.

తే సర్వం పృథ్వతః కృత్వా తత్సర్వం పూర్వకీర్తిషమ్ ।

సామైవ కురుభి స్సార్థ మిచ్చన్తి కురుపుంగవాః ॥

స హి తే విగ్రహం వీరాః కర్మన్తి కురుభి స్సహా ।

ఆవినాశేన లోకస్య కాక్షత్వే పాండవా స్స్వకమ్ ॥

ఆపాండవులు, వెనుకటి దుర్యోధనచర్యలను, తాము పడిన
కష్టములను మనస్సులో బెట్టుకొనిక కౌరవులతో సంధి చేసికొనదల
చియే యున్నారనియు, వారు వీరలై యుండియు కౌరవులతో యుద్ధ
మున కిష్టపడిక లోకక్షయము కానపద్ధతినే తమరాజ్యము నవేక్షించు
చున్నారనియు చెప్పెను.

తే భీష్మో యథా ధర్మం యథా సమయమేవ చ ।

ప్రియచ్ఛస్త ప్రదాతేవ్యం మా వః కాలోఽత్య గా దయమ్ ॥ (ఉద్యో. అ. 30)

ఆపై మీరందరు కాలహరణము కాకుండ ధర్మప్రకారము
మూత్రకాలనిర్ణయప్రకారము పాండవుల కీయవలసియున్నదాని నిచ్చి
వేయుడని చెప్పెను.

భీష్ముడది విని “దిష్ట్యా చ సద్ధికామాస్తే” పాండవులు సంధిచేసికొనదలచుట గొప్ప భాగ్యమని, నీవు చెప్పినది సత్యమని “ప్రాప్త్యా ధర్మత స్సర్వం పితు ర్ధన మసంశయమ్” పాండవులు తమ పితృమైన పాతకుని ధర్మప్రకారము పొందియున్నా రని ప్రసంగించెను. అప్పుడు—

దుర్యోధనం సమాలోక్య కర్ణో వచన మబ్రవీత్. |
 దుర్యోధనాథే శకుని ర్ద్యుతే నిర్జితవాన్ పురా ||
 సమయేన గతోఽరజ్యం పాండుపుత్రో యుధిష్ఠిరః |
 స తం సమయ మాశ్రిత్య రాజ్యం నేచ్ఛతి వైతృకమ్ |
 బల మాశ్రిత్య మత్స్యానాం పాంచాలానాం చ మూర్ఖవత్ ||
 దుర్యోధనో భయా ద్విద్య స్పదద్యా త్పద మస్తతః |
 ధర్మతస్తు మహిం కృత్స్నం ప్రదద్యా చ్చత్రోదేహి చ |
 యది కాంక్షన్తి తే రాజ్యం పితృవైతామహం పునః ||
 యథాప్రతిజ్ఞం కాలం తం చరన్తు వన మాశ్రితాః ||
 అథార్మకే స్తు మా బుద్ధిం మార్భ్యా త్కుర్వన్తు కేవలాత్ ||

కర్ణుడు దుర్యోధనుని ముఖ మవలోకించి తుంపదపురోహితునితో నిల్లెనను— వెనుక దుర్యోధనపక్షమున శకుని కూర్చిండి ద్యూతములో నోడింప ధర్మజుడు ఆ ద్యూతకాలనిర్ణయమునుబట్టి అరణ్యవాసమునకు వెళ్ళెను. అతడిప్పుడు అనిబంధనము ననుసరించి తన పితృమైన రాజ్యము నడుగుట మాని మత్స్యపాంచాలబలము జూచుకొని మూర్ఖునివలె రాజ్య మపేక్షింపబూనినాడు. దుర్యోధనుడు శత్రువునకయినను ధర్మప్రకారము సర్వస్వ మిచ్చువాడుగాని, భయపడిమాత్రము కించిత్తయిన నిచ్చువాడు గాడు. ఆ పాండవులు తమ పితృవైతామహారాజ్యమును పొందగోరుదురేని ద్యూతనిబంధనప్రకారము మరల అంతకాలము వారు వసవాసము చేయవలసినదే. వారు కేవలమూర్ఖతచే అధార్మికమైన బుద్ధితో వర్తింపకుండురుగాక. అని.

ఈకర్ణుని మాటలలో అజ్ఞాతవాసము పూర్తి కాకుండగనే తమకు ఉత రగోగ్రహణములో పాల్గొడు తెలియబడెననియు, కనుక మరల వన

వాసమునకు బోవుట వారికి విధి యనియు కర్ణదుర్యోధనుల భావముని స్పష్ట మగుచున్నది.

ఉత్తరగోగ్రహణకాలమందే అజ్ఞాతవాసపూర్తి యైనదా? లేదా? అను సంశయముతో భీష్ము నడుగటయు, అధికమాసములను లెక్క పెట్టవలసియున్నందున పూర్తియైనదని భీష్ముడు సహేతుకముగా జెప్పటయు జరిగియున్నది. అట్టిభీష్ముని సమక్షమందే దుష్పదపురోహితునితో అజ్ఞాతవాసపూర్తి కాలేదని తెలిపి చెప్పట, దానికి తగిన హేతువ లేవో ప్రకటింపకుండుట. రాజ్యమడిగిన ధర్మజుని దధర్మ మనుట. కర్ణదుర్యోధనుల దుష్టత్వమునకు తార్కాణము.

అజ్ఞాతవాసకాలములో మీరెవ్వరికి తెలియబడరని ధర్మదేవత యిచ్చిన వర ముండగా తెలియబడిననాటికి, అది యెట్లు పూర్తికాకుండునో ప్రతివాదు లాలోచింపవలసిన విషయము. అది యట్లుండనిండు.

పైనుదాహరించిన కర్ణనివాక్యములలో — “రాజ్యం నేచ్ఛతి పైతృకమ్” “యది కాంక్షన్తి తే రాజ్యం పితృపై తామహం పునః” అనుటలో పాండవు లపేక్షించు రాజ్యము వారిపితృమనియు, వారి కది పితృపై తామహ మనియు వెల్లడింపబడుటచే కర్ణదుర్యోధనులు తమ కెంత రాజ్యతృప్తి యున్నను గూడ రాజ్యము తమకు పితృమని పితృపై తామహమని చెప్పలేకుండుట, రాజ్యము పాండవులదే అయియున్న దని కంఠోక్తిగా చెప్పుచుండుట, ప్రతివాదులు గమనించి రాజ్యాధికారమునుగూర్చి వెనుక నిరూపింపబడిన విషయముల ననుసంధించి తమ ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభిషేకవాదాభినివేశము వదలుకొని విద్వన్మార్గమునకు వచ్చుట శ్రేయస్కర మని తెలుపుచున్నాము.

ప్రకృతమునకు వత్తము —

కర్ణుడు దుష్పదపురోహితునితో పాండవులు మరల వనవాసమునకు బోవలసినదే యని చెప్పి, సంధిచేసికొనదలచిన పాండవుల సత్సంక

ల్పమాను అనుచితపరిసంగముతో నిరకరించి యుద్ధమునకు కాలుదు వ్రుచుండ ననునది సారాంశము.

భీష్ము డాకర్ణ్యుధోరణి విని ఉత్తరగోగ్రహణపరాజయమును జ్ఞప్తికి దెచ్చి సంభవేసికొనక యుద్ధమునకు దిగినపక్షములో రాధేయ! మనకు మరణము తప్పదుమా! అని పలికెను. అప్పుడు ధృతరాష్ట్రుడు కర్ణుని మందలించి నేను ఆహించి పాంశవుల యొద్దకు సంజయుని బంపుచున్నానని చెప్పి దుష్పదపురోహితుని బంపి, అపై తనసందేశము నిచ్చి సంజయుని బంపెను.

పాంశవుల యొద్దకు వెళ్ళిన సంజయుని స్వాగతి ముగిసి వాస్తినాపురవాస్తవ్యులనుగూర్చి కుశలపశ్చచేయుచు యధిష్ఠిరుడిట్లడిగెను.

నాడు ద్వైతవనములో ఘోషయాత్రాసందర్భమున సంభవించిన సంఘర్షణములో కత్తువశమైపోయిన కౌరవులను మేము విడిపించి కత్తువులను పాఠదోలినసమాచారమునువారు స్మరించుచుందురా? అని.

అటుపై సందర్భానుగుణముగా సంజయుడు సంభాషించుచు, కౌరవులు రాజ్య మివ్వకున్నను ధర్మాత్ములైన మీరుమాత్రము అధర్మమైన యుద్ధమునకు సంకల్పింపక నృష్ణస్థరాజ్యములలో భిక్షుటన మయిన జేసి జీవమాత్ర నక్షువుకొనుట మంచి దని ధృతరాష్ట్రుని సందేశసారాంశముగా బోధించెను.

అది విని ధర్మజుడును కృష్ణభగవానుడును ధర్మాధర్మస్వరూప నిర్ణయముతో, ఉపాయాంతరము సంభవింపనపుడు యుద్ధమున దుష్టుగిహమే తుక్తియధర్మము, భిక్షుటనము కాదు అని చెప్పి బోధించిరి.

అటుపై ధర్మజుడు —

“నివర్తయ పరద్రవ్యా ద్బుద్ధిం గృహం నరక్షభ ।

దదస్య వా కక్రపురీం మమైవ యుధ్యస్య వా భారతముఖ్యవీర ।

భ్రాతృజాం దేహి పంచాశాం పంచగ్రామాన్ సుయోధన ।

అలమేవ కమాయాన్మీ తథా యుద్ధాయ సంజయ ॥”

మా యింద్రప్రస్థరాజ్యము మా కిచ్చుము. లేదా యుద్ధమే చేయమనుచు. మాచేతులతో కురుసంశయాశేషము జరుగకుండుటకై సంజయా ! ఒకమాట జెప్పుచున్నాను— అయిదుగురుకు యిదుగ్రామముల నయినను ఇచ్చునుచు. నేను సంభక్తై గాని యుద్ధమునకై గాని సంసిద్ధుడనే అని సందేహము బంపెను. సంతాపమును తిరిగి వెళ్ళి కురుసభలో విషయ మంతయు వివరించి చెప్పగా ధృతరాష్ట్రునితో దుర్యోధనుడు చెప్పిన సారాంశ విది—

“యధిష్ఠిరః పురం హిత్వా పంచగ్రామాక్ స యాచతే ।

భీతో హి మాష కా తస్యైన్యా భృభావా ధైర్య మే విభో ॥”

తండీ ! యధిష్ఠిరుడు నాప్రభావమునకు, నాసైన్యమునకు భయపడి యింద్రప్రస్థము వగలుకొని పంచగ్రామములను మా త్రే మె యాచించువరకు వచ్చినాడు. యుద్ధములో వారిని తప్పక జయింప గలను. నీవు భయాపడకుము; అని.

ఇట్లు పంచగ్రామసంభక్తై నను సిద్ధపడిన పాండవులు సత్సంకల్పమును తోసివేసి యుద్ధమునకు కాలుదువ్వినవాడు దుర్యోధనుడు అని ప్రతివాదులు తెలిసికొందురుగాక !

తరువాతి కృష్ణభగవానుడే స్వయముగా కురుసభలో హితోపదేశము జేయదలచి వాస్తినాపురమునకు వెళ్ళెను. ఈ వెళ్ళుటలో కర్ణ దుర్యోధనాదులు పాండవులకోరినట్లు ఇచ్చి సంభజేయకొను తలంపు లేనివారనియు, తన మాటలను గూడ వారు వినిపించుకొన రనియు తెలిసియుండియు—

“స మాం బ్రాయు రభర్మిషా మాథా హ్యసుహృద స్తథా ।

శక్తో నావారయ త్కృష్ణ స్పరభ్రాన్ కురుపాండవాన్ ॥”

కురుపాండవులకు సంభచేసి యుద్ధము లేకుండ జేయగల సమర్థత తనకుండియు శ్రీకృష్ణుడు పేక్షించి గాడని అధర్మపరులు మూఢులు తన్ను అనిపొదురని, అట్టి యాపవాదము లేకుండునట్లు చేసికొనదలచి వెళ్ళియుండెను. యావచ్చుక్తి వినియోగించి సామదానభేదోపాయము

లను నడపి, నయమునను, భయమునను బోధించెను. ఆ దుష్టచతుష్టయము తమ పురమునకు భగవానుడు చేరకమునుపే శ్రీకృష్ణుడు వచ్చినపుడు మన మిక్కడ బంధించిపడవేయవలె నని దురాలోచనము చేసి యుండి సభలో హితోపదేశముచేయుచున్న కృష్ణభగవానునిమాటలు వినిపించుకొనలేదు. శ్రీకృష్ణుడు బ్రతిమాలుచు దుర్యోధనున కిట్లు చెప్పెను—

దుర్యోధన నిబోధేదం మద్వాక్యం కురుసత్తమ ।
 శమార్థం తే విశేషేణ సానుబంధస్య భారత ॥
 కామార్థో లిప్సూనస్తు ధర్మమేవాదిత శ్చరేత్ ।
 న హి ధర్మా దపైత్యర్థః కామో వాపి కదాచన ॥
 దృశ్యతాం వా పుమాన్ కశ్చిత్సమగ్రే పార్థివే బలే ।
 యోద్ధవం సమరే ప్రాప్య స్వస్థిమా నావృజేద్ధృహన్ ॥
 కిం తే జనత్యయేజేహ కృతేన భరతర్షభ ।
 యస్మిన్ జితే జితం త త్స్య త్పుమా నేక స్స దృశ్యతామ్ ॥

(ఉద్యో. అ. 124)

దుర్యోధనా! నీక్షేమము గోరి చెప్పుచున్న నామాట వినుము. అర్థకామాల నపేక్షించువాడు ధర్మ మాచరింపవలసినదే. ధర్మవిరుద్ధముగా ప్రవర్తించువానికి అర్థకామము లెన్నడును సిద్ధింపవు. నీవు అధర్మముజేయుచు అర్థకామములను అపేక్షించుచున్నావు. ఇంకొకటి వినుము— యుద్ధములో పాండివపక్షమును జయింతు నని యాశపడుచున్న నీవు ఒకపని జేయుము. నీపక్షములో గల యావద్వీరులలో పార్థుని జయింపగల ఒక్కవీరుని నీ వెన్నుకొనుము. ఆ యిరువురకు ద్వంద్వయుద్ధము. అందు ఏపక్షమువాడు ఓడిపోవునో ఆపక్షమంతయు నోడినట్లే నిర్ణయము. ఆవిధముగా జేసి నీయాశను నీవు నెరవేర్చుకొనుము. జనత్యయమునకు నీవొడిగట్టకుము; అని. దుర్యోధనుడు వినిపించుకొనలేదు. దీనినిబట్టి యుద్ధమింతమున జనత్యయము జేసినవాడు కృష్ణభగవానుడా? కర్ణదుర్యోధనాదులా? ప్రతివాడు లాలోచింతురుగాక!

నాటి కురుసభలో కృష్ణభగవానుడు చెప్పినట్లు వినుట నీకు శ్రేయ
స్కరమని, పాండవులను నీవు జయింపలేవని, పాండవులపట్ల నీవుచేసిన
దధర్మమని దుర్యోధనునకు అనేకనిదర్శనములతో మహర్షులు పదేశించి
యున్నారు. జామదగ్న్యమహర్షి, కణ్వమహర్షి, నారదమహర్షి చేసిన
హితోపదేశములను దుర్యోధనుడు వినిపించుకొనలేదు. తుదకు దుష్ట
చతుష్టయము సభనుండి లేచిపోయి కృష్ణభగవానుని బంధించుటకై
దురాలోచనముచేయుట, సాత్యకి దానిని గ్రహించి సభలో జెప్పట,
ఆపై విదురుడు ధృతరాష్ట్రునకు దెలుపుట, ఆపై ధృతరాష్ట్రుడు—

“క్షిప్ర మానయ తం పాపం రాజ్యఽబ్ధం సుయోధనమ్ ।

సహమిత్రం సహమాత్ర్యం సహోదర్యం సహాశ్రమమ్ ॥”

ఆపాపాత్ముడగు దుర్యోధనుని సపరివారముగా నీవు వెంటనే
తీసికొనిరమ్మని విదురుని బంపి దుష్టచతుష్టయమును రప్పించుట, ఆ
మీద కృష్ణభగవానుడు నిశ్చయూపమును ప్రదర్శించుట, ఇదంతయు
జరిగినది.

—: పాండవులు లోకనిందను మాపికొనుటకు రాయబారములు
సాగించిరి. అనుప్రసంగము— తన్నిరాకరణము:—

కర్ణచరిత్రకారుల వ్రాత యిట్లున్నది.

“పాండవులు యుద్ధప్రయత్నములు చేయుచు దూతల సంపుచు
లోకనిందను మాపికొనుటకు గౌరవులతో సంధికై రాయబారములు
నడుపసాగిరి.” (పు 71)

ఈ ప్రతివాదులు పాండవులపై యాపాదించునట్టి లోకనిందకు
కారణమేమి? యుద్ధప్రయత్నము చేయుచుండుట? సంధికై రాయబార
ములు నడుపుట ఆలోకనింద లేకుండ జేసికొనుటకా?

అయితే పాండవుల కాలోకనింద పోయెనా? లేదా? వారిరాయ
బారములను తిరస్కరించి యుద్ధమునకే కాలుదువ్విన కర్ణదుర్యోధనా

దులు ఆలోచించకు పాలయినారా? లేదా? ప్రతివాడు లావిషయమెందు కెత్తుకొనరో?

ఇంకొకటి— పాండవుల యుద్ధప్రయత్నము కర్ణదుర్యోధనాదుల యుద్ధప్రయత్నమునుబట్టి తటస్థించియుండ లోకనింద పాండవుల కెట్లు? లోకులు అంత అజ్ఞానులా?

ఇంకొకటి, అసలు రాజ్యము పాండవులది. ఆపాండవులను నశింపజేసి యారాజ్యమును కబళింప నెంచి వారియెడల హత్యాప్రయత్నములు ఆదినుండియు జరిపినవారు కర్ణదుర్యోధనాదులు. ఆకర్ణదుర్యోధనాదులపై సౌజన్యమునే వహించి కౌరవపోషణార్థము అర్ధరాజ్యము కౌరవులకు విడిచి అర్ధరాజ్యమునే (ఖండపప్రస్థారణ్యమును) పరిగ్రహించినవారు పాండవులు. ఆపాండవుల రాజ్యమునుగూడ వారి ననుభవింపనీయక కపటద్యూతమున నోడించి వారిని వనవాసాజ్ఞాతవాసములకు పాలుచేసినవారు కర్ణదుర్యోధనాదులు. ఆవనవాసములో గూడ వారిని నశింపజేయుటకై దుస్తంత్రము లవలంబించినవారు కర్ణదుర్యోధనాదులు. '18 సంవత్సరములు గడచినతోడనే పార్థుని వధించువాడను నేను. పాండవులను వధించి నీచే రాజనూయయాగము చేయించువాడను నేను' అని ముందే ప్రతిజ్ఞలుచేసినవాడును, ఆయుధముబట్టి ప్రమాణముచేసినవాడును కర్ణుడు. ద్యూతకాలనిర్ణయప్రకారము వనవాసాజ్ఞాతవాసములను యథాక్రమముగా నిర్వహించి వచ్చిన పాండవులకు మరల వనవాసమే కర్తవ్యమని ప్రసంగించినవాడు కర్ణుడు. ఆకర్ణదుర్యోధనాదుల దురూహలను దెలిసికొని వారి యుద్ధసన్నాహమును గ్రహించి దానికి దగిన ప్రయత్నములతో నున్నవారు పాండవులు. అట్టి పాండవులపై లోకనిందా? ఆదుష్టచతుష్టయముపై లోకనింద. ఆపాండవుల సౌజన్య సాశీల్యదులను తెలిసికొనలేక వారిపై దోషారోపణము చేయువారికి లోకనింద. దుష్టచతుష్టయచర్యను శ్లాఘింపబూనువారికి లోకనింద. కనుక ప్రతివాదిప్రసంగ మపస్తము.

—: భీష్ముడు, అర్ధరథుడని కర్ణుని నిరసించియు, కర్ణజన్మమును
గూర్చిన కుంతీచరిత్రమును వెల్లడించియు తన ఘనమైన
చరిత్రమును మాపికొనెను. అను ప్రసంగము—
తన్ని రాకరణము :—

కర్ణచరిత్రకారుల వ్రాత యిట్లున్నది —

1. కులనాశనము కాకుండ జేసికొనుటకై భీష్ముడు పవిత్రమగు తన చరిత్ర
మును గళంకిత మగుటకును నంగీకరించెను. కావుననేకదా! సంధికాలములలో
దుర్యోధనుని వెఱపించుటకై కర్ణుడు మహారథుడని యెరింగియు నాతని నర్ధరథు
డని నిరసించెను. (ఉపో)

భీష్ము డంపశయ్యపై బడినపిదప గర్జ డాతని జూడబోయినపుడు ఈ విష
యము వెల్లడించియున్నాడు. వేయేల ! పిరికిపందయగు నుత్తరుని మహారథుడని
చెప్పిన భీష్ముడు కర్ణు డర్ధరథుడని తలంచునా ? ఈ విషయమునం దనేకులు
భీష్ముని సమ్మతింపకున్నారు.

కర్ణు నర్ధరథుడుగ బలుకుటయు, నాజి
ధర్మసుతునితోడ దాను జచ్చు
తెఱగు జెప్పుటయును గుఱితింప గాంగేయు
పక్షపాతబుద్ధి బయలుపడడె.

ఉ. ఉత్త ప్రగల్భముల్ వలకు నుత్తరుకంటెను భారతమ్ములో
నెత్త టి బంద గానబడ డెవ్వడు వీనిని నిండుకొల్వులో
నెత్తి ముహారథుం డనియ్యే నీ కురువృద్ధుడు వానికంటె లో
కొత్తరుడైన కర్ణు డనదో తన కర్ధరథుం డటంటకున్ . (కారవగౌరవముపు90)

2. తన కులమునకు గళంకము నాపాదించు కర్ణజన్మవిషయకమగు కుంతీచరి
త్రమును వెల్లడించుటకు సాహసించియు, యుద్ధసంకటమందు దుర్యోధనుని
విడిచి పాండవులలో జేరుమని కర్ణునకు బోధచేసియు దన ఘనమైన చరిత్రమును
మాపుకొనెను.

3. కర్ణుడు దుర్యోధనుని విడుచుటయే కాక పాండవులలో జేరుటయు సంభ
వించినయెడల దుర్యోధనుడు నిరాశుడై నిరాటకముగా సంధి కంగీకరించు నని
తలచి భీష్ము డెట్టిపనికైన దలపడెను. (ఉపో)

ఈ మూడంశములను బరిశీలించుము—

ప్రథమాంశము— పవిత్రమైన తన చరిత్రము కళంకిత మగుట కును భీష్ముడంగీకరించెనట ! మహారథుడని దెలిసియుండియు అర్ధరథుడని కర్ణుని నిరసించుట ! ఒక కళంకముట ఆ నిరసించుట కులనాశనము కాకుండ జేసికొనుటకేనట !

ఈమాటలనుబట్టి కులనాశకారకుడు కర్ణుడని ప్రతివాదులు గ్రహించినట్లే. అట్టి కులనాశకారకుని నిరసించుట భీష్మునకు గళంకమెట్లగును ? కులము నుద్ధరించుటకును కులనాశదోషము కర్ణునకు దటస్థింపకుండుటకును నిరసించియు, సత్యమును ప్రకటించియుననేకవిధముల నయమునను భయమునను చెప్పి నివారింప బూనిన భీష్మున కొక కళంకముగూడనా ? కనుక భీష్మునిది నిష్కళంకమైన పవిత్రచరిత్రము.

అంపశయ్యపై బడియున్న భీష్ముని దర్శించుటకై వెళ్ళినపుడు కర్ణుడేమనెనో భీష్ముడేమనెనో ఆప్రస్తావము చూడుడు— అంపశయ్యపై నుండి దుర్యోధనునితో భీష్ము డిట్లనెను—

యుద్ధం మదంత మేవాస్తు తాత సంశాప్త పాండవైః ।

ఏతత్ క్షేమ మహం మశ్యే తవచైవ కులస్యచ ॥

భీష్మస్యస్తాదస్తు వ స్సౌహృదం చ జీవస్తు కేహి స్సాధు రాజన్ ప్రసీద ।

రాజ్యస్యార్థం దీయతాం పాండవానా మిన్ద్రప్రస్థం ధర్మరాజోభియాతు॥

దుర్యోధనా ! నా అశుముతో యుద్ధము నంతమొందింపుము. పాండవులతో సంధి జేసికొనుము; ఇది నీకును కురువంశమునకును క్షేమకరము. భీష్ముని అంతముతో మీయుభయపక్షములకు వైరము పోయి పరస్పరసాహర్దము సంభవించుగాక ! శేషించినవారు జీవించియుందురుగాక; నీవు శాంతింపుము. పాండవుల కర్ధరాజ్య మిమ్ము; ధర్మరాజును ఇంద్రప్రస్థమున బ్రవేశింపనిమ్ము.

ఇట్లు అందరు వినునట్లు వాత్సల్యముతో జెప్పి బాణఘాతసంతప్తగాతుడై యోగధారణతో వేదనను గమనింపకుండుటకై నిమిలిత

నేతుండై యుండెను, అంతట నక్కడినుండి యందరును తొలగిరి. ఆ మీద కర్ణుడు—

శ్రుత్వా తు నిహతం భీష్మం రాధేయః పురుషర్షభః ।
 ఈష దాగతసంత్రాస స్త్వర యోషజగామహ ॥
 స దదర్శ మహాత్మానం శరతల్పగతం తదా ।
 నిమిలితాక్షం తం వీరం సాశ్రుకంఠ స్తదా వృషః ॥
 భీష్మ భీష్మ మహాబాహో ఇత్యువాచ మహాద్యుతిః ।
 రాధేయోఽహం కురుశ్రేష్ఠ నిత్య మక్షీగత స్తవ ॥
 ద్వేష్యోఽహం తవ సర్వత్ర ఇతి చైన మువాచ హ ।

భీష్ముడు నిహతుడై నట్లు తెలిసికొని భయపడుచు త్వరపడివచ్చి ఆశరతల్పగతుని— అనిమిలితనేతుని ఆ మహావీరుని, ఆమహాత్మునిగ ర్శించి దుఃఖ మాపుకొని, ఓభీష్మ! ఓభీష్మ! ఓకురుశ్రేష్ఠ! ఓమహావీర! నేను రాధేయుడను; నిత్యము వీద్యప్రిలోనున్నవాడిను. సర్వత్ర నీకు ద్వేష్యుడనై వర్తించుచున్నవాడిను; అని పలుకరించెను. అప్పుడు భీష్ముడు —

శనై రుద్యోత్య సన్నేహ మిదం వచన మబ్రవీత్ ।
 పితేవ పుత్రం గాంగేయః పరిత్యజపాణినా ॥
 ఏష్యాహి మే విప్రతీప స్పర్ధసే త్వం మయా సహ ।
 కాస్తేయ స్త్వం న రాధేయో న తవాధిరభః పితా ॥
 సూర్యజ స్త్వం మహాబాహో విదితో నారదా స్మయా ।
 కృష్ణద్యౌపాయనా చైవ తచ్చ సత్యం న సంశయః ॥
 న చ ద్వేషోఽస్తి మే తాత త్వయి సత్యం బ్రవీమి తే ।
 తేజోవధనిమిత్తం తు పురుషం త్వోఽహ మబ్రువమ్ ॥
 ఆకస్మా త్పాండవాన్ సర్వా నవాక్షిపసి మువ్రత ।
 యేనాఽసి బహుశో రాజ్ఞా చోదిత మ్నాతనందన ॥
 జాఽశోసి ధర్మలోకేన తత స్తే బుద్ధి రీదృశీ ।
 నీచాశ్రయా స్మత్సరేణ ద్వేషిణీ గుణినా మపి ॥
 తేనాసి బహుశో రూక్షం కాగ్నివితః కురుసంసది ।
 జానామి సమరే వీర్యం శత్రుభి ర్దుస్సహం భువి ॥

బ్రహ్మజ్యోతాం చ శార్వం చ దానే చ పరమాం స్థితిమ్ ।

న త్వయా సద్భుకః కశ్చిత్తురుషే స్వమహోపమ ॥

కులభేదభయ చ్ఛాహం సదా పరుష ముక్తవాన్ ॥

టీ॥ పురుషేషు మానుషేషు. ఏవం సత్యసి అతిసంభావితః పాండవా సతిపీడయే రితి నిశ్చిత్వ అతిరహిత-పృథరతేభ్యన గణిత ఇతి భావః ॥

“వ్యపసీతోఽద్య మస్య శ్మయస్తాం ప్రతి పురా కృతః ।

వైవం పురుషకారేణ న శక్య మతివర్తితుమ్”

సోదర్యాః పాండవా వీరా భ్రాతర స్తేఽరినూదన ।

సంగచ్ఛతై ర్మహాబాహో మమ చే దిచ్ఛసి ప్రియమ్ ॥

మయా భవతు నిర్వృత్తం చైర మాదిత్యనన్దన”

కర్ణునిమాటలు విని నెమ్మదిగా కనులు విప్పి చూచి పుత్రుని తండ్రివలె నొక హస్తముతో కర్ణుని రమ్మ రమ్మనుచు దగ్గరకు దీసుకొని యిట్లనెను— నాపై స్పర్ధవహించి నాకు విరుద్ధవర్తనుడ వయియున్న నీవు రాధేయుడవు కావు. కొన్నేయుడవే. నీతండ్రి అధిర ధుడు (నూతుఁడు)గాడు. నూర్చుడే. ఈవిషయము నారద వేదవ్యాస మహర్షులవలన వినియుంటిని. నిజము చెప్పుచున్నాను.— నీయందు నాకు ద్వేషము లేదు. నీదర్పనమును తగ్గించుటకై నిన్ను గూర్చి పరుషముగా మాట లాడుచు వచ్చితిని. దుర్యోధనప్రేరితుడనై నిష్కారణముగా నీవు పాండవుల సంహరను బహువిధముల నిరసించుచు వచ్చుటే నే నట్లు మాటలాడుటకు గారణము.

నీవు ధర్మలోపముచే (జాతి ధర్మలోపము కలుగునట్లు) గూఢముగా జన్మించి నీచకులము నాశ్రయించుటచేత నీబుద్ధి యిట్టిదయినది. మత్సరముచే గుణవంతులనుగూడ ద్వేషించు స్వభావము కలిగియున్నది. కనుకనే నేను పరుషోక్తులతో మండలింపవలసివచ్చుచుండెడిది. శత్రుదుస్సహమైన నీపరాక్రమమును, నీబ్రహ్మణ్యతను, నీచాత్మత్వ నిష్ఠను నేనెరుగుదును. నీతో సమానుడు లేదు. అయినను సంభావింపబడినచో పాండవులను ఇంకను వీడింతు వను తాత్పర్యముతో

అతిరథుక వయిన నిన్ను అర్ధరథుడ వని పరిగణించితిని. పురుషప్రియత్నముచే దై వమును ప్రతిఘటించుట అశక్యమని గ్రహించిన నాకు నీపై కోపము పోయినది. నాప్రీతీని నీవు కోరెదవేని సోదరు లగు పాండవులతో సఖ్యపడుము, ఓ నూర్యనందనా! మీవైరమును నాతో అంతముందింపుము, అని బోధింపగా కర్ణు డిట్లనెను—

“జానా మ్యేవ మహాబాహో సర్వ మేత న్న సంశయః ।
యథా వదసి మే భీష్మ కాస్తేయోఽహం న మాతజః ॥
అవక్షిప్త స్వహం మన్త్యా నూతేన చ వివర్ధితః ।
భుక్త్వా దుర్యోధనైశ్వర్యం న మిథ్యా కర్తు మత్సహే ॥
వసు దైవ శరీరం చ పుత్రదారం తథా యశః ।
సర్వం దుర్యోధనస్యాశ్లే త్యక్తం మే భూరిదక్షిణ ॥
మాచైత ద్ద్యౌధిమరణం త్తత్రం స్యా దితి కారవ ।
కోపితాః పాండవా నిత్యం సమాశ్రిత్య సుయోధనమ్ ॥
అవశ్యభావీ హ్యరోఽయం యోన శక్యో నివర్తతుమ్ ।
దైవం పురుషకారణి కో నివర్తతు మత్సహేత్ ॥
పృథివీక్షయశంసీని నిమిత్తాని పితామహ ।
భవద్భి రుపలభ్యాని కథితాని చ సంసది ॥
పాండవా వాసుదేవ శ్చ విదితా మమ సర్వశః ।
అజేయాః పురుషై రన్యై రితి తాం శోచ్యత్సహమహే ॥
విజయిష్యే రణే పాండూ నితి మే నిశ్చితం మనః ।
న చ శక్య మనస్సృష్టం జైర మేత త్పుదారణమ్ ॥
ధనంజయేన యోత్యే వ్రహం స్యధర్మప్రీతమానసః ।
అనుజానీష్వ మాం తాత యుద్ధాయ కృతనిశ్చయమ్ ॥
దురుక్తం విప్రతీపం వా రథసా చ్ఛాపలా త్రథా ।
యన్మయేహ కృతం కించి త్తస్మై త్వం త్క్షస్త మర్హసి ॥”

భీష్మపితామహా! నీవుచెప్పినట్లు నిజముగా నేను కౌన్తేయుడనే. కున్తి దేవి విడిచిపెట్టగా నూతునిచే పెంచబడితిని. దుర్యోధనైశ్వర్య మనుభవించిన నేను మరొకవిధముగా వర్తింపజాలను. నా సర్వస్వము దుర్యోధనున కర్పించితిని.

క్షత్రియజాతి వ్యాధిమూలకముగా మరణింపకుండుటకై దుర్యోధను నాశ్రయించిన నాచే పాండవులు నిత్యము ప్రోషింపజేయుట నారు. ఈ యుద్ధము అవశ్యంభావి. దైవనిర్దిష్టమై వచ్చినదానిని ఎవ్వ డతిక్రమింపగలడు?

జనక్షయనూచకము లయిన నిమిత్తములను మీరు కనిపెట్టి సభలో చెప్పియుండలేదా? పాండవులును శ్రీకృష్ణుడును అన్యుల కజేయులని నాకు తెలిసిన విషయమే. వారిని జయింప గలుగుదు నని నాకు నిశ్చయమున్నది. ఈ వైరమును విడుచుట అశక్యము. అర్జును నితో యుద్ధము చేయుదును. యుద్ధమునకు కృతనిశ్చయుడనయి యున్న నాకు నీవనుజ్ఞ నిమ్ము.

పితామహ! తొందరచేతనో చాపల్యముచేతనో నీయెడల నేను ఏదుర్భాషలాడితినిో ఏవిరుద్ధము లాచరించితినిో వానిని నీవు క్షమింప వలయును. అని. అది విని భీష్ముడు—

“నచే చృక్య మవస్థిష్టుం శైర మేత త్సుదారుణమ్ ।

అనుజానామి కర్ణ త్వాం యుధ్యస్వ స్వర్గకామ్యయా ॥

ప్రళమే హి కృతో యత్న స్సుమహాన్ సుచిరం మయా ।

నచైవ శక్తిః కర్తం కర్ణ సత్యం బ్రవీమి తే ॥

ఈదారుణవైరమును విడుచుట నీకశక్యమైనయెడల నీకనుజ్ఞ నిచ్చుచున్నాను. స్వర్గప్రాప్తిసంకల్పముతో యుద్ధముజేయుము. నేను శాంతి కలిగించుటకై చిరకాలము చూలప్రయత్నము జేసినాను. నాకు శక్యము కాకపోయినది. అని చెప్పగా కర్ణుడు భీష్మునకు పాదాభివంద నము జేసి సెలవు దీసికొని వెళ్ళిపోయెను

ఇది భీష్మకర్ణుల సంభాషణము. ఇందు భీష్ముడు, తాను కర్ణుని నిరసించుచు వచ్చుటలో కర్ణునకు పాండవులపై గల నిష్కారణవైర మునే హేతువుగా జెప్పెను— చూడుడు—

“అకస్మాత్పాండవాన్ సర్వా నవాక్షిహసి శువృతః”

దీనిపై తనది నిష్కారణవైరము కాదని, వైరకారణమిదియని కర్ణుడేమియు జెప్పక ఒప్పుకొని యుండెను.

భీష్ముడు- కర్ణునిది సరియైన బుద్ధి కాదనియు, నీచాశ్రయణము వలన మత్సరముతో గుణవంతులగు పాండవులను ద్వేషించు బుద్ధి యనియు జెప్పెను— చూడుడు—

“తత స్తే బుద్ధి రీదృశీ । నీచాశ్రయా నృతృణా ద్వేషిణీ గుణినామపి”

దీనిపై తనది సద్బుద్ధియే యని, పాండవులు గుణవంతులుగారు, వారియం దిట్టిదోషము లున్నవని, కర్ణుడేమియు జెప్పక ఒప్పుకొనియుండెను. భీష్ముడు నిన్ను సంభావించినయెడల నీవింకను పాండవులను పీడింతువని యెంచి కులభేదభీతిచే అర్ధరథుడవని నిన్నంటి నని కర్ణునితో జెప్పెను. చూడుడు—

“కులభేదభయా చ్ఛాహం సదా పరుష ముక్తవాక్”

దీనికిని కర్ణుడేమియు జెప్పక ఒప్పుకొనియుండెను.

దీనినిబట్టి భీష్ముని నిరసనము సహేతుకము, కర్ణునివైరము నిర్హేతుకము నగుటచే కర్ణనిరసనముచే భీష్ముని చరిత్రము కళంకితమైనదను ప్రతివాదుల మాట తోసివేయబడినది.

కర్ణుడు తన తప్పును తానే భీష్మునియొద్ద నొప్పుకొనియుండ ప్రతివాదులు చేయునట్టి యల్లరి అర్థముగేసిది.

ప్రతివాదు లన్నట్లు అంపశయ్యుపై నున్న భీష్ముడు కర్ణునియొద్ద నాతని మహాపరాక్రమాదుల నెట్లు వెల్లడించెనో అట్లు కర్ణుని దుర్వృత్తిని, పాండవద్రోహబుద్ధిని గూడ వెల్లడించుచున్నపుడు కర్ణుని పరాక్రమమును వర్ణించుటకు మాత్రమే ఆభీప్రాయాన్ని ప్రమాణముగా దీసికొని, కర్ణుని దోషములను గ్రహించుటలో దానిని ప్రమాణముగా దీసికొనకపోవుటకు గారణమేమని ప్రతివాదుల నడుగుచున్నాము.

ఇకపైన జాతము—నీకు సోదరులగు పాండవులతో నీవు సఖ్యమువహించుట, వైరము విడుచుట, ఇంతటితో యుద్ధమాపుట. నాకోరిక యని భీష్ముడు చెప్పెను.

కర్ణుడు- నేను దుర్యోధనునివలన బోషింపబడి యాతనికి సర్వ మర్పించియుంటిని. అన్యధా చేయజాలను. తుత్తియ వర్గచుంతము వ్యాధిమూలమునగాక యుద్ధమూలమునమరణించుచుకు సంకల్పించియే దుర్యోధను నాశ్రయించిన నేను నిత్యము పాండవులను ప్రకొపింపజేయుచువచ్చితిని అని చెప్పెను. చూడుడు —

“భుక్త్వా దుర్యోధనైశ్చర్యం న మిథ్యాకర్తృ మత్సహే ।
సర్వం దుర్యోధనస్యార్థే త్యక్తం మే భూరిదక్షిణ ।
మా చైత ద్వాన్విధిమరణం తత్సం స్యా దితి కారవ ।
కోపితాః పాండవా నిత్యం సమాశ్రిత్య సుయోధనమ్ ॥ ”

దీనివలన దుర్యోధను నువర్తనము తనకు తప్పదనియు, తమ పాండవద్రోహచర్యలు యుద్ధసంపాదనమిత్తకము లెగాని, పాండవాపరాధనిమిత్తకములు కావనియు కర్ణోక్తిగా కర్ణుడు చెప్పినట్లు స్పష్టము. ఇట్టి స్థితిలో లేనిపోని దోషములు పాండవులపై యారోపించు ప్రతివాదుల చర్య నింద్యము.

భీష్ముడు కర్ణు నాదరించి దగ్గరకు తీసికొని తా నప్పుడప్పుడు పరుషముగా కర్ణుని మందలింపవలసివచ్చిన హేతువులను బోధించి నే నెంత నివారింపబూనినను దైవనిర్దిష్టమై యాయుద్ధము వచ్చిపడినది, నీవై నాకు కోపము పోయినది. అని చెప్పినేకాని నాతప్పులను తమింపుమని కర్ణుని ప్రార్థింపలేదు.

కర్ణుడుమాత్రము తాను తొందరపడి చాపలమునుబట్టి దురుక్తులాడితిననియు, విరుద్ధముగా వర్తించితి ననియు, అట్టి నాతప్పులను నీవు తమింపవలెననియు ప్రార్థించెను. చూడుడు—

“దురుక్తం విప్రశీపం వా రథసా చ్చాపలా త్తథా ।
యస్మయేహ కృతం కించి త్తస్మై త్వం త్వ మర్హ సి ॥ ”

దీనినిబట్టి భీష్ముడెట్లు వ్యవహరించెనో, కర్ణుడెట్లు వ్యవహరించెనో ప్రతివాదులు తెలిసికొందురుగాక.

భీష్ముని సమ్మతింపనివా రనేకు లున్నారని కర్ణచరిత్రకారులు (కౌరవగౌరవ) కర్ణుల పద్దెముల నుదాహరించుచున్నారు.

కర్ణ సర్వభుడుగ బలకుటయు, ధర్మనుతునితోడదానుజచ్చు తెలుగు జెప్పటయు భీష్ముని పక్షపాతబుద్ధికి నిదర్శనము అని మొదటిపద్యములో నున్నది.

ఇందు పౌధమః దర్శనము నిరాకృతమైనది. ద్వితీయనిదర్శనము నిర్దుష్టమని చతుర్థభాగము— పాండవనిందానిరాకరణములో ఖండ కావ్యోక్తి నిరాకరణఘట్టములో నిరూపింపబడినది. ఆవిశేషములచ్చట జూడవలయును.

ఇంకొకటి. పృథివాదులు భీష్మునిది పక్షపాతబుద్ధి యందురే! కర్ణ దుర్యోధనాదులయందు ఈ పృథివాదులకు పక్షపాతబుద్ధి యున్నదా? లేదా? “పక్షపాతబుద్ధి” అను వీరి మాట కర్ణము— దోషమున్నచోల దోషమును కప్పిపుచ్చి తమ యభిమానముచే దానినిగుణముక్కింద వర్ణించుచుండుటకేదా!

ఇట్టిలక్షణము పృథివాదులయందున్నదా? భీష్మునియందున్నదా? పాండవులయందు ట్టిదోషమున్న దని కర్ణుడే చెప్పలేదు. భీష్ముడు పక్షపాతి యెట్లగును? కర్ణదుర్యోధనాదులయందు దనేకదోషములున్నవని స్పష్టము. తాభిమానులగు పృథివాదులు పక్షపాతులు కాకుండుటెట్లు?

ఇక పృథివాదులు తమది ధర్మపక్షపాత వందురేమో! అప్పుడయినను ధర్మపక్ష మేదో తెలిసినవారు పృథివాదులా? భీష్ముడా? రాజ్యము కొరవలదే అను భ్రాంతితో పృథివాదులు కొరవలదే ధర్మపక్ష మని యూహించి తమది ధర్మపక్షపాత మనుకొనినారు. పాండవులదే రాజ్యమని తెలిసియున్న భీష్ముడు పాండవులదే ధర్మపక్ష మగుటవలన తాను ధర్మపక్షమునకు సంబంధించియే వ్యవహరించినాడు. కనుక భీష్మునిదే ధర్మపక్షపాతము. పృథివాదుని కాదు. దుర్యోధనుని దధర్మపక్ష మనుటకు గాంధారీనూక్తికూడ నిదర్శనము.

యుద్ధోద్వేగుడై విజయాశీర్వాచనాపేక్షతో దుర్యోధనుడు తల్లికి నమస్కరింప గాంధారి 'విజయభవ' అని యనక 'యతో ధర్మస్తో జయః' అని యన్నది. జయకర్తమైనది ధర్మమనియు, వట్టి ధర్మ మే పక్షమందున్నదో ఆపక్షమునకే జయము కలుగుననియు నామె తెలివినది. దీనివలన దుర్యోధనునిది ధర్మపక్షము కాదని యీమె విశదీకరించి నది. అందుచేగూడ భీష్మునిది ప్రశంసనీయమైన ధర్మపక్షపాతబుద్ధి. ప్రతివాదులది యధర్మపక్షపాతబుద్ధి కనుక మొదటిపదైము నిరస్తము.

రెండవపదైము — నిశ్చయమైన యుత్తరుని మహారథుడని, లోకోత్తరుడయిన కర్ణుని యుద్ధోధుని భీష్ముడు చెప్పుట యుక్తమా? అని. అట్లే "పిరికిపండుగు నుత్తరుని మహారథుడని చెప్పిన భీష్ముడు కర్ణుడర్ధరథుడని తెలంచునా?" (కర్ణ చరిత్ర) కారులు) అనియు ప్రతివాదు"లనుచున్నారు.

ప్రతివాదులకు ఉత్తరుని మహారథుడన్నందుకు చింతా? కర్ణు నర్ధరథుడన్నందుకు చింతా? కర్ణుడు తన్నర్ధరథుడన్నందుకే ఆనా డాగ్రహించెను. ముందు కొరవపక్షమునందే నాడు భీష్ముడు పరిగణించెను. అప్పుడే కర్ణున కాగ్రహము వచ్చి—

నాహం జీవతి గాంధేయో యోశ్చైవ రాజన్ కథంచన ।

హతే భీష్మే తు యోధాస్మి సర్వైః శేవ మహారథైః ॥

భీష్ముడు జీవించియుండగా నేను యుద్ధము చేయును. భీష్ముడు హతుడయిన పిమ్మట మహారథులందరితో యుద్ధముచేయుదును. అని పలికెను. తరువాత భీష్మకర్ణులకు గొంత వాక్కలహము జరిగినది. దుర్యోధనుడు బ్రతిమాలి శాంతింపజేసి పాండవపక్షములోని బలాబలములు చెప్పుమని కోరగా భీష్ము డప్పుడు ఆ పక్షమును గూర్చి చెప్పుచువచ్చి—

క్రాపజేయా మహారాజ సర్వ పంచ మహారథాః ।

తై రాటి రుత్తర శ్చైవ రథోచాశో మతో మమ ॥ "

అనుచు ఉపపాండవులు మహారథు లని, ఉత్తరుడు రథోదారు డని చెప్పెను. రథోదారశబ్దమునకు రథులలో శేష్మడని యర్థ మేకాని మహారథు డని యర్థము కాదు. ఈనీలకఠియుము జూడుడు—

“రథోదారః కథే శ్వేవోదారః నతు మహారథః”

రథమహారథాదిలక్షణ మిహిధముగా నున్నది. చూడుడు—

“ఏకో దశసహస్రాణి యోధయే ద్యస్తు భన్విహమ్ ।

శత్రుశాత్రుప్రవీణ శ్చ మహారథ ఇతి స్మృతః ॥

అమితా న్యోధయే ద్యస్తు స పోక్తోఽతిరథస్తు సః ।

రథ స్త్యేనేన యో యోద్ధా తన్నూన్యోఽర్థరథస్మృతః”

(గీతావ్యాఖ్యా మధునూదనీ)

శస్త్రశాస్త్రప్రవీణుడై పదినేలధనుర్ధరులతో యుద్ధము చేయగ లవాడు మహారథుడు. అసంఖ్యాకులగు ధనుర్ధరులతో యుద్ధము చేయ గలవాడు అతిరథుడు. ఒక్కనితో యుద్ధము చేయగలవాడు రథుడు. రథునకు దీనిపోవువాడు అర్థరథుడు.

ఈనిర్ణయమునుబట్టి ఉత్తరుడు రథోదారుడనియే కాని మహారథు డని చెప్పబడనందున ప్రతివాదుల మాట అసంగతము.

ఇంకొకటి. పాండవసేనలోని వారిని చెప్పచు భీష్ముడు—

“ఉత్తమాశాస్త్రథా రాజన్ రథోదారో మతో మమ ।

యుధామన్యుశ్చ విశ్రాంతో రథోదారో మతో మమ ॥” (ఉద్యో. ఆ 170)

ఉత్తమాశాడును యుధామన్యుడును రథోదారులనియే దుర్యోధ నునితో జెప్పియుండ దుర్యోధనుడు యుద్ధారంభమున భగవద్గీతాప్రథ మాధ్యాయోక్త ప్రకారము ద్రోణాచార్యునితో—

“దృష్ట్యా తు పాండవానీకమ్...దుర్యోధనస్తదా, ఆచార్య ముపసంగమ్య...

వచనమబ్రవీత్...పత్యైతాం పాండుపుత్రాణామ్ ॥ యుయుధానో విరా

టశ్చ దురీపదశ్చ మహారథః... యుధామన్యుశ్చ విశ్రాంత ఉత్తమాశాశ్చ

వీర్యవాన్ ... సర్వ ఏవ మహారథాః”

అయిరువురుగూడ మహారథు లనియే కంఠోక్తిగా జెప్పినాడు.

ప్రతివాదులు దీని కేమందురు?

“కూరం కాపురుషో హన్తి ఆయశస్వీ యశస్వినమ్”

అను న్యాయమున సామాన్యుఁడుగూడ శూరుని బడిగొట్టవచ్చును గనుక శత్రుపక్షములోని సామాన్యులనుగూడ పెద్దదృష్టితో జూచి స్వపక్షమున కుత్తేజనము గలిగించుటకై దుర్యోధను డట్లు రథోదారులనే మహారథులని దోశాచార్యునియొద్ద ప్రశంసించె నని ప్రతివాదులందురా? భీష్ముడును ఆదృష్టితోనే ఉత్తరుని ప్రశంసించియుండునని మే మనుచున్నాము.

ఇంకొకటి. ఉత్తరగోగ్రహణకాలములోని సంఘటన జూచి ప్రతివాదులు ఉత్తరుని పిరికిపంద యని, ఉత్తప్రగల్భములు పలుకువాడని తీసివేయుచున్నారు. కాని యానాటి భీష్మదోణ్యపాశ్వతామాద్యతిరథమహారథాధిపతితమై ప్రచండమైయున్న కౌరవసేనాసన్నవేశమును రథులలో పరిగణింపబడునట్టియు, అసహాయుడై వచ్చినట్టియు ఉత్తరుడు చూచి బెదరుట ఆతడు పనికి మాలినవాడనుటకు తార్కాణమేనా? అప్రతిహతపరాక్రమశాలియగు పార్థున కొక్కనికిదప్ప అట్టి సన్నివేశము అసహాయస్థితిలో నెవ్వరికి భయావహము కాకుండును?

కనుకనే భీష్ము డాతనిని తీసివేయలేదు. రథోదారు డని పరిగణించెను. ఆపరిగణనము స్వరూపకీర్తనమేకాని కర్ణనిరసనమునకు సంబంధించినది కాదు. కనుకనే శ్రోత లామాటపై ప్రతివాదులవలె భీష్ముని దూషింపలేదు. ఇట్లు భీష్ముని వ్యూహారము నిర్దుష్టము, ప్రశంసనీయము నయి యున్నందున ప్రతివాదుల విషరీతోక్తులు పరాస్తమయినవి.

ద్వితీయాంశము— తన కులమునకు కళంక మాపాదించు కర్ణ జన్మవిషయక మగు కుంతీచరిత్రమును కర్ణునకు భీష్ముడు వెల్లడించినాడట! పాండవులలో జేరుమని యుద్ధసంకటములో కర్ణునకు బోధించినాడట! అందుచే తన ఘనమైన చరిత్రమును మాపికొనినాడట!

ఇచ్చట ప్రతివాదుల కొకింత బోధింపవలసియున్నది. నిమిలిత నేతుడై యున్న భీష్మునియొద్దకు వచ్చి నేను రాధేయుడనని కర్ణుడు పలుకరించినపుడు కనులు విప్పి చూచి దగ్గరకు దీసికొని నీవు రాధేయ డవు గావు. కౌన్తేయడవు, నూర్యసుతుడవు అని కదా భీష్ముడనెను. ఇది తనకులమునకు కళంకాపాదకమా ?

“విదితో నారదా నృయా, కృష్ణజైవపాయనా చైచ్చక”

అనుచు నారద వేదవ్యాసుల వలన వినియంటి నని చెప్పెను కదా! ఆవేదవ్యాసమహర్షి కుంతీదేవితో సూర్యసంబంధము నీకు దోషావహము కానని, నీవప్పటికి కన్యకవై యుంటి వని, నీకు మనో వ్యధతో బనిలేదని చెప్పిన యీటలు చూడుడు—

“అపరాధ శ్చ తే నాస్తి కన్యాభావం గతా వ్యసి ।

మనుష్యధర్మో దైవేన ధర్మేణ హి న దుష్యతి ॥

ఇతి కున్తి విజానీహి శ్యేతు తే మానసో జ్వరః ” (ఆశ్రమవాస...ఆ 30)

దీనినిబట్టి కుంతీచరిత్రము నిర్దుష్టమని వేదవ్యాసమర్షిచే ప్రక టింపబడియుండగా ఆమహర్షి వలననే తాను విన్నాననుచు భీష్ముడు వెల్లడించినపుడు అందు కళంక మేమున్నది.

శాస్త్రకర్తయై విద్యాప్రవర్తకుడై కర్తవ్యకర్తవ్యముల నుపదేశించు ఆధికారికపుగుమ్మపై ధర్మాధర్మపరిజ్ఞానయై పాపమాణిక మూర్ధన్యుడై యున్న వేదవ్యాసమహర్షికి అది దోషమో కాదో తెలి యునా ? ఏమియు దెలియక యథాజాతులమైయున్న మనకు దెలి యునా ? అని ప్రతివాదులు భావింపకపోవుట శోచనీయుము. భీష్ముని యంతర మెక్కడ ? మనయంతరమెక్కడ? అని యాలోచింపక నోటికి వచ్చినట్లు తెలిించి మాటలాడుట హేయము. వేదవ్యాసోక్తిప్రకా రము కర్ణోత్పత్తికి సంబంధించిన కుంతీస్వాపారము నిర్దుష్టము. ఈనిష యము ఈభాగములోను, ద్వితీయభాగములోను నిరూపించియు న్నాము. అది భీష్ముని కులమునకు కళంకాపాదకము గాదు.

ఇక “పాండవులలో జేరు మని యుద్ధసంకటములో కర్ణునకు బోధించినాడు” అను మాటపై చెప్పుచున్నాము—

పాండవులలో జేరి కౌరవపక్షమును హతముచేయుచుని యేను యిన జెప్పినాడా? యుద్ధమునే ఆపివేయుమని వారిది వారికిచ్చి సంధి చేసికొని సుఖంపుడని, కదా చెప్పినాడు.

ఈప్రతివాదులుకూడ తృతీయాంశములో—

“కర్ణుడు పాండవులలో జేరు సంధివిచియెడల దుశ్శోధనుడు నిరాశుడై సంధి కంకితంబు నని తలచి భీష్ము డెట్టిపనికైన తలపడెను.”

అనుచు సంధిని గోరి చెప్పినట్లే వ్రాయలేదా? అట్లు ఇరుపక్షములకు జేరుము గోరి అంత్యసందేశముగా కర్ణునకు బోధించినట్టి భీష్ముని ఘనమైన చరిత్రమేమి మాసిపోయినది.

ఆత డెట్టిపనికైన తలపడెనా? ఆతడు చేసిన అకార్యమేమి? ఉభయపక్షజేమాపేక్షతో వ్యవహరించుట తప్పని మీకసించినదా? మహాపురుషమావణము శ్రేయస్కరముకాదు. భీష్మపితామహునిది నిష్కళంక చరిత్రము; కనుక ద్వితీయతృతీయాంశములు నిరస్తములు.

—: భగవద్గీతానాటక పరామర్శము :—

భగవద్గీతానాటకకర్తలు ద్రౌపదిచేత భీష్ము ననిపించిన మాట లిట్లున్నవి—

“తన సమక్షాన తనకులాంగనకు మాన | భంగ మొనగూడు నెడ కిలాప్రతిమ వోరె | కదలకుండిన పెద్దరికంబు నతని రాచరికమును గౌరవార్హములె...”

వీరిట్లువ్రాయుట తప్పు. ద్రౌపదివిషయమై ఆనాడు భీష్ముడెంత పరితపించెనో ద్రౌపదీపక్షముపై భీష్ముని యుత్తర మెట్లున్నదో పంచమభాగములో నిరూపించియున్నాము. చరిత్రకు విరుద్ధముగా కల్పించుట భావ్యముకాదు.

ఇంకొకటి “భీష్ముగడదేర్చు మదస్సనిశితఘాతకుఁ” అనుచు, “పోరెద నేన ఖడ్గమును బూనెద” అనుచు ద్రౌపదీదేవి భీష్మునిపై

బడుటకు ఆయత్త పడినట్లు కల్పించినారు. ఒకచోట కృష్ణవాక్యముగా శిఖండి భీష్ముని బరిమార్చుటకు జననంబందెనని చెప్పినారు. ఇట్టి స్థితిలో ద్రౌపదీదేవికి యీ అకాండతాండవ కల్పనమెందులకో?

“పడతిని సిగబట్టి నడి రచ్చ కీడ్చి నిర్భీతి ణ్డోకల నూడ బెరుకువాడు”

అని దుశ్శాసనద్రావ్యమును శ్రీకృష్ణ డుడ్డాటించినట్లు వ్రాసినారు. తన సిగబట్టికొనిన దుశ్శాసనునిపై చూపలేని పౌరుషమును ఆమెకు బూజ్యుడైన భీష్మునునిపై ద్రౌపదీదేవి చూపబూనెననుట కంటె అసాంగత్య మేమున్నది?

ఈ కవి ద్రౌపదీదేవికి పౌరుషమును కల్పింపదలచి— “వినాయకం ప్రకుర్వాణో రచయామాస వానరమ్” అన్నట్లు పాత్రోచిత్యమును భగ్నముచేసిపెట్టెను. భారతీయవనితామర్యాదలను పాటింపక యీ కవి స్త్రీలకు యుద్ధసంఘర్షణములలో ఆయుధముతోగూడ ప్రవేశము గల్పించి భారతీయవనితామతల్లుల పవిత్రతాప్రతిష్ఠలను భంగపరచెను.

“శ్రీ పుంశచ్చ ప్రభవతి యదా తద్ధి గేహం వివష్టమ్”

అను మహాకవి సూక్తిప్రకారము స్త్రీ పురుషునివలె వ్యవహరించిననాడు నష్టమే కలుగు నని యీ కవి గ్రహింపలేదు.

ఇంతకును మహాభారతార్థమును తలకిందుజేసి, ఆమహావ్యక్తుల ఆదర్శచరిత్రములను కళంకితము చేయుట తప్ప పాత్రోచిత్య మేది? కనుక కవివ్రాత నిరస్తము. భీష్మునిది నిష్కళంక చరిత్రము.

ప్రసంగవశమున భీష్ముని బ్రహ్మచర్యమునుగూర్చి వివరించి ఆ మహాపురుషుని లోకోత్తరమహిమను దెలుపుచున్నాను.

—: ‘భీష్ముని బ్రహ్మచర్య మనుమానాస్పదము’ అను

ప్రసంగము— తన్నిరాకరణము :—

సు. భా. చ. కారులవ్రాత యిట్లున్నది.— “భీష్ముని బ్రహ్మచర్యము అను మానాస్పద మని పూర్వమిహంసాశాస్త్రజ్ఞులలో కుమారిలభట్టు వ్రాసి యున్నాడు. (పు. 121)

భీష్ముడు యాగముల జేసినటుల మహాభారతమున గాన్పించుచున్నది. అది యెట్లు సమర్థనీయ మని పూర్వమీమాంసాశాస్త్రజ్ఞులు చర్చించుకొని యెట్లు లనో గమాధానముల జెప్పకొని యున్నారు.” (పు 100)

ఇచ్చట భాగ్గింతులగు ప్రతివాదులకు బోధింపవలసియున్నది— మహాభారతములో భీష్మునకు వివాహ మయినట్లు చెప్పబడలేదు. ఆతడు కృతువులు చేసినట్లు చెప్పబడినది. బ్రహ్మచర్యశపథము చేసినట్లు చెప్పబడినది; ఊర్ధ్వరేతస్కుడని చెప్పబడినది. ఆ వాక్యములు చూడుడు— దుర్యోధనునితో భీష్ముడు—

“పౌతిష్ఠాం దుష్కరాం కృత్వా పితౄ రశ్చే కులస్య చ ।
ఆరాజా చోర్ధ్వరేతాశ్చ యథా సువిదితం తపః ॥” (ఉద్యో— అ147)

తన తండ్రి శింతనుమహారాజునకు సత్యవతీదేవి నిచ్చి వివాహము చేయవలసిన దని దాశరాజు నడిగినపుడు దాశరాజు కోరికలపై భీష్ముడుచేసిన ప్రతిజ్ఞలు—

“ఇదం మే వృత మాదత్స్వ సత్యం సత్యవతాం వర ।
యోఽస్యాం జనిష్యతే పుత్ర స్స నో రాజా భవిష్యతి ॥
అపత్యహేతో రపి చ కరష్యేఽద్య విశ్చయమ్ ।
అద్య ప్రభృతి మే దాశ బ్రహ్మచర్యం భవిష్యతి”
అపుత్రస్యాపి మే లోకా భవిష్యన్త్యక్షయా జివి” (అది. అ. 100)

ముక్తుడైన భీష్ముని శరీరమునకు సంస్కారముచేయుటకు పురమునుండి భీష్ముని అగ్నులను తీసుకొని ధర్మజుడు యుద్ధభూమికి వచ్చినట్లున్నది—

“స్తూయమానో మహాలేజా భీష్మస్యాగ్ని నమవృజన్ ।
నిశ్చికామ పురా తస్మా ద్యథా దేవపతి స్తథా ॥ (అనుశా అ 167)
టీ. భీష్మస్యాగ్ని నితి. తేన తస్యాపి పత్ని ఆశిత. యద్యా సంస్కారకావగ్నిక్.”

ఇట్లున్నందున కృతునిర్వహణమునకు పత్నిసంబంధ మావశ్యకమై కనబడుచున్నదనియు, ఊర్ధ్వరేతస్వ బ్రహ్మచర్యములకు పత్ని సంబంధమే లేదనవలసినట్లు కనబడుచున్నదనియు భావించి కుమారిలభట్టు ఆ రెండింటికిని విరోధము లేనిపద్ధతి యిట్లు చెప్పెను—“... ..

కేవలయజ్ఞార్థపత్నీసంబంధ ఆసీది త్యర్థాపత్న్యైనుక్తమపి గమ్యతే”

అనగా భీష్మనకు పత్ని యున్నట్లు చెప్పబడకపోయినను చెప్పబడిన విషయములకు విరోధము లేకుండుటకై కేవలయజ్ఞార్థము పత్ని యున్నదనియు, అర్థకామముల కయిన పత్ని కాదుకనుక ఊర్ధ్వరేతస్త్వ బ్రహ్మచర్యములకు భంగము లేదనియు, నిది యర్థాపత్ని ప్రమాణముచే గమ్యమాన మగుచున్న దనియు తాత్పర్యము.

అర్థాపత్ని యనగా— “సీనో దేవదత్తో దివా న భుజ్తే” అని వాక్యమున్నది. దేవదత్తుడు పీను డయి (పుష్టికలవాడయి) యున్నాడు. పగలు భుజింపకున్నాడు. అన్నపుడు భోజనమునకును పీనత్వమునకును సంబంధ ముండుట వలన పీనత్వోపపత్తికై యూహింపబడు రాత్రి భోజనము అర్థాపత్ని యనబడుచు.

అట్లే యిటు ఊర్ధ్వరేతస్త్వసిద్ధికి, అటు కృతుసిద్ధికి భంగకరము గానట్టి కేవల యజ్ఞార్థపత్నీసంబంధము కల్పమని కుమారిబట్టు చెప్పియుండెను కాని భీష్మబ్రహ్మచర్యమనుమానాస్పద మని చెప్పియుండలేదు.

వైయాకరణసిద్ధాంతలఘుమంజూషలో నాగేశోపాధ్యాయుడు చెప్పిన విషయ మేమనగా—

“అపత్నీతోఽప్యగ్నిహోతృ మాహశేత్” ఇష్టక్తే రపత్నీకస్యా ప్యగ్ని సాధ్యే కర్మ జ్యోతికారాత్..... అపత్నీతోపీ త్యపినా తస్యా విద్యమానత్వే తాం వినా యజ్ఞాద్యభావం నూచయతి...

ఇత్యాదిగ్రన్థముచే, పత్నీపరిగ్రహములేనివాడుగూడ యజ్ఞము చేయవచ్చు ననియు, కృతుసిద్ధికై భీష్మనకు పత్నీపరిగ్రహకల్పన మన వసరమనియు నిర్ణయించెను. ఆపై న—

“కైయాభ్రుపద్యగోత్రాయ సాంకృత్యప్రవరాయ చ ।

గంగాపుత్రాయ భీష్మాయ అజన్మబ్రహ్మచారిణే ॥

“అభ్రుత్రాయ దదా మ్యేకదుడకం భీష్మవృణే”

కనూనా మవతారాయ శస్త్రో రాత్మజాయ చ ||

అర్హ్యం దదామి భీష్మాయ ఆబ్రాహ్మబ్రహ్మచారిణే । ”

అనియున్న పద్యపురాణోక్త తర్పణమంత్ర) అర్హ్యమంత్ర) ములనుబట్టి భీష్ము డాబ్రాహ్మబ్రహ్మచారి యనియు,

అందుచే—“అద్య పృథ్వీ... బ్రహ్మచర్యం భవిష్యతి” అను నపుడు “పునరపి బ్రహ్మచర్యం భవిష్యతీత్యర్థః” అని వ్రాసి అంతకు బూర్వము గల బ్రహ్మచర్యమును ఇటుపై కూడ ననువర్తింపజేయుదు నని యర్థమే కాని పూర్వము లేని దానిని యిప్పటినుండి వహింతు నని యర్థము కాదనియు, జెప్పి భీష్ము డాబ్రాహ్మబ్రహ్మచారియే యని సిద్ధాంతము చేసెను. కనుక నీవిషయమయి పృథివాదుల విరుద్ధకల్పనలు పృథివాతము లయినవి.

ఇంకొకటి. “భీష్మునకు వైయాఘ్రపద్యగోత్రము తర్పణవిధిలో నిబంధనగ్రంథకర్తలు ఇటీవల దూర్చినారు. వైయాఘ్రపద్యగోత్ర మనునది లేదు. పాండవుల కొక గోత్రమే లేదు.”

అను మ. భా. చ. కారుల రభసవాదము పాండవనిందానిరాక రణము అను చతుర్థభాగములో నిరాకరింపబడినది.

ఇప్పు డిక్కడ కురువంశీయులు, వైయాఘ్రపాదగోత్రజులనుటకు నిదర్శనమొకటి చూపబడుచున్నది—ఇది జనమేజయధూపాలుని దానశాసనపత్రము. ఇది శ్రీకోట వెంకటాచలముగారి కలిశక విజ్ఞానము— ద్వితీయభాగములో నుదాహరింపబడియున్నది. దాని స్వరూపసంగ్రహ మిది—

శ్రీ కురువంశావతంస శ్రీ జనమేజయధూపాలానాం దానశాసనపత్రమ్—
స్వస్తి శ్రీ జయభ్యుదయే యుధిష్ఠిరశక్ పుత్రం గాభ్యే ఏకానవతివత్సరే సహస్య మాసి అమావాస్యాయాం సోమవాసరే శ్రీ మన్మహారాజాధిరాజపరమేశ్వరో వైయాఘ్రపాదగోత్రజః శ్రీ జనమేజయధూపః... సింహాసనస్థః సకలవర్ణాళిమధర్మ పృథివాతకః... సీతారామస్య పూజార్థం కృతభూదానశాసనమ్. అస్మత్ప్రసీదామహ యుధిష్ఠిరాధిష్ఠితమనిబృందక్షేత్రస్య చతుర్వీమాసమిత్యిమ...

ఏతస్మధ్యస్థితమునిట్లందఱేత్రం ... స్వబుద్ధ్యాఽస్మత్ప్రకాశాం విష్ణు లోక
పాప్రస్థం ... ధారాపూర్వకం ... దత్తవా సస్మి !

ఓపృతివాదుణారా ! భీష్ముని ఆరాజ్యపరిత్యాగ మేమి ? ఆ
ఆజన్మబ్రహ్మచర్యనియమ మేమి ? ఆ అపృతిహతపరాక్రమ మేమి ?
ఆ నిష్కలటవర్తన మేమి ? ఆ కూలంకషవిజ్ఞానవైభవ మేమి ? ఆ
ఆపాదమస్తకశరానువిధశరీర మేమి ? ఆ అనితరసాధారణ శరశయ్యా
శయనమేమి ? ఆ స్వచ్ఛందమరణసామర్థ్య మేమి ? ఆ మహర్షిసంఘపరి
వేష్టితత్వ మేమి ? ఆ కృష్ణపరమాత్మప్రశంసనీయత్వమేమి ? ఆ
యోగధారణాబల మేమి ? ఆ శాన్త్యనుశాసననోక్త అద్భుతోపదేశ
మేమి ? ఆ జగద్వంద్య దివ్యచరిత్ర మేమి ? మీ రామహాపురుషుని
గర్వింపబూను లేమి ? “శాంతం చాపమ్”

—: ధర్మరాజాదులు శుద్ధాత్ములని, దుర్యోధనాదులు దురాత్ము

లని భీష్ముని అంత్యకాల వాఙ్మూలము :—

భీష్ముడు అంపశయ్యపైనుండి యుత్తరాయణ నిరీక్షణముతో—
“అప్రపంచాశతం రాత్ర్యే శ్చయానన్యాద్య మే గతాః” 58 రోజులు
గడిపి నిర్వాణమునకు సంకల్పించి తనయొద్దకు వచ్చియున్న ధృతరాష్ట్రు
నితో నిట్లు చెప్పెను—

“యథా పాండ్వో నృతా రాజన్ తథైవ తవ ధర్మతః ।

తాన్ పాలయ స్థితో ధర్మే గురుశుక్రాపజే రతాన్ ॥

ధర్మరాజో హి శుద్ధాత్మా నిజేశే స్థాస్యతే తవ ।

అన్యకంస్యపరం హ్యేవం జానామి గురువత్సవమ్ ॥

తవ పుత్రా దురాత్మానః క్రోధలోభపరాయణాః ।

ఈర్ష్యాభీభూతా దుష్టవృత్తాస్తా స్మశోచితు మర్హసి ॥”

ధృతరాష్ట్రా! పాండుపుత్రులు నీకును పుత్రులే. నీవు ధర్మపరు
డవై పెద్దలను నేవించు స్వభావముగల పాండువులను పాలింపుము.
ధర్మరాజు శుద్ధాత్ముడు. నీ యొజ్జలో మసలుకొనును. అతని గురు
భక్తిని, సద్భావమును నే నెరుగుదును.

నీ పుత్రులు దురాత్ములు, కోరికలొకటిగానులు, ఈర్ష్యా గ్రస్తులు, దుర్వృత్తులు వారినిగూర్చి శోకింపకుము. అని.

ఏతావ దుక్త్యా వచనం ధృతరాష్ట్రం మనీషిణమ్ ।

వాసుదేవం మహాబాహు మధ్యభాషత కౌరవః ॥

ఇంతమాత్రము ధృతరాష్ట్రునితో జెప్పి తరువాత కృష్ణభగవానునితో నిట్లు పలికెను—

“త్రాయస్య పుండరీకాక్ష పురుషోత్తమ నిత్యకః ।

అనుజానీహి మాం కృష్ణ జైకుంత పురుషోత్తమ ॥

రక్ష్యాత్ తే పాండవేయా భవాన్ యోషం పరాయణమ్ ।

ఉక్తవా నస్మి దుర్బుద్ధిం మద్దం దుర్యోధనం తదా ॥

యతః కృష్ణ స్తతో ధర్మో యతో ధర్మ స్తతోజయః ।

వాసుదేవేన తిర్థేన పుత్ర సంకామ్య పాండవైః ॥

సద్ధానస్య పరః కాల స్తతేతి చ పునః పునః ।

న చ మే తద్యచో మూఢః కృతవాన్ స మమద్దధిః ॥

మాతయిత్యేహ పృథివీం తత స్స నిధనం గతః ।

స మాం త్వ మనుజానీహి కృష్ణ మోక్ష్యే కలేబరమ్ ॥

త్వయా హం సమనుజ్ఞాతో గచ్ఛేయం పరమాం గతిమ్ ।”

ఓ శ్రీకృష్ణా! ఓ వైకుంఠవానీ! నన్ను రక్షింపుము. నా కనుజ్ఞ నిమ్ము. నిన్ను ఆశ్రయించియున్న పాండవులను రక్షించుచుండుము. నేను దుర్బుద్ధిగల దుర్యోధనునకు మతిమతి చెప్పియుంటిని. కృష్ణుడున్నచోటనే ధర్మము. ధర్మ మున్నచోటనే జయము. నీవు శ్రీకృష్ణుని బురస్కరించుకొని పాండవులతో సంధి చేసికొనుము. ఇదియే సంధి చేసికొనుటకు సమయము. అని.

నే నెంతచెప్పినను మూఢుడై వినిపించుకొనక జనక్షయము చేసి ఆపై తాను మరణించెను.

శ్రీకృష్ణా! నే నీ కలేబరమును విడుచుచున్నాను. అనుజ్ఞ నిమ్ము. నీచేత ననుజ్ఞాతుడనయి సద్గతి నొందుదును. అని.

అది విని కృష్ణపరమాత్మ యిట్లునెను—

అనుజానామి భీష్మత్వాం వనూన్ ప్రాప్నుహి పాథకః |

న తేఽస్తి వృజనం కించి దిహలోకే మహాద్యుతే ||

పితృభక్తోఽసి రాజర్షే మార్కంఢేయ ఇవాఽపరః |

తేన మృత్యు స్తవ వశే స్థితో భృత్య ఇవానతః || (అనుశా. అ 167)

ఓ భీష్మా ! నీ కనుజ్ఞు నిచ్చుచున్నాను. నీవు వసువులస్వరూపమును బొందుము. నీది నిర్దుష్టమైన జీవితము; ఓ రాజర్షీ ! నీవు అఖండ పితృభక్తుడవు. కనుకనే మార్కంఢేయునకువలె మృత్యువు నీకు వశమై యున్నది. అని.

ఇచ్చట ప్రతివాదులకు బోధించుచున్నాము. “లోకములో మరణకాలవాక్కులే యెక్కుడు ప్రమాణము లగుచున్నవి” (గరిగిపాటి రామమూర్తి బి. ఏ. గారి భారతవిమర్శన.) అనుచున్న ఓనుయోగన విజయాభిమానులారా ! మీమతప్రకారము ఈభీష్మవాక్యములు దుర్యోధనాదులు దురాత్ములని, పాండవులు మహాత్ములని, శ్రీకృష్ణుడు భగవంతు డని, దుర్యోధనుడే లోకక్షయకారకుడని పాండవులదే ధర్మ మని పాండవులదే విజయ మని ప్రమాణములై చాలుచున్న వని తెలిసికొనుట.

ఓ కర్ణచరిత్రాభిమానులారా !

“నతేఽస్తి వృజనం కించిత్” అను శ్రీకృష్ణవాక్యము భీష్మునిది నిష్కళంకచరిత్ర మని చాటుచున్న దని తెలిసికొనుట.

భీష్ముని నిర్మాణసమయవాఙ్మూలములో దురాత్ముడని చెప్పబడిన దుర్యోధనుని ప్రాణసఖుడే కర్ణు డని తెలిసికొనుట.

—: కురుసభనుండి వెళ్ళిపోవునపుడు శ్రీకృష్ణునితో నీవు యుద్ధమునకు అవరోధము కల్పింపకు మని కర్ణుడు చెప్పట :—

శ్రీకృష్ణుడు కర్ణుని జేదీసి నీవు పాండవులకు సంబంధించిన వాడవు. నిన్ను వారు పూజించి నీకే వారి రాజ్య మిచ్చెదరు. నీవు వాధిపై పగ మానుము. అని బోధింప కర్ణుడు చాని కంగీకరింపక—

దుర్యోధనుడు నన్ను జూచికొనియే వారిపై కత్తిగట్టినాడు. ఆతని నాశ్రయించియే నేను విశ్వరూప మనుభవించిరాను. నేను స్వామి ద్రోహము చేసినవాడ నగుదును. నేను కుంటిసుతుడ నను రహస్యము వారికి దెలియనియకుము.

“యది జానాతి మాం రాజా ధర్మాత్మా సంయతేన్ద్రియః ।

కుస్త్యాః ప్రభవజం పుత్రం న స రాజ్యం గృహీష్యతి ॥

ఇది వారికి దెలిసినయెడల ధర్మాత్ముడగు ధర్మజుడు రాజ్యము గృహింపడు. నేను గృహించియు దుర్యోధనున కే అర్పింపవలసినవాడను. “న ఏవ రాజా ధర్మాత్మా శాశ్వతోఽస్తు యుధిష్ఠిరః ” ధర్మాత్ముడగు యుధిష్ఠిరుడే శాశ్వతముగా రాజు యుండువలయును. నేను దుర్యోధనప్రీతికై పాంశుల నాడిన దుర్భాషలకు పరితపించుచున్నాను. అని చెప్పి ఆపై ఇట్లనెను—

“విద్యావృద్ధా వయోవృద్ధాః క్షత్రియాః క్షత్రియర్షభ ।

వృథావృత్తుం న కుర్వీరం స్వత్కృతే మధునాధన ॥

శస్త్రేణ నిధవం గచ్ఛే త్వచ్యుద్ధం క్షత్రిమండలిమ్ ।

కురుక్షేత్రే పుణ్యతమే త్రైలోక్యాస్యాపి కేశవ ॥

తదత్ర పుండరీకాక్ష విభత్స్వ య దభీష్ఠిత్వమ్ ।

యథా కార్తవీర్యన వాన్మర్త్యే క్షత్రిం స్వర మవాప్నుయాత్ ॥

(ఉద్యో. అ. 141)

శ్రీకృష్ణా! విద్యావృద్ధులు, వయోవృద్ధులు అయియున్న క్షత్రియులకు నీ మూలమున శయ్యామరణముగాక పుణ్యతమమైన కురుక్షేత్రములో యుద్ధమరణము కలుగవలయును. కనుక క్షత్రియగణము అభీష్ఠింపమైన స్వర్గమును పొందునట్లు చేయుము. అని చెప్పి, మఱి యొకమాట కూడ చెప్పెను—

“జానన్ మాం కిం మహాబాహో సంమోహయితు మిచ్ఛసి ।

యోఽయం పృథివ్యాః కార్తవీర్యన వినా శస్యమాపశ్ఠితః ॥

నిమిత్తం తత్ర శకుని రహం దుశ్శాసన స్తథా ।

దుర్యోధన శ్చ నృపతి ధార్తరాష్ట్రసుతోఽభవత్ ॥ (ఉద్యో. అ. 142)

శ్రీకృష్ణా ! తెలిసియుండియు నీవు నన్నేల వ్యామోహపెట్టెదవు? ఈ పృథివికి సంభవించు వినాశమునకు శకుని, నేను, దుశ్శాసనుడు, దుర్యోధనుడు నిమిత్తమయి యున్నాము. అని.

దీనినిబట్టి యుద్ధమునకు కారకులు కర్ణదుర్యోధనాదు లనియు, పాండవులు ధర్మాత్ములని కర్ణుడెరుగుననియు, ధర్మాత్ముడగు యుధిష్ఠిరుడే రాజ్యపాలకుడు గావలయునని యాతని సంకల్పమనియు, తాము మరణించునట్లును పాండవులు జయించునట్లును ఆతడు గ్రహించె ననియు, పాండవులపట్ల తాను చేసిన దౌష్ట్యమునకు పశ్చాత్తప్తడయ్యె ననియు, పాండవుల నెట్లో ప్రోకోపింపజేసి వారు యుద్ధోద్యుక్తులగు నట్లు చేసి తన్మూలమున తుత్రీయవీరవర్గమునకు ప్రశంసనీయమైన యుద్ధమరణము ఘటింపజేయుటే కర్ణుని ముఖ్యద్దేశమనియు, ఈ విషయము నిప్పుడు శ్రీకృష్ణునితో జెప్పటయేకాక వెనుకజూపబడినట్లు అంపశయ్యవై బడిన భీష్మునితోగూడ జెప్పియుండె ననియు, ప్రతివాదులు గ్రహింతురుగాక !

జనక్షయరూపమైన విప్లవమునకు దుష్టచతుష్టయమే కారణమైనట్లు కర్ణుడే వెల్లడించియుండుటచే, భగవద్గీతానాటకకర్త—

‘శ్రీకృష్ణుడే యీవిప్లవమునకు కర్ణధారి’ అని సుయోధనోక్తిగను’ ఈభాతృహత్యల కెవరుకర్తలు ? నేటి విశ్వవిఘ్నోభమునకు, ఈ దారుణరక్తపాతమునకు ఈ నీచహత్యాకాండలకు కర్తయైన దెవరు ? నేను కాదా ?’ అని శ్రీకృష్ణోక్తిగను కవిత్వ ముల్లుట హేయము.

సుయోధనవిజయకర్త— “దేవకీనందనా ! భారతయుద్ధంబు ప్రభవించె నీమూలమున” అని సుయోధనోక్తిగ కవిత్వ ముల్లుటయు హేయమే. గ్రంథవిరుద్ధమైన ప్రతివాదుల నిరంకుశప్రవృత్తి నింద్యము.

శ్రీకృష్ణుడు కర్ణునియొద్ద తెచ్చిన ద్రౌపదీనందర్శనమునకు అభిప్రాయ మేమో పంచమభాగము— ద్రౌపదీనిందానిరాకర్ణములో

విశేషముగా నిరూపించియున్నాము. అవిశేషములు అచ్చట జూడవలయును.

—: కర్ణుడు కుంతీదేవితో పార్థుని దప్ప మిగిలిన పాండవులను నేను వధింప నని చెప్పి పంపుట :—

శ్రీకృష్ణుడు సంధికై చెప్పిన మాటలు వినిపించుకొనక యుద్ధోద్యుక్తుడై యున్న దుర్యోధనునకు ప్రోత్సహముడు కర్ణుడనియు, మహాసంగ్రామమూలమున జనక్షయము కాబోవుచున్న దనియు, నీవు పాండవులకు జెందినవాడవు. పాండవవైరము విడిచి వారితో సఖ్యము కలిగియుండు మని నేను స్వయముగా జెప్పినయెడల నామాట నాతడు తీసివేయునా? అనియు దూరమాలోచించి కుంతీదేవి-గంగాతీరమందు పాఙ్గులుడు, ఊర్ధ్వబాహుడు నయి నూర్వ నుపాసించుచున్న కర్ణుని యొద్దకు వెళ్ళి ఆతని వెనుకవైపు ఆతనిజపము పూర్తియగువరకు ఎండలో కర్ణుని యుత్తరీయపునీడలో నిలువబడి యుండెను.

“అపృన్థతాపా జ్ఞప్త్యా స పరివృత్త్య యతకృతః ।

కృష్ణో కున్తి మపాత్నివ దభివాద్య కృతాంజలిః ॥”

కర్ణుడు తన వీపునకు ఎండతగులునంతవరకు జపించి ఆపై ముగించి వెనుకకు తిరిగి కున్తిదేవిని జూచి నమస్కరించి అంజలి ఘటించి “పాప్తా కే మర్థం భవతీ బూహి కిం కరవాణి తే” దేవీ! నీవిటు లేల వచ్చినావు? నే నేమిచేయవలయును? చెప్పుము. అని యడుగ కుంతీదేవి కర్ణోత్పత్తివృత్తాంతము జెప్పి నీవు సూర్యసుతుడవు. నీవు పాండవులయెడ సాభాగ్యము వహింపుము, యుద్ధిష్ఠిరైశ్వర్యమును నీవే చేపట్టుము. అని బోధింప; అప్పుడు—

“సత్య మాహ పృథావాశ్యం కర్ణ మాతృవచః కరు ।

శ్రీయ స్తే స్యాన్ననరవ్యాఘ్ర సర్వత్రాచరత స్తథా ॥”

అనుచు సూర్యమండలమునుండి — కుంతీదేవి చెప్పినమాట సత్యము. కర్ణుడా! నీవు సూర్యవాక్యము ననుసరించి శ్రీయస్సును పొందుము. అను శబ్దము వినబడినది.

అయినను చెదరని మనస్సుతో కర్ణు డిట్లనెను—

“పాండవాన్ యది గచ్ఛామి కిం మాం శ్చత్రం వదిష్యతి ।

ఉపనహ్య పరై రైవరం యే మాం నిత్య ముపాసతే ॥

మమ ప్రాణేన యే శత్రూన్ శక్తాః పృథిసమాసితుమ్ ।

మన్యస్తే తే కథం తేషా మహం భింద్యాం మనోరథమ్ ॥

మయా ప్లవేన సంగ్రామం తిత్తిర్నన్తి దురత్యయమ్ ।

అపారే పార కామా యే త్యజేయం తా నహం కథమ్ ॥

అయం హి కాల స్సంప్రాప్తౌ ధార్తరాష్ట్రోపజీవివామ్ ।

నిర్వేష్టవ్యం మయా తత్ర ప్రాణా నపరిక్షతా ॥

టీ. నిర్వేషవ్యం భుక్తస్య తదన్నాదే రాన్వజ్యం కర్తవ్యమ్ ।

భృతరాష్ట్రస్య పుత్రాణా మగ్రే యోత్సాస్యమి తే నుతైః ॥

అతోఽర్థకర మప్యేత న్నకరో మ్యద్య తే వచః ।

న చ తేఽయం సమారంభో మయి మోఘో భవిష్యతి ॥

వధ్యా నిష్పహ్యన్ సంగ్రామే న హనిష్యమి తే నుతాన్ ।

టీ. వధ్యాన్ వధార్హాన్ విషహ్యన్ హంతుం శ క్యావశీత్యర్థః ॥

యుధిష్ఠిరం చ భీమం చ యజ్ఞా చైవాఽర్జునా దృతే ।

అర్జునం హి నిహత్యాజ్ఞా సంప్రాప్తం స్యా త్ఫలం మయా ॥

యశసా చాపి యుజ్యేయం నిహత స్సఖ్యసాచినా ।

దేవీ ! పాండవులలో జేరినయెడల శత్రుత్రియవర్గము నన్నేమ నును? పాండవులతో వైరము కట్టుకొని నన్ను పాసించుచు, నామూల మున పాండవులను జయింప నెంచుచు నున్నవారి మనోరథము నెట్లు భగ్నము చేయగలుగుచును? యుద్ధమహార్ణవమును నన్ను బట్టుకొని చాటదలచియున్నవారిని నేనెట్లు విడువగలను? దుర్యోధనునివలన జీవించుచున్నవారికి తమకృతజ్ఞతను చూపవలసిన సమయము ప్రాప్తించినది. నేను ప్రాణముల నొడ్డి యాతని ఋణము దీర్చుకొనెదను. దుర్యోధనాదులనిమిత్తము నీపుత్రులతో యుద్ధముచేయుదును. ఈసందర్భము నుబట్టి నీమాట మంచిదయినను నేనిప్పు డనుసరింపను. నాయెడల నీయత్నము వ్యర్థము కాకూడదు. కనుక పార్థు నొక్కనిదప్పు మిగిలిన

పాండవులను వధింపకల్యణునియినను వధింపకుండును. అర్జునుని హింసింతునా? ఘృష్ణాప్రియగును. అర్జునునిచే హింసింపబడుదునా? యశస్సిద్ధియగును. అని.

అది విని కుంతీదేవి యిట్లనెను—

“ఏవం తై భాష్య మేతేన క్షయం యాస్యన్తి కౌరవాః ।

యథా త్వం భాషనే కర్ణ దైవ స్తు బలవత్తరమ్ ॥

త్వయా చతుర్థాం భ్రాతృజా మభయం శక్నుకర్మన ।

దత్తం తత్ప్రతిజానీహి సంగరప్రతిషాచనమ్ ॥”

కర్ణుడా! అట్లేకానిమ్ము. ఇది కౌరవక్షయమునకే వచ్చినది. దైవము బలిష్ఠమై యున్నది. నీవు పాండవచతుష్టయమునకు అభయదానము చేసితివి. దానిని పాలింపుము. అని.

ఇచ్చట కర్ణుని తాత్పర్యము— తన్ను నమ్ముకొని పాండవులపై కాలుదువ్వుచున్న దుర్యోధనుని విమరశంకుట తనకు ధర్మమని, త్రయోదశవత్సరము గడచిపోడనే పార్థుని వధించితీరెడ చని, వెనుక జెప్పినట్లు ఆయుధముబట్టి తానుచేసిన ప్రతిజ్ఞను నివ్వహించుట తనకు ధర్మమని, తనను బోపించు దుర్యోధనుని ఋణము తాను ప్రాణమర్పించియైన తీర్చుకొనుట తనకు ధర్మమని తాత్పర్యము. ఆధర్మమును, జనని యగు కుంతీదేవి జనకు డగు నూర్యభగవానుడు తన కెంత బోధించినను విడువలేదు.

ఈవిషయమునే ఈసలములో నీలకంఠాచార్యు లిట్లు చెప్పెను—

“ధర్మాధర్మా న త్యజతో ధర్మాధర్మైకపంశ్చియా ।

ప్రాకృతా నపి పితృదైవైః కర్ణదుర్యోధనా విచ ॥” అని.

దీనినిబట్టి కర్ణుని పాండవద్వేషము ధర్మమని భ్రాంతిపడరాదు. ఇచ్చట దుర్యోధనుని దధర్మమనియే చెప్పబడెను. ఆ అధర్మము పాండవద్రోహమే. ఆపాండవద్రోహ మెల్ల కర్ణపురస్కృతమే. అట్టి యధర్మపరుడగు దుర్యోధనునకు గుండెకాయయైయున్న కర్ణుని పాండవ

వదోహబుద్ధి ధర్మ మెట్లగును? కనుకనే పాండివులనుగూర్చి యాడిన నామాటలు తప్పే యని శ్రీకృష్ణునితో కర్ణుడే చెప్పెను. కనుక కర్ణుని ధర్మము, దుర్యోధనునకు స్వామిదోహము చేయకుండుటే. అని గ్రహింపవలెను.

—: “కర్ణుడు కీర్తిశరీరమును మాపికొనకుండుటకు స్వామిహితముగ సంధిచేసికొనవద్దని ప్రసంగించినను ప్రసంగింపవచ్చును”

అనుప్రసంగము — తన్నిరాకరణము :—

కర్ణచరిత్రకారుల వ్రాత యిట్లున్నది—

స్వామిభక్తుడగు కర్ణుడును శత్రువులకు బాధపడినముగ గొంతరాజ్యభాగ మిచ్చి సంధిచేసికొనుట యుక్తము గాదని నిశ్చయించికొని రని చెప్పవచ్చును.

కర్ణుడు తనస్వామి సంధి కంగీకరించి కీర్తిశరీరమును కళంకితముగ జేసికొను నేమా యను భీతి నది యనుచితమని స్వామిహితముగ ప్రసంగించినను ప్రసంగింప వచ్చును.

ఈజ్ఞానగురమగు భౌతికశరీరపుసౌఖ్యమునకై యాచంద్రేతార మండవలసిన కీర్తిశరీరమును మాపికొనుట దుర్యోధనునకు హితముగాదని వీరపురుషు డగు కర్ణుడు తలంకుట యాతని స్వామిభక్తికి లోపమును గూర్చజాలదుగదా! (పు. 83)

ఇచ్చట ప్రతివాదులు— కర్ణదుర్యోధనులు పాండివులకు గొంత రాజ్యభాగ మిచ్చుట పారమహీనముగ భావించి యివ్వనట్లు చెప్పుచు న్నారు. ఇది దుర్యోధనునిదే రాజ్యమును భ్రాంతిలో జెప్పిన మాట. ఆభ్రాంతి ప్రతివాదులు వదల్చుకొనవలసినదనియు, పాండివులదేరాజ్య మనియు ఘంటాఘోషముగా జెప్పియున్నాము. ఇట్టిసితిలో సంధిచేసి కొనుట యుక్తము గాదని కర్ణదుర్యోధనులనుకొనుట వారి దుష్టత్వము నకే నూచకము. వారిది వారికివ్వనివారు దుష్టులుగాక యిరేవుగుదురు?

కర్ణునకు— తన స్వామి సంధికంగీకరించి కీర్తిశరీరమును కళంకితము జేసికొనునేమా అని భీతియట !

ఈమాటచే సంధి చెడిగొట్టినవాడు కర్ణుడని ప్రతివాదు లొప్పుకొని నట్లే సంధి గానక సర్వసంహారమునకు గారకు తెవ్వరయినారో కంజ యునితో ధృతరాష్ట్రుడే చెప్పి విలపించినాడు—

“నేను దోంగుండు భీష్ముండు బూని చెప్ప

శారిమాటలు మీరాజు సరకుగొనడ

సంధి గానీకకర్ణుండు సౌఖ్యుండు.

దుస్ససేనుండు నందర దుగించికొనిరి.”

భౌతికశరీరపుసౌఖ్యము ఊణభంగురమట ! ఆచంద్రతారముగ నుండవలసినది కీర్తి శరీరమట ! ఆకీర్తి శరీరము మాపికొనుట దుర్యోధ నునకు హితము కాదని వీరుడగు కర్ణుడు తలంచెనట ! అది యాతని స్వామిభక్తికి లోపము సూర్పదట !

ఆహా ! అంత ఊణభంగురమైన భౌతికశరీరసౌఖ్యములో పాండ వహత్యకై యెట్లు ప్రయత్నించిరో, కపటద్యూతమునకై యెట్లు సిద్ధ పడిరో, వారి రాజ్యముగూడ వారి కివ్వమని, పంచగ్రామములుగూడ నివ్వమని యెట్లు భీష్మించిరో ?

కర్ణదుర్యోధనులకు కీర్తి శరీరమా ? అది పాండవహత్యాప్రయ త్నమునుండి యుద్భవించినదేనా ? అది పాండవుల తిండి పడగొట్టగా కలిగినదేనా ? అది ద్రౌపదికేశాంబరాకర్షణమూలకమేనా ? ఆకీర్తి శరీరము పాండవులతో సంధి చేసికొనుటచే మాసిపోవు నని ప్రతివాదుల కనిపించుట శోచనీయము. సంధి కంగీకరింపు మని పోరిన పాండవు లును, కృష్ణభగవానుడును, భీష్మద్రోణ కృపాశ్వత్థామ విదురప్రభృ తులును, గాంధారిధృతరాష్ట్రులును, నారదాదిమహర్షులును తమ తమ కీర్తి శరీరమును మాపికొనినవారే కాబోలు, అసంగతమగుటచే వీరి వాగ్ధి నిరస్తము.

—: కృష్ణభగవానుడు వచ్చి కురుసభావృత్తాంతము జెప్పట, యుద్ధము వచ్చిపడనే అని ధర్మజుడు చింతించుట :—

కృష్ణభగవానుడు కురుసభనుండి నిర్గమించి కంటీదర్శనము చేసి మధ్యమార్గమున కర్ణునితోగూడ సంభాషించి పాండవులయొద్దకు వచ్చి అక్కడ యావద్విషయమును వెల్లడించి షర్యనపాన మిట్లు చెప్పెను—

“యథాహ రాజా గాంగేయో విదురశ్చ హితం తవ ।

సర్వం భవతు తేరాజ్యం పంచగ్రామా నివసర్జయ ॥

అవశ్యం భరణీయా హి పితు నై రాజపత్నయ ।

ఏవ ముక్తోఽపి దుష్టాత్మా నైవ భాగం వ్యయశ్చిత ॥

దండం చతుర్థం పశ్యామి తేషు పాపేషు నాన్యథా ।

నిర్యాతాశ్చ వినాకాయ కురుక్షేత్రం సరాధిపాః ॥

స తే రాజ్యం ప్రయచ్ఛన్తి వినా యుక్తేన పాండవ ॥” (ఉద్యో. ఆ 150)

“నైష కామయతే ధర్మం నైష కామయతే యతః ।

జితం స మన్యతే సర్వం దుష్టాత్మా కర్ణ మాశ్రితః ॥

బద్ధ మాజ్ఞాపయామాస మమ చాపి సుయోధనః ।

నచ తం లభ్యవాన్ కామం దురాత్మా పాపనిశ్చయః ॥” (ఆ. 154)

భీష్ముడు చెప్పినట్లు, విదురుడు చెప్పినట్లు దుర్యోధనా! రాజ్య మంతయు నీవే యంచుకొని పంచగ్రామములనే విడిచిపెట్టుము. పాండవులను బోషించుట నీతండ్రి కావశ్యకముకదా! అపి చెప్పినను అదుష్టాత్ముడు సమ్మతింపలేదు. ఆపాపాత్ములయందు ఇక దండోపా పాయమే యుక్తము. వారు కురుక్షేత్రమునకు నశించుటకై ప్రయాణ మయినారు. యుద్ధము లేకుండ వారు రాజ్య మీశురు.

దుర్యోధనునకు ధర్మ మక్కరలేదు; కీర్తి యక్కరలేదు. కర్ణ నాశ్రియించి అదుష్టాత్ముడు సర్వము జిత మనియే తలచుచున్నాడు. ఆపాపాత్ముని సంకల్పము సిద్ధింపలేదుగాని నన్ను బంధించుటకుగూడ తలపెట్టినాడు. అని.

“అవధ్యానాం వధం పశ్యన్ ధర్మరాజో యుధిష్ఠిరః ।

నిశ్చ్యుసన్ భీమసేనం చ విజయం తేద మబ్రవీత్ ॥

యదర్థం వసపాశశ్చ స్పృశం దుఃఖం చ య స్మయా ।

సోఽయ మస్మా నుపైత్యేన పరోఽనర్థః ప్రయత్నితః ॥

టీ. యదర్థం యన్నిశ్చక్త్యర్థం అనర్థః, కులక్షయః ప్రయత్నతో బలాత్.

తస్మిన్ యత్నః కృతోఽస్మాభి స్స సో హీనః ప్రయత్నితః ।

అకృతే తు ప్రయత్నోఽస్మా నుపావృత్తః శతీర్మహాత్ ॥

జీ. తస్మిన్నితి. తస్మి స్వనశ్చే నిమిత్తేనతి యత్నః తత్పరిహారార్థ ఉపాయః సద్య
శ్శత్రువిధరూపా భీమస్య ద్యూతకాలే సమృతః స వోఽస్మాక మస్మాభిః క్షమాం
మర్యద్భిః ప్రియత్నతః బలాత్ హి నో వ్యర్థః కృతః. అకృతే తు అకృతేఽపి
ప్రియత్నే యుద్ధార్థ మద్యోగేఽస్మాన్ కలి రుపావృత్త ఆగతః.

“కథం హ్యవధ్యై స్సంగ్రామః కార్య స్సహ భవిష్యతి ।”

ధర్మజుడు ఆశ్చర్యకృష్టాంకులను విని వధింపదగనివారిని వధింప
వలసివచ్చినచో యని నిట్లుార్చు విడుచుచు భీమార్జునులతో నిట్లనెను—
కులక్షయరూపమైన యే అనర్థము రాకుండుటకై వనవాసము చేయుట
కును, కష్టము లనుభవించుటకునుగూడ నేను సమ్మతించితి నో ఆయన
ర్థము బలగాత్కారముగా మనపై వచ్చి పడనేపడినది. ఆకులక్షయ
కార్యమునకు నిమిత్తము ద్యూతకాలములో తటస్థించినపుడు దానిని
పరిహరించుటకై తత్క్షణమే శత్రువిధరూపమున యుపాయము
భీమనేనునకు సమ్మతమైనను, అది సహించియున్న మనమూలమున
వ్యర్థము చేయబడినది. యుద్ధమునకు ప్రియత్న మిన్నకును చేయని
పార మయినను మన కదియే ప్రాప్తమయినది. వధింపదగనివారితో
యుద్ధ మేట్లు కర్తవ్యమో? అని యిట్లు చింతించెను.

దీనినిబట్టి కులక్షయకారకులు పాండవులలో, కృష్ణధర్మపానుడో,
కర్ణదుర్యోధనాదులలో ప్రతివాదులు తెలిసికొందురు గాక !

—: దుర్యోధనుడు యుద్ధమునకు కాలుదువ్వచు పాండవులను రెచ్చ

గొట్టుచు ఉలూకునిచే సందేశ మంపినవిధము—

ప్రతివాదిపరామర్శము :—

కౌరవసేనలతో బాటు పాండవసేనలుగూడ కురుక్షేత్రమునకు
జేరి హిరణ్యతియను ప్రదేశములో నివాసము లేర్పరచుకొనియుండ
దుర్యోధనుడు కర్ణశకునిదుశ్శాసనులతో ఆలోచించి శకునిపుత్రుడగు
ఉలూకుని తన సందేశము చేప్పి పాండవులయొద్దకు బంపెను. ఆయు
లూకుడు పాండవసభలో ధర్మజునితో—

“దుర్యోధనసహచరం శుక్రాన్ వ శ్రోద్ధ మర్హసి ।”

దుర్వ్యోధనునిసందేశము వినుము. నాపై కోపింపకు మని చెప్పు
కొనగా ధర్మజుడు- “ఉలూక వ భయం తేఽస్మి బ్రూహి త్వం విగత
జ్వరః” నీవు భయపడక విస్సంకోచముగా జెప్పు మని పలుక ఉలూకు
డిట్లు చెప్ప నారంభించెను—

“ఇదం త్వ మబ్రీసి ద్రాక్షా భార్తరాష్ట్రా మహామనాః ।

శ్రుణ్వతాం కురువీరాణాం తన్ని బోధ యుధిష్ఠిర ॥

పరాజితోఽసి ద్యుతేన కృష్ణా చానాయితా సభామ్ ।

శక్నోఽమర్షో మనుష్యేణ కర్తుం పురుషమానిసా ॥

ద్వాదశైవ తు వర్షాణి వనే ధిష్ణ్య ద్వివాసితః ।

సంవత్సరం విరాటస్య దాస్య మాస్థాయ చోషితః ॥

అమర్షం రాజ్యహరణం వనవాసం చ పాండవ ।

ద్రాపద్యా శ్చ పరిక్షేళం సంస్కరన్ పురుషో భవ ॥”

యుధిష్ఠిరా ! కురువీరులు వినుచుండగా నీతో జెప్పు మని
దుర్వ్యోధనుడు నాకు జెప్పిన విషయములు- ద్యుతములతో నీవోడింప
బడితివి, ద్రాపది సభ కీడ్వబడినది, సౌరువముగల మనుష్యుడు ఆవిష
యములకు కృద్ధుడు కావలసినదే. ద్వాదశవత్సరములు గృహమునుండి
తొలగించి వనమం దుంచబడితివి, సంవత్సరము విరాటులకు దాసు
డవై యుంటివి. అకోధమును, రాజ్యహరణమును, వనవాసమును,
ద్రాపదీకేళాంబరాకర్షణమును తలచుకొనుచు నీవు పౌరుషము దెచ్చు
కొనుము.

“పంచగ్రామా వృతా యత్నా న్నాస్మాభి రపవర్జితాః ।

యుధ్యామహే కథం సంఖ్యే కోపయేమ చ పాండవాన్ ॥

జాతుషే చ గృహే దాహం స్మర తం పురుషో భవ ।

ఏకదర్శం మయా సర్వం కృత మేత ద్యుధిష్ఠిర ॥

కిన్న యుద్ధా త్వరం లాభం క్షత్రియో బహువన్యతే ॥”

మీరు పంచగ్రామములనే అడిగినను మీకు గోపము రప్పింప
వలెననియు, మిమ్ము యుద్ధములోనికి దింపవలెననియు దలచియే
మే మివ్వలేదు. అలాగే గృహదహనమును తలచుకొనుము. నీవు

పౌరుషము దెచ్చికొనుము; మీయెడల నే న్నొడమిచేసినను ఈ యుద్ధముకొరకే చేసినాను. యుద్ధముకంటె కోరదగినది క్షత్రియునకు మరే మున్నది ? అని.

భీమసేనునితో జెప్పు మనిన మాటలు —

“విరాటనగరే పార్థ య స్త్వం నూదో హ్యభూః పురా ।

వల్లవో నాను విఖ్యాత స్త స్మమైవ హి పౌరుషమ్ ॥

ప్రతిజ్ఞాతం సభామధ్యే న తస్మిన్ధ్యా త్వయా పురా ।

దుశ్శాసనస్య రుధిరం పీయతాం యది కక్యతే ॥

య ద్భ్రీషీషి చ కాంతేయ ధార్తరాష్ట్రా నహం రణే ।

నిహనిష్యమి తరసా తస్య కాలోఽయ మాగతః ॥

త్వం హి భోజ్యే పురస్కార్యో భిక్ష్యే కేయే చ భారత ।

క్వ యుద్ధం క్వ చ భోక్తవ్యం యుధ్యస్య పురుషా భవ ॥”

ఓ భీమసేనా ! నీవు విరాటనగరములో వంటవాడవయినది నాపరాక్రమముచేతనే. నీవు ఆనాడు దుశ్శాసనుని దుధిరపానమును ప్రతిజ్ఞ చేసితివి. చేతనైనచో నీవాపని జేయవలయును. ధార్తరాష్ట్రుల నందరను యుద్ధములో సంహరింతు నని నాడు పలికినావు. ఆసమయ మిదిగో వచ్చినది. నీవు భోజనమునకు ముందువాడవు. యుద్ధ మెక్కడ? భోజన మెక్కడ ? యుద్ధము చేసి నీపౌరుషము జూపుము. అని.

ఇట్లు రెచ్చగొట్టబడిన యీ భీమసేను డెట్టివాడు ? 18 సంవత్సరములకు బూర్వము ద్యూతకాలమున దుర్యోధనాదుల దండగములకు శిక్షగా యుద్ధభూమిలో మిమ్ములను ఈయావిధముగా వధింతు నని ప్రతిజ్ఞ చేసియు, ప్రస్తుత మట్టి యుద్ధము రాకండవలయునని కోరుచు సంధికై వెళ్ళు కృష్ణభగవానునితో —

యథా యత్రైవ కాంతి స్స్య త్కురూణాం మధునూదనః ।

తథా తత్రైవ భాషేథా మాస్మ యుద్ధేన భీషయేః ॥

నోగ్రిం దుర్యోధనో వాచ్య స్సస్మైః శైవం సమాచరేః ।

అపి దుర్యోధనం కృష్ణ సర్వే వయ మథశ్చరాః ॥

నీచై రుభతావై నయస్యామా మాస్మ నో భరతా నశన్” (ఉద్యో ౭4)

దుర్యోధనుడు సంధికంగీకరించునట్లు సామోపాయముననే చెప్పవలయును. యుద్ధమునకు సంబంధించుమాట లాడవద్దు. కురువంశమునశింపకుండుటకై మేఘంధరము దుర్యోధనునే అనుసరించియుందుము; అని చెప్పి తన సౌఖ్యమును ప్రకటించినవాడు.

ఓ ప్రతివాదులారా! “భీముడు సాధువా? పశుబలగర్విత మూర్ఖుడు; అవిసీతిపరుడు; రాక్షసతుల్యుడు; ద్వేషైకప్రధానుడు” అని వ్రాసిన ‘భారతవిమర్శన’ కారులారా!

సాధువు శాంతినిగోరు భీముడా? నీవేమిచేయగలవో చేయుమనుచు ఆభీముని రెచ్చగొట్టు మీదుర్యోధనుడా? మూర్ఖుడు భీముడా? దుర్యోధుడా? అవిసీతిపరుడు భీముడా? దుర్యోధనుడా? రాక్షసతుల్యుడు భీముడా? దుర్యోధనుడా? ద్వేషైకప్రధానుడు భీముడా? దుర్యోధనుడా? తెలిసికొనుడు.

ప్రకృతము— అర్జునునితో చెప్ప మనిన మాటలు—

“జానామి తే వాసుదేవం సహాయం జానామి తే గాండివం తాలమాత్రం ।
జానామ్యహం త్వదృశో నాస్తి యోద్ధా జానాన స్తే రాజ్య మేత ద్ధరామి॥
త్రయోదశసమా భుక్తం రాజ్యం విలపత స్తవ ।
భూయ శ్చైవ ప్రకాసిష్యే త్వం నిహత్య సభాంధవం ॥
క్వ తదా గాండివం తేభూ ద్యత్త్వం దాసపక్షై ర్జితః ।
క్వ తదా భీమసేవస్య బల మాసీచ్చ ఫాల్గున ॥
సగదా ద్భీమసేనా ద్వా ఫాల్గునాద్వా సగాండివాత్ ।
నశ్చ మోక్ష స్తదా యోధూ ద్విసా కృష్ణా మనిన్దితామ్ ॥
సా వో దాస్యే సమాపన్నాన్ మోచయామాస పార్షతీ ।
అవోచం యత్ పండతిలా నహం వ స్తథ్య మేవ తత్ ॥
ధృతా హి వేణీ పార్శవే విరాటసగరే తదా ।
నూదకర్మణి చ శ్రాన్తం విరాటస్య మహానసే ॥
భీమసేనేన కౌన్తేయ యత్తు తన్ను పౌరుషమ్ ।
ఏవ మేవ సదా దండం క్షత్రియాః క్షత్రియే దదుః ॥
న భయా ద్వాసుదేవస్య నచాపి తవి ఫాల్గున ।

రాజ్యం ప్రతిప్రదాస్యామి యుధ్యస్య సహకేళహః ||
 వాసుదేవసహస్రిం వా ఘాల్లనానాం శతాని వా |
 ఆసాద్య మా మమోఘేషం ద్రవిష్యన్తి దిశో దశ ||
 రాష్ట్రాన్నిర్వాసనక్లేశం వనవాసం చ పాండవ |
 కృష్ణాయా శ్చ పరిక్లేశం సంస్మరన్ పురుషో భవ ||
 యదర్థం శ్చత్రియా నూతే సర్వం తదిద మాగతమ్ |
 బలం పీఠ్యం చ శౌర్యం చ పరం చాప్యత్త్రలాఘవమ్ ||
 పౌరుషం దర్శయన్ యుద్ధే శోపస్య కురు నిష్క్రూతిమ్ |
 పరిక్లిప్తస్య దీనస్య దీర్ఘకాలోపితస్య చ ||
 హృదయం కస్య న స్ఫోటే చైశ్వర్యా ద్భ్రంశితస్య చ |
 అమిత్రాణాం వశే సానం రాజ్యం చ పున రుద్ధర ||
 పరాజితోఽసి ద్యూతేన కృష్ణా చానాయితా సభామ్ |
 శక్యోఽమర్షో మనుష్యేణ కర్తుం పురుషమానిసా || ”

అర్జునా ! నీకృష్ణసాహాయ్య మెరుగుదును; నీమహాగాండివ మెరుగుదును; నీవంటి యోధుడు లేడని యెరుగుదును. ఇదంతయు నెరిగియుండియే నీరాజ్యమును వారించితిని.

నీవు విలపించుచుండగా 13 సంవత్సరములు రాజ్య మనుభవించితిని. మిమ్ముల నందరను వధించి యింకను అనుభవించుతును.

ద్యూతములో నీవు డాసుడ వయి కూర్చుండినపుడు శ్రీనిగాండివ మేమయినది? మీ భీముని బల మేమయినది? ఆనాడు మీకు విముక్తి ద్రాపదివలన గలిగెనుగాని నీవలన గలిగినదా? భీమునివలన గలిగినదా? ఆనాడు; మీరు పనికిమాలినవారని నేనన్నది నిజము. విరాటనగరములో జడవేసికొని నీవు, వంటలవాడయి భీముడు సంచరింప లేదా? మిమ్ముల నట్లు సంచరింపజేసినది నాపౌరుషమే. శ్చత్రియులు శ్చత్రియులకు జేయున దిట్టిదండనమే.

నీకును, శ్రీకృష్ణునకును భయపడి రాజ్య మిచ్చువాడను గాను; యుద్ధమునకు రమ్ము; వేయిమంది కృష్ణులుగాని, వందలకొలది పార్థులుగాని నన్నెదిరించిననాడు దిక్కులకు పలాయనము కావలసినవారే.

అట్లునా ! నీవు రాజ్యభ్రంశకేళమును, వనవాసకేళమును, ద్రోపదీ
కేళాంబరాకర్షణకేళమును దలచుకొనుచు పౌరుషము దెచ్చికొనుము.

క్షత్రియస్త్రీ కనినందుకు సార్థకము కావలసిన సమయము
వచ్చినది. నీబలపౌరుషానులను యుద్ధములో ప్రకటించి నీకోపమును
తీర్చికొనుము. విశ్వరథభిక్షుడై దీనుడై దీర్ఘకాల మనేకకష్టములకు
పాలైయున్న యెవ్వనికి హృదయము విచ్చిపోతుండును ? శత్రువశమై
యున్నరాజ్యమును, జీవితమును పునరుద్ధరణము చేసికొనుము. నీవు
ద్యూతములో నోడింపబడినావు; ద్రోపది సభ కీర్త్యబడినది. పౌరుష
తాలికి కోరిధాగ్ని పుదీపింపవలసినదే. అని.

ఓప్రతివాదులారా ! ఈదుర్యోధనుని మాట లాలకించినారా ?
పాండవరాజ్యము హరించుట, పాండవధర్మపత్నిని పరాభవించుట,
పాండవులను వనవాసాదులచే దుఃఖపెట్టుట, పాండవహత్యకై ప్రయ
త్నములు చేయుట. ఇవన్నియు తనపౌరుషమునకు చిహ్నములేనట !
పాండవులు ప్రతిఘటింపక సహించుచువచ్చుట వారి నిర్వీర్యతకు నిద
ర్శన మట !

ఈమాట లాడుటకు అచిరకాలముకిందట ఉత్తరగోగ్రహణ
సంఘర్షముణములో తనకు ప్రత్యక్ష మయినట్టి పార్థుని అసహాయశూర
త్వము, తమ పలాయనము మరపునకు వచ్చినవా ? అంతకు బూర్వము
ఘోషయాత్రాసంఘటనములోని పాండవపరాక్రమము తమకు ప్రాణ
దానము చేసినది మరపుకు వచ్చెనా ? దుర్యోధనున కిది గుణమనియే
మీకు అనిపించుచున్నదా ?

ఇంకొకటి- తాను చేసిన దుష్కార్యము లుద్ధాటించు నపుడు
మీరు చేసిన ఈ యీ నేరమున కీయీపని నేను చేసినా నని చెప్పిన
మాట యొక్కటియు గనబడదేమి ? పాండవులయందుగాని, ద్రోపదీ
దేవియందుగాని నేరము లున్నయెడల వాని నుద్ధాటించక మానునా ?

పాండవులను పౌరుషము లేనివారనుచు పౌరుషము దెచ్చుకొని మాపై కోపము దీర్చుకొనుటకు యుద్ధమునకు రంధని ముష్కరము జూపుటలో వారు నిరపరాధులని మీకు దోచుటలేదా? అట్టి పాండవులపై నేరములను మీరెట్లు కల్పింపబూనినారు.

అప్రతిహతపరాక్రమవంతు లయియుండియు, పాండవులు ధర్మ బద్ధులయి దుష్టుల దుండగములను సహించుచువచ్చిన పూజ్యతములని మీరేల దోచలేదు? బుద్ధిపూర్వకముగా యుద్ధోపద్రవమును దెచ్చి పెట్టిన విప్లవకారులు దుష్టచతుష్టయ మని మీరేల గ్రహింపలేదు? విప్లవకారులు పాండవు లని కొందరు, శ్రీకృష్ణు డని కొందరు వ్రాతలు సాగించి సారస్వతమున కపచారము చేయుదురా? పూజ్యులను అపూజ్యులందురా? అపూజ్యులను పూజ్యులందురా? శాంతం చాపం!

ప్రకృతము— కృష్ణభగవానునిగూర్చి చెప్పిన మాటలు—

“సభావధ్యే చ యద్రాపం మాయయా కృతవా నసి ।

తత్తతైవ పునః కృత్వా సార్జునో మా మభిద్రవ ॥

మయ మప్యత్సహేమ ద్యాం ఖం న గచ్ఛేమ మాయయా ।

దర్శయేమ చ రూపాణి స్యశరీరే బహూ న్యపి ॥

యస్తు శక్తు మభిజ్ఞాయ శుద్ధం పౌరుష మాస్థితః ।

కకోతి ద్విషతాం శోకం స జీవతి సుజీవితమ్ ॥

అకస్మాచ్చైవ తే కృష్ణ భ్యాతం లోకే మహా ద్యుతః ।

అద్యేదానీం విజానీమ స్సన్తి షండా స్స శృంగకాః ॥

టీ— సశృంగకాః=శృంగం పుంస్త్యచిహ్నం శృంగులత్వ లింగవత్త్వాదికం తత్సహితాః షండాః నిర్వీర్యాస్సన్తి. యేషు తన కార్యం ప్రభ్యాత మితి భావః.

“యద్విధో నాపి నృపతి స్త్వయి యుక్తః కథంచన ।

సన్నాహం సంయుగే కర్తం కంసభృత్యై విశేషతః ॥

కృష్ణా! నీవు కురుసభలో ధరించిన మాయారూపమును మరల ధరించి అర్జునునితోగూడ నామీదకు రమ్ము. మేము గూడ మాయలు చేయగలము. మా శరీరముపై బహురూపములను చూపగలము,

శత్రువును దెలిసికొని శుద్ధమైన పౌరుషముతో శత్రువులను శోకింప జేయువాని జీవితమే జీవితము. కృష్ణా! లోకములో విఖ్యాతమైన మహాయశస్సు నీకు అసాత్మికంగా (అదృష్టమునుబట్టి) వచ్చినది. నాడు నీచే నెదుర్కొనబడినవారు పురుషాకృతితో నున్న ర్వీర్యులని నేడు నేను గ్రహించితిని. కంసభృత్యుడ వయిన నీయందు యుద్ధసన్నాహము చేయగల నానంది నరపతి లేకపోయెను. అని.

ఓ ప్రతిచాదులారా! ఇట్లే నకులసహదేవులను, పిరాటద్రుపదులను, శిఖండిభృష్టద్యుములను మీ రేమి చేయగలరో వచ్చి చేయుదు అనుచు రెచ్చగొట్టెను.

ఈ దుర్యోధనుని ధోరణి— “వినాశకాలే విపరీతబుద్ధిః” “బుద్ధిః కర్మానుసారిణీ” అనుసూక్తులకు నిదగ్గనముగా నున్నదా? లేదా?

ఈ దుర్యోధనుడు పుట్టినపుడు గోచరించిన యత్నాతములను బట్టి యీతని భవితవ్య మెట్లుండు నని యడిగిన తండ్రితో—

“త్యక్తం కులాంతకరణో భవితైవ సుత స్తవ”

ఈ నీపుత్రుడు కులాంతకు డగునని చెప్పిన జ్యోతిర్విదుల వాక్యమునకు సరిపడియున్నదా? లేదా?

ఈ దుర్యోధనసందేశముపై భీమసేనుడు చెప్పిన మాటలు—

“అస్మాభిః ప్రీతికామై స్తు భ్రాతృ శ్వేష్టస్య నిత్యతః ।

మన్వితం తే దురాచార త త్వం న బహు మన్యసే ॥

ప్రేషితశ్చ హృషీకేశ శృమా కాంక్షీ కుమాన్ ప్రతి ।

కులస్య హితకామేన ధర్మరాజేన ధీమతా ॥

త్వం కాలచోదితో నూనం గంతు కామో యమక్షయమ్ ।

గచ్ఛ స్వాహవ మస్మాభి స్తచ్చ శ్వో భవితా ధృవమ్ ॥

ఓ దుర్యోధనా! ఓ దురాచారా! మేము మాయధష్టిర ప్రభువుయొక్క ప్రీతికై నీదుశ్చేష్టలను సహించినాము. అది నీకు తెలియకున్నది. కురువంశక్షేయము గోరి మాధర్మప్రభువు సంధికై

శ్రీకృష్ణుని బంపెను. కాలప్రేతుడ వైన నీవు యమసన్నిధినే కోరుచున్నావు. ఇక నీకిష్టమైన యుద్ధమునే కానిమ్ము; అది రేపే జరుగును, అని. ధర్మజుడు చెప్పిన మాటలు—

“న చాఽహం కామయే పాప మపి కీటపివీలయోః ।

కింపున జ్ఞాతిషు వధం కామయేయం కథంచన ॥

వీతదర్శం మయా తాత పంచగ్రామా వృతా పురా ।

కథం తవ సుదుర్బుధే న ప్రేక్ష్యే వ్యసనం మహత్ ॥

టీ- కథ మితి । హే సుదుర్బుధే తవ వ్యసనం మరణాగమం కథ మపి న ప్రేక్ష్యే ఇతి హేతోః పంచగ్రామా వృతా ఇతి సంబంధః ।

శుభం వాక్యం గృహీతోఽర్థో మతం య తై తథాస్తు తత్ ॥”

ఓదుర్బుద్ధీ ! కృమికీటకముల కయినను హానిని గోరనట్టి నేను జ్ఞాతివర్గముయొక్క హాని జరుగకుండుటకై ఆలోచించి నీమరణ ప్రాప్తిని జూడలేక పంచగ్రామములను మాత్రమే కోరియున్నాను. దానినిగూడ తోగ్రసివేసిన నీధోరణి తెలిసినది. ఇక నీయుద్ధమనోరథమునే తీర్చెదను. అని.

ఇది జూడగా యుద్ధోద్యమమును బుద్ధిపూర్వకముగా తెచ్చి పెట్టినది దుష్టచతుష్టయ మని స్పష్టమగుచున్నది.

—♦ భగవద్గీతానాటకపరామర్శము ♦—

ఓభగవద్గీతానాటకరత్నాలారా ! ఈయుధిష్ఠిర, భీమసేనప్రతివచనము లాలకించినారా ? దీనినిబట్టి దుష్టచతుష్టయకృతహింసలకు పాండవులు ప్రతిహింస లాచరించినారని మీకు అనిపించినదా ? అహింస నవలంబించినారని యనిపించినదా ?

పాండవుల పంచగ్రామసంధి, శ్రీకృష్ణుని రాయబారము మీకు ప్రతిహింసాదృష్టి యనిపించినదా ? అహింసాదృష్టి యనిపించినదా ?

మీరు అశ్లోకామవాక్యముగా—

“బదుగ్రామంబులని వాడులాడి రాయబార మని గొల్లనుద్దులు పలికి మాధవోకమును మోసగించువుగాక, రాజనీతిమతా ? బుట్టలో వైతు నీవు”

అనుచు శ్రీకృష్ణుని నిరసించినారే !

“సీత భూర్త కాజమృత్యుడవు... నేటికి రాజకీయవేత్త వయినావు. నిర్వాణ పుగమగు బ్రహ్మవిద్యను కర్మయోగమను మిషతో అత్యాచారములకు ఘోర హింసాకర్మలకు ప్రాతిపదిక గావించిన కుహనాజ్ఞానివి.”

అని హద్దుమీరి కవిత్వమల్లినారే! ఈయశ్వత్థామవాక్యములకు—

“నీ పనినట్లు ఈమహాసంగ్రామమునకు నేనే కర్తను”

అని శ్రీకృష్ణునిచే అనిపించినారే! ఓహో! శ్రీకృష్ణస్వరూప మును అట్లు చిత్రించిన మీబుద్ధి చాల గొప్పది. శ్రీకృష్ణునిది కుహనా జ్ఞాన మనిపించిన మీజ్ఞానము లోకాతీతము. శ్రీకృష్ణోపదిష్టమగు భగవద్గీతయొక్క పరమతాత్పర్యము ఆశ్రీకృష్ణునకు గాక మీకే లోతుగా దెలిసిన దని మాకు బోధపడినది.

అయితే అది నిర్వాణపుగమగు బ్రహ్మవిద్యయో? దానిని కర్మ యోగ మను మిషతో అత్యాచారములకు, ఘోరహింసలకు ప్రాతి పదిక గావించెనా? అయితే మీరు—

“నీమనోవైకల్యము నడంపజాలు ఉపనిషత్సారమును సంక్షేపముగ విశదీకరింతును”

అని శ్రీకృష్ణుడు పార్థునకు జెప్పి గీత నుపదేశించినట్లు వ్రాసిరే! ఈవ్రాతనుబట్టి ఉపనిషత్సారమే గీత యనియు, అది పార్థుని మనో వైకల్యనివారణమునకే ఉపదేశింపబడిన దనియు తేలినది.

ఇట్టి స్థితిలో అది అత్యాచారములకు ఘోరహింసలకు ప్రాతి పదిక గావించబడిన దనుమాట యెట్లు సరిపడును?

అత్యాచారహింసలకే మనోవైకల్యము వహించి పార్థుడుండ అట్టి హింసనే బోధించు గీత యాతని మనోవైకల్యమును తొలగింప గలుగు టెట్లు?

యుద్ధము హింసాకృత్య మనిపించుటచే పార్థునకు మనోవైకల్యము (శోకమోహములు) ఏర్పడెను. అది హింసాకృత్యము కానేర దని ప్రతిపాదించియే గీత మనోవైకల్యమును తొలగింపగలిగిన దన వలయును. అది హింసాకృత్యము కాకపోవుటకు స్వధర్మ మగుటే హేతువని గీత నిరూపించిన దనవలయును. “చోదనాలక్షణోఽర్థో

ధర్మము" అను ధర్మనిర్వచనమునుబట్టి యెవ్వనిగూర్చి యేది విధింప బడినో అదియే యాతనికి స్వధర్మ మని తెలిసికొనవలయును.

ఈవిషయమే — “శ్రేయాః స్వధర్మో విగుణః” అని, “స్వధర్మే నిధనం శ్రేయః” అని, “స్వధర్మమపి చావేక్ష్య న వికంపితు మర్హసి” అని, ధర్మాధ్యక్షి యథా ఛేచ్ఛాయోఽన్యత్ క్షత్రియస్య న విద్యతే” అని గీతచే ప్రతిపాదించబడినదని గ్రహింపవలయును.

దీనికిసంబంధించియే ప్రవృత్తిధర్మమైన కర్మమార్గము, నివృత్తి ధర్మమైన జ్ఞానమార్గము ఉపదేశింపబడిన దని తెలుసుకొనవలయును. ఈగీతోపదేశ మయినతరువాత పార్థుడు —

“సప్తా మేహః స్మృతి క్లబ్ధా త్వత్ప్రసాదా న్మయాఽచ్యుత !

స్థితోఽస్మి గతసంశయః ||”

అని చెప్పటలో తన మనోవైకల్యము (శోకమోహములు) పోయి విషయజ్ఞాన మేర్పడి, అవశ్యకర్తవ్యమై వచ్చిపడిన యుద్ధము ధర్మమా? అధర్మమా? అని బాధించిన సందేహము తొలగిపోయి నట్లు వెల్లడించుటచే శ్రీకృష్ణుని గీతోపదేశము, దుర్యోధనుని నూలమున తప్పక వచ్చిన యుద్ధములో స్వతః ప్రవృత్తుడయిన పార్థునకు ధర్మాధర్మసందేహనివారకమే కాని, బలాత్కారముగా ప్రవర్తింప జేసినది కాదని తెలిసికొనవలయును. అబలాత్కారముగా ప్రవర్తింప జేసినవారు కర్ణదుర్యోధనులని తెలిసికొనవలయును. అంతవరకు హింసకు ప్రతిహింసాపద్ధతి మాని అహింసాపద్ధతినే అవలంబించి 13 సంవత్సరములపాటు మీరన్నట్లు క్షాంతిని గాక శాంతినే వహించి మీరు మాభాజ్యమంతయు నుంచుకొనియైనను మా కయిదు గ్రామముల నిచ్చినచో సంతోషింతుమని రాయబారములు పంపిన అజాత శత్రు వంతునివానికి కర్ణదుర్యోధనాదులపట్ల అహింసాపద్ధతి నిరుపయోగ మయ్యెను.

అంతకంటెను చిత్రము— పాండవుల అహింస మీబుద్ధులకు హింస యనిపించినది. పాండవుల పంచగ్రామస్మార్థనము మీబుద్ధులకు లోకనంచనార్థ మనిపించినది. శ్రీకృష్ణుని రాయబారము మీబుద్ధులకు గొల్లసుద్దు లనిపించినది.

పాండవులు పౌరుషహీనులని, శ్రీకృష్ణుడు వంచకుడని దుర్యోధనునకు అనిపించినపుడు మీసమాత్రము ఎందుల కనిపింపదు? ‘నేటికి రాజకీయవేత్త వయినావు’ అని శ్రీకృష్ణునియందు మీరు వాడినమాట మీప్రాజ్ఞ తావిశేషమును చాటుచున్నది.

“ఈ నీచహత్యాకాండలకు కర్తయైన దెవరు? నేను కాదా? నాగీతోపదేశమే మాలమంత్రము కాదా? ఆమాయక ప్రజాసంఘము దైవత్వము నాలోపించి నన్ను పూజించినందులకు ఇదియే నావిధ్యుక్తధర్మము? ఎంత గర్వాణీయము?”

అని శ్రీకృష్ణునిచే అనిపించిన మీమాటలు—“వచనం శుత్ర మ్మాఖ్యాతి” అను న్యాయమున మీపాండిత్యమును ప్రకటించుటకు మచ్చుతునకలై యున్నవి.

అభగవద్గీత యేమి? ఆమహాభారత మేమి? వానియందు విపరీతభావన కలుగుట యేమి? “అరసికాయ కవిత్వనివేదనం శిరసి మాలిఖ మాలిఖ చూలిఖ” అను మహాకవినూక్తి స్మృతికి వచ్చుచున్నది.

అయ్యా! మీనాటకములో శ్రీకృష్ణుని వాక్యములు—

“హింస నరకట్టునది ప్రతిహింసకాదు—అహింస; శత్రుత్వమును నిగ్రహించు నది మిత్రత్వము; క్రాంతిని దప్పించునది శాంతి”

అనికదా? ఈపద్ధతి దుర్యోధనునియందు వ్యర్థమైనదని మీ రొప్పుకొనక తప్పదు. అహింసతో కార్యసిద్ధి, రాజ్యప్రాప్తి యెట్లు? యుద్ధమైపోయినతరువాత మీరు ఈమాట అనిపించుటలో విశేషమేమి?

అనివార్యముగా వచ్చిపడిన యుద్ధములో స్వధర్మ మగుటవలన ప్రవర్తింపక తప్పినదికాదు. యుద్ధానంతరము జయప్రదమైన ధర్మము పట్ల, స్వధర్మముపట్ల ధర్మస్వరూపాభిజ్ఞుడైన శ్రీకృష్ణునకు భిన్నాభిప్రాయ మేల? పశ్చాత్తాప మేల?

ఇట్టి పశ్చాత్తాపి, ఇట్టి స్వయంకృతాపరాధియు నయి “అమా

యకప్రజాసంఘము దైవత్వము నారోపించి నన్ను పూజించినది" అని తుదకు తన్ను దేవుడనుకొని లోకము మోసపోయినట్లు భేదపడిన విధముగా చిత్రింపబడిన శ్రీకృష్ణునకు మీచే భావియవతారముగా గల్పింపబడిన విషయమునందు ఏమి విశేషము పొందినట్లు?

మీరన్న భావియవతారముయొక్క ప్రతిష్ఠ కయినను శ్రీకృష్ణుడు మీమతమునుబట్టికూడ భగవంతు డనవలసినవాడే.

ఇట్టి స్థితిలో ఆభగవంతు డయిన శ్రీకృష్ణుడు ఆడినమాటలుగా—
 “నాభావియవతార మెంత వ్యత్యస్తమో గమనింపుడు. మోహనదేవుడను గాదు; మోహనదాసుడను” అని మీరనిపించుటలో అది భగవంతునకు వ్యత్యస్తావతారము అను భావముగూడ కలిగిపోవుచున్నదే ! ఇది యేమి బాగున్నది ? మన మెవ్వని బూజింతుమో వానిని సాక్షాద్భగవదవతార మందుము కాని వ్యత్యస్తావతార మందుమా ? మత్స్యకూర్మవరాహావతారములనుగూడ వ్యత్యస్తావతారము లనక భగవదవతారము లనియే అందుమే !

ఇంకొకటి— రాజకీయముగా వాడబడిన మీ అహింసాశబ్దము లోని హింస యెట్టిది ? యెన్నివిధములు ? చూడుడు—

వేదోక్తమైన మార్గము విని సత్యతపోధన ।

కాయేన మనసా వాచా హింసా హింసా నచాన్యథా ।

వ్యాఖానము:— కారీరహింసాయాపేక్ష హింసాత్వం, న పున ర్వాచికమాత్రమే కయో రితి భ్రమనిరాసాయ తద్భేదానాహ కాయేనేతి.

సా శ్వేతైకా త్రివిధా, స్వయంకృతా, అన్యేనకారితా, కేవలమనుమోచితా చేతి నవధా, తత్రాశ్వేతైకా త్రివిధా—లోభమాలా, కోపమాలా, అజ్ఞానమాలా చేతి సప్తవింశతిధా. తాసామశ్వేతైకా త్రివిధా—మృదుమాత్రా, మధ్యమాత్రాఅధిమాత్రా చేతి ఏకాశీర్హింసాభేదాః.

(హతసంహితా—మాధవీయవ్యాఖ్యా)

వేదోక్తము కానట్టిదే హింస యనబడును. ఆ హింస— కాయ కము, వాచికము, మానసికము అని మూడువిధములై యున్నది.

అందు ఒక్కటి స్వయంకృతమని, అన్యకారితమని, అనుమోదితమని త్రివిధమై, మొత్తము తొమ్మిదిరకములు. ఆతొమ్మిదిగూడ ఒక్కొక్కటి లోభమూలకమని, కోపమూలకమని, అజ్ఞానమూలకమని త్రివిధమై యిరువదియేడురకములు. అవికూడ ఒక్కొక్కటి మృదుమాత్రా, మధ్యమాత్రా, అధికమాత్రాళేదమున త్రివిధమై 81 రకములు కలిగి హింస యున్నది, అని చెప్పబడినది.

దీనినిబట్టి హింస శారీరమే అయియుండలేదు. మనోవ్యాపారములో హింస యున్నది. వాగ్వివాదములో హింస యున్నది. అది స్వయంకృతముగా నున్నది. అన్యకారితముగా నున్నది. అనుమోదితముగా నున్నది. అట్టి హింసలేనట్టి అహింస హింస వరికట్టెనా? అరికట్టునా? శత్రుత్వమును నిగ్రహించెనా? నిగ్రహించునా? అవి దుర్యోధనునిపట్ల పనికిరా లేదనియె మహాభారత ముద్ఘోషించుచున్నది. అహింసాసత్యశాంతులలో పనినిష్ఠితులు, పాండవులతో సమానులు లేరనియె చాటుచున్నది. కనుక మీరు వ్రాసిన దయుక్తము.

ఇంకొకటి—మీనాటకములో—సార్థునకు మాత్రా ముపదేశింపబడిన గీతలో నెట్టి సంబంధము లేనట్టి యశ్వత్థామ గీతను నిరసించినట్లు కల్పించుటలో అశ్వత్థామ పాత్ర పాడయినది. అశ్వత్థామయొక్క ఆసంబద్ధోక్తులకు మూకీభావము కల్పించి శ్రీకృష్ణుని కూర్చుండబెట్టుటలో శ్రీకృష్ణపాత్ర పాడయినది. భీష్మునిగూర్చి చెప్పుటలో మేము వెనుక జూపినట్లు—భీష్ముని నేను వధింతు నని ఖడ్గము దీసికొని ద్రాపదీదేవి బయలుదేరినట్లు కల్పింపబడుటచే ద్రాపదీపాత్ర పాడయినది. ఇట్లు పాత్రోచిత్రమా పాడయినది. భారతార్థమా భగ్నమైనది. భగవద్గీతార్థమా భగవద్గీతానాటకము నిరస్తమైనది.

సారాంశము—సంజయుని రాయభారములోని ధృతరాష్ట్రుపదేశప్రకారము భిక్షుటనము చేసికొని జీవించుట పాండవులకు అధర్మ

మగుటచేత తమరాజ్యమునుగాని, అయిదుగ్రామములనుగాని యివ్వక
యుద్ధమునకే కాలుదువ్విన దుర్యోధనునిబట్టి అనివార్యముగా వచ్చి
పడిన యుద్ధములో స్వధర్మ మగుటచేత పాండవులు ప్రవేశించినారు.

—: భారత మహాయుద్ధము భీష్ముని సేనానాయకత్వము :—

దుర్యోధనుడు యుద్ధమునకు సిద్ధమయి భీష్మపితామహునియొద్దకు
వెళ్ళి నీవు సేనానాయకుడవై మా కంగరక్షకుడవు కావలయును. అని
ప్రార్థించ భీష్ము డిట్లనెను—

“ఏన మేత నృహబాహో యథా వదసి భారత ।

యథైవ హి భవంతో మే తథైవ మమ పాండవః ॥

అపి చైవ మయా శ్రేయో వాచ్యం తేహం నరాధిప ।

సంయోధ్యం తవార్థాయ యథా మే సమయః కృతః ॥

నహి పశ్యామి యోద్ధార మాశ్రియ స్సర్వశం భువి ।

ఋతే తస్మా న్నరవ్యాఘ్రో త్కున్తిపుత్రా ద్దనంజయత్ ॥

ప. హి శేద మహాబుద్ధి ర్ద్రిష్ట్యా నృప్త్యా త్యజేతః ।

న తు మాం (1) వివృతో యుద్ధే జాతు యుద్ధేత పాండవః ॥

అహం చైవ త్తజేనైవ నిర్మణ్యమిదం జగత్ ।

మత్యాం శత్రుబలేనైవ సనుభూసురరాక్షసమ్ ॥

చల్వేవో (2) త్సాదనీయా మే పాండోః పుత్రా జనాధిప ।

(3) తస్మా ద్యోధాన్ హనిష్యామి ప్రయోగేణైవ యుతం (3) సదా ॥

సేనాపతి స్త్వహం రాజన్ సమయేనైవ పరేణ తే ।

భవిష్యామి యథా కామం త స్మే శ్రోతు మిహర్హసి ॥

కర్ణో వా యుద్ధతాం పూర్వ మహం వా పృథివీపతే ।

స్పర్ధతే హి సదా త్యర్థం నాకపుత్రో మయా రణే ॥”

టీ. (1) వివృటో భూత్వా, (2) నాశయితుం శక్త్యా, (3) ప్రకృత్యహమ్.

దుర్యోధనా! నీవన్నట్లు చేసెదను. నేనొకటి నిశ్చయించుకొని
యున్నాను. నాకు మీ రెట్టివారో పాండవులును అట్టివారే. కనుక
మీ పక్షమున యుద్ధముచేయట్లు పాండవులకు శ్రేయస్కరమార్గమును
ఉపదేశించుట నాకు శర్తవ్యమని నెట్లుజూచినాను.

నాకు సమానమయిన ప్రతియోధుడు పార్థుడుతప్ప మరియొకడు కనబడడు. ఆపార్థుడు అనేకదివ్యాస్త్రసంపత్తిగలవాడు, మహాబుద్ధిగలవాడు, నాతో ప్రత్యక్షముగా యుద్ధము జేయదలంపనివాడు. నేను శస్త్రబలముచేతనే క్షణములో జగత్తును నిర్మానుష్యముగా జేయగలుగుదును. కాని పాండవులనుమాత్రము నశింపజేయుట శక్యముకాదు.

కాబట్టి నేను నిహతుడను కానంతవరకు ప్రతిదినము పదివేల మంది యోధులను వధింతును. ఈ నిర్ణయముపై నేను సేనానాయకత్వము వహింతును. ఇంకొక నిర్ణయ మున్నది వినుము. నాతో అత్యంతస్పర్ధ పెట్టుకొనియున్న కర్ణుడయినను ముందు యుద్ధములోనికి దిగవలయును. నేనయినను దిగవలయును. అని. అదివిని కర్ణుడిట్లనెను.

“నాహం జీవతి గాంధేయే రాజన్ యోత్యే కథంచన ।

హతే భీష్మే తు యోత్స్వామి సహ గాంధీవధన్వనా ॥”

దుర్యోధనా ! భీష్ముడు జీవించియుండగా నేను యుద్ధము జేయను. భీష్ముడు హతుడు కావలెను. నేను పార్థునితో యుద్ధము చేయవలెను. అని.

తరువాత భీష్ముడు చెప్పిన నిర్ణయమునకు బద్ధుడయి దుర్యోధనుడు భీష్మునకు సేనానాయకత్వ మిచ్చెను.

మహాయుద్ధము జరిగిన 18 రోజులలో 10 రోజులు భీష్ముని నాయకత్వము మీదనే గడచినవి.

అందు మూడవరోజున భీమసేనబాణఘాతమున మూర్ఛితుడయిన దుర్యోధనుడు సారథిచేత దూరముగా దీసికొనిపోబడి తెప్పరిల్లినతరువాత యుద్ధమునకు వచ్చి పాండవవీరులచేత తనసేనలు తరుమబడుచుండుట జూచి—

“అజ్ఞాతే త్వంతో గత్వా భీష్మం శాననశం వచః ।

నానురూప మహం మస్యే త్వయి జీవతి కారవ ॥

దొడ్డి చాస్త్రవిహార శ్రీష్ఠి సమస్తే సమస్తాజ్ఞనే.

న పాండవాక్ పృథిలం ప్రత మన్యే కథంచన !
 అనుగాహ్యః పాండునుతా సైవ మానం పితామహా !
 సోఽస్మి వాచ్య స్వయా రాజన్ పూర్వమేవ సమాగమే !
 న యోతేన్యే పాండవాక్ సంఖ్యే వాపి పార్షతసాత్యక్ !
 శ్రుత్వా తు నచనం తుభ్య మాచార్యస్య కృపస్య చ ||
 కర్తవ్య సహితః కృత్యం చింతయాన స్తదైవ హి ||”

టీ. చింతయానః అభినివ్య మితీతః .

భీష్మునియొద్దకు త్వరితముగా వెళ్ళి “పితామహా ! నీవు జీవించి యుండ, నవులేకు డగు ద్రోణాచార్యుడు జీవించియుండ మన కిట్టి యప జయము భావ్యము గాదు. నీకు పాండవులు ఏవిధమునను చాలరు. నీవు నిజముగా వారి ననుగ్రహించుచున్నావు. పాండవసాత్యకిధృష్ట ద్యుముఖులతో నేను యుద్ధముచేయ నని నీవు, ద్రోణుడు, కృపుడు ముందే చెప్పియున్నచో నేను కర్తవ్యమును కర్తునితో ఆలోచించి యుండెడివాడను” అని పలికి పితామహా ! నన్ను నీవు విడిచిపెట్టని వాడ వయినచో నీపరాక్రమమును ప్రకటింపవలయును. అని కోరెను. అప్పుడు రోషము వచ్చి భీష్ము డిట్లనెను—

“బహుశోఽపి మయా రాజం ప్రథ్య మక్తో హితం కవః !

అశేయాః పాండవా యుద్ధే దేతై రపి సవాపతైః !

యత్తు శక్యం మయా కర్తం కుర్దేనాఽత్య సృటోత్తమ !

కరిష్యామి యథా శక్తి ప్రేక్షేదాసీం సవాన్ధకః ! (భీష్మ- ౨ 58)

దుర్యోధనా ! పాండవులు అశేయు లని బహుపర్యాయములు నీకు నేను నిజము చెప్పియున్నాను. కుర్దేదనైన నేనిప్పుడు ఎంతచేయ గలుగుదునో చేయుదును చూడుము. అని.

ఇట్లు చెప్పి భీష్ముడు విజృంభించి పాండవసేవలను పారదోలుచు బడగొట్టుచు వీరవిహారము చేయుచుండ—“తతస్తు కృష్ణ సుమరే దృష్ట్వా భీష్మపరాక్రమమ్ ! పార్థస్య మృదుయుద్ధతామ్ ||” శ్రీకృష్ణు డా భీష్ముని తైక్ష్ణ్యమును, పార్థుని మృదుయుద్ధమును పరిశీలించి

యిక లాభము లేదనియు, తానే భీష్మునిపై నురుకవలె ననియు సంకల్పించి సాత్యకితో—“భీష్మం రథా త్వశ్య నిపాత్యమానం” ఇదిగో భీష్ముని రథమునుండి పడగొట్టుచున్నాను. చూడు మని చెప్పచు—

“క్షురాస్త మద్యమ్య భుజేన చక్రం రథా దవప్లుత్య విసృజ్య వాహన్ ।

..... వేగేన కృష్ణః ప్రససార భీష్మమ్ ॥

ఉవాచ భీష్మ స్త మనస్తపాయం గోవింద మాహ వవిమూఢచేతాః ।

ఏహ్యేషి దేవేశ జగన్నివాస నమోఽస్తు తే మాధవ చక్రపాణే ॥

ప్రసవ్యా మాం పాతయ లోకనాథ రక్షోత్తమాత్ సర్వశరణ్య సంశ్యే ।

త్వయా హతస్యాపి మమాద్య కృష్ణ శ్రేయః పరస్మిన్నిహ చైవ లోకే ॥”

శ్రీకృష్ణుడు— చక్రముబట్టి అశ్వములను విడచి, రథమునుండి యురికి భీష్మునిమీదకు వేగముతో వెళ్ళుచుండ భీష్ముడు— ఓ జగన్నివాసా! ఓదేవదేవా! ఓచక్రపాణీ! వందనము. రారమ్ము. ఓసర్వశరణ్యా! రథమునుండి నన్ను బలాత్కారముగా బడగొట్టుము. నీచేత హతుడనయినను ఈభీష్మునకు శ్రేయస్సే. అని పలుకుచుండెను.

అంతలో శ్రీకృష్ణుని వెనువెంటనే రథమునుండి యురికి వచ్చుచున్న పార్థుడు— “జగ్రాహ పీనోత్తమలంబబాహుం బాహ్వోర్వరిం వ్యాయతసేనబాహుః” శ్రీకృష్ణుని సందిట బట్టుకొనెను. శ్రీకృష్ణుడు పార్థునిగూడ లాగికొనిపోవుచుండెను.

పార్థస్త్వ విష్టభ్య బలేన పాదౌ ... బలాన్నిజగ్రాహ హరిం కిరీటీ ।

... పదేఽథ రాజన్ దశమే కథంచిత్ ॥

పార్థుడప్పుడు శ్రీకృష్ణుని పాదములకు తనబాహులను పెనివైచి పట్టి పదియవ అడుగులో అతికష్టముమీద ఆపకలిగెను. ఆపినమీదట పార్థుడు నమస్కరించి యిట్లునెను—

“న హస్యతే కర్మ యథాప్రతిజ్ఞం పుత్రైశ్చ కేశవ సోదరై శ్చ ।”

శ్రీకృష్ణా! నాప్రతిజ్ఞను నిర్వహింతును; నే నువ్వేషింపజూను; నాపుత్రులతోడు; నాసోదరులతోడు. అని.

అటుపై శ్రీకృష్ణుడు వెనుకకు మరలి యథాప్రకారము రథ

మధిష్ఠింప పార్థు డుద్దీపించి భీష్మాది మహావీరులపై డీకొని వీరుల నెందరినో వధించి కౌరవసేనలను పారిదోలెను.

అప్రమదివసమునాటిరాత్రి—దుర్యోధనుడు కర్ణశకునిదుశ్శాసనులతోగూడి ఆలోచించుచు పాండవులను జయించుట యెట్లు ? మన బలము ఊఁగించుచున్నది. అని యడుగ కర్ణ డిట్లనెను—

“నివృత్తే యుధి గాంగేయే న్యస్తశస్త్రే చ భారత ।

అహం పార్థాన్ హనిష్యామి సహితాన్ సర్వసౌమతైః ॥

శక్యతో యుధి భీష్మస్య శపే సత్యేన తే నృప ।

పాండవేషు దయాం నిత్యం స హి భీష్మః కఠోతి చ ॥

అనుమాన్య గురం వృద్ధం శస్త్రం న్యాసయ భారత ।”

దుర్యోధనా ! భీష్ముడు శస్త్రసంన్యాసము జేసినయెడల భీష్ముడు జూచుచుండ నే నొక్కడనే పాండవుల నందరను వధింతును. సత్యముతోడు. భీష్ముడు నిత్యము పాండవులయందు దయజూపెడివాడు. పెద్దవాడయి, వృద్ధుడయి యున్న భీష్ముని అనుమతింపజేసి నీవు అతనిచే శస్త్రసంన్యాసము జేయింపుము. అని.

దుర్యోధను డది విని అప్పుడే సపరివారముగా భీష్ముని శిబిరమునకు వెళ్ళి నమస్కరించి కన్నీరు పెట్టుకొనుచు—

“దయయా యది వా రాజన్ ద్వేష్యభావా నృప పృథో ।

మన్దభాగ్యతయా వాపి మమ రక్షసి పాండవాన్ ॥

అనుజానీ హి సమరే కర్ణ మాహవశోభినమ్ ।

స జేష్యతి రణే పార్థాన్ ససుహృద్గణబాధవాన్ ॥”

మహనీయా ! పాండవులయందు దయచేతనో, నాయందు ద్వేషముచేతనో, నాదురదృష్టముచేతనో నీవు పాండవులను రక్షించుచున్నావు. కర్ణునకు అనుజ్ఞ నిచ్చి నీవు తప్పకొనుము. అతడు పాండవులను అందరను జయించును. అని పలికెను. అది విని భీష్ముడు దుఃఖితుడై రోషముతో కొంచెముసేపు ధ్యానించి దుర్యోధనునితో నిట్లు పలికెను—

కిం త్వం దుర్యోధనైవం మాం వాక్మల్యైరవశ్యప్రసి ।
 ఘటమానం యథాశక్తి కర్వాణం చ తవ ప్రియమ్ ॥
 జావ్యం సమరే పాణాన్ తవ హై ప్రియ కామ్యయా ।
 యదా తు పాండవ శూరః ఖాండవేఽగ్ని మతర్పయత్ ॥
 పరాజిత్య రణే శక్రిం పర్యాప్తం త నిదర్శనమ్ ।
 యదా చ త్వాం మహాబాహో గన్ధర్వైర్నృత మోజసా ॥
 ఆమోచయ త్పాండుసుతః పర్యాప్తం త నిదర్శనమ్ ।
 ద్రవమాణేషు శూరేషు సోదరేషు తవ పృథో ॥
 నూతపుత్రే చ రాధేయే పర్యాప్తం త నిదర్శనమ్ ।
 యచ్చ న స్సహితాన్ సర్వాన్ విరాటనగరే తదా ॥
 ఏక ఏవ సముద్యాతః పర్యాప్తం త నిదర్శనం ।
 దోణిం చ యుధి సంరబ్ధం మాం చ నిర్జిత్య సంయుగే ॥
 వాసాంసి స సమాదత్త పర్యాప్తం త నిదర్శనం ।
 తథా ద్రాణిం మహేష్వాసం కారద్విత మథాపి చ ॥
 గోగ్రహే జితవాన్ పూర్వం పర్యాప్తం త నిదర్శనం ।
 విజిత్య చ యదా కర్ణం సదా పురుషమానినమ్ ॥
 ఉత్తరాయై దదౌ వస్త్రం పర్యాప్తం త నిదర్శనం ।
 నివాతకవచాన్ యుధే వాసవేనాపి దుర్జయాన్ ॥
 జితవాన్ సమరే పార్థః పర్యాప్తం త నిదర్శనం ।
 శో హి శక్తో రణే జేతుం పాండవం రథసం తదా ॥
 యస్య గోష్ఠా జగద్గోష్ఠా శంఖచక్రిగదాధరః ।
 వానుదేవోఽనన్తశక్తి స్సృష్టిసంహార కారకః ॥
 సర్వేశ్వరో దేవదేవః పరమాత్మా సనాతనః ।
 ఉక్తోఽసి బహుశో రాజన్ నారదాద్యైర్మహర్షిభిః ॥
 త్వం తు మోహో న్న జానీషే వాచ్యావాచ్యం మయోధన ।
 స్వయం చైరం మహా త్కృత్వా పాండవైస్సహ స్పృజయైః ॥
 యుధ్యస్య తా నద్య రణే పశ్యామః పురుషో ధవ ।
 మఖం స్వపిహి గాథారే శ్వోఽపి కర్తా మహారజమ్ ॥

ఓ దుర్యోధనా! నీప్రీతికై చాణము లొడ్డి యావచ్చక్తిని
 వినియోగించుచున్న నన్ను మాటలచే వేధించుచుంటివే! నా యువే

ఊయో, పార్థుని పరాక్రమమో నీకు దెలియుటలేదా? నాడు ఇంద్రుని జయించి అగ్ని దేవునకు ఖాండవవనము నాహుతిగా నిచ్చుట పార్థ పరాక్రమమునకు నిదర్శనముకాదా? ఘోషయాత్రలో గంధర్వులచే హరింపబడు నిన్ను విడిపించుట పార్థపరాక్రమమునకు నిదర్శనము కాదా? నీసోదరులును, కర్ణుడును పలాయన మయినపుడు నిన్ను రక్షించుట పార్థపరాక్రమమునకు నిదర్శనము కాదా? నాడు విరాటనగరములో అసహాయుడై మనల నందరను జయించుట పార్థపరాక్రమమునకు నిదర్శనము కాదా? నన్ను, ద్రోణుని, అశ్వత్థామను, కృపాచార్యుని, కర్ణుని జయించి, యుత్తరీయుములను గ్రహించి యుత్తర కిచ్చుట పార్థపరాక్రమమునకు నిదర్శనము కాదా?

ఇంద్రునకు దుర్జయులైన నివాతకవచులను వధించుట పార్థ పరాక్రమమునకు నిదర్శనము కాదా? జగద్రక్షకుడు, సృష్టిసంహారకారుడు, సర్వేశ్వరుడు నగు శ్రీకృష్ణుడు రక్షకుడుగా గల పార్థుని యుద్ధములో జయింపగలవా డెవ్వడు? నారదాదులు నీ కనేకవిధముల బోధించియున్నారు. నీవు మూఢత్వమున వాచ్యావాచ్యము లెరుగకున్నావు. నీవు స్వయముగా పాండవులతో బద్ధవైరము పెట్టుకొని యున్నావు. వారి నిష్పడు నీవు యుద్ధములో జయింపుము. మేము చూచెదము.

ఓదుర్యోధనా! నీవు వెళ్ళి సుఖముగా నిద్రింపుము. రేపు మహాయుద్ధము జేయుదును; అని.

ఆమాటపై వందనము చేసి వెళ్లి దుర్యోధనుడు దుశ్శాసనునకు జరిగిన వృత్తాంతము జెప్పి యిట్లనెను—

“ఇదం హి సమనుప్రాప్తం వర్షపూగాభిచింతితం।

పాండవానాం ససైన్యానాం వధో రాజ్యస్య చాగమః॥” (భీష్మ. అ. 98)

దుశ్శాసనా! జహుకాలమునుండి మనము కోరుచున్న పాండవ సంహారము, రాజ్యప్రాప్తి అనునవి భీష్మవిజృంభణమూలమున మనకు సిద్ధింపబోవుచున్నవి. అని.

ఈగ్రంథసందర్భమునుబట్టి పాండవసంహారపూర్వకముగా రాజ్య పాప్తి కావలయు నను మనోరథము దుర్యోధనునకు బహుకాలము నుండి యున్నట్లు స్పష్టముగనుక రాజ్యము పాండవులదే యని ధృవ మగుచున్నది. వారి రాజ్యము నపహరించుట, వారిని హత్యచేయుటకు ప్రయత్నించుట, నీది దుర్మార్గమని భీష్మాదులు బోధించుచువచ్చి నారు. కనుకనే సైన్యాధిపత్యారంభమున భీష్ముడు దుర్యోధనపార్థ నముపై పాండవులకు శ్రేయస్కరమార్గము నుపదేశించుటకును, దుర్యో ధనపక్షమున యుద్ధము చేయుటకును తాను నిర్ణయించుకొనియున్నట్లు స్పష్టముగా జెప్పి ఆనిర్ణయము మీదనే తాను సేనానాయకత్వము నవలంబించెను.

యుద్ధారంభసమయమున ధర్మజుడు కౌరవసేనలో బ్రవేశించి భీష్మపితామహునకు నమస్కరించి యుద్ధముజేయుట కనుజ్ఞ నిమ్మని కోరినపుడు— “ప్రీతోఽహం పుత్ర యుధ్యస్వ జయ మాప్నుహి పాండవ” అని యాశీర్వదించుటయు, ఆజయము కలుగుట కుపాయ మేమి ? అని ధర్మజు డడుగుటయు, దాని కిప్పుడు సమయముగాదు— ‘పున రాగమనం కురు’ మరల రమ్ము అని భీష్ముడు చెప్పటయు జరిగినది.

ఈప్రస్తావ మంతయు పాండవనిందానిరాకరణములో “భీష్ముని సంహారహస్త్యము దెలిసికొనిన ధర్మరా జేమి సజ్జనుడు?” అను ప్రశం గమును నిరాకరించునపుడు విశేషముగా నిరూపింపబడినది. ఆవిశేష ములు అచ్చట జూడవలెను.

భీష్ముడు రణరంగములో హద్దుమీరి నిర్దాక్షిణ్యముగా వధించుచు వచ్చెను. అదియంతయు దానవావేళమున జరిగిన పని. ఇట్లు జరుగు నని ఘోషయాత్రాంతమందు దుర్యోధనునకు దానపులే ఇట్లు చెప్పియున్నారు—

“భీష్మద్రోణకృపాదీంశ్చ ప్రవేక్ష్య స్తప్తపరేఽనురాః ।

నిస్సేహా దానవావిష్టా స్సమాక్రాంతేఽస్తరాత్మని ॥

భృహదీష్వని వివశాః స్నేహ మత్సృజ్య దూరతః ।” (మన. అ. 252)

భీష్మపితామహుడు పదియవదినమున సార్థబాణవినిర్భిన్నశరీరుడై శరశయ్యపై వ్రాలెను.

—♦ ద్రోణాచార్య సేనానాయకత్వము—దుర్యోధనుడు
వర మడిగిన విధము ♦—

మరునాటికి ద్రోణాచార్యుడు కర్ణుని ప్రోత్సాహముపై దుర్యోధనునిచే సేనానాయకత్వమున కభిషిక్తు డయ్యెను. ఆ సమయమున ద్రోణాచార్యుడు దుర్యోధనునితో నిట్లనెను—

“కఠోమి కామం శం తేఽద్య పృథ్వీష్వ య మిచ్ఛసి ।

దుర్యోధనా ! నేను నీ మనోరథ మేమి తీర్చవలయునో, నీకేది యిష్టమో కోరుము. అని.

“కఠో దుర్యోధనో రాజా కర్ణదుశ్శాసనాదిభిః ।

సంమన్త్రోవచ దుర్ధర్ష మాచార్యం జయతాం వరమ్ ॥

దదాసి చే ద్వరం మహ్యం జీవగాహం యుధిష్ఠిరం ।

గృహీత్వా రథినాం శ్రేష్ఠం మత్సమిప మహనయ ॥”

అది విని దుర్యోధనుడు కర్ణ దుశ్శాసనాదులతో ఆలోచించి యిట్లు కోరెను— ఆచార్యా ! జీవించియుండగనే యుధిష్ఠిరుని నీవు పట్టి నాయొద్దకు తీసికొనిరావలయును. ఇది నేను కోరెడి వరము. అని. ఆకోరికపై ద్రోణాచార్యు డిట్లనెను—

“ధన్వః కుంతీసుతో రాజన్ యస్య గృహణ మిచ్ఛసి ।

న వధార్థం కుదుర్ధర్షం వర మద్య ప్రయాచ సే ॥

కిమర్థం చ వరవ్యాఘ్రే న వధం తస్య కాంక్ష సే ।

నాశంససి క్రియా మేతాం మత్తో దుర్యోధన భువమ్ ॥

అహోస్వి ధర్మరాజస్య ద్వేష్టా తస్య న విద్యతే ।

యదీచ్ఛసి త్వం జీవంతం కులం రక్షసి చాత్మనః ॥

అథ వా భరతశ్రేష్ఠ నిర్జిత్య యుధి పాండవాన్ ।

రాజ్యం సంప్రతి దత్వా చ సౌభాగ్యం కర్తు మిచ్ఛసి ॥

ధన్వః కుంతీసుతో రాజా సుజాతం చాఽస్య ధీమతః ।

అనాతకత్వేన తస్య యస్మిన్నహ్యతే భవాన్ ॥”

దుర్యోధనా ! యుధిష్ఠిరుని వధింపు మని నీవు వర మడుగక పట్టి తెమ్మనియే వరము కోరుటచేత యుధిష్ఠిరుడు ధన్యుడయ్యా !

నీవు ఆతని వధించుటకై యెందుకు గోరలేదు ? ఆపని నా వలన జరుగదనియూ ? ధర్మరాజును ద్వేషించునట్టివాడే లేడనియూ ? ఆతడు జీవించియుండుటలో నీ కులము సుగ్రహీత మగు ననియూ ? వారి నట్లు ఓడించి వారి రాజ్యము వారికిచ్చి సౌభాగ్యమును జూపవలె ననియూ ? దుర్యోధనా ! ధర్మజనియందు నీకును స్నేహభావ ముండుట వలన ధర్మరాజు ధన్యుడయ్యా ! ఆతని జీవితము సుజీవితమయ్యా ! ఆతని అచారశత్రుత్వము సత్యమయ్యా !

ఇట్లు ద్రోణాచార్యునిచే ప్రశ్నింపబడిన దుర్యోధనునియొక్క భావము- “నహసా నిస్సృతో భావో యోఽస్య నిత్యం హృది స్థితః । నాకారో గూహితం శక్యో బ్రహ్మస్పృతీనమై రపి ॥” ఎంతవానిని తన అంతర్గతము వెల్లడికాక తీరదు. కనుక తన హృద్గతమై యున్నది యిట్లు వెల్లడిచేయబడెను—

“వధే కుస్తీ మతస్యాశౌ నాచార్య విజయో మమ ।

హతే యుధిష్ఠిర పార్థా హన్య స్సర్వాన్ హి నో భ్రువమ్ ॥

నచ శక్యో రణే సర్వే నిహన్తు మమరై రపి ।

య ఏవ తేషాం శేష స్సౌమ్య త్సేవనాన్మౌనైశ్చ శేషయేత్ ॥

సత్యప్రతిజ్ఞే త్వానీతే పునర్ద్యూతేన నిర్జితే ।

పున ర్భాగ్య స్త్రోరణ్యామ పాండవా స్త మనుభ్రతాః ॥

సోఽయం మమ జయో వ్యక్తం దీర్ఘ కాలం భవిష్యతి ।

అతో న వధ మిచ్ఛామి ధర్మరాజస్య కర్తృచిత్ ॥”

ఆచార్యా ! ధర్మజని వధించుటచే నాకు విజయము కలుగదు. పాండవులు మనల నందరను హిసించితీరుదురు. పాండవుల నందరను వధించుట అమరుల కయినను అశక్యమే. వారిలో నొక్కడు శేషించి నను మనల నందరను నిశ్చేషము చేయును. అందుచేత సత్యప్రతిజ్ఞాడైన ధర్మజని పట్టి తీసికొనివచ్చుట, పునర్ద్యూతములో నోడించుట జరిగిన

యెడల పాండవు లందఱును మరల వనవాసమునకు వెళ్ళుదురు. ఈ విధమయిన జయము మనకు చిరకాలస్థాయి యగును. ఇట్టి యాలోచన మీదనే ధర్మరాజును వధింప నేను గోరలేదు, అని.

“తస్య జహ్ను మభిప్రాయం జ్ఞాత్వా దోషోఽర్థతత్త్వవితే ।
తం కరం సాంతరం తస్మై దదౌ సంచిన్త్య బుద్ధిమాన్ ॥
నచే ద్యుధిష్ఠిరం వీరః పాతయ త్యర్జునో యుధి ।
మన్యస్య పాండవశ్రేష్ఠ మానీతం వశ మాత్మనః ॥
సచాఽపకృమ్యతాం యుద్ధా జ్యేనోపాయేన శశ్యతే ।
అహం గృహీత్వా రాజానం సత్కథర్మపరాయణమ్ ॥
అసయిష్యామి తే రాజన్ వశ మద్య న సంశయః ।
యది స్థాస్యతి సంగ్రామే ముహూర్త మపి మేఽగ్రతః ॥
అపనీతే సరవ్యాఘ్రే కునీపుత్రే ధనంజయే ।” (ద్రోణ. అ. 12)
“అర్జునేన విహీన స్తు యది నోత్పజతే రణం ।
మా ముపాయాంత మాగోక్య గృహీతం విద్ధి పాండవమ్ ॥
అథాఽపయాతి సంగ్రామా ద్విజమా త్త ద్విశిష్యతే ।” (అ. 17)

ఆదుర్యోధనుని కుటిలాభిప్రాయమును చెలిసికొని అవకాశ ముంచుచు ఆచార్యు డిట్లు వర మిచ్చెను.

యుధిష్ఠిరునకు అంగరక్షకుడై పార్థుడు యుద్ధభూమిలో లేకుం డుటయు, వెనుకకు బోకుండ నాయెదుట ముహూర్తమాత్రము ధర్మ జాడు నిలచుటయు దటస్థించినయెడల నీకు బట్టి యిచ్చెదను. అని. అది విని దుర్యోధనుడు—

“తతః ప్రతిజ్ఞా సైర్యార్థం స మన్తో బహురీకృతః ।
తతో దుర్యోధనేనాపి గ్రహణం పాండవస్య తత్ ॥
సైన్యస్థానేషు సర్వేషు సుఘోషిత మరిన్దమ ।” (ద్రోణ. అ. 12)

ద్రోణాచార్యుని ప్రతిజ్ఞను సిగ్గిపరుపదలచి ఆవిషయము పదు గురిలో నెల్లడించి ధర్మజుని పట్టి తెచ్చుటకు ద్రోణాచార్యుడు ప్రతిజ్ఞ చేసినా డని సైన్యస్థానములలో చాటింపజేసెను.

ఈగ్రంథసందర్భమునుబట్టి అశేయు లగు పాండవులను జయించుటకు ద్యూతమే తమకు సాధన మని, ధర్మరాజు సత్యసంఘు డని, తమకు పాండవులవలన హాని లేకుండుటకు ధర్మరాజే కారణ మని కర్ణదుర్యోధనాదుల అంతర్యము స్పష్ట మయినందున ప్రతివాడు లీవిషయమును మనస్సులో బెట్టుకొనవలయును.

ద్రోణాచార్యుడు పార్థుని యుధిష్ఠిరునకు సన్నిధానవర్తి కాకుండ జేయుటకై తమనేనలోని సంశప్తకులతో వేరొక యుద్ధరంగమును కల్పింపజేసి అచ్చట యుద్ధములో పార్థుడు తగుల్కొనియున్నపుడు తాను యుధిష్ఠిరునిమీదకు బోవు సందర్భములో ప్రచండయుద్ధము జరుగుట, అనేకవీరులను ద్రోణుడు సంహరించి ధర్మజుని పట్టబోవునపుడు ధర్మజుడు వెనుకకు మరలిపోవుట లేటస్థించుచు వచ్చుటచే ద్రోణాచార్యునిచే ధర్మజుడు పట్టుకొనబడలేదు; ద్రోణప్రతిజ్ఞకు భంగము కలుగనులేదు.

అంధభారతములోగూడ నీవిషయమే మొదట—

చ. “.....వాడు లేనిచో దిర మయి పోర నిల్చిన యుధిష్ఠిరు డ్రాపది

పుట్టునింటి వేపురు తెజగంది చూడ నలవుం జలముం జెడబట్టి తెచ్చెదన్.”

స్థలాంతరములో—

అ. “నరుడు లేనిచోట నను గని తెన్నిచ్చి పాజుకున్న బట్టువడియెగాగ

దలపు ధర్మపుత్రు భరణీశ పాజుట దలిగనేని నంతకంటె మేలు.”

అని యున్నది. ఈవిధమున జూడగా ద్రోణప్రతిజ్ఞ— యుద్ధములో తనయెదుట లంచ ధర్మజు డున్నపుడు పట్టెద ననియేకాని పరాజుక్రితుడయి వెళ్ళినపుడుగూడ పట్టెద నని కాదని స్పష్టము.

సంశప్తకులమీదకు వెళ్ళుచు తనకు ప్రతినిధిగా సత్యజిత్తును రక్షకునిగా నియమించి ధర్మజునితో పార్థు డిట్లనెను—

“హతే తు పురుషవ్యాఘ్రే రణే సత్యజితి ప్రభో ।

సర్వై రపి సమేతై ర్వా న స్థాతవ్యం కథంచన ॥” (అ 17)

సత్యజిత్తు హతుడై నయెడల మీరందరు గలిసి రణరంగమున నిలువవద్దు. అని. అట్లే—

“తస్మిన్ హతే మహామిత్రే పంచాలానాం మహారథే ।

అపాయా జ్వనై రత్వై ర్ద్రోణా త్త్రిస్తా యుధిష్ఠిరః ॥” (అ 21)

సత్యజిత్తు హతు డగుటతోడనే ద్రోణునకు భయపడి వెనుకకు వెళ్ళిపోయెను.

గ్రంథ మిట్లుండగా—ద్రోణు డంతటివాడు పట్టెద నని ప్రతిజ్ఞ చేయుటయు, పట్టలేకపోవుటయునా? అనుకొని ద్రోణుడు పట్టి తెచ్చి నట్లును, ధర్మజుడు ఎట్లో తప్పించుకొనిపోయినట్లును కథను నిర్మించుట యెంత సముచితమో పాతకమహాశయు లాలోచింతురుగాక.

—: ద్రోణపరాక్రమమునకు మెచ్చి దుర్యోధనుడు కర్ణునియొద్ద

భీము సేనాదులను నిరసించుట—కర్ణుడు భీము సేనాదులను

ప్రశంసించుట :—

“పశ్య రాధేయ పంచాలాన్ ప్రణున్నాన్ ద్రోణసాయకైః ।

ఏష భీమా మహాకౌర్ధీ హీనః పాండవసృంజయైః ॥

మదీయై రాశృతో యోధైః కర్ణ నన్దయతీవ మామ్ ।

వ్యక్తం ద్రోణమయం లోక మద్య పశ్యతి దుర్మతిః ॥

నిరాశో జీవితా న్నూన మద్య రాజ్యాచ్చ పాండవః ॥”

రాధేయా! ద్రోణబాణములచే పాండవ సేనలు ఎల్లు పారదోల బడుచున్నవో చూచితివా! మహాకౌర్ధీయైన యీ భీముడు అసహాయుడై మన యోధులచే ఆవరింపబడియుండుట నాకు ఆనందము గలిగించుచున్నది. దుర్మతియైన భీము డిప్పుడు సర్వము ద్రోణయముగా జూచి తన జీవితమునకు, రాజ్యమునకు నిరాశజెందును, అను దుర్యోధనుని మాటలపై కర్ణు డిట్లనెను—

“నైష జాతు మహాబాహు క్షీణ స్నాహవ ముత్సృజేత్ ।

నచేమాన్ పురుషవ్యాఘ్ర సింహనాదాన్ సహిష్యతి ॥

నచాపి పాండవా యుక్తే భిక్ష్యేరన్నితి మే మతిః ।

కూరాశ్చ బలవంకశ్చ కృతాస్త్రా యుద్ధదుర్మదాః ॥

విషాగ్నిద్యూతసంక్షేపాన్ వనవాసం చ పాండవాః ।

స్మరమాణా వ హాస్యంతి సంగ్రామ మితి మే మతిః ॥

నివృత్తో హి మహాబాహు రమితౌజా వృణోదరః ।

వరాన్ వరాన్ హి కాంతేయో రథోదారాన్ హనిష్యతి ॥

అసినా ధనుషా శక్త్యా హయై ర్నైగై ర్నైగై ర్నైః ।

అయసేన చ దండేన వ్రాతాన్ వ్రాతాన్ హనిష్యతి ॥ (ద్రోణ ఆ 22)

దుర్యోధనా ! మహానీరు డగు భీమసేనుడు జీవించియుండగా యుద్ధము మానడు. ఈసింహనాదముల కాలడు రెచ్చిపోవుచుగాని సహింపడు. శూరులగు పాండవులకు యుద్ధములో భంగపాటు వచ్చునని నే ననుకొనను. విషప్రయోగ, అగ్నిప్రయోగ, ద్వ్యూత, వనవాస క్షేత్రములను వారు తలచుకొనుచు యుద్ధమును విడువరని నానమ్మకము.

భీమసేనుడు నివర్తించినట్లే యుండి యుత్తమయోధుల నందరను వధించును. ఖడ్గముచేత, ధనుస్సుచేత, శక్తిచేత, అశ్వములచేత, గజములచేత, నరులచేత, రథములచేత, గదచేత గుంపులుగుంపులుగ సంహరించును. అని. ఇట్లునుకొని ద్రోణాచార్యునకు సహాయార్థము వెళ్ళిరి.

ఈగ్రంథసందర్భముబట్టి పాండవులయెడ దుష్టచతుష్టయము చేసిన దుష్కార్యములు, భీమసేనుని పరాక్రమపద్ధతి కర్ణునిచేతనే వెల్లడిచేయబడె నని ప్రతివాదులు తెలిసికొందురుగాక.

—: అసహాయుడయిన అభిమన్యుని ఆర్థురు మహాయోధులు

ఏకీభవించి పడగొట్టుట :—

పద్మపూహమును భేదించుకొని వెళ్ళు అభిమన్యుని వెంట పాండవులు వెళ్ళకుండ వెనుక జెప్పినట్లు ఈశ్వరవరము నొందియున్న సైన్యపు డడ్డుటయు, అసహాయుడయిన అభిమన్యుడు ద్రోణాభిరక్షితమయిన కౌరవసేనలో బ్రవేశించి అప్రతిహతపరాక్రమముతో దుష్కార్యము నోడించి, కర్ణు నోడించి, దుర్యోధను నోడించి, దుర్యోధనపుత్రుని వధించి, అసంఖ్యాకముగా మహాయోధులను వధించి వీరవిహారిము చేయుచుండుటయు సంభవించినపుడు—

“తతో ద్రోణః కృపః కర్ణో ద్రోణపుత్రో బృహద్రథః ।

కృతవర్మా చ హర్షిశ్చః షడ్విధాః పర్యవారయన్ ॥”

ద్రోణుడు, కృపుడు, కర్ణుడు, అశ్వత్థామ, బృహద్రథుడు, కృత
వర్మ అను ఆరుగురును చుట్టుకొనినారు.

“అథ కర్ణః పున ద్రోణ మాహేంద్రనిశరాహతః ।

స్థాతవ్య మితి తిష్ఠామి పీడ్యమానోభీమన్యునా ॥

తేజస్వినః కుమారస్య శరాః పరమదారుణాః ।

త మాచార్యోబ్రవీత్కర్ణం శనక్తైః ప్రహసన్నివ ॥

అభేద్య మస్య కవచం యువా చాశుపరాక్రమః ।

శక్యం చాస్య ధనుశ్చేత్తుం జ్యౌం చ బాణైః సుమాహితైః ॥

అభీమాం శ్చ హయాం శ్చైవ తథౌథా పార్షణసారథీ ।

వీత క్కురు మహేష్వస రాధేయ యది శక్యతే ॥”

అభీమన్యుశరపరంపరాహతుడగు కర్ణుడు ద్రోణునితో నిట్లనెను—
నేను నిలిచియుండుట తప్పనివిధియై నిలిచినాను. ఈ యభీమన్యుకుమారుని బాణములు దారుణముగా నున్నవి. అని. అది విని నవ్వుచు ద్రోణు డిట్లనెను—

ఈతని దభేద్యకవచము. ఈతని ధనుస్సును, నారిని, పగ్గములను, అశ్వములను, సారథితోబాటు ఛేదింపవలయును. రాధేయా ! శక్యమైనచో నీవు ఆపనిని జేయుము. అని.

అప్పుడు అభీమన్యుకుమారుని ధనుస్సును కర్ణుడు ఛేదించెను. అశ్వములను కృతవర్మ వధించెను. పార్షణ సారథులను ద్రోణుడు వధించెను.

“శేషాస్తు ఛిన్నధన్వానం శరవర్షై రవాకిరన్ ।

త్వరమాణా స్త్వరాశాతే విరథం షణ్మహారథాః ॥”

మిగిలినవారు విరథుడై ధనుస్సు పోయియున్న అభీమన్యునిపై శరవర్షము కురిపించిరి.

తరువాత డాలు, ఖడ్గమును దీసికొనినపుడు ద్రోణుడు ఖడ్గమును, కర్ణుడు డాలును ఛేదించిరి. అపై చక్రము దీసికొనగా—

“త చ్చుక్రం భృశ ముద్విగ్నః సంవిచ్ఛిదు రనేకథా ।”

అందరును గలిసి యాచకమును చేపించిరి.

“మహారథ స్తతః క్షార్తి స్సంజగ్రాహ మహాగదామ్ ।”

అప్పుడు గదను తీసికొని అశ్వత్థామపై బడి యాతని విరథుని జేసి—“శరాచితాంగ స్సౌభద్రః శ్వావిద్య త్సమదృశ్యత” ఏడుపంది శరీరము రోమములతో వ్యాప మై యున్నట్లు శరములతో అభిమన్యుని శరీరము వ్యాప మైయుండ—

“జఘాన గాంధారాన్ సప్త సప్తతిమ్” “వసాతీయాన్ జఘాన రథినో దశ” “కేకయానాం రథాన్ సప్తహత్వా చ దశ కుంజరాన్” “దౌశ్యాసని రథం సాశ్వం గదయా సమహాధయత్ ।”

77 మంది గాంధారులను, 10మంది వసాతీయరథికులను, 7గురు కేకయరథికులను, 10మంది గజయోధులను గదాఘాతములతో వధించి దుశ్శాసనపుత్రుని రథమును అశ్వములతోబాటు భగ్నము చేసెను. ఆపై దుశ్శాసనపుత్రునితో గదాయుద్ధము చేయుట, పరస్పరప్రహారములచే నిరువురును పడిపోవుట, దుశ్శాసనపుత్రుడు ముందు లేచి—“ఉత్తిష్ఠమానం సౌభద్రం గదయా మూర్ఘ్యతాడయత్” అభిమన్యుడు లేచుచున్నపుడు శిరస్సుపై తన గదతో గాఢముగా గొట్టుట జరిగినది—

“ఏకం వినిహతో రాజ శ్నేహో బహుభి రాహతే ।”

ఈవిధముగా బహుయోధులు కలసి యొక్క అభిమన్యుకుమారు నంత మొందించిరి.

“అంతరిక్షే చ భూతాని పాకౌశస్త్ర విశాంపతే ।

ద్రోణి కర్ణముఖైః పద్భి ర్ధారరాష్ట్రైః రృహరథైః ॥

ఏకోఽయం నిహత శ్శేతే నైవ భక్తో మతో హి నః ।” (ద్రోణి. అ. 49)

అప్పుడు ఆర్జును మహారథులు ఒక్కనిపై బడి వధించిన విధము అధర్మమని అంతరిక్షమునుండి వినవచ్చినది. ఇది యభిమన్యు యుద్ధములో కర్ణప్రభృతులు చేసిన అధర్మము.

—: ప్రతివాదిప్రసంగ పరామర్శము :—

ఈవిషయమై మ. భా. చ. కారులు—

“కర్ణు డభిమన్యుని విల్లు వెనుకనుండి కొట్టుట యనునది మరియొక యధర్మ కార్యము. దీనిని కృష్ణార్జునులు పెక్కుసారులుగ్గడించువారు. కాని యా యధర్మ కార్యమును బోల్పింపించినవాడు దోషుడు. విల్లు విరిగినచో బిమ్మట జూచు కొండమన గర్లు డట్లు చేసెయ్యున్నాడు. ఒకవేళ నయుక్తముగా వెనుకనుండి ధనుర్భంగము జేసినను, పాండవులు యుద్ధములో జేసిన యయుక్త కార్యములలో నిది దకాంశమైన గాదు.

కాన కర్ణుడు నిర్దోషి, యోగ్యుడు, మహావీరుడు, త్యాగి, స్వధర్మ నిర్వాహకుడు, ప్రభుభక్తిపరుడు. అట్టివానిని దుష్టుడనుట యయుక్తము.” (పుట. 286)

కర్ణ చరిత్రకారులు—

“మహాధర్మకాలి యని ప్రసిద్ధి కెక్కిన ధర్మరాజుపైతము ద్రోణవధాదివిషయములం దసత్యము, నసాచిత్యమును నవలంబించుటకు సాహసించెనుగాని, కర్ణు డట్లు చేయజాలడయ్యె.” (పుట. 78)

అని వ్రాసినది పరాస్తము. మ. భా. చ. కారులు—అచేసినది యధర్మమే యనుచు చానికి కర్ణుని బోల్పింపించినవాడు దోషుడనుట అయుక్తము. నేను నిలువలేకున్నాను; గతి యేమి? అని యడిగిన కర్ణునకు గతి యిది యని చెప్పినవాడు దోషుడు. అటుపై సిద్ధపడిన వాడు కర్ణుడు. కర్ణు డధర్మము చేయలే దనుట యెట్లు?

రణరంగములో ద్రోణాచార్యుడు చేసినట్లు కనబడు అధర్మములు అసురావేళమూలకములెగాని స్వయంకృతములు గావు. ఈవిషయము అనురులచేతనే దుర్యోధనునకు చెప్పబడినది—

“భీష్మద్రోణ కృపాదీంశ్చ ప్రజేక్ష్య స్త్యపరేన సురాః ।

యై రావిష్టా ఘృణాం త్యక్త్వా యాత్యన్తే తవ శైరిభిః ॥

నైవ పుత్రా స్త చ భ్రాతృ స్త చ పితౄ స్త చ బాన్ధవాన్ ।

నైవ కిష్యో స్త చ జ్ఞాతీ స్త చ బాలాన్ స్థవిరా స్త చ ॥

యుధి సంప్రహరిష్యన్తో మౌక్ష్యన్తి కురుసత్తమ ।

నిస్సేహో ధానవావిష్టాః..... ।

ప్రహరిష్యన్తి వివశాః స్నేహ మౌక్ష్యన్తి మారతః ॥ ”

కర్ణు డొకవేళ జేసినను అది పాండవులు యుద్ధములో జేసిన అయిక్త కార్యములలో దళాంశమైన గాదట !

అయితే ప్రతివాదిమతప్రకారము యుద్ధములో పాండవులు చేసినంత చేయనట్టి కర్ణుడు నిర్దోషి, యోగ్యుడు అయినపక్షములో మేము నిరూపించిన సిద్ధాంతములో ఆదినండియు కర్ణుడు చేసిన దుష్టా ర్యములలో పాండవులు యుద్ధములో జేసినది శతాంశమైన గాదని ప్రతివాదులు గ్రహింపవలసినదే. పాండవు లేమిచేసినను కర్ణదుర్యో ధనాదుల దుండగములకు బ్రతిక్రియగా జేసినట్టివే. స్వయముగా జేసి నట్టివి కావు. అని తెలిసికొనవలయును. ద్రోణవధవిషయములో ధర్మ జుని దసత్యమో, అసత్యాభాసమో దాని పూర్వోత్తరములు చతుర్థ భాగములో నిరూపించినాము; ముందుగూడ నిరూపింతుము. ఆవిశే షము లచ్చట బూడవలయును. కర్ణుడు దుష్టు డను వ్యవహారము లోక ప్రసిద్ధమే.

—: సైంధవవధనాడు పార్థుని అద్భుతచర్య :—

అభిమన్యు వధమునకు నిమిత్తభూతుడైన సైంధవుని రేపు నూర్యు డస్తమించునప్పటికి వధించితీరెద నని తీవ్రప్రతిజ్ఞను పార్థుడు ఇట్లు చేసెను —

“సత్యం వః ప్రతిజానామి శ్వోఽస్మి హస్తా జయద్రథం ।
నచే ద్వధభయా ద్భీతో ధార్తరాష్ట్రాన్ ప్రహస్యతి ॥
నచాస్మాక్ శరణం గచ్ఛేత్ కృష్ణం వా పురుషోత్తమం ।
భవంతం వా మహారాజ శ్వోఽస్మి హస్తా జయద్రథమ్ ॥”

యుధిష్ఠిరా ! సైంధవుడు భయపడి కౌరవులను విడిచి పోవుటో, మనలను, లేదా శ్రీకృష్ణుని, లేదా నిన్ను శరణుపొందుటో జరుగని యెడల రేపు వధించితీరెదను; అని.

అది విని సైంధవుడు ప్రాణములు దక్కించుకొనదలచి యింటికి బోయెద ననియు— “అదర్శనం గమిష్యామి న మాం ద్రక్ష్యంతి

పాండవాః | పాండవుల కంటబడకుండ బోయెద ననియు ప్రసంగింప దుర్యోధనుడు - నీకు భయములేదు. నేనును, కర్ణుడు మొదలగువారును లేరా? అని ధైర్యముచెప్పి నిలబెట్టెను. అప్పుడు సైంధవరక్షణార్థము దోణాచార్యుడు—

“దీర్ఘో ద్వాదశగవ్యూతిః పశ్చాత్తే పంచవిస్త్రుతః |

వ్యూహస్తు చక్రశకటో భారద్వాజేన నిర్మితః ||

పశ్చాత్తే తస్య పద్మస్తు గర్భవ్యూహ స్సుదుర్భిదః |

నూచీపద్మస్య గర్భస్థః గూడో వ్యూహః కృతః పునః ||

ఏవ మేతం మహావ్యూహం వ్యూహ్య దోణో వ్యవస్థితః |”

టీ. చక్రశకటః=చక్రగర్భ శకటః.

ఒక మహావ్యూహము నిర్మించెను. అది 24 కోసుల పొడవు, 10 కోసుల వెడల్పుగల శకటవ్యూహమై యున్నది. దాని గర్భములో చక్రవ్యూహము; దానికి పశ్చాద్భాగమున గర్భవ్యూహముగా పద్మ వ్యూహము; దానికి గర్భవ్యూహముగ నూచీవ్యూహము. ఇట్లు రచించి సేనాముఖమున దోణాచార్యు డుండెను. నూచీవ్యూహముఖమున మహారథు లుండిరి. అందరి వెనుక సైంధవుడు అంగరక్షకు డగు దుర్యోధనునితో గలిసియుండెను.

ఇట్టి స్థితిలో ఆహ్నికకృత్యము నెరవేర్చుకొని కృష్ణార్జునులు రథారూఢులై వ్యూహము భేదింపుకొని సైన్యముపై బడి వధించుచు బోవునపుడు శృష్టసారథ్యములో రథగతి యిట్లున్నది—

“రథస్థితోఽగ్రతః కోశం యా నస్య త్యర్జున శ్పరాన్ |

రథే కోశ మతిక్రాస్తే తస్య తే ఖున్తి శాత్రవాన్ ||”

రథస్థితుడైన వారుడు కోశదూరములో నున్న శత్రువులపై ప్రయోగించిన బాణములు ఆకోశదూరము రథము దాటినతరువాతనే ఆశత్రువులపై బడి హింసించుచున్నవి.

ఇట్లు అద్భుతముగా రథము నడచుచున్నది. సైంధవుని జూడ లేదు. సూర్యబింబము పశ్చిమదిక్కునకు దిగివది. రథాశ్వములు ధన్వి

యున్నవి. ఊర్విపాసలతో అతికష్టముగా నడచుచున్నవి. అప్పుడు అర్జునుడు శ్రీకృష్ణునితో నిట్లనెను—

“శరాద్ధితాశ్చ గ్లాహాశ్చ హయా దూరే చ సైన్యవః ।

హయా నిమ్మచ్య హి సుఖం విశల్యాన్ మమ మాధవ ॥

అహ మావారయిష్యామి సర్వసైన్యాని కేశవ ॥”

శ్రీకృష్ణా ! అశ్వములు అలసిపోయినవి; శరములు గుచ్చుకొని యున్నవి; సైంధవుడు చాలదూరములో నుండెను. అశ్వములను విడచి వానికి గుచ్చుకొనియున్న బాణములను దీసివేసి వానికి విశ్రాంతి కలిగింపుము. నేను క్రిందనే యుండి యీ సేనలను పారదోలేదన. అని. అప్పుడు శ్రీకృష్ణు డిట్లనెను—

“ఉదపాన మిహాశ్వానాం నాల మస్తి రణేఽర్జున ।

పరిపృస్తే జలం చేమే పేయం న త్వవగాహనమ్ ॥”

పార్థా ! అశ్వములు తాగటకు జలము నపేక్షించుచున్నవి. శరణభూమిలో లేగిన యలాశయము లేదు. అని. ఆమాటపై పార్థుడు—

“ఇద మస్తీ త్యసంభ్రాంతో బుధ స్తప్రేణ మేదివీమ్ ।

అభిహత్యాఽర్జున శృకే వాజిహినం సర శ్శుభమ్ ॥

శరవంశం శరనూజం శరాచ్ఛాదన మద్భుతమ్ ।

శరవేశ్మాఽకరో త్పార్థ స్తవ్షేవాఽదృశతర్మకృత్ ॥”

టీ. వంశః శాలాధారకావృతం నూజా మధ్యస్తంభః ।

ఇదిగో అనుచు అస్త్రప్రయోగమున భూమిని కేదించి జలపూర్ణమైన సరస్సును నిర్మించి, దానికి చుట్టును శరపంజరము నిర్మించి అద్భుతప్రదర్శనము జేసెను. అప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు అశ్వములను విప్పి వాని శరీరములనుండి బాణముల నూడదీసి వాని శరీరములపై నిమిరి నీరు తాగించి పురికొనిన తరువాత రథమునకు గట్టెను.

“అస్త్రవేగేన మహతా పార్థో బాహుబలేన చ ।

సర్వేషాం పార్థివేంద్రాణా మగ్రీస త్తాన్ శరోత్తమాన్ ॥

తత్తు పార్థస్య విశ్రాంతం వాసుదేవస్య చోభయోః ।

అపూజయన్ మహారాజ కారవా మహ దద్భుతమ్ ॥” (దో)ణప. అ. 100)

అకృష్ణార్జునుల అద్భుతచర్యను కొరవు లందరును ప్రశంసించిరి. ఇట్టి పార్థుని భారతవీరు డనవలయునో, కర్ణుని భారతవీరు డనవలయునో ప్రతివాడు లాలోచింతురుగాక !

—: సైంధవవధనాడు కొరవవ్యూహములో బ్రవేశించిన సాత్యకికి భయపడి పారిపోవు దుశ్శాసనుని దోడ్చుడు మందలించుట :—

సాత్యకి వ్యూహమును భేదించి చెండాడుచు బోవునపుడు దుర్యోధనుడు, దుశ్శాసనుడు, శకుని, చిత్రసేనుడు, దుస్సహుడు మొదలగు మహావీరులు చుట్టుకొని బాణవర్షమును కురిపించుచుండ వీరి నందరను వీడించి పారదోలగా దుశ్శాసనుడు దోడ్చుని సమీపమునకు వచ్చుట జూచి దోడ్చాచాడ్యు డిట్లనెను—

“రాజపుత్రో ధవా నత్ర రాజభ్రాతా మహారథః ।

కిమర్థం దగ్ధతే యుద్ధే యావరాజ్య మవాప్య హి ॥

దాసి జితాసి ద్యుతే త్వం యథా కామచరీ ధవ ।

వాససాం వాహికా రాజ్ఞో భ్రాతృ ర్జ్యేష్ఠస్య మే ధవ ॥

న సంతి పతయ స్సర్వే తే ద్వ్య పండతిలై స్సహః ।

దుశ్శాస నైవం కస్మా త్వం పూర్వ ముక్త్యా పలాయసే ॥

ఏకం సాత్యకి మాసాద్య కథం భీతో సి సంయుగే ।

ద్రాపద్యాశ్చ పరిక్షేక స్తస్మాల్ హ్యధవ త్పురా ॥

అకిదిషసమాన్ పార్థాన్ కోపయిత్వా క్వ యాస్యసి ।

పృథివీ ధర్మరాజాయ శమేనైవ ప్రదీయతామ్ ॥

యావ ద్భీహా మహాబాహు ర్విగాహ్య మహతీం చమామ్ ।

సోదరాం నై న గృహ్లాతి తావ త్సంకామ్య పాండవైః ॥

పూర్వ మక్తశ్చ తే భ్రాతా భీష్మే జానా నుయోధవః ।

అశేయాః పాండవా స్సంభ్యే సామ్య సంకామ్య తై స్సహ ॥” (ద్రో. అ. 122)

దుశ్శాసనా! రాజపుత్రుడవై, యువరాజువై పారిపోయెదవేమి? నీవు అనాడు ద్రాపదితో— “దాసివైన నీవు మాదుర్యోధనప్రభువు యొక్క వస్త్రములను మోయువలెను; నీపతులు లేనివారితో జను కట్టవలసినవారే”. అని పలికి నేను ఒక సాత్యకికి భయపడి పారిపోవు

చున్నావేమి? ద్రోహదీదేవిని దుఃఖపెట్టినవాడవు నీవు. పాండవుల నా విధముగా ప్రకోపింపజేసి యిప్పు డెక్కడకు బోయెదవు? భీమసేనుడు మిమ్ము వధింపకున్నపుడే వారి రాజ్యము వారి కిచ్చి సంధి జేసికొనుడు. దుర్యోధనుడు వినిపించుకొనలేదుగాని పాండవు లజేయు అని, వారితో సంధి జేసుకొని సుఖంపుమని భీష్ముడు చెప్పియే యున్నాడు; అని.

— ♦ సైంధవవధనాడు ద్రోణారథములను భీమసేనుడు విసరివేసి సైన్యములో బ్రవేశించుట ♦—

కౌరవవృహముఖమునందున్న ద్రోణాచార్యునియొద్దకు రథాధిపితుడై వచ్చియున్న భీమసేనుసతో ద్రోణు డిట్లనెను—

“భీమసేన న తే శక్యః ప్రవేష్టు మరివాహిసి ।

మా మనిర్జిత్య సమరే శత్రు మద్య మహాబల ॥”

భీమసేనా ! శత్రువైన నన్ను జయింపనిదే కౌరవసైన్యములో బ్రవేశించుట నీకు శక్యము గాదు. నన్నమరింపజేసికొనియే పార్థుడు ప్రవేశింపగలిగెను. అని. ఆమాటపై భీమసేను డిట్లనెను—

“తేన తై పరమాం ఘోరాం కుర్వతా మానితో హ్యసి ।

నార్జునో హం ఘృణీ ద్రోణ భీమసేనో స్త్రి తే రిత్రః ॥

పితా న స్త్వం గురు ర్భస్థ స్తథా పుత్రాస్తు తే వయమ్ ।

ఇతి మన్యామహే సర్వే భవంతం ప్రణతాః స్థితాః ॥

అద్య తద్విపరీతం తే వదతో స్మాసు దృశ్యతే ।

యది త్వం శత్రు మాత్మానం మన్యసే త త్తథా స్త్విహ ॥

ఏష తే సదృశం శత్రోః కర్మ భీమః కరో మ్యహమ్ ॥”

ఆచార్యా ! నీయందు పూజ్యభావముగల మాపార్థుడు నిన్నట్లు సంమానించినాడు. నేను జాలిగల అర్జునుడను గాను; భీమసేనుడను. నీవు మాకు తండ్రివి; గురువువు; బంధువవు. మేము నీబిడ్డలము. అని మేమందరము నీకు మొక్కుచుందుము. నేడు “నేను శత్రువును” అని మాయెడల నీవనుటలో నది యంతయు విపరీత మయినది. నీవు శత్రుభావమునే వహింపదలతువేని అట్లే కానిమ్ము. శత్రువుపట్ల చేయవలసిన పనినే భీమసేనుడు చేయుచున్నాడు. అని.

“తతో రథా దవప్లుత్య వేగ మాస్తాయ పాండవః ।
 నిమిల్య నయనే రాజన్ పదాతి ర్ద్రోణ మభ్యయాత్ ॥
 అంసే శిరో భీమసేనః కరా కృత్వోరసి స్థిరౌ ।
 వేగ మాస్తాయ బలవాన్ మనోఽనిలగరుత్మతామే ।
 యథా హి గోవృషో వర్షం ప్రతిగృహ్లాడి లీలయా ॥
 తథా భీమో నరవ్యాఘ్రౌ శృరవర్షం సమగ్రహీత్ ।
 స వధ్యమాన స్సమరే రథం ద్రోణస్య మారిషే ॥
 ఈషాయాం పాణినా గృహ్య ప్రిచితేన మహాబలః ।
 ద్రోణస్తు సత్వతో రాజన్ క్షిప్తా భీమేన సంయుగే ॥
 రథ మన్యం సమారుద్య పూహద్యారం యయా పునః ॥
 త మవ్యతిరథం భీమ క్షిప్తేన భృశిరోషితః ।
 ఏవ మష్టే రథాః క్షిప్తాః భీమసేనేన లీలయా ॥
 తత స్స్వరథ మాస్తాయ భీమసేనో మహాబలః ।
 అభ్యద్రవత వేగేన తవ పుత్రస్య వాహినీం ॥”

(ఆ 128)

భీమసేను డిట్లు పలికి తన రథమునుండి యురికి కనులు మూసి
 కొని శిరస్సునొక భుజముపై పునకు వంచి హస్తములను వక్షస్థలమున
 సంధించి వర్షధారాపరంపరను లెక్కబెట్టక చొచ్చుకొనిపోవు వృషభేం
 ద్రమువలె శీఘ్రగతితో ద్రోణాచార్యశరవర్షమును లెక్కబెట్టక
 ద్రోణునిమీదకు బోయి రథమెత్తి విసరివేయ, రథాంతర మధిష్ఠించి
 ద్రోణు డతిత్వరలో మరల నిలువ, దానినికూడ విసరివేసి ద్రోణు డధి
 స్థించుచు వచ్చిన యెనిమిది రథములను అట్లు అవలీలగా విసరివేసి
 ఆయనకాశములో తుదకు తన రథ మధిష్ఠించి సైన్యములోపల బ్రవే
 శించెను.

—: కర్ణభీమసేనుల యుద్ధములో భీమసేనుని

బాణప్రయోగకుశలత :—

తతో భీమో మహాబాహు మ్ముతపుత్రస్య భారత ।
 మురప్రేణ ధను చ్ఛిత్వా ననాద పరపీరహా ॥
 త దపాస్య ధను క్షిన్నం నూతపుత్రో మహారథః ।
 అస్య త్కాయుక మాదత్త భారఘ్నం వేగవత్తరం ॥

తద పృథ నిమేషార్థా చ్ఛిచ్ఛేదాఽస్య వృకోదరః ।
 తృతీయం చ చతుర్థం చ పంచమం షష్ఠ వేద చ ॥
 సప్తమం చాష్టమం చైవ నవమం దశమం ఔధా ।
 ఏకాదశం ద్వాదశం చ త్రయోదశ మథాపి చ ॥
 చతుర్దశం పంచదశం షోడశం చ వృకోదరః ।
 తథా సప్తదశం వేగా దష్టదశ మథాపి వా ॥
 బహూని భీమ శ్చిచ్ఛేద కర్ణస్త్వైకం ధనూంషి హి ।”

(అ. 139)

సైంధవవధనాడు ఏకాకియై కౌరవవ్యూహములోబడి చెండాడు చున్న భీమసేనుని పరాక్రమము అప్రతిహతమైయుండ కర్ణుడు డీకొని- “కర్ణో భీమశరాహతః, ప్రిద్రోవ జ్వనై రత్వై రణం హిత్వా మహా భయాత్ ” భీమసేనబాణపీడితుడై నిలువ లేక తొలగిపోయి మహారథులతో గలసి మరల వచ్చి డీకొని- “పున రేవాభవ త్కర్ణో భీమసేనా త్సరాజ్ముఖః” మరల పరాజ్ముఖుడై పోయెను.

ఆమహాసంఘర్షణములో 31 మంది దుర్యోధనసోదరులను భీమ సేనుడు హతము జేసెను. అప్పుడు కర్ణుడు భీమసేనునితో బోరుటలో భీమసేనుడు కర్ణుని ధనస్సును ఛేదించుచుండ, మరియొకటి కర్ణుడు గ్రహించుచుండ విరామము లేకుండ 18 ధనుస్సులను పట్టినది తడవుగా ఛేదించుచు వచ్చెను. బాణయుద్ధమందు భీమసేనుని నైపుణ్య మిట్టిది.

—: భీమసేనుని కర్ణుడు తూలన డగా భీమసేనుని ప్రతివచనము :—

కర్ణుడు ప్రోషించి భీమసేనుని నిరాయుధుని, విరథుని జేయ, విశ్రాంతి పొందిన భీమసేనుడు కర్ణుని రథగతికి అవరోధముగా పార్శ్వనిచే హతములైన మహాగజములలో దాగియున్నపుడు సమీపించిన కర్ణుని— “శక్తోపి నావధీ త్కర్ణం సమర్థః పాండునందనః । రక్ష మాణః ప్రతిజ్ఞాం తాం యా కృతా సవ్యసాచినా ॥” భీమసేనుడు ముష్టిబంధమున వధింపగలవాడై యుండియు పార్శ్వని ప్రతిజ్ఞకు భంగము కలుగజేయరాదని వధింపలేదు.

కర్ణుడును—“వ్యాయుధం నావధీ చైవ్రం కర్ణః కున్త్యా వచ
స్మరక” కుంతీదేవికి తాను మాట నిచ్చిన విషయము దలచుకొని
నిరాయుధుడై యున్న భీమసేనుని వధింపక విడిచెను. తన ధనుష్ఠాణ
ముచే భీమసేనుని బాడిచెను. పొడిచినదానిపై కుర్చుడై భీమసేనుడు—

అభివ్య స ధను స్తస్య కర్ణం మార్ధ న్యతాడయత్

కర్ణుని చేతినుండి ఆధనుస్సు లాగికొని యాతని నెత్తిపై యొక
పెట్టు బెట్టెను. అప్పుడు కర్ణుడు—నీవు తిండిపోతు వని, నీవు నిర్వీర్యుడ
వని, నీవు వనవాసము జేయదగినవాడ వని, నీవు యుద్ధభూమికి రాదగిన
వాడవు కావని, నీకు మాతో యుద్ధమా ? అని యేమేమో తూల
నాడగా భీమసేను డిట్లనెను—

“జిత స్త్వ మసక్య ద్భవ కర్ణసే కిం వృథాత్మవా ।

మల్లయుద్ధం మయా సార్థం కురు దుష్కృతసంధన ॥

మహాబలో మహాభోగీ కీచకో నిహతో యథా ।

తథా త్వం ఘాతయిష్యామి పశ్యత్సు సర్వరాజసు ॥”

ఓదువ్వుడా ! నీవెన్నిసార్లు నాకు ఓడి పారిపోలేదు ? నీవిప్పుడు
నాతో మల్లయుద్ధము చేయుము. కీచకుని జేసినట్లు చేయుదును. అని.

భీమస్య మత మాజ్ఞాయ కర్ణో బుద్ధిమతాం వరః ।

విరరామ రణా త్తస్మా త్పశ్యతాం సర్వధన్వినామ్ ॥” (ఆ. 189)

కర్ణు డాభీమసేనుని అభిప్రాయ మిదికదా యని గ్రహించి యొక
మాటదక్కదు; మీదబడు నని భీమసేనుని విడిచి తొలగిపోయెను.

—: భీమసేనబాణప్రహారములచే తులగాతుడైన కర్ణుడు

తన యవస్థను దుర్యోధనునకు జెప్పట :-

సైంధవుని వధించుటకు సంరంభించు పార్థునితో నీవు యుద్ధము
జేసి సూర్యాస్తమయ మగువరకు పార్థుని స్తంభింపజేసినయెడల ఆస్త
ప్రతిష్ఠాభంగమును బట్టి స్వయముగనే పార్థుడు ప్రాణత్యాగము
జేయును. అతనినిబట్టి మిగిలిన పాండవులను సహరివారముగో ప్రాణ

త్యాగము జేయుదురు. అప్పుడు మనము రాజ్య మేలుకొనవచ్చును. అనుచు దుర్యోధనుడు కర్ణునితో నీవిధముగా జెప్పెను —

సైన్యకే రక్షమాణే తు సూర్యస్యాస్తమవం ప్రతి ।
మిథ్యాప్రతిజ్ఞః కాన్తేయః ప్రకేత్యతి హుతాశనమ్ ॥
అనర్జునాయాం చ భువి మహూర్త మపి మానద ।
జీవతుం నోత్సహేర న్వై భ్రాతరోఽస్య సహానుగాః ॥
విసప్తైః పాండవేభ్యోశ్చ సత్తైలవన కాననామ్ ।
వసున్ధరా మిమాం కర్ణ భోత్యమా హతకంటకామ్ ॥”

ఈమాటలు విని కర్ణుడు దుర్యోధనునితో నిట్లనెను —

“ధృఢలక్ష్యేణ వీరేణ భీమసేనేన ధన్వినా ।
భృశం భిన్నతమ స్సంఖ్యే శరజాలై రనేకశః ॥
స్థాతవ్య మితి తిష్ఠామి రణే సంప్రతి మానద ।
నాంగ మింగతి కించి స్మై సంతప్తస్య మహేషుభిః ॥
యోతస్యమి తు యథాశక్త్యా త్వదర్థం జీవితం మమ ।
.....జయో దైతే ప్రతిష్ఠితః ॥”

దుర్యోధనా! భీమసేనుని బాణాఘాతములకు ఊతగాతుడనై యున్న నేను రణభూమిలో నిలుచుట తప్పక నిలిచియున్నాను. భీమ బాణప్రహారములకు గురియైన నాశరీరము కించిత్తయినను కార్యకాని కానేరకున్నది. అయినను నీకొరకే నాజీవితముగనుగ యథాశక్తి యుద్ధము చేయుదును; జయము దైవాధీనము. అని.

దీనినిబట్టి భీమసేనునిపట్ల “తిండిపోత నీకు భండనా జేయికి” అను కర్ణుని నిరసనవాక్యములను బట్టికొని అది నిజమే అని భ్రాంతిపడు ప్రతివాదులు కర్ణునిగూడ ధనర్ధుడై తరిమి ఊతగాతుని జేసిన భీమ సేనపరాకర్మమును గుర్తింతురుగాక !

— ♦ సాత్యకిని ఖండించుటకు ఖడ్గ మెత్తిన భూరిశ్రీవస్సు భుజము పార్శునిచే ఖండింపబడినపుడు భూరిశ్రీవస్సు ఆక్షేపము—

పార్శుని సమాధానము ♦—

సైంధవవగ్నాడు ధర్మజున కంగరక్షకునిగా సాత్యకిని నియమించి పార్శుడు కొరవవ్యూహములోనికి దుమికి ప్రచండయుద్ధము

చేయుచు సైంధవుని కొరకు సంరంభించుచుండెను. ఆసందర్భములో సాత్యకినిగూడ ధర్మజుడు బంపగా నాతడు దోగ్ధాదులను దాటి మహా యోధులను వధించుచు మృగవాతములో సింహమువలె విక్రమించుచు సేనలను ఘోరదోలుచు తానొక్కడు శత్రుమధ్యములో బడి అసంఖ్యాకులగు వీరులతో విరామము లేకుండ బోరుచు పార్థదర్శనాపేక్షియై రణరంగమున రక్తమును ప్రవహింపజేయుచు అప్రతిహతముగా వచ్చుచుండెను.

అప్పటికి సాత్యకి అపరిమితముండెను; సారథి అలసిపోయెను; అశ్వములు డస్సిపోయినవి. అట్టిస్థితిలో నూతనముగా భూరిశ్రవస్సు సహాయ సంపత్తితో వచ్చి అసహాయుడై యున్న సాత్యకిపై బడెను. ఆపరిస్థితి అతి దూరములో నున్న కృష్ణార్జునులకు గోచరించినది. శ్రీకృష్ణుడు సాత్యకి రాకను తెలిపినపుడు పార్థు డిట్లనెను—

“జ్ఞాతకృష్ణ శ్చ హి మే రాజా రక్షితకృష్ణ శ్చ సాత్యకిః ।

జయద్రథశ్చ హస్తవ్యో అంబలే చ దివాకరః ॥”

శ్రీకృష్ణా! మాధర్మజుని ఔమము తెలిసికొనవలయును. సాత్యకిని భూరిశ్రవస్సునుండి రక్షించుకొనవలయును. సైంధవుని సంహరింపవలయును. నూర్పు డస్తమింపబోవుచుండెను; అని.

కృష్ణార్జునసంభాషణ మిట్లుండగా సాత్యకిపై కురికిన భూరిశ్రవస్సు కోటిధావేశముతో నిట్లనెను—

“చిరాభిలషితం కాను మహం పాప్స్యామి సంయుగే ।

అద్య మహ్మజనిర్దగ్ధం పతితం ధరణీతలే ॥

దృక్ష్యత స్త్వం రణే వీరా సహితా కేశవాక్షునా ।

అద్యమే విక్రమం పార్థో విజ్ఞాస్యతి ధనంజయః ॥”

సాత్యకి! నాచిరకాలాభిలాషము నేను తీరును. ఇప్పుడు నాబాణ దగ్ధుడవై భూమిపై బడిన నిన్ను కృష్ణార్జునులు చూచెదరు. నా పరాక్రమ మిప్పుడు పార్థుడు తెలిసికొనగలడు.

“అద్య కృష్ణశ్చ పార్థశ్చ ధర్మరాజశ్చ మాధవ ।

హతే త్వయ నిరుత్సాహః రణం త్యజ్ఞ స్త్యసంశయమ్ ॥”

నీవిప్పుడు హతుడవుకాగా కృష్ణార్జునులు, ధర్మరాజు నిరుత్సాహులై యుద్ధమును విడిచిపోవుదురు; అని.

ఇట్లు అని తలపడినతరువాత ప్రచండయుద్ధము జరిగినది. ఇరువురి రథములు, అశ్వములు, ధనువులు భగ్నమైనవి. ఆపై ఖడ్గయుద్ధము, ఆపై బాహుయుద్ధము జరుగుటలో భూరిశ్రమస్సు సాత్యకిని క్రింద బడవైచి కృష్ణార్జునులు దూరమునుండి చూచుచుండ—

“అథ కోశా ద్వినిష్క్రమ్య ఖడ్గం భూరిశ్రవా రణే ।

మూర్ఖజేషు నిజగ్రాహ పదా చోర స్యతాడయత్ ॥”

గుండెపై సాదముతో దన్ని ఖడ్గము దీసి జాట్టుపట్టుకొని—

“తతోఽస్య ఛేత్తు మారబ్ధ శ్శిరః కాయా త్పకుండలమ్” సాత్యకి శిరస్సు ఛేదింప ఖడ్గ మెత్తెను. అస్థితిలో కృష్ణభగవానుడు—

“పశ్య కృష్ణస్థితకవ్యాఘ్రిం సామదత్తి కళంకతమ్ ।

తవ శిష్యం మహాబాహూ..... ॥”

అనుచు సాత్యకిని రక్షింపు మనుటయు, వెంటనే పార్థుడు ప్రయోగించిన బాణమువలన భూరిశ్రమస్సు భుజము ఛేదింపబడుటయు జరిగినది. అప్పుడు తన కదృశ్యుడై యున్న పార్థుని బాణప్రయోగమునుగూర్చి భూరిశ్రమస్సు ఇట్లు ఆశ్చర్యపడినాడు—

“స్వశంసం బత! కాన్తేయ కర్మేదం కృతవా నసి ।

అపశ్యతో విషక్తస్య య స్మై బాహు మచిచ్ఛిదః ॥

నను నామాఽస్త్రధర్మజ్ఞ స్త్వం లోకేఽభ్యధికః పరైః ।

సోఽయుధ్యమానస్య కథం రణే ప్రహృతవా నసి ॥

న ప్రమత్తాయ భీతాయ విరథాయ ప్రయాచతే ।

వ్యసనే వర్తమానాయ ప్రహరన్తి మనస్వినః ॥

ఇద స్తు నీచాచరిత మనత్పరుష సేవితమ్ ।

కథ మాచరితం పార్థ పాపకర్మ సుదుష్కరమ్ ॥

కో హి నామ ప్రమత్తాయ పరేణసహ యుధ్యతే ।

ఈదృశం వ్యసనం దద్యా ద్యో న కృష్ణసఖా భవేత్ ॥”

పార్థా ! నిన్నుజూడక అన్యాయమున నయి యున్న నాబాహువును నీవు చేదించుట నింద్యమైనది. లోకములో నీకంటె అస్త్రధర్మమెరిగినవాడు లేడు కదా ! అట్టి సిద్ధిలో నీతో యుద్ధముజేయునట్టి నాయందు బాణప్రహార మెట్లుచేసినావు ?

ప్రమత్తుని, భీతుని, విరథుని, యోచించువానిని, వ్యసనముతో జిక్కుకొనినవానిని సత్పురుషులు ప్రహరింపరు. నీచాచరణీయమైన యీపాపకర్మను నీవెట్లు చేసినావు ? ప్రమత్తుడై యుద్ధము జేయునట్టి వానికి యిట్టి కష్టము గలిగించుట కృష్ణసఖునకే చెల్లినది. అని.

దీనిపై పార్థుడు సమాధాన మిట్లు జెప్పెను—

“వ్యక్తం హి జీర్ణమాణోఽపి బుద్ధిం జరయతే నరః ।
 అనరక మిదం సర్వం య త్వయా వ్యాపౌతం ప్రభో ॥
 జాన శ్చేద హృషీకేశం గర్హనే మాం చ పాండవమ్ ।
 సంగ్రామాణాం హి ధర్మజ్ఞః సర్వకాస్త్రార్థపారగః ॥
 నచాఽధర్మ మహం కుర్యాం జానం తైర్విక హి ముహ్యతే ।
 యుద్ధస్తి క్షత్రియా శ్చతూర్థాన్ నైః నైః పరివృతా నరైః ॥
 వయస్యై రథ మిత్రైశ్చ తే చ బాహుం సమాశ్రితాః ।
 స కథం సాత్యకిం కిష్యం సుఖసంబద్ధి మేవ చ ॥
 అస్మదర్థే చ యుద్ధవ్రతం త్యక్త్వా ప్రాణాన్ సుదుస్యజాన్ ।
 మమ బాహుం రణే రాజన్ దక్షిణం యుద్ధదుర్మదమ్ ॥
 త్వయా నికృష్యమాణం చ దృష్టవా నస్మి నిష్క్రియమ్ ।
 నచాత్మా రక్షితవ్యో జై రాజన్ రణగతేన హి ॥
 యో యస్య యుజ్యతేఽర్థేఽర్థేషు స జై రక్ష్యో నరాధిప ।
 తై రక్ష్యమాణై స్స సృషో రక్షితవ్యో మహామృధే ॥
 యద్యహం సాత్యకిం దృష్ట్యా తూష్ణీ మాసిష్య అహవే ।
 తత స్తేన వియోగశ్చ ప్రాప్యం నరక మేవ చ ॥
 రక్షితశ్చ మయా యస్మా త్తస్మా త్కుర్యసి కిం మయి ।”

ఓమహానీయా ! తాను జీర్ణసిద్ధికి వచ్చినకొలది మనుజుడు తన బుద్ధినిగూడ జీర్ణసిద్ధిని బొందించుచుండును. నీననిన మాట అర్థము

లేనిది. నీవు యుద్ధధర్మ మెరిగినవాడవు; సర్వశాస్త్రపారంగతుడవు. నీవు సందర్భ మెరిగియుండియు శీకృష్ణుని, నన్ను గర్హించుచున్నావు. నేను అధర్మ చూచరించువాడను గాను. ఆవిషయము నీకు దెలిసియు మోహపడుచున్నావు.

క్షత్రియులు తమ పరివారవర్గముతోగూడి యుద్ధము జేయు చుందురు. ఆపరివారవర్గ మంతయు నాక్షత్రియవీరుని బాహువులనే అండగా జేసికొని ప్రవర్తించుచుండును. అట్టి సీతిలో నాకు ముఖ్యుడును, శిష్యుడును, నానిమిత్రము ప్రాణము లొడ్డి యుద్ధముచేయు చున్నవాడును, నాకు కుడిబుజమై యున్నవాడును, నీచే ఖండింపబడు దురవస్థలో చిక్కుకొనినవాడును అగు సాత్యకిని జూచుచు నేనెట్లు ఊరకుండగలుగుదును. తన్ను దాను రక్షించుకొనుటయే యుద్ధధర్మము గాదు. తన నిమిత్రము ప్రాణము లొడ్డి యుద్ధముజేయువానిని రక్షించుట యుద్ధధర్మము.

తనచే తనవారు రక్షింపబడవలయును; తనవారిచే తాను రక్షింపబడవలయును. ఇది యుద్ధకృమము. నేను యుద్ధములో సాత్యకిని జూచి యూరకుంటినేని యాతనికి మరణము; నాకు నరకము ప్రాప్తించితీరును.

అట్టి యనర్థము రాకుండుటకై సాత్యకిని రక్షించిన నాపై నీకు కోరిక మేమి ?

“య చ్చ మాం గర్హసే రాజన్ కృష్ణేన సహ సంగతమ్ ।

క న్నేన సంగమం నేచ్ఛే త్ర త) లే బుద్ధివిభ్రమః ॥

ఏకస్యైకేన హి కథం సంగ్రామ స్సంభవిష్యతి ।

బహుభి స్సహ సంగమ్య నిర్జిత్య చ మహారథాన్ ॥

శాస్త్రశ్చ శాస్త్రవాహశ్చ విమనా శ్శత్రుపీడితః ।

య దిచ్ఛసి శిర శ్చాస్య అసినా హస్త మాహవే ॥

తథా కృచ్ఛగతం చైవ సాత్యకిం కః త్కమిష్యతి ।

త్వం చై విర్హ యాత్మాన మాత్మానం యో న రక్షసి ॥

కథం కరిష్యసే వీర యో వా త్వాం సంశ్రియే జ్ఞనః ।”

ఓమహానీమూ ! నాకుగల కృష్ణసాంగత్యమును నీవు గర్హించుచున్నావే. ఆశ్రీకృష్ణసాంగత్యము వపేక్షింపనివాడెవడు ? ఆవిషయమై నీబుద్ధి పొరబడినది. ఒకని కొక్కనితోడనే యుద్ధ మసంభవము. అట్టిది సాత్యకికి సంభవించినదా ? ఆత డొక్కడును అనేకమహారథులతో యుద్ధము జేసి యోడించి శస్త్రవీక్షితుడై అలసియుండ నీవతని శిరస్సును ఛేదించబూనినపుడు ఆకప్పసితిలోనున్న సాత్యకిని జూచి యెవ్వడు సహించి యుండగలడు ?

నిన్ను నీవు రక్షించుకొనలేకపోవుటచే ఆత్మగర్వాణము జేసికొనవలసినదే కాని అన్యగర్వాణము చేయుట భావ్యము గాదు. నిన్నాశ్రయించియున్నవానికి యిట్టి కప్పసితి సంభవించినపుడు వీరుడ వగు నీ వేమిచేయుదువో చెప్పము ? అని.

ఈమాటలపై భూరిశ్రవస్సు ఊరకుండెను. దుర్యోధనాదులు గర్హించుచునే యుండ వారి కిట్లు పార్థుడు సమాధాన మిచ్చెను —

“మమ సర్వేపి రాజానో జాన స్త్రేయ మహావీరమ్ ।
 నృశక్యో మామతో హస్తం యో మే స్యా ద్బాణగోచరే ॥
 యూపకేతో ధ్విరీత్యై త న్న మా మర్హధ గర్హితుమ్ ।
 న హి ధర్మ మవిజ్ఞాయ యుక్తం గర్హయితుం పరమ్ ॥
 ఆత్మశస్త్రస్య హి రణే వృష్టివీరం జిహ్వాంసరః ।
 యదహం బాహు మచ్చై త్సం న సధర్మో విగర్హితః ॥
 న్యస్తశస్త్రస్య బాలస్య విరభస్య వివర్మణః ।
 అభిమన్యో ర్వధం తాత ధార్మికః కో ను పూజయేత్ ॥
 ఏత త్పార్థస్య తు నచ స్తత శ్శ్రుత్వా మహాద్యుతిః ।
 యూపకేతు ర్మహారాజః తూష్టి మాసీ దవాఙ్ముఖః ॥”

ఓకొరవులారా ! వినుడు—నాబాణము తగులునంతటి దూరములో మాకు సంబంధించి యున్నవానిని శత్రువునుండి కాపాడుట నాకు మహావీర మను సంగతి రాజు లెల్లరకు దెలిసినదే.

భూరిశ్రవస్సువిషయమై నన్ను గర్హించుట తగదు. ధర్మ మెరుగక పరులను గర్హించుట భావ్యము గాదు.

శస్త్రము చేతబట్టి రణరంగములో మాసాత్యకిని ఖసింపనెంచిన వాని భుజమును నేను ఛేదించుట ధర్మవిరుద్ధము కానేరదు.

నిరాయుధుడు, బాలుడు నగు అభిమన్యుని మీరు వధించినది ధర్మవిరుద్ధము. ఏధార్మికు డాకృత్యమును శ్లాఘించును. అని.

ఈపార్థుని మాటలు విని యూపకేతువు (భూరిశ్ర)వస్సు) తల వంచుకొని యూరకుండెను. భూరిశ్ర)వస్సు మొదట సాత్యకితో నిన్ను వధింతును. అనిమాత్ర)మే అనక పార్థుడు నాపరాక్ర)మము గుర్తించు ననియు, కృష్ణార్జునులకు తలవంపు లగు లనియు బలుకుటలో పార్థుని దృష్టిలో బెట్టుకొనవలసిన పని యేమి ? అతడు సాత్యకికి రక్షకు డనియే. అరక్షకత్వమునే పార్థుడు నిలువబెట్టుకొనెను. కనుకనే భూరిశ్ర) వస్సు మరుమాటాడలేదు.

తరువాత భూరిశ్ర)వస్సు ప్రాయోపవేశము చేసి అక్కడనే యోగధారణతో గూర్చుండి యున్నపుడు సాత్యకి లేచి ఖడ్గము దీసి కృష్ణార్జునులు, కౌరవపక్షమువారు వద్దవద్దనుచుండ భూరిశ్ర)వస్సును ఛేదించెను. దానికి తనకు గల ప్రతిజ్ఞ నిట్లు కారణముగా జెప్పెను—

మయా త్వేత తృతిజ్ఞాతం తేషే కస్మిం ఖిదేవ హి ।

యో మాం నిష్పిష్య సంగ్రా)మే జీవత్ హవ్యాత్పదా రుషా ॥

స మే కథో)భవే చ్ఛత్ర)ర్యద్యపి స్యా న్మనివ్ర)తః ।”

నేను ఒకానొక నిమిత్తములో ప్రతిజ్ఞ జేసియుంటిని—నన్ను నేల బడగొట్టి యెవ్వడు పాదముతో దన్నునో ఆశత్రు)వు మునివ్ర)త ధారియైనను నాచే వధ్యు డగును. అని. కనుక నేనిట్లు చేసితి ననెను.

అట్టి ప్రమాదము సాత్యకికి వచ్చుటకు హేతు విట్లు చెప్పబడి నది—సాత్యకి తండ్రి శిని. భూరిశ్ర)వస్సు తండ్రి సోమదత్తుడు. ఆయిరు వురకు ఒకానొక స్వయంవరస్థానములో సంఘర్షణము ప్రా)ప్తింప మహా రాజమండలిలో శిని సోమదత్తుని నేల బడగొట్టి పాదముతో దన్ని జుట్టుపట్టుకొని ఖడ్గ మెత్తి యాపై పోయి జీవించు మని విడిచెను. అంతట సోమదత్తుడు తపముచేసి ఈశ్వరుని వర మడుగుటలో—

“పుత్ర మిచ్ఛామి భగవన్ యో నిసాత్య కినే స్సుతమ్ ।

సుధ్యే రాజసహస్రాణాం పదా హన్యాచ్చ సంయుగే ॥”

శినియొక్క పుత్రుని మహారాజమండలిలో నేల బడగొల్పి కాలితో దన్నగల పుత్రుని ననుగ్రహింపు మని కోరియుండెను. ఆతని పుత్రుడైన యీ భూరిశ్రవస్సు ఆవరప్రభావమున ఆసాత్యకిని అట్లు చేయగలిగెను. సాత్యకిది అపరిహితపరాక్రమము. అని చెప్పబడినది.

—♦ శ్రీకృష్ణపదిష్టుడై పార్థుడు సైంధవుని వధించిన విధము ♦—

సాయంకాలము కాబోవుచున్నది. ఆర్జును మహారథులు—కృప, అశ్వత్థామ, కర్ణ, శల్య, వృషసేన, దుర్యోధనులు పరివేష్టించి సేనలతో సైంధవుని కాపాడుచుండిరి. అప్పుడు కృష్ణపరమాత్మ పార్థునితో నిట్లనెను—పార్థా ! సైంధవుడు ప్రాణభీతిచే మహారథవట్కు మధ్యమున దూరియుండెను. ఈమహారథులను జయించినగాని యాతడు గోచరింపడు. పొద్దు లేదు. కనుక నేనొకయుపాయము జెప్పుచున్నాను—

“యోగ మత్ర విధాన్యామి మార్య స్వావరణం పృతి ।

ఆస్తం గత ఇతి కృత్తం దృక్ష్య త్యేక స్స సింధురాజ్ ॥

హస్తేణ జీవితా కాంక్షీ వినాకార్థం తవ ప్రభో ।

తత్ర చ్ఛిద్రే ప్రహరత్యం త్వయా స్త్రమ కురుసత్తమ ॥

వృషేక్షా నైవ కర్తవ్యా గతో స్త మితి భాస్కరః ।”

నేనప్పుడు సూర్యు డస్తమించె నని శోచునట్లు సూర్యునిని ఆవరణము గలిగింతును. అప్పుడు తనప్రాణము దక్కిన దను సంతోషముతో నీవు నశింపవలయు నని తలయెత్తి నిన్ను సైంధవుడు చూడబోవును. అప్పుడు నీవు సూర్యు డస్తమించె నని భ్రాంతిపడక కొట్టవలయును. అని చెప్పి సమ్మతింపజేసి—

“తతో స్త్రమ త్తమః కృష్ణ సూర్య స్వావరణం పృతి ।

యోగీ యోగేన సంయుక్తో యోగినా మిశ్వరో హరిః ॥

తే ప్రహృష్టా రణే రాజ న్నాపశ్యన్ నైనికా రవిమ్ ॥”

యోగీశ్వరు డగు కృష్ణపరమాత్మ యోగశక్తిచే సూర్యుని

కావరణముగా తమస్సను గల్పింప కౌరవసైన్యము పార్థుడిక ప్రాణ త్యాగము జేయునని హర్షించుచు నూర్చునివైపు చూచుచుండెను. అట్లే సైంధవుడను జూచుచుండెను. అప్పుడు పార్థుడు ఆమహారథులను పారదోలుచు అద్భుతయుద్ధము చేసెను.

“తతాద్భుత మపశ్యామ హస్తీపుత్రస్య విక్రమమ్ ।

తాదృ జ్ఞ భావీ భూతో వా య చ్చకార మహాయశాః ॥”

అట్టి యుద్ధములో పరివారవర్గము నంతను పారదోలిన తరువాత సైంధవుని వధించుటలో కృష్ణపరమాత్మ యొక విశేష మిట్లుచెప్పెను—

పార్థా ! ఈసైంధవుని తండ్రి వృద్ధక్షతుడు. ఆతని కీతడు చిరకాలమునకు గలిగెను. ఆకలిగినపుడు తండ్రికి అశరీర వాక్కు ఇట్లు వినబడినది—

“తవాత్మజో మనుష్యేంద్ర కులశీలదమాదిభిః ।

గుణై ర్భవిష్యతి విభో సదృశో వశయో ద్వయైః ॥

కిం త్వస్య యుద్ధమానస్య సంగ్రామే త్కత్రియర్షభః ।

శిర శ్చేత్సన్వతి సంకుర్ధ శ్శత్రు శ్చాఽలక్ష్మితో భవి ॥”

ఓవృద్ధక్షతా ! ఈనీపుతుడు కులశీలాదులచే నుత్తముడై యుండును. కాని యీతడు యుద్ధముచేయునపుడు ఒకానొక త్కత్రియ వీరుడు కుర్చుండె యీతని శిరస్సును ఛేదించును. అని.

అది విని యావృద్ధక్షతుడు ధ్యానించి పుత్రస్నేహముతో “జ్ఞాతీక సర్వా నువాచేదమ్” తన స్వజనముతో నిట్లనెను—

“సంగ్రామే యుద్ధమానస్య విహతో మహతీం ధురమ్ ।

ధరణ్యాం మమ పుత్రస్య పాతయిష్యతి య శ్చిరః ॥

ఈస్యాఽపి శతథా మార్థా ఫలిష్యతి న సంశయః ।

ఏవ ముక్త్వా తతోరాజ్యే స్థాపయత్వా జయదగ్రహమ్ ॥

వృద్ధక్షతో వనం యాత స్త ప శ్చోగ్రం సమాస్థితః ।

సోఽయం తవ్యతి తేజస్వీ తపో ఘోరం దురాసదమ్ ॥

సమస్తపంచకా దస్మా ర్భహి ర్వాసరకేతన ।

తస్మా జ్ఞయదగ్రస్య త్వం శిర శ్చిత్వా మహమ్నః ॥

ఉత్సంగే పాతయస్యాఽస్య వృద్ధక్షత్రస్య భారత ॥”

నాపుత్రుని శిరస్సును ఎవ్వడు భూమిపై బడవేయునో ఆతని శిరస్సు నూరు వ్రక్కలగును; నిస్సంశయము. అని.

ఇట్లు పలికి కుమారునకు రాజ్యమిచ్చి తాను వనమందు తపము చేయుచుండెను. అతడు ఈసమంతపంచక మను రణభూమికి వెలుపల తపోనిష్ఠులొ నుండెను. నీవిప్పుడు సైంధవుని శిరస్సును ఛేదించి క్రింద బడనీయక దివ్యాస్త్రముచే ఆవృద్ధక్షతుని తొడపై ప్రవేశపెట్టవలయును. అని.

పార్థుడట్లే చేసెను. ఆవృద్ధక్షతుడు తన తొడపై నున్న శిరస్సును ఎరుగకుండ జపనిష్ఠులొ నుండెను. జపాంతమున దిగ్గున లేచుట, ఆశిరస్సు నేలబడుట, అతని శిరస్సు వ్రక్కలగుట జరిగినది.

“హతో వినిహతే రాజన్ సిన్ధరాజే కిరీటిసా ।

తమస్త ద్వాసుదేశేన సంహృతం భరతర్షభ ॥

పశ్చాత్ జ్ఞాతం మహీపాల తవపుత్రై స్సహసునైః ।

వాసుదేవప్రియుక్త్యయం మాయేతి నృపసత్తమ ॥

ఏవం స నిహతో రాజన్ పార్థేనామితలేజసా ।

అక్షౌహిణీ రష్ట్ర హత్యా జామతా తవ సైన్యః ॥”

సైంధవవధానంతరము శ్రీకృష్ణపరమాత్మ సూర్యవరణమును తొలగింపజేసెను. అప్పుడు కౌరవసేన యిది శ్రీకృష్ణమాయ యని గ్రహింపగలిగెను. ఇట్లు పార్థుడు అప్రతిహతపరాక్రమముతో 8 అక్షౌ హిణులసేనను ఆనాడు వధించి సైంధవుని సంహరించెను.

— ♦ సైంధవసంహారిమును గూర్చి వక్తవ్యవిశేషము ♦ —

భగవంతునకు తన యష్టమువచ్చినట్లు ప్రవర్తించుట స్వభావము గాదు. ఆయా వ్యక్తుల భవితవ్యమును, ఆయా మహాపురుషుల శాసనాగ్రహరూపము లగు అమోఘవాక్కులను పరస్పరవిరోధము లేకండ అమలు జరుపుట భగవంతునకు లక్షణము. అది సంపూర్ణ సర్వశక్తులు గలిగి సమగ్రమైన సర్వవిషయజ్ఞానముగల భగవంతునికి దప్ప అన్యులకు నాధ్యము గాదు. సైంధవవిషయము జూడుడు—

సైంధవుని భవితవ్యము అశరీరవాణి ప్రకటించినట్లు పార్థుని మూలమున శిరచ్ఛేదము కావలసియున్నది. వృద్ధక్షతుని అమోఘు వాక్కునుబట్టి ఆశిరస్సు ఎవ్వనిమూలమున నేలబడునో వాని శిరస్సు భిన్నముకావలసి యున్నది. ఇక పార్థుని భవితవ్య మన్ననో—

జాతమాతే) కమాకే తు వా గువాచాఽశరీరిణీ ।

భ్రాతృభి స్సహితో వీర శ్రీ స్నేహా నాహరిష్యతి ॥

విప్రసప్తాం శ్రియం చాఽయ మాహర్తా పురుషర్షభః ।” (అది. అ.123)

అని అశరీరవాణి ప్రకటించినట్లు శత్రుక్షయపూర్వకముగా రాజ్యమును స్వీకరించి సోదరులతో మూ డశ్వమేధయాగముల నాచ రింపవలసియున్నది. నూర్యు డస్తమింపక పూర్వమే సైంధవుని శిర శ్చేదము జేయుట పార్థుని ప్రతిజ్ఞ యైయున్నది.

ఇందు నూర్యు డస్తమించిపోయినను, సైంధవుని శిరస్సు నేల బడిపోయినను, పార్థునకు ప్రాణాపాయము. అది పార్థుని భవితవ్యము నకు విరుద్ధము. అట్టి విరోధము లేకుండుటకే తన అసంతృప్తకైచే నూర్యునింబమునకు ఆవరణము గలిగించి సైంధవముఖము గోచరించు టకును, సైంధవవిషయమైన అశరీరవాణి సార్థక మగుటకును మార్గ మేర్పరచి, పార్థవిషయమైన అశరీరవాణి, వృద్ధక్షతుని అమోఘు వాక్కు సార్థకమగుటకు వృద్ధక్షతుని మూలమునకే సైంధవశిరస్సు నేలబడునట్లు సంఘటన గావించెను. ఇదియే భగవంతుని అమేయ ప్రభావము. ఒక విధానములో ఇన్నివిషయములను ఘటింపజేయ గలుగుటే భగవంతునియందలి అద్భుతశక్తి. “శ్రీకృష్ణుడు మాయచే సైంధవుని సంహరింపజేసెను” అను ప్రతివాదులు ప్రైవిషయము నను సంధింతురుగాక.

—♦ సైంధవసంహారములో ద్రోణు డన్యాయము జేసినట్లు

చెప్పవచ్చిన దుర్యోధనుని ద్రోణాచార్యుడును,

కర్ణుడును మందలించుట ♦—

దుర్యోధనుడు సైంధవసంహారమునకును, కర్ణపరాజయము నకును పరితపించి—

“య ము పాశ్చిత్వ సంగ్రామే కృత శ్శస్త్రసముద్యమః ।

స కర్ణో నిర్జిత స్సంఖ్యే హత శ్చైవ జయదృఢః ॥

యస్య వీర్యం సమాశ్చిత్వ శమం యాచస్త మహ్యకమ్ ।

తృణన త్త మహం మన్యే స కర్ణో నిర్జితో యుధి ॥”

ఏకర్ణుని అండ జూచుకొని నేను యుద్ధమున కుద్యమించితిను—
ఏకర్ణుని పరాక్రమము జూచుకొని నేను సంధిజేసుకొను మని చెప్ప
వచ్చిన శ్రీకృష్ణుని తృణీకరించితిను ఆకర్ణు డోడిపోయెను; సైంధవుడు
చనిపోయెను. అని చింతించుచు వచ్చి ద్రోణునితో నిట్లనెను—

భవా మపేక్షాం కురుతే శిష్యత్వా దర్శనస్య హి ।

ఆతో వివిహతా స్సర్వ యేఽస్మజ్జయచిక్రీడ్వః ॥”

ఆచార్యా! నీవు పాఠునిపై పక్షపాతము వహించుటవలన నా
జయముగోరువారు మాతులై పోయిరారు. అని. అటుపై ద్రోణునిట్లనెను—

“దుశ్యోధన కి మేవం మాం వాక్మరై రపి కృన్తసి ।

అజయ్యం సతతం సంఖ్యే బుద్ధివాణం సవ్యసాచినమ్ ॥

యాన్ స్మ తాన్ గ్రహతే తాత శశునిః కురుసంసద ।

అక్షా న్న తేఽక్షా నికేతా బాణా స్తే శత్రుతాపనాః ॥

త ఏతే ఘ్నన్తి న స్తాత విఃఖాః పార్థవోదితాః ।

తాం స్తదా ఖ్యామమాన స్త్వం విమరణే న బుద్ధవాన్ ॥

త దిదం వర్తతే ఘోర మాగతం చైశసం మహత్ ।

యోఽనకున్య కచః పథ్యం సుహృదా మాప్త కారిణామ్ ॥

స్వమతం కురుతే మూఢ స్స శోచ్యో న చిరాదిద ।

యచ్చ సః శ్రేక్షమాణానాం కృష్ణా మానాయ్య తత్సభామ్ ॥

అనర్హన్తిం కులే జాతాం సర్వభర్తానుచారిణీమ్ ।

తస్మాదధర్మస్య గాఢాకే ఫలం ప్రిప్త మిదం మహత్ ॥

యచ్చ తాన్ పాండవాన్ ద్యూతే విషమేజి విజిత్య హ ।

ప్రిప్రాజయ స్తదారణ్యే రారవాజినవాససః ॥

శ్రుతాణా మిద చైతేషాం ధర్మ మాచరతాం సదా ।

దుఃప్రీత్య తో న నరో లోకే మదన్యో బ్రాహ్మణ్యభిః ॥

కథం త్వయి చ కల్గే చ కృషే శత్ర్య చ జీవతి ।

అశ్వత్థామ్ని చ కారవ్య నిధనం సైధవోగమత్ ||

త స్మాం కి మభితప్యంతం వాక్సరై శేవ కృంతసి |

అశక్త స్పింధురాజస్య భూత్వా తా)జాయ భారత ||” (దో)ణ. అ. 151)

దుర్యోధనా ! పార్థు డజయు్య డని నీ కెప్పుడును జెప్పుచున్న నన్ను మాటలతో బీడించడవేమి ? ఆనాడు శకుని ప్రయోగించిన పాదీకలు ఈనాడు బాణములై పార్థప్రియుక్తములై వేధించుచున్నవి. నాడు విదురుడు ఇట్లు జరుగునని చెప్పినను నీవు వినిపించుకొనలేదు. ఆపుల హితోపదేశము తిరస్కరించి తోచినట్లు సంచరించు మూఢు స శోచనీయు డగుచు.

ఆనాడు మేమందరము జూచుచుండ ద్రోపదీదేవిని సభ స లాగి నీవు చేసిన అధర్మముయొక్క ఫలమే యీ ఘోరహత్యలు; ఆనాడు కపటమ్యూతమున పాండవుల నోడించి అజినముల గట్టించి అరణ్యమునకు బంపిన అధర్మముయొక్క ఫలమే యిది.

పుత్రిప్రియులు, ధర్మాత్ములు నగు పాండవులపట్ల నేనుదప్ప బ్రాహ్మణబువు డెవ్వడు ద్రోహము చేయగలడు ?

నీవు, కర్ణుడు, కృపుడు, శల్యుడు, అశ్వత్థామ జీవించి యుంక సైంధవు డెందుకు చనిపోయెను ? దుర్యోధనా ! సైంధవు నీవు రక్షింపలేక నన్నుచున్నావా ? అని ద్రోణుడు చుండలించెను.

కర్ణునియొద్ద ద్రోణునిగూర్చి దుర్యోధను డిట్లనెను—

“అభయం సింధురాజాయ దత్వా ద్రోణః పరస్తపః |

పాపిదా త్కిరీటినే ద్వారం పశ్య నిర్గుణతాం మయి ||”

రాధేయా ! ద్రోణుడు సైంధవునకు భయము లేదని చెప్పి పార్థు నకు మార్గ మిచ్చెను. నాయెడల ద్రోణుని వైఖరి యెట్లున్నదో చూడుము. అని. ఆమాటపై కర్ణు డిట్లు చెప్పెను—

“అచార్యం మా విగర్హస్య శక్త్యా సౌ యుధ్యతే ద్విజః |

యథాబలం యశోత్సాహం త్యక్త్యా జీవిత మాత్మనః ||

యద్యేనం సమతక్రిమ్య ప్రవిష్ట శ్వేతవాహనః |

నాత్మ ముక్తిఁగొని దోష స్వస్థ దాచార్యస్య కథంచన ||

అచార్యః స్థవిరో రాజన్ శీఘ్రయానే తథాత్మమః ।

బాహువ్యాయామచేష్టాయా మశక్తస్తు సరాధిప ||

తేనైవ మభ్యతిక్రాంతః శ్వేతాశ్వః కృష్ణసారధిః ।

తస్య దోషం న పశ్యామి ద్రోణ స్యానేన హేతునా ||

అజయ్యాన్ పాండవాన్మన్యే ద్రోణేనాత్మవిదా మృధే ।

యతో నో యుద్ధమానానాం పరం శక్త్యానుయోధన ||

సైన్ధవో నిహతో యుద్ధే దైవ మత్ర పరం స్మృతమ్ ।

సతతం చేష్టమానానాం నికృత్యా విక్రమేణ చ ||

హత్యాత్మాకం హరుషం తై దైవం పశ్వాత్మశోతి చ ।

నికృత్యా వంచితాః సార్థా విషయాగ్రశ్చ భారత ||

దగ్ధా జతుగృహే చాపి ద్యూతేన చ పరాజితాః ।

రాజనీతిం కృపాశ్రిత్య పృహితా త్వైవ కాననమ్ ||

యత్నేన చ కృతం తత్తద్దైవేన వినిపాతితమ్ ।”

(అ. 152)

దుర్యోధనా! ఆచార్యుని గర్వింపకుము. ఆతడు తన ప్రాణముల నొడ్డి యావచ్చుకొని వినియోగించుచుండెను. ఇట్టివానిని సార్థుడు అతిక్రమించి పూహములో బ్రవేశించుటలో ద్రోణుని తప్పు ఏమియు లేదు. ఆచార్యుడు వృద్ధుడు. సార్థునకు గల శీఘ్రగతి మొదలైనవి యెట్లుండును ? ద్రోణుడు పాండవులను జయింపగలవాడు కాడనియే నా నమ్మకము. మన మందరము ఎంత యుద్ధము చేసినాము ? సైంధవుని కాపాడగలిగినామా ? మనకు దైవబలము లేదు. కపటముచేగాని, పరాక్రమముచేగాని మన మెంత ప్రియిత్నించినను దైవము (మన దురదృష్టము) మన ప్రయత్నములను చెడగొట్టుచున్నది.

కౌటోపాయములచేత, విషప్రయోగములచేత, లాతుగృహదహనోద్యమముచేత పాండవులు మనచే వంచింపబడినారు. ద్యూతముచే నోడింపబడినారు. అరణ్యమునకు బంపబడినారు. అదంతయు దైవముచే వ్యర్థము చేయబడినది. అని.

ఇక్కడ కర్ణుడు చెప్పినట్లు ద్రోణుడు వృద్ధు డనియు, 400 సం॥రముల వయస్సు వాడనియు, అయినను యువకునివలె వీరవిహారము చేసెననియు సలాంతరములో జెప్పబడినది—

“అకర్ణపలి క్ష్యామో వయసాఽశీతిపంచకః ।

రణే పర్యచర ద్దోఽణో వృద్ధః పాదశిఖర్షవత్ ॥

జీ. అశీతిపంచకః చతుశ్చతాబ్దః.

ఇట్లు కర్ణునిచేగూడ దోఁసుని తప్పు లేదని దుర్యోధనుడు మందలించబడెను. పాండవులపై తాము జేసిన దుష్కార్యములు వెల్లడింపబడెను. దీనిని ప్రతివాదులు గమనింతురుగాక.

—♦ కర్ణుని ఏకవీరఘ్ని పార్థునియందు ప్రయోగింపబడక

పోవుటకు కారణము ♦—

దోఁతాచార్యసైన్యాధిపత్యములోని చతుర్థదివసమురాటి రాత్రి యుద్ధములో ఘటోత్కచుడు డీకొని కొరవసేనలను హతముచేయుచు కర్ణుని కటకటలాసింప కురువీరులు చూచి కర్ణునితో నిట్లుగరి —

“తస్మా జేనం రాక్షసం ఘోరహంశం శక్త్యా జహి త్వందత్తయా వాసజేన ।

మా కారవా స్సర్వఏవే స్త్రీకల్పా రాత్రియుద్ధేకర్ణ శేష స్సయోధాః ॥”

రాధేయా ! ఈగండము దాటిన చూచుకొనవచ్చును. ఆయొక వీరఘ్నిని యీ ఘటోత్కచునియందు ప్రయోగించి కొరవయోధులను రక్షింపుము. అని. ఆమాటపై కర్ణుడట్లే చేసెను.

ఈవిషయము సంజయునివలన ధృతరాష్ట్రుడు విని యిట్లు ప్రశ్నించెను—సంజయా ! ఏకవీరఘ్ని కర్ణుని కున్నదాయె. అట్టి యొక వీరుడు పార్థుడాయె. “అహూతో న నివర్తేయ మితి తస్య మహా వ్రతమ్” ఆహ్వానించినవానిమీదికి వెళ్ళితీరెద నని పార్థునకు వ్రతమాయె. అట్టి సీతిలో కర్ణు డాపార్థుని యుద్ధమునకు బిలిచి యాశక్తిని బ్రయోగింపకపోవుటకు కారణ మేమి ? దుర్యోధనాదులుగాని, నీవు గాని యెల చెప్పలేదు ? అని.

దీనికి సమాధానము సంజయు డిట్లు చెప్పెను—

స్వగ్రాహ ద్వినివృత్తానాం సర్వేషాం నో విశాం పతే ।

రాత్రా కురుకులశ్రేష్ఠ మస్త్రోఽయం సమజాయత ॥

ప్రభాతమాత్రే శ్వోధూతే కేశవాయుర్జనాయ వా ।

శక్తి రేషా హి మూర్తవ్యా కర్ణ కర్ణతి నిత్యకః ॥

కతః ప్రభాతసమయే రాజన్ కర్ణస్య చైవతైః ।

అశ్వేషాం చైవ యోధానాం సా బుద్ధి ర్నాశ్యతే పునః ॥

చైవ మేవ పరం మశ్యే య త్కర్ణో హస్తసంస్థయా ।

న జహూన రణే పార్థం కృష్ణం వా దేవకీసుతమ్ ॥”

ధృతరాష్ట్రా)! ఏమిటి కానాడు యుద్ధము ఆసినతరువాత రాతిరి
అందరును గలిసి యాలోచించుటలో రేపు యుద్ధములో రాధేయూ !
ఏకివీర్షిని పార్థునిమీదనో, కృష్ణునిమీదనో ప్రయోగింపుము. అని
నిత్యము అనుకొనుచుండుటయు, యుద్ధరంగమున బ్రవేశించినతరువాత
కర్ణునకుగాని, యోధులకుగాని ఆబుద్ధియే పుట్టకపోవుచుండుటయు జరు
గుచు వచ్చినది. అది దేవతలమూలమున జరిగిన పని. తన హస్తగత
మైన శక్తిచేత పార్థుని, లేక కృష్ణుని వధింపవలసిన కర్ణుడు ఆపని
జేయకపోవుట దురదృష్టము. అని.

ఇచ్చట ఆబుద్ధి పుట్టకుండ దేవతలు చేయుచువచ్చినారని చెప్ప
బడినది. వారట్లు చేయుటకు దురదృష్టము కారణ మని చెప్పబడినది.
కనుకనే—

“యస్మై దేవాః ప్రయచ్ఛన్తి పురుషాయ పరాభవమ్ ।

బుద్ధిం తస్యైపి కర్షన్తి సోఽవచ్ఛినాని పశ్యతి ॥

బుద్ధా కలుషభూతాయాం వినాశే సమపస్థితే ।

అసయా నయసంకాశో హృదయా న్నాపసర్పతి ॥”

దేవతలు ఎవ్వనికి పరాభవము కలిగింప దలపెట్టెదరో ఆతని
బుద్ధి పెడచారి బడును. దానిపై విరుద్ధభావము లుద్భవించును. బుద్ధి
కలుషితమై వినాశ మొనర్చునపుడు అవిసీతి నీతిగా దోచును. అని
విదురనీతిలో చెప్పబడినది.

అశక్తి పార్థునిపై ప్రయోగింపబడకుండునట్లు తానే చేయుచు
వచ్చితి నని శ్రీకృష్ణు డిట్లు సాత్యకితో జెప్పెను—

“అహ మేవ తు రాధేయం మోహయామి యుధాం.వర ।

తతో నా వాస్యజ చ్ఛక్తిం పాండవే శ్వేతవాహనే ॥

ఈ వాక్యమునుబట్టి శ్రీకృష్ణుడు చేసినట్లును, ఆ సంజము వాక్య

మానుబట్టి దేవతలుచేసినట్లును కనబడినను విరోధములేదు. కర్మఫల ప్రదాతయగు భగవంతునకు అనుచరులే దేవతలు. వారే యింద్రియాధిపానదేవతలు. భగవంతునిసంకల్పమును వారేనెరవేర్చుచుందురు.

ఇచ్చట వక్తవ్యాంశము.

భగవంతునకు వారివారి భవితవ్యములను, ఆయా మహాపురుషుల శాసానుగ్రహరూపములైన అమోఘవాక్కులను అన్యోన్యవిరోధము లేకుండ అమలుజరుపుట లక్షణముకదా !

ఇందుగ్గు కర్ణునకు ఏకవీరఘ్నిని యిచ్చియుండెను. ఇచ్చి

“త్వం తు యం పార్థివ్య స్వేకం రక్ష్యతే స మహాత్మనా.”

నీవెవ్వనిపై దృష్టిపెట్టుకొని యున్నావో ఆతడు శ్రీకృష్ణరక్షితుడై యుండు నని చెప్పెను. ఆ యిందుగ్గుని యనుగ్రహవాక్కునకు పార్థుని భవితవ్యమునకు హాని జరుగకూడదు. ఆ యేకవీరఘ్ని వ్యర్థము కాకూడదు.

“స హి సృష్టో మఘవతా శక్తిహేతో ర్మహాత్మనా ।

కర్ణస్యాఽప్రతివీర్యస్య ప్రతియోధా మహంభః ॥”

ఆ కర్ణుని యేకవీరఘ్నికి గురియగుటకే యిందుగ్గుచే బుట్టింపబడియున్న ఘటోత్కచుడు ఆ శక్తికి గురికాకుండ నుండకూడదు. పార్థసంహారబుద్ధితో శత్రువర్గము ఆశక్తి నాధారముచేసికొనియున్నది. ఇట్టి పరిస్థితిలో శత్రువర్గ మెప్పటి కప్పు డనుకొనుచునే మరచిపోవునట్లును దానికోరికే జన్మించిన ఘటోత్కచునిపై యది ప్రయోగింపబడునట్లును భగవంతుడు గనుకనే శ్రీకృష్ణుడు చేయగలిగెను. తమస్వాధీనములోని తమబుద్ధితమ యధీనములో లేక శ్రీకృష్ణుని యధీనమై నడచుట కంటె శ్రీకృష్ణుడు భగవంతు డనుటకు మరొక నిదర్శన మేమి కావలయును ? ఘటోత్కచుడు తమకు బహువిధోపకారములు చేసినవాడు చనిపోయె వని భేదపడు పార్థునకు కృష్ణభగవాను డిట్లు చెప్పెను—

“ఏష హి బ్రాహ్మణిద్వపీ యజ్ఞద్వపీ చ రాక్షసః ।

ధర్మస్య లోప్తా పాపాత్మా తస్మా దేష నిపాతః ॥

యే హి ధర్మస్య లోప్తాః పథ్యాస్తే మమ పాండవ ॥

ధర్మసంస్థాపనార్థం హి ప్రతిజ్ఞా సా మమా వ్యయా ।”

పార్థా ! ధర్మవ్యవస్థలను భగ్నముచేయువారు నాకు వధ్భులే, ధర్మసంస్థాపనమే నాకు ప్రధానకార్యము. అని.

దీనినిబట్టి భగవంతుని అనుగ్రహనిగ్రహములకు హేతువు ఉపకారాపకారములుగాక వారివారి ధర్మాధర్మము లని స్పష్టము.

“పరిత్యాజాయ సాధూనాం వినాశాయ చ దుష్కృతామ్ ।

ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగేయుగే ।”

అను భగవద్గీతానూక్తి యీ భగవంతుని దేకదా !

—♦ ధర్మజనకు దోషాచార్యునియొద్ద అసత్య మాడక

తీరని పరిస్థితి ♦—

దోషాచార్యుని సైన్యాధిపత్యములో పంచమవివసయుద్ధము ప్రచండమై దోషుని విజృంభణము అనివార్యమై దోషుని మహాస్త్ర బాణులకు పాండవపక్షవీరులు ఆహుతియైపోవుచున్న స్థితి సంభవించి నది. యుద్ధధర్మము జూడగా భూరిశ్రవస్సుతో పార్థుడు చెప్పిన విధముగా—

“నచాత్మా రక్షితవ్యో జై రాజన్ రణగతేన హి ।

యో యస్య యుజ్యైతేకేషు స జై రక్ష్యో నరాధప ॥

తై రత్వమాజై స్స సృపో రక్షితవ్యో మహమ్భుధే ।”

సైనికులు ఎవ్వని విజయమునకై తమప్రాణము లొడి యుద్ధము జేయుచుందురో ఆడు వారి నందరను రక్షించుచుండి వారందరిచేతను తాను రక్షింపపడుచుండవలయును.

దోషుని పరిస్థితి జూడగా కాలాంతకుడై యుండెను. అప్పుడు ధర్మజునితో కృష్ణభగవానుడు ఇట్లు చెప్పెను—

“తతో నిష్పాండవా ముర్ఖ్యం కరిష్యంతం యుధాం పతిమ్ ।

దోషం జ్ఞాత్వా ధర్మరాజం గోవిన్దో కృథితో బ్రహ్మిన్ ॥

యద్యర్థదివసం దోషో యుధ్యతే మన్య మాస్థితః ।

సత్యం బ్రహ్మిణి తే నేనా వినాశం సముపైష్యతి ॥

స భవాంస్త్రాకు నో దోషా త్వత్వా జ్ఞాయాన్మృతం కవః ।”

ధర్మరాజా ! దోషు డీవిధముగా నొకపూట యుద్ధముచేసిన యెడల నిజముగా నీ నేన యంతయు నశించిపోవును. కనుక నీవిప్పుడు మమ్ముల నందరును దోషుని వలన కాపాడవలయును. ఈ విషయ

స్థితిలో సత్యముకంటె అన్యమే ఉచితము. అని. అసత్య మాడీనంత మాత్రమున రక్షణ మగునని విశ్వాసమెట్లు? అనగా ఆదిలో ధర్మజునకు దోషు డిట్లు చెప్పెను—

“ఋతే సాయగతం రాజ స్మ్యస్తశస్త్ర మచేతనమ్ ।
హన్యా న్నాం యుధి యోధానాం సత్య మేత ద్బ్రహ్మి తే ॥
న శత్రుం తాత పశ్యామి యో మాం హన్యా ద్భ్రాతృ స్థితం ।
శస్త్రం చాహం రణే జహ్యం శుత్రా తు మహ దప్రియమ్ ॥
శ్రీకృత్యవాక్యా త్పురుషా దేత త్సత్యం బ్రహ్మి తే ।”

ధర్మజా! నేను శస్త్రసంన్యాసము జేసి పాపమోక్షము జేసి యున్నవుడు తప్ప, శస్త్రము చేతబట్టి యున్నంతసేపు నన్ను వధింప గలవాడు లేడు. నేను శస్త్రము విడుచుట యెప్పు డనగా? విశ్వస నీయునివలన అప్రియవార్త నీనినప్పుడు. ఇది నిజము. అని.

ఈవిషయము దోషుడు చెప్పిన దెప్పుడు? యుద్ధారంభములో ధర్మజుడు వెళ్ళి పాదాభివందనము చేసిన సందర్భమున—

ధృవ స్తే విజయో రాజన్ యస్య మస్త్రీ హరి స్తవ ।”

శ్రీకృష్ణుడు మంత్రియై యున్న నీకు విజయము ధృవ మని యాశీర్వదింప ఆవిజయము కలుగుట యెట్లు? అను ధర్మజుని ప్రశ్నకు సమాధానము చెప్పనప్పుడు.

దీనినిబట్టి అప్రియవార్తాశ్రవణమున దోషు డస్త్రసంన్యాసము జేయును. అట్టి వార్త ధర్మజునిమూలమున వినవలయును. దానికై ధర్మజు డసత్య మాడవలయును. అసత్య మాడనివాడు ధర్మజుడు. ఆడనిదే అస్త్రసంన్యాసము జేయనివాడు దోషుడు. అది చేయనిదే జీవింపనిది సేన; ఫలింపనిది విజయాశీర్వాదము. ధర్మజునకు శరణాగత సైనికసంరక్షణము విధి; దానికి తన యసత్యవచనమే సాధనము గావలసివచ్చినది. అసత్య మాడునా? ఒక దోషము. ఆడకుండునా? ఒక దోషము. ఎట్లు చూచినను దోషమే ఘటించునట్టి యీవిషయ

స్థితిలో అల్పదోషమున కంగీకరించి యధికదోషము లేకుండజేసికొనుట పోజ్జులక్షణము. అందు శరణాగతసైనికులను రక్షింపకుండుట అధికదోష మని, తదర్థ మసత్య మాడుట అల్పదోష మని కృష్ణభగవానుడుపదేశించెను. ఇదియే ధర్మజునకు అసత్య మాడక తీరని పరిస్థితి. ఈ పరిస్థితినిబట్టియే ధర్మజుడు దోషపరిశ్నపై “అశ్వత్థామా హతః కంజరః” అని పలుకుట, దోషు డస్త్రసంన్యాము జేయుట, ధృష్టద్యుముడు దోషుని వధించుట జరిగినది.

మొదట భీమసేనుడు అశ్వత్థామ యనబడు గజమును వధించి దోషుడు వినునట్లు “అశ్వత్థామా హతః” అని కేక వేసెను. దానిపై సందేహము కలిగి ధర్మజు నడుగ ధర్మజు డట్లు పలికెను. దీనికి వాక్చలమనిపేరు. ఫలము లెన్నివిధములో అందిది యేవిధమో నీలకంఠీయములో జెప్పబడినది—

“నిత్యం పంచోపధాతీతై ర్మస్త్రైయే త్సహ మన్త్రిభిః।” (కాన్తి. అ. 83)

ఓ. ఉపధాః చలాని తాని పంచ కేవలం వాచకీ దోషావధే—

“హతోఽశ్వత్థామా కంజరః” ఇత్యుక్తి ర్యధిష్ఠిరస్య మనసి ఫలాభావాత్। భీమస్య తు తత్రైవ కాయకీ వాచకీ చ। కేవలం మానసికీ పాండవేషుః। ధృతరాష్ట్రస్య వాచిక్యా ఆభావాత్। తత్రైవ ధార్తరష్ట్రాణాం కాయవాఙ్మనో భవా జతుగృహే। సౌప్తికేఽశ్వత్థామ్నః కాయకీతి పంచవిధా।

ఫలములు— కేవలకాయక మని, కేవలవాచికమని, కేవలమానసికమని, కాయకవాచికమని, మనోవాక్కాయకృత మని యైదు విధములు.

ఇందుదోషావధోద్దేశ్యకమైన యుద్ధిష్ఠిరోక్తిలోని అశ్వత్థామ శబ్దము గజార్థకముగనే భావించి వాడబడుటచేత నది కేవలవాచికమైన ఫలమే, మానసికచ్ఛలము లేదు.

అవిషయమై అశ్వత్థామనామకగజమును వధించి “అశ్వత్థామా హతః” అని భీమసేను డనుటలో నది కాయకవాచికచ్ఛలము; అది గజార్థకముగనే భావించి వాడబడుటచేత మానసికచ్ఛలము లేదు.

ధృతరాష్ట్రునకు పాండవులపట్ల కేవలమానసికచ్ఛలము; వాక్కులలో గాని క్రియలలోగాని ఛలములేదు. అశ్వత్థామకు సాప్తికవధవిషయములో తెలియకుండ నచ్చి వధించుటచే కాయకచ్ఛలము.

పాండవులనిమిత్తము లాక్షృహవిషయమై దుర్యోధనాదులది మనోవాక్కాయకృతచ్ఛలము. అని.

దీనినిబట్టి దుష్టచతుష్టయము చేసినంత ఛలము భీమసేనుడు చేయనే లేదు. ధర్మజనిమాట చెప్పవలసిన దేమున్నది ?

అదియైనను దుష్టచతుష్టయమువలె చేసినది కాక శరణాగత స్వనైనికరక్షణార్థము యుద్ధభూమిలో చేయవలసినవచ్చి చేసిన పని; ద్రోణాచార్యుడు ఆ అశ్వత్థామవిషయమును సన్నిధానవర్తులగు తన పక్షమువారి నడుగక ధర్మజు నడిగినప్పుడు చేసిన పని; తాననుచున్న అశ్వత్థామ గజమని భావించియే చేసిన పని; ద్రోణాచార్యుని విజయాశీర్వచనకాలమందలి నూచన ననుసరించి చేసినపని; ఆపద్ధర్మము నవలంబించి చేసినపని; కృష్ణభగవానుని ప్రబోధము నవగరించి చేసిన పని.

ధర్మజు డసత్య మాడె నసత్యమాడె ననుచు కోలాహలము జేయు ప్రతివాడు లీవిషయము నవధరించి తమ భ్రాంతిని తొలగించు కొందురు గాక !

కృష్ణభగవానునిగూర్చి చెప్పుచున్నాము — ఆయావ్యక్తుల భవి తవ్యమునకును, ఆయామహాపురుషుల అమోఘుచాక్కులకును పరస్పర విరోధము లేకుండ జగద్వ్యాపారమును నడిపింప గల అకుంతితక్తి భగవంతునిది.

“ఇష్టైః పనుజేష్టేణ ద్విపదేన ... లభ్యో ద్రోణవివాశాయ ”

అని ద్రోణాంతకుడుగా బుట్టినవాడు ధృష్టద్యుముడు.

“యతో ధర్మ స్తతః కృష్ణో యతః కృష్ణ స్తతో జయః ।

యుధ్యస్య గచ్ఛ కౌన్తేయ పృచ్ఛ మాం కిం బ్రీహిమి తే ॥

న తేఽస్తి విజయ స్తాత ద్యావ ద్యుధ్యా మ్యహం రణే ।
 మమాఽఽశు నిధనే రాజన్ యతస్య సహ సోదరైః ॥
 న శత్రుం తాత పశ్యామి యో మాం హవాన్య ద్రోశే స్థితం ।
 ఋతే ప్రాయగతం రాజన్ స్యస్తశస్త్రం ... ॥
 శస్త్రం చాఽహం రణే జహ్యం శ్రుత్యా తు మహదప్రియమ్ ।”

నీకు విజయము కలుగును; నేను యుద్ధముచేయుచున్నంత వరకు గలుగదు. నీవు నీసోదరులతోగూడి నన్ను వధించుటకు ప్రయత్నింపుము. నేను శస్త్రమును విడిచివేసినప్పుడు తప్ప నన్నెవ్వడును వధింపలేదు. అప్రియవార్తను వినినపుడు నేను శస్త్రము విడిచివేయుదును. అని ధర్మజునకు జెప్పిన అమోఘవాక్కుగల మహాపురుషుడు ద్రోణాచార్యుడు.

ఇట్టి ద్రోణాచార్యుడు ధృష్టద్యుముని మూలమున శస్త్రము విడుచువాడు గాడు. శస్త్రము విడిచినగాని ధృష్టద్యుమునకు స్వాధీనము గాడు. స్వాధీనమైనగాని ధృష్టద్యుముజన్మమునకు సార్థక్యము రాదు. పాండవులకు ద్రోణాభిమతవిజయమును రాదు. అందుకై ద్రోణాచార్యానుజ్ఞాప్రకారము ధర్మజుని మూలమున ద్రోణుని శస్త్ర సంన్యాసము; ధృష్టద్యుమునిమూలమున ద్రోణవధము జరుగవలసి యున్నందునను ఈఘటన కృష్ణభగవానుడు చేయగలుగు ననియే—
 “ధ్రువ స్తే విజయో రాజన్ యతస్య మస్త్రీ హరి స్తవ” అని ద్రోణాచార్యుడు నూచించియున్నందునను ఆచార్యహృదయము తెలిసిన కృష్ణభగవానుడు అట్లు ప్రబోధించి యావిషయముల నన్నిటిని ఘటింపజేసెను. కనుక కృష్ణభగవానునిగూర్చి తమతమ యపోహలను ప్రతివాదులు తొలగించుకొందురుగాక.

—♦ ద్రోణవధానంతరము స్వయంకృతాపరాధముల దలచుకొని
 దుష్టచితుష్టయము పరితపించుట ♦—

తన సైన్యాధిపత్యములో నయిదవరోజు సాయంకాలమునకు

ద్రోణాచార్యుడు పరమపదము నొందగా నాటి రాత్రి కౌరవసేన శోకించినది—

“విశేషత స్మృతపుత్రో రాజా ఘైవ నుయోధనః ।

దుశ్శాసన శ్చ శకుని స్సౌఖ్యం శ్చ మహాబలః ॥

ఉపితా స్తే నిశాంతా స్తు దుర్యోధననివేశనే ।

చిన్తయన్తః పరిక్లేశాన్ పాండవానాం మహాత్మనామ్ ॥

య త్త ద్యూతే పరిక్లిష్టా కృష్ణా చానాయితా సభామ్ ।

త త్స్మరన్తో నుశోచన్తో భృశ మద్విగ్నచేతసః ॥

తథా తు సంచిన్తయతాం తాన్ క్లేశాన్ ద్యూతకారితాన్ ।

దుఃఖేన క్షణదా రాజన్ జగమాం బ్రశతోపమా ॥” (కర్ణ. అ. 1)

టీ. క్లేశాన్ = కచగ్రహణాదీన్ ।

కర్ణ, శకుని, దుర్యోధన, దుశ్శాసనులు దుర్యోధనశిబిరమందు గూర్చుండి మహాత్ములగు పాండవులకు డాము కలిగించిన కష్టములను, ద్యూతములో బెట్టిన బాధలను, ద్యూతసభకు చ్చాపదీ చేవిని లాగుటను, ఆమె కేశాకర్షణమును, ఆమె వస్త్రాపహరణమును దలబోసికొని చింతించుచుండ నాటి రాత్రి అతిదుఃఖముతో గడచినది. చ్చాపదీ చేవి యెన్నడో నవ్విన దని దానికి శాస్తిగా దుర్యోధనాడు లామె వట్లు చేసినా రని చెప్పు ప్రతివాదుల కొకింత బోధించుచున్నాము—

చేసిన పని తప్పయినపుడు దుర్యోధనాదులు పరితపింతురా ? ఒప్పుయినపుడు పరితపింతురా ? ఒకరి తప్పుపనికి చేసిన శాస్తి ఒప్పు గునా? తప్పు గునా? నిర్హేతుకముగా జేసిన తప్పుపనికి పరితపింతురా ? సహేతుకముగా జేసిన పనికిపరితపింతురా ? ఎట్టిఘోరకృత్యములకును జంకి యెరుగని దుష్టచతుష్టయము నట్లు పరితపింపజేసినది— చ్చాపదీనిమిత్తకమైన దుష్కార్యము; దానికి హేతువును గల్పించి సమర్థింపబూనుట నింద్యము.

—♦ కర్ణుని సైన్యాధిపత్యము - శల్యసారథ్యవరణము—

కర్ణ శల్యసంవాదము ♦—

యుద్ధారంభమునుండి పదియారవరోజున కర్ణుడు సైన్యాధి

పత్యము వహించి ప్రచండయుద్ధము జేయుట, తుదకు పార్థుడు ప్రతిఘటించి కౌరవ సేనలను పారదోలుట, అంతట సాయంకాలము కాగా ఆనాటియుద్ధ మాపుట జరిగినది.

మరుచటిరోజు యుద్ధమునుగూర్చి ప్రసంగించునపుడు నేను—
“నిహనిష్యామి తం వీరం స వా మాం నిహనిష్యతి” పార్థుని నేను వధించుటో నన్ను పార్థుడు వధించుటో జరుగు నని చెప్పి యిట్లనెను—

“అవశ్య స్తు నయా వాచ్యం యేన హీనోఽస్మి ఘాల్బనాత్ ।

జాతస్య ధనుషో దివ్యా తథాక్షయ్యే మహేషుధీ ॥

సారథి స్రస్య గోవిన్దో మమ తాదృ జ్ఞు విద్యతే ।

తస్య దివ్యం ధనుః శ్రేష్ఠం గాండీవ మజితం యుధి ॥

యేన చాప్యధిరో వీరః పాండవ స్తన్నిబోధ మే ।

రశ్మి గ్రాహ శ్చ చాకార్ష స్సర్వలోకమస్మృతః ॥

అగ్నిదత్త శ్చ ఔ దివ్యో రథః కాంచనభూషణః ।

అచ్ఛేద్య స్సర్వతో వీర వాజిన శ్చ మనోజవాః ॥

ధ్వజ శ్చ దివ్యో ద్యుతిమాన్ వానశో విస్మయంకరః ।

కృష్ణశ్చ సృష్టా జగతో రథం త మభిరక్షతి ।

ఏతై ర్ద్విజై రహం హీనో యోద్ధా మిచ్ఛామి పాండవమ్ ॥

అయ స్తు సదృశ శ్శౌర్యే శ్శృణ్వ స్సమితశోభనః ।

సారథ్యం యది మే కుర్యాద్ధృవ స్తే విజయో భవత్ ॥” (కర్ణ. అ. 31)

దుర్యోధనా ! పార్థునికంటె నేను దేనిచే హీనుడనై యుంటినో నీకు అవశ్యము చెప్పవలసియున్నది. పార్థుని ధనుస్సు దివ్యము; దాని నారిత్రాడు దివ్యము; ఆతని యక్షయ్యతూణీరములు దివ్యములు; పార్థసారథి శ్రీకృష్ణుడు. అట్టివాడు నాకు లేనేలేడు.

పార్థుడు ఏయే పరికరములచే నధికుడో వినుము— సర్వలోక నమస్కృతుడయిన శ్రీకృష్ణుడు సారథి; అగ్నిదత్తమై అచ్ఛేద్యమై యున్న దివ్యమైన రథము; మనోవేగముగల అశ్వములు; మహాదీప్తి కలిగి విస్మయావహమైయున్న దివ్యమైన కపిధ్వజము; జగత్కర్తయైన శ్రీకృష్ణుడు రథంతుడు.

ఈపరికరము లేమియు లేని నేను పార్థునితో యుద్ధము చేయ దలచినాను; శ్రీకృష్ణునకు తుల్యుడైన యీశల్యుడు నాకు సారథ్యము చేసినయెడల నీకు ధ్వునముగా విజయము కలుగును. అని. ఆమాటపై దుర్యోధనుడు నీవు కర్ణసారథివి కావలసిన దని స్తుతిపూర్వకముగా యాచించి శల్యు నంగీకరింపజేసినపుడు శల్యు డిట్లనెను—

“యత్తు కర్ణ మహం బ్రూయాం హితకామః ప్రియాప్రియే ।

మమ తత్ త్వమతాం సర్వం భవాన్ కర్ణ శ్చ సర్వః ॥”

హితమును గోరిన నేను కర్ణునిగూర్చి ప్రియాప్రియవిషయము లాడినపుడు నీవును కర్ణుడును సహించియుండవలెను. ఈవిధముపై నేను సారథ్యము జేయుదును. అని.

దాని కంగీకరించినతరువాత కర్ణశల్యులు రథాయాధులై యుద్ధ భూమికి వచ్చునపుడు పార్థుని వధింతు నని కర్ణుడును, అది నీకు శక్యమా ? అని శల్యుడును వివాదము పెట్టుకొని యొకనినొకడు నిరసిండుకొను సందర్భములో కర్ణు డిట్లనెను—

“కౌరే రథం వాహయతోఽర్జునస్య బలం మహస్త్రాణి చ పాండవస్య ।

అహం విజానామి ... తే చా ప్యహం ... ॥

వ్యవేతనీ ర్యోధయిష్యామి కృష్ణే ।

సంతాపయ త్యర్థ్యధికస్ను రామా చ్ఛాపోఽద్య మం బ్రాహ్మణసత్తమాచ్ఛ ॥”

నేను కృష్ణార్జునుల శక్తిసామర్థ్యముల నెరుగుదును. అయినను వారితో నిర్భయుడనై యుద్ధము జేయుదును.

కౌశురామశాప మొకటియు, బ్రాహ్మణశాప మొకటియు నాకు మిక్కిలి సంతాపకరములై యున్నవి.

పరశురామశాపము:—“నూతోపథావాప్త మిదం తవాస్త్రం న కర్మ కాశే ప్రతిభాస్యతి త్వామ్ । ఆన్యత్ర తు స్యా త్తవ మృత్యుకాలాత్”

టీ. నూతోపథా నూతత్వసిధాననిమిత్తం కర్మకాశే స్వప్రతిజ్ఞారక్షణికాశే ।

నీవు నూతత్వమును కప్పిపుచ్చి నావలన గోహించిన అస్త్రము

ప్రతిజ్ఞారక్షణకాలములో నీకు స్ఫురింపదు, నీకు మృత్యుకాలముకంటె నితరకాలమందే స్ఫురించును. అని.

బ్రాహ్మణశాపము:—

“యస్మాత్త్వయా ప్రమత్తేన హోమధేన్వా హత స్సుతః ।

శ్వభే తే పతతాం చక్ర మితి మాం బ్రాహ్మణోఽబ్రవీత్ ॥

యుధ్యమానస్య సంగ్రామే ప్రాప్తస్యైకాయనం భయం ।”

నీవు ప్రమత్తుడవై నాహోమధేనువత్సమును వధించితివిగనుగ భయంకరసంగ్రామములో యుద్ధము చేయునప్పుడు నీరథచక్రము భూమిలో దించుకొనిపోవుగాక, అని. ఈశాపములు నాకు సంతాపము గలిగించుచున్నవి.

—♦ పార్థుడు సంశప్తకులతో బోరుచున్నపుడు కర్ణుడు

పాండవసేనలపై విజృంభించుట ♦—

సంకులయుద్ధము జరుగుచుండ కర్ణ యుధిష్ఠిరులు తలపడిరి. కర్ణుని బాణాఘాతములచే వీడితుడైన యుధిష్ఠిరుడు—

“సమాధత్త శితం బాణం గిరీణా మపి దారణం ।

మమోచ త్వరితో రాజా నూతపుశ్రిజఘాంసయా ॥

స తు తేన ప్రహరణి వీడితః ప్రమమోహితః ।

సస్త్రగాత్రో మహాబాహు ర్ధను రుత్సృజ్య స్యద్దనే ॥

గతాను రివ నిశ్చేతా శృల్య స్వాఽభిముఖోఽపతత్ ॥

రాజాపి భూయో నాజఘ్న కర్ణం పార్థహితేషయా ॥”

నిశితమైన బాణమును సంధించి ప్రయోగింప ఆగాధప్రహారముచే స్మృతి దప్పి ధనుస్సును వదిలి మూర్ఛితుడై రథముమీద కర్ణుడు పడిపోయెను. అప్పుడు పార్థప్రతిజ్ఞనుబట్టి తాను మరల కర్ణునిపై బాణమును ప్రయోగింపలేదు.

తరువాత స్మృతి రాగా కర్ణుడు కుపితుడై యుధిష్ఠిరుని బాణములచే వీడింప—“ప్రాయా ద్రాజా పరాజ్ఞుభిః” ధర్మజుడు మరలి పోయెను. ఆసమయమందు కర్ణుడు—

“అభిద్యుత్య తు రాధేయః పాండుపుత్రం యథిష్ఠిరం ।

పవిత్రీకర్త మాతానం సుధే సస్పృశ్య పాణినా ॥

గృహీతు మిచ్చన్ సబలా త్కున్తీ వాక్యం చ సోఽస్మరత్ ॥”

యః ధిష్ఠిరుని మీదికి దుగ్రతగతితో బోయి ధర్మజుని భుజముపై తన హస్తముచేత స్పృశించి తన్ను పవిత్రీకరించుకొనుటకును, బలాత్కారమున గృహించుటకును దలచెట్టియు కున్తీ వాక్యము దలచుకొని యుపేక్షించెను; నిరసనవాక్యము లాడెను. తరువాత కర్ణభీమసేనులు తలపడిరి.

“స భీమసేనాభిహత స్సూతపుత్రః కురూద్వహ ।

నిషసాద రథోపస్థే విసంజ్ఞః పుత్రవాపతిః ॥

తతో మద్రాధిపో దృష్ట్వా విసంజ్ఞం నూతనస్తవం ।

అపోవాహ రథేనాజౌ కర్ణ మాహవళోభినమ్ ॥”

భీమసేనునబాణాభిహతుడై స్ఫుటితప్పి రథముపై మూర్ఛిల్లిన కర్ణుని శల్యుడు రథమును మరలించి తీసికొని వెళ్ళెను.

కర్ణుడు తెప్పరిల్లి మహాయద్ధము జేయుచు పాండవసేనలోని యోధులను వందలకొలది వధించుచు, నకులసహదేవుల మధ్య ఊత గాతుడై యున్న ధర్మజుని మీదకు వెళ్ళి ధర్మజుని, నకులుని విరధులను, మిక్కిలి ఊతగాతులను జేయ వారిరువురును సహదేవుని రథ మధిష్ఠించిరి. శల్యుడు రాధేయా ! పార్థునిమీద జూపవలసిన పరాకృమమును ఊతవిఊతగాతుడును, విరధుడును, క్షీణశస్త్రకవచుడును అగు ధర్మజునిపై జూపదవేమని యనుచున్నను వినుపించుకొనక నకుల సహదేవులను, ధర్మజుని గాఢముగా ప్రహరించి—“దృష్ట్వా దుర్యోధనం చైవ భీమగ్రస్తం మహాహవే” భీమునిచే నాకృమింపబడిన దుర్యోధనుని రక్షించుటకై అటు పోయెను.

ధర్మజుడు సోదరద్వయముతో శిబిరమున బ్రవేశించి శయనించి తన శరీరగతములైన ములుకులను వారు తీసివేసిన తరువాత భీమసేన సహాయార్థము నకులసహదేవులను బంపెను.

పార్థుడు సంశయపడుటతో బోధి యాపై యశ్వత్థామతో మహా యుద్ధము జేసి అశ్వత్థామరథము పక్కాజుక్కు మకునట్లు చేసి “అహోక యామాస తత స్వస్యైస్యం” తన సైన్యమునైపు చూచునప్పటికి కర్ణుడు భార్గవాశ్రుప్రయోగముచే తన సైన్యమునకు గలిగించుచున్న హాని గోచరింప శ్రీకృష్ణునితో నిట్లనెను —

“పశ్య కృష్ణ మహాబాహో భార్గవాశ్రుస్య విక్రమం ।

సైత దశ్రుం హి సమరే శక్యం హస్తం కదంచన ॥

నూతపుత్రం చ సంరబ్ధం పశ్య కృష్ణ మహాజే ।

అన్తకప్రతిమం వీర్యే కర్వాణం కర్మ చారుణమ్ ॥

అభీష్టం చోదయ న్నశ్వాన్ ప్రేక్షతే మాం మహుర్ముహూః ।

న చ పశ్యామి సమరే కర్ణం ప్రతిపలాయతుమ్ ॥”

టీ. కర్ణంప్రతి=అక్షికృత్య పలాయతుం న పశ్యామి నిషిద్ధత్వాత్ ।

జీవన్ ప్రాప్తోతి పునః స్పంభే జయపరాజయౌ ।

మృతస్య తు హృషీకేశ భంగ ఏవ సతో జయః ॥

(అ. 64)

శ్రీకృష్ణా ! ఆ భార్గవాశ్రుముయొక్క ఉదగ్గస్థితిని జూచుము, దానిని పరిహరించుటకు ప్రత్యేకము లేనే లేదు. ఆకర్ణుడు అంతకుని వలె మంశిపడుచు నాకొరకు చూచుచు నెల్లుండెనో చూడుము, నే నిప్పుడు కర్ణున కెదురయి ఆశ్రు ప్రవహింపఁగా మగుటవలన నిషిద్ధ మయిన పలాయనము జేయుట నాకిష్టము గాదు. జీవించియున్ననాడు జయమో, పరాజయమో కలుగవచ్చును. మరణించిన ఇకేమున్నది? అని.

దీనినిబట్టి కర్ణార్జునద్వంద్వయుద్ధములలో కర్ణుడు మరలిపోవుచు వచ్చినట్లు, పార్థు డెన్నడును మరలిపోలేదని ప్రశ్నివాదులు తెలిసికొన వలయును.

—♦ భీమసేనుడు గుశ్మానుని వధించుట ♦—

క్షతగాత్రుడై యున్న ధర్మజనియొద్దకు కృష్ణార్జునులు వెళ్ళి చూచినపుడు ధర్మజుని ప్రాంగము విని కృష్ణులపై పార్థు డత్యాగ్ర హము వహించి యిక కర్ణుని వధించియే వచ్చెద నని శపథము జేసి

యుద్ధభూమికి వచ్చి నైస్యనాగరమధ్యమందున్న భీమసేనునకు సహాయ పడుచు మందుచుకు వెళ్ళుచుండు పార్థునకు సహాయపడుచు భీమ సేనుడు విద్యుంభించు సహాయమున దుశ్శాసనుడు భీమసేనునిపై యెదు ర్కొనుటయు, భీమసేనుని ఘోరమున దుశ్శాసనుడు నేలబడుటయు సంభవించు భీమసేనుడు- దుశ్శాసనుడు చేసియున్న ద్రౌపదీకేశకర్షణాదులను తలచుకొని యుగ్మజ్ఞై సింహనాదము చేసి కర్ణదుర్యోధన కృపాశ్వత్థామకృతవర్మలను సంబోధించి “నిహన్మి దుశ్శాసన మద్య పాపం సంరక్ష్యతా మద్య సమస్తయోధాః!” ఈదుశ్శాసనపాపిని వధించుచున్నాను. యోధులందరును కాపాడగలిగిన కాపాడుడు. అని పలికి దుశ్శాసనునిపై కురికి, నాడు ద్రౌపదీకేశములను బట్టికొనిన ఆభాషలు వేది? అని యడిగి యిది యని యాతడు చెప్పగా—“ఏనం కుర్ధ్ధో భీమసేనః కరేణ ఉత్పాటయామాన భుజం మహాత్మా” ఆభుజమును ఊపబెరికి వక్షస్థలమును విదళించి—“సత్యాం చిక్విత్ రమతి మాః ప్రతిజ్ఞాం భీమాఽపిబ చోచ్చరిత మస్య కోష్ణమ్” అనాటి తన ప్రతిజ్ఞను సార్థకము జేయుటకై యాతని రక్తము నోటితో పీల్చెను.

అస్థితిలో కొరవసేనలు “సర్వే పరియన్త భయాభిపన్నా న వై మనుష్యోఽయ మితి బ్రువాణాః” “భీమం రక్షో భాషమాణా భయారాః” భయపడి యాతడు మనుష్యుని గాడనియు, రక్షు ఘ్ని అనియు ననుకొనుచు పారిపోయినవి.

ఇచ్చట భీమసేనుడు చేసినది రాక్షసకృత్య మనునట్టి ప్రతి వాదుల నడుగుచున్నాము—“మైవ స్మ సుకృతా లోకా గచ్ఛే త్సార్థో వృకోదరః | యది వక్షో హి తే భిత్వా న పిబే చోచ్చరితం రణే” అని వెనుక ప్రతిజ్ఞజేసి దానిని నిర్వహించిన భీమసేనునిది రాక్షస కృత్య మగునా? అట్టి ప్రతిజ్ఞ జేయుటకు నిరసరాధురాలై, రజస్వలయై యున్న ద్రౌపదీదేవియెడల నాడు దుశ్శాసనుడు చేసిన దారుణకార్యములు రాక్షసకృత్యము లగునా?

“పాలస్త్యా భ్రాతర శ్చాస్య జజ్ఞ రే మనుజే ష్విహా ।

శతం దుశ్శాసనాదీనాం సర్వేషాం క్రూరకర్మణామ్ ॥”

అని రాక్షసాంశసంభూతు డైనట్టి దుశ్శాసనునిది రాక్షస కృత్యమా? దేవాంశసంభూతు డైనట్టి భీమసేనునిది రాక్షసకృత్యమా? ఆలోచింపుడు. ఎన్నడో 13 సంవత్సరములకు బూర్వము ప్రతిజ్ఞ జేసియు, వానిని మేము తలపెట్టకుండుము; పంచగ్రామముల నిచ్చి నను సంతోషింతుము. అని పాండవులు రాయబారములు పంప వానిని తిరస్కరించి దుర్యోధనాదులు ఉలూకునిచేత బంపిన సందే శములో భీమసేనునిగూర్చి—

“ప్రతిజ్ఞాతం సభామధ్యే న తన్నిత్యా త్వయా పురా ।

దుశ్శాసనస్య రుధిరం పీయతాం యది శక్యతే ॥”

సీపు దుశ్శాసనుని రుధిర మెట్లు పానముచేయగలవో వచ్చి సీప్రతిజ్ఞ నిలుపుకొనుము. చూచెద మని చెప్పి రెచ్చగొట్టినమీద భీమసేనుడు చేసినది చూపని. కనుక ప్రతివాదులు భీమసేనుని నిందింపబూనుట యుక్తము గాదు. ఆపీచ్చిన రక్తము అధరోష్ఠము దాటి లోపలకు వెళ్ళలేదు. ఈవిషయము గాంధారితో భీమసేనుడే చెప్పెను—

“అన్యస్యాపి న పాతవ్యం రుధిరం కింపున స్వకం ।

యధైవాత్మా తథా భ్రాతా విశేషా నాస్తి కల్మష ॥

రుధిరం న కృతికామ దస్తోహ దంబ మా శుచః ।

వైవస్వత స్తు తద్వేద హస్తా మే రుధిరోక్షితా ॥”

—: సంధి జేసుకొను మని అశ్వత్థామ చెప్పట, దుర్యోధనుడు

సమ్మతింపకపోవుట :—

కర్ణార్జునయుద్ధసందర్భములో— “యతఃపార్థ స్తతో దేవా యతః కర్ణ స్తతోఽనురాః ।” పార్థునివై పు దేవతలు, కర్ణునివై పు అనురులు బయాకాంక్షులై యుండిరి. అశ్వత్థామ దుర్యోధనుని హస్తము బట్టు కొని యిట్లనెను—

“ప్రసీద దుశ్లోధన కామ్య పాండతై రలం విరోధేన ధిగన్తు విగ్రహం ।
 హతో గురు ర్భ్రహ్మసమా మహాస్త్రివి త్తథైవ భీష్మప్రముఖా మహారథాః ॥
 అహం త్వవధ్యో మమ చాపి మాతులః పృశాధి రాజ్యం సహ పాండతైశ్చిరం ।
 ధనంజయ శ్చామ్యతి వాఃతో మయా జనార్దనో నైవ విరోధ మిచ్ఛతి ।
 యుధిష్ఠిరో భూతహితే రత స్సదా వృకోదర స్తద్వశగ స్తథా యమా ॥
 న చే ద్వచ శ్శోష్యసి మే నరాధిప ధృవం పృతహ్లాసి హతోఽరిభి ర్యుధి ।
 నివారయిష్యామి చ కర్ణపశుప్తకం యదా భవాన్ సప్రజయో భవిష్యతి ॥” అరి

ఓదుర్యోధనా ! విరోధము మాని పాండవులతో సంతి జేసి
 కొనుము. భీష్మద్రోణప్రముఖులు హతులుయినారు. నేనును, కృపా
 చార్యుడను మరణింపనివారము. నీవు పాండవులతో గలసి రాజ్య
 మనుభవింపుము. పార్థుని నేను నివారింపగలను. శ్రీకృష్ణునకు విరోధ
 మిష్టము గాదు. ధర్మజుడు భూతదయకలవాడు. భీమసేన, నకుల,
 సహదేవులు ధర్మరాజునువర్తులు.

నామాట నీవు వినకున్నయెడల తప్పక శత్రుహతుడవై పరిత
 పింతువు. నీవుశాంతించినయెడల నేను కర్ణుని శాంతింపజేయగలను; అని.

దీనిపై దుర్యోధను డిట్లనెను — దుశ్శాత్రుని వధించి భీమ
 సేనుడు, ఇక దుర్యోధనుని హతముజేసి శిరస్సును కాలితో దన్నుడు
 నని పలికిన మాట నామనస్సులో మెరుగుచున్నది.

“న చాపి కర్ణం ప్రసహే ద్రణేర్జునః.....”

“నచాఽఽశ్వసిన్యన్తి పృథాత్మజామయి ప్రసహ్యై శైరం బహుశోవిచిన్త్య ॥”

“నచాపి కర్ణం గురుపుత్రసంయుగా దుపారమే త్యర్హసి వత్స మచ్యుత!

శ్రీమేణ యుక్తో మహతాఽద్య ఫాల్గున స్త మేవ కర్ణః ప్రసథం హనిష్యతి ॥”

కర్ణుని పార్థుడు జయింపలేడు; నా వైరానుబంధమును దలచు
 కొను పాండవులు గూడ నన్ను విశ్వసించరు; కర్ణుని యుద్ధమునుండి
 విరమింపుమని చెప్పటయు యుక్తముగాదు; శ్రీమపడియున్న పార్థుని
 కర్ణుడు వధింపగలడు; అని.

ఇట్లే దుర్యోధనునకు ఆప్తులు కొనవరకు సంతిజేసుకొను మని
 చెప్పుచుండుట, ఆతడు నిరాకరించుచుండుట జరుగుచునే వచ్చినందున
 పాండవులు నిర్దోషులని ప్రతివాదులు గ్రహింతురుగాక !

—: కర్ణుని సర్పముఖాస్త్రము వ్యర్థమగుట, రథచక్ర మెత్తునంతవరకు నాపై బాణప్రయోగము జేయుట నీ కథర్థ మను కర్ణుని మాటలపై కృష్ణభగవానుడు సమాధానముజెప్పట: :—

కర్ణార్జునద్వంద్వయుద్ధ మతిఘోరముగా జరుగుచుండ సర్పముఖాస్త్రము కర్ణుడు సంధించెను. ఆ బాణము యోగబలముగల నాగముచే నావిప్లవమై యున్నది. అట్టి నాగాస్త్రము పార్థకంతమునకు గురిపెట్టి కర్ణునిచే ప్రయోగింపబడినపుడు—

“తం ప్రేక్ష్య దీప్తం యుధి మాధవ స్తు త్వరాన్వితం సత్వరయైవ లీలయా ।
పదా వినిష్ఠిష్య రథోత్తమం స పాక్షికాయ తృణివీం కించిదేవ ॥
క్షీతిం గతా జానుభి స్తేఽథ వాహా హేమచ్ఛన్నా శృన్వోమరీచివర్ణాః ।
తతోఽన్తరిక్షే నుమహా ని నాద స్సంపూజసార్థం మధునూదనస్య ॥
దివ్యా శ్చ వాచ స్పహసా జభూవు ర్దివ్యాని పుష్పాణ్యథ సింహనాదాః ।
తస్మిం ప్రథా వై ధరణీం నిమగ్నై రథే ప్రయత్నా నృధునూదనస్య ॥
తత శ్చర స్సోఽద్యహన త్కిరీటం తస్యేన్ద్రదత్తం మదృథం చ ధీమతః ।
... .. పపాత పార్థస్య కిరీట ముత్తమమ్ ॥ ”

కృష్ణభగవానుడు చూచి గురి దప్పింపదలచి లీలగా తనపాదముచే రథమును నొక్కి భూమిలో గొంత దిగిపోవునట్లు చేయగా నప్పుడశ్వములు నేలకు వ్రాలి మోకాళ్ళపై భూమి నానుకొని యున్నవి.

అప్పు డంతరిక్షమందు కృష్ణభగవానుని ప్రశంసించుచు దివ్యవాక్కులు దివ్యపుష్పవృష్టి సింహనాదములు గోచరించినవి.

అంతట నాగాస్త్రము దుగ్ధతగిలి వచ్చి యాపార్థుని కిరీటమునుమాణిము నేల బడగొట్టినది.

ఆపై కృతార్థత కలుగకపోయిన దని యానాగము కర్ణునియొద్దకు వచ్చి యీసారి నన్ను ప్రయోగింపుము— “హంతాస్మి శత్రుం తవ చాత్మనశ్చ” పార్థుని హింసించు నని చెప్పగా నేనొకనిబలము నాధారముగా జేసికొని జయము గోరువాడను గాననియు, సంధించిన దానిని మరల సంధించు లక్షణము నాది కాదనియు, కర్ణుడు చెప్పి

నిరాకరింప ఆనాగమే స్వయముగా పార్థునిమీదకు రాగా—“చిచ్చేంద్ర వశ్చి ర్నిశ్చిశితై స్సుధారై” ఆరు బాణములను ప్రయోగించి పార్థు డానాగమును ఛేదించెను.

“గతే చ తస్మిన్ భుజగే కిరీటినా స్వయం విభుః పార్థివ భూతలా దథ ।
సముజ్జహారాఽఽశు పునః పతంతం రథం భుజాభ్యాం పురుషోత్తమ స్తతః ॥
తస్మిన్ మహారాతే ... వివ్యాధ కర్ణః ... ధనంజయమ్ ।”

నాగము హతమైన పిమ్మట కృష్ణభగవానుడు దిగబడియున్న రథమును తన భుజములచే వైకి యెత్తి యుంచెను. ఆసమయమందే కర్ణుడు పార్థుని గాఢముగా ప్రహరించెను. ఇట్లు కర్ణుని సర్పఖాస్త్రము వ్యర్థమైపోయినది.

“పరిత్యాజాయ సాధూనం” అని సాధుపరిత్యాజధర్మసంఘ పనములు నాకవశ్యకర్త వ్యములని లోకము నకు బోధించిన భగవంతుడు కర్ణ బాణము లత్యుము తప్పిపోవుటకై చేసిన యుపాయముతో పార్థుని కాపాడిన విషయమును భగవద్గీతాప్రమాణ్యవాదులగు ప్రతివాదులు స్తాప్యించితీరవలసినదే.

తిరువాత విషయ మేమనగా—

“తత స్తదస్త్రం వనసః ప్రసప్తం యద్భాగవోఽస్మై ప్రదదౌ మహాత్మా ।
చక్రం చ వానం గ్రసతే భూమి రన్యః ప్రాప్తే తస్మిన్ కథకాలే సృవీర ॥
ఘోరే రథే బ్రాహ్మణ స్వాభిశాపా ద్బ్రాహ్మ దుపాత్రే త్వవిభాతి చాఽస్త్రే ।
చిన్నే శరే సర్పముఖే చ ఘోరే పాశేన తస్మిన్ విషసాద కర్ణః ॥
ధర్మప్రధానం కిల పాతి ధర్మ ఇత్యబ్రివన్ ధర్మవిద స్సదైర ।
వయం చ ధర్మే ప్రయతామ నిత్యం చతుం యథాశక్తి యథాశుకం చ ॥
సచాపి నిఘ్నాతి న పాతి భక్తాన్ మన్యే న నిత్యం పరిపాతి ధర్మః ।
ఏవం బ్రివన్ ప్రసరితాశ్వసూతో విచాల్యమానోఽర్జునబాణపాతైః ॥
మర్మాభిసూతా చ్చిధిలః క్రియాసు పునఃపున ధర్మ మసౌ జగర్హ ॥”

కర్ణవధకాలములో భార్గవాస్త్రము స్ఫురింప దని, రథచక్రమును భూమి కరిచిపట్టు నని కర్ణునకు గల భార్గవశాపబ్రాహ్మణ

శాపములనుబట్టి ఆస్థితి ప్రాప్తించినది. అప్పుడు కర్ణుడు విషాదగ్రస్తుడై యిట్లునుకొనెను—ధర్మప్రధానుని ధర్మము కాపాడు నని ధర్మవిదులు సదా చెప్పుచునే యున్నారు. మేము యథాశక్తిగా యథాజ్ఞానముగా నిత్యము ధర్మాచరణమునకే పూనుకొనినాము. ఇట్టి మాకు విపత్తు ప్రాప్తించుటవలన ధార్మికులను ధర్మము రక్షించుచు, హింసింపదు, అను మాట స్థిరమే యని నేను నమ్ముజాలను. అని. ఇట్లునుకొనుచు పార్థబాణములచే నేమియు జేయలేక ధర్మమును గర్హించెను.

ఇచ్చట జూడగా తన ధర్మమే తన్ను కాపాడు నని కర్ణుడు నిశ్చయించుకొని యన్నట్లు స్పష్ట మగుచున్నది. అట్టి ధర్మము—తన సూర్యోపాసన, తన దాననిష్ఠ, తన దుర్యోధనభక్తి ఇత్యాదిక మని చెప్పవలసియున్నది. ఇదేదియు తన మనోరథమును ఫలింపజేయలేదని కర్ణుడు పరితపించెను. దీనినిబట్టి ఆపత్కాలముందు ధర్మస్మరణము జేయక యెట్టివానికిని దప్పదని తేలినది.

కర్ణున కట్టి యాపత్తు కలుగుటకు భార్గవశాపబ్రాహ్మణశాపములు కారణము. ఆశాపములకు మూలము నిరపరాధిరాండవనిద్రోహబుద్ధి. అట్టి ధర్మహానిని తాను చేసియున్నందున “ధర్మ ఏవ హతో హంతి” అన్నట్లు తానే తనకు హాని దెచ్చికొనినాడు. ఆయుధమును స్మరించుట మాని కర్ణు డప్పుడు ధర్మమును గర్హింపబూనెను.

ఆసమయమున కృష్ణభగవానుని ప్రేరణపై పార్థుడు అస్త్రము నభిచుంత్రించుటయు, కర్ణుని రథచక్రమును భూమి కరచిపట్టుటయు జరుగ కర్ణుడు రథమునుండి దిగి—

“చక్రం భుజాభ్యా మాలంబ్య సమత్తే పు మిదేష సః |

సప్తద్వీపా వసుమతీ సత్తైవన కాననా ||

గీర్ణచక్ర సమత్తిష్ఠా కర్ణేన చతురంగులమ్ |”

తనభుజములతో చక్ర మెత్తుటకు ప్రియత్నించెను. అప్పుడు చక్రమును కరచిపట్టిన భూమి నాలుగంగుళములు లేచినది. కాని చక్రము మాత్రము ఊడిరాలేదు.

అప్పుడు కర్ణుడు పార్థునితో నిట్లనెను.
 “భో! భో! పార్థ! మహీష్వాస ముహూర్తం పరిపాలయ ।
 యావ చ్చక్ర మిదం గ్రస్త ముద్ధరామి మహీతలాత్ ॥
 సత్యం చక్రం మహీగ్రస్తం దృష్ట్వా దైవా దిదం మమ ।
 పార్థ! కావురుషాచీర్ణ మభిసన్ని విసర్జయ ॥
 ఖ్యాత స్త్వ మసి కాంతేయ విశిష్టో రణకర్మసు ।
 పృక్షీర్ణకేశే విముఖే బ్రాహ్మణేఽథ కృతాంజలా ॥
 శరణాగతే న్యస్తశస్త్రే యాచమానే తథాఽర్జున ।
 అబాణే భిష్టకవచే భిష్టభగ్నాయుధే తథా ॥
 న విముంచంతి శస్త్రాణి శూరా స్సాధువ్రతే స్థితాః ।
 త్వం చ శూరతమో లోకే సాధువృత్తశ్చ పాండవ ॥
 యావ చ్చక్ర మిదం గ్రస్త ముద్ధరామి మహాభుజ ।
 న మాం రథస్థో భూమిష్ఠం వికలం హంతు మర్హసి ॥
 న వాసుదేవా త్వత్తోవా పాండవేయ బిభేష్యమాం ।”

ఓపార్థా ! నేను రథచక్ర మెత్తువరకు ముహూర్త కాలమాత్రే
 మాగును. దైవికముగా చక్రము దిగబడుటను జూచి నన్ను ప్రహ
 రించుటకు దుష్టునివలె నీ పుద్యమింపకుము.

నీవు విఖ్యాతి వహించినవాడవు; యుద్ధధర్మ మెరిగినవాడవు;
 సాధువ్రతులగు శూరులలో జేరిన నీవు యుద్ధధర్మమును—(నిరాయుధుడు,
 కవచభిష్టుడు ఇత్యాదులపై శస్త్రములను ప్రయోగింపరా దను ధర్మ
 మును) గమనింపుము. నేను చక్ర మెత్తునంతవరకు రథమందున్న నీవు
 భూమియందున్నట్టియు, వికలుడనై యున్నట్టియు నన్ను ప్రహరించుట
 ధర్మము గాదు. నేను నీకును, వాసుదేవునకును భయపడువాడను
 గాను. అని. అప్పుడు కృష్ణభగవాను డిట్లనెను—

“త మబ్రవీ ద్వాసుదేవో రథస్థో రాధేయ ధిష్ఠ్యా స్మరశీహ ధర్మమ్ ।
 ప్రాయేణ నీచా వ్యసనేషు మగ్నా నిష్ఠవైదవం కుకృతం న తు స్యమ్ ॥”
 య ద్ద్రౌపదీ మేకవస్త్రాం సభాయా మానాయయే స్త్వం చనుయోధనశ్చ ।
 దుశ్శాసన శృకుని స్సౌబలశ్చ న తే కర్ణ పృత్యభా త్రత్ర ధర్మః ॥
 యదా సభాయాం రాజాన మనక్షజ్ఞం యుధిష్ఠిరం ।

అజైషీ శ్చకుని శ్చానాత్ క్వ తే ధర్మ స్తదా గతః ||
 వనవాసే వృతీతే చ కర్ణ వత్త త్ప్రయోదతే |
 న ప్రియశ్చసి య ద్రాజ్యం క్వ తే ధర్మ స్తదా గతః ||
 య ద్భీమసేనం సర్వై శ్చ విషయైశ్చ శ్చ భోజనైః |
 ఆచర త్వస్మతే రాజా క్వ తే ధర్మ స్తదా గతః ||
 య ద్వారణావతే పార్థాన్ సుప్తాన్ జతుస్సహే తదా |
 అదీపయ స్త్వం రాధేయ క్వ తే ధర్మ స్తదా గతః ||
 యదా రజస్వలాం కృష్ణాం దుశ్శాసనవశే స్థితాం |
 సభాయాం పాహసః కర్ణ క్వ తే ధర్మ స్తదా గతః ||
 య దసార్వైః పురా కృష్ణాం క్లిశ్యమానా మనాగసం |
 ఉపప్రేక్షసి రాధేయ క్వ తే ధర్మ స్తదా గతః ||
 విసప్తాః పాండవాః కృష్ణే కాశ్యతం నరకం గతాః |
 పతి మన్యం వృణీష్యేతి వదం స్త్వం గజగామినీమ్ ||
 ఉపప్రేక్షసి రాధేయ క్వ తే ధర్మ స్తదా గతః |
 రాజ్యలుబ్ధః పునః కర్ణ సమాహ్వయసి పాండవాన్ ||
 యదా శకుని మాశ్రిత్య క్వ తే ధర్మ స్తదా గతః |
 యదా భీమన్యం బహవో యుద్ధే జఘ్ను ర్మహారథాః ||
 పరివార్య రణే బాలం క్వ తే ధర్మ స్తదా గతః |
 య ద్యేష ధర్మ స్తత్రో న విద్యతే హి కిం సర్వథా తావదిహోషణేన |
 ఆద్యేహ ధర్మాద్యిణి విధత్స్వ నూత తథాపి జీవన్ విమోక్ష్యసే హి ||
 ఏవ ముక్త స్తదా కర్ణో వాకురేవేన భారత |
 అజ్ఞయాన్ వనతో భూత్వా నోత్తరం కించి దుక్తవాన్ ||” (అ. 91)

రాధేయా ! ధర్మ మిప్పుడు కావలసినవచ్చిదా ? నీచులు కష్టములకు పాలై నపుడు తమ దుష్కార్యములను నిందించుకొనక దైవమును నిందించుచుందురు. రజస్వలయై యున్న ద్రాపదీదేవిని నీవు, దుర్యోధనుడు, దుశ్శాసనుడు, శకుని సభకు లాగిననాడు ధర్మ మేమయినది ? ద్యూతము తెలియని ధర్మజుని తెలిసిన శకుని సభలో నోడించినపుడు ధర్మ మేమయినది? వనవాసము గడిపి, అజ్ఞాతవాసము గడపి వచ్చిన పాండవులకు నీవు రాజ్య మీయబడ దంటివే! అప్పుడు

ధర్మ మేమయినది ? సర్వములచేత. విషాన్నముచేత నీయనుమతిపై దుర్యోధనుడు భీమసేనుని వశంసబూచినపుడు ధర్మ మేమయినది ? లక్కయింటిలో నిద్రించునపుడు పాండవులను అగ్నికి ఆహుతి గావింప దలపెట్టిననాడు ధర్మ మేమయినది ?

రజస్వలయై దుశ్శాసనునిచేతికి జిక్కి-యున్న ద్రాపదీదేవిని జూచి సభలో నీవు పకపక నవ్వి నపుడు ధర్మ మేమయినది ?

నిరపరాధురాలై దుష్టులచే వస్త్రావహరణాదులతో బాధింప బడు ద్రాపదీదేవిని నీవు చూచుచున్నపుడు ధర్మ మేమయినది ?

పాండవులు నశించి శాశ్వతనరకములో బడినారు. నీవు మరి యొక పతిని గట్టుకొను మని ద్రాపదీదేవినిగూర్చి నీవు పలికినపుడు ధర్మ మేమయినది ? ప్రధమద్యూతానంతరము వెళ్ళిపోవుచున్న పాండవులను, శకునిని బురస్కరించుకొని మరల బిలిచి పునర్ద్వారములో గూర్చుండబెట్టినపుడు ధర్మ మేమయినది ? అసహాయుడు, బాలుడు నగు అభిమన్యుని ఆర్దురు మహారథులు చుట్టుకొని హింసించి నపుడు ధర్మ మేమయినది ? ఈనాడు నీవనుచున్న ధర్మమును ఆనాడు నీ వుల్లంఘించి యిప్పుడు కంతశోషపడిన లాభ మేమి ? ఇప్పుడు నీవు ధర్మము నవలంబించి మాటలాడినను నీకు జీవితము దక్కదు. ఈవిధముగా కృష్ణభగవానుడు పూర్వచర్యల నుద్ఘాటింప కర్ణుడు లజ్జితుడై తలవంచుకొని యాత్మరము చెప్పలేకపోయెను.

ఇచ్చట కృష్ణభగవానుడు కర్ణుని తప్పుల నుద్ఘాటించినపుడు ద్రాపదీపాండవులు చేసిన ఆయా తప్పులకు ప్రతిక్రియగా మేచుట్లు చేసినా మని, మయసభలో దుర్యోధనుని జూచి నవ్వి నవరమునకు ద్రాపది నట్లు చేసినామని, “పాంచాలరాజపుత్రియు నంచితముగ నిన్ను బొందు నాటవ వరుసక” అనుచు నాతో వెనుక జెప్పిన నీకు మరియొక పతిని కట్టుకొమ్మని నేను ద్రాపది ననుట తప్పయినదా ?

అని శ్రీకృష్ణునకు ప్రతివాదియతప్రకారము బదులు చెప్పవలసిన కర్ణుడు నిరుత్తరుడై సిగ్గుపడి తలవంచుకొని యుండుట ప్రతివాదులు గమనింపవలయు. ద్రౌపదీదేవి నవ్వునుగూర్చి శ్రీకృష్ణుడు కర్ణునియొద్ద తెచ్చిన ఆనాటి ద్రౌపదీవిషయమునుగూర్చి ద్రౌపదీనిందానిరాకరణములో మేము చెప్పియున్నాము. ఆవిషయము లచ్చటజూడవలయును.

కర్ణు డట్లు రథచక్ర మెత్తుట కుద్యమించుచు యుద్ధముగూడ జేయుచు నున్నపుడు శ్రీకృష్ణ ప్రేరితుడై పార్థుడు—

“తతోఽర్జున స్తస్య కిరో జహార పృథ్వీస్య వజ్రేణ యథా మహేస్త్రాః ।

దేవా చ్చ కర్ణస్య నిపాతితస్య తేజ స్సూర్యం ఖం వితత్వావివేక ।

త దద్భుతం సర్వమవశ్యయోథా స్సందృష్టవన్తో నిహతే స్మ కచ్ఛ ॥ ”

ఆకర్ణుని శిరస్సును ఛేదించెను. పడగొట్టబడిన కర్ణ శరీరము నుండి తేజస్సు బయలుదేరి సూర్యమండలమున లగ్న మయ్యెను. ఆదృశ్యమును అందరు జూచినారు

ఇచ్చట రథచక్రోద్ధరణవ్యసనములో నున్నపుడు కర్ణుని వధింప శ్రీకృష్ణుడు ప్రోత్సహింపవచ్చునా ? అని శంకింతుడేమో, వినుడు—
కర్ణు డెత్తగా భూమి లేచినదిగాని చక్రము లేవలేదు. దానికి గారణము అమోఘమైన బ్రాహ్మణశాపము. ఆశాపస్వరూప మిట్లున్నది—

“యోన విస్ఫురనే నిత్యం యదర్థం ఘటనేఽనిశమ్ ।

యుద్ధత స్తేన తే పాప భూమి శ్చక్రం గ్రసీష్యతి ॥

తత శ్చక్రే మహీగ్రస్తే మార్గానం తే విచేతసః ।

సాతయిష్యతి వికృప్య శక్తుర్గచ్ఛ నరాధమ ॥

ప్రమత్తస్య తథాఽరాతి శ్చిర స్తే పాతయిష్యతి । ”

ఓకర్ణుడా! నీ కెవ్వనియందు నిత్యస్పర్థ కలదో, ఎవ్వని జయించుటకై సతతము నీవు బాణప్రయోగము జేయుచున్నావో ఆతనితో యుద్ధము జేయునపుడు నీరథచక్రమును భూమి కరచిపట్టును. అప్పుడు నీవు ప్రమత్తుడవై యుండ నీశత్రువు నీశిరస్సును ఛేదించును; అని.

ఈశాపము సార్థకము గావలయును; రథచక్రము భూతలగ్రస్త

మయినపుడే మరణమని నిర్దేశింపబడుటవలన మరణకాలము నతిక్రమింపకుండ జేయవలెను; రథచక్ర మెత్తుట కర్ణవ కళక్యము; మరణమానన్నము. ఇట్టి పరిస్థితిని సర్వజ్ఞుడగు భగవంతు డాలోచించియే శాపసార్థక్యమునకై ప్రమత్తుడై యున్నపుడే సమయము దాటకుండ బోత్సహించెను.

శాపము లమోఘము లగుటచే నవి ఫలింపవలసినవచ్చినపుడు వానికి ఇతరములైన ధర్మములుగాని, న్యాయములుగాని అడ్డు రాజాలవు. శాపములు పెట్టినవారు పెట్టి కూర్చుండుటే తప్ప అవి ఫలించుటకై వారు చేయు కృషి యేమియు నుండదు.

ఎవ్వ రెవ్వరిపై యెట్టి శాపమును లోకములో నెక్కడ బెట్టి యున్నను స్వయముగా దెలిసికొని ఎన్నిప్రతిబంధకములు కల్పింపబడినను ప్రతిహతము గావించి ఆయాశాపములను ఫలింపజేయగల బాధ్యత, అకుంతితశక్తి, సర్వజ్ఞత, భగవంతునికే గలదు. ఆభగవంతుడే సర్వకర్మఫలప్రదాత.

వారివారి భవితవ్యములను శాపానుగ్రహరూపములైన ఆయా మహాపురుషుల అమోఘవాక్కులను యథాతథముగా నిర్వహింపజేయు నిష్పక్షపాతబుద్ధి భగవంతునిదై! యుండ—

“దుఃఖే జాతు చితాగతే స్వకలితా ద్దుష్కర్మణః పక్తిమాత్ ।

నాథే హస్త నిరాగసి క్యపనిభిః సైర్మణ్య మాశోష్యతే ॥”

అని విశ్వగుణాదర్శనములో చెప్పినట్లు మూఢలోకము నిరపరాధియైన భగవంతునే నిందించును. సాధారణకారణముగా ఈశ్వరుడు లేకుండ జరుగు కార్యమే లోకములో లేదు. ఆయాశ్వరుడే శ్రీకృష్ణుడని భగవద్గీతాపాఠకులకు తెలియనిది కాదు. ఆశ్రీకృష్ణుడే కర్ణునకు గల శాపమును సఫలపరచుటకై పార్థుని ప్రేరేపింప పార్థు డాకర్ణుని వధించెను. దీనినిబట్టి కర్ణచరిత్రకారులు—

“అర్జునుడు రథస్థుడైయుండి యుద్ధమర్యాదను వీడి భూమిపైయున్న గర్జని తాను రథ మెక్కువరకును బాణమేయుట తగదని మొఱపెట్టుచున్నవానిని నన్యాయముగ వధించెను.” (పు. 127)

అని వ్రాసినది పరాస్త మయినది. భగవంతునకు తెలియని యుద్ధమర్యాద యేమున్నది? భగవతోక్తప్రకారము కర్ణుని వధించిన పార్థునియందన్యాయ మేమున్నది?

—: ప్రతివాది పరామర్శము :—

కర్ణ నర్జునుడు చంపుటకు గల కారణము లీక్రింది వని భారతమున జెప్పబడెను—

చ. వినుము నరేంద్ర విప్రు డలిశెన్ జమదగ్నిసుతుండు కాప మి
చై నమరభర్త వంచనము నేనె వరంబని కొరి కుతి మా
స్సె నలుక భీష్మ డర్థరథు జేసి యడంచె గలంచె మద్రా
జనుచిత మాడి కొరి విధి యయ్యె నరుం డట జంపె గర్జునిన్ .

క. హరసురపతియమవరుణులును గురుకృపులును దివ్యబాణాకొటు లాసగుటన్
నరుకక్తి కర్ణతేజస్సునిరణము నార్పంగజాలె జావ్వె నృపాలా. (కాంతిపర్వం)

అని నారదుడు ధర్మజునకు జెప్పియున్నాడు. పై పద్యములలో కర్ణునకు దటస్థించిన అనర్థములు, పార్థునకు ప్రాప్తించిన అభ్యుదయములు పేర్కొనబడినవి. కర్ణున కాయనర్థములు పొండవదోహబుద్ధి మూలకములు. పార్థున కాయభ్యుదయములు పొండవధర్మవిప్రామూలకములు. ఇట్లు వారివారి ధర్మాధర్మములే అభ్యుదయనర్థములకు మూల మగుచుండును. కర్ణునియెడల “ధర్మ ఏవ హతో హన్తి” అను సూక్తియు, పార్థునియెడల “ధర్మో రక్షతి రక్షితః” అను సూక్తియు సార్థకము లైనవని ప్రతివాదులు గ్రహింపవలయును.

ఎంతవాని కయినను అధర్మము అనేకవిధముల అత్యనాశకరము లయిన అనర్థములను తెచ్చిపెట్టు ననియు గ్రహింపవలయును.

పై విధముగా జెప్పిన నారదమహర్షియే కర్ణుని గూర్చి ధర్మజునితో నిటు లింకను జెప్పెను—

దేవగుహ్యమైన విషయము జెప్పుచున్నాను వినుము- ఊత్రియ వర్గ మంతయు యుద్ధమరణము నొందుటకు వైరోద్దీపకమైన కన్యా గర్భము నిర్మింపబడినది. ఆబాలుడు తేజశ్శాలియై సూతపుత్రత్వము నొందెను; దుర్యోధనసఖ్యము సంపాదించెను. మీసోదరుల బలపరా క్రమబుద్ధివినయాదులకును, మీపై గల ప్రజానురాగమునకును చింతా కాంతుడై దేవసంకల్పముచేతను, తన స్వభావముచేతను మీతో నెడతెగని ద్వేషము వహించెను; అని. ఆశోకము లివిగో—

“గుహ్య మేతత్తు దేవానాం కథయిష్యమి తేనఘ ।

ఊత్రిం స్వర్గం కథం గచ్ఛే చ్చస్త్రపూత మితి ప్రభో ॥

సంఘర్ష జనన స్తస్మా త్కన్యాగర్భో వినిర్మతః ।

స బాల స్తేజసా యుక్త స్సూతపుత్రత్వ మాగతః ॥

స బలిం భీమనేనస్య ఫాల్గునస్య చ లాఘవమ్ ।

బుద్ధిం చ తప రాజేంద్రి యమయో ర్వినియం తథా ॥

ప్రజానా మనురాగం చ చిన్తయానో వ్యదహ్యతః ।

స సఖ్య మకరో ద్బాలేవ రాజ్ఞా దుర్యోధనేన చ ॥

యుష్మాభి ర్నిత్యసంద్విష్టో దైవా చ్ఛాపి స్వభావతః ।” (కాన్తి. అ. 2)

టీ. దైవాత్=దేవానాం సంకల్పాత్ పూర్వోక్తాత్ స్వభావతః ।

“వీర్యాధికో నీచకులే దుస్సంగేన సమేధితః ।

మహాజనైః స్పర్థమానో హన్తి రాష్ట్రం సరాజకమ్ ॥ ఇతి శ్లోకోక్తాత్ ।”

దీనినిబట్టి వీర్యాధిక్యదుస్సహవాసమహాజనస్పర్ధాది దోషములు గలిగి సర్వసంహార హేతువుగా బుట్టిన కర్ణునకు సంభవించిన యనర్థము లకు పాండవద్రోహచింతయే మూల మని స్పష్టము.

పాండవవి ద్వేషబుద్ధితో భారతయుద్ధమును దెచ్చినపెట్టినవా డగుటచేతచే “కర్ణుడు లేని భారతమా” అను సామెత పుట్టినది. ఇట్లుండ “కర్ణున కెనయగు వీరుడు లేడు. అందువలననే “కర్ణుడు లేని భారతమా” అను సామెత కలిగినది” అని మ. భా. చ. కారులును, “మహాభారతసాత్రులలో గర్ణుడు ప్రధానసాత్రు మయినటులు “కర్ణుడు లేని భారతమా?” అను సామెతయే విశదపగుపగలదు” అని కర్ణ చరిత్ర కారులును వ్రాసినది అయ్యుక్తము.

ఎందరు చెప్పినను పట్టినపట్టు విడువక తుదకు పదియేడవరోజు మహాయుద్ధములో కర్ణుడు పార్థబాణాఘాతముచే స్వర్గతులడయ్యెను. శ్రీకృష్ణుడుద్భుటించిన దోషములనుబట్టి కర్ణునిదుష్టత్వముస్పష్టమయ్యెను.

ఈకర్ణుని యుత్పత్తి మొదలు పరిసమాప్తిపర్యంతము గల చరిత్రము, దానితో సంబంధించిన కుంతీదేవిచరిత్రముగూడ వేదవ్యాస మహాభారతోక్త ప్రకారము ప్రదర్శింపబడినది.

లోకులకు అప్రత్యక్షములును, ధర్మసందేహజనకములును అగు చరిత్రములపట్ల సర్వవిషయప్రత్యక్షముతో సర్వసందేహభంజకముగా, ధర్మాధర్మస్వరూపబోధకముగా, లోకహితముగా మహర్షిచే రచింపబడిన మహాభారతముకంటె యథార్థస్థితిని గ్రహించుటకును, గుణదోషములు నిర్ణయించుటకును మరియొక ఆధారము లేదని స్పష్టమే.

ఇట్టిస్థితిలో నవ్యులు స్వతంత్రులై ప్రమాణవాక్యముల నుల్లంఘించి మహర్షిని గూడ నిరసించి తమకు దెలియనట్టి కుంతీకర్ణ ప్రభృతుల చరిత్రలను యథేచ్ఛగా మహాభారతవిరుద్ధముగా రచించినారు; రచించుచున్నారు. అందు కుంతీదేవి నింద, కర్ణస్తుతి. ఇత్యాది విరుద్ధవిషయములు తాండవించుచున్నవి. అస్వాభావికములైన వర్ణనలు చేయబడినవి. గుణదోషములు వ్యత్యసము చేయబడినవి. ఈనవ్యుల రచనలకు ఎట్లో లోకసామాన్యము నాహ్లాదింపజేయుటే ముఖ్యప్రయోజనము. వేదవ్యాసరచనకు ధర్మాధర్మ-గుణదోష-పరిజ్ఞానము గలిగించుటే ముఖ్యప్రయోజనము.

కనుక ఆపాతరమణియము లగు నవ్యరచనలు చూచి అవియే నిజమని భ్రాంతిపడక, మహాభారతోక్తవ్యక్తులను వ్యత్యస్తముగా గ్రహింపక, ఆపుణ్యాత్ములయందు నిరాధారముగా దోషముల నారోపింపక మహాభారతతత్వమును పాఠకమహాశయులు అవతగముచేసికొని యిహపరసుఖముల నొందుదురుగాక.

—♦ ఇప్పుడైన సంధిజేసికొనుట మంచిదని కృపాచార్యుడును,
అది జరుగునది కాదని దుర్యోధనుడును సంభాషించుకొనుట ♦—

కర్ణవధానంతరము దుర్యోధనునకు కృపాచార్యు డిట్లుచెప్పెను—

“తదత్ర పాండవై స్సార్థం సన్ని మశ్యే క్షమం ప్రభో ।

తై చిత్రపీఠ్యవచనా త్కృపాశీలో యుధిష్ఠిరః ॥

వినియుంతేత రాజ్యే త్వాం గోవింద వచనేన చ ।

నాతికృమిష్యతే కృష్ణా వచనం కారవస్య తు ॥

ధృతరాష్ట్రస్య మశ్యేహం నాపి కృష్ణస్య పాండవః ।

ఏత త్క్షమ మహం మశ్యే న చ పాథై శ్చ విగ్రహమ్ ॥”

దుర్యోధనా ! ఇప్పుడు పాండవులతో సంధిచేసికొనుట మంచిది.
ధృతరాష్ట్రుని మాటను శ్రీకృష్ణుడు మన్నించును. శ్రీకృష్ణుని మాటను
ధర్మజుడు మన్నించును. దయగల ధర్మజుడు నిన్ను రాజ్యమందు
నియోగింపగలడు. పాండవులతో విరోధము మంచిది కాదు. అని.

అది విని దుర్యోధను డిట్లనెను—

“రాజ్యా ద్వినికృతోఽస్మాభిః కథం సోఽస్మాసు విశ్వసత్ ।

అక్షద్యూతే చ నృపతి ర్జితోఽస్మాభి ర్మహాధనః ॥

స కథం మమ వాక్యాని శ్రద్ధధ్యా ద్భూయ ఏవ తు ।

తథా దౌత్యేన సంప్రాప్తః కృష్ణః పార్థహితే రతః ॥

ప్రతిభ శ్చ హృషీకేత స్తచ్చ కర్మాఽవిచారితం ।

స చ మే వచనం బ్రహ్మన్ కథ మేవాఽభిమన్యతే ॥

విలంప చ యత్కృష్ణా సభామధ్యే సమేయుషీ ।

న తస్మైర్షయతే కృష్ణో న రాజ్యహరణం తథా ॥

దుశ్శాసనేన యత్కృష్ణా ఏకవస్త్రా రజస్వలా ।

పరిక్లిష్టా సభామధ్యే సర్వలోకస్య పశ్యతః ॥

తథా వివసనాం దీనాం స్మరన్త్యద్యాపి పాండవాః ।

న నివరయితుం శక్యా స్సంగ్రామా త్రై పరస్తపాః ॥

యదా చ ద్రౌపదీ క్లిష్టా మద్వివాకాయ దుఃఖితా ।

స్థండితే నిత్యదా శతే యావ ద్వైరస్య యాతనమ్ ॥”

(శంభు. అ. 5)

కృపాచార్య! ద్యూతముం దోషింపబడి, రాజ్యమునుండి తొలగింపబడినధర్మజుడు మనమాటల నెట్లు విశ్వసించును? మాత్రగా వచ్చిన కృష్ణునిపట్ల విరుద్ధముగా వర్తించిన నన్ను శ్రీకృష్ణు డెట్లుభిమానించును? సభామధ్యమందు జరిగిన ద్రాపదీచిలాపము, రాజ్యహరణము కృష్ణునకు సహింపరానివి. రజస్వలయైర యున్న ద్రాపదిని దుశ్శాసనుడు సభలో బాధించుట, వస్త్రావహరణముజేయుట పాండవులు మరువరానట్టివి. దుఃఖమురాలైన ద్రాపది నావినాశమునిమిత్తము స్థంధిలశాయినియై వైరము తీర్చుకొనుటకు దీక్ష నహించినది. ఆపాండవులు యుద్ధమును మానరు. అని.

—: దుర్యోధనయ ధిష్ఠిరుల వాక్యోపవాక్యములు :—

పదునెనిమిదవనాడు మధ్యాహ్నమునకు శల్యుడు ధర్మజునిచే వధింపబడెను. శకుని సహదేవునిచే వధింపబడెను. దుర్యోధనుడు విర ధుడై అసహాయుడై గదాపాణియై పలాయనముచేసి హృదమందు దాగియుండెను. ఆవిషయము దెలిసితరువాత శ్రీకృష్ణుడు యుధిష్ఠిరునకు— “మాయవీ మాయయా వధ్య సృత్య మేత ద్యుధిష్ఠిర” అని చెప్పి ధర్మములుగాని, అధర్మములుగాని శత్రువుల కిమిటకు అనురూపములైన ప్రతిక్రియ లాచరించి శత్రువుల వధింపవలె ననుచు ఇంకొకృత దైత్యదానవ సంహారమును, శ్రీహరికృతములైన హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపుసంహారములను, బలిబంధనమును, సుందోపసుందసంహారమును, రావణసంహార మును, నిదర్శనముగా జూపి బోధించినతరువాత నందరును ఆ హృదముదగ్గరకు వెళ్ళిరి. అప్పుడు ధర్మజుడు—“కృతే తత్పృథుషా యాతం కృ చ మాన స్సుయోధన సుయోధనా! నీపృథుష మేమయ్యెను? నీయభిమాన మేమయ్యెను? అనియెత్తిపొడువ దుర్యోధను డిట్లనెను— నేను రథ-అయుధ-సాంధి-విరహితుడనై విశ్రాంతిని గోరి యున్నాను.

“అస్త్విదాసీ మియం రాజన్ కేవలా శృణు తథ ।

అసహాయో హి కో రాజా రాజ్య మిచ్ఛే క్షృణోమితుమ్ ॥

భగద్భిశ్చ మృతే రాజ్యే తోను జీవత మాదృశః ।
అహం వనం గమిష్యామి వ్యాజినైః ప్రతివాసితః ॥
రతి ర్హి నాస్తి మే రాజ్యే హతపక్షస్య భారత !
గచ్ఛ త్వం ఘంత్వ రాజ్యేస్య పృథివీం నిహతేశ్వరామ్ ॥”

ధర్మజా ! ఈ కేవలభూమిని నీవే తీసికొనుము. అసహాయుడైన రాజు ఎవ్వడు రాజ్యము నవేయించును ? మీరు రాజ్యము హరించి నపుడు నావంటివాడు జీవింపజాలడు. నేను అజినధారిని వనమునకు బోయెదను. నావారందరు హతులగుటచేత నాకు రాజ్యముం దాసక్తి పోయినది. నీవు వెళ్ళి వికలమైన యీ భూమిని యేలుకొనుము, అని.

అది విని ధర్మజు డిట్లనెను—

“అనీశ్వరశ్చ పృథివీం కథం త్వం దాతు మిచ్ఛసి ।
త్వయేయం పృథివీ రాజన్ కిం న దత్తా తదైవ హి ॥
ధర్మతో యచమానానాం ప్రశమాన్థం కులస్య నః ।
నూచ్యగ్రేణాపి యద్భూమే రపి భిద్యేత భారత ॥
తస్మాత్త్ర మపి త న్మహ్యం న దదాతి పురా భవాన్ ।
స కథం పృథివీ మేతాం ప్రదదాసి విశాంపతే ॥
జీవయేయ మహం కామం న తు త్వం జీవతుం త్నమః ।
దహనే హి కృతో యత్న స్త్వయాఽస్మాను విశేషతః ॥
అశీవిషై ర్విషై శ్చాపి జలే చాపి ప్రతేశనైః ।
త్వయా వినికృతా రాజన్ రాజ్యస్య హరణేన చ ॥
అప్రియాణాం చ వచనైః ప్రాపద్యాః కర్షణేన చ ।
ఏతస్మా త్కారణా త్వాప జీవితం తే న విద్యతే ॥
ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ యుధ్యస్య యుద్ధే శ్రేయో భవిష్యతి ॥” (శల్వ. అ. 31)

దుర్యోధనా ! ఏమియు నివ్వలేని నీవు భూమి నెటు లివ్వదో చితివి ? నీవు కులక్షేమముగోరి ధర్మముగా యాచించిన మాకు అనాడే యేల ఇవ్వలేదు ? సూది మొరమొసినంతయినను మీకివ్వనని చెప్పిన వాడవు నీవే కదా ! ఇప్పుడు పృథివి సంతను ఎట్లిచ్చెదవు ? నన్ను నేను జీవింపజేయుదునుగాని నీకు జీవించు యోగ్యత లేదు. పునా

దహనప్రయత్నముచేత, సర్పములచేత, విషాన్నముచేత, జలపాతము చేత, రాజ్యహరణముచేత, దుర్భాషణములచేత, ద్రాపదీకేశాంబ రాకర్షణముచేత మాకు నీవెంతయో హాని జేసినావు. అందుచేత నీకు జీవనాదృష్టము లేదు. అమ్ము అమ్ము; యుద్ధము జేసి శ్రేయస్సును పొందుము. అని. దుర్యోధనుడు హృదమునుండి లేచివచ్చి యిట్లనెను—

“ఏకైకేన చ మాం యాయ మాసీదత యుధిష్ఠిర ।

నహ్యేతో బహుభి ర్నాన్యాయో పీతో యోధయితం యుధి ॥

వ్యస్తవర్మా విశేషేణ శాస్త్ర శాస్త్ర పరిపూర్ణః ।

భృశం విత్తతగాత్ర శ్చ హతవాహనసైనికః ॥”

ధర్మజా ! మీలో ఒక్కొక్కరే నాతో యుద్ధము చేయుదు. ఒకనితో అనేకులు యుద్ధముచేయుట న్యాయము కాదు. అందులో నేను కవచము లేక తులగాత్ముడనై, హతవాహనుడనై, హతసైనికుడనై, అలసిపోయి యున్నాను. అని. అప్పుడు ధర్మజు డిట్లనెను—

“మాధూ దియం తవ ప్రజ్ఞా కథ మేతం సుయోధన ।

యదాభిమన్యుం బహవో జఘ్ను ర్యుధి మహారథాః ॥

య ద్యేక స్తు న హస్తవ్యో బహుభి ర్ధర్మ ఏవ తు ।

తదాభిమన్యుం బహవో నిజఘ్ను స్త్వన్మతే కథమ్ ॥

సర్వో విమృశతే జస్తః కృచ్ఛ్రస్థో ధర్మదర్శనం ।

పదస్థః పీహితం ద్వారం పరలోకస్య పశ్యతి ॥

దుర్యోధనా ! మహారథపట్కము అభిమన్యుని చుట్టుకొని వధించిననాడు నీ యీన్యాయాన్యాయవిచక్షణబుద్ధి యేమయినది ? అనేకు లొక్కనిపై బడి వధింపకుండుట ధర్మమైనపుడు నీయనుమతిపై ఆ అనేకులు ఒక్క అభిమన్యునిపై బడి యెట్లు వధించినారు ?

ప్రతివాడును కష్టదశలో నున్నపుడు ధర్మశాస్త్రమును స్మరించునది. మంచిస్థితిలో నున్నపుడు పరలోకమే లేదనుకొనును.

“ఇద మేకం చ తే కామం పీర భూయో దదా మ్యహం ।

శంకానాం పాండతయానాం యేన త్వం యోధు మిచ్ఛసి ॥

ఓం హత్వా కైభవాన్ రాజా హతో వా స్వర్గ మాప్నుహి ॥”

దుర్యోధనా ! నీవు కోరినట్లే నీకోక్కమాట చెప్పుచున్నాను. మా పాండవులలో నెవ్వనితో నీవు యుద్ధముచేయదలచితివో ఆయొక్కనిని నీవు వధించిన రాజ్యము నీదే. అతనిచే నీవే హతుడ వగుదువేని నీకు స్వర్గప్రాప్తి. అని.

ఇచ్చట అభిమన్యునిపై కౌరవులు పడినట్లు పాండవులు దుర్యోధనునిపై బడకుండుటలోను, మీరాక్కడ రే నాతో యుద్ధముజేయుడని కోరిన దుర్యోధనునితో అట్లుకూడ కానక్కరలేదు నీయిష్టము వచ్చినవానిని మాలో నొక్కని నీవెన్నుకొని, ఆయొక్కనితో నీవు జయాపజయములు తేల్చుకొని కృతార్థుడవు కమ్మని పలుకుటలోను ధర్మజనకు గల దయాస్వభావమును ప్రతివాదులు గమనింపవలెను.

ఎంతమంది యెన్నివిధముల జెప్పినను పాండవులది పాండవుల కివ్వక అనేకద్రోహములు చేసి, యుద్ధములోగూడ భీష్మకృపలశ్వత్థామప్రభృతులు ఇప్పుడైన సఙ్గిజేసికొనుమనుచు జెప్పుమాటలను జయాశతో తిరస్కరించి, తన ప్రాణముమీదకు వచ్చినపుడు నీవే యీభూమి నేలుకొనుము; నేను అరణ్యమునకు బోవుదును. అని ప్రసంగించిన దుర్యోధనుని జీవితాశను ప్రతివాదులు గమనింపవలెను.

ఆదిసుండియు పాండవులయెడ హింసాదృష్టితో తా నధర్మముగా ప్రవర్తించి తుదకు నిస్సహాయుడై పాండవులు తనపై బడెడి పరిస్థితి ప్రాప్తింప దుస్థితిలో నున్న నాపై మీరందరు బడుట అధర్మమని ధర్మశాస్త్రవచనము లెత్తుకొనిన దుర్యోధనుని వైఖరిని ప్రతివాదులు గమనింపవలెను.

—: భీమసేనదుర్యోధనయుద్ధము భీమసేనగదాఘాతమున
దుర్యోధనోరుభంగము :—

దుర్యోధనాభిప్రాయప్రకారము భీమసేనునితో ద్వంద్వయుద్ధము జరుగు నపుడు దుర్యోధనునితో భీమసేను డిట్లనెను—

“రాజ్ఞాపి ధృతరాష్ట్రేణ త్వయా చాస్మాసు యత్కృతం ।

స్మరత ద్దష్కృతం కర్మ య ద్భూతం వారణావతే ॥

ద్రౌపదీ చ పక్షిణా సభామధ్యే రజస్వలా ।

ద్యూతే య ద్విజితో రాజా శకునే, యుద్ధినిశ్చయాత్ ॥

యాని చాన్యాని దుష్టాత్మన్ పాపాని కృతవా నసి ।

అనాగన్సు చ పార్థేషు తస్య పశ్య మహ త్ఫలమ్ ॥

త్వత్కృతే నివత శ్చేతే శరతత్పే మహాయశాః ।

గాంగేయో భరతశ్రేష్ఠః సశ్వేషం నః పితామహః ।

హతో దోషైశ్చ క్షణైశ్చ హత శ్శత్రుః పృతాపవాన్ ॥

జైరస్య చాదికర్తౌ సౌ శకుని ర్నిహతో రణే ।

అవశ్య స్త్రమే జైకః కులఘ్నోఽధమపూరుషః ॥

తావ మప్యద్య హనిష్యామి గదయా నాత్రి సంశయః ।

దుర్యోధనా! సీతంశ్రియు, నీవును మాయెడల జేసిన దుష్కర్మలను స్మరణకు దెచ్చికొనుము; వారణావతములో జేసిన పనిని, సభలో రజస్వలయైన ద్రౌపదియెడల చేసిన పనిని, ద్యూతములో శకుని ఋద్ధితో జేసిన పనిని, నిరపరాధులమైన మాయెడల జేసియున్న ఆయాపనులను దలచికొనుము; నీకీ ప్రస్తుతినితి ఆదుష్కార్యఫలితమే అని గ్రహింపుము.

భరతకులశ్రేష్ఠుడు మన భీష్మపితామహుడు శరతల్పమున బడి నది నీదుష్కృతఫలమే. నీమూలమున దోషకర్ణశబ్దశకనిప్రభృతులు హతులైనారు. ఇక కులఘ్నుడవైన నీవు శేషించినావు. నిన్ను గదచే హతుని జేయుచున్నాను; అని.

అపై ద్వంద్వయుద్ధము ప్రచండముగా జరుగునపుడు కృష్ణార్జునులు సంభాషించుకొనుటలో దుర్యోధనుడు 33 సంవత్సరముల నుండియు భీమసేనహింసాభిప్రాయముతో గదాయుద్ధకృషి జేయుచున్నాడనియు, నైపుణ్యమున దుర్యోధనుడును, బలములో భీమసేనుడును అధికులనియు, ద్యూతకాలములో భీమసేనుడు—

“ఊరూ ఖేత్స్యామి తే సంఖ్యే గదయేతి మయాధనమ్ ॥”

నాగదాఘాతమున నీయుగువుల భగ్నముజేయుదు నని చేసిన ప్రతిజ్ఞ ననుసరించి కృతార్థుడు కావలసిదేకాని యథాన్యాయముగ యుద్ధముజేయుట కృతార్థతావహము కాదనియు శ్రీకృష్ణుడు చెప్పగా పార్థుడు తొడ జూపి భీమసేనునకు సంజ్ఞ చేసెను. అది దుర్యోధను డును గ్రహించెను. భీమసేను డాపై డరిగిన యుద్ధములో దుర్యోధనుని యూరువులపై గొట్టి పడగొట్టెను.

గదాయుద్ధమర్పిత నాలోచింపగా తొడలపైగొట్టుట మర్యాద కాదు. కనుకనే తన గదాయుద్ధశిక్షాక్రమము ననుసరించియున్న భీమసేనుడు స్వయముగా నట్లు కొట్టియుండలేదు. శ్రీకృష్ణోపదిష్టచూర్ణమున నట్లు చేసెను. శ్రీకృష్ణు డటు లుపచేశించుటకు ఆలాటి భీమసేన ప్రతిజ్ఞయే కారణము. భీమసేను డట్టి ప్రతిజ్ఞ జేయుటకు ద్వాపర సభలో దుర్యోధనుడు ద్రౌపదీదేవికి తన యెడమతొడను జూపుటయే కారణ మని ప్రశ్నివాదులు తెలిసికొందురుగాక.

భీమసేను డట్లు దుర్యోధనుని పడగొట్టి దుర్యోధనుని పురాతన దుశ్చేష్టల నుద్ధాటించి ఆతని శిరముపై పాదాఘాతము గావించెను. అది చూచి ధర్మజుడు అట్లు చేయకము, చేయకుము అని భీమసేనుని గూర్చి పలికి దుర్యోధనుని జూచి నీమూలమునగదా యింత కులక్షయ దుస్థితి వచ్చినదనుచు చింశించెను. పాదాఘాతము చేసిన భీమసేనుడు కూర్చు డని ప్రతివాదు లనుట తప్పు. దుష్టశిక్షణవిధులలో పరస్మైల పట్ల దుర్నయముగా బ్రవర్తించినవాని కట్టి శిక్షకూడ విహితమై నీతి శాస్త్రమం దుండుటవలన ద్రౌపదీదేవిపట్ల అవినీతిగా ప్రవర్తించి తొడన జూపినపుడు దుర్యోధనునిగూర్చి భీమసేనుడుచేసిన ప్రతిజ్ఞలోనే—

“సుయోధన మిమం సాపం హస్తాస్మి గదయా యధి ।

శరః సాదేన చాఽస్యాహ మధిసాస్యామి భూతలే ॥”

శిరస్సుపై పాదాఘాతముకూడ జేయుదు నని చెప్పియుండి అట్లే చేసెను. ఈవిషయము చతుర్థభాగములో నిరూపింపబడినది.

ఆసమయమునకు అక్కడకు వచ్చియున్న బలరాముడు భీమ సేనుడు చేసిన ఊరుభంగపాదాఘాతములను జూచి కుంభుడై “అథో నాభ్యా న హస్తవ్య ఇతి శాస్త్రస్య నిశ్చయః” నాభికి దిగువభాగములో గొట్టరాదని శాస్త్రము; భీమసేనుడు చేసిన దధర్మము; భీమసేనుని శిక్షింతుననుచు లేచినపుడు శ్రీకృష్ణుడు పట్టుకొని ఉపవస్తులు చెప్పటలో ఇట్లు బోధించెను—

“ప్రతిజ్ఞాపాలనం ధర్మః క్షత్రియస్యేహ శేష్యహమ్ ।

కుయోధనస్య గదయా భంక్తా న్యూరూ మహాహవే ॥

ఇతి పూర్వం ప్రతిజ్ఞాతం భీమేన హి సభాతలే ।

టీ. “ప్రతిజ్ఞాపాలనరూపత్వా దప్యో నాభిప్రహారో నాధర్మ ఇత్యర్థః”

మైత్రేయే కాభిశప్త శ్చ పూర్వమేవ మహర్షిణా ॥

ఉదా తే శత్ర్యుతే భీమో గదయేతి పరంతప !

అథో దోషం న పశ్యామి మా కుర్యన్యస్య ప్రాంతబహన్ ॥”

ప్రతిజ్ఞాపరిపాలనము క్షత్రియునకు ధర్మము; ఈభీమసేనుడు ద్యూతసభలో దుర్యోధనుడు చేసిన దుర్మయమునకు శాస్తిగా సీతొడలను భగ్నము చేయుదు నని ప్రతిజ్ఞ చేసియుండెను.

ఈదుర్యోధనుడు మైత్రేయమహర్షియొద్ద చూపిన ముష్కరమునకు (తొడగొట్టుట) సీతొడలు భీమసేనగదాఘాతమున భగ్నమగు నని మహర్షిచే శపింపబడెను; కాబట్టి ఇది యధర్మము కానేరదు. అని.

ఇచ్చేట గదాయుద్ధసామాన్యధర్మమును బట్టి బలరాముని ఆక్షేపము, దుర్యోధనవిషయమై విశేషధర్మమునుబట్టి కృష్ణభగవానుని సమాధానము అని తెలిసికొనవలయును. వెనుక జూపబడిన ఘోషయాత్రాంతిమగాథలో దుర్యోధనునితో అసురులు డెప్పినట్లు దుర్యోధనుని ఊర్వకాయము వజ్రసన్నిభమై అశేష్యముగను, అధఃకాయము కుసుమకోమలముగను సృజింపబడియున్నది. న్యాయముగా ఆతని యూర్ధ్వకాయము అశేష్యమే; కాని యాతడు ద్రాపదీదేవికి తొడ

జూపుట, మైత్రేయమహర్షియొద్ద తోడ గొట్టుట అను దుర్లక్షణము లచే స్వబుద్ధితో ప్రాణహనిష్ఠానము తొడలుగా చేసికొనినాడు; ఇది దుర్యోధనుని స్వయంకృతపరాధమేకాని, భీమసేనుని అపరాధమేమియు లేదు; శ్రీకృష్ణుని దంతకంటెలేదు.

—♦ కృష్ణభగవానునిగూర్చి దుర్యోధనుడు పరుషోక్తు లాడుట,

కృష్ణభగవానుడు మంఝలించుట ♦—

భీమసేనగదాఘాతమున ఊరుభంగముతో నేలబడిన దుర్యోధనుని నిందించుచు, భీమసేను నభినందించుచున్న పాంచాలులతో శ్రీకృష్ణభగవానుడు దుర్యోధననిరసనము నూచింపుచు మాటలాడి నపుడు రోషముతో కృష్ణభగవానునిగూర్చి దుర్యోధను డిట్లనెను—

“కంసదాసస్య దాయాద న తే అజ్ఞాస్త్యసేన వై ।

అధశ్శ్రేణ గదాయుధే య దహం వినిపాతితః ॥

ఊరూ భిన్నీతి భీమస్య స్ఫుటిం మిథ్యాప్రియచ్ఛతా ।

కిం న విజ్ఞాత మేత స్మై యదన్తన మవోచథాః ॥

ఘాతయిత్వా మహీపాలాన్ ఋజాయుధాన్ సహస్రశః ।

జహ్రౌ రుపాయై ర్భూమాభి ర్న తే అజ్ఞా న తేఽఘృణా ॥

అహ స్యహని కూరాణాం కుర్వాణః కదనం మహత్ ।

శిఖండినం పురస్కృత్య ఘాతిత స్తే పితామహాః ॥

అశ్వత్థామ్నస్ససామానం హత్వా నాగం నుదుర్మతే ।

అచార్యో న్యాసిత శ్చక్రం కిం తన్న వినితం మయా ॥

స చా నేన నృశంసేన భృషద్యుష్మేన వీర్యవాన్ ।

పాత్యమాన స్త్వయా దృష్ట్వా న చైనం త్వ మచారయః ॥

వధార్థం పాండుపుత్రస్య యాచితాం శక్తిమేవ చ ।

ఘటోత్కచే వ్యంసయతః క స్త్వత్తః పాపకృత్తమః ॥

ఛిన్నహస్తః ప్రాయగత స్తథా భూఃకృవా బలి ।

త్వయా భిస్ఫుషేన హతః శ్రైవేయేన దురాత్మవా ॥

కుర్వాణ శోచితమం కర్మ కర్ణః పార్థజగీషయా ।

వ్యంససేనాశ్వసేనస్య పన్నగేంద్రస్య వై పునః ॥

పునశ్చ పతితే చక్రే వ్యసవార్తః పరాచితః ।
 పాతిత స్సమరే క్షణ శ్చక్రవ్యగోఽగ్రణీ ర్నృణామ్ ॥
 యది మాం చాపి కర్ణం చ భీష్మద్రోణౌ చ సంయుతౌ ।
 ఋజునా పృతియుద్వేధా న లేన్యో ద్విజయౌ ధృవమ్ ॥
 త్వయా పున రనాశ్యణ జిహ్వామగ్నేప పార్థివాః ।
 స్వధర్మ మనుత్థిన్తో వయం చాన్యే చ పాతితాః ॥”

ఓకృష్ణా ! గదాయుద్ధములో అధర్మముచే నన్ను బడగొట్టించి
 తివి. నీకు లజ్జ లేదా ? ఊగుభంగము జేయునట్లు భీమునకు జ్ఞాపక
 ముగా పార్థునకు నీవు చెప్పినది నేనెరుగనా ? ఋజుమార్గమున
 యుద్ధముచేయు మాపక్షములోని వేలకొలది వీరులను అనేకకపటోపా
 యములచే వధింపజేసిన నీకు లజ్జలేదు; దయ లేదు. శిఖిండిని పురస్క
 రించుకొని భీష్మపితామహుడు పడగొట్టబడినాడు. “అశ్వత్థామా
 హతః” అని ఎలికించి ద్రోణాచార్యునిచే శస్త్రసంగ్రాహము చేయింప
 బడినది. అది నే నెరుగనా ? ఉద్రోణాచార్యుని పడగొట్టు ఈశుప్త
 ద్యుమ్నఘాతుకుని నీవు వారింపవై తివి. పార్థనధార్థమై సంపాదించు
 కొనిన కర్ణుని ఏకవీరిఘ్నిచి ఘటోత్కచునినిమిత్తమున వ్యర్థముగావి
 చిన నీకంటె పాపకృత్తము డెవడు ? ఛిన్నిహస్తుడై ప్రాయోపవేశ
 మును బూను భూరిశ్రవస్సును సాత్యకి వధించినది నీప్రేరణచేతనే.

పార్థునితో ఘోరయుద్ధము చేయు కర్ణుని నాగ్రాస్త్రమును
 వ్యర్థము గావించి, చక్రము దించుకొనిపోయినపుడు కర్ణుని పడగొట్టిం
 చినవాడవు నీవు. నన్నుగాని, కర్ణునిగాని, భీష్మద్రోణులనుగాని ఋజు
 యుద్ధమున ప్రతిఘటించిననాడు నీు విజయము కలుగదనుట ధృవము.
 స్వధర్మనిష్ఠులమైన మేమును, మాపక్షమువారును అపూజ్యుడవైన
 నీచే కపటమార్గమున బడగొట్టబడినాము. అని.

శ్రీకృష్ణుడు చేసినది కపట మనిన యీదుర్యోధనుడు- ద్యూత
 ములోగాని, వనవాసాజ్ఞాతవాసపణకల్పనలోగాని, లాక్షగృహాదు
 లలోగాని చేసియున్నది యేదో ప్రతివాదులు స్మరింపవలయును.

“మాయావీ మాయమా వహ్నిః” అన్నట్లు కపటులను పడ గొట్టుటకు కపటమగుడాడ నాశోయణీయమే అని శ్రీకృష్ణుడు చెప్పెను.

ఇచ్చట భీష్మద్రోణకర్ణదుర్యోధనభూరిశ్వసన్సుల వధవిషయమై శ్రీకృష్ణుడు డన్యాయము చేసినట్లు దుర్యోధను డనెను.

భీష్మద్రోణులు పాండవక్షయమున ధర్మమునకు తమప్రాణము లర్పించబడి తమ వధోపాయమును తామే పాండవులకు దెలిపియుండుటచే భీష్మద్రోణానుమతిపై జరుపబడిన ఆకార్యములో శ్రీకృష్ణుని యన్యాయ మేమున్నది ?

కర్ణుని విషయమై నాగాస్త్రమును గురి తప్పింపజేయుట, సారథ్యధర్మముగటచే నందులో శ్రీకృష్ణుని అన్యాయ మేమున్నది ? ఏకవీరఘ్ని నిచ్చిన యిందుడే దానికి గురియగుటకై ఘటోత్కచుని సృజించియుండుటచే నందులో శ్రీకృష్ణుని యన్యాయ మేమున్నది ?

బ్రాహ్మణశాపమూలమున రిభచక్రిము దించుకొనిపోవుట, అదియే ఆతని మరణముయముగా నిర్దేశింపబడుట, సంభవించుటచే నప్పుడు కర్ణుని వధింపజేయుటలో విధి నతిక్రమించకుండా జేయు కృష్ణభగవానుని అన్యాయ మేమున్నది ?

భీమసేనప్రతిజ్ఞచుబట్టియు, మైత్రేయశాపమునుబట్టియు, జరుపబడిన దుర్యోధనోరుధింగములో శ్రీకృష్ణుని అన్యాయ మేమున్నది ? భూరిశ్వసన్సును వధించుటనిన సాత్త్విక —

“వార్యహణి స్స కృష్ణేన పాశేన చ మహాత్మనా ।

వికోశతాం చ సైన్యానా మవిధీ తం ధృతవృతమ్ ॥”

కృష్ణార్జునులు వద్దవద్దని వారించుచున్నను వధించె నని చెప్పబడియుండ అందు శ్రీకృష్ణుని ప్రేరణ యున్నట్లు దుర్యోధను డనుట ఎంత అన్యాయము ? ఇట్లనుట దుర్యోధనునకు సహజము. పాండవుల పట్ల మే మెన్నడును ఏతప్పును చేసియుండలేదు, అని కురుసభలో కృష్ణభగవానునియొద్ద పలికినవా డీదుర్యోధనుడు కాడా ? పాండవుల

పట్ల తాము చేసిన అకార్యములను ఆయాసమయములో తలపోసి
కొని చింతించినవాడు ఈదుర్యోధనుడు కాడా? నీకంటెను ఎక్కువ
మాయలు మేము చేయగలము; నీవేమి చేయగలనో వచ్చి చేయవల
సిన దని ఊటాకనిచే కృష్ణభగవానునకు కబురంపి కాలుదువ్వినవాడు
దుర్యోధనుడు కాడా? దుర్వ్యతిగల తన మనోంధము నెరవేరక
కృష్ణభగవానుని తిట్టుట కుపకామించిన దుర్యోధనుని మాటలు పట్ల
కొని ప్రతివాదులు దుర్యోధను నభినందించుచు శ్రీకృష్ణుని నిందించుచు
వ్రాయుట హేయము.

ఆదుర్యోధనోక్తులపై కృష్ణభగవాను డిట్లు మందలించెను—

అంధభారతము— “అచ్యుతుం డతని యాననం బాలాకించి నీవు భీముని
బాములం గఱపించియు, విషం బిడియు, నీటం ద్రోచియుఁ బలుమాటు చంప
దెగితివి. గొంతయు, గొడుగు లేవురును నిద్రించు సమయంబున జతుగృహంబున
దహనంబు దరికొల్పితివి. ధర్మోత్తరుండగు నజాతుకతుంసంపదల గపటద్యూతం
బాడి శకునికైతవంబున నపహరించి తంతబోక యాజ్ఞ నేని నేకవస్త్రరజస్వలం
గొలువులోపల భంగపెట్టి తాప్రాద్ద నిన్ను నిట్టి దురవస్థలకు దేరం దగియుండ
నట్లు పోయి సమయంబు నడిపి నీచేసిన సకలదుష్కృతంబులు సహించిన యి
హ్నండావగ్రజా పనుపున నేను బుడమిపా లడుగవచ్చిననా డీనెరక నీనెరమి
నిట్లైతి. భవదీయంబగు లోభంబునం బాపనిశ్చయింబున మదంబున కాంతచిత్తు
లగు కాంతనవద్రోణులకుం బ్రాణహాని వాటిల్లె. వినము ద్రుపదుని తపోయజ్ఞ
ప్రభావంబుల నదియ పనిగా జనియించిన శిఖండి ధృష్టద్యుమ్నులు అభీష్మగురు
మరణంబులకుం గారణంబులుగాక తిక్కదురే. యనేక యోధప్రాధు లొక్కరుని
బాలు సౌభద్రుం బొదివి చంపినం బూనిన పున్కి నిఖిలోపాయంబుల నేజుపక
పుజాత్మయైన పాంచాలి నరణ్యంబునం బరిభవించిన పాపాత్ముని నైంధవుని
బ్రతికిపోవిడిచి యర్జునుం డగ్నిం బ్రేక్షించునె. యిన్నీతిపరుల చరిత్రంబుల
నిర్మలంబులు. భూషయాత్ర నిన్ను గంధర్వులు పట్టుకొనిపోవునప్పుడు నీవారెల్లం
బాటిన నర్జునుండు నిన్ను విడిపించుట యెఱుంగవే. గాంగేయకుంభజకర్ణాశ్వ
త్థామకృపు లుద్దామనమగ్రినైవ్యంబులతోడ నడిచిరా నీవు విరటుని గోవులం
బట్టికొని పోవుచోట మిరందలు నర్జునుని సమ్మాననాస్త్రంబున మూర్ఛితులైన
సమయంబున నతండు మిమ్ముం గాచుట యెఱుంగరాక. నీవాచరించిన పాపం

బులకెల్ల మూలంబైన కర్ణునరదంబు ధరణిం గ్రుంకినం గవ్వడి వానినేయ కేల కాచి కొనుయొండు. నుండెనేనియు భూసురకాప బున నల్లైన రథంబునకు నిష్క్రమితి గలుగునే. కావున నన్నీచు సమయించుట సముచితంబు... సాండునందనులు పుట్టి నంతటినుండి నేడు తుదిగా నీయెడ ధర్మవిరోధం బాచరింపడు... పవనతనయుండు పట్టిన పరీతిన యెఱుంగకె. గద నూరుభంగంబు నేయుదు నని పలికి పిడికిటం బొడుచునే. యవి యెల్లను వృథాజల్పంబు లూరకుండు మనుటయు...”

అశ్రీకృష్ణాక్షులకు బదులు చెప్పలేక వ్రస్తావము మార్చి దుర్యోధను డిట్లు పలికెను—

“ఆధీతం విధివ ద్దత్తం భూః ప్రకాస్తా ససాగరా ।
 మూర్ధ్ని స్థిత మమిత్రాణాం కోను స్వంతతతో మయా ॥
 యదిష్టం త్తత్రబ్రహ్మసాం స్వధర్మ మనుపశ్యతామ్ ।
 తదిదం నిధనం ప్రాప్తం కో ను స్వంతతతో మయా ॥
 సనుహృ త్సానుగ తైచివ స్వర్గం గస్తాహ మచ్యుత !
 యూయం నిహతసంకల్ప శ్లోచస్తో వర్తయిష్యథ ॥
 అస్య వాక్యస్య నిధనే కురురాజస్య ధీమతః ।
 అపతతునుహ ద్వర్షం పుష్పాణాం పుణ్యగన్ధామ్ ॥
 సిద్ధాశ్చ ముముచు ర్వాచ సాధు సాధ్వితి పార్థివ ।
 శ్వరాజంశ్చ దిశ స్సర్వా నభో తైడూర్యసన్నిభం॥”

ఓ అచ్యుతా ! నేను వేదశాస్త్రాధ్యయనము చేసినాను; దాన ములు చేసినాను; భూమి నేలినాను; శత్రువుల నణచినాను; త్రియోచితమైన యధమరణము నొందినాను. నాకంటె నధికు డెవడు ? మీరు శోకించుచు బ్రతుకుడు. నేను సుహృద్వర్గముతో, అనుచర వర్గముతో స్వర్గమునకు వెళ్ళుచున్నాను. అని.

దుర్యోధనుని యీమాట ముగిసినతోడనే పుష్పవృష్టి సిద్ధుల సాధువాదములు జరిగినవి; దిక్కులు ప్రకాశించినవి.

ఈపుష్పవర్షాదులచే దుర్యోధనునకు ముందు స్వర్గప్రాప్తి యను విషయము తెలుపబడినది. “అస్య వాక్యస్య నిధనే” అనునపుడు ‘అస్య’ అను ఇదంశబ్దము “ఇదమస్తు సన్నికృష్టమ్” అని సన్నికృష్టపరామర్శ

కము. ఆసన్నికృష్టవాక్యము—“స్వర్గం గన్తాహ మచ్యుత” అను నది. పూర్వోక్త ప్రకారము అనర్థముల కొడిగట్టిన దుర్యోధనునకు పొత్తించునది నరకమా? స్వర్గమా? అను సందేహము పోగొట్టుటకై యుద్ధమరణనిమిత్తమున ముందుగా పొత్తించునది స్వర్గమే అని సూచింపబడినది. శిశుపాలవధసందర్భమున శ్రీకృష్ణుడు జగద్వంద్యుడగునా? కాడా? అనుసందేహము పోగొట్టుటకు సంభవించిన పుష్పవృష్టి జగద్వంద్యుడని తెలిపినది. కాబట్టి యెప్పుడును ఒక సందేహనివృత్తికే పుష్పవర్షాదికము కలుగుచుండు నని తెలిసికొనవలెను. దుర్యోధనుడు పాపాత్ముడనుటలో సందేహము లేదు. నీవీ యీపాపకార్యములు చేసినా వని యద్భుతించి శ్రీకృష్ణునకు దుర్యోధనుడు నే నని చేయలేదని బదులు చెప్పనేలేదు. అట్టిస్థితిలో ఆతడు పుణ్యాత్ముడనుటకు పుష్పవర్షాదికము ప్రమాణమని ప్రతివాదులనుట అసంగతము కాదా? ఈదుర్యోధనుడు పుట్టినపుడు గోచరించిన ఉత్పాతములు కులాంతకు డగుననియు, లోకోపద్రవకారి యగుననియు సూచించినవి. ఈతడు పాపాత్ముని కేగునపుడు గోచరించిన పుష్పవర్షాదికము ఈతనికి ముందుగా స్వర్గము పొత్తించునని సూచించెను ఈరెండును నిజమే. ప్రతివాదిమతములో నీరెండును విరుద్ధములగును. దుర్యోధనపరిసమాప్తితో భూభారహరణ మగుటనుబట్టి సిద్ధాధువాద-దిక్ప్రకాశములు సంభవించినవి.

ఆపుష్పవర్షాదికృతమైన దుర్యోధనపూజకు చూచి శ్రీకృష్ణ ప్రభృతులు లజ్జితులై నట్లు చెప్పబడినది—

“వాసుదేవ పురోగమాః । దుర్యోధనస్య పూజాంతు దృష్ట్వా ప్రియా ముపాగమన్ ॥”

ఇచ్చట వాసుదేవునియందు చెప్పబడిన లజ్జ భగవానుని మనుష్యచేష్టాభినయమాత్రిము. ఈవిషయము ‘శ్రీకృష్ణనిందానిరాకరణము’లో ప్రతిపాదించబడినది.

ఇక పాండవులయందలి. లజ్జ అధర్మభీతు లగు పాండవుల యోగ్యతావిశేషమునే చాటుచున్నది. యుద్ధమందలి సామాన్యధర్మమునుబట్టి తాము చేసిన దధర్మ మనుకొని వారు లజ్జితులైనారు. కర్ణ దుర్యోధనాదులవల్ల విశేషధర్మమునుబట్టి వీరిట్లు వధింపబడవలసిన వారే. మీరు చింతింపవలసినపని లేదు. అని అప్పుడు కృష్ణుని మాటల్ని బోధించియున్నాడు—

“మిథ్యా వధ్యా స్త్రోపాయై ర్భూషణ శృత్యహోధికాః ।

పూర్వై రనుగతో మాక్లో జేతై రనురహతిభిః ॥

సద్భిః శాచునగతః పథా స్స సర్వై రనుగమ్యతే ।” అని.

ఇంకొకవిశేషము—“స్వధర్మనిష్ఠులమైన మమ్ము నీవు అధర్మ మార్గమున బడగొట్టించినావు” అని శ్రీకృష్ణునితో బలికిన దుర్యోధనుడు ద్యూత మధర్మమని చెప్పినతండ్రితో రాజధర్మమును చెప్పుచు— లోకవృత్తము వేరు, రాజవృత్తము వేరు. రాజు సదా స్వార్థచింతా పరుడై యుండవలెను. రాజునకు శత్రుజయము స్వవృత్తి. అది ధర్మము కానిమ్యు; అధర్మము కానిమ్యు. ప్రచ్ఛన్నముగాగాని, ప్రకాశముగా గాని శత్రుబాధకమైన యుషాయ మేదో అదియే శస్త్ర మనబడును. అని స్వసిద్ధాంతమును చెప్పియుండెను. (సభాప. అ 55)

ఈదుర్యోధనుడు స్వధర్మనిష్ఠుడట ! శ్రీకృష్ణుని దధర్మమట ! నిర్దోషులయందు శత్రుత్వము వహించి శత్రునిగృహోపాయములలో ధర్మాధర్మవిచక్షణముతో బనిలేదని సాగినంతవరకు ఘోరకృత్యము లతో ప్రవర్తించినవాడు దుర్యోధనుడు. దుష్టులయందును మిత్రభావమునే వహించి, అష్టకష్టములు వహించి శాంతితో సంధికై ప్రయత్నించి తప్పక వచ్చివడిన యుద్ధములో, శత్రునిగృహపద్ధతులలో ధర్మము నతిక్రమింపక, ధర్మసంస్థాపకు డగు కృష్ణభగవానుని అనుమతిపై తత్తచ్ఛాప— అనుగృహ— ప్రతిజ్ఞ— రూపవిశేష ధర్మావలంబనమున శత్రునిగృహము నాచరించినవారు పాండవులు.

దుర్యోధని కలిగియున్న దుర్యోధనుడు అర్థియై వెళ్ళి యుద్ధసాహాయ్యము గోరినపుడు లక్ష గోపాలనారాదుల సేన నిచ్చి పంపినవాడు కృష్ణభగవానుడు. ఆ కృష్ణభగవానుడు సంధికై వచ్చుచున్నాడని తెలిసి నపుడే అతని బంధించి పక్షవేయదలచితిని. ఇది సాగుట కుపాయము చెప్పినలసినదని భీష్మాదులతో పలికినవాడును, సాగ లేదుగాని కురుసభలో బంధింప నుద్దేశించినవాడును దుర్యోధనుడు.

అట్టి దుర్యోధనుని డేమముగోరి సంధిజేసుకొని నీవు సుఖంపుమని బోధించినవాడు కృష్ణభగవానుడు. ఆ కృష్ణభగవానునితో నే నేతస్సలు చేసి యెరుగను; నే నేమియు పాండవుల కిచ్చువాడనుగాను. యుద్ధములో జంపటో, చచ్చటో కావలసినదే. అని తెగించి మాటలాడినవాడు దుర్యోధనుడు.

ఇట్టి దుర్యోధనుడు ధర్మనిష్ఠుడా? కృష్ణభగవాను డధర్మ పరుడా? లోకములో దుష్టశిక్షణము, శిష్టరక్షణము లోక డేమముగోరు ప్రభువునకు లక్షణము. ధర్మాత్ములు శిష్టులనియు, అధర్మాత్ములు దుష్టులనియు లోకవ్యవహారము. అందుచే శిష్టరక్షణమూలకముగా ధర్మస్థాపనము, దుష్టశిక్షణమూలకముగా అధర్మ నిర్మూలనము ప్రభువుయొక్క కృత్యమై యున్నది. ఆ కృత్యములలో ప్రభువు రాగద్వేషవశుడై యండక శాస్త్రీయమైన ధర్మమందే దృష్టి కలిగి యుండును. అట్టి ప్రభువు యొక్క నిగ్రహానుగ్రహములకు వ్యక్తిగత పక్షపాతియు హేతువు కాదనుట మతిమంతులకు తెలిసినవిషయమే.

ఇట్టిస్థితిలో జగత్ప్రభువై యుంకి—

“పరిత్యాజాయ సాధూనాం వినాశాయ చ దుష్కుతాం ।

ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగయుగే ॥”

అని లోకమానకు చాటిన కృష్ణభగవానుడు సాధుపరిత్యాగముగా పాండవరక్షణమును, అసాధువినాశముగా దుర్యోధనాది దుష్ట నిగ్రహమును గావించి ధర్మసంస్థాపనము జేసెననియు, పై శ్లోకము

నకు లక్ష్యములే పాండవకౌరవచర్య లనియు, అధర్మనిరూపనపూర్వకముగా కృష్ణభగవానుడు చేసినది ధర్మసంస్థాపనమేకాని మరియొకటి కాదనియు ప్రతివాదులు తెలిసికొందురుగాక.

—: పాండవులనుగూర్చి కృష్ణపరమాత్మ తెలిపిన ముఖ్యవిషయము :—

మాతగా వెళ్ళిన కృష్ణపరమాత్మను భోజనమునకై దుర్యోధనుడు ఆహ్వానించి ఆతని యనంగీకారమును గ్రహించి పాండవులకును, మాకును ద్వేషముకాని మనలో మన కేమున్నది ? అని ప్రశ్నించి నపుడు కృష్ణపరమాత్మ యిట్లు చెప్పెను—

“అకస్మాద్ద్వేష్టి కై రాజన్ జన్మప్రభృతి పాండవాన్ ।

ధర్మస్థితాః పాండవేతయాః కస్తాన్ కిం క్షు మ్హతి ॥

యస్తాన్ ద్వేష్టి స మాం ద్వేష్టి యస్తా నను సమా మను ।

వికాత్మ్యం మాం గతం విద్ధి పాండవై ధర్మచారిభిః ॥” (ఉద్యో. ఆ. 91)

జన్మప్రభృతి నీవు నిష్కారణముగా పాండవులను ద్వేషించుచున్నాను. ధర్మనిష్ఠులైన పాండవులయందు ఈతప్పున్నదని అనగలవాడెవ్వడు ? ధర్మచారులైన పాండవులే నేనని తెలిసికొనుము. వారిని ద్వేషించుట నన్ను ద్వేషించుటే, వారిని పూజించుట నన్ను పూజించుటే; కనుక మన కేమి ద్వేషము ? అని నీవనుట తప్ప. అని. దీనిచే భగవంతుడు మెచ్చుకొనిన ధర్మనిష్ఠులు పాండవు లనియు, ధర్మమే భగవంతునకు ప్రాణమనియు, ధర్మద్రోహులు భగవద్ద్రోహులనియు స్పష్టమైనది.

ఈచెప్పిన శ్రీకృష్ణు డెట్టివాడు ? “పితౄహ మస్య జగతః”

“తపా మ్యహ మహం వర్షం నిగృహ్ణా మ్యుత్సృజామి చ” (భగవద్గీత)

జగత్పితయై, సువృష్టి- అతివృష్టి- అనావృష్టులను కలిగించు

వాడై వారివారి ధర్మాధర్మానుగుణముగ ప్రజల కన్నోదకములు కల్పించువాడు. ఇట్టి కృష్ణభగవానుని, అట్టి పాండవులను నిందించు లోకమునకు అన్నోదకసమృద్ధి యెట్లో ప్రతివాడు లాలోచింపవలయు.

—: దుర్యోధనాశ్వత్థామాదిసంభాషణము; అశ్వత్థామకృతసౌప్తిక
వధకార్యమునకు దుర్యోధనుని అభినందనము :—

ఉరుభంగమై పడియున్న దుర్యోధనుని విడిచి సేనలతో
పాండవులు శ్రీకృష్ణపురస్కృతులై కౌరవశిబిరములకు వెళ్ళినతరువాత
క్షతగాతులై యున్న కృప- అశ్వత్థామ- కృతపర్మలు దుర్యోధనుని
సమీపించినపుడు దుర్యోధను డిట్లనెను—

“పృథివీం పాలయిత్వాఽహ మేతాం నిష్ఠా మపాగతః ।
మా భవతోఽత్రి తప్యంతాం సౌహృదా నిర్భనేన మే ॥
యది వేదాః ప్రమాణం వో జితా లోకా మయాఽక్షయాః ।
మన్యమానః ప్రభావం చ కృష్ణస్యామితతేజసః ॥
తేన న చ్యావిత శ్చాపాం క్షత్రధర్మా త్వస్యస్థితాత్ ॥
యతీతం విజయే నిత్యం జైత్రం తు దురతిక్రమమ్ ॥”

మహనీయులారా! భూమిని పాలించి తుదకు నే నీస్థితికి వచ్చి
తిని. నా నిధనమునకు మీరు విచారింపకుడు. వేదములు ప్రమాణ
మైనపుడు నేను స్వర్గమును జయించితి ననుటలో సందేహమేమి?
మహాతేజశ్శాలియుగు శ్రీకృష్ణుని ప్రభావము నే నెరిగియుండియు నా
యుద్ధోద్యమమును మాన్పించుటకు శ్రీకృష్ణు డెంత చెప్పినను అది
క్షత్రధర్మమని నేను మానలేను. విజయమువకై నిత్యప్రయత్నము
చేయుబడినది. దైవము దురతిక్రమముకదా! అని దుఃఖించెను.

అప్పుడు అశ్వత్థామ పాంచాలుల నందరును నేను వధింతును.
నా కనుజ్ఞనిమ్మనగా దుర్యోధనుడు కృపాచార్యద్వారా అశ్వత్థామను
సైన్యాధిపత్యమందు అభిషిక్తుని జేసి అనుజ్ఞనీయగా పాండవశిబిరము
లలో రాత్రి గాఢసుషుప్తిలోనున్న పాంచాళాదులను, పాండవ సేనలను,
ఉపపాండవులను (పాండవులు శ్రీకృష్ణసహితులై ఓఘవతీ నదీతీరమం
ధున్నారు) రౌద్రావేశమున వధించి దుర్యోధనుని యొద్దకు చేరి
యిట్లు చెప్పెను.

“దుర్యోధన జీవసి త్వం వాక్యం శ్రోత్రసుఖం శ్రుణు ।
 సప్త పాండవత శ్శేషా ధార్తరాష్ట్రా స్త్రయో వయమ్ ॥
 తే చైవ భ్రాతరః పంచ వాసుదేవోఽథ సాత్యకిః ।
 అహం చ కృతకర్మా చ కృప క్కారద్యత స్తథా ॥
 పంచాలా నిహతా స్సర్వే మత్స్యకేషం చ భారత !
 కృతే ప్రతికృతం పశ్య మాతపుత్రా హి పాండవాః ॥
 సౌప్తికే శిలిరం తేషాం హతం ససరవాహనమ్ ॥”

దుర్యోధనా! జీవించియున్నావుగనుక నీకు సంతోషవార్త చెప్పెదను వినుము. పాండవపక్షములో పాండవులు సాత్యకి, శ్రీకృష్ణుడు అను ఏడ్గురును కౌరవపక్షములో కృపాచార్యకృతవర్తలు, నేను అను ముగ్గురును శేషించినాము. మిగిలినవారందరిని రాత్రి నిద్రించుచున్నపుడు వధించితిని. అని.

“దుర్యోధనస్తు తాం వాచం నిశమ్య మనసః ప్రియాం ।
 ప్రతిభిభ్య పునశ్చేత ఇదం వచన మబ్రవీత్ ॥
 న మేఽకరో త్త ద్ధాంశయో న కర్ణో న చ తే పితా ।
 య త్వయా కృపభోజాభ్యాం స హితే నాఽద్య మే కృతమ్ ।
 స చ సేనాపతిః క్షుద్రో మాత స్సార్థం శిఖండినా ॥
 తేన మశ్యే మఘవతా సమ మాత్మాన మద్య తై ॥”

కంఠగతపాణిబుడై యున్న దుర్యోధనుడు అప్రియవచనమును విని, స్మృతిచెచ్చుకొని యిల్లనెను — అశ్వేత్థామా! కృప కృతవర్త సహితుడవైన నీవు నాకు చేసిన మేలు భీష్మద్రోణకర్ణులుగూడ చేయలేదు. అధృష్టద్యుష్టశిఖండులు హతులైనారుకనుక ఇప్పుడు నేను ఇందునితో తుల్యుడ నని తలచుచున్నాను; అని. ఇచ్చట “భీష్మద్రోణకృపాదీం శ్చ ప్రవేక్ష్య స్త్యసరేఽసురాః” అని చెప్పబడుటచే సౌప్తికవధవిషయకమైన కృపాచార్యాదిప్రవృత్తి ఆసురావేశముల కమి అని తెలిసికొనవలయును. ఇట్లు తన సంతోషమును వెల్లడించి దుర్యోధనుడు శరీరము విడిచెను.

ఇచ్చట అశ్వత్థామకృతసౌప్తికవధము దుష్కార్యమైయుండ కంతగతప్రాణుడై కూడ దాని కానందించినవాడు దుర్యోధనుడు; ఇదియే దుష్టలక్షణము. ఈవిషయమే ఇట్లు చెప్పబడినది—

పాపః కంతగతప్రాణోఽప్యభినన్దతి పాపినం ।

ద్రాచిం పశుప్త బాలఘ్నం పాంసుభు క్కురురాడిత ॥” (నీలకంఠీయమ్)

—: హతపుత్రమిత్రుడై యున్న ధృతరాష్ట్రునకు వేదవ్యాస భగవాను డుపదేశించిన విధము :—

శోకాకులుడై యున్న ధృతరాష్ట్రుని విదురుడు బహువిధముల జెప్పి యోదార్చెను. వ్యాసభగవాను డోదార్చులలో నిట్లు చెప్పెను—

ధృతరాష్ట్రా ! వినుము— పూర్వము నేను దేవసభకు వెళ్ళి యున్నాను. అక్కడకు భూదేవి వచ్చి నాకార్యముమాట యేమని యడిగినపుడు విష్ణుభగవాను డామె కిట్లు చెప్పెను—

“ధృతరాష్ట్రస్య పుత్రాణాం యస్తు త్యేష్ఠ శ్శతస్యై ॥

దుర్యోధన ఇతి ఖ్యాత స్స తే కార్యం కరిష్యతి ॥

తం చ వ్రాప్య మహిపాలం కృతికృత్యా భవిష్యసి ।

తిస్యాశ్చ పృథివీపాలాః కరుక్షేత్సం సమాగతాః ॥

అన్యోన్యం ఘాతయిష్యంతి దృష్టై శ్చస్త్రైః ప్రహరిణః ।

తత పై భవితా దేవి భారస్య యుధి నాశనమ్ ॥

గచ్ఛ శీఘ్రం స్వకం స్థానం లోకాన్ ధారయ శోభనే ।

న ఏష తే నుతో రాజన్ లోకసంహరకారణాత్ ॥

కలే రంత స్సముత్పన్నో గాంధార్యా జితరే నృప ।

అమర్షే చపలశ్చాపి శ్రోధనో దుష్ప్రిసాధనః ॥

జైవయోగా త్సముత్పన్నా భ్రాతర శ్చాస్య తాదృశాః ।

శకుని ర్మాతుల శ్చైవ కర్ణ శ్చ పరమ సృభా ॥

సముత్పన్నా వినాకార్థం పృథివ్యాం సహితా నృప !

యాదృశో జాయతే రాజా తాదృశోఽస్య జనో భవత్ ॥

అధర్మో ధర్మతాం యతి స్వామి చే ధర్మికో భవత్ ।

స్వామినో నుజిహేభ్యాం శృత్యా న్మృత్యా ర్నాత్ర సంశయః ॥

దుష్టరాజాన మాసాద్య గతా స్తే తనయా నృప !

న హి తే పాండవా స్వల్ప మపరాధ్యన్తి భారత ॥

పుత్రా స్తవ దురాత్మానో యై రియం ఘాతితా మహీ ।” (శ్రీపర్వము)

ఓ భూదేవీ ! ధృతరాష్ట్రుని జ్యేష్ఠపుత్రుడగు దుర్యోధనునిమూలమున నీ కార్యము చక్కబడును. ఆతని వలన ఘటించెడి యుద్ధములో పృథివీపతులు పరస్పరహతులగుదురు. నీకు భారహరణ మగును. నీవు స్వస్థానమునకు వెళ్ళుము. అని.

ధృతరాష్ట్రా ! అట్టి నీ యీ సుతుడు లోకసంహారనిమిత్త ముగా కలియంశమున గాంధారిగర్భమున జన్మించి దుర్లక్షణములు గలిగి యుండెను. దైవయోగమున ఆతనిసోదరులుగూడ ఆతనివంటివారే పుట్టినారు. శకుని కర్ణుడు మొదలగువారందరు లోకక్షయమునకే పుట్టినారు. రాజగుణదోషములె అనుచరుల కంటును. ఆ పాండవులు కించిత్తును అపరాధము చేసి యెరుగరు. నీ పుత్రులు దురాత్ములై లోకహాని గలిగించినారు; అని.

ఇట్లు చెప్పి నీవు పుత్రశోకమున మరణింపబూనకుమా ? జీవించి పాండవులపై దయగలిగి కీర్తి గడింపు మని బోధించుటయు, ధృతరాష్ట్రుడు— “భారయిష్యా మ్యహం ప్రాణాన్” అని అంగీకరించుటయు జరిగినతరువాత వ్యాసభగవాను డంతర్ధాన మయ్యెను.

గాంధారిధృతరాష్ట్రులు సపరివారముగా యుద్ధభూమికి వచ్చి శోకించుచున్నపుడు పాండవులు వెళ్ళి ధృతరాష్ట్రునకు పాదాభివంధనము చేయుటయు, ధృతరాష్ట్రుని విరుద్ధభావము శీఘ్రోపదేశమున తొలగిపోవుటయు సంభవించినతరువాత—

“తత స్స భీమం చ ధనంజయం చ మాద్ర్యాశ్చ పుత్రా పురుషపరీరా ।

పశుర్న గాత్రై స్స రుదన్ శుగాత్రా నాశ్వాస్య కల్మష ముపాచక్షతాన్ ॥”

అధృతరాష్ట్రుడు కంట తడిపెట్టుకొనుచు పాండవులను దగ్గరదీసి వారిశరీరములు నిమిరి మంగళాశీర్షచనములు చేసెను. తరువాత

గాంధారిసన్నిధికి పాండవులు వెళ్ళబోవునపుడు పుత్రశోకార్తురాలైన ఆమె యుధిష్ఠిరునిపై పెట్టుకొనియున్న విరుద్ధాభిప్రాయము తత్కాల గతుడైన వ్యాసభగవానుని ప్రబోధమును బట్టి తొలగిపోగా స్వస్థచిత్తురాలై యిట్లనినది—

“దుర్యోధనాపరాధేన శృకునే స్సౌబలస్య చ ।

కర్ణదుశ్శాసనాభ్యాం చ కృతోయం కరుసంక్షయః ॥

నాపరాధ్యతి బీభత్సుర్న చ పాఠో వృకోదరః ।

నకుల స్సహజేనశ్చ నైన జాతు యుధిష్ఠిరః ॥”

కర్ణశకునిదుర్యోధనదుశ్శాసనుల అపరాధములచేతనే కులక్షయమిట్లయినది. పాండవుల తప్పేమియు లేదు; అని.

ఇది దుష్టచతుష్టయచర్యాసంగ్రహము. ఇది ప్రశివాది భ్రాంతి నిరాసపూర్వకముగా పాండవపూజ్యతాప్రకటనార్థమై యెత్తి చూపబడినది. ఈవిషయమే ఈభాగమున కాదిలో ప్రదర్శింపబడిన—
“యుధిష్ఠిరో ధర్మమయో మహాద్రుమః” “దుర్యోధనో మన్యుమయో మహాద్రుమః” అను భారతసూత్రీభూతములగు రెండుశ్లోకములచే మహర్షిచే ప్రతిపాదించబడినది. కౌటిల్యార్థశాస్త్రములో ఇందియ జయప్రకరణమున కామ, కోధ, లోభ, మాన, మదాదిదోషములను బట్టి సపరివారముగా నశించినవారిని చెప్పనట్టి ప్రస్తావములో—

“మానాత్ రావణః పరదారా న ప్రయచ్ఛన్ । దుర్యోధనో రాజ్యాదంశం చ, సబంధురాష్ట్రో విననాశ ॥”

టీ. బాలిశ్యా దాత్మ స్యుపపమత్వబుద్ధి ర్మానః ।

అని చెప్పబడినది. దీనిచే పరదార నపహరించి రావణుడును, పరరాజ్య మపహరించి దుర్యోధనుడును చేటు దెచ్చికొనినా రని వెల్లడింపబడినది.

ఇట్లు ధర్మాత్ములగు పాండవులు, పాండవనిర్మూలనరాజ్యలాభ దురాశతో కర్ణదుర్యోధనులు తెచ్చిపెట్టిన మహాసంగ్రామములో శ్రీకృష్ణరక్షితులై “యతో ధర్మ స్తతో జయః” అని గాంధారి యన్న.

ట్లును, “ప్రీతో ౨ హం పుత్రో యధ్యస్య జయ మాపుషా పాండవ”
 “యతః కృష్ణ స్తతో ధర్మో యతో ధర్మ స్తతో జయః” అని భీష్ము
 డన్నట్లును, “అనుజానామి యధ్యస్య విజయం సమవాపుషా” అని
 ద్రోణాచార్యు డన్నట్లును, విజయమునొంది స్వరాజ్యమందు మహర్షుల
 చేతను, ప్రజలచేతను జరుపబడిన పాండవపట్టాభిషేకమహోత్సవము
 నొంది దేవీప్రమానులై విరాజిల్లిరి.

“భీష్మద్రోణతటా జయద్రథజలా గాంధారనీలోపలా ।

శల్యగ్రాహవతీ కృపేణ వహనీ కల్లెన కేలాకులా ॥

అశ్వత్థామవికర్ణఘోరమకరా దుర్యోధనావర్తినీ ।

సోత్తిర్ణా ఖలు పాండవై రణనదీ కైవర్తకః కేశవః ॥

జయతు జయతు దేవో దేవకీనందనో ౨యం

జయతు జయతు కృష్ణో వృష్ణీశంశప్రదీపః ।

జయతు జయతు మేఘశ్యామలః కోమలాంగో

జయతు జయతు పృథ్వీభారనాశో మతున్దః ॥”

—: భారత విమర్శన-నిరాకరణము :—

సుయోధనసేజయమునకు సృథమముద్రణములో ‘తొలిపలుకు’ను,
 ద్వితీయముద్రణములో ‘భారతవిమర్శన’ను గరిగిపాటి రామమూర్తి
 బి. ఏ. గారు వ్రాసియున్నారు. తొలిపలుకులోని విరుద్ధాంశములు
 పూర్వప్రసంగములలో నిరాకరింపబడినవి. ఈభారతవిమర్శన 42పుటలు
 కలిగి ‘సుయోధనవిజయము’నకు వ్యాఖ్యానరూపముగా వ్రాయబడి
 యున్నది.

నిని పరిక్షించుచు సింహావలోకనన్యాయమున ఉక్తానుక్తచింత
 వతో విషయనిరూపణము చేయబడుచున్నది.

వీరివిమర్శనలో ప్రతిపాదించబడిన అంశములు— (1) సుయో
 ధన విజయశబ్దార్థము యుక్తమేనట! (2) వ్యాసచర్య నింద్యమట!
 (3) ధృతరాష్ట్రునకు పట్టాభిషేకమట! (4) పాండవుల దౌష్ట్యమట!
 (5) ద్రౌపది నవ్వినదట! (6) ద్యూత మన్యాయరహితమేనట! (7) ద్రౌపదీ

పంచపతిత్వము దూష్యమట! (8) శ్రీకృష్ణుడు ఆరవపతికి అవకాశ మిచ్చెనట! (9) ద్రౌపదికి ఆరవవానిపై దృష్టిపడెనట! (10) ద్రౌపది ద్యూతివిజితయేయట! (11) ధర్మరాజు ద్రౌపదిని రజస్వలాలేషము ధరించి రిమ్మనెనట! (12) ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము జరుగలేదట! (13) జయము, భారతము, మహాభారతము అని మూడు గ్రంథములు ముగ్గురిచే క్రమముగా పెంచి వ్రాయబడెనట! యథాక్రమముగా వీనిని పరిశీలించుచున్నాము—

1. సుయోధనవిజయశబ్దార్థము— ఇక్కడ కర్మవృత్తియని, విజయమనగా శత్రువును చంపుట యని. సుయోధనుడు భీమునిచే చంపబడె నని దాని కర్థమని చెప్పి, ఆపై భౌతికము, నైతికము అని విజయము రెండువిధము లనుచు భౌతికవిజయము పాండవుల దని నైతికవిజయము సుయోధనుని దని ఆ శబ్దమున కర్థము విమర్శనకర్తలు వ్రాసినారు. దీనిచే కర్మవృత్తినేకాక కర్తృవృత్తినిగూడ వీరు అంగీకరించి సుయోధనునకు విజయ మనికూడ అర్థము చెప్పినట్లయినది.

ఇచట వీరి నడుగవలసియున్నది— మీరు చెప్పినట్లు విజయ శబ్దమునకు చంపుట అర్థమునకు కర్మవృత్తిపక్షములో సుయోధనుని చంపుట అను అర్థముచే సుయోధనవిజయశబ్దమునకు పాండవవిజయ మని అర్థము తేలినది.

అట్లు కర్తృవృత్తిపక్షములో ఎవ్వని చంపుటచే సుయోధనునకు విజయము? సుయోధనునకు ప్రతిద్వంద్వి భీమసేనుడు. భీమసేనునిచే సుయోధనుడు చంపబడినట్లు మీరే వ్రాసినారు. కనుక పాండవవిజయ మనక సుయోధనవిజయమనుట అయ్యుక్తము.

ఇంకొకటి— నైతికవిజయము సుయోధనుని దంటిరే! ఆమాటకు ధర్మవిజయమని తాత్పర్యమా? అయితే విజయాశీర్వాద మపేక్షించి వచ్చిన పుత్రునినకు గాంధారి 'విజయీ భవ' అని అనక "యతో ధర్మ

స్తతో జయః' అని యనుటచే సుయోధనుని దధర్మ మని, అది అపజయ కార్యమని నూచింపబడుటవలన అపజయ మనవలసియుండ విజయ మనుటే తప్పు. ధర్మవిజయమనుట అసలే తప్పు.

ఇంకొకటి— కురుసభనుండి వెళ్ళునప్పుడు శ్రీకృష్ణునితో కర్ణుడు— మహాయుద్ధము సర్వనాశ హేతువై పాపింతుచున్నది.

“నిమిత్తం తత్ర శకుని రహం దుశ్శాసన స్తథా ।

దుర్యోధన శ్చ సృపతి ర్ధృతరాష్ట్రసుతోఽభవత్ ॥”

దానినినిమిత్తము మా చతుష్టయమే అని చెప్పి ఆ యుద్ధము లోని జయోపజయములనుగూర్చి కూడ చెప్పుచు—

“స్వప్నా హి బహవో ఘోరా దృశ్యన్తే మధునూదన ।

పరాజయం ధార్తరాష్ట్రే విజయం చ యుధిష్ఠిరే ॥

కంసంత ఇవ వాన్మర్త్యే వివిధా రోమహర్షణాః ।” (ఉద్యో. అ. 148)

ప్రస్తుతము గోచరించుచున్న స్వప్నాదినిమిత్తములు యుధిష్ఠిర విజయమును, దుర్యోధన పరాజయమును తెలుపుచున్నవి. అని చెప్పి యుండుటచే సుయోధనవిజయ మనుట తప్పే.

ఇంకొకటి— సుయోధనునకు మ్హిరన్నట్టి విజయము ద్యూత మందా? యుద్ధమందా? ద్యూతమందు చంపుట అను అర్థముగల విజయము లేనేలేదు. యుద్ధమందును అది లేదు. అందుచే గెలుపు అనియే అర్థము చెప్పవలయును. ఆ గెలుపు యుద్ధములో సుయోధను నకు లేకేలేదు. ద్యూతములోనున్నది. అచట మీరు కల్పించిన రెండింటిలో సుయోధనుని గెలుపు భౌతికమా? నైతికమా?

‘భీముడు సుయోధనుని తోడలు అన్యాయముగా విటుగగొట్టుట ఘోరపాపకార్యమని నూచించు నుత్పాతములు బుట్టినవి’ పు. 40

అని మీరువ్రాసినట్లు ప్రథమద్యూతాంతమున— “ధృతరాష్ట్ర నగ్నిహోత్రాయతనంబున నటచే వటకులు” అని చెప్పబడిన మహోత్పాతములు సుయోధనునిది ఘోరపాపకార్యమని నూచించెనా?

లేదా? ఇప్పుడు సుయోధనుని ద్యూతవిజయము నైతికము; అనగా న్యాయము; అనగా ధర్మము. అని మీరెట్లనగలరు? ద్యూత మున్నా యరహితము అను మీ యారవయంతము ఎట్లు సరిపడును? దానిపది ద్యూతవిజిత అను పదవయంత మెట్లు సరిపడును?

ఇట్లు సుయోధనుని ద్యూతవిజయమైనను అనైతికమే అగుట చేతను, యుద్ధవిజయ మనలే లేకుండుటచేతను సుయోధనునిది నైతిక విజయ మనుబుద్ధితో పెట్టిన సుయోధనవిజయమను పేరు అయుక్తము.

ఇంకొకటి— ద్యూత మధర్మ మని బోధించిన తంక్షితో—

క్షత్రియస్య మహారాజ జయే శృత్తి స్సమాహితా ।

స తై ధర్మ స్వధర్మో వా స్వశృత్తౌ కా పరీక్షితా ॥” (సభా. అ. 59)

అని పలికిన సుయోధనుని ద్యూతము, ఆవిజయము నైతికమని యెవ్వ రనగలరు? “మరణమున కెదురుచూచుచున్న భీష్ముని యంత్య వాక్కులు పరమధర్మములు” (పు. 39) అని మీచే కీర్తింపబడిన ఆ భీష్ముడు అంత్యకాలవాక్యములలోనే తన పరలోక ప్రాప్తికై “అను జానీహి మాం కృష్ణ” అని ప్రార్థించి, అపై శ్రీకృష్ణునిగూర్చి యిట్లు పలికెను—

“రక్ష్యా శ్చ తే సాంజనేయా భవాన్ యేషాం పరాయణమ్ ।

క్షత్తవా నస్మి దుర్బుద్ధిం మన్దం దుశ్శౌభనం దదా ॥

యతః కృష్ణ స్తతో ధర్మో యతో ధర్మ స్తతో జయః ।

న చ మే తద్వయో మూఢః కృతవాన్ స నుమన్దధిః ॥

ఘాతయిత్వేహ పృథివీం తత స్స నిధనం గతః ।

స మాం త్వ మనుజానీహి కృష్ణ మోక్షే క శేబరమ్ ॥” (అనుశా. అ. 167)

ధృతరాష్ట్రునితో నిట్లు చెప్పెను—

“ధర్మరాజో హి శుద్ధాత్మా నిదేశే స్థాస్యతే తవ ।

అస్మకంస్య పరం హ్యేవం జానామి గురువత్సలమ్ ॥

తవ పుత్రా దురాత్మానః కోధలోభపరాయణాః ।

ఈర్ష్యాభీధాతా దుర్వృత్తాస్తా న్నువోచితు మర్హసి ॥”

మీరుగూడ ప్రమాణముగా గ్రహించిన భీష్ముని యీమాటలు- పాండవులు రక్షణీయులని, శుద్ధాత్ములని, శ్రీకృష్ణుడున్న పక్షమందే ధర్మము, అదియున్నచోటనే జయము, అని ; దుర్యోధనాదులు దురాత్ములు ఈర్ష్యాకోధలోభపరాయణులు అని, దుర్యోధనుడు నామాటవినక అందరను నశింపజేసి తాను నశించెనని ప్రకటించుచుండ సుయోధనునిది నైతికవిజయమని అనగలవారెవ్వరు ? కనుక సుయోధనవిజయమనుట అయ్యుక్తము; పాండవవిజయమే నైతికవిజయము.

అయితే సుయోధనునితోడలు భీముడు విరగగొట్టినపుడు ఉత్పాతములు గోచరించుటకు కారణ మేమని యడిగెదరా ? వినుడు— దేవపక్షమునకు చెందినవారు పాండవులు; దానవపక్షమునకు చెందినవాడు దుర్యోధనుడు.

ఈవిషయము ఘోషయాత్రాంతమందు మరణింపబూనిన దుర్యోధనునకు దానవులు త్రేజనము కలిగించిన సందర్భములో నిట్లు చెప్పబడినది—

— “రాత్రౌ సంగమ్య దానవాః...దుర్యోధన మథాబ్రువన్... ।

త్వ మస్మాకం గతి ర్నిత్యం దేవతానాం చ పాండవాః ॥” కవ. (అ. 252)

ఇది యిట్లుండగా మీరన్నట్టి ఉత్పాతములు చెప్పబడుటలో—

“తథా శోచితవర్షం చ పాంసువర్షం చ భారత !

వర్ష మఘనాం స్తత్ర తవ పుత్రే నిపాతితే ॥

యతానాం రాక్షసానాం చ పికాచానాం తదైవ చ ।

అంతరిక్షే మహానాదః శ్రూయతే భరతర్షభ ॥” (శబ్ద. అ. 58)

అనుచు రక్తవర్షాదులను దేవేంద్రుడు కురిపించినట్లు, రాక్షసులు ఆర్తనాదములు చేసినట్లు చెప్పబడినది.

దీనినిబట్టి దేవపక్షమునకు ఆధారిమైయున్న పాండవులది ఘోరకృత్య మనుటకు దేవేంద్రుడు ఉత్పాతములు ప్రకటించె ననుట అసంగతము. దేవపక్షము ధర్మపక్షమేకదా !

“అస్యజ్ఞగవాన్ ఋషా ద్వావేవ హి పితామహః ।

సురాణా మసురాణాం చ ధర్మాధర్మౌ తదాశ్రయౌ ॥”

అని రామానుజములో రావణునకు మాల్యవంతుడు చెప్పినట్లున్నది.

ఇక ఆడత్పాతములు దానవపక్షమునకు దిక్క్రయియున్న దుర్యోధనుడు పడిపోవుటచేత దానవపక్షదుర్గతిని నూచించుటకే గోచరించినవనియు, కనుకనే రాక్షసుల ఆమహానాదములనియు తెలిసికొనవలెను.

ఇంకొకటి- దుర్యోధనుని ఊరుభంగమును గూర్చి బలరాముడధర్మ మనినపుడు దానికి సమాధానముగా ఇది సూక్ష్మధర్మమనుచు- “ప్రతిజ్ఞాపాలనం ధర్మః” శాపవరిపాలనము ధర్మమని శ్రీకృష్ణుడు నిరూపించియు యుండెను. “ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి” అని లోకమునకు చాటినవాడు ఈశ్రీకృష్ణుడే.

ధర్మస్య సేతుం బధ్నామి చలితే చలితే యుగే ।

తా స్తా యోనీః ప్రవిశ్యాహం ప్రజానాం హితకామ్యయా ॥”

అని చెప్పినవాడు ఈశ్రీకృష్ణుడే. వ్యశీకృష్ణుడు ఉత్తంకమహర్షితో- “అహం విష్ణు రహం బ్రహ్మ శక్తిః” అనుచు దేవేంద్రుడును నేనే అని చెప్పెనో ఆశ్రీకృష్ణుడు ఊరుభంగము గావించుట దుర్యోధనునిపట్ల ధర్మమేయని చెప్పుచుండ, కాదు అది యధర్మమని శ్రీకృష్ణుని రూపాంతరమైయున్న దేవేంద్రుడు ఉత్పాతములు ప్రకటించెననుట అత్యంతాసంగతము కాదా.

అయితే ఆడత్పాతములను చూచి పాంచాలులు పాండవులు ఉద్విగ్నచిత్తులై నట్లు చెప్పబడినది; కారణ మేమందుగా ?

సామాన్యధర్మము, విశేషధర్మము, అని రెండువిధములు; అందు విశేషధర్మము ప్రబలము. అందుచే విశేషధర్మమునకు బాధ లేనిపద్ధతిలోనే సామాన్యధర్మము అనుసరణియ మగును.

అథఃకాయశుండు కొట్టసంకుట గదాయుద్ధసామాన్యధర్మము. దుర్యోధనునిపట్ల ఉండుభంగము కావించుట విశేషధర్మము; ఇది సౌభలము. అందుచే శీకృష్ణుడు విశేషధర్మమే ఆశ్రయఁజేసి మని చెప్పెను. కాని గదాయుద్ధసామాన్యధర్మములో సుశిష్యులును, సామాన్యధర్మవాసనావాసితాంతఃకరణులును అధర్మభీతులును అగుటచే పాంచాలపాండవ వర్గమువారు ఉత్పాతధర్మనముచే చకితులగుట సంభవించినది. అది వారి ధర్మశ్రద్ధకే తార్కాణము. కృష్ణభగవానునికంటె ధర్మస్వరూపభిజ్ఞు డెవ్వడు ? కనుక నైతికవిజయమే పాంశవులది.

సి. వి. వైద్యాగారి మహాభారతవిమర్శనములో గూడ తాము వ్రాసినట్లే యున్న దని ఈవిమర్శకర్తలు చెప్పికారు. ప్రమాణవిరుద్ధమైన వారి వ్రాతకుమాత్రము ప్రామాణ్య మెట్లు ?

కనుక సుయోధనునిది విజయమనుట పూర్వోక్త బహుప్రమాణవిరుద్ధమగుటచే సుయోధనవిజయమనుమాట అయత్తమే. ఇట్లు మొదటియంశము నిరస మైనది.

2. వ్యాసచర్య నింద్యముట ! దీనికి మీరు చూపిన ప్రమాణములు— (1) “కృష్ణద్వైపాయనస్య గృహీత నైష్ఠికబ్రహ్మచర్యస్య విచిత్రవీర్యదాతే వ్యవతోత్పాదనప్రసంగః” అను కుమారలభటపాదుని తంత్రీవార్తికవాక్యముట !

విమర్శనకర్త లిచ్చుట భ్రాంతిపడినారు. నీరు చూపినది పూర్వపక్షగ్రంథము. దినితరువాత— “ఇతి హ్రస్తే అభిధీయతే ద్వైపాయనస్యాపి గురునియోగాత్, “అపతి రక్షత్యలిప్సు ర్దేవాద్గురు పేరితా దృతుమతీ యాత్” ఇత్యేవ మాగమాత్ ప్రాక్కృతపశ్చాత్కరివ్యమాణతపోబలేన నాతిదుష్కరమ్” అనుచు అది వ్యాసమహర్షికి దోషావహము కాదని సిద్ధాంతము చేయబడినది. ఈవిషయమంతయు ద్వితీయభాగము వేదవ్యాసనిందానిరాకరణములో నిరూ

పింపబడినది. విశేషము లచ్చట జూడవలయును. ఇట్లు మొదటిది నిరస్తము.

రెండవ ప్రమాణము— “కానీనస్య మునే స్వస్థోదరవధూ
వైధవ్యవిధ్వంసినః” అని వ్యాసచర్యను నిందించిన చాటువట !

విమర్శనకర్తలు పూర్తిగా చాటు శ్లోకమును చూపకుండుట మంచిపని కాదు. వ్యాసచర్య నింద్యమనుటకు ఆశ్లోకము పుట్టలేదు; చూడుడు—

“కానీనస్య మునే స్వస్థోదరవధూవైధవ్యవిధ్వంసినః ।

పాత్రాస్తే ఖలు గోళకస్య తనయాః కుండా స్వయం పాండవాః ॥

పంచైతేపి సమానయోనినిరతాః ఖ్యాతా జగద్విఖ్యాతాః ।

తచ్ఛాత్ర మశేషపావన మహా! ధర్మస్య నూత్నైః ౧౮ః ॥”

ఇచ్చట సామాన్యులకు అధర్మ మనుపించునట్లు కనబడు వేద వ్యాసచర్య, పాండవచర్య నూత్నధర్మమనియు, వారి చరిత్రము జగత్పావన మనియు, కనుకనే వారు పుణ్యమూర్తులుగా జగద్విఖ్యాతిని వహించినారనియు చెప్పబడియుండ నిందింపబడినట్లు వాయుట అక్కరము. పైశ్లోకములోని కుండగోళకశబ్దములకు లోకమనుకొను అర్థము కాదని పాండవనిందానిరాకరణములో ‘కుండగోళకశబ్దార్థనిరూపణము’ అనుచోట వివరింపబడినది. ఇట్లు రెండవప్రమాణము నిరస్తము.

మూడవది— “వేదవ్యాసమునీశ్వరుం గాంచి జలవిహారము నలుపు నయ్యౌష్రరోజనంబులు...అంబరంబులు ధరియించిరి. అద్వివ్య బోధమహానీయుడు నిజతనయుడు (శుకుడు) చనునప్పుడు వారు శంక లేక యునికి గని యతని ముక్తతయు, దన సక్తతయు నిరూపించి ప్రియంబును, లజ్జయు నొక్కట బొడమ నున్నంత” (అంధ్రభారతము)

దీనినిబట్టి భారతకాలమునందే వ్యాసుని స్త్రీసక్తత పరిహాసింప బడుచుండెడిదని తేట తెల్లమగుచున్నదట !

ఇక్కడ పరివాదుల నడుగవలసియున్నది— పై వాక్యములో సక్తత యని మాత్రమే చెప్పబడియుండ మీరు స్త్రీసక్తత యనివాసి నారు కాణమేమి? ఆ స్త్రీలు వస్త్రధారణము చేసినది వ్యాసుడు స్త్రీసక్తుడనియేనా? స్త్రీసక్తుడు గాక, ముక్తసంగుడును గాక ప్రవృత్తిమార్గ సక్తుడుగా నుండునట్టి పురుషుని జూచి స్త్రీలు వస్త్రధారణ చేయుకుందు రనియే మీయాశయమా? పుత్రుడగు శుకుని ముక్తతను, తనసక్తతను వ్యాసుడు గమనించినట్లు చెప్పబడినది. ఆముక్తతకు విలక్షణమైనది సక్తతయేగాని స్త్రీసక్తతామాత్రమే కాదు. స్త్రీసక్తతకు అక్కడ ప్రసక్తి గూడ లేదు. పుత్రుని అసక్తత (ముక్తత)కును, తన పుత్ర సక్తతకును వగచెనని, పుత్రుని ఆయనక్తతకు నిదర్శనము స్త్రీలు నిశ్చంకగా నుండుట యని పూర్వవాక్యము తెలుపుచున్నది. పుత్రుని యసక్తతకు ప్రీతి, తనకు తొలగని పుత్రసక్తతకు లజ్జ ఆవ్యాసునకు కలిగిన వనియే దానికర్థము.

కనుకనే ఆపైగ్రంథములలో—“వ్యాసునిచాలికి గంగాధరుడేగు దెంచి... అనునయపూర్వకంబుగా నిట్లనియె... ..వాడును మత్స్రభా వంబునను, భవ త్తపోవిశేషంబునను... పరమగతిం బ్రాపించె. దీనంజేసి మోదంబు నొందవలదె విషాదంబునకుం బనియేమి.

తే. ఇలయు గిరులును శరధులు సంతదాక గలుగు సంతకాలంబును జలయుచుండు శుకుని కీర్తియు నీదు యశోవిధూతియును జనంబుల పీనుల కుత్సనముగ.

...ఇట్లనుగ్రహించి... విశ్వేశ్వరుండు నిజేచ్ఛం జనియె...” అనియున్నది. ఇట్లు విశ్వేశ్వరునిచే ప్రశంసింపబడియున్న వేదవ్యాసుని యందు లేనిపోని నింద నారోపించి పై భారతోక్తి కపార్థము గల్పించి విమర్శనకర్తలు వ్రాయుట భావ్యము గాదు.

వీరే స్థలాంతరములో నిట్లు వ్రాసిరి—“వ్యాసుని సక్తతయును నాతడు రావణాదులవలె నింద్రియవశగతుడగు నీచుడని తెల్పునదికాదు.

ఆతడు నిజముగ లోకహితార్థమై సత్తత వహించిన కాని నీచమోహ వేశముచే గాదు.... వ్యాసచర్యవిమర్శనముచే వ్యాసుని మహనీయత యంతయు చెడిపోదు" (పు 9) అని.

దీనిచే వ్యాసమహర్షిది లోకహితార్థప్రవృత్తియే కాక, రాగ ద్వేషపూర్వకప్రవృత్తి గాదని వెల్లడింపబడినది. అట్టివాడు పరిహసింప బడుటేమి ? కనుక మూడవప్రమాణము నిరసమైనది.

నాల్గవది— “మనపురాణములు వ్యాసుడు మహాభారతమున వసత్సములువా”నె నను నందను గూడ జేయుచున్నాఁ. వ్యాసరచితా మ్నాదశపురాణములతో నొక్కటియైన సాక్షి-దశపురాణాంతర్గతమై సుప్రసిద్ధమైయుండు భీష్మపర్వములో కాశీవిశ్వేశ్వరుడు కాశీని నిందించిన వ్యాసుని యయోగ్యతం గని కినిసి యాక్రందిరిని దూషించి యా పురినుండి వెడలగొట్టినట్లు చెప్పబడియున్నది—

“రేరే వాచయమాభాస సత్యవత్యగ్నినందన !

దేవరన్యాయసంకేతదుర్వ్యాపారపరాయణ ॥

ప్రభూతసంహితావ్యర్థపాఠవాచాటనాయక ।

భారతవృద్ధరచనాపండితంశుస్య దుర్మతే ॥

త్వ మాగతో వా శస్త్రం మే పత్నీం శ్రీకాళికాపురిం ।

సదా కైవల్యకల్యాణజన్మభూమి మకారణమ్ ॥

గచ్ఛాన్యదేశం..... ॥”

ఇందు వ్యాసుడు విచిత్రవీర్యుని భార్యలయందు సంతానము బుట్టించుటయు, భారతములో వృద్ధరచనములు చేయుటయు, నిందింప బడియున్నది. విశ్వేశ్వరుని మాటలను మనము బాటింపవలెనా? అట!

2 భగవద్గీతల సుయోధనవిజయకారులును బూజించుచున్నారు. అనగా భారతములోని ధర్మముల వారంగీకరించుచునే యున్నారు. సుయోధనవిజయములో మహాభారతమందలి యితివృత్త లోపములు చూపబడనేకాని అందలి ఘనత నిందింపబడలేదు, అట!

3 మహాభారతమునకు కలికల్మషహరత్వము తదుక్తధర్మములనుబట్టి కలిగినది. భీష్మాదిమహాత్ములును, మార్కండేయాదిమహర్షులును, మహేశ్వరాదిదేవతలును జెప్పిన నీతులను, ధర్మములనుబట్టి దానికి ఘనత వచ్చినది. అట !

4 అది నిజముగా పంచమవేదమే. ఎందుచేత ? ధర్మము లందు భోధింపబడియుండుటచేత. పురుషాంశపు కథనుబట్టి గాదు. అట !

ఇచ్చట ప్రతివాదిమతములో వచ్చిననుబట్టివి ప్రతివాదులు పరిహరించితీరవలసినట్టివి అగు శంకలను ఎత్తి చూపుచున్నాము—

వ్యాసరచితపురాణములలోని భీమఖండములో వ్యాసనిందను వ్యాసుడే యెట్లు ప్రకటించుకొనినాడు ?

ఇంకొకటి— వ్యాసరచిత భీమఖండోక్తి మీ మతప్రకారము వ్యాసుడట్లు నిందింపబడెనని చాటుచుండ నేటి విమర్శకులమాట నట్లుంచి అనాటిమహాపురుషులు ఆనింద నెత్తుకొనకుండుటకును “తచ్ఛా రిత్ర మశేషసావనమ్” అని కీర్తించుటకును ఏమి కారణము ?

ఇంకొకటి— మీమతప్రకారము అసత్యనిషయములతో గూడిన మహాభారతము మహర్షి చెప్పనపుడు గణపతి లేఖకుడై యెట్లు కూర్చుండెను ?

ఇంకొకటి— భీమఖండోక్తులకు భారతమందు అసత్యములు వ్రాయబడినట్లు, వ్యర్థరచనలు చేయబడినట్లు తాత్పర్యమే అయిన యెడల మీరంగీకరించెడియున్న ఘనత భారతమునకు ఎల్లుసంభవించును?

భారతమందు మీరంగీకరించిన ఘనత భారత మప్రమాణమైన ప్పడు సంభవింపదుగనుక నది ప్రమాణ మనవలెను.

భారతముయొక్క ప్రామాణ్యము భారతకర్త అప్రమాణికుడైనపుడు సంభవింపదుగనుక ఆమహర్షి ప్రామాణికుడనవలెను. ఆ మహర్షి యందలి ప్రామాణికత్వము ఆత డసత్యవాదియైనపుడు సంభ

వింపదుగనుక ఆమహర్షి యథార్థవాది యనవలెను. ఆమహర్షి యథార్థవాదిత్వము ఆతడసత్యరచనలు చేసినప్పుడు సంపవంపదుగనుక ఆమహర్షిది సత్యరచనయే యని చెప్పి తీరవలెను. ఇట్లు మీరంగీకరించిన వ్యాసభారతఘనతయే వ్యాసుని సత్యరచనను ధృవపరచుచుండ అసత్యరచన యని మీరెట్లు చెప్పగలరు.

ఇంకొకటి- మీమతప్రకారము భారత మసత్యరచనకలిగియున్న పుడు ఇక్కడ సత్యరచన, ఇక్కడ అసత్యరచన అను విభాగ మేమియు లేనపుడు మీరన్న భగవద్గీతలలోగాని, ధర్మములలోగాని అసత్యరచనలు లేవనుట నిరాధారమైనపుడు మీరు భగవద్గీతలను పూజించుట, భారతధర్మముల నంగీకరించుట యెట్లు ఘటించును ?

ఇంకొకటి- మహర్షి పెట్టిన కాశీశాపమునకును, దేవరన్యాయోద్ఘాటన- సంహితాపాతవైయర్థ్యాపాదన- భారతరచనావైయర్థ్యాపాదన- ముఖమున విశ్వేశ్వరుడు మంజులించినట్లు చెప్పు భీమఖండోక్తులకును సంబంధ మేమున్నది ? విశ్వేశ్వరుడంత యసంబద్ధముగా మాటలాడునా ? మహర్షి ఆహారము దొరకక కోపముతో కాశీపురిని శపించెనా ? విశ్వేశ్వరుడు నీవు భారత మసత్యముగా వ్రాసినవాడవు; దేవరన్యాయమున ప్రవర్తించినవాడవు అని దూషించెనా ? ఇంత యసంబద్ధముగా శ్లోకముల కర్థమా ?

కనుక పైశంక లన్నియు పరిహృతము లగునట్లు ఆశ్లోకములకు తాత్పర్యము చెప్పగలిగినపుడే అది నిర్దుష్ట మగును. అట్టి తాత్పర్యము మేము చెప్పుచున్నాము. వినుడు—

శిష్యసంఘసమేతుడైన మహర్షికి వారమురోజులపాటు భిక్షు లభింపకపోవుటచే కుపితుడై మహర్షి కాశీపురిని (కాశీపురవాసులను) శపించెను. ఈమహర్షి తన నిరవధికపాండిత్యమునకు నిదర్శనమైయున్న భారతమును రచించినవాడును, వేదవిద్యులలో మూర్ధన్యుడును, షూన

ప్రేతుడును. ఇట్టివాడయ్యు కోపమునకు వశుడయ్యెను. కోపతాపములను హరింపగలిగిన ఆచుహాభారతము మహర్షికి కోపము పుట్టుకుండ జేయలేని దగుటచే మహర్షియెడల వ్యర్థమైన దన్నట్లు- “భారతవ్యర్థరచనాపండితంమన్య” అనుమాటకు తాత్పర్యము.

ఇక్కడ ‘వ్యర్థ’ పదమే కాని, ‘అసత్య’పదము లేదు. దాని కసత్య మర్థమును గాదు. అదియే యర్థ మైనచో—“భారతాసత్యరచనా” అనియే యుండును. ఇట్లు ‘అసత్యరచన’ అనుమాటయే లేదు గనుక అసత్యరచనానిమిత్తమున వైబను శింకలు పరిహృతము లైనవి. ఈపద్ధతిని కాశీశాపమునకును, భారతరచనావైయర్థ్యాపాదనమునకును సంబంధముగూడ నుపపన్నమైనది.

ఇట్లే వేదార్థవిదుడవైన నీవు కోపవశుడ వై ప్రోవుటచే నీవేద పాఠము వ్యర్థమైన దన్నట్లు—“ప్రభూతసంహితావ్యర్థపాఠవాచాటనాయక” అనుమాటకు తాత్పర్యము.

దీనినిబట్టి వేదార్థ మెట్లు సత్యమో భారతార్థము అట్లే సత్యమనియు, అది నీయుండు సార్థకముకాకపోయె నని మాత్రమే పరమేశ్వరు డట్లనియుండె ననియు స్పష్టమగుచున్నది.

ఇక కాశీశాపప్రస్తావములో దేవరన్యాయోద్ఘాటనమున కేమి ప్రసక్తియో తెలిసికొనవలయును.

ఆకాశీశాపమునకు మూలము కోరోధము; అది ‘కామా త్కోరోధోఽభిజాయతే’ అనున్యాయమున కామమూలక మన వలయును. ఆకామము మహర్షికి ఆహారవిషయక మే అయియున్నను ఛలోక్తిలో దానిని దేవరన్యాయవిషయముగా నెత్తికొని, నీవెంత వేదవిదుడవయినను, నీవెంతపంచమవేదమగుభారతము రచించినను నీవెంత మానప్రేతుడు వయినను కామకోరోధములకు వశుడవై నాకాశీపురిని శపించితివి గనుక నీవిక్కడ నుండుదగవు; వెళ్ళిపోము. అని యాశ్చ

రుడు ఏదో మిషపైట్టి అనుటకై ప్రసక్తి కలిగినది. ఈయీశ్వరుని యెత్తిపొడుపులన్నియు ఛలోక్తులే; ఛలోక్తులనగా మహర్షియందు తనకుగల పూజ్యభావమును, వాత్సల్యమును కప్పిపుచ్చి దోషమున్నట్లు పైకి అనిపించు చమత్కారోక్తులు. లేకున్న- అఫాలలోచన శృంభు ర్భగవాన్ బాదరాయణః' అనబడు వ్యాసమహర్షిని విశ్వేశ్వరుడు దూషించునా ?

ఈవ్యాజమున మహర్షిని దక్షవాటికకు పంపదలచి యీశ్వరు డట్లనెను. ఇవి ఛలోక్తులని సూచించుచు పరమేశ్వరసమక్షమందే పరమేశ్వరి యిట్లనెను—

“భయాకులత్వం మాగా స్త్వం కుమార బహుధాఽప్యహం ।

న విస్మరామి హృదయే కృతయా త్వం కదాచన ॥

(త్రిదక్షవాటికాం గచ్ఛ ప్రమాదాపూర్ణమానసః ।

శరణం వ్రజ భీమేశం శరణాగతవత్సలమ్ ॥

సమస్తాభ్యుదయా స్తుభ్యం భవంతు తదనుగ్రహాత్ ।”

వత్సా! వేదవ్యాసా! నీవేమియు భయపడకుము. నిన్ను నే నెప్పుడును దయతో హృదయమందు బెట్టుకొనియున్నదానను. నీవు సంతోషముతో దక్షవాటికకు వెళ్ళి శరణాగతవత్సలుడగు భీమేశుని శరణుపొందుము. ఆభీమేశుడు సర్వాభ్యుదయములును నీకు అనుగ్రహించును. అని.

ఈపరమేశ్వరీవాక్యములు విశ్వేశ్వరునివి దూషణోక్తులుగాక, ఛలోక్తులని తేలుపుచున్నవి. వాస్తవములో విశ్వేశ్వరు డొకడును, భీమేశ్వరు డొకడును గారు. కనుక భీమేశ్వరవ్యాజమున విశ్వేశ్వర వాత్సల్యమే ప్రకటింపబడినది.

వేదవ్యాసనిందానిరాకరణములో “కాశీప్రభువు వ్యాసుని కాశీ నుండి తరిమెను” అను ప్రసంగమును నిరాకరించిన స్థలములో దీనికి

సంబంధించిన విషయము కా శ్రీ ఖం డ-భీమఖండ-వచనోదాహరణ ములతో వివరింపబడియున్నది. అవిశేషము లచ్చట జూడవలెను.

ఇట్లు విమర్శనకర్తలు చూపిన విశ్లేష్యులొక్కలు ఛలోక్తులునుగనే నాటి మహాపురుషులు వాని నెత్తికొనక “కానీనస్య మునేః...తచ్చ రిత్ర మశేషపావనమ్” అని ప్రశంసించినారు.

అవి ఛలోకులు గనుకనే వ్యాసమహర్షి తనపురాణగ్రంథములలో వానిని ప్రకటించియుండెను. ఈవిధమున పూర్వోక్తశ్లోకాలు పరిహృతము లైనవి. విమర్శనకర్తల ఈమాటేషము నిరాకృత మైనది. వేదవ్యాసచరిత్రము పరమపావనము.

2. 3. 4. అంశములు__

‘భగవద్గీతల సుయోధనవిజయకారులును పూజించుచున్నారట ?’

అయితే శ్రీకృష్ణుని పరాత్పరు డని ప్రతివాదు లొప్పుకొనినట్లే. ఇప్పుడు ‘ముసీనా మప్యహం వ్యాసః’ అను భగవద్గీతను బట్టి ఆపరాత్పర స్వరూపుడైన వ్యాసుడు రచించిన మహాభారతములో- ‘ఇతివృత్త లోపము లున్నవి’ అనుట అయ్యుక్తమే.

“మహాభారతమునకు కలికల్మషహరత్వము భీష్మదిమహాత్ములును, మార్కం డేయాదిమహర్షులును, మహేశ్వరాదిదేవతలును చెప్పిన నీతులను ధర్మములను బట్టి వచ్చినదట”

ఈ మాటచేత మహాభారతముయొక్క ఘనతలో వ్యాసమహర్షి ప్రయోజకత్వ మేమియు లేదన్నట్లు తేల్చినారు.

ఈప్రతివాదులు అప్రత్యక్షవిషయములనుగూడ మహర్షి గ్రంథ స్థము చేసెనని, ఆయా మహనీయులు ఆయా సందర్భములలో బోధించిన ఆయాధర్మముల నప్పటివిషయములతో గ్రహించి వ్రాసియుండెనని చెప్పకతప్పనా ?

దానికై మహర్షిది త్రికాలజ్ఞానమని యొప్పుకొనక తప్పనా ?

దానికై- ‘అతీంద్రియా నసంవేద్యాక పశ్యంతాస్తేఽచక్షుషా’ అను వాక్యోదీయోక్తి ప్రకారము మహర్షిది దివ్యదృష్టి యనక తప్పనా ?

అది యోగశక్తి-తపఃప్రభావ-మూలక మ న క త ప్పు నా? అట్టి యసాధారణశక్తిగల మహర్షి కర్తయగుటచేతనే మహాభారతము కలి కల్మషహరమని చెప్పక తప్పునా? కనుక ఈ మాట యిట్లు నిరస్త మైనది.

ఎవ్వరు చెప్పిన సీతులను, ధర్మములనుబట్టి మహాభారతము కలికల్మషహర మని విమర్శనకర్త లనిరో వారిలోని భీష్ముడు—

సీతి, ధర్మము పాండవుల దని, అవిసీతి, అధర్మము కౌరవులదని, తాను అపూర్వవిషయములను వ్యాసభగవానునివలన దెలిసికొంటి నని చెప్పియుండుటచేతను, మార్కండేయమహర్షి—

“యథాప్రతిజ్ఞం చ మహానుభావ కృచ్ఛం వనే వాస మిమం నిరవ్యసృజత తత్ కృత్యం తేజసా తేన దీప్తా మాదాస్యసే పార్థివ కారవేద్యః॥”

అని ద్వైతవనములో దర్శనమిచ్చి ధర్మజుని ఆశీర్వాదించియుండుట చేతను, మహేశ్వరుడు-ద్రౌపదీపంచపతిత్వము ధర్మమనియు, పార్థునితో—

“నర స్త్వం పూర్వజేహే శై నారాయణసహాయవాన్ ।

త్వయి వా పరమం తేజోవిష్ణు వా పురుషోత్తమే ॥

యవాభ్యాం పురుషా గ్యాభ్యాం తేజసా ధార్యతే జగత్ ।

ప్రీతిమా నస్మి తే పార్థ భవాన్ సత్యపరాక్రమః ॥

న త్వయా పురుషః కశ్చి త్సమాన్ మత్తేయో మానద ।

దివి వా వర్తతే క్షత్రం త్వత్ప్రధాన మరిష్టసు ॥” (కనక. అ 40)

నారాయణసహాయుడ వగు నరుడవు సీవే యనియు, మీ తేజస్సుచేతనే జగత్తు ధరింపబడుచున్నదనియు, నీయందు నాకు ప్రీతి యనియు, నీతో సమానుడు స్వర్గమర్త్యలోకములలో లేడనియు చెప్పటచేతను నిర్దుష్టమగు పాండవచరిత్రములో లోపము లున్నవని వ్రాయుట తప్పే.

“అది నిజముగా పంచమకేదమే. ఎందుచేత? ధర్మము అందు బోధింపబడి యుండుటచేత; కురుపాండవుల కథనుబట్టి గాదు” అట!

ఇచట విమర్శనకర్తలకు చెప్పవలసియున్నది—

మహాభారతము ఏ ధర్మబోధచే పంచమవేదమైనదో ఆ ధర్మ బోధలోనిదే కురుపాండవుల కథ. ధర్మములను బోధించునపుడు ఆ ధర్మము లాచరించినవారిని చెప్పవలయును. వారికి గలిగిన శ్రేయస్సులను చెప్పవలయును. అట్లే ఆ ధర్మములను ధిక్కరించినవారిని వారికి గలిగిన హానిని చెప్పవలయును. ఇది యార్షగ్రంథమర్యాద. ఈ పద్ధతినే ధర్మమున కుదాహరణముగా పాండవకథ, పృత్యుదాహరణముగా కౌరవకథ ప్రవర్ణింపబడినది. ఇట్లు కురుపాండవకథను బట్టియే ధర్మ ప్రబోధము సాంగముగా జేయబడియుండుటచే విమర్శనకర్తల ఈ వ్రాత నిరస్తమైనది.

వ్యాసునిది పాండవపక్షపాతమని, విమర్శనకర్తలు ఏమేమో వ్రాసియున్నారు. పాండవులది ధర్మపక్షమగుటచే అది ధర్మపక్షపాతమని, వ్యక్తిపక్షపాతము కాదని తెలిసికొనవలయును. బాలకీడ్లలో దుర్యోధనాదులను బాధించిన భీమసేనునిది (బాల్యా న్న దోహచే తసా) దోహబుద్ధి కాదనుట వ్యాసుని పక్షపాతమునకు నిదర్శనమని విమర్శనకర్తలు వ్రాసియున్నారు.

మహాయోగి, సర్వజ్ఞుడు, నగు వ్యాసమహర్షి సర్వవ్యక్తుల ఆంతర్యము తెరిగినవాడు గనుక నాత డట్లు చెప్పుట యుక్తమే. ఇట్లు ఏమియు నెరుగనివారు అనుటమాత్రీ మసంగతము. వ్యాసమహర్షికి ధర్మాత్ములగుటచే పాండవపక్షపాతము ప్రశంసనీయమెకాని ఈవిమర్శ కర్తలకు నిర్హేతుకమైన పాండవద్వేషము, దుర్యోధనపక్షపాతము కలుగుట ఆశ్చర్యకరము. వ్యాసుని పక్షపాతమునుగూర్చిన ప్రతివాదిప్రసంగములు వెనుకటిప్రసంగములలోను, వేదవ్యాసనిందానిరాకరణము లోను, పాండవనిందానిరాకరణములోను నిరాకరింపబడినవి.

ఇట్లు వ్యాసచర్య నింద్యుని విమర్శనకర్తలు వ్రాసినది సరాస మైనది.

3 ధృతరాష్ట్రునికు పట్టాభిషేకమట !

విమర్శచక్రములు ఈవిషయమును స్థిరపరచుటకై ఎక్కడెక్కడో 27 పుస్తకములను ఆయాగ్రంథకర్తల నామములతో ప్రమాణికరించినారు. ఈవాదము అప్రమాణికమని సంస్కృతాంధ్రభారతవిరుద్ధమని యీభాగమున కాదియందును, చతుర్థభాగమందును బహూదాహరణములతో నిరూపించియున్నాము. అయితే మేముదాహరించిన పుస్తకములమాట యేమందురా ? వినుడు—“బాధేఽదృధేఽన్యసామ్యా త్కిం దృధేఽన్యదపి బాధ్యతామ్” అను న్యాయమున మీవాదముపై మేము చెప్పిన బాధకములు బలముగా లేనిపక్షములో మీరాయదాహరణము లిచ్చుటే అనవసరము. మేము చెప్పిన బాధకములు బలముగనే యున్నపక్షములో మీవాదముతో బాటు మీరుదాహరించినవికూడ నిరస్తలేఅగును. ఇట్లు ఈవిషయము పరాస్తము.

4 పాండవులది దౌష్ట్యమట !

“ధృతరాష్ట్రునింట జేరిన పాండవులు దుండగపు బనులు చేసి ధృతరాష్ట్రనందనుల బాధింపజొచ్చిరి.” (పు. 16)

వీరి యీమాట అర్థములేనిదగుటచే తోసివేయబడినది.

5. ద్రౌపది నవ్వినదట !

ఈమాటపై ద్రౌపదీనిందానిరాకరణములో విశేషముగా జెప్పియున్నాము. దానిచే నిది నిరస్తము. తమ తప్పులుద్ఘాటింపబడినపుడు కర్ణదుర్వోధనుడు లెన్నుచును ద్రౌపది నవ్వినందుకు శాస్త్రగా నట్టివనులు చేసినామని చెప్పియుండలేదు. కనుక ప్రతివాదుల యీ వాగ్ధాత హేయము.

6. ద్యూత మన్యాయరహితమేనట !

ఈవిషయముపై పాండవ-ద్రౌపదీ-నిందానిరాకరణములలో విశేషముగా చర్చించి ప్రతివాదిప్రసంగములను నిరాకరించియున్నాము. ద్యూత మన్యాయమే యని నిరూపించినాము. దానిచే

నిది నిరస్తము. దాయభాగవినిర్ణయకర్తలును మాయాద్యూతమనియే వ్రాసియున్నారు.

7. ద్రాపదీపంచపతిత్వము దూష్యమట !
8. శ్రీకృష్ణుడు ఆరవపతి కవకాశ మిచ్చెనట !
9. ద్రాపదికారవవానిపై దృష్టిపడెనట !
10. ద్రాపది ద్యూతవిజితయే యట !

ఈవిషయములన్నియు ద్రాపదీనిందానిరాకరణములో విశేషముగచర్చించి నిరాకరింపబడినవి. దానిచే నిది నిరస్తములు.

11 ధర్మజుడు ద్రాపదిని రజస్వలాశేషముధరించి రప్తనెనట ! ఈమాట అసంగతమని పాండివనిందానిరాకరణములో 'ఏకవస్త్రా త్వథోసీనీ' శ్లోక సమన్వయపూర్వకముగా నిరూపించియున్నాము. దానిచే నిది పరాస్తము.

12 ద్రాపదీవస్త్రాపహరణము జరుగలేకట !

ఈమాట అయత్నమని శ్రీకృష్ణునిందానిరాకరణములో విశేషముగా నిరూపించినాము. దానిచే నిది నిరస్తము.

13. జయము భారతము మహాభారతము అని మూడుగ్గింథములట ! ముగ్గురిచే పెంచి వ్రాయబడెనట !

విమర్శనకర్తలు ఇట్లు వ్రాసియున్నారు—

“ఋగ్వేదములు చేయు తర్పణములలో పుస్తకములను గూర్చిన తర్పణములు గూడ గలవు. వానిలో— ‘భారతం తర్పయామి, మహాభారతం తర్పయామి’ అను వాక్యములు కాన్పించుచున్నవి. వ్యాసవిరచితజయము కారిత్రులకే యనుకూలముగా నుండెడి దనియు, మహాభారతములో పాండవపక్షముగా మార్పిచేయబడిన దనియు మహాపెద్దలు పల్లవుల తలంచుచున్నారు” అని.

వీరిది అపోహ. వీరన్నట్లు చూచినను భారత-మహాభారత-పుస్తకములకు తర్పణ మున్నట్లు అన్నిటికంటె ప్రథమమైయున్న జయ మను పుస్తకమునకు తర్పణము కనబడ దేమి ? సంప్రదాయము లెరుగనపుడు తోచెడి కల్పన లివి. జయ-భారత-మహాభారత-శబ్దములచే జెప్పబడు గ్గింథ మేకమే యని తర్పణములో గ్రహింపబడు భారత-మహాభారత-శబ్దములు ఆచార్యనామములెకాని పుస్తకనామములు కావని అనేకకర్తృత్వనిరాకరణములో మేము విపులముగా నిరూపించి యున్నాము. దానిచే నిది నిరస్తము.

ఇట్లు సుయోధనవిజయస్తుతిపరమైన 'భారతవిమర్శన' నిరాకృతమైనది. ఇంతవరకు కర్ణదుర్లోభనాదిదుష్టచతుష్టయచర్యానిరూపణముఖమున పాండవపూజ్యత పక్షటింపబడినది. విద్యనాగ్నార్గ-విమర్శకమార్గములలోని సారాసారములు ప్రదర్శింపబడినవి. బుద్ధిమంతులగు ప్రతివాదులు మాతత్త్వకథనముపై ఆగ్రహించక గుణగ్రాహులై మహాభారతముయొక్కయు, మహాపురుషులయొక్కయు ప్రతిష్ఠకు భంగకరముగానట్టి గ్రంథములనే రచించుచు తన్మూలమున భక్తిశ్రద్ధలు, వినయవిధేయతలు, విద్యాబుద్ధులు లోకులకు కలుగజేసి భారతదేశోన్నత్యమును నిలవజెట్టి కృతార్థులు కాగోరుచున్నాము.

దీని నింతటితో ముగించుచు మహాభారత మనబడు విజ్ఞాననిధిని లోకమున కనుగ్రహించిన జగద్వంద్యుడగు శ్రీవేదవ్యాసభగవానుని పాదారవిందములకు కృతజ్ఞతతో అభివందనము జేయుచున్నాము—

“నమోఽస్తు తే వ్యాస విశాలబుద్ధే పుల్లారవిందాయతపత్రనేత్ర !
యేన త్వయా భారతతైలపూర్ణః పశ్చాత్తో జ్ఞానమయఃపరీధిపః ||”

“ఇతి దుష్టచతుష్టయస్య చర్యా నను దిక్షాత్మ మిహ ప్రదర్శితా ।
ప్రతివాదిదుర్ధవదజాలం హ్యుపలబ్ధం సకలం చ ఖండితమ్ ॥

అవిజ్ఞాతార్థసిద్ధాంతై రనాశ్రితిబుధోత్తమైః ।

అనాదృతార్థ మర్యాదై రనుపాసితజేశికైః ॥

అనారాధితగోవిందై రనాలోకితభారతైః ।

దూషితాఽఽధునికై ర్నైవ! మహాభారతభారతి ॥

కృత సదూషణోద్ధార స్సారస్వతవిశుద్ధయే ।

విద్యనాగ్నార్గప్రభావస్య విశదీకరణాయ చ ॥

భారతామ్నాయనిర్మాత శ్వేదవ్యాసమహామనః ।

ఋణనిర్వాతనాథాయ గృణోఽయం రచితో మయా ॥

పద్ధి ర్భాగై ర్భారతీయ శ్చురత్కాంక్ష సుశోధితః ।

గృణః పూర్ణోఽర్చితస్సయం కృష్ణపాదారవిందయోః ||”

ఇట్లు పిఠాపుర వాస్తవ్య “బాలవ్యాస” వారణాసి

సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి విరచిత

దుష్టచతుష్టయచర్య సమాప్తము.

మహాభారత తత్త్వకథనము సంపూర్ణము.

త ప్పొ ప్పల ప ట్టి క .

పుట.	పంక్తి	తప్పు	బప్పు
110	22	శక్య	శక్యః
1155	12	సంజయుడు	సంజయునకు
1156	2	అధర్మజ్ఞై	అధర్మజ్ఞై
1157	18	సిద్ధికే	సిద్ధికై
1168	9	ఈయమనుట	ఈయనుట
1176	7	ద్యాన్యస్త్రుతశ్చాస్త్ర	ద్యాన్యస్త్రుతశ్చాస్త్ర
"	"	అభిరక్షితా	అభిరక్షితాః
"	8	ధర్మాపాయ	నశ్చాపాయ
1187	23	మార్చి	మార్చి
1199	9	పుండరీకాక్షా	పుండరీకాక్షాత్
"	17	లోకో	లోకే
"	"	భాత	భారత
1200	7	శస్త్ర	శాస్త్ర
1213	14	బూత	మూత
1228	28	మరియెత	మరియెక
1234	15	మనియు	మనుటయు
1251	1	స్వరం	సర్వం
1255	17	మిహాయన	మిహానయ
1280	10	విజ్ఞేష్యామి	విజ్ఞేష్యామి
1281	24	మే	తే
"	"	తప	నృప
1283	12	రావలసి	రావలసిన
1292	19	దేహం	దేవం
1299	11	రాహిత్యమునను	రాహిత్యమునకు
"	12	ధర్మత్వమే	ధర్మపరత్వమే

పుట.	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
1313	18	పంప	పంపి
1321	8	ఆపె	ఆపై
1323	23	చున్నారమనియు	చున్నారనియు
1366	16	ఖంస	ఖంచ
1373	1	ఒక్కటి	ఒక్కొక్కటి
1392	26	జాడ	జాడ
1413	1	ఆకర్ణపలి	ఆకర్ణపలిత
"	25	స్వగ్రామా	సంగ్రామా
1414	17	అపికర్షని	అపకర్షని
1415	20	కొరికే	కొరకే
1422	8	జాశస్య	జ్యాతస్య
1432	17	ఆయుధమును	ఆ యధర్మమును
1433	16	మాత్రమాగును	మాత్రమాగును
1457	14	చున్నాను	చున్నావు
1469	21	దేవాద్గుడు	దేవరాద్గుడు

— —

